FIKHU'S-SÎRE

RASULÛLLAH'IN HAYATINDAN İMANİ DERSLER

Ahmed Ferid

Çeviri:
Oktay YILMAZ - M.Ahmet VAROL

GURABA YAYINLARI

ÇATAL ÇEŞME SOKAK DEFNE HAN No: 27 / 9
CAĞLOĞLU / İSTANBUL
TEL: (0212) 526 06 05
FAX: (0212) 522 49 98
guraba@hotmail.com

İçindekiler

F ı k h u ' s - S î r e
R a s û l u l l a h ' ı n
-S a l l a l l a h u   a l e y h i   v e s e l l e m -
H a y a t ı n d a n
İ M A N İ   D E R S L E R

Ahmed Ferid

Çeviri:
Oktay YILMAZ - M.Ahmet VAROL

Yüce Allah şöyle buyuruyor:
"Andolsun ki, Allah'ın peygamberinde sizin için, Allah'ı ve ahiret gününü uman ve Allah'ı çokça ananlar için güzel bir örnek vardır." (Ahzâb: 33/21)
Rasûlullah -Sallallahu aleyhi vesellem- şöyle buyurmuştur:
"Biriniz, ben kendisi için babasından, çocuğundan ve bütün insanlardan daha sevimli olmadıkça iman etmiş olamaz."[1][1]
İmam Malik -Rahimehullah- şöyle demiştir:
"Bu ümmetin başı ne ile ıslah oldu ise, sonu da ancak onunla düzelir."[2][2]

[1][1] Buhârî, (1/75), Kitâbu'l-İmân; Müslim (2/15). Kitâbu'l-İmân.
[2][2] Kadı İyad, eş-Şifâ, II, 88.

ÖNSÖZ

Yüce Allah'tan sonunu güzel getirmesini diliyoruz.
Yaratıkları kendi gücüyle yaratan, onları irâdesiyle türlere ayıran ve ilâhlığına delil kılan Allah'a hamdolsun. Her bir yaratık O'nun birliğine şahitlik etmektedir. Yaratılmış olan her şey O'nun Rab olduğuna delâlet etmektedir. Allah insanları da cinleri de, içlerinden herhangi birine ihtiyacı olmadığı halde kendisine ibadet etmekle yükümlü kılmak üzere yaratmıştır. O'nun yaratıklarının hiçbirine ihtiyacı yoktur.
Allah'tan başka ilâh olmadığına. O'nun bir olduğuna ve ortağı olmadığına, dengi olmayan tek bir ilâh olduğuna, hiçbir şeye ihtiyacı olmayan yüce varlık olduğuna, eş veya çocuk edinmediğine şehâdet ederiz.
Muhammed'in de O'nun kulu, elçisi, peygamberi, seçilmiş yaratığı, kendisinden razı olduğu dostu, vahiy konusunda güvendiği ve yaratıkları arasından seçtiği biri olduğuna şehâdet ederiz. Yüce Allah onu müjdeleyici, uyarıcı, O'nun izniyle Allah'a davet edici biri ve aydınlatıcı bir kandil olarak hak üzere göndermiştir. Allah'ın salâtı ve bol bol selâmı onun, temiz sahabilerinin, mü'minlerin anneleri olan eşlerinin üzerine olsun.
İmdi;
İslâmi uyanış hayatında geçirilen şu zor dönemde Müslümanların, nerede duracaklarını, nasıl hareket edeceklerini, nasıl bir yol izleyeceklerini, hangi hedefe doğru yöneleceklerini, ne zaman bir şeyden el çekmelerinin, namaz kılmalarının ve zekât vermelerinin gerektiğini, ne zaman (düşmanla) barış ve anlaşma yapmalarının, ne zaman cihad etmelerinin ve çarpışmaya girmelerinin gerekeceğini kendilerine gösterecek açık bir değerlendirmeye ne kadar çok ihtiyaçları var! Sayılan konularda insanlar değişik kaynaklar ortaya koydular. Yer yer birbirinden tamamen farklı yollar izlediler. Bazen birbirine tamamen ters metodlar tutturdular. Bazıları, Müslümanların ve İslâm'ın yücelmesinin yolunun, ilk günden itibaren kara cahiliyeye karşı silahlı mücadeleye girişmek olduğunu ileri sürdü. Bazıları halk üzerinde hâkimiyet bayrağını yükseltmenin yolunun siyasi çalışmalar yapmak ve parlamentoya girmek olduğunu ileri sürdü.
Bazıları yüce yaratıcının rızasını kazanmanın ve ülkelerde İslâm bayrağını yükseltmenin yolunun eğitim ve insan yetiştirme olduğunu ileri sürdü. Bazıları bundan daha dar bir çağrıyla ortaya çıktılar. Bu gibilerin İslâm'ın yüceltilmesini isteme ve mutlak hâkimiyet sahibi, her şeyin ilmine sahip olan Allah'ın bayrağını yükseltme gibi bir kaygıları yoktur. Bunlar sadece toplumu ıslaha çalışmayı hedefleyenlerdir. Dolayısıyla insanların iyiliğe çağrıya olumlu cevap vermeleri yeterlidir.
Bazıları ise bundan daha basit gayelerle uğraşmaktadırlar. Onların İslâm davası diye bir davaları da yoktur. Bu gibilerin kafa yapılarına ve düşüncelerine göre Rahman'ın hükmüne başvurmakla, yeryüzünün aşağılık tağutlarının hükümlerine başvurmak arasında bir fark yoktur. Bu konuda izleyecekleri tutum onların arzularıyla ve şehevi hisleriyle bağlantılıdır. Üstün gayelerden bir nasipleri yoktur. Ahiretle ilgili bir beklenti ve ümit içinde de değildirler.
Biz bu gibilere, içinde bulundukları durumdan tevbe etmeleri ve yerin ve göğün Rabbine yönelmeleri çağrısından başka bir çağrı yöneltmiyoruz.
Buradaki çağrımız Müslümanların diğer gruplarından ihlas sahiplerine, dosdoğru dine çağıran cemaatlere yöneliktir ve ilgimiz onlaradır. Onlara, Yüce Allah'a çağırma konusunda Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in gösterdiği hidâyet yolunu esas alarak ışık tutmaya çalışacağız. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in değerli sahabileri nasıl yetiştirdiğini, İslâm devletini nasıl kurduğunu, davetinin güneşin değişik bölgelere ışığını yayması gibi nasıl yayıldığını ve Allah'ın izniyle gece ile gündüzün yaşandığı her yere onun çağırısının nasıl ulaşacağını açıklayacağız.

Şüphesiz Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in sîreti ve hidâyet yolu yolların en hayırlısı ve en güzelidir. Yüce Allah bize onun yolundan gitmemizi ve sünnetini izlememizi farz kılmıştır. Bu konuda Yüce Allah şöyle buyuruyor:
"Öyleyse Allah'a ve o ummî peygamber olan Rasûle iman edin -ki o Rasûl de Allah'a ve sözlerine iman etmektedir- bir de ona uyun ki, doğru yolu bulabilesiniz." (A'raf: 7/158)
Ondan başkasının yoluna uymaktan ve onun emrinden yüz çevirmekten de sakındırmış ve şöyle buyurmuştur:
"O'nun emrine aykırı davrananlar başlarına bir belanın gelmesinden veya kendilerine acıklı bir azabın gelip çatmasından sakınsınlar." (Nur: 24/63)
Allah'ın şeriatının uygulamaya konmasını isteyenleri bu meselede de Allah'ın şeriatının hükümlerine başvurmaya çağırıyoruz. Bu hükümler, Yüce Allah'ın bayrağının nasıl yüceltileceğini, Müslümanların kendilerine vaadedilen ortama, kendileri için belirlenmiş olan gayeye nasıl ulaşacaklarını ortaya koymaktadır. Bu da Müslümanların Yüce Allah'ın şeriatının hükümlerine başvurma nimetine dönmeleri, İslâm'ın gölgesinde gölgelenmeleri, gerek yöneticilerin ve gerekse yönetilenlerin her şeyin sahibi, her şeyi bilen Allah'ın dinine boyun eğmeleridir.
Allah'ın izniyle daha önce yayınlanmış olan *"Teysiru'l-Mennân fi Kısasi'l-Kur'an"* adlı kitabımızda, peyamberlerin metodlarının nasıl olduğunu, insanların göğün ve yerin Rabbine ibadet etmelerini sağlamada izledikleri yolun ne olduğunu açıklamıştık. Allah'ın izniyle bu bizim peygamberimizin davetinden farklı değildir. Nasıl farklı olabilir ki, Muhammed *Sallallahu aleyhi vesellem* peygamberlerin sonuncusu ve efendisidir. Peygamberler atadan kardeştirler.[3][3] Dinleri birdir. Onların dinleri de bütün insanlar ve cinler için seçtiği ve hoşnut olduğu İslâm'dır. Bunu Yüce Allah şu sözüyle bildiriyor:
"Sizin için din olarak İslâm'ı seçtim." (Maide: 5/3)
Yüce Allah diğer bir âyette de şöyle buyuruyor:
"O: "Dini dosdoğru ayakta tutun ve onda ayrılığa düşmeyin" diye dinden Nuh'a buyurduğunu, sana vahyettiğimizi ve İbrahim'e, Musa'ya, İsa'ya buyurduğumuzu sizin için de dinden bir şeriat kıldı. Müşrikleri kendisine çağırdığın şey onlara ağır geldi. Allah dilediğini kendine seçer ve gönülden yöneleni kendine iletir." (Şurâ: 42/13)
Bu kıymetli kitapta da seçilmişlerin efendisi Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in sîretiyle ilgili en sağlam haberleri ve en sahih rivayetleri vermeye çalıştım. Bununla birlikte gelişmelerin özünü de ortaya koymaya gayret ettim. Bundaki amacım verilen bilgilerin okunmasına ve dinlenmesine teşvikti. Sonra bu gelişmelerden çıkarılan fıkhî hükümlere, imâni değerlere ve hayat ölçülerine ışık tutmaya çalıştım.
Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in mubarek sîretiyle ilgili bütün sahih rivayetleri topladığımı, onun sîretinden çıkarılabilecek bütün ibretleri, öğütleri, ölçüleri ve etkileri sıraladığımı ileri sürmüyorum. Ancak bu konuda hayli çaba harcadım. Yüce Allah'tan, bu çalışmamda ihlaslı davranmış olmamı ve çalışmamın da kabule değer olmasını umuyorum.
Bu kitapta hadisçilerin metodlarıyla, habercilerin (tarihçilerin) metodları arasında orta bir yol izledim. Bir olayla ilgili sahih veya hasen bir hadis bulduğumda ona dört elle sarıldım. Böyle bir hadisin bulunduğu bir konuda sîret yazarlarının ve tarihçilerin kitaplarına ihtiyaç duymadım. Ancak hakkında, güvenilir hadis kaynakları içinde sahih bir hadise rastlamadığım tarihi gelişmelerle ilgili bilgi toplamak için tarihçilerin verdiği rivayetleri değerlendirmek zorunda kaldım. Bununla birlikte bu konularda da İbn İshak gibi belli bir itibara sahip, kabul

---

[3][3] Atadan kardeşler: Babaları bir anaları ise farklı olan kardeşlere denir. Burada şeriatlarının farklılığına işaret edilmektedir. Nitekim Yüce Allah şöyle buyuruyor:
"Sizin her biriniz için bir şeriat ve bir yol belirledik." (Maide: 5/48)
İnançlarının birliğine ise Yüce Allah bir ayetinde şöyle işaret etmektedir:
"O,: "Dini dosdoğru ayakta tutun ve onda ayrılığa düşmeyin" diye dinden Nuh'a buyurduğunu, sana vahyettiğimizi ve İbrahim'e, Musa'ya ve İsa'ya buyurduğumuzu sizin için de bir şeriat kıldı." (Şurâ: 42/13).

görmüş kimselerin rivayetlerini esas aldım. Fakat hiçbir zaman Vâkıdi ve Kelbi gibi zayıf ve rivayetleri kabul görmeyen kimselerin verdiği bilgileri esas almadım.
Benim bu kitabımdaki her şeyin sahih olduğu söylenemez. Çünkü bu alanda bunu gerçekleştirmek oldukça zordur. Ancak rivayetlerin en sağlıklı olanlarını toplamaya çalıştım. Bununla birlikte bir konuyla ilgili rivayetlerin en sağlıklı olanının da zayıf olması mümkündür. Fakat böyle bir rivayet diğerlerinden daha iyi derecededir ve zayıflığı diğer rivayetlerin zayıflığından azdır. Beni böyle davranmaya yönelten de sîretin bir tarih olmasıdır. Hatta insanlık tarihindeki dönemlerin en önemlisi ve en seçkinidir. Bu dönemle ilgili rivayetlerin tümünün sahih olmasını şart koşarsak, bazı zaman dilimleri aralarda boşluklar halinde kalır ve bu dilimlerle ilgili bilgiler toplamamız zor olur. Böylece olaylar ve gelişmeler arasında bağlantıyı da kuramayız.
Prof. Dr. Ekrem el-Umeri şöyle diyor: "Öncelikle yapılması gereken sahih rivayetlere dayanmak ve bunlara öncelik tanımaktır. Sonra hasen rivayetlere dayanılır. Bundan sonra İslâm'ın başlangıç döneminde Müslüman toplumla ilgili gelişmelerin tarihi çizelgesini ortaya çıkarmak için zayıf rivayetlerin herhangi bir yönden desteklenenleri esas alınır. İki rivayetin birbirine ters düşmesi durumunda sürekli kuvvetli olan tercih edilir. Herhangi bir yönden desteklenmeyen veya te'yid edilmeyen zayıf rivayetlerden ise sadece, hakkında sahih veya hasen rivayet bulunmadığı için arada bir boşluk gibi duran dönemler açısından yararlanılır. Ancak bunların da inançla veya şer'i bir ilkeyle bir ilgisinin olmaması gerekir."4[4]
İmkân ölçüsünde olayları birbirleriyle bağlantılı bir şekilde vermeye çalıştım. Hakkında sahih rivayet olmayan dönemlerle ilgili bilgiler içinde çoğunlukla İbn Hişâm'ın *Sîret*'ine başvurdum. İbn Hişâm ise İbn İshak'ın öğrencilerinden ve İmam Malik'in (öl. H. 151) çağdaşlarındandır. Dolayısıyla o, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in peygamberlik güneşinin ışıklarını saçtığı döneme yakın bir dönemde yaşamıştı. İmamlar onun bu alanda öncülük ettiğini ifade etmişlerdir. İbn Seyyidi'n-Nâs, *Uyunu'l-Eser* (1/8-18)'de İbn İshâk'ın hayat hikâyesini (biyografisini) verirken, ilim sahiplerinin onunla ilgili sözlerini de aktarmıştır. Bunlardan bazıları: "İbn Şihâb ez-Zuhri'ye meğaziden (Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in savaşlarından) soruldu. "Bu konuda insanların en bilgilisi şudur -yani İbn İshak'tır- dedi.5[5] İbn Adiyy de şöyle söylemiştir: "Onun hadislerini inceledim. Naklettiği hadisler içinde zayıf olduğu üzerinde kesin hüküm verilebilecek bir hadise rastlamadım. Bazen hata etmiş veya başkalarının hata ettikleri gibi tereddüde düşmüştür. Sika kişiler ve imamlar ondan rivayette bulunmaktan kaçınmamışlardır. O (İbn İshak) rivayetinde sakınca görülmeyen (lâ be'se bih) biridir."
Prof. Dr. el-Umerî şöyle der: "Bu açıklamalar büyük bir öneme sahiptir. Sadece İbn Adiy'in bilinen konumu veya onun ravileri sika olarak kabul etmek için ağır şartlar ileri sürmesi dolayısıyla değil, aynı zamanda rivâyetlerin iyice tetkik edilmesi sonucu varılmış olmasından dolayı da önemlidir."6[6]
Olayları birbirleriyle bağlantılı olarak vermek ve imkân ölçüsünde bu olaylardan çıkarılacak ölçüleri ortaya koymak. Bu konuda İbnu'l-Kayyim'in *Zâdu'l-Me'ad*'da, İbn Kesir'in *el-Bidâye ve'n-Nihâye*'de. İbn Abdilberr'in *el-Meğazi ve's-Siyer*'in özeti olan *ed-Durer*'de yaptığı bazı açıklamaları aktarmamı gerektirdi. Ayrıca çağdaş ilim adamlarından da, Prof. Dr. Ekrem el-Umeri gibi sîret konusunda bilgi ve otoriteye sahip olanların ve aynı zamanda tutarlı bir metod izleyenlerin açıklamalarına da başvurdum. Allah yolunda kardeşimiz olan Âdil Abdulgafur *(Allah kendisinden yararlanılmasını nasib etsin)*'un mastır çalışması gibi çeşitli ilmi araştırmalardan da çok yararlandım.

4[4] es-Sîretu'n-Nebeviyyetu's-Sahiha, Muhâveletün li Tatbiki Kavâidi'l-Muhaddisin fî Nakdi Rivâyâti's-Sîretu'n-Nebeviyye (1/40) Mektebetu'l-Ulum ve'l-Hikme, Medine.
5[5] İbn Seyyidi'n-Nâs, Uyunu'l-Eser fi Fununi'l-Meğâzi ve'ş-Şemâil ve's-Siyer (1/10-11). Dâru'l-Ma'rife. Ayrıca bkz. Siyeru A'lâmi'n-Nubelâ, İbn İshâk'ın hayatıyla ilgili kısım, (7/33-55).
6[6] es-Sîretu'n-Nebeviyyetu's-Sahiha, (1/56-57).

Sîretle ilgili gelişmelerden çıkarılacak imani ölçüleri ve faydalı sonuçları da belirlemeye çalıştım. Bu konuda sadece sünnet (hadis) alimlerinin verdiği bilgilere dayanma şartı da aramadım. Çünkü hikmet mü'minin yitiğidir. Onu nerede bulursa alır. Sünnete ağırlık ve önem veren ekolle uyuşmayan ekollerden olduklarını bildiğim halde, Muhammed Gazali ve Buti (Said Ramazan el-Buti)'den de bazı bilgiler aktardım. Bir Müslümanı bir yönden sevmek bir yönden de kendisine karşı çıkmak mümkündür. Bunun yanısıra Muhammed Münir'in *el-Menhecü'l-Hareki li's-Sire'n-Nebeviyye ve Fıkhu's-Sîre* gibi eserlerinden de yararlandım. Yine Said Havva'nın *el-Esâs fi's-Sünne*'sinden de yararlandım. Bu kitap içlerinde en iyi nitelikte ve hadisçilerin metodlarına da en yakın olanıdır. Rivayetlerin senetlerinin incelenmesi konusunda selefî davetin önderi Allâme el-Albâni (Muhammed Nasıruddin el-Albâni)'nin, Buti'nin ve Gazali'nin kitaplarındaki nakillerin senetleriyle ilgili incelemelerinden yararlandım. Bu arada Şeyh Muhammed Rızk et-Terhuni'nin *es-Sîre'z-Zehebiyye* adını taşıyan basılmış kitabının az bir bölümünü inceleme inkânı da buldum. Ondan herhangi bir şey aktarmadım ama izlediği metodu inceledim. Allah kendisine güzel karşılıklar versin.
Şüphesiz sîretle ilgili olarak yazılmış kitaplar hayli çoktur ve metodları birbirinden farklıdır. Bunlardan bazıları halkın genelini bilgilendirmeye uygundur. Bazılarının metodları şer'i ilimleri öğrenen kimseleri bilgilendirmeye elverişlidir. Ama çoğu elle tutulur bir şey ortaya koyamamaktadır. Bu gibi eserler, rivâyetlerin sıhhati hakkında bilgi içermeyen bir haberler derlemesidir. Rivayetler hakkında açıklamalar içermedikleri gibi bunlardan çıkarılacak ibretlere ve öğütlere değer vermezler.
Ben bu kitapta rivayetlerin en sahih olanlarını bulmaya çalıştım. Arkasından da onlardan çıkarılacak ibretlere ve öğütlere yer verdim. Bununla birlikte sözü bıktırıcı bir şekilde uzatmaktan da, açıklamaları yarım bırakacak derecede kısa tutmaktan da kaçındım: Böylece insanları Allah'a çağıran davetçi kardeşlerimin ve bu değerli ilmi öğrenmek isteyenlerin önlerine, eğitime yönelik derli toplu bir metod ortaya koymaya çalıştım.
Bu metodu ve bu medresenin ilkelerini asıl belirleyen kişi ise peygamberlerin ve elçilerin önderi, öncekilerin ve sonrakilerin efendisi Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'dir. Bu medresede eğitim gören ve bu mübarek nebevî metoda göre hareket edenler ise insanlar için çıkarılmış olan hayırlı bir ümmet ve insanlığın kendilerine mensub olmakla övüneceği bir nesildir. Bu nesil cihadda, fedakârlıkta, cesarette, cömertlikte, mertlikte, davette, sabırda, kişilerin ve toplumların övülmesine vesile olacak diğer bütün alanlarda en güzel örnekleri sergilemişlerdir. Bu nesil İslâm üzere ve İslâm için eğitim görmüştür. Onlar Allah'ın dinini ayakta tutmuşlar, Allah'ın dini de onları ayakta tutmuştur. Her bir sahabi kendi zatında bir efsaneydi. Onların herbiri için bu kitap gibi bir kitap yazılsa yeridir. İslâm'ın yüceliği ve insanların hayatlarında ne gibi köklü değişiklikler yapabileceği onlarla ortaya çıkmıştır. Niçin olmasın ki, bu Allah'ın kulları için uygun gördüğü metoddur. Bu araştırmanın içerdiği konular arasında Mus'ab bin Umeyr, Hamza bin Abdilmuttalib, Abdullah bin Revâhâ, Ca'fer bin Ebi Talib, Ali bin Ebi Tâlib, Haram bin Melhân, Amir bin Fuheyre *-Allah hepsinden razı olsun-* gibilerin ve onlar gibi pek çok kimsenin hayat hikâyelerinden kısmen söz edeceğiz. Onlarla din ayakta kalmış, Yüce Allah mü'min kullarını onların vasıtasıyla yeryüzünde güç sahibi kılmıştır.
İslâm'a sıcak bakan, İslâm'ı laiklik, komünizm, kapitalizm gibi beşeri sistemlere tercih eden ama kendilerini dini hâkim kılmak ve alemlerin Rabbinin bayrağını yükseltmek için gereken fedakârlık ve gayrete hazırlamayan kitlelere Allah'ın yardımı ulaşmaz. Yüce Allah'ın yardımı ancak aşağıdaki ayete sözünü ettiği kitlelere ulaşır. Yüce Allah şöyle buyuruyor:
"Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse (bilsin ki) Allah, kendisinin onları sevdiği onların da kendisini sevdiği, mü'minlere karşı alçak gönüllü, kâfirlere karşı onurlu ve güçlü, Allah yolunda cihad eden ve hiçbir kınayanın kınamasından korkmayan bir topluluk getirecektir." (Maide: 5/54)

İşte bu nesil ne zaman Yüce Allah'ın yukarıdaki ayetinde saydığı nitelikleri kazanmasını sağlayacak bir terbiyeden geçerse, o zaman Allah'ın yardımı kendilerine ulaşır ve hâkimiyet Allah'ın dininin ve (seçkin) kullarının olur. Yüce Allah'ın ilâhi sünneti böylece tecelli edegelmiştir. Bununla birlikte Allah kâfirleri helâk etmeye ve beşeri sebepler olmasa bile kendi dinini hâkim kılmaya güç yetirebilir. Nitekim bir âyetinde şöyle buyurmaktadır:
"Allah dileseydi onlardan öc alırdı. Ancak sizi birbirinizle imtihan etmek için (böyle diler)." (Muhammed: 47/4)
Aynı şekilde Yüce Allah davetçilerin herhangi bir çabası olmadan da insanları doğru yola eriştirme gücüne sahiptir .Bu konuda da şöyle buyuruyor:
"İsteseydik her nefse hidayetini verirdik." (Secde: 32/13)
Ancak Yüce Allah her şeyi bir sebebe bağlamıştır.
Birçokları, Allah'ın sağlam şeriatını uygulamadan kaldıran zalim yöneticilere karşı savaşa girişilebileceğini, insanların nefis terbiyeleri ve Allah'a kulluk görevlerini yerine getirmeleri için eğitimleri işiyle de bundan sonra uğraşılacağını sanıyorlar. Oysa bu metod Kur'an'ın metoduna terstir. Kur'an'ın metoduna göre savaş önce nefislerde başlamalıdır. Bu da nefislerin şirkten ve günâhlardan arındırılması, yalnız Allah'a kulluk etmeye yöneltilmesi ve ibadetlerle tezkiye edilmesiyle olur. Bu konuda Yüce Allah şöyle buyuruyor:
"Bir topluluk kendi durumunu değiştirmedikçe Allah onların durumunu değiştirmez." (Ra'd: 13/11)
Bir başka ayette de şöyle buyuruyor:
"Allah sizden iman edip salih ameller işleyenlere, kendilerinden öncekileri hükümran kıldığı gibi onları da yeryüzüne hükümran kılacağını, onlar için seçip beğendiği dinlerini onların lehine güçlendirip yerleştireceğini ve korkularından sonra onları güvene kavuşturacağını vâdetti. Çünkü onlar bana ibadet eder, hiçbir şeyi bana ortak koşmazlar. Bundan sonra kimler inkâr ederse işte onlar yoldan çıkmış olanlardır." (Nur: 24/55)
Davetçilerin görevi insanları Allah'a kulluk etmeye yöneltmektir. Sahabiler, peygamberlerin ve elçilerin görevi olan bu görevi iyi anlamışlardı. Rib'iy bin Âmir, Perslerin kumandanı Rüstem'in yanına girdiğinde şöyle demişti: "Allah bizi, isteyeni kullara kulluktan çıkarıp Allah'a kulluğa ulaştırmamız, dünyanın darlığından kurtarıp genişliğine kavuşturmamız, çeşitli dinlerin zulümlerinden kurtarıp İslâm'ın adaletine ulaştırmamız için görevlendirdi..."[7[7]]
İşte peygamberlerin ve onları izleyenlerin yolu buydu. Yani cahiliye toplumuna karşı hemen ilk günden itibaren silaha sarılmak ve siyasi sloganlar atmak değil. Ancak doğru bir eğitime, geceyi namazla gündüzü oruçla geçirmeye, sonra da bayrağı yüceltmek ve amaca ulaşmak için gereken fedakârlığı göstermeye çağrıydı.
İnsanları Allah'a davet edenler tarafından da yolun uzak ve zor olduğunun, davetin bir merhaleden sonra başka bir merhaleye gireceğinin, davet merhalelerinin her birinin kendine uygun kulluk görevlerinin olduğunun açıkça bilinmesi gerekir. Sahabilerin Mekke'de iken, devletlerinin ve yaptırım güçlerinin olmadığı sırada yerine getirmeleri gereken kulluk görevi insanları açıktan Allah'a davet etmek, bu konuda eziyetlere, alaylara, işkencelere ve yalanlamalara katlanmaktı. Bu dönemdeki kulluk görevlerinin arasında savaştan el çekmek, namazı kılmak ve zekâtı vermek de vardı.
Kur'an ile Medine fethedilince, Ensar Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e ikinci bey'atı yapınca ve Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* sahabilere hicret etmelerini emredince, çocukları, malları, yakınları, aşireti bırakarak dinini kurtarmak, Müslümanları güçlendirmek, Medine-i Münevvere'de İslâm devletini kurmak kulluk görevi olmuştur. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Medine'ye hicret ederek orada devletini kurunca ve gücünü artırınca Yüce Allah cihada izin verdi. Bunun üzerine cihad, çarpışma, Allah'ın vaadinin gerçekleşmesi için kâfirlerin kanlarını akıtmak, canlarını almak kulluk görevi oldu. Ardından zafer ve fetih gerçekleşti. İnsanlar kitleler halinde İslâm'a girmeye başladılar.

[7[7]] Bkz. *Taberi Tarihi*, Rib'iy bin Âmir'in Rüstem'in yanına girmesi olayı, (3/520), Dâru'l-Me'arif.

Buna göre davet merhalelerini bilmek, her bir merhaleyle ilgili davet prensiplerini ve o merhalede yerine getirilmesi istenen kulluk görevini anlamak zorunludur. Şüphesiz bu, İslâmi uyanış gençliği açısından, balık için su, diğer canlılar için de hava ne kadar önemliyse o derecede bir öneme sahiptir.
Acelecilik ve yapılanların meyvelerini bir an önce toplama arzusu insanın tabiatına yerleştirilmiş bir özelliktir. Bu konuda Yüce Allah şöyle buyuruyor:
"İnsan (adeta) "acele"den yaratılmıştır." (Enbiyâ: 21/37)
Habbab bin Eret *Radıyallahu anh*'ın Mekke'de uğradığı şiddetli eziyetlerin akabinde Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e giderek:
"Bizim için dua etmeyecek misin? Bizim için yardım dilemeyecek misin?" demiş; Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, Allah'a davet edenlerin mutlaka imtihan edileceklerini ve bazı musibetlerin başlarına geleceğini bildirmişti. Bu arada ona İslâm'ın üstün geleceğini ve zafere ulaşacağını da müjdelemişti. Daha sonra insanlara hâkim olan özelliği ortaya koyarak şöyle buyurmuştu: *"Fakat siz acele ediyorsunuz."*[8[8]]
Zamanımızdaki aceleciler de bazen silahlı çatışmaya girmek için acele ediyor ve zafere yakın olduklarını, İslâm'ı hâkim kılmak için zamanı kısaltacaklarını sanıyorlar. Oysa kendilerinin bu arada Allah'a davet işini geriye bıraktıklarını bilemiyorlar. Böylece yaratılmışların efendisi Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in sünnetine aykırı bir tavır takınıyorlar.
Ya da parlamento yolunu ve siyasi metodları seçiyor ve bu yolun kolay, yakın bir yol olduğunu, bu yolun en kısa zamanda kendilerini gayelerine ulaştıracağını sanıyorlar. Bu yolda çok fazla fedakârlığa, insanları yetiştirmek ve arındırmak için büyük binalar yapmayı amaçlayan geniş çaplı harcamalara gerek olmadığını sanıyorlar. Sanıyorum Cezayir tecrübesi bu yolun önü kapalı ve gayeye ulaştırmayan bir yol olduğuna en açık delildir. Bunun yanısıra bu yol peygamberlerin *(Allah'ın salâtı ve selâmı üzerlerine olsun)* izlediği bir yol değildir.
Biz kardeşlerimizi davetin merhalelerini ve her bir merhalede yerine getirilmesi gereken kulluk görevlerini öğrenmeye çağırıyoruz. Bunun yanısıra onları, dinin üstün geleceğine kesin olarak inanmaya ve bunu yakînen bilmeye çağırıyoruz.
Yüce Allah bu konuda şöyle buyuruyor:
"Allah'a ortak koşanlar istemese de, hak dini bütün dinlerden üstün kılmak için Peygamber'ini hidayetle ve hak dinle gönderen O'dur." (Tevbe, 9/33)
Yüce Allah bir başka ayette de şöyle buyuruyor:
"Ve hiç şüphesiz üstün gelecek olanlar da bizim askerlerimizdir." (Sâffât, 37/173)
Yeryüzünde Allah'ın askerleri bulununca onlara Yüce Allah'ın yardımı mutlaka iner. Dolayısıyla davetçilerin görevi davayı tebliğ etmekle birlikte yeryüzünde söz sahibi olmaya lâyık olacak ve kendileri vasıtasıyla Müslümanların bayrakları yükselecek nesli yetiştirmektir.
Bunun savaştan el çekme, namazı kılmak, zekâtı vermek, iman ve cihad eğitimi almak aşamasında bulunan İslâmi uyanış gençliği şunu bilmeli ki; savaştan el çekmek, kalbini cihad sevgisinden, ona olan arzudan, malı ve canı Allah için feda etme duygusundan arındırmak demek değildir. Sahih bir rivayette Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in şöyle buyurduğu bildirilmiştir:
"Kim savaşmadan veya içinden bunu arzulamadan ölürse bir tür nifak üzere ölmüş olur."[9[9]]
Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in sîretini öğrenmenin bazı yararlarını burada, bu incelemenin başında vermek isterim:

8[8] İnşâallah ileride bu hadisin metni ve rivâyet senedi verilecektir.
9[9] Müslim (13/56) *İmâre*: Ebu Davud (2485 nolu hadis) *Cihâd;* Nesâî (6/8) *Cihâd.* İbn Mübârek şöyle söylemiştir: "Bunun yalnız Rasûlullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*-'in dönemi için söz konusu olduğu görüşündeyiz." Nevevi de şöyle söylemiştir: "İbn Mübârek'in bu söylediği bir ihtimal olabilir. Ancak başkaları bunun genel olduğunu, öyle yapanların (yani cihad etmeyen ve cihad etmeyi düşünmeyen kimselerin) bu konuda cihaddan geri kalan munâfıklara benzemiş olacaklarını şöylemişlerdir. Şüphesiz cihadın terki nifak yollarından bir yoldur."

1. Birçok Kur'an âyetinin iniş sebebinin öğrenilmesi mümkün olur. Bu ise âyetlerin anlaşılmasına, onlardan hüküm çıkarılmasına, onların indiği şartları ve ortamı zihinde tasavvur etmeye yardımcı olur. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in hadisi şerifleri için de aynı şey söz konusudur. (Yani sîretin öğrenilmesiyle bazı hadislerin hangi sebeplerden dolayı ve ne gibi şartlarda söylendiğini öğrenmek mümkün olur.)
2. Sîret bilgisi davetçiler ve Allah yolunda cihad edenler için faydalı bir azıktır. Geçmişte gösterilen büyük gayretler, dini yüceltmek, alemlerin Rabbinin bayrağını yükseltmek için akıtılan kanlar hakkında bilgi edinmeleri; bu dine girmenin sağladığı nimetin değerini, bu dine mensub olmanın ve ona davet etmenin, onun bayrağını yükseltmek için cihad etmenin ne büyük bir şeref kazandırdığını bilmeleri onların gayret ve kararlılıklarını artırı;.
3. Sîret kendi başına, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in mucizelerinden bir mucize ve peygamberliğinin delillerinden bir delildir. Nitekim İbn Hazm şöyle demektedir: "Muhammed *Sallallahu aleyhi vesellem*'in bu büyük sîreti üzerinde düşünen birisi onu kaçınılmaz olarak doğrulamak zorunda kalır. Çünkü sîreti onun Allah'ın gerçek bir elçisi olduğuna şahitlik etmektedir. Onun sîretinden başka bir mucizesi olmasaydı yine yeterdi."[10[10]] Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in sîretini inceleyen bir kimse zaten onun birçok mucizesi hakkında bilgi edinir. Şüphesiz Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in mucizeleri onun doğruluğuna olan imanımızı ve kendisine karşı sevgimizi artırmaktadır.
4. Bununla (sîretin öğenilmesiyle) İslâm'ın ve Müslümanların yücelmesini sağlayacak yolun öğrenilmesi mümkün olur. Yüce Allah'ın, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'i gönderdiği sırada insanların durumu, daha önce her hangi bir peygamberin gönderildiği en kötü dönemden de daha kötüydü. Öyleki Allah bu haliyle yeryüzüne bakmış ve Arap olanlarına da olmayanlarına da gadab etmişti. Peygamberî davet nasıl başladı, sonra bir merhaleden diğer merhaleye nasıl geçti? Sonuçta Allah onun vasıtasıyla dinini ve Müslümanların üzerindeki nimetini nasıl tamamladı? Bu konulara daha önce işaret ettiğimizden burada sözü fazla uzatmak istemiyoruz.
5. Sahabileri insanlığa öncülük etmeye lâyık hale getiren özelliklerinin ve Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in onları nasıl eğittiğinin öğenilmesi mümkün olur. Bu ise onları sevmeye, gidişatlarını almaya ve yollarını izlemeye yöneltir.
6. Değerli ashâbla birlikte yaşamak ve yaratıkların en hayırlısıyla sohbet mutluluğuna erişmek mümkün olur. Onların sevinmeleriyle sevinir, onların ağlamalarıyla ağlarız. Onların elde ettikleri başarılarla gözlerimiz aydınlanır. Şüphesiz gerek sevinç anında ve gerekse darlıkta uzun süre sohbet etmek sevgi ve kardeşlik bağlarını güçlendirir. İşte bu da şerefli sîreti öğrenmenin bereketlerindendir. Bu aynı zamanda iman bağlarından bir bağdır. Çünkü bir kimse Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'i, babasından, çocuğundan ve bütün insanlardan daha çok sevmedikçe mükemmel bir imana kavuşamaz.
7. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in sîretini öğrenmek, ruhu besler, temiz kalpleri gıdalandırır. Fısk ve günâhlara dalmış kimseler basit filmler, değersiz tiyatrolar seyrederek, çirkin işleri ve günâhları görerek beslenirken bizim güzel bilgileri alarak gıdalanmamız niçin mümkün olmasın! Her nefis kendine göre olan şeylerden gıda alır. Herkes de ne için yaratılmışsa kendisine o kolaylaştırılır.
8. Sîreti öğrenmek Müslümanın birçok fıkhî hükmün dayanağını öğrenmesine, eğitimle ilgili dersler çıkarmasına ve şer'i siyaseti anlamasına imkân sağlar. Bir komutan komutanlığın nasıl olması gerektiğini öğrenebilmek için sîreti öğrenmeye muhtaçtır. Bir asker de askerliğin nasıl olması gerektiğini öğrenebilmek için sîreti öğrenmeye mutlak ihtiyacı vardır. İnsanları Allah'a çağıran davetçiler de, Allah'a davetin nasıl olması gerektiğini öğrenebilmek için sîreti öğrenmeden edemezler. Aynı şekilde eğitimcilerin de eğitimin nasıl olması gerektiğini öğrenebilmek için yine sîreti öğrenmeye mutlaka ihtiyaçları vardır.

[10[10]] *İbn Hazm el-Fisal fi'l-Milel ve'n-Nihal* (2/190).

9. Bu yolla, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in üstünlüğünü, Yüce Allah'ın onu insanlardan nasıl koruduğunu, Bedir, Ahzab ve Huneyn savaşlarında Meleklerin nasıl inip onunla birlikte çarpıştıklarını, Uhud olayında Cibril -*Aleyhisselam*- ve Mikâil -*Aleyhisselam*-'ın nasıl inerek bizzat onu savunduklarını öğrenmek mümkün olur.
10. Bu yolla zaferin ve yenilginin sebeplerini öğrenmek mümkün olur. Zaferin sebeplerinden bazıları Allah'a güven, O'na dayanmak (tevekkül), O'na boyun eğmek (tazarru) ve zafere ulaştıracak sebeplere yapışmak, ama bu sebeplere güvenmemek, zaferin ancak Allah katından geleceğine iman etmektir. Yenilginin sebeplerinden bazıları da Uhud olayında olduğu gibi dünyalığa ilgi duymak ve Huneyn olayında olduğu gibi sayının çokluğundan dolayı zaferin Allah'tan olduğunu unutmak ve gurura kapılmaktır.
11. Sîreti öğrenmek, Müslüman fert ve toplum için belirlenmiş yaşayış tarzıdır; İslâm şeriatını anlamada bulunmaz bir yardımcı, yeryüzünün şahid olduğu en mükemmel yaşayış tarzının en doğru şeklini gösteren en büyük bir tablodur. Çünkü sîret peygamberlerin en üstünü ve bütün insanlığın efendisi olan Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in yaşadığı tarihtir.[11[11]]
Bunlar Muhammed Mustafa *Sallallahu aleyhi vesellem*'in sîretini öğrenmenin yararlarından bazıları. Ancak hepsi bu kadar değil. Ben, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e dayandırılan rivayetleri incelemede, karşılığını Allah'tan beklediğim bir gayret sarfettim. Ancak rivayetlerin yer aldığı kaynakların tümünü tesbit ettiğimi ileri sürmüyorum. Fakat en azından özlü bir şekilde ve biraz önce mukaddime içinde ifade etiğim üzere hadisin sahih, hasen veya en azından rivayeti pek sağlam olmamakla birlikte zayıflığı nisbeten telafi edilebilen türde zayıf bir hadis olduğuna işaret etmekle yetindim. Bu kitabın yazılmasındaki amaç İslâmi uyanış gençliğini Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in mübarek hidayet çizgisi hakkında bilgilendirmek, onları değerli sahabilerin eğitildikleri metod üzere eğitmek olduğundan, derlemesi ve düzenlenmesiyle şereflendiğim, rivayetlerini inceleme ve gözden geçirme mutluluğuna eriştiğim bu eseri: "Vakafât Terbeviyye Ma'a's-Sîreti'n-Nebeviyye (Rasûlullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*-'in Sîretinden Hayat Ölçüleri)" olarak adlandırdım.
Yüce Allah'tan amellerimizi içindeki eksiklere ve kusurlara rağmen kabul etmesini, bize en büyük ecir ve sevap verme lütfunda bulunmasını, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'i ve sahabilerini görmekten bizi mahrum kılmamasını diliyoruz. Gönüller onların sevgileriyle doludur. Onları görmeyi ve kendilerine yakın olmayı arzulamaktadır. Allah'ın salâtı ve selâmı alemlere rahmet olarak gönderilen Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in, onun temiz, tâhir âli beytinin, bereket ve hayır kapısı olan sahabilerinin üzerine olsun. Duamızın sonu alemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun demektir.

Ahmet Ferid
Muharrem 1412

[11[11]] *Mesâdirü's-Sireti'n-Nebeviyye ve Takvimuhâ* (sh. 19). Adil Abdulğafur'un Merviyâtu'l-Ahdi'l-Mekki'sinden naklen. Yüksek Lisans tezi baskısı.

1. GİRİŞ

İçerdiği konular:

1. Rasûlullah -Sallallahu aleyhi vesellem-'in şerefli nesebi.
2. Rasûlullah -Sallallahu aleyhi vesellem-'in yaratılıştaki özellikleri.
3. Rasûlullah -Sallallahu aleyhi vesellem-'in isimleri, künyeleri ve bir çocuğa onun hem adının hem de künyesinin verilmesinden kaçındırma.
4. Rasûlullah -Sallallahu aleyhi vesellem-'in, mü'minlerin anneleri olan hanımları.
5. Çocukları.

1. Rasûlullah -Sallallahu aleyhi vesellem-'in Şerefli Nesebi.

Şüphesiz peygamberler, yaratılış ve ahlâk bakımından insanların en mükemmelleri oldukları gibi neseb yönünden de en şereflileridirler. Bu yüzdendir ki, Herakliyus Ebu Sufyân bin Harb'e Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in nesebini sorarak:
"Onun aranızda nesebi nasıldır?" demişti. Ebu Sufyân da:
"O bizim içimizde yüksek bir nesebe sahiptir." cevabını vermişti. Bunun üzerine Herakliyus şunu söylemişti:
"Ben sana onun nesebinden sordum. Sen onun sizin içinizde üstün bir nesebe sahip olduğunu söyledin. İşte Peygamberler bu şekilde kendi kavimleri arasında yüksek bir nesebe sahip olarak gönderilirler."[12[12]]
Peygamberlerin kıssaları arasında geçen, Şu'ayb -*Aleyhisselam*-'ın kavminin Şu'ayb -*Aleyhisselam*-'a söyledikleri söz de bu konudaki delillerdendir. Bu konuda Yüce Allah şöyle buyuruyor:
"Dediler ki: Yakın çevren olmasaydı seni mutlaka taşlardık." (Hud, 11/91)
Bir diğer delil de Salih -*Aleyhisselam*-'ın kavminin onu öldürmek üzere görüş birliği yaptıklarında söyledikleri şu sözdür:
"Muhakkak gece ona ve ailesine bir baskın düzenleyelim sonra velisine: "Biz onun ailesinin öldürülüşünde bulunmadık ve gerçekten biz doğru söyleyenleriz " diyelim." (Neml, 27/49)
İbn Haldun, peygamberliğin alametleriyle ilgili açıklamasında şöyle söylemiştir: "Onların alâmetlerinden biri de kavimleri içinde saygın bir aileye mensup olmalarıdır."
Peygambelerin içinde bütün üstünlüklere en lâyık olan da onların sonuncuları ve efendileri olan Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'dir. Onun nesebinin üstünlüğü hakkında sahih rivayetler nakledilmiştir. Bunlardan biri Müslim'in Vâile ibnu'l-Aska'dan naklettiği şu rivayettir: "Vâile dedi ki: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* şöyle buyurdu:
"Yüce Allah İsmail oğullarının arasından Kinane oğullarını seçti. Kinâne oğullarının arasından da Kureyş'i seçti. Kureyş'in içinden Hâşim oğullarını seçti. Beni de Hâşim oğullarının içinden seçti."[13[13]]
Kureyş'in üstünlüğü hakkında Ummu Hanî'den merfu olarak (Peygamber Efendimiz'e isnad edilerek) şu rivayet nakledilmiştir: "Yüce Allah Kureyş'i yedi özellikle üstün kılmıştır: On yıl kendisine ibadet etmeleriyle üstün kılmıştır ki bu süre içinde Kureyş'ten başka ona kulluk eden yoktu. Fil olayında müşrik olmalarına rağmen kendilerine yardım etmekle üstün kılmıştır. Haklarında Kur'an'da bir sure indirmekle üstün kılmıştır ki onlardan başkası(nın adı) bu sürede geçmemiştir. Bu sure de: *"Kureyş'in güvenlik ve esenliği için..."* sûresidir. Ayrıca peygamberin aralarından çıkmasıyla, hilafetin kendilerine verilmesiyle, Ka'be'nin örtüsüyle ilgilenme (hicâbe) ve hacılara su dağıtma (sikaye) görevlerinin kendilerine verilmesiyle üstün kılmıştır."[14[14]]
İbn Hazm -*Rahmetullahi aleyh*- şöyle söylemiştir:

[12[12]] Buhârî (1/42) *Bed'u'l-Vahy*.
[13[13]] Müslim (15/36) *Fedâil*; Tirmizî (13/94) *Menâkıb*; Ahmed ibnu Hanbel (4/107). Müslim kendi rivayetinde hadisin başında şu fazlalığa yer vermiştir! "Allah İbrâhim'in oğullarının arasından İsmâil'i seçti." Nevevi diyor ki: "mezhebimize mensup (şafiî) âlimleri, bunu, Kureyş'in dışındakilerin onlara denk olmadıklarına, Hâşim oğullarının ve de Muttalib oğullarının dışındakilerin onlara denk olmadıklarına delil saymışlardır. Buna göre, sahih bir hadiste de ifade edildiği üzere onlar (Muttalib oğulları) ve Haşim oğulları aynı konumdadırlar."
[14[14]] Buhârî, *et-Târihu'l-Kebir* (1/341); İbn Adiyy, *el-Kâmil*, (1/262); Hakim (2/536, 4/54). Hakim hadisin sahih olduğunu, el-Irâki hasen olduğunu söylemiştir. el-Albâni de şâhidlerinin bulunması dolayısıyla hasen olduğunu söylemiştir. *es-Sahihâ*, no: 1944.

"Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, Ebu'l-Kâsım Muhammed'dir. Babası Abdullah'tır. Onun babası Abdulmuttalib'di ki, asıl adı Şeybetü'l-Hamd'di. Onun babası Hâşim'di ki onun da asıl adı Amr'dı. Onun babası Abdu Menâf'tı -asıl adı Muğire'ydi- Onun babası Kusay'dı -asıl adı Zeyd'di-. Onun babası Kilâb, onun babası Murre, onun babası Ka'b, onun babası Lu'eyy, onun babası Galib, onun babası Fihr, onun babası Mâlik, onun babası en-Nadr, onun babası Kinâne, onun babası Huzeyme, onun babası Mudrike, onun babası İlyâs, onun babası Mudarr, onun babası Nizâr, onun babası Ma'add, onun babası da Adnan'dı. Nesebi hakkında üzerinde herhangi bir şüphe olmayan doğru bilgiler buraya kadar ulaşmaktadır.

Adnan şüphesiz Allah yolunda kurban edilmesi istenen ve Allah'ın peygamberi olan İsmâil -*Aleyhisselam-*'in soyundandı. O da Allah'ın dostu ve elçisi İbrâhim -*Aleyhisselam-*'in oğluydu. Allah'ın salâtı efendimiz Muhammed'in, adı geçen iki peygamberin ve bütün nebi ve rasullerin üzerine olsun.15[15]

İbn Kesir -*Rahmetullahi aleyh-* şöyle söylemiştir: "Burada bilinmesi gereken şudur ki, İbrâhim -*Aleyhisselam-*'in soyundan iki büyük erkek çocuk dünyaya gelmişti. Birisi Hacer'den dünyaya gelen İsmâil, diğeri de daha sonra Sâre'den dünyaya gelen İshak'tı. İshak'ın soyundan da Ya'kub dünyaya geldi. Nitekim Yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

"Karısı da ayaktaydı ve bunun üzerine güldü. Biz de ona İshak'ı ve İshak'ın ardından da Ya'kub'u müjdeledik." (Hud: 11/71)

Ya'kub ise, diğer kollarının kendisine nisbet edildiği İsrâil'dir. Peygamberlik de onun soyundaydı. Onun soyundan çok sayıda peygamber gelmiştir. Öyleki kendilerine peygamberlik veren ve risaletle onları mümtaz kılan (Allah)tan başkası onların sayılarını bilmemektedir. İsrâil oğullarından gelen peygamberler Meryem oğlu İsâ ile son bulmuştur.

İsmâil -*Aleyhisselam-*'a gelince: Araplar onun soyundan gelmiştir. Allah'ın izniyle ileride açılayacağımız üzere çeşitli kabileleriyle bütün Araplar onun soyundan gelmişlerdir. Onun soyundan peygamber olarak sadece peygamberlerin sonuncusu, efendisi, dünya ve ahirette bütün insanlığın övgüsü olan önce Mekkeli sonra Medineli Muhammed bin Abdillah bin Abdulmuttalib bin Hâşim el-Kureşi (Allah'ın salâtı ve selâmı üzerine olsun) gelmiştir.

Bu şerefli koldan ve sıcak daldan sözü edilen parlak cevherden, ışık saçan inciden, gerdanlığın en değerli "orta taşı"ndan başka bir (peygamber) çıkmamıştır. O da bütün herkesin kendisiyle övündüğü, kıyamete kadar öncekilerin de sonrakilerin de kendisine gıpta ettiği kişi ve insanlığın efendisidir."16[16]

2. Rasûlullah -Sallallahu aleyhi vesellem-'in Yaratılışındaki Özellikleri:

Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in teni kırmızıya çalan açık beyaz renkteydi. Geniş alınlıydı. Gözlerinin siyahları koyu siyah ve iriydi. Göz kapaklarının kirpik bitiminin doğuştan siyah olduğu da söylenmiştir. Dişleri hafif seyrekti. Sakalları sıktı ve göğsünü dolduruyordu. Geniş omuzluydu. Topukları ve ayak tabanları enliydi. İnce ve uzun veya kısa ve enine biri değildi. Saçları hafif dalgalıydı. Saçlarını omuzlarına doğru uzatırdı. Konuştuğu zaman adeta ön dişlerinin arasından bir nur çıkıyormuş gibi olurdu. Kafası ve eklem yerleri iriydi. Yüzü yuvarlakçaydı. Göğsünden göbeğine kadar bir çizgi halinde uzanan kıllar vardı. Yürüdüğü zaman adeta yukarıdan aşağıya iniyormuş gibi kuvvetli adımlarla yürürdü. Yüzü ondördündeki ay gibi parıldardı. Güzel sesliydi. Yanakları düzgün ve yumuşaktı. Ağzı büyükçe idi. Göğsü ve karnı aynı hizadaydı (göbeği şişkin değildi). Omuzları, kollarının dirsekleriyle bilekleri arası ve göğsünün yukarıları kıllıydı. Bilekleri uzundu. El ayaları genişti. Topukları etli değildi. İki kürek kemiği arasında çadır düğmesi veya güvercin yumurtası gibi peygamberlik mührü vardı. Yürüdüğü zaman adeta yer onun için dürülürdü.

15[15] İbn Hazm, *Cevâmiu's-Sîre* (2). Faysalâbâd, Pakistan. Ahmed Şâkir'in tahkikiyle. Mısır, Daru'l-Me'ârif tarafından yapılan tıpkı basım.

16[16] İbn Kesir, *Kısasu'l-Enbiyâ* (175), Dâru Ömer İbnu'l-Hattab.

Ona kavuşmak için hızlıca yürürler, fakat kendisinin de yorulmadığı görülürdü. Önceleri saçlarını düz bir şekilde tarayarak sarkıtıyordu sonra ortadan bölmeye başladı. Saçlarını ve sakallarını tarardı. Her gece yatarken uykudan önce herbir gözüne üçer kere olmak üzere sürme taşının tozuyla sürme çekerdi."17[17]

Rasûlullah Sallallahu aleyhi vesellem'in Sıfatları Hakkında Bilgi Veren Bazı Hadisler

Rebi'a bin Ebi Abdirrahman'ın şöyle söylediği rivayet edilmiştir:
Enes bin Malik *Radıyallahu anh*'in Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in sıfatlarından söz ederken şöyle dediğini duydum: "Halkın içinde orta boylu biriydi. Ne çok uzun ne de kısa idi. Kırmızıya çalan beyaz renkte bir teni vardı. Açık beyaz veya esmer değildi. Kıvırcık ve kısa saçlı olmadığı gibi düz ve uzun saçlı da değildi. Saçları dalgalı mutedil idi. Kırk yaşındayken kendisine vahiy geldi. Kendisine vahyin gelmeye başlamasından sonra on yıl Mekke'de, on yıl Medine'de kaldı. Ruhu alındığında başında ve sakalında toplam yirmi kadar beyaz kıl yoktu." Rebi'a dedi ki: "Onun bir tüyünü gördüm. Kırmızı renkteydi. Sorduğumda kokudan dolayı kırmızılaştığı söylendi."18[18]
Berâ *Radıyallahu anh*'nın şöyle söylediği rivayet edilmiştir: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* insanların yüz olarak en güzeli olduğu gibi ahlakça da en güzelleriydi. Ne ince uzun boylu ne de kısa boyluydu."19[19]
Ebu İshak'ın şöyle söylediği rivayet edilmiştir: "Berâ'ya: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in yüzü kılıç gibi miydi?" Diye soruldu. O: "Hayır. Aksine onun yüzü ay gibiydi" dedi.20[20]
Abdullah bin Ka'b'ın şöyle söylediği rivayet edilmiştir: "Ka'b bin Mâlik'in Tebük savaşından geri kalması olayından söz ederken şöyle dediğini duydum: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e selâm verdiğimde yüzü sevinçten şimşek gibi parıldıyordu. Resullullah *Sallallahu aleyhi vesellem* sevindiğinde yüzü adeta ayın bir parçasıymış gibi parıldardı. Biz de bunu (sevinçli olduğunu) bu durumundan anlardık."21[21]
Abdullah bin Abbas *Radıyallahu anh*'tan şöyle rivayet edilmiştir: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* saçlarını düz bir şekilde tarayarak sarkıtırdı. Müşrikler saçlarını ortadan böler, kitap ehli ise düz tarayarak sarkıtırdı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* da kendisine herhangi bir emrin gelmediği hususlarda kitap ehline uymayı tercih ederdi. Daha sonra Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* de saçlarını ortadan bölmeye başladı."22[22]
Enes bin Malik *Radıyallahu anh*'ın şöyle söylediği rivayet edilmiştir: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in avucundan daha yumuşak bir ipeğe veya ibrişime dokunmuş değilim. Ve asla Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in kokusundan daha güzel bir koku koklamış değilim."23[23]
Ebu Said el-Hudri *Radıyallahu anh*'ın şöyle söylediği rivayet edilmiştir: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* örtüsü içindeki bir genç kızdan daha utangaçtı."24[24]

17[17] Daha fazla bilgi için bkz. Kurtubî, *el-İ'lâm bimâ fi Dini'n-Nasarâ min Fesâdin ve Evhâm* (291,292); Tirmizî'nin *eş-Şemâilu'l-Muhammediye*'sinin muhtasarı, özetleme ve tahkik, el-Albâni (13-29), Nevevi, *Tahzibu'l-Esmâ ve'l-Lugât* (1/25-26); *Fethu'l-Bâri* (6/651-669) *Menâkıb*; Müslim (15/91-116) *Fedâil*; İbn Hazm, *Cevâmi'u's-Sîre* (21/22); Beyhaki, *Delâilu'n-Nubuvve*, Dr. Abdulmu'ti Kal'acı'nın tahkikiyle (1/194-285), burada konu en geniş şekilde ele alınmaktadır.
18[18] Buhârî (6/652) *Menâkıb*; Müslim (15/100) *Fedâil*, anlam itibariyle rivayet etmiştir.
19[19] Buhârî (6/652) *Menâkıb*; Müslim (15/92) *Fedâil*.
20[20] Buhârî (6/653) *Menâkıb*; Tirmizî (13/116) *Menâkıb*.
21[21] Buhârî (6/653) *Menâkıb*.
22[22] Buhârî (6/654) *Menâkıb*; Müslim (15/90) *Fedâil*.
23[23] Buhârî (6/653) *Menâkıb*.
24[24] Buhârî (6/653) *Menâkıb*.

Câbir bin Semure *Radıyallahu anh*'ın şöyle söylediği rivayet edilmiştir: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in ağzı büyükçeydi. Gözlerinin beyazı biraz kırmızıya çalıyordu. Topukları etli değildi."25[25]

Nevevi şöyle söylemiştir: "Ravi burada Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in iri ağızlı olduğunu söylemiştir. Çoğunluk da böyle söylemiştir. Rivâyetlerden çıkan sonuç budur. Araplar bunu bir beğeni vesilesi olarak görür ve küçük ağızlıları beğenmezlerdi. Sa'leb'in büyük ağızlı denirken kastedilenin, geniş ağızlı anlamı olduğu sözünde ifade edilen husus da budur. Semer ise söz konusu ifadeyle kişinin iri dişli olduğu anlamının kastedildiğini söylemiştir."26[26]

Ebu Tufeyl'in şöyle söylediği rivayet edilmiştir: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'i gördüm. Bugün yeryüzünde benden başka onu gören bir adam kalmadı." (Ravilerden) el-Cureyrî dedi ki: "onu nasıl gördün?" diye sordum. Şöyle dedi: "Beyaz tenli, düz yuvarlak yüzlü ve orta bir şişmanlıktaydı (ne zayıf ne de şişmandı)"27[27]

Berâ *Radıyallahu anh*'ın şöyle söylediği rivayet edilmiştir: "Zülüfleri olanlar arasında, kırmızı hulle içinde bulunan Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'den daha güzel birisini görmedim. Saçları omuzlarına doğru sarkmıştı. İki omuzunun arası genişti. Kısa veya uzun boylu değildi."28[28]

Ali *Radıyallahu anh*'ın şöyle söylediği rivayet edilmiştir: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* uzun veya kısa boylu değildi. Avuçları ve ayak tabanları genişti. Başı iriceydi. Eklem yerleri de iriydi. Mesrubesi (göğsünden göbeğine doğru uzanan kıl çizgi) uzundu. Yürüdüğü zaman adımlarını büyük büyük atar ve adeta yukarıdan aşağıya doğru iniyormuş gibi yürür, ayaklarını yere kuvvetli bir şekilde basardı. Ondan sonra da önce de bir benzerini görmüş değilim."29[29]

Aişe -*Radıyallahu anhâ*-'nın şöyle söylediği rivayet edilmiştir: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* sizin yaptığınız gibi öyle hızlı hızlı konuşmazdı. O konuşurken anlaşılır bir şekilde konuşurdu. Hatta yanında oturan birinin ezberleyebileceği şekilde kelimeleri birbirinden ayırırdı."30[30]

3. Rasûlullah -Sallallahu aleyhi vesellem-'in İsimleri ve Künyeleri

Cubeyr bin Mut'im'den şöyle söylemiştir: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* şöyle buyururdu:

*"Benim beş adım var: Ben Muhammed'im, ben Ahmed'im, ben Allah'ın küfrü mahvetme vesilesi kıldığı mahvediciyim, ben insanları ayaklarının altında toplayacak toplayıcıyım (haşrediciyim) ve ben kendinden sonra peygamber gelmeyecek olan sonuncuyum."*31[31]

Hafız (İbn Hacer) şöyle söylemiştir: "İfadeden anlaşıldığına göre bu sözüyle: "Benim bana özel beş adım vardır. Benden önce kimseye bu adlar verilmemiştir." Yahut: "Benim adlarımın başta gelenleri bunlardır" ya da "geçmiş ümmetlerde meşhur olan adlarım bunlardır" demek

25[25] Müslim (15/90) *Fedâil*; Tirmizî (106320) *Menâkıb*.

26[26] Nevevi'nin *Sahihi Müslim Şerhi*'nden özetlenerek (15/93).

27[27] Müslim (15/93) *Fedâil.*

28[28] Müslim (15/91) *Fedâil*; Tirmizî (13/115-116) *Menâkıb*.

29[29] Tirmizî (13/116) *Menâkıb*; eş-Şemâil'de 40 nolu hadis olarak rivayet edilmiştir. el-Albâni'nin *eş-Şemâil* muhtasarından. el-Albâni bu hadisin sahih olduğunu söylemiştir.

30[30] Tirmizî (13/118) *Menâkıb*. Tirmizî şöyle söylemiştir: "Bu hadis hesendir. Zuhri'den nakledilen rivayet şeklinden başka rivayetini bilmiyoruz. Bunu Yunus bin Yezid, Zuhri (İbn Şihâb ez-Zuhri)'den rivayet etmiştir." Bu hadis *eş-Şemâil* muhtasarında 191 nolu hadis olarak geçmiştir. el-Albâni bu hadisin hasen olduğunu söylemiştir.

31[31] Buhârî (6/641) *Menâkıb*. -el-Akıb (sonuncu) kelimesinin açıklamasına yer verilmeden-; Müslim (15/104); İmam Malik *(Muvatta)* (2/1004); Ahmed bin Hanbel (4/84). Burada (Ahmed bin Hanbel'in rivayetinde) el-Akıb kelimesinin açıklamasının Zuhri'nin kendi sözü olduğu bildirilmiştir. Darimi (2/317-318)

istemiştir. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* bu sözü isimlerinin tamamını saymak amacıyla söylememiştir."
Iyad (Kadı İyad) da şöyle söylemiştir: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* bu adları, kendisinden önce kimseye verilmemiş olması itibariyle kendine has kılmıştır. Ancak bazı Arapları kâhinlerin ve hahamların o zamanda, adı Muhammed olan peygamber gönderileceğini haber verdiklerini duyunca (çocuklarını) Muhammed olarak adlandırıyorlardı. Sözü edilen peygamberin kendi çocukları olmasını umarak bu adı çocuklarına veriyorlardı. Söylendiğine göre bunlar altı kişiydi, yedincileri yoktur (Kadı) böyle demiştir."
Suheylî de *er-Ravd*'da şöyle söylemiştir: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'den önce Araplar içinde üç kişiden başka Muhammed olarak adlandırılan biri bilinmiyordu. Bu üç kişi de şunlardı: Muhammed bin Sufyân bin Mucaşi, Muhammed bin Uhayha ibni'l-Culâh, Muhammed bin Humrân bin Rabi'a." Bu sözü Suheyli'den önce Ebu Abdillah bin Hâluye, *"Leyse"* adlı kitabında söylemiştir. Ancak Muhammed adını taşıyanların sadece bu kadar olduğu iddiası kabul edilebilecek bir iddia değildir. Çünkü bu adı taşıyanların listesi ayrı bir cüz içinde verilmiştir ki sayıları yirmiyi bulmaktadır. Ancak bazılarının adları birden fazla anılmıştır, bazılarının da adlarının öyle olup olmadığında tereddüt vardır. Bundan bu ismi alanların on beşi aşmadığı ortaya çıkmaktadır.[32[32]]
Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in: *"Ben Allah'ın küfrü mahvetme vesilesi kıldığı mahvediciyim"* sözü hakkında şöyle denmiştir: "Bununla kastedilen küfrün Arap yarımadasından silinmesidir. Ancak bu konuda kesin bir şey söylenemez. Çünkü Ukeyl ve Ma'mer'in rivayetlerinde: "Allah benimle kafirleri mahveder" denmiştir. Bu konuda: "Küfrün ortadan kaldırılmasının bağlılarının ortadan kaldırılmasıyla mümkün olacağı anlamı kastedilmektedir" şeklinde bir açıklama yapılabilir. Burada sadece Arap yarımadasının kastedilmiş olabileceği izahı ise, küfrün bütün beldelerden kaldırılmış olmaması dolayısıyladır. Burada çoğunluk esas alınarak böyle bir ifadenin kullanıldığı da söylenmiştir. Yahut anlatılmak istenen şudur: Onun vasıtasıyla küfür ortadan kalkmaya başlar ve zaman içinde zayıflayarak Meryem oğlu İsa zamanında (yani onun yeniden dünyaya döndüğü zamanda) tamamen yok olur. O cizyeyi kaldırır ve Müslüman olmaktan başka hiçbir şeyi kabul etmez.
"Ben insanların ayakları arkasında toplanacağı toplayıcıyım (haşrediciyim)": Yani benim izim üzere toplanırlar. Yani o insanlardan önce haşr edilir. Bu açıklama bir başka rivayette geçen: *"İnsanlar benim topuklarım üzere (benim arkamdan) haşr edilir"* ifadesine uygun düşmektedir. Burada ayak ile zaman da kastedilmiş olabilir. Yani: "Benim iki ayağım üstüne kalktığım zaman haşr alametlerinin ortaya çıkmasıyla birlikte insanlar haşr edilirler". Bu da kendisinden sonra bir başka peygamber ve başka bir şeriat gönderilmeyeceğine işarettir.

[32[32]] *el-Feth* (6/642)'den özetlenerek, *el-İsâbe* (3/369-385)'te adları Muhammed olan 62 sahabinin biyografisi verilmiştir. -Bunların tamamından birinci kısımda söz etmiştir- Bunlarsa sahabilikleri (Rasûlullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*-'le görüştükleri) kesin olanlardır. Ancak 7755 ile 7817 numara arasında mukerrer olanlar vardır. Anlaşılana göre belirtilen bölümü sahabiler hakkında yazılmış eserleri toplamaya ve bunlardan *el-İsâbe* adlı ansiklopedik eserini yazmaya başlamadan önce tasnif etmişti. En doğrusunu ise ancak Yüce Allah bilir. Sonra benim anladığım kadarıyla sözü edilen cüz, genellikle cahiliye döneminde daha Rasûlullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*-'in peygamberlikle görevlendirilmesinden önce Muhammed olarak adlandırılmış onlanlarla ilgilidir. Buna göre burada sözü edilenler *el-İsâbe*'de sözü edilenlerin sadece bazılarıdır ve aralarında Rasûlullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*-'in sahabilerinden, onun peygamberlikle görevlendirilmesinden sonra Muhammed olarak adlandırılanlar bulunmamaktadır. En doğrusunu ise ancak Allah bilir. Hafız'ın sözünü etmiş olduğu bu cüz'ü elde edebilmiş değilim. Daha sona bu cüz'ün adına Dr. Şâkir Mahmud Abdulmun'im'in, Bağdat Üniversitesi'nde İslâm Tarihi'nden doktora tezi olarak hazırladığı İbn Hacer'in eserlerinin listesi arasında rastladım. Söz konusu tez: *İbn Hacer el-Askalani ve Eserleri, Metodu ve el-İsâbe'deki Nakilleri" adını taşımaktadır. (Söz konusu cüz'ün adının geçtiği yer): (1/600-601). Sözü edilen cüz'ün adı da şöyledir: "el-i'lâm bi men Summiye Muhammeden Kable'l-İslâm." Bu bilgiler Sehâvi'nin el-Cevâhir ve'd-Durer fi Tercemeti Şeyhi'l-İslâm ibni Hacer adlı kitabından ve daha başka kitaplardan aktarılarak verilmiştir. Ancak kitabın el yazmasından söz edilmemiştir. Buradan anlaşıldığına göre bu eser kaybolmuş eserler arasındadır. En doğrusunu ise ancak Yüce Allah bilir.

“Ben sonuncuyum”: Yunus bin Yezid, Zuhri’den naklettiği rivayette şu fazlalığa yer vermiştir: “Ben kendisinden sonra peygamber olmayan sonuncuyum. Allah onu rauf (yumuşak kalpli) ve rahim (merhametli) olarak adlandırmıştır.” Beyhaki, *ed-Delâil*’de: “Allah onu rauf ve rahim olarak adlandırmıştır” sözü hakkında şu açıklamayı yapmıştır: “Bu söz Zuhri (hadisin ravilerinden olan İbn Şihâb ez-Zuhri) tarafından hadise eklenmiş bir sözdür. Ben derim ki: Gerçekte de öyledir. Bu sözüyle herhalde Berâe Suresinin son kısmına işaret etmek istemiştir. “Kendinden sonra peygamber olmayan” ifadesinin de raviler tarafından eklenmiş bir ifade olduğu anlaşılmaktadır.
İlim adamlarının ortak görüşlerine göre onun Kur’an’da yer alan adlarından bazıları şunlardır: “Şâhid, Mübeşşir (müjdeleyici), en-Nezîrü’l-Mubin (apaçık uyarıcı), ed-Da’i ilâ’llah (Allah’a davet eden), es-Sirâcu’l-Munir (ayınlatıcı kandil).” Yine Kur’an’da geçen bazı adları da şunlardır: “el-Müzekkir (uyarıcı), er-Rahme (rahmet), en-Ni’me (nimet), el-Hâdi (doğru yola yönelten), eş-Şehid (şâhid), el-Emin (güvenilir), el-Muzzemmil (örtüsüne bürünen), el-Muddessir (elbisesine bürünen).” Daha önce Amr bin As’ın naklettiği hadiste hakkında mütevekkil (Allah’a güvenen, tevekkül eden) adı da geçmişti. Yine onun meşhur olan adları arasında şunlar da vardır: “el-Muhtâr (seçilmiş), el-Mustafa (arındırılmış), eş-Şefi’ (şefaat eden), el-Muşeffe’ (şefaat ettirilen), es-Sâdıku’l-Mesduk (hem doğru söyleyen hem sözü doğrulanan).” Bunun yanısıra, İbn Dihye Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in adlarına özel bir eserinde şöyle demektedir: “Bazıları şöyle söylemişlerdir: “Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in adlarının sayısı Yüce Allah’ın adlarının sayısı kadar yani doksan dokuzdur.”[33][33]
Rahmet peygamberi, Tevbe Peygamberi adlandırmaları da onun adları arasında geçenlerdir. Müslim, Ebu Musa el-Eş’ari *Radıyallahu anh*’ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir: “Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* bizim yanımızda kendisini çeşitli adlarla adlandırır ve şöyle buyururdu:
“Ben Muhammed’im, Ahmed’im, Mukaffî’yim (yani bütün peygamberlerin sonuncusuyum), Hâşir’im (yani insanlar benim ayaklarımın arkasında toplanırlar), tevbe peygamberiyim ve rahmet peygamberiyim.”[34][34]
Nevevi şöyle söylemiştir: “Tevbe peygamberi, rahmet peygamberi ve merhamet peygamberi ibarelerinin anlamları birbirine yakındır. Bunlarla kastedilen ise şudur: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* tevbe imkânını getirmiş ve karşılıklı ilişkilerde merhameti yerleştimiştir. Yüce Allah şöyle buyurmaktadır:
“Kendi aralarında merhametlidirler.” Yine şöye buyuruyor:
“Sonra iman edip, birbirlerine sabır tavsiye edenlerden ve birbirlerine merhamet tavsiye edenlerden olmak.” (Beled, 90/17)
Bir hadiste de: *“Ve savaş peygamberiyim”* demektedir. Çünkü Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Allah yolunda cihad etmek üzere gönderilmiştir.”[35][35]

Kureyş’in Peygamber’in Adını Tahrif Etmeleri:

Ebu Hureyre *Radıyallahu anh*’ın şöyle söylediği rivayet edilmiştir: “Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* şöyle buyurdu:
“Yüce Allah’ın, Kureyş’in sövmelerini ve lanetlerini benden nasıl uzak tuttuğu dikkatinizi çekmiyor mu? Onlar kötülenmiş olana sövüyor ve kötülenmiş olanı lanetliyorlar, ben ise Muhammed’im (övülmüş biriyim).” -Allah’ın salâtı ve selâmı üzerine olsun-[36][36]

[33][33] *el-Feth* (6/643-644)’ten özetlenerek.
[34][34] Müslim (15/105) *Fedâil*.
[35][35] *Nevevi’nin Sahihi Müslim Şerhi*, hâmiş (kenar açıklaması) (15/106).
[36][36] Buhârî (6/641) *Menâkıb*.

Hafız İbn Hacer şöyle söylemiştir: “Kureyşliler kendisinden çok nefret etmeleri dolayısıyla, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’i övgü anlamı taşıyan bir adla adlandırmıyorlardı. Bunun yerine onun tam tersi anlam taşıyan ad kullanıyor ve “kötülenmiş kimse (muzemmem)” diyorlardı. Ondan kötü bir şekilde söz ettiklerinde: “Allah Muzammem’e şöyle yapsın” diyorlardı. Oysa Muzammem onun adı değildi ve o adla tanınmıyordu. Dolayısıyla onların bu sözlerinin anlamı Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’e değil içlerinden bir başkasına denk geliyordu.”
İbn Tîn şöyle söylemiştir: “Bazıları bundan, imâ yoluyla birine zina, iftira eden kimsenin üzerinden had cezasının kaldırıldığı anlamını çıkarmışlardır. Bunlar daha çok İmam Malik’e muhalefet edenlerdir.”
Nesâî de şu hükmü çıkarmıştır: Bir kimse boşama anlamına ters ve mutlak olarak ayrılma anlamı taşımayan bir söz söyler ve bununla boşama anlamı kastederse bundan dolayı boşama (talak) gerçekleşmez. Örneğin karısına: “Ye” diyen ve bu sözle boşama anlamı kasteden bir kimsenin durumu böyledir. Bu sözle karısını boşamış olmaz. Çünkü “yemek” hiçbir şekilde boşama anlamına gelecek bir şekilde yorumlanamaz. Bunun gibi Muzemmem (zemmedilmiş, kötülenmiş) kelimesinin de hiç bir şekilde Muhammed (övülmüş *-salât ve selâmın en güzeli onun üzerine olsun-* kelimesi anlamına yorumlanması mümkün değildir.37[37]
Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in künyesine gelince: O, oğlu Kâsım’a nisbetle Ebu’l-Kâsım olarak künyelenirdi. Kâsım çocuklarının en büyüğüydü. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in peygamberlikle görevlendirilmesinden önce mi yoksa sonra mı vefat ettiği konusunda ihtilaf edilmiştir. Enes *Radıyallahu anh*’ın şöyle söylediği rivayet edilmiştir: “Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* pazarda bulunuyordu. Bir adam (birine):
“Ey Eba’l-Kâsım!” diye seslendi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* o tarafa doğru baktı ve şöyle buyurdu:
*“Benim adımı takın ama benim künyemle künyelenmeyin.”*38[38]
Hafız (İbn Hacer) şöyle söylemiştir: “Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in künyesini almanın caiz olup olmadığı üzerinde ihtilaf edilmiştir. Şafiî’den nakledilen görüşlerin meşhur olanına göre yukarıdaki hadisin taşıdığı açık anlam (zâhir) gereğince almamak gerekir. Bu yasağın sadece onun (Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in) yaşadığı döneme özel olduğu da söylenmiştir. Bir görüşe göre de onun adını alan birinin aynı zamanda künyesini alması (yani hem Muhammed adını hem de Ebu’l-Kâsım künyesini alması) yasaktır.39[39]

Peygamberimizin Diğer Adları:

İmam Zehebi: “Onun adları arasında Dahuk (güleryüzlü) ve Kattâl (çok savaşan) adları da vardır.” Bazı rivayetlerde onun şöyle buyurduğu bildirilmiştir: *“Ben Dahuk ve Kattâl’ım.”*
Abdullah bin Mes’ud *radıyallahu anh* şöyle söylemiştir: “Bize, doğru sözlü ve sözü doğrulanan Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* şöyle buyurdu...”
Tevrat’ta onun ümmileri (avamı) koruyan biri olduğu ve adının Mütevekkil (Allah’a güvenen) olduğu bildirilmiştir.
Adlarından biri de Emin (güvenilir)’dir. Kureyş onu peygamberlikle görevlendirilmeden önce bu adla anardı.
Yine adlarından bazıları Fatih (fetheden) ve Kusam (toplayan, birleştiren, mükemmel)’dir.
Ali bin Zeyd bin Cud’an şöyle söylemiştir: “Arapların söylediği en güzel beyitin hangisi olduğunu birbirlerine sordular. Ali *Radıyallahu anh*’ı Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* hakkında şöyle söylediği şu beyit olduğunu tespit ettilerr:
“(Allah) onun üstünlüğünü ortaya koymak için ona kendi adından türeme bir ad koydu.

37[37] *el-Feth* (6/645)’den özetlenerek.
38[38] Buhârî (6/647) *Menâkıb*.
39[39] *Fethu’l-Bâri* (6/648).

Arş'ın sahibinin adı Mahmud, onun adı da Muhammed'dir."[40[40]]

4. Rasûlullah -Sallallahu aleyhi vesellem-'in, Mü'minlerin Anneleri Olan Hanımları

Hanımların ilki Hatice bintu Huveylid bin Esed bin Abdiluzza'dır. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onunla yirmi beş yaşındayken evlendi. Hatice -*Radıyallahu anhâ*- hicretten üç yıl önce vefat eti. Bir yıl önce vefat ettiği de söylenmiştir. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, o ölünceye kadar bir başka kadınla evlenmemiştir.

Sonra Sevde binti Zem'a *Radıyallahu anh* ile evlendi. Yaşlandığında Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* kendisini boşamak istedi. Ancak o Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'den kendisini nikâhı altında tutmasını ama kendisine ayırdığı günü Ebu Bekir *Radıyallahu anh*'ın kızı Aişe *Radıyallahu anha*'ya ayırmasını istedi. Bunun üzerine Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onu nikâhı altında tuttu ve daha Mekke'deyken Ebu Bekir Sıddık *Radıyallahu anh*'ın kızı Aişe'yi Sıddıka *Radıyallahu anha* ile nikâhlandı. Aişe *Radıyallahu anha* o zaman altı yaşındaydı ve Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, onunla hicretten sonra, dokuz yaşındayken biraraya geldi. Aişe *Radıyallahu anha* h. 58 yılında vefat etmiştir.

Ardından hicretten iki yıl sonra Ömer İbnu'l-Hattab *Radıyallahu anh*'ın kızı Hafsa *Radıyallahu anha* ile evlendi. Hafsa *Radıyallahu anha* Medine'de h. 45 yılında vefat etti. Cenaze namazını da o zaman Medine valisi olan Mervan kıldırdı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onu boşamış, sonra Yüce Allah'ın geri almasını emretmesi üzerine geri almıştı.

Sonra asıl adı Hind binti Ebi Umeyye olan Ummu Seleme *Radıyallahu anha* ile evlendi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in hanımlarından en geç vefat eden budur. Hicri 59 yılında vefat etmiştir.

Yine Zeyneb binti Cahş *Radıyallahu anh* ile evlendi ki o da Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in vefatından sonra hamınlarından en önce vefat edendir. Ömer *Radıyallahu anh*'ın halifeliğe geçmesinin ilk dönemlerinde vefat etti. Zeyneb *Radıyallahu anha*, Yüce Allah'ın Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'le evlendirdiği kadındır. Değişik ülkeler fethedilince ve Ömer *Radıyallahu anh* ganimetlerden onun için belirlenen miktarı verince ağlamış ve Yüce Allah'tan kendisine bir sonraki yılı göstermemesini çok az bir dünyalıkla kendisinden ayrıldığı Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e kavuşturmasını dilemişti. Gerçekten de o yıl çıkmadan vefat etti.

Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* sonra Cuveyriye binti'l-Hâris'le evlendi. Cuveyriye *Radıyallahu anha* h. 26 yılının Rebi'ul-evvel ayında vefat etti ve cenaze namazını Mervan kıldırdı.

Sonra Ummu Habibe *Radıyallahu anha* ile evlendi. Onun asıl adı Remle'ydi. Hind olduğu da söylenmiştir. Ebu Sufyan bin Harb'in kızıydı. Habeşistan'a hicret edenlerdendi. H. 44 yılında kardeşi Muaviye'nin halifeliği döneminde vefat etmiştir.

Hayber'in fethedilmesinin hemen arkasından Nadir oğullarından Huyey bin Ahtab'ın kızı Safiyye *Radıyallahu anha* ile evlendi. Safiye *Radıyallahu anha* h. 50 yılında vefat etmiştir. 52 yaşında vefat ettiği de söylenmiştir.

Sonra Meymune binti'l-Hâris *Radıyallahu anha* ile evlendi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in en son evlendiği hanımı budur. Onunla kaza umresini yerine getirdiği yıl ihramdan çıktıktan sonra Mekke'de evlendi. Kendisiyle Şeref'te biraraya geldi. Meymune *Radıyallahu anha*, Muaviye *Radıyallahu anh* döneminde orada (Şeref'te) vefat etmiştir. Halife bin Hayyat'ın söylediğine göre vefatı h. 51 yılında gerçekleşti. Kabri de oradadır (Şeref'te).

[40[40]] Zehebi, *Sîre* (2/10). Bu da islâm tarihinin bir bölümüdür.

el-Cevniye'ye de kendisiyle evlenmek için haber gönderdi, Sonra teklifte bulunmak üzere yanına girdi. Ama o, ondan Allah'a sığındı. Allah da onu korudu ve Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onunla evlenmeyerek ailesine geri gönderdi.[41[41]]
Nevevi -*Rahmetullahi aleyh*- şöyle söylemiştir: "İlk evlendiği kadın Hatice *Radıyallahu anha*'dir. Sonra sırasıyla Sevde, Aişe, Hafsa, Ummu Habibe, Ummu Seleme, Zeyneb binti Cahş, Meymune, Cuveyriye ve Safiyye ile evlendi. Bu dokuzu Hatice -*Radıyallahu anhâ*-'dan sonradır ve Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* vefat ettiğinde nikâhı altında idiler. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, Hatice -*Radıyallahu anhâ*-'nın sağlığında başka bir kadınla evlenmemiştir. Aişe -*Radıyallahu anhâ*-'dan başka bâkire bir kızla da evlenmemiştir. Sağlığında iken ayrıldığı kadınlar hakkında oldukça değişik görüşler olduğundan burada ondan söz etmedik.
Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in iki câriyesi vardı: Mâriye ve Reyhâne binti Zeyd, Bintu Şem'un olduğu da söylenmiştir. Onu (Reyhâne'yi) daha sonra azad etmiştir. Katade'nin şöyle söylediği rivayet edilmiştir: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onbeş kadınla evlendi. Bunların onüçüyle gerdeğe girdi. Aynı anda nikâhı altında onbir kadını toplandı. Vefat ettiğinde dokuz kadınla nikâhlıydı."[42[42]]

5. Çocukları

Nevevi -*Rahmetullahi aleyh*- şöyle söylemiştir:
"Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in üç erkek çocuğu oldu. Birinci oğlu Kâsım, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onunla künyelenirdi (yani Ebu'l-Kâsım olarak künyelenirdi). Kâsım, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* daha peygamberlikle görevlendirilmeden önce dünyaya geldi ve iki yaşındayken vefat etti. İkinci oğlu Abdullah'tır. Tayyib ve Tâhir olarak da adlandırılmıştır. Çünkü o Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in peygamberlikle görevlendirilmesinden sonra dünyaya gelmiştir. Tayyib ve Tâhir'in Abdullah'tan ayrı olduğu da söylenmiştir. Ancak doğru olan birincisidir.[43[43]] Üçüncü oğlu da İbrâhim'dir. H. 8 yılında Medine'de dünyaya gelmiş ve h. 10 yılında onyedi veya yirmi aylıkken yine orada vefat etmiştir.
Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in dört tane de kızı olmuştur:
Zeyneb: Onunla teyzesi Hâle binti Huveylid'in oğlu Ebu'l-As bin Rebi' bin Abdiluzza bin Abdişşemş evlenmiştir.
Fâtıma: Onunla Ali bin Ebi Tâlib *Radıyallahu anh* evlenmiştir.
Rukiyye ve Ummu Külsüm: Bu ikisiyle Osman bin Affan *Radıyallahu anh* evlenmiştir. Önce Rukiyye'yle (sonra onun ölümünün ardından) Ummu Külsüm'le evlendi. Her ikisi de onun nikâhı altında vefat etmiştir. Bundan dolayıdır ki Osman -*Radıyallahu anhâ*-, Zunnûreyn (iki nur sahibi) olarak adlandırılmıştır. Rukiyye -*Radıyallahu anhâ*- h. 2 yılında Ramazan ayında Bedir gününde vefat eti. Ummu Külsüm *Radıyallahu anhâ* da h. 9 yılının Şa'ban ayında vefat etti.
Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in kızlarının sayısının dört olduğunda ihtilaf yoktur. Oğullarının sayısı ise sahih olan rivayete göre üçtür. İlk dünyaya gelen çocuğu Kâsım, sonra Zeyneb, sonra Rukiyye, sonra Ummu Külsüm, sonra Fâtıma'dır. Fâtıma'nın Ummu Külsüm'den yaşça daha büyük olduğu da rivayet edilmiştir.
İbrâhim'den başka bütün çocukları Hatice -*Radıyallahu anhâ*-'dan dünyaya gelmiştir. İbrâhim ise kıbti asıllı olan Mâriye'den dünyaya gelmiştir. Fâtıma'dan başka bütün çocukları

[41[41]] İbn Hazm, *Cevâmiu's-Sîre* (31-38), özetlenerek. Daha fazla bilgi için ayrıca bkz. İbn Asâkir, *Tarihu Dimeşk* (1/136-138)
[42[42]] *Tehzibu'l-Esmâ ve'l-Lügât* (1/27), Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye.
[43[43]] İbn Hazm, *Cevâmiu's-Sîre* (40)'da bunu tercih etmiştir.

kendisinden önce vefat ettiler. Fâtıma *Radıyallahu anha*, en sahih ve en meşhur olan rivayete göre Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'den sonra altı ay yaşadı.[44[44]]

[44[44]] *Tehzibu'l-Esmâ ve'l-Lügât* (1/26)'dan özetlenerek.

2. MUHAMMED MUSTAFA -Aleyhisselam-'IN DOĞUMUNDAN ÖNCE MEYDANA GELEN ÖNEMLİ OLAYLAR VE İBRETLİ GELİŞMELER

İçerdiği konular:
Muhammed -Aleyhisselam-'ın peygamber olarak gönderilmesinden önceki Mekke'nin durumuyla ilgili bir giriş.
1. Abdulmuttalib'in Zemzem kuyusunu kazması.
2. Abdulmuttalib'in oğullarından birini kurban etmeyi adaması.
3. Fil olayı.

Muhammed Mustafa -Aleyhisselam-'ın Doğumundan Önce Meydana Gelen Önemli Olaylar ve İbretli Gelişmeler.

Giriş

Şüphesiz büyük olaylardan ve önemli gelişmelerden önce bazı işâretler, olaylar ve mucizeler yaşanır. Bu gelişmeler meydana gelecek büyük olaylar için ortamı hazırlar ve onların ortaya çıkma zamanının yaklaştığını haber verir. İnsanlık bu olaydan daha büyük bir olay yaşamamıştır. Bu olay da, Yüce Allah'ın kendisi vasıtasıyla bu geniş hayrı, büyük fazileti (insanlığa) ulaştırdığı hidâyete erdirici Muhammed Mustafa *-Aleyhisselam-*'ın doğumu olayıdır. Yeryüzünün her tarafı kötülüklerle ve şirkle karardıktan, Yüce Allah'ın insanlara bakıp da Arap olanlarına da olmayanlarına da gadab etmesinden sonra bu büyük gelişme olmuştur.

Nitekim hadiste şöyle denilmektedir:

"Haberiniz olsun ki işte bu günümde Rabbim, bana öğrettiklerinden sizin bilmediğiniz şeyleri size öğretmemi emredip şöyle buyurdu: Kullarımdan herhangi bir kula verdiğim mal o kul için helaldir. Ben bütün kullarımı hanifler olarak yarattım. Onlara şeytanlar geldi de; doğru dinlerini bozuverdi; benim kendilerine helal kıldığım şeyleri şeytanlar onlara haram kıldı. Hakkında hiçbir hüccet indirmediğim şeyleri bana ortak koşmalarını da onlara yine şeytanlar emretti. Ve Allah yeryüzü ahalisine baktı. Kitab ehlinden doğru din üzere bakî kalanlar mustesna yeryüzü ahalisine, arabına da arab olmayanına da gazab etti. Sonra peygamber gönderip: Ben seni, ancak hem de kendilerine gönderilenleri imtihan etmek için gönderdim. Ve senin üzerine öyle bir kitab indirdim ki (göğüslerde muhafaza edilir) suyun yıkamasıyla yok olmaz. Sen onu uyurkende, uyanıkken de okursun! buyurdu. Ve Allah bana Kureyş'i yakmamı emretti. Ben: Ey Rabbim! Onlar benim kafamı yarıp kırarlar onu bir ekmek parçasına çevirirler dedim. Onların seni çıkardıkları gibi sen de onları çıkar, onlara karşı savaş aç. Biz sana yardım ederiz. Sen infak et ki biz de sana infak edelim. Bir ordu gönder, biz onun gibi beş ordu gönderelim. Sana itaat edenlerle beraber, karşı gelenlerle savaş..."[45[45]]

Muhammed Gazali, Mekke'deki hayatı tasvir ederken şöyle diyor: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in peygamberlikle görevlendirilmesinden önce Mekke şehvetlerin ve günâhların oluşturduğu bir fırtına ile çalkalanıyordu. Erkekler arzulara düşkünlükte ve fikri sapmalarda güçlü örnekler ortaya koyuyorlardı. Yahut insanı hâkimiyeti altına alan bir arzunun gölgesinde veya sadece bu arzuya hizmet için fikirler geliştiriyorlardı.

Allah'ı ve âhiret gününü inkâr, dünya nimetlerinin içinde yüzerken yine ona ilgi, toplumda etkili konuma gelme, yükselme ve söz sahibi olma arzusu, hiçbir tutarlılığı olmayan taraftarlıklar (asabiyet) ve onun için barış, onun için savaş yapma, kişinin maddi ve edebi çalışmalarına yön veren eskilerden alınma gelenekler (işte bunlar o dönemin Mekke'sinden görüntüler). O zaman Mekke'nin medeniyetten kopuk, vahşet içinde, dünyada olan bitenlerden zorunlu olarak etrafa yayılan gelişmelerin dışında hiçbir şeyden haberdar olmayan bir yerleşim merkezi olduğunu ileri sürmek yanlıştır. Asla böyle değildi. (O zamanki medeniyetin ürünleriyle) boğazına kadar doymuştu. (Mekkeliler) büyüklük için kavga ediyor, hatta bu yüzden çarpışmalara giriyorlardı. Orada nefsani arzuların çukurlarına düşüp taşkınlık içinde yalpalayıp duran pek çok kimse vardı. Bu gibi birinin oradan çıkarılmak zoruna giderdi. Onlar ya doğruya karşı kördüler, ya da onu tamamen inkâr ediyorlardı. İşte aklî medeniyetten söze gelir bir nasib alamamış olan bu toplumda kişilerin benlik duyguları son

[45[45]] Müslim (17/197-199) *el-Cennetu ve Sıfatu Na'imihâ*. Ahmed bin Hanbel (4/162). İbn Mace (4/1179) özet halinde. (Allah bana Kureyş'i yakmamı emretti" sözü onlarla çarpışacağından kinâyedir. (*Camiu'l-Usûl*, 11/750)

raddesine ulaşmıştı. İçinde, taşkınlık ve benlik davasında Firavun'la yarış edebilecek kişiler bulunabilirdi.
Amr bin Hişâm, Muhammed *Sallallahu aleyhi vesellem*'in peygamberliğini inkâr etmesinin sebebini açıklarken şöyle demişti: "Abdu Menâf oğullarıyla üstünlük yarışı içine girdik. Nihayet biz ve onlar iki baş at gibi iken: "Bizde kendisine vahyedilen bir peygamber var" dediler. Vallahi ona geldiği gibi bize de vahiy gelmedikçe ona inanmayız ve asla peşinden gitmeyiz." Söylendiğine göre el-Velid bin Muğire, "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e şöyle demişti: "Peygamberlik gerçek olsaydı, ben ona senden daha lâyık olurdum. Çünkü ben senden yaşça daha büyüğüm ve malım da seninkinden daha çok."[46][46]
el-Cezâirî *-Allah kendisini korusun-* özet olarak şunları söylüyor: "İslâm öncesinde Arap toplumunda yaygınlaşan kötü adetler arasında şunlar vardı:
1. Meysir olarak bilinen kumar. İslâm, Maide suresindeki şu âyetle bunu yasaklamıştır:
"Ey iman edenler! İçki, kumar, dikili taşlar ve fal okları şeytanın işinden olan pisliklerdir. Bunlardan sakının; umulur ki felâha erersiniz." (Maide, 5/90)
2. İçki içmek, bunun için meclisler düzenlemek, içtiği içkinin eskiliğiyle (iyice ekşimişliğiyle) ve değerinin yüksekliğiyle övünmek.
3. İstibda' nikâhı: Bu da şuydu: Bir kadın bir erkekle beraberliği esnasında hayız görür, sonra temizlenince adam (kocası) karısının soylu erkeklerin taşıdığı üstün özelliklere sahip bir çocuk doğurması için o erkeklerden karısıyla ilişkide bulunmalarını isterdi.
4. Kızların gömülmesi: Bu da bir adamın kınanmak korkusuyla kız çocuğunu diri diri toprağa gömmesiydi.
5. Erkek olsun kız olsun çocukların öldürülmesi. Bu uygulamaya çok şiddetli fakirliğin olması durumunda başvurulurdu.
6. Kadınların kendilerini süsleyip ortaya çıkmaları, öyleki bir kadın güzelliklerini ortaya çıkararak yabancı erkeklerin yanından geçer, onların ilgilerini çekmek için kırıta kırıta yürürdü. Sanki kendini ona takdim ediyormuş ve onun başkalarına olan ilgisini kesip kendine çekmek istiyormuş gibi hareket ederdi.
7. Erkekler kadınların arasından, kadınlar erkeklerin arasından gizli dostlar edinirdi.
8. Cariyeler fuhuş yaptıklarını açıktan ilan ederlerdi. Bunu da evlerinin kapılarına kırmızı bir bayrak asmak suretiyle yaparlardı. Böylece kendilerinin fuhuş yaptıklarının bilinmesini ve erkeklerin kendilerine gelmelerini sağlamak isterlerdi.
9. Kabilecilik anlayışına dayanan asabiyet hâkimdi.
10. Birbirlerine karşı yağmalamalar yapar, mal almak ve gasp amacıyla saldırılar düzenler, bu amaçla savaşlar çıkarırlardı. En ünlü savaşları Dahis, Gabrâ, Buas ve Ficâr savaşlarıdır.[47][47]
Muhammed Gazali diyor ki: "Yeryüzü bozgunculuklarla ve sapıklıklarla dolunca insanların ortaya çıkacağı bildirilen ıslahatçının gelişi için beklentileri arttı. Bazı kimseler vardı ki hâkim olan cehalete karşı çıkıyor, üstün bir mevki umuyor ve kendilerinin bu mevki için seçilmelerini temenni ediyorlardı. Bunlardan biri de Umeyye bin Ebi's-Salt'tı. Bu kişi Allah'tan O'nun sahip olduğu üstünlüklerden söz eden şiirler yazmıştı. "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onun hakkında: *"Umeyye neredeyse Müslüman olacaktı"* demiştir.[48][48]
Amr bin Şirerîd'in babasından rivayet ettiğine göre, (babası) şöyle söylemiştir: "Bir gün Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in bineğinin arkasına bindim. Bana:
"Umeyye bin Ebi's-Salt'ın şiirlerinden ezberinde bir şey var mı?" diye sordu.
"Evet" dedim.
"Oku öyleyse" diye buyurdu. Ben bir beyit okudum.

[46][46] *Fıkhu's-Sîre* (25-26)'dan özetlenerek.
[47][47] *Hazâl-Habib Yâ Muhibb* (31, 32).
[48][48] Bir hadisten bir bölüm. Hadisin kaynakları: Buhârî (10/553) *Edeb*: Müslim (15/13) *Şiir*. Baş tarafı şöyledir: "Bir şâirin söylediği en doğru söz..." Tirmizî (10/291) *Edeb*'de bunun sadece ilk bölümünü nakletmişti.

“Oku, oku” diye buyurdu. Ben de böylece yüz beyit kadar okudum.”[49][49]
Ancak yüce kader şâirlerden ve diğerlerinden olan bu arayış içindeki (beklenen kişinin kendileri olması için arayış ve temenni içinde olan) kişileri aşmış ve büyük emaneti hiç bunun için bir beklenti içinde olmayan birine vermişti. Yüce Allah şöyle buyuruyor:
“Sen Kitab’ın sana vahyedileceğini umuyor değildin. Ancak Rabbinden bir rahmet olarak (vahyedildi). Şu halde asla inkârcılara arka olma.” (Kasas, 28/86)
Büyük elçilikler için yapılan seçim onun için ümit beslemekle olmaz. Ancak onu kaldırabilecek güce sahip olmakla olur. Hayatta nice beklenti sahipleri var ki ümit beslemeye cü’ret etmekten başka bir güç gösteremezler. Ve nice işin derinliğine dalmış kimseler var ki sessizlikleri onları gizli tutmaktadır. Ama yükümlü kılındıklarında insanları hayretler içinde bırakan başarılar gösterirler. Canların nelere dayanabileceğini ancak onları yaratan bilir. Bütün insanlığı doğru yola eriştirmek isteyen Yüce Yaratıcı büyük gaye için büyük bir kişiyi seçer.”[50][50]
İnsanlığın en üstünü ve peygamberlerin en şereflisi olan Muhammed *-Aleyhisselam-*’ın doğumu hakkında bilgi vermeye başlamadan önce, onun doğumundan önce meydana gelmiş olan bazı büyük mucizeleri ve önemli olayları açıklamak istiyoruz. Bazen büyük olaylardan önce onlara işaret eden ve dikkat çeken bir takım önemli gelişmeler olur. Bu konuda Yüce Allah’ın izniyle rivayetlerin en sahih olanlarını seçeceğiz. Bu konuda yukarıda verdiğimiz girişten sonra sadece üç olaydan söz etmekle yetineceğiz. Bunlar:
1. Abdulmuttalib’in Zemzem kuyusunu kazması.
2. Abdulmuttalib’in, oğullarından birini kesmeyi adaması.
3. Fil olayı.

1. Abdulmuttalib’in Zemzem Kuyusunu Kazması

İbn İshak şöyle söylemiştir: “Abdulmuttalib’in ilk olarak o kuyuyu kazmaya başlaması şu şekilde olmuştu: Bana Yezid bin Ebi Habib el-Mısrı’nin Mursed bin Abdillah el-Buzeni’den onun Abdullah bin Zeriri’l-Gafiki’den onun da Ali bin Ebi Tâlib *Radıyallahu anh*’den rivayet ettiğine göre Ali *Radıyallahu anh*, Abdulmuttalib’in Zemzem kuyusunu kazması olayını anlatırken şöyle söylemiştir: “Abdulmuttalib dedi ki: “Ben Hicr’de (Ka’be’nin yanında yarım daire şeklinde çevrili olan ve Hatim olarak da adlandırılan kısımda) uyuyordum. (Rüyada) birisi yanıma gelerek:
“Güzel yeri (tibeyi) kaz” dedi. Ben:
“Tibe nadir?” diye sordum. Sonra yanımdan ayrılıp gitti. Ertesi gün olunca yine daha önce yattığım yere döndüm ve orada uyudum. (Aynı kişi) gelip:
“Berreyi (hayır yerini) kaz” dedi. Ben:
“Berre nedir?” diye sordum. Sonra yanımdan ayrılıp gitti. Ertesi gün olunca yine daha önce yattığım yere döndüm ve orada uyudum. (Aynı kişi) gelip:
“Madnuneyi (kıskanılan şeyi) kaz” dedi. Ben:
“Madnune nedir?” diye sordum. Sonra yanımdan ayrılıp gitti. Ertesi gün olunca yine daha önce yattığım yere döndüm ve orada uyudum. (Aynı kişi) gelip:
“Zemzemi kaz” dedi. Ben:

---

[49][49] Müslim (15/11) *Şiir*. Nevevi şöyle söylemiştir: “Hadiste anlatılmak istenen şudur: “Rasûlullah *-Sallallahu aleyhi vesellem-* Umeyye’nin şiirlerinden hoşlanır ve sık sık okunmasını isterdi. Çünkü bu şiirlerde Allah’ın birliği ve yeniden diriliş dile getiriliyordu. Bu hadis içerisinde kötü sözler olmayan şiirleri okumanın ve dinlemenin caiz olduğunu ortaya koymaktadır. Okunan şiirin câhiliye dönemine ait olması veya başka şiirlerden olması bu açıdan farketmez. İçinde kötü söz olmayan şiirleri okuma hakkında tenkid edilmiş olan hareket ise şiiri çok fazla okumak ve insanın şiir okumaya iyice kendini kaptırmasıdır. Az miktarda şiir okumakta, dinlemekte ve ezberlemekte ise bir sakınca yoktur.” Nevevi’nin *Sahihi Müslim Şerhi*. 15/12. deki dipnot
[50][50] Muhammed el-Gazzali, *Fıkhu’s-Sîre* (27-28).

"Zemzem nedir?" diye sordum. Dedi ki:
"O hiç tükenmez ve sen kınanmazsın. Büyük hacılara su verirsin. O kan ile atık arasındadır. Alaca karganın gagasının olduğu yerde, karıncalar yuvasının yanındadır."
İbn İshak diyor ki: "(Rüyada gördüğü kişi) kendisine Zemzem'in durumunu açıklayınca ve yerini de bildirince doğru konuştuğunu anladı. Ertesi gün levyesini alıp oğlu Haris bin Abdilmuttalib'le birlikte çıktı. O zaman başka oğlu yoktu. Zemzem'in yerini kazmaya başladı. Abdulmuttalib'e gizlenmiş olan şey görününce tekbir getirdi. Kureyşliler onun aradığı şeyi bulduğunu anladılar ve yanına gittiler.
"Ey Abdulmuttalib! Bu atamız İsmâil'in kuyusudur. Bizim de bunda hakkımız var. Bizi de buna ortak et" dediler. Abdulmuttalib:
"Bunu yapamam. Bu içinizden sadece bana özel kılınmıştır. Aranızda sadece bana verildi" dedi. Onlar:
"Bize insaf et. Bu konuda seninle hesaplaşmadan başından ayrılmayız" dediler. Abdulmuttalib de:
"Öyleyse aramızda birini hakem tayin edin onun hükmüne başvuralım" dedi.
"Sa'd oğularının kâhin kadını Huzeym olsun" dediler. O da:
"Olur" dedi. Bu kadın Şam (Suriye) civarında oturuyordu. Abdulmuttalib, kendi sülâlesinden, Abdu Menâf oğullarından bazı kimseleri alarak bineğine binip yola çıktı. Kureyş'in tüm kabilelerinden de bazı kimseler bineklerine binip yola çıktılar. O zaman bu gittikleri yol üzerinde çöller vardı. Yola koyuldular. Hicaz ve Şam (Suriye) arasındaki çöllerden birine geldiklerinde Abdulmuttalib'in ve arkadaşlarının suyu bitti. Fena halde susadılar. Neredeyse ölecek hâle geldiler. Beraberlerindeki, değişik Kureyş kabilelerine mensub kişilerden su istediler. Onlar bunu kabul etmediler ve:
"Biz şimdi bir çölde bulunuyoruz. Sizin başınıza gelenin bizim başımıza da gelmesinden korkuyoruz" dediler. Abdulmuttalib adamların kendisine ve arkadaşlarına yaptığını görünce:
"Ne düşünüyorsunuz?" diye sordu. Onlar:
"Bizim görüşümüz ancak senin görüşüne tabidir. Sen istediğini emret" dediler. O da:
"Benim görüşüme göre şimdi herkes sahip olduğu güçle kendisi için bir kuyu kazsın. Her bir kişi öldüğünde arkadaşları onu kendi kuyusuna gömer sonra üzerine kapatırlar. En sonunda tek bir kişi kalır. Bir kişinin cesedinin ortada kalması bütün bir grupta bulunanların cesetlerinin ortada kalmasından daha uygundur" dedi. Ötekiler:
"Evet senin emrettiğin gibi yapalım" dediler. Sonra kalkıp her biri kuyusunu kazdı. Sonra da oturup susuzluktan ölümü beklemeye başladılar. Daha sonra Abdulmuttalib arkadaşlarına:
"Vallahi, ortalıkta dolaşmadan ve kendimiz için bir şey aramadan böyle kendimizi kendi ellerimizle ölüme terketmemiz bir acizliktir. Belki Allah civardaki yörelerin birinden bize su lutfedebilir. Haydi kalkın" dedi. Onlar da kalktılar. Yerlerinden kalktıklarında, beraberlerindeki Kureyş kabilesi mensupları onların ne yapacaklarına bakıyorlardı. Abdulmuttalib bineğinin yanına gitti. Üzerine bindi. Hayvan yürümeye başlayınca ayağının altından tatlı su fışkıran bir kaynak ortaya çıktı. Abdulmuttalib tekbir getirdi. Arkadaşları da tekbir getirdiler. Sonra bineğinden indi ve o sudan içti. Arkadaşları da içtiler. Bütün su kaplarını dolduracak kadar oradan su aldılar. Sonra Kureyş kabilelerinin mensuplarını çağırdı ve
"Suya gelin. Allah bize su verdi. Siz de için ve kaplarınızı doldurun" dedi. Sonra onlar:
"Vallahi (Allah) senin lehine hüküm verdi ey Abdulmuttalib. Artık Zemzem hakkında seninle asla hesaplaşmayacağız. Şüphesiz şu çölde sana su veren de, sana o Zemzem suyunu verendir. Şimde sen o suyuna gönül rahatlığı içinde dön" dediler. O da döndü. Beraberindekiler de döndüler ve söz konusu kâhin kadına gitmeden aralarındaki meseleyi halletmiş oldular."[51][51]

---

[51][51] İbn Hişâm *Sîresi* (1/166-168). Değerli kardeşimiz Adil Abdulgâfur *"Mekke Dönemi Rivâyetleri Araştırması"* adlı riselesinde şöyle diyor: "Bunun isnâdı hasendir. İbn İshâk'ın dışındaki râvileri sikâdırlar. İbn İshâk ise saduktur. Burada kendisinin hadisi rivayetle aldığını söylemiş (yani "haddesenâ" ifadesine kullanmış)

2. Abdulmuttalib'in Oğullarından Birini Kesmeyi Adaması

Taberi, *Tarih*'inde şöyle söylemiştir: "Bana Yunus bin Abdil'a'la rivayet etti. O İbn Veheb'den, o Yunus bin Yezid'den, o İbn Şihâb'dan rivayet etmiş, o da Kubeysa bin Zu'eyb'in şöyle bildirdiğini nakletmiştir: Bir kadın, bir işi için o işini yapabilmesi durumunda oğlunu Ka'be'nin yanında kesmeyi adadı. Kadın o işini yaptı ve adağı hakkında soru sormak için Medine'ye geldi. Abdullah bin Ömer *Radıyallahu anh*'ın yanına gitti. Abdullah İbni Ömer *Radıyallahu anh* ona:
"Allah sizi canlarınızı öldürmekten nehy etmiştir" dedi. Abdullah İbni Ömer *Radıyallahu anh* kadını bu konuda ikna edemedi. Sonra kadın Abdullah İbni Abbas *Radıyallahu anh*'ın yanına gitti ve ondan fetva sordu. O da şöyle söyledi:
"Allah adaklarınızı yerine getirmenizi emretti. Adak bir borçtur. Ancak o canlarınızı öldürmekten de nehyetti. Abdulmuttalib İbni Hâşim, on oğlunun olması durumunda birini (kurban olarak) kesmeyi adamıştı. On oğlu olunca hangisini keseceğine karar vermek için aralarında kur'a çekti. Kur'a Abdullah bin Abdulmuttalib'e çıktı. O ise Abdulmuttalib'in insanlar içinde en çok sevdiği kişiydi. Sonra Abdulmuttalib:
"Ey Allah'ım! Ya o ya da yüz deve!" dedi. Sonra onunla yüz deve arasında kur'a çekti ve kur'a yüz deveye çıktı."
Ardından İbn Abbas *Radıyallahu anh* kadına:
"Benim görüşüme göre sen oğlunun yerine yüz deve kesmelisin" dedi. Daha sonra bu söz o zaman Medine valisi olan Mervan'a ulaştı. O da:
"Benim görüşüme göre ne İbn Ömer, ne de İbn Abbas fetvasında isabet etmiştir. Allah'a isyan olan bir şeyle ona adak yapılamaz. Sen Allah'tan bağış dile ve günâhından dolayı Allah'a tevbe et. Bunun yanısıra tasaddukta bulun ve gücünün yettiğince hayır işle. Oğlunu kesmekten ise Allah seni nehy etmiştir." İnsanlar buna sevindiler ve Mervan'ın fetvasını beğendiler. Onun isabetli bir fetva verdiğini düşündüler. Bundan sonra da hep Allah'a karşı günâh olan bir şeyin adak olarak adanamayacağı üzere fetva vemeye başladılar.[52[52]]

3. Fil Olayı

Bu olayı Yüce Allah, yüce kitabında dile getirmiştir. Hadis kitaplarının en sağlamlarından olan Buhari ve Müslim'in sahihlerinde geçen hadislerde de "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* bu olaya işaret etmiştir. Olayın tafsilatıyla ilgili bilgiler de sîret ve tarih kitaplarında yer almıştır. Tefsir alimleri de bu olaydan tefsirlerinde söz etmişlerdir.
Yüce Allah şöyle buyuruyor:
"Rabbinin Fil sahiplerine ne yaptığını görmedin mi? Onların oyunlarını boşa çıkarmadı mı? Üzerlerine sürü sürü kuşları gönderdi. O (kuş)lar onların üzerlerine pişirilmiş çamurdan taşlar atıyorlardı. Sonuçta onları yenik ekin yaprağı gibi yaptı." (Fil Suresi)

---

dolayısıyla tedlis (râvilerle karıştırma yapma) ihtimali kalmamıştır." (Sh. 84) Daktilo ile yazılmış olan yüksek lisans tezi.

[52[52]] *Taberi Tarihi* (2/239-240) Abdulğafur, *"Mekke Dönemi Rivâyetleri Araştırması"*nda şöyle söylemiştir: "Bu rivâyetin senedi sahihtir. Râvilerinin hepsi sikadırlar." Daktilo ile yazılmış şeklinde, sh. 94.

İbn Kesir -*Rahmetullahi aleyh*- şöyle söylemiştir:53[53] "Bu, Yüce Allah'ın Kureyş'e lutfettiği nimetlerdendir. Bu olayda Fil sahipleri onlardan uzak tutulmuştur. Onlar Ka'be'yi yıkmaya ve bütün izlerini silmeye karar vermişlerdi. Ama Allah kendilerini helâk etti ve burunlarını yere sürttü. Bütün çabaları boşa gitti. Yaptıklarından bir sonuç elde edemediler. En büyük kayba uğradılar. Onlar hıristiyan bir topluluktu. O zaman dinleri Kureyş'in yaptığı putlara kulluğa en yakın bir haldeydi. Ancak bu gelişme Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in gönderileceği ortamın ve şartların hazırlanmasıydı. Rivayetlerin en meşhur olanına göre "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* o yıl (yani Fil olayının meydana geldiği yıl) dünyaya gelmiştir. İlâhi gücün dili adeta şöyle diyordu: "Ey Kureyş halkı! Size, sizin Habeşilere olan üstünlüğünüz dolayısıyla yardım etmedik. Ama peygamberlerin sonuncusu ümmi Peygamber Muhammed -*Aleyhisselam*-'ın gönderilişiyle şereflendireceğimiz ve üstün kılacağımız o Eski Ev'i (Beyti Atik'i) korumak için yardım ettik."
Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in bu olaya olan işaretlerinden bazıları ise şunlardır:
"Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Hudeybiye anlaşmasının olduğu zaman yola çıktı. Onlara doğru ineceği tepeye geldiğinde devesi çöktü. İnsanlar: "Yürü, yürü" dediler. Deve kalkmak istemedi. (Oradakiler): "Kusvâ54[54] yolda kaldı" dediler. "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* de şöyle buyurdu:
*"Kusvâ yolda kalmadı. Bu onun huyu da değildir. Ancak Fil'i durduran şey onu da durdurdu."*55[55]
Yüce Allah, "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e Mekke'nin fethini nasib ettiğinde, "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* insanların arasında durdu, Allah'a hamd ve senâ etti. Sonra şöyle buyurdu:
"Muhakkak ki Allah, Fil'i Mekke'ye girmekten alıkoydu. Ancak elçisini ve mü'minleri oraya soktu."56[56]
Hakim'in *Müstedrek*'inde, Beyhaki'nin de ondan nakille *ed-Delâil*'de rivayet ettiğine göre Abdullah bin Abbas *Radıyallahu anh* şöyle söylemiştir: "Fil sahipleri yola çıktılar. Mekke'ye yaklaştıklarında Abdulmuttalib karşılarına çıktı. (Komutanlarına):
"Yanımıza gelmene sebep olan nedir? Senin bizden bir isteğin olduğunda bir adam gönderseydin biz istediğini sana getirseydik" dedi. Adam:
"İçine giren herkesin güvene kavuştuğu şu evin haberi bana ulaştı. Oranın halkını korkutmaya geldim" dedi. (Abdulmuttalib):
"Biz sana ne istiyorsan verelim, geri dön" dedi. Adam içeri girmekten başka bir şeyi kabul etmedi ve ona (Ka'be'ye) doğru ilerlemek üzere harekete geçti. Abdulmuttalib geriye çekildi. Bir dağın üzerine çıktı ve
"Şu evin (Ka'be'nin) yıkılışını ve halkının yok edilişini görmek istemiyorum" dedi. Sonra şöyle söyledi:
"Ey Allah'ım! Her ilâhın bir kutsal yeri vardır, Sen de kutsal yerini koru,
Onların kutsalları senin kutsal mekânına üstün çıkmasın.
Ey Allah'ım! Yapacaksan, uygun gördüğün şeyi emret."
Bu sırada deniz tarafından bulut gibi bir şey ortaya çıktı. Çok geçmeden üzerlerine Yüce Allah'ın haklarında: "O (kuşlar), onların üzerlerine pişirilmiş balçıktan taşlar atıyorladı" diye

---

53[53] İbn Kesir, *Tefsiru Kur'ani'l-Azim* (4/548-549),
Ebabil: Odun yığını hakkında kullanılır. Kalabalık kuş sürüsü hakkında bir istiâre olarak kullanılmıştır.
Siccil: Pişirilerek taş gibi sertleştirilmiş çamur.
"Sonuçta onları yenik ekin yaprağı gibi yaptı": İbn Cerir şöyle söylemiştir: "Küçük böceklerin yiyip delik deşik bir hale getirdiği ekinler gibi. Aynı şekilde onların bedenleri de üzerlerine inen azap sonucu kurudu, sonra eklemleri birbirinden ayrıldı ve yenmiş ekinin parçalara ayrılıp dağılması gibi onların da bedenlerinin bütün parçaları dağıldı." (*Mehâsinu't-Te'vil*, 17/256'dan özetlenerek.)
54[54] Rasûlullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*-'in devesi.
55[55] Buhârî (5/388) *Şurut*.
56[56] Buhârî (5/104-105) *Lukata*; Müslim (10/128) *Hacc*; Ebu Davud (201 nolu hadis) *Menâsik*.

buyurduğu sürü sürü kuşlar üstlerini gölgeledi. Fil şiddetle bağırmaya başladı. Sonuçta onları (Allah) yenik ekin yaprağı gibi yaptı.[57][57]

İmâni Dersler ve Ölçüler

1. Bu olay, insanlar için ma'bed olarak yapılan ilk ev olan Ka'be'nin üstünlüğünü, müşriklerin de o evi (cahiliye döneminde) nasıl üstün tuttuklarını göstermektedir. Habeşistanlı Ebrehe bu yüzden onu kıskanmış ve yıkmak istemiştir. İslâm'la birlikte Ka'be'nin şeref ve üstünlüğü artmıştır. Ebrehe'nin ve beraberindekilerin helâk edilmelerinin sebebi Mekke halkının itibarı dolayısıyla değildi. Sadece Amine bintu Veheb'in karnında taşıdığı o mübarek cenin müstesnaydı. Yüce Allah âyetinde şöyle buyuruyor:
"Onların oyunlarını boşa çıkarmadı mı?"
Râzi (Fahruddin Râzi) şöyle söylemiştir: "Bil ki "oyun (keyd)" bir başkasına gizlice zarar verme amacı gütmektedir. Eğer: "Burada sözü edilen fiil niçin "oyun (keyd)" olarak adlandırılıyor? Oysa o adam işi açıktan yapıyordu ve kendisinin Ka'be'yi yıkacağını açıkça söylüyordu" denirse; deriz ki: "Evet. Ama kalbinde sakladığı düşünce açığa vurduğundan daha fenaydı. Çünkü o Araplara karşı içinde bir kıskançlık duygusu besliyordu. Onların Ka'be dolayısıyla kazanmış oldukları şerefi kendilerinden ve topraklarından silerek, bu şerefin kendisine ve ülkesine geçmesini istiyordu."[58][58]
2. Kâsımi şöyle söylemiştir: "Kâşâni diyor ki: "Fil sahipleriyle ilgili olay ünlüdür ve "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in doğumuna yakın bir sırada gerçekleşmiştir. Bu olay Yüce Allah'ın gücünü ortaya koyan mucizelerden biri ve kendisinin hürmetli kıldığı varlıklara saldırıda bulunmaya cür'et gösterenlere karşı olan gadabının bir eseridir. Kuşlara ve hayvanlara ilhamda bulunulması insanlara ilhamda bulunulması ihtimalinden yüksektir. Çünkü onların de ruhları basittir. Yüce Allah'ın kazandırdığı bir özellikle o taşların gösterdiği etkiyi de garip karşılamamak gerekir. Yüce Allah'ın gücünü ortaya koyan âlemi ibretle inceleyen, kendisi için hikmet perdesi açılan bir kimse bunun pek çok örneğini görebilir."
Şöyle diyor: "Zamanımızda da Abyurt şehrini farelerin sarmasıyla ve şehrin bütün tarım ürünlerini tahrib etmesiyle bunun bir benzeri ortaya çıkmıştır. Bu farelerin her biri karadan Ceyhun ırmağının kıyısına gelmiş, sonra her biri ırmağın kıyısında bulunan meşe ağaçlarının kabuklarından birer parça almış ve sonra bunların üstüne binerek ırmağın karşı kıyısına geçmişlerdir."[59][59]
3. Mâverdi diyor ki: "Mülkün sahibi olan Allah'ın üstün gücünün delilleri gayet açıktır." (Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in) peygamberliğini ortaya koyan deliller de açıktır. Bu konudaki gelişmelerin başları sonları hakkında şahitlik etmektedir. Dolayısıyla bunlarda doğru ile yanlış, uydurma ile gerçek birbirine karışmaz. Müjdeleri ve uyarıcıları da gücü ve bu gücünün etrafa yayılması nisbetinde olmaktadır.
"Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in doğumu yaklaşınca onun peygamberliğine işaret eden mucizeler ve getirdiği bereketin işaretleri birbiri ardından ortaya çıkmaya başladı. Bunların en çok dikkat çekeni, en açık ve en kesin olanı da fil sahipleriyle ilgili olaydır. Onları Necâşi, Habeşistan yöresinden, ordusuna mensup kalabalık bir kitle ile birlikte, Ka'be'yi yıkmaları, civarındaki erkekleri öldürmeleri ve kadınları da esir almaları üzere Mekke'ye göndermişti."
Daha sonra şöyle diyor: "Fil olayında "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in mucizesi, bu olayın onun Mekke'de anasının karnında olduğu sırada meydana gelmesidir. Çünkü

---

[57][57] Hâkim (2/535) *Tefsir*. Beyhaki, *Delâil* (1/121-122). Hâkim: "Bu hadisin isnâdı sahihtir ancak Buhârî ve Müslim kitaplarına almamışlardır" demiş, Zehebi de onun bu açıklamasına muvafakât etmiş ve sahih olduğunu söylemiştir.
[58][58] Fahruddin Râzi, *et-Tefsiru'l-Kebir* -veya *Mefatihu'l-Ğayb*- (32/94).
[59][59] *Mehâsinu't-Te'vil*. (17/262).

“Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, Fil olayından elli gün sonra ve babasının ölümünün ardından Rebiulevvel ayının on ikinci gecesinde dünyaya gelmiştir. “Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in bu olayda iki yönden mucizesi vardır:
Birincisi: Eğer o askerler başarı elde etselerdi Mekke halkını esir edecek ve köle haline getireceklerdi. Yüce Allah, peygamberinin anasının karnında köle haline getirilmesini ve köle olarak doğmasını önlemek için o askerleri helâk etmiştir.
İkincisi: Kureyş halkı, Fil sahiplerinin kendilerinden uzaklaştırılmasını hak edecek bir ilâh inancına sahip değillerdi. Kitap ehli de değillerdi. Çünkü onlar ya puta tapıyor, ya putperestlik dinini benimsiyor, ya din dışı şeyler söylüyor, ya da (bütün bu anlayışlardan) dönmek isteyenlere engel oluyorladı. Ancak Yüce Allah İslâm’ın ortaya çıkmasını, peygamberlik kurumunun temellerinin sağlamlaştırılmasını, Ka’be’nin yüceltilmesini, onun namaz için kıble ve hac için ziyaret yeri kılınmasını dileyince (bu gelişmeler oldu).
Eğer: “Nasıl oldu da Kabe, henüz kıble ve hacda ziyaret edilecek yer (mensek) kılınmadan korunduğu halde, kıble ve hacda ziyaret edilecek yer (mensek) olduktan sonra Haccac’ın onu mancınıklarla döverek yıkmasına ve yakmasına engel olunmadı? Denilerek, ayrıca rivayet edildiğine göre (Haccac):
“Tozlarının ışık saçmasını nasıl görüyorsun?
Oysa ileri sürdüklerine göre onun komşusu Allah’tır.”
demiştir. Mancınıkla taş atan kişi de şöyle söylemiştir:
“Ağzı köpüren deve gibi savuruyor.
Onunla her mescid direğine atıyorum.” (bunlara ne denir)? diye sorulursa;
Şöyle cevap verilir: “Haccac’ın yaptığı iş dinin yerleşmesinden sonra gerçekleşmiştir. Dolayısıyla (bu dönemde) dinin yerleştirilmesiyle ilgili mucizelere ihtiyaç yoktu. Fil sahipleri ise Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*’in ortaya çıkmasından önceydiler. Dolayısıyla onların engellenmesi peygamberin ortaya çıkacağına işaret eden bir mucizeydi. Bunun yanısıra “Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, Ka’be’nin yıkılacağı konusunda uyarıda bulunmuştu. Dolayısıyla yıkılması da onun mucizesi olmuştur. Bu itibarla her iki olayın arkasındaki hikmetler farklıdır. En doğrusunu ise ancak Yüce Allah bilir.
Araplar arasında, Yüce Allah’ın Fil sahipleri ordusuna yaptığı muamelenin haberi yayılınca Harem’i daha çok yüceltmeye ve ona saygısızlık etmekten çekinmeye başladılar. Onun gönüllerdeki hürmeti daha da arttı. Kureyş kabilesine de itaat duygusuyla yaklaştılar ve şöyle söylediler: “Allah’ın halkına karşı saldırıda bulunanları Allah kendisi savundu ve düşmanlarının oyunlarını başlarından savdı.” Bundan sonra, var olan saygı ve itibarları arttı. Kureyş halkı da rifade, sidâne ve sikâye gibi hizmetleri yürüttüler. Rifâde şuydu Kureyş halkı her yıl mallarından belli bir miktar ayırır ve onunla Minâ günlerinde hacılar için yemek yaparlardı. (Sidâne, Ka’be’nin korunması ve hizmetlerinin yürütülmesi, sikâye ise hacılara Zemzem suyu dağıtılmasıdır.) Böylece din mensuplarının liderleri ve arkalarından kendilerini izleyenlerin önderleri oldular. Fil sahipleri ise taşkınlık edenler için bir örnek oldu.”[60[60]]
4. Şeyhulislâm (İbn Teymiyye) -*Rahmetullahi aleyh*- de şöyle diyor: “Fil sahipleri olayı hakkında mütevâtir rivayetler nakledilmiştir. Bu rivâyetlere göre Habeşistanlı hıristiyanlar, bazı Arapların kendilerinin Yemen’de yaptırdıkları kiliselerini aşağılamaları (veya pisletmeleri) üzerine, büyük bir orduyla Ka’be’yi yıkmak için yola çıktılar. Ka’be’yi aşağılamak ve kendi kiliselerini yüceltmek amacındaydılar. Allah da onların üzerine sürü sürü kuşlar göndererek hepsini birden helâk etti. Bu olay “Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in doğduğu yıl meydana gelmişti. O zaman Ka’be’nin civarında oturan insanlar müşriktiler. Putlara tapıyorlardı. Hıristiyanların dinleri onlarınkinden üstündü. Buradan anlaşılmaktadır ki bu olay o zaman Ka’be’nin etrafında oturan insanlar için olmamıştı. Bizzat ya Ka’be için veya o yıl Ka’be yakınında dünyaya gelen Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* için ya da her ikisi

[60[60]] Mâverdi, *A’lâmu’n-Nubuvve* (185-189)’dan özetlenerek, el-Ezher Kütüphanesi.

için birden olmuştu. Hangisi için olursa olsun bu olay yine de Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in peygamberliğine delalet eden olaylardandır.
Eğer: "Bu Ka'be için ve onun korunması, ona yönelik saldırıların savılması için olan bir mucizeydi. Çünkü o Allah'ın Halîl'i İbrâhim *-Aleyhisselam-*'ın inşa etmiş olduğu Beytullah'tır (Allah'ın Evi'dir)" denirse (deriz ki): "Bilindiği kadarıyla geçmiş ümmetlerin içinde, (İbrahim'den sonra) Muhammed *Sallallahu aleyhi vesellem* ümmetinden başka bu evi (Ka'be'yi) hacceden ve ona doğru namaz kılan kimse yoktu. Muhammed bu evin haccedilmesini ve ona doğru namaz kılınmasını farz kılmıştır."[61][61]

[61][61] *el-Cevâbu's-Sahih* (4/122).

3. RASÛLULLAH -Sallallahu aleyhi vesellem-'İN DOĞUMUYLA PEYGAMBERLİKLE GÖREVLENDİRİLMESİ ARASINDAKİ DÖNEM

İçerdiği konular:
A. Abdulmuttalib'in oğlu Abdullah'ın Veheb'in kızı Amine ile evlenmesi.
B. Muhammed Mustafa -Sallallahu aleyhi vesellem-'in doğumu ve büyümesi.
C. Rasûlullah -Sallallahu aleyhi vesellem-'in peygamberlikle görevlendirilmesinden önce meydana gelen önemli olaylar.
1. Ficâr Savaşı.
2. Erdemliler Anlaşması (Hilfu'l-Fudûl).
3. Rasûlullah -Sallallahu aleyhi vesellem-'in Hatice -Radıyallahu anhâ- ile evlenmesi.
4. Kureyş'in Ka'be'yi yeniden inşâ etmesi.

A. Abdulmuttalib'in Oğlu Abdullah'ın Veheb'in Kızı Âmine İle Evlenmesi

Abdulmuttalib'in oğlu Abdullah, babasının oğulları arasında en çok sevdiği biriydi. Kesilmekten kurtulunca ve babası Abdulmuttalib yerine yüz deveyi kurban edince Mekke'nin en soylu hanımlarından biriyle evlendirildi. O da Veheb bin Abdi Menâf bin Zuhre bin Kilâb'ın kızı Âmine'ydi.
Âmine'nin (Muhammed *Sallallahu aleyhi vesellem*'e) hamile kalmasının üzerinden fazla zaman geçmeden babası (Abdullah) öldü ve Medine'de Adiy bin Neccâr oğullarından olan dayılarının yanına gömüldü. (Abdullah) ticaret için Şam tarafına gitmişti. Dönüşte Medine'deyken ölüm kendisini yakaladı ve arkasında o temiz cenini bıraktı. Kader adeta şöyle diyordu: "Senin bu dünyadaki görevin bitti. Bu temiz ceninin terbiyesini, yetiştirilmesini ve insanlığı karanlıklardan aydınlığa çıkarması için hazırlanmasını ise Yüce Allah hikmetiyle ve rahmetiyle üstlenir."
Peygamber -*Aleyhisselam*-'la ilgili gelişmeler Abdullah'ın Amine ile evlenmesiyle başlamıyordu. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e:
"Seninle ilgili gelişmelerin başlangıcı nedir?" diye soruldu. O da şöyle buyurdu:
"Ben atam İbrâhim'in duası ve İsâ'nın müjdesiyim. Annem kendisinden Şam saraylarını aydınlatan (yani Şâm'ın sarayları görünecek kadar etrafı aydınlatan) bir nurun çıktığını gördü."[62[62]]
İbrâhim -*Aleyhisselam*-'ın duası ise şuydu:
"Ey Rabbimiz! Onların içinden kendilerine senin ayetlerini okuyacak, onlara Kitab'ı ve hikmeti öğretecek ve onları arındıracak bir peygamber gönder. Şüphesiz sen pek yüce ve hikmet sahibisin." (Bakara, 2/129)
İsâ'nın müjdesine ise Yüce Allah'ın, Mesih -*Aleyhisselam*-'ın dilinen ifade ettiği şu sözde işaret edilmektedir:
"Meryem oğlu İsa da: "Ey İsrailoğulları! Ben Allah'ın size, benden önce gelmiş olan Tevrat'ı doğrulayıcı ve benden sonra gelecek adı da Ahmed olan peygamberi müjdeleyici olarak gönderilmiş bir peygamberim" demişti." (Saf, 61/6)
Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in: "Annem kendisinden Şam saraylarını aydınlatan bir nurun çıktığını gördü" sözü hakkında İbn Receb şöyle söylemiştir: "Bu nurun çıkması annesinin onu doğurması esnasında olmuştu, Bu ondan çıkacak ve yeryüzü halkının hidayeti bulmasına, şirk karanlığının kaybolmasına vesile olacak olan nura işaretti. Nitekim Yüce Allah şöyle buyuruyor:
"Gerçekten size Allah'tan bir nur ve açık bir Kitap geldi. Allah onunla rızasının gözetenleri selamet yollarına eriştirir ve kendi izniyle onları karanlıklardan aydınlığa çıkarıp dosdoğru yola iletir." (Maide, 5/15-16)
Yüce Allah bir âyetinde ise şöyle buyuruyor:
"Ona iman eden, saygı gösteren, yardımda bulunan ve onunla indirilmiş olan nura uyan kimseler işte onlar felâha erenlerdir." (A'raf, 7/157)[63[63]]
İbn Kesir de şöyle diyor: "Nurun ortaya çıkmasında özellikle Şâm'ın anılması onun dininin Şâm diyarında (Suriye, Ürdün ve Filistin topraklarını içine alan bölgede) yerleşeceğine ve orada karar kılacağına işarettir. Dolayısıyla bu bölge âhir zamanda (kıyamete yakın dönemde) İslâm'ın ve Müslümanların güç merkezi haline gelir. Meryem oğlu İsâ oraya iner, indiğinde ilk önce Dimeşk'teki Beyaz Doğu Minâresinde görünür. Bundan dolayıdır ki Buhari ve Müslim'in Sahih'lerinde geçen bir hadiste şöyle denmektedir:

[62[62]] Ahmed bin Hanbel (5/262). Hakim (2/600) *Tarih*. Hakim: "Bu hadisi Buhârî ve Müslim kitaplarına almış olmasalar da isnâdı sahihtir" demiş, Zehebi de ona muvafakât etmiştir. Hadisin değişik rivayet tarikleri mevcuttur. Bkz. *es-Sahiha*, nu: 1545-1546.
[63[63]] *Letâifu'l-Me'arif* (89).

“Ümmetimden bir topluluk sürekli hak üzere direnmeye devam eder. Kendilerini aşağılayanların veya karşı çıkanların onlara bir zararları olmaz. Onlar bu hal üzereyken Allah’ın emri gelir.”
Buhari’nin Sahih’inde: *“Onlar Şâm’da olurlar”* denmektedir.[64[64]]

B. Muhammed Mustafa -Sallallahu aleyhi vesellem-’in Doğumu ve Büyümesi

Rebiulevvel ayının ikinci, bir rivayete göre sekizinci, bir rivayete göre onuncu, bir rivayete göre de onikinci -ki çoğunluğun kabul ettiği rivayet budur- gecesi dünyaya geldi. Bu doğum Fil olayının yaşandığı yılda oldu. Sabahın yaklaştığını müjdeleyen gelişmeler ortaya çıktı ve Muhammed Mustafa *Sallallahu aleyhi vesellem* dünyaya geldi.[65[65]]
Doğumu Haşim oğulları vadisinde Ebu Tâlib’in evinde gerçekleşti. Burası daha sonra Haccac bin Yusuf’un kardeşi olan Muhammed bin Yusuf’un evi olarak adlandırılmıştır. Bugün burası genel kütüphanedir.
Ebeliğini babasının cariyesi olan Habeşistanlı Ummu Eymen Bereke yaptı. Kendisini ilk emziren de amcası Ebu Leheb’in câriyesi Sevbiyye oldu.
Ummu Habibe *Radıyallahu anha*’nın şöyle söylediği rivayet edilmiştir: “Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’e:
“Kızkardeşim yani Ebu Süfyân’ın kızı ile evlen” dedim.
“Bunu istiyor musun?” diye sordu. Ben:
“Evet isterim zaten ortağı olmaksızın sizinle tek başıma değilim. Hayırda bana ortak olmasını en çok istediğim kız kardeşimdir.” dedim. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* de:
“Bu bana helâl olmaz” diye buyurdu.
“İyi ama biz (aramızda) senin Ebu Seleme’nin kızıyla evlenmek istediğinden söz ediyoruz” dedim.
“Ummü Seleme’nin kızı mı?” diye sordu.
“Evet” dedim. O da şöyle buyurdu:
“Eğer benim bakımım ve terbiyem altındaki üvey kızım olmasaydı bile, yine de bana helâl olmazdı. Çünkü o benim süt kardeşimin kızıdır. Beni ve (babası) Ebu Seleme’yi Suveybe emzirmişti. Artık bana kızlarınızı ve kız kardeşlerinizi teklif etmeyin.”[66[66]] Urve dedi ki: “Suveybe Ebu Leheb’in cariyesiydi. Ebu Leheb kendisini azad etmişti. O da Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’i emzirmişti. Ebu Leheb ölünce yakınlarından biri rüyada onu çok fena bir halde gördü. Kendisine: “Nasıl bir şeyle karşılaştın?” diye sordu. Ebu Leheb de “Sizden sonra hiç rahat yüzü görmedim. Ama Suveybe’yi azad etmemden dolayı bana buradan su içirildi” dedi.
Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* daha sonra Sa’d bin Bekr oğullarından süt anneye verildi.[67[67]] Araplar çocuklarının daha sağlıklı olmaları için kırsal bölgelerde süt ana tutmayı

[64[64]] *Tefsiru’l-Kur’ani’l-Azim* (1/184). el-Halebi (1/268). eş-Şa’b. Bu hadisi Buhârî (13/206) *el-İ’tisâm bi’l-Kitâbi ve’s-Sunne*’de; Müslim (13/65) *el-İmâre*’de rivayet etmiştir.
[65[65]] Rasûlullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*-’in sünnet edilmiş ve göbeği kesilmiş olarak doğduğuna dair rivayetler kesin değildir. Doğru olan ise onun da Arap adetleri üzere sünnet olduğudur. Bu adet Arapların genelince uygulanan bir adet olduğundan herhangi bir kimse için bu konuda özel bir muameleye gerek yoktu. Kadınların üzerine koyduğu çömleğin patladığına dair rivayetler de doğru değildir. Aynı şekilde aya doğru uzandığına ve ona parmaklarıyla işaret ettiğine dair rivayetler de sahih değildir. (Bkz. *Adil Abdulğafur, Merviyyâtü’l-Ahdi’l-Mekki*).
[66[66]] Buhârî (9/43) *Nikâh*. Müslim (10/25-28) *Reda’a*.
[67[67]] Rasûlullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*-’in süt anneye verilmesi olayıyla ilgili bilgiler, bizzat Halime binti Abdillah bin Haris es-Sa’diyye hadisinde yer almıştır. Bu hadisi İbn İshâk rivayet etmiştir. (*Siretu İbn Hişâm ma’a’r-Ravdi’l-Enf*, (1/183-188). Ezheriye. Yine İshâk İbn Râhuye de Müsned’inde rivayet etmiştir. (*el-Metâlibu’l-Aliye*, 4252’de geçtiği üzere) Yine İbn Cerir et-Taberi, *Tarih* (2/158-160)’da rivayet etmiştir. Ebu

adet edinmişlerdi. “Şehirde yetişen bir çocuğun zekâsı ve azmi zayıf olur” derlerdi. Sa’d bin Bekr oğullarından bazı kadınlar süt çocuk almak üzere geldiler. Değerli süt çocuğu da Sa’d oğullarından Halime’nin payına düştü.

Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in Sa’d bin Bekr oğullarının kırsal bölgesinde olduğu sırada göğsünün yarılması olayı geçekleşti.[68[68]] Müslim, Enes İbn Mâlik *Radıyallahu anh*’ten şöyle rivayet etmiştir: “Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in çocuklarla oynadığı bir sırada Cibril *-Aleyhisselam-* yanına gelip kendisini aldı. Bayılttı. Kalbini yardı. Sonra kalbini dışarı çıkardı. Oradan bir kan pıhtısı çıkardı ve: “Bu şeytanın sendeki payıdır” dedi. Sonra onu altın bir leğen içinde Zemzem suyuyla yıkadı. Sonra onu yeniden yapıştırdı ve yerine yerleştirdi. Öte yandan çocuklar koşarak süt annesine geldiler ve: “Muhammed öldürüldü” dediler. Yanına vardıklarında rengi değişmişti.”

Enes *Radıyallahu anh* dedi ki: “Ben göğsünde o yarılmış yerin izini görüyordum.”[69[69]] Sonra (Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in) süt annesi onun hakkında endişeye kapıldı ve onu annesine geri gönderdi. Annesi kendisini alıp, babasının (yani Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in babasının) dayıları olan Adiy bin Neccar oğullarını ziyaret için Medine’ye doğru yola çıktı. Dönüşte yolda annesini ölüm yakaladı ve Ebvâ’da[70[70]] vefat etti ve oraya gömüldü.

Kaderin dili bu çocuk hakkında şöyle diyordu adeta: “Bu çocuğun eğitiminde ne babasının ne de annesinin herhangi bir etkisi olabilir. Yüce Allah onun eğitimini ve yetiştirilmesi işini üzerine almıştır. Çoğunluğun bildirdiğine göre Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in annesi Âmine’nin vefatı kendisi daha altı yaşındayken gerçekleşmiştir. Bundan sonra onun bakımını Ummu Eymen üzerine aldı. Geçimiyle de dedesi Abdulmuttalib ilgileniyordu. Dedesi, kendi oğullarına titremediği kadar onun üzerine titriyordu.

Abdurrezâk’ın *Musannef*’inde Ma’mer’den onun da Zuhri’den rivayet ettiğine göre (Zuhri) şöyle söylemiştir: “Sonra annesi öldü ve dedesinin bakımında bir yetim olarak kaldı. O zaman birkaç yaşında bir çocuktu. Dedesinin yastığına gelip üzerine otururdu. Bunun üzerine dedesi dışarı çıkardı. Kendisiyle ilgilenen câriye:

“Dedenin yastığından in” derdi. Abdulmuttalib de:

“Oğlumu rahat bırak. Orada kendisini rahat hissediyor” dedi. Sonra Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* daha çocukken dedesi de vefat etti.”[71[71]]

Nu’aym da *Delâilu’n-Nubuvve* (sh. 111)’de rivayet etmiştir. Beyhaki, *Delâilu’n-Nubuvve* (1/132-136)’da rivayet etmiştir. İbn Asâkir, *Târihu Dimeşk*’de rivayet etmiştir. (*es-Siretu’n-Nebeviyye*, 1/74-76). İbn Hıbban da. *Sahih*’inde rivayet etmişti. (Mevârid, 2094). Ebu Ya’lâ, *Müsned*’inde (7163)’te rivayet etmiştir. Bunların hepsi de hadisi İbn Ishâk tarıkıyla nakletmiştir. Ancak görüldüğü kadarıyla rivayet senedinde kopukluk vardır. Fakat es-Sahiha’da geçen 373 ve 1545 numaralı hadisler bu rivayetin şâhidleridir. Sa’d kabilesine mensup olan Halime, Rasûlullah *-Sallallahu aleyhi vesellem-*’in Ci’râne’den inmekte olduğu bir sırada karşısına çıkmıştır. Bununla ilgili rivayeti Buhârî, *el-Edebu’l-Mufred* (sh. 1295)’te, Ebu Davud, *Sünen*’de (5244 nolu hadis olarak), Ebu Ya’la, (900)’de, İbn Hibban, *Sahih*’te (*Mevârid*, 2249), Hakim, *Müstedrek* (3/618)’de rivayet etmiştir. Bu hadis Ebu Tufeyl Amir bin Vâsile tarıkıyla nakledilmiştir. Bu rivayete göre Rasûlullah *-Sallallahu aleyhi vesellem-* Ci’râne’de bulunuyor ve et dağıtıyordu. Ebu Tufeyl dedi ki: “Ben de o zaman genç bir çocuktum. Devenin bir organını taşıyordum. Bu sırada bedevi bir kadın geldi. Kadın Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’e yaklaşınca, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* cübbesini onun için serdi. Kadın da onun üzerine oturdu. Ben: “Bu kimdir?” diye sordum. “Süt annesi” dediler.

[68[68]] Ahmed bin Hanbel (4/184). Hakim (2/616-617). Darimi (1/8-9) Hakim: “Bu hadis Müslim’in şartına göre sahihtir” demiş, Zehebi de ona muvafakât etmiştir. el-Albâni de şöyle söylemiştir: “Sahihliği kesin değildir. Hazreci’nin de söylediği üzere Bakiyye’nin (yukarıdaki hadisin râvilerinden biri) Müslim’de mutabi niteliğinde ferd bir hadisi geçmektedir. Bu rivayetin isnâdı hasendir. Bakiyye, rivayetinde hadisi kendisinin sözlü bir şekilde aldığına açıkça delalet edecek ifade kullanmıştır.” Sonuçta da şöyle diyor: “Bu hadisin birçok şahidi vardır.” (Bkz. *es-Sahihâ*, Nu: 373.)

[69[69]] Müslim (2/215-217) *İmân*. Göğsünün yarılması işlemi İsrâ olayı esnasında da tekrarlanmıştır. Rivâyete göre Süleymân İbn Muğire şöyle söylemiştir: “Sâbit, Enes bin Malik *radıyallahu anh*’ın şöyle söylediğini rivayet etti: “Rasûlullah *-Sallallahu aleyhi vesellem-* buyurdu ki: *“Geldim. Beni çıkarıp Zemzem’e götürdüler. Göğsüm yarıldı. Sonra Zemzem suyuyla yıkandı. Sonra indirildim.”* Bunu Müslim rivayet etmiştir. (2/215) *İmân*.

[70[70]] Mekke ile Medine arasında bir köy. Medine’ye daha yakındır.

[71[71]] Abdurrezâk, *Musannef* (5/318). Beyhâki, *ed-Delâil* (1/88-89). Bu rivayet Zuhri (İbn Şihâb ez-Zuhri)’ye dayandırılan sahih ve mürsel bir rivayettir.

Abdulmuttalib vefat ettiğinde Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* sekiz yaşına gelmişti. Daha sonra onun geçimiyle ilgilenmeyi babasının öz kardeşi olan Ebu Tâlib üzerine aldı. Kendisine karşı çok merhametliydi. Ancak mal varlığı azdı. Bu yüzden Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* amcasına yardımcı olmak amacıyla koyun çobanlığı yaptı.
Ebu Hureyre *Radıyallahu anh*'ın rivayet ettiğine göre Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*:
"Allah herhangi peygamber gönderdiyse mutlaka koyun gütmüştür" diye buyurdu. Ashabı:
"Sen de mi?" diye sodular. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* de şöyle buyurdu:
"Evet. Ben de Mekke halkının birkaç kuruş parası karşılığında (koyun) güttüm."[72[72]]
Cabir bin Abdillah *Radıyallahu anh*'ın şöyle söylediği rivayet edilmiştir: "Merru'z-Zahrân'da Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ile birlikteydik. Biz Erâk ağacının meyvelerini topluyorduk. (Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*):
"Siyahlarını seçin. Onlar daha iyidir" diye buyurdu. Bunun üzerine kendisine:
"Sen koyun güder miydin?" diye soruldu. O da şöyle buyurdu:
"Evet. Onu gütmeyen peygamber var mı?"[73[73]]
Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* daha sonra ticaretle uğraşmaya başladı.
Abdurrezzâk, Ma'mer'dan o da Zuhri'den rivayet etmiştir. (Zuhri) sîretle ilgili olarak verdiği bilgiler arasında şöyle söylerdi: "Büyüyüp delikanlılık çağına gelince, pek fazla malı yoktu ve Hüveylid'in kızı Hatice onu Habaşe pazarında -burası Tihâme'de bir pazardır- çalıştırmak üzere ücretle tuttu. Onunla birlikte Kureyş'ten bir başka adam daha tuttu. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, Hatice *Radıyallahu anha*'dan söz edeken şöyle derdi: *"Ben Hatice'den daha hayırlı ücretli eleman çalıştıran birini görmedim."*[74[74]]

Yüce Allah'ın Peygamber'ini Gençliğinde Cahiliye Döneminin Pisliklerinden Koruması

Yüce Allah Peygamber -*Aleyhisselam*-'ı cahiliye döneminin şirkinden ve putlara ibadetten korumuştur. Buna, ameli yönden bütün şeriatların en üstünü, tevhidde samimi olunması konusunda en katısı ve şirkten en uzağı olan, bütün eksikliklerden uzak çağrının sahibinden daha lâyık kim olabilirdi? Ahmed bin Hanbel'in *Müsned*'de Hişâm bin Urve'den onun da babasından rivayet ettiğine göre (babası) şöyle söylemiştir: "Bana Hatice'nin bir komşusunun rivayet ettiğine göre o, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in Hatice'ye şöyle dediğini duymuş:
"Ey Hatice! Vallahi ben Lât'a ve Uzzâ'ya ibadet etmem." (Ravi) dedi ki:
"Bunlar onların kendilerine ibadet ettikleri, sonra yattıkları (yani yatmadan önce ibadet ettikleri) putlarıydı."[75[75]]
Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* dikili taşlar için kesilmiş şeylerden yemezdi. Bu konuda Zeyd bin Amr bin Nufeyl de onun gibi hareket ederdi. Abdullah bin Ömer *Radıyallahu anh*'den şöyle rivayet edilmiştir: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* kendisine vâhiy

---

72[72] Tirmizî (4/516) *İcâre*, İmam Malik (2/971) *İsti'zân*. İbn Mace (2148 nolu hadis) *Ticârât*.
73[73] Buhârî (9/488) *Et'ime.* Müslim (14/5-6) *Eşribe*.
74[74] Abdurrezzâk, Musannef (5/319). Beyhâki, *el-Delâil* (1/90 ve 2/68). Rasûlullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*-'in Hatice -*Radıyallahu anha*- adına Şâm tarafına ticarete çıkması hakkında daha başka ve uzun rivayetler nakledilmiştir. Bu rivayetlerden bazılarında bildirildiğine göre bu yolculuklar esnasında kendisinde bazı peygamberlik alametleri görülmüştür. Bu alametlerin de Hatice -*Radıyallahu anha*-'nın onunla evlenmek istemesinde etkisi olmuştur. Rasûlullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*- de onun bu yöndeki teklifini kabul etmiştir. Ancak bu rivayetler zayıf rivayetlerdir. Bkz. *et-Tabakâtu'l-Kubra* (1/129, 130-131, 155-157); Ebu Nu'aym, *ed-Delâil* (1/219-222); *Târihu Dimeşk* (1/10-11); Zehebi, *es-Siretu'n-Nebeviyye* (31).
75[75] Ahmed bin Hanbel (4/222; 5/362). *Fedâilu's-Sahabe* (2/851) Nu: 1578. Heysemi, Mecmau'z-Zevâid (8/225)'te: "Ravileri Sahih'te isimleri geçen ravilerdir" demiştir.

inmeden önce Aşağı Beldah'ta[76[76]] Zeyd bin Amr bin Nufeyl'le karşılaştı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in önüne bir sofra kondu. Ama o (Zeyd) ondan yemekten kaçındı. Sonra Zeyd dedi ki:
"Ben sizin dikili taşlarınız için kestiklerinizden yemem. Üzerine Allah'ın adı anılarak kesilmiş olandan başkasını da yemem." Zeyd bin Amr Kureyşlileri hayvan kesmeleri konusunda tenkid eder ve şöyle derdi:
"Allah koyunu yarattı ve onun için gökten su indirdi, yerden bitki bitirdi. Sonra siz buna karşı nankörlük ederek ve başka varlıkları yücelterek onu Allah'tan başkasının adına kesiyorsunuz."[77[77]]
Yüce Allah, peygamberlikle görevlendirmeden önce Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'i Arafat'ta vakfeye durmaya muvaffak kılmıştır. Kureyşlilerin uydurdukları hamasete ve din konusundaki katılıklarına ters olarak bunu yaptı. Kureyşliler bunu hamaset olarak adlandırıyorlardı. Şeytan onları kendine çekmiş ve onlara: "Siz eğer kendi hareminizden başka bir yeri yüceltirseniz insanlar sizin hareminizi küçümserler" demişti. Bu yüzden Arefe günü Arafat'ta vakfeye durmazlardı. Diğer insanlar ise Arafat'ta vakfeye dururlardı. Daha sonra Muhammed *Sallallahu aleyhi vesellem*'in şeriatında da Arafat'ta vakfe uygulaması yer almıştır. Nitekim Yüce Allah bir ayette şöyle buyuruyor:
"Sonra insanların toplu halde akın ettikleri yerden siz de topluca akın edin ve Allah'tan bağışlanma dileyin. Şüphesiz Allah bağışlayan ve rahmet edendir." (Bakara, 2/199)
Muhammed bin Cubeyr'in babası Cubeyr bin Mut'ım'dan rivayet ettiğine göre (Cubeyr) şöyle söylemiştir: "Devemi kaybettim. Arefe günü onu aramaya çıktım. Bu sırada Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'i Arafat'ta vakfe yaparken gördüm. Vallahi bu adam hums ashabından bir Kureyşlidir. Bunun burada ne işi var!" dedim."[78[78]]
Yüce Allah onu, avret yerlerini (görünmesi yasak olan yerlerini) açmaktan yahut çıplak olarak dışarı çıkmaktan korumuştur. Cabir bin Abdillah *Radıyallahu anh*'ın şöyle söylediği rivayet edilmiştir: "Ka'be inşa edilmeye başlanınca Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ve Abbas taş taşımaya gittiler. Abbas Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e:
"İzârını boynuna koy. Boynunu taştan korusun" dedi. (Böyle yapınca) Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* yere düştü, gözü göğe doğru kabardı. Sonra kendine geldi ve:
"İzârımı getirin, izârımı getirin" dedi. Sonra hemen izârını bağladı." Buhari ve Müslim'in Zekeriya bin İshâk'tan onun Amr bin Dinâr'dan rivâyeti yoluyla nakledilen metne göre de (Amr bin Dinâr) şöyle söylemiştir: "(Abbas'ın teklifi üzerine) izârını çıkardı. Omuzlarının üzerine koydu. Bunun üzerine kendinden geçmiş bir halde yere düştü. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* bundan sonra hiç çıplak olarak görülmemiştir."[79[79]]
İşte Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* gençliğini böyle Yüce Allah'ın koruması altında geçirdi. Allah onu cahiliye döneminin pisliklerinden ve kusurlarından korudu. Çünkü onu üstün kılmak ve peygamberlikle görevlendimek istiyordu. İbn İshâk'ın dediği gibi olgunluk çağına eriştiğinde kavminin mürüvvette en üstün, güzel ahlâkta en yüce, ilişkilerde en dikkatli, komşulukta en iyi, güzel niteliklerde ilerde, en doğu sözlü, emânete en çok dikkat eden, fenalıklardan ve kişilerin kirlenmesine yolaçan fiillerden en uzak, en temiz, en nazik bir

[76[76]] Ya'kut, *Mu'cemu'l-Buldân* (1/480)'de bu yeri zikretmiş ve şöyle söylemiştir: "(Adı geçen yer) Mekke'den önce gelen ve batı yönünde yer alan bir vadidir." Hafız İbn Hacer de *el-Feth*'de şöyle söylemiştir: "Ten'im yolu üzerinde bir yerdir. Vadi şeklinde olduğu söylenmiştir."
[77[77]] Buhârî (7/142) Nu: 3826, 5499 nolu rivayette de bir kısmı geçmektedir. Ahmed bin Hanbel (2/69). İbn Sa'd (3/1/276-277). Nesâi *es-Sunenu'l-Kûbrâ*'den *Fedâil* adıyla basılmış olan menkıbeler cüzü (sh. 86). el-Albâni şöyle söylemiştir: "Zeyd kendisine sunulan etin Allah'ın haram kıldığı türden olup olmadığında tereddüt etmiştir. Ancak kesin olan bir şey var ki, o da Muhammed *-Sallallahu aleyhi vesellem-*'in evinde putlar adına kesilen hayvanların etlerinin yenmediğiydi. Fakat o kendi adına işi sağlama almak ve bu konudaki görüşünü ortaya koymak istemişti. Muhammed *-Sallallahu aleyhi vesellem-* onun bu tutumunu unutmadı ve kendisi de bundan hoşnud oldu." el-Gazzali'nin *Fıkhu's-Sire*'sine düştüğü dipnotundan. (sh. 87)
[78[78]] Buhârî (3/602) *Hacc*. Müslim (8/197-198) *Hacc*.
[79[79]] Buhârî (3/513) *Hacc*. Müslim (4/33-34) *Tahara*.

ferdiydi. Hatta kavmi içinde onu "emin (güvenilir)" olarak adlandırıyorlardı. Çünkü Allah bütün güzel özellikleri onda toplamıştı.[80[80]]

[80[80]] *Siretu İbn Hişâm Ma'a Ravdi'l-Unuf* (1/207). Ezher Basımevi. (özetlenerek alınmıştır.)

C. Rasûlullah -Sallallahu aleyhi vesellem-'in Peygamberlikle Görevlendirilmesinden Önce Meydana Gelen Önemli Olaylar

Bu bölümde Allah'ın izniyle dört olaydan kısaca söz edeceğiz. Bunlar:
1. Ficâr Savaşı.
2. Erdemliler Anlaşması (Hilfu'l-Fudûl).
3. Rasûlullah -Sallallahu aleyhi vesellem-'in Hatice -radıyallahu anhâ- ile evlenmesi.
4. Kureyş'in Ka'be'yi yeniden inşa etmesi.

1. Ficâr Savaşı

Bu savaş Kays Aylân ile Kureyş arasında olmuştu. Sakif kabilesi ve daha başka bazı kabileler Kays Aylân'ın yanında yer almıştı. Kureyş'in anlaşmalıları olan Ehâbiş de onların yanında yer almıştı. Hâşim oğullarının başkanı Zubeyr bin Abdulmuttalib'di. Kardeşleri Ebu Tâlib, Hamza ve Abbas da onunla beraberdi. Kureyş kabilelerinin her bir kolunun başında bir başkan vardı. Sonra savaşa tutuştular. Bu savaş Araplar arasında meydana gelen çatışmaların en şiddetlisi olmuştur. Bu çarpışmada Arapların kutsal saydığı Mekke'nin haremleri ihlâl edildiğinden (yani çarpışılması yasak kabul edilen yerlerde çarpışmalara girişildiğinden) bu savaş Ficâr (taşkınlık) Savaşı olarak adlandırılmıştır. Gelişme Kays'ın aleyhine oldu ve onun yanında yer alan kabilelerden bazıları yenilgiye uğradı. Ancak çarpışanları barışa çağıranlar kavgayı şöyle bir sonuca bağladılar: Her iki taraftan öldürülenler sayılacak ve hangi tarafın ölüsü fazla çıkarsa karşı taraftan o fazlaların diyetini alacaktı. Kays'ın tarafından öldürülenlerin sayısı fazla çıktı ve Kureyş'ten onların diyetini aldı. Bu diyeti ödemeyi Harb bin Umeyye üzerine aldı ve oğlu Ebu Sufyan'ı da bu diyet borcunu ödeyinceye kadar rehin verdi. Başlangıçtaki Arap savaşlarına çok benzeyen bu savaş da böyle bitti. Allah kalplerini birleştirdi ve İslâm nurunun aralarında yayılmasıyla kendilerini bu tür olaylara sokan sapıklıklarını ortadan kaldırdı.[81][81]

İbn Hişâm şöyle söylemiştir: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* bu çarpışmanın bazı günlerine şahit oldu. Onu amcaları kendileriyle birlikte çıkarmışlardı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* dedi ki: "Düşmanları tarafımdan amcalarıma atılan okları yerden toplayıp onlara veriyordum."[82][82] Suheyli de şöyle söylemiştir: "Şüphesiz Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* amcalarıyla birlikte çarpışmamıştır. Çünkü bu bir taşkınlık savaşıydı ve savaşanların hepsi kâfirlerdi. Allah ise bir mü'mine Allah'ın sözünün en yüce olması için olan savaştan başka bir savaşa girmeye izin vermemiştir."[83][83]

Tercih edilen rivayete göre o zaman on yaşlarındaydı. Musâ bin Ukbe, *Sîret*'inde Ficâr savaşıyla Ka'be'nin inşa edilmesi arasında on beş yıl olduğunu, Ka'be'nin inşasının ise Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in peygamberlikle görevlendirilmesinden on beş yıl önce gerçekleştirildiğini ifade etmiştir. Sahih olan rivayete göre Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in peygamberlikle görevlendirilmesi kırk yaşında olduğu sırada olmuştur. Bu hesaba göre Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, Ficâr savaşının olduğu sırada on yaşındaydı.[84][84]

2. Erdemliler Anlaşması (Hilfu'l-Fudul)

Fadlullah el-Ceylâni şöyle söylemiştir: "Kureyş'ten dokuz kol biraraya geldi. Aralarında Hâşim oğulları, Zuhre oğulları ve Teym oğulları da vardı. Bunlar, Fil olayından bir süre önce, Abdu Menâf oğullarının sikâye (hacılara su verme) ve sancaktarlık işlerini Abdu Daroğullarının ellerinden almak istemesi üzerine, İbn Ced'an'ın evinde toplandılar. Bu kollar bu konuda aralarında yeminleştiler. Abdulmuttalib'in kızı Ummu Hakim de kedilerine çanak içinde koku gönderdi. Ona ellerini bandırdı sonra Ka'be'ye sürdüler. Bu yüzden bu anlaşma "Kokulananlar Anlaşması" olarak adlandırıldı. Uygulama anlaşma doğrultusunda devam etti. Sonra Mekke'ye Zabid'den bir adam ticaret eşyası getirdi ve bu eşyalarını As bin Vail es-

---

[81][81] *Nuru'l-Yâkin* (16-17)'den özetlenerek ve bazı değişikliklerle. Dâru'l-Kalem.
[82][82] *Siretu İbn Hişâm Ma'a Ravdi'l-Unuf* (1/210).
[83][83] *Siretu İbn Hişâm Ma'a Ravdi'l-Unuf* (1/209). Dipnot.
[84][84] Bkz. Beyhâki, *Delâilu'n-Nubuvve* (2/58-60).

Sehmi'ye sattı. Sonra As adamın parasını vermedi ve ona üstün gelerek eşyalarını elinden aldı. Adam yardım istedi. Bunun üzerine Haşimoğulları, Muttaliboğulları, Esed bin Abdiluzzaoğulları, Zuhre bin Kilaboğulları ve Taym bin Murreoğulları Abdullah bin Ced'an'ın evinde biraraya gelerek ister Mekke halkından olsun ister başkalarından olun Mekke'de birisinin haksızlığa uğratıldığını gördüklerinde onun yanında yer almak ve gasbedilen hakkı geri alıncaya kadar haksızlık edene karşı durmak üzere aralarında anlaştılar. Bu, önceleri "el-Mutayyibûn" diye anılanların yaptıkları anlaşmanın bir devamıydı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* bu anlaşmanın ilkinde bulunamamış ancak Hilfu'l-Fudûl'da (Erdemliler anlaşması olarak adlandırılan ikincisinde) bulunmuştur. Anlaşmayı gerçekleştirenlerin bazılarının adları Fadl ile başladığından -Fadl bin Haris, Fadl bin Veda'a, Fadl bin Fudale gibi- bu anlaşma Hilfu'l-Fudûl olarak adlandırılmıştır.85[85]

Abdurrahman bin Avf *Radıyallahu anh*'tan rivayet edildiğine göre Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* şöyle buyurmuştur:

"Amcalarımla birlikte Kokulananlar anlaşması'nda bulundum. O zaman daha çocuk yaşındaydım. Bu anlaşmayı bozmam karşılığında kırmızı develerimin olmasını istemem (yani karşılığında kırmızı develer verilse de yine bu anlaşmayı bozmak istemem.)"86[86]

3. Resullullah -Sallallahu aleyhi vesellem-'in Hatice -Radıyallahu anha- İle Evlenmesi

Muhammed Gazali şöyle diyor: "Hatice büyük bir adamın hayatını tamamlayan değerli bir kadın niteliğindeydi. Kendilerine elçilik görevi verilenler oldukça hassas kalpler taşırlar. Değiştirmek istedikleri ortamda çok zorluklarla karşılaşırlar. Yerleştirmek istedikleri hayır için cihad ederken büyük sıkıntılarla karşı karşıya gelirler. Dolayısıyla özel hayatlarında kendilerine ünsiyet sağlayacak ve gönül rahatlığı verecek birilerine çok ihtiyaç duyarlar. İşte Hatice *Radıyallahu anha* bu özelliklerle herkesten öndeydi. Dolayısıyla Muhammed *Sallallahu aleyhi vesellem*'in hayatında onun güzel bir etkisi olmuştur."87[87]

İbn İshâk ta şöyle diyor: "Huveylid kızı Hatice *Radıyallahu anha* ticaretle uğraşan, şeref ve mal sahibi bir kadındı. Ticari işleri için ücretle adamlar tutar, elde edecekleri kârdan kendilerine belli bir yüzde vermek üzere onlarla anlaşma yapardı. Kureyş halkı da ticaretle uğraşan bir halktı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in doğru sözlü, son derece güvenilir ve üstün ahlâka sahip biri olduğu haberi Hatice *Radıyallahu anha*'ya ulaşınca ona haber gönderdi ve ticari mallarını Şâm'a götürmesini teklif etti. Ona, diğer tüccarlarla verdiği payların en yükseğini vereceğini bildirdi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* bu teklifi kabul eti ve Hatice *Radıyallahu anha*'nın mallarını Şâm'a doğru çıkardı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'le birlikte Hatice *Radıyallahu anha*'nın kölesi de kendisine yardımcı olmak üzere çıktı ve birlikte Şâm'a vardılar.88[88]

Mekke'ye döndüklerinde Hatice *Radıyallahu anha* malında o zamana kadar görmemiş olduğu bir bereket gördü. Bu arada Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in özelliklerini de öğrenince aradığını bulduğunu düşündü. İçine doğan düşünceyi yakın akadaşı Nefise binti Muneyye'e açtı. Bu kadın Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e Hatice ile evlenmesini teklif etmek üzere gitti. O da bu teklifi kabul etti. Sonra amcalarıyla konuştu. Amcaları Hatice *Radıyallahu anha*'nın amcasına gitti ve Hatice için teklifte bulundular. Bu olayın arkasından evlilik gerçekleşti. Hatice *Radıyallahu anha* o zaman kırk yaşındaydı ve kavminin kendi

85[85] *Fadlu'llahi's-Samed Şerhu'l-Edebi'l-Mufred*. dipnot (2/28).

86[86] Buhârî, *el-Edebu'l-Mufred* (567). İbn Hibban (*Mevarid:* 2062). Hakim (2/220) *Tefsir*. Hakim: "isnadı sahihtir, ancak Buhârî ve Müslim kitaplarına almamışlardır" demiş Zehebi de ona muvâfakât etmiştir. Ahmed bin Hanbel (1/190-193). *es-Sahiha*'da 1900 numarayla geçmektedir.

87[87] el-Gazzali, *Fıkhu's-Sîre* (79-80). özetlenerek.

88[88] Siretu İbn Hişâm Ma'a Ravdi'l-Unuf (1/212).

zamanındaki kadınları arasında hem soy, hem mal varlığı, hem de zekâ bakımından en üstün olanıydı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in kendisiyle ilk evlendiği kadın odur. O ölünceye kadar başka kadınla evlenmemiştir. Allah ondan razı olsun, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in İbrâhim'in dışındaki çocuklarının hepsi ondan dünyaya gelmişti. Hatice *Radıyallahu anha*, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'den önce Ebu Hâle ile evlenmişti ve Ebu Hâle onunla evli olduğu sırada vefat etmişti. Ondan, Hâle adında bir oğlu dünyaya gelmişti. Bu Hâle, Muhammed Mustafa *Sallallahu aleyhi vesellem*'in üvey oğludur.

4. Ka'be'nin Yeniden İnşâası ve Hakem Olayı

Ka'be ve Mescid-i Haram, yeyüzünde insanlar için konulan ilk ma'beddir. Yüce Allah bu konuda şöyle buyuruyor:
"İnsanlar için (ma'bed olarak) kurulan ilk ev Mekke'deki, mübarek ve bütün insanlar için doğru yola yöneltici işaret olan evdir." (Âli İmrân, 3/96)
Ebu Zer *Radıyallahu anh*'in şöyle söylediği rivayet edilmiştir: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e "Yeryüzünde konulmuş olan ilk mescid (ma'bed) hangisidir?" diye sordum.
"Mescid-i Haram" diye buyurdu.
"Sonra Hangisi?" diye sordum.
"Mescid-i Aksa" diye buyurdu.
"İkisi arasında ne kadar süre var?" diye sordum.
"Kırk yıl" diye buyurdu. (Sonra şöyle buyurdu):
"Bundan sonra bütün yeryüzü senin için Mescid'dir. Nerede namaz vakti girerse orada namazını kıl. Fazilet bundadır."[89[89]]
Bu Beyti Atik'i (Eski Ma'bed'i) ilk inşa eden kişi Allah dostu İbrâhim -*Aleyhisselam*- ve oğlu İsmail -*Aleyhisselam*-'dır. Nitekim Yüce Allah şöyle buyurmaktadır:
"Hani, İbrâhim ve İsmail birlikte Ka'be'nin sütunlarını yükseltiyorlardı. (O zaman şöyle demişlerdi): "Ey Rabbimiz! Bizden kabul et! Sen duyan ve bilensin." (Bakara, 2/127)
Ka'be birara yıkılacak gibi oldu. Bir rivayete göre bir yangına uğraması sebebiyle bu duruma geldi. Bir rivayete göre de şiddetli bir sel baskınından dolayı böyle oldu. Bu olay tercih edilen rivayete göre Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in peygamberlikle görevlendirilmesinden beş yıl önce olmuştu. Kureyşliler bu binayı yeniden inşa etmekten başka çıkar yol bulamadılar.
Sahih hadislerde bu olaya işaret edilmiştir. Buhari'nin Aişe *Radıyallahu anha*'dan rivayet ettiğine göre, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ona şöyle söylemiştir:
"Senin kavminin Ka'be'yi yeniden inşa ederken İbrâhim'in koyduğu temellerden bir kısmını terkedip te Ka'be'yi daralttıklarını biliyor musun?" (Aişe *Radıyallahu anha* dedi ki):
"Ben: "Peki onu yeniden İbrâhim -*Aleyhisselam*-'ın kurduğu temeller üzerine inşa etmeyecek misin?" diye sordum. Şöyle buyurdu:
"Kavmin küfürden yeni kurtulmuş olmasaydı bunu yapardım."
Abdullah ibn Ömer *Radıyallahu anh* dedi ki:
"Ka'be, tam olarak İbrâhim -*Aleyhisselam*-'ın koyduğu temeller üzerine kurulmamıştı."[90[90]]

[89[89]] Buhârî (6/469) Hafız İbn Hacer diyor ki: "Bu hadis Yüce Allah'ın: *"İnsanlar için (ma'bed olarak) kurulan ilk ev Mekke'deki, mübarek ve bütün insanlar için doğru yola yöneltici işaret olan evdir"* sözünde kastedilen anlamı açıklamaktadır. Buradan anlaşıldığına göre âyette "beyt" kelimesiyle alelade bir ev değil ibadet için kurulan ev kastedilmektedir. Bunu gayet açık bir şekilde ortaya koyan bir rivayet Ali -*Radıyallahu anh*-'den nakledilmiştir. İshâk bin Rahuye, İbn Ebi Hâtim ve daha başkalarının nakletmiş olduğu bu rivayete göre Ali -*Radıyallahu anh*- şöyle söylemiştir: "Ondan önce de evler vardı. Ancak o Allah'a ibadet için kurulan ilk ev olmuştur." (*Fethu'l-Bâri*, 6/470'ten.)
[90[90]] Ahmed İbn Hanbel (3/425), es-Sâib bin Abdillah'tan rivayetle verilmiştir. Albâni bu hadisin hasen olduğunu ifade etmiş ve şöyle söylemiştir: "Sonra bu hadisin Ali -*Radıyallahu anh*-'den rivayet edilmiş olan bir

Kureyş'in hayır için topladıkları ve içine şüpheli kazanç karışmamış olan malları (nafakayi tayyibeleri) yetmedi. Çünkü onun inşaatına böyle şüpheden uzak kazançtan başkasının, fuhuştan elde edilen gelirin, faiz gelirinin, birine haksızlık edilerek alınan malın karıştırılmamasını kendileri için şart koymuşlardı. Bu şekilde topladıkları mal yetmeyince kuzey yandan altı zirayı dışarda bıraktılar. Burası bugün Hicr ve Hatim olarak adlandırılmaktadır. Kendi istediklerinden başka kimsenin içine girmemesi için kapısını yer seviyesinden yukarda yaptılar. Duvarlar on beş zira yüksekliğine çıkınca üstüne altı sütun üzerine dayanan bir tavan yaptılar.
Biraz öncede geçtiği üzere Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* de amcası Abbas'la bilikte Ka'be'nin inşaasına katılmıştır. Ahmed bin Hanbel'in Mücâhid'den onun da mevlâsından (eski sahibinden, yani Abbas *Radıyallahu anh*'tan) rivayet ettiğine göre, o (yani Abbas *Radıyallahu anh* cahiliye döneminde Ka'be'yi inşa edenler arasında bulunmuş ve) şöyle söylemiştir: " Benim bir taşım vardı. Onu elimizle yontardık. Sonra Yüce Allah'ı bırakıp ona ibadet ediyordum. Katılaşmış bir miktar süt getiriyor, içine üflüyor sonra onu (sütü) onun (yontulmuş taşın) üzerine döküyordum. Ardından bir köpek gelip onu yalıyor, sonra arka ayaklarından birini kaldırıp işiyordu. Biz inşaatı yapıp Haceri Esved'in yerine kadar geldik. Kimse Haceri Esved'i göremiyordu. Bir de baktık ki taşlarımızın arasında bir adamın başı gibi duruyordu. Onun bir yönü tıpkı bir adamın yüzü gibi görünüyordu. Kureyş'ten bir kol:
"Onu yerine biz koyacağız" dedi. Diğerleri de:
"Biz koyacağız" dediler. Sonunda:
"Aranızda birini hakem tayin edin" dediler.
"Şu yoldan ilk görünen adam hakem olsun" dediler. Biraz sonra Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* geldi. Oradakiler:
"Yanınıza emin (güvenilir kişi) geldi" dediler. Durumu ona söylediler. O da Hacer'i bir elbise üzerine koydu. Sonra bütün kolları çağırdı ve her bir elbisenin bir yanından tuttu. Sonra yerine kendisi yerleştirdi."[91[91]]

şâhidini buldum. Bu hadisi et-Teyâlisi, *Müsned*'inde, Şeyh Abdurrahman el-Bennâ'nın düzenlemesine göre (2/86)'da rivayet etmiştir." (el-Gazzali'nin *Fıkhu's-Sire*'si dipnot: 85)
[91[91]] Buhârî (3/513) *Hacc*.

4. VAHYİN BAŞLANGICIYLA KUTSAL HİCRET ARASI

Peygamberlik güneşinin doğması
Kutsal çağrının gizlice yapıldığı dönem.
Kutsal çağrının açıktan yapıldığı dönem.
Peygamberlik Güneşinin Doğması.

Peygamberlik Güneşinin Doğuşu

Mü'minlerin annesi Aişe *Radıyallahu anha*'nın şöyle söylediği rivayet edilmiştir: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e başlangıçta yapılan vahiy uykuda doğru rüya (ruyâ-yı sadıka) şeklindeydi. Her rüya sabah aydınlığı gibi aynen çıkardı. Daha sonra kendisine yalnızlık sevdirildi. Yalnız başına Hira mağarasına çekilerek orada, ailesinin yanına dönmeden sayısı belli günlerde sürekli ibadet yapardı. Bunun için yanına azık alırdı. Yanındaki azık bitince Hatice *Radıyallahu anha*'nın yanına dönerek benzer bir süre ibadete çekilmek üzere yanına azık alırdı. Sonunda Hira mağarasında bulunduğu sırada Hak kendisine geldi. Melek yanına gelerek:

"Oku" dedi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*:

"Ben okuma bilmem" dedi. (Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*) dedi ki:

"Bunun üzerine beni alıp takatım kesilinceye kadar sıktı. Sonra:

"Oku" dedi. Ben:

"Ben okuma bilmem" dedim. Bunun üzerine beni tekrar alıp, takatım kesilinceye kadar sıktı. Yine:

"Oku" dedi. Ben tekrar:

"Ben okuma bilmem" dedim. Bu kez beni yine adı ve üçüncü kez sıktı. Sonra bıraktı. Sonra şöyle söyledi:

"Yaratan Rabbinin adıyla oku, O insanı bir alakadan (embriyodan) yarattı. Oku! Rabbin en büyük kerem sahibidir. O kalem ile ile öğretendir. insana bilmediğini O öğretti."

Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* bu olayın üzerine yüreği titreyerek döndü. Hatice binti Huveylid *Radıyallahu anha*'nın yanına girdi ve:

"Benim üstümü örtün. Benim üstümü örtün" dedi. Korkusu gidinceye dek onu örttüler. Hatice *Radıyallahu anha*'ya başından geçenleri anlattı. "Ben başıma bir şey gelmesinden korkuyordum" dedi. Bunun üzerine Hatice *Radıyallahu anha* da:

"Asla, Allah asla seni mahcub etmez, Sen akrabaya iyilik edersin, kimsesizlere bakarsın, kimsenin kazandıramayacağını kazandırırsın, misafire yedirirsin, hak için uğraşanlara yardım edersin" dedi. Daha sonra Hatice *Radıyallahu anha* kendisini alıp amcasının oğlu Varaka bin Nevfel bin Esed bin Abdiluzza'ya götürdü. Bu adam cahiliye döneminde Hıristiyan olmuş biriydi. İbrânice yazı yazardı. Allah'ın dilediği kadarıyla İncil'i İbrânice yazabiliyordu. O zaman gözleri kör olmuş yaşlı bir adamdı. Hatice *Radıyallahu anha* ona:

"Ey amcamın oğlu! Kardeşinin oğlundan dinle" dedi. Varaka:

"Ne görüyorsun, ey kadeşimin oğlu?" dedi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* kendisine gördüğü şeyleri anlattı. Varaka da şöyle söyledi:

"Bu Musa'ya gelmiş olan Nâmus'tur. Keşke o zaman (senin insanları dine çağıracağın zaman) genç olsaydım. Kavminin seni çıkaracağı gün keşke sağ olsaydım." Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*:

"Yoksa onlar beni çıkaracaklar mı?" diye sordu. Varaka:

"Evet. Her kim senin getirdiğin gibisini getirdiyse mutlaka kendisine düşman olunmuştur. Eğer senin o gününe ulaşırsam sana destek verip yardımcı olurum" dedi. Bu olayın üzerinden çok zaman geçmeden Varaka öldü. Bu sırada bir süre vahiy de kesildi.[92[92]]

İşte Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e vahyin gelmeye başlaması böyle olmuştu. Allah bir şeyin olmasını istediğinde onun sebeplerini hazırlar. Böylece olmasını istediği şey yavaş yavaş ortaya çıkar. Vahyin başlangıcı olan doğru rüya mü'mine göre peygamberliğin parçalarından bir parçadır (cüzdür). Sonra Allah, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e yalnızlığı sevdirmiştir. Bu ise ibadet yapmak ve Allah'a daha yakın olmak amacıyla

---

[92[92]] Buhârî (1/30-31) *Bed'u'l-Vahy*. Ayrıca Tefsir ve Ta'bir kitaplarında da geçmektedir. Müslim (2/197-204) *İmân*.

insanlardan uzak bir yere çekilmektir. Muhammed *-Aleyhisselam-*'ın gönlü niçin ibadete bağlanmasın ve ibadeti sevmesin ki, o Yüce Allah'ın insanlığı karanlıklardan aydınlığa çıkarması, yüksek mertebelere ulaşması, üstün seviyelere yükselmesi için hazırladığı son peygamberdi. Bu kolayca ve basit bir şekilde olmayacaktı. Çeşitli zorluklarla ve sıkıntılarla olabilecekti. Cibril *-Aleyhisselam-*'ın Peygamberimiz *-Aleyhisselam-*'ı takatı kesilinceye kadar sıkması da buna işaret etmektedir. Çünkü davet yapma işi, enerji, zoruklara katlanma ve direniş gücü gerektiriyordu. Vahiy alması da böyle olmuştu. Genellikle zorlanarak, meşakkatle ve ağırlığına katlanarak vahiy almıştır. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e:
"Sana vahiy nasıl geliyor?" diye sorulduğunda onun verdiği cevap da buna işaret etmektedir. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* bu cevabında şöyle demişti.:
"Bazen bir zil sesi şeklinde gelir. Bu ise benim için en zor olandır. Benden ayrıldığında söylediğini kavramış olurum. Bazen melek bana bir adam şeklinde görünür. Benimle konuşur ve ben söylediğini kavrarım."
Aişe *Radıyallahu anha* dedi ki:
"Oldukça soğuk bir günde kendisine vahyin geldiğini görmüşümdür. Kendisinden o hal geçince şakaklarından şapır şapır ter akıyordu."[93[93]]
İnsanları Allah'a çağıran davetçiler de davetin zorluklarıyla karşılaşmaktadırlar. Ancak değerli peygamberlerin alacakları ecir çok olacağından ve değerlerinin büyüklüğünden dolayı hem davetin hem de Allah'tan vahiy almanın zoruklarına katlanıyorlardı. Nitekim onlar hakkında Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* şöyle buyurmaktadır:
"İnsanların içinde en zor imtihanlara tabi tutulanlar peygamberlerdir."[94[94]]

İmâni Dersler ve Ölçüler

1. Kötülüklerin ve günahların içine dalmış kimselerden uzak durmanın faziletine ve ibadet ve Allah'a yaklaşma amacıyla yalnızlığa çekilmenin bereketine işaret vardır. Yüce Allah'ın İbrâhim *-Aleyhisselam-*'ın dilinden aktardığı şu sözler de buna işaret etmektedir:
"Sizden ve Allah'tan başka taptıklarınızdan ayrılıyor ve Rabbime dua ediyoum. Umarım ki Rabbime duamda mahrum olmam." Böylece onlardan ve Allah'tan başka taptıklarından ayrılınca biz ona İshâk ve Yakub'u bahşettik ve her birini peygamber yaptık." (Meryem, 19/48-49)
2. Mü'minin gördüğü veya kendisine gösterilen doğru rüyanın önemine işaret vardır. Doğru rüya peygamberlik güneşinin doğmasının başlangıcıydı. Bu şekilde ortaya çıkan ışık gittikçe etrafa yayıldı ve sonunda peygamberlik güneşi doğdu.
3. Annemiz Hatice *Radıyallahu anha*'nın faziletine, onun nasıl, kocasına ibadet ve itaatta yardım eden örnek bir saliha kadın olduğuna, kadının sıkıntılı olarak geldiğinde kocasını nasıl karşılaması, sıkıntısını gidermek, gönlünü rahatlatmak için nasıl çaba harcaması gerektiğine işaret vardır. Hatice *Radıyallahu anha* kocasının sıkıntısını önce onun güzel niteliklerini anarak, bu nitelikleri taşıyan birini Allah'ın mahcub etmesinin mümkün olmadığını, aksine böyle birini mutlaka yükselteceğini ve şerefli kılacağını hatırlatarak hafifletmiştir.[95[95]] Daha

[93[93]] Buhârî (1/25-26) *Bed'u'l-Vahy*.
[94[94]] Tirmizî (9/243) *Zühd*. Tirmizî: "Bu hadis hasen, sahihtir" demiştir. el-Albâni de, *Tahkiku'l-Mişkât*'ta hasen olduğunu söylemiştir.
[95[95]] İbnu'l-Kayyim *-Rahmetullahi aleyh-* şöyle söylemiştir: "Rasûlullah *-Sallallahu aleyhi vesellem-*'in taşıdığı üstün özelliklerden, güzel ahlâklardan ve huylardan yola çıkarak, bu niteliklerdeki bir kimsenin asla mahcub edilmeyeceği neticesine varmıştır. Sahip olduğu kuvvetli akli muhakeme gücüyle ve keskin zekâsıyla, iyi amellerin, güzel özelliklerin ve üstün karakterlerin, çeşitli yönlerden Allah'ın lütfuna, desteğine ve ihsanına lâyık olduğunu, mahcub ve perişan edilmeye lâyık olmadığını anlamıştır. Böylesine ancak bu kötü hallerin zıddı yaraşır. Allah kime en güzel özellikleri ve huyları kazandırmış, onu güzel amellere muvaffak kılmışsa o, O'nun lütfuna ve üzerindeki nimetinin tamama erdirilmesine lâyık kılınmış demektir. Kime de kötü huylar ve karakterler kazandırılmış, kötü işler yapmasına fırsat verilmişse o da onlara uygun bir sonuca lâyıktır. İşte Hatice

sonra Hatice *Radıyallahu anha* bununla da yetinmeyerek eşini alıp Varaka bin Nevfel'e götürmüş, o da kendisine peygamberliğin geldiğini müjdelemiştir. Hatice *Radıyallahu anha* niçin böyle olmasın ki, Allah onu peygamberlerinin sonuncusuna, eçilerinin önderlerine dünya ve ahirete eş olması üzere seçmişti.
Onun üstünlüğü hakkında şöyle bir rivayet nakledilmiştir: "Cibril onun hakkında Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e şöyle söylemiştir:
"Şu Hatice'ye Rabbinden ve benden selâm söyle." Aynı zamanda (Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e), onun için cennette, içinde gürültü ve yorgunluk olmayan inciden bir ev hazırladığını müjdelemesini emretmiştir.[96][96]
4. Hadiste aynı zamanda Varaka bin Nevfel'in faziletine işaret vardır. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onu vefatından sonra rüyasında güzel bir halde görmüştür.[97][97] Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onun hakkında şöyle buyurmuştur: *"Varaka'ya kötü söz söylemeyin. Ben onun için bir veya iki cennet gördüm."*[98][98]
5. Hafız İbn Hacer diyor ki: "Olay aynı zamanda başına bir şey gelen birinin sıkıntısının hafifletilmesi ve içinde bulunduğu zorluğun kolaylaştırılması amacıyla kendisiyle yakınlık kurmanın müstehab olduğuna işaret etmektedir. Aynı şekilde başına bir şey gelen birinin öğüdüne ve doğru görüşlülüğüne güveneceği birine danışmasının müstehab olduğuna da işaret edilmektedir."
6. Hadiste geçmiş ümmetlerin kendilerini Allah'a çağıranlar karşısında takındıkları tavırlardan birine işaret vardır. Bu tavır da onları yalanlamaları ve vatanlarından çıkarmalarıdır. Yüce Allah da Lut kavmi hakkında şöyle buyuruyor:
"*Kavminin cevabı ise sadece: "Onları kasabanızdan çıkarın. Onlar pek fazla temiz olmaya çalışan insanlar!" demek oldu."* (Neml, 27/56)
Bunun gibi Şu'ayb *-Aleyhisselam-*'ın kavmi hakkında da şöyle buyuruyor:
"Kavminin büyüklük taslayan ileri gelenleri dediler ki: "Ey Şu'ayb! Ya seni ve seninle birlikte iman edenleri kasabamızdan çıkaracağız, ya da dinimize döneceksiniz", O da şöyle dedi: "İstemesek de mi?" (A'raf, 7/88)
Yine bir âyetinde de şöyle buyuruyor:
"İnkâr edenler peygamberlerine: "Kesinlikle ya sizi toprağımızdan çıkaracağız ya da bizim dinimize döneceksiniz" dediler. Bunun üzerine Rableri onlara şöyle vahyetti: "Zalimleri mutlaka helak edeceğiz." (İbrâhim, 14/13)
7. Hadiste geçen: "Bir süre vahiy kesildi" sözü hakkında:
Safiyyurrahman el-Mubârekfuri diyor ki: "Vahyin kesilme süresi hakkında İbn Sa'd'ın Abdullah bin Abbas *Radıyallahu anh*'tan rivayet ettiğine göre bu kesinti sadece birkaç gün sürmüştü. Tercih edilen hatta kesinlik kazanan da budur. Olay değişik yönleriyle incelendiğinde de bu açıklamanın doğruluğu ortaya çıkmaktadır. Bu kesintinin üç yıl veya iki buçuk yıl boyunca sürdüğü yolundaki açıklamalar ise hiç bir şekilde doğru değildir. Burada bu görüşün doğru olmadığını ortaya koymak için tafsilata girecek durumda değiliz. Rasûlullah

---

-Radıyallahu anha-'nın bu aklî muhakeme gücüne sahip olması ve doğruluğu dolayısıyla Yüce Rabbi kendisine elçisi Cibril *-Sallallahu aleyhi vesellem-* ve Muhamed *-Sallallahu aleyhi vesellem-* vasıtasıyla selâm göndemiştir." (*Zâdu'l-Me'âd*, 13/19). *Risâle*.

[96][96] Buhârî (7/166) *Meâkıbu'l-Ensâr*. Müslim (15/199) *Fedâil*.

[97][97] el-Albâni şöyle diyor: "Bu rivayet iki ayrı tarikle nakledilmiştir. Hafız İbn Kesir, *el-Bidâye*'de her ikisini de hasen olarak görmüştür. Bunlardan birini Ahmed bin Hanbel, Aişe *-Radıyallahu anha-*'ya dayanan bir isnâdla vermiş; diğerini de Ebu Ya'lâ Cabir'e dayanan bir rivayetle vermiştir. He iki rivayet birarada değerlendirildiğinde hadis en azından hasen olmaktadır. (*Fıkhu's-Sire*, dipnot: 102)

[98][98] Bu hadisi Bezzar ve Hakim rivayet etmiştir. Hakim (2/409). İbn Asâkir de Aişe *-Radıyallahu anha-*'ya dayanan bir senedle rivayet etmiştir. Hakim: "Buhârî ve Müslim'in şartlarına göe sahihtir" demiş ve el-Albâni de ona muvâfakât etmişlerdir. İbn Kesir isnâdının iyi (ceyyid) olduğunu söylemiştir. (*Fıkhu's-Sire*, dipnot: 102). Hafız İbn Kesir: "Varaka bu hastalıktan daha sonra kalkmamıştır" demiştir. Yani bu olaydan kısa süre sonra vefat etmiştir. Allah rahmet eylesin ve kendisinden razı olsun. Varaka'nın bu sözleri söylemesi karşılaştığı şeyi doğrulamasından, vahiy yoluyla bildirilene iman etmesinden ve gelecek hakkında iyi bir düşünce taşımasından kaynaklanıyordu. (*el-Bidâye ve'n-Nihâye*, 3/9, Dâru'l-Fikr).

Sallallahu aleyhi vesellem vahyin kesildiği birkaç gün kederli ve sıkıntılı olmuş, dehşet ve hayrete kapılmıştır."[99][99]

Hafız İbn Hacer de şöyle diyor: "Vahyin kesilmesiyle kastedilen onun belli bir süre gecikmesidir. Bu da Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in içine düştüğü dehşet halinin geçmesi ve kendisinde aynı halin tekrarlanmasını arzulaması içindi."[100][100]

Ensardan Cabir bin Abdullah *Radıyallahu anh*'ın vahyin kesilmesi döneminden söz ederken şöyle söylediği rivayet edilmiştir: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* bir hadisinde şöyle buyurdu:

"Bir ara yürürken gökten bir ses duydum. Gözümü yukarıya çevirdim. Bir de baktım ki Hira mağarasında yanıma gelen melek gökle yer arasında bir kürsi üzerinde oturuyor. Ondan oldukça korktum. Hemen döndüm ve: "Beni örtün, beni örtün" dedim. Bunun ardından Yüce Allah şu âyetleri indirdi:

"Ey elbisesine bürünen! Kalk ve uyar. Rabbini tekbir et (yücelt). Elbiseni temizle. Pislikten uzak dur." (Müddessir, 74/1-5)

Bundan sonra vahyin gelmesi hızlandı ve birbirini izlemeye başladı."[101][101]

Üstad Abdulvehhab Hamude de şöyle diyor: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in münâcâtın tadına vardıktan, ruhu kutsal nurlarla aydınlandıktan ve onlarla dolduktan sonra Rabbi ile münâcâta duyduğu şevkin artırmasında garipsenecek bir şey yoktur. Çünkü: "Tadan bilir, mahrum olan ise yan çizer."

Yüce Allah o sırada vahyin kesilmesini özellikle istemişti. Bu kesinti mutlak güç sahibi eğiticinin, hikmete dayanan öğreticinin, gönülleri ve onların gizlediklerini bilen, kalplerden ve onlardaki değişimlerden haberi olan yüce yaratıcının bildiği bir hikmete dayanıyordu. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* meleğin ilk kez kendisine gelmesi esnasında bir korkuya kapılınca, kendisini belirtildiği şekilde titreme alınca ve başına bir şeyin gelebileceği endişesine kapılınca Yüce Allah kendi ilâhi hikmetiyle ilk dersten sonra ondaki korku gidinceye, gönlü rahatlayıncaya, o ilk korkuyu unutuncaya ve bu korku tamamen dağılıncaya kadar ara vermeyi dilemiştir. O korkunun dağılmasından sonra o ilk buluşmanın tadını hatırlayacak, ruhu o buluşmanın zevkini yaşamaya başlayacak, kalbi güç kazanacak, gönlünde kararlılık oluşacak ve risâleti (peygamberlik görevini) üstlenmek ve ilâhi vahyi almak için hazırlanacaktı. (Yüce Allah şöyle buyuruyor):

"Bu Kur'an'ı bir dağın üzerine indiseydik, muhakkak onu baş eğmiş, Allah'ın korkusuyla parça parça olmuş görürdün. İşte biz bu örnekleri, belki düşünürler diye insanlara veriyoruz." (Haşr, 59/21)

Daha sonra Yüce Allah ona arzuladığı şeyi bahşetmeyi, canının çektiği o rahmânî ünsiyeti, ilâhi keşfi, rabbani vahyi vermeyi diledi. Gönlünde de o sıkıntıdan sonra rahatlık oluştu. O zor

---

[99][99] *er-Rahiku'l-Mahtum* (79-80). Mektebetu's-Sahabe, Cidde.

[100][100] *Fethu'l-Bâri* (1/36).

[101][101] Buhârî (1/37) *Bed'u'l-Vahy*.

İbn İshak, Duha Suresinin vahyin kesildiği bu dönemden sonra indiğini rivayet etmiştir, ancak bu rivayet zayıftır. *Sebilu'l-Hudâ ve'r-Reşâd*'da şöyle denmektedir: "İbnu İshak'ın Duha Suresinin iniş sebebi hakkında söylediklerini Taberânî, el-Avfi tarıkıyla rivayet etmiştir. Bu kişi ise zayıf biridir. O söz konusu rivayeti Abdullah İbn Abbas -*Radıyallahu anh*-'tan nakletmiştir. (Taberânî) ayrıca Zubeyr ailesinin azatlısı (mevlâsı) İsmâil tarikiyla nakletmişti. Bunu Süleymân et-Teymî kendi derlediği *Sîret*'te zikretmiştir. Hafız İbn Hacer şöyle söylemişti: "Bu rivayetlerin hiçbiri, herhangi bir şekilde kesinlik kazanmamıştır. Ayrıca Buhârî ve Müslim'in söz konusu surenin iniş sebebi hakkında rivayet ettikleri de bunlara tersdir. Buhârî ve Müslim'in Cundeb bin Sufyân el-Beceli'den rivayet ettiklerine göre Rasûlullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*- durumdan rahatsız oldu. İki veya üç gece kalkmadı. Bunun üzerine bir kadın gelerek: "Ey Muhammed! Umarım şeytanın seni bırakmıştır. İki veya üç geceden beridir sana yaklaşmadı" dedi. Bunun ardından Yüce Allah Duha Suresini indirdi." Hafız İbn Hacer -*Rahmetullahi aleyh*- diyor ki: "Gerçek şu ki, bu surenin iniş sebebi olan, vahiy kesilmesi olayı vahyin başlangıcında olan fetret (kesilme) döneminden ayrıdır. Başlangıçtaki günlerce sürmüştü. Bu ise sadece iki veya üç gece sürmüştü. Bazı râviler bunları birbirine karıştırmışlardır. Araştırma sonunda çıkan sonuç ise benim burada yaptığım açıklamadır. (*Sebilu'l-Hudâ ve'r-Reşâd*, 1/367).

saatten sonra ruhu da rahata kavuştu. Bunun ardından vahyin gelişi hızlandı ve birbirini izlemeye başladı.[102[102]]

Kutsal Çağrının Gizlice Yapıldığı Dönem

Bu kutsal dönem Yüce Allah'ın şu sözünün inmesiyle başladı:
"Ey elbisesine bürünen! Kalk ve uyar. Rabbini tekbir et (yücelt)." (Müddessir, 74/1-3)
Yine (bu dönemin başlangıcında) şu âyetler geldi:
"Önce en yakın hısımlarını uyar. Mü'minlerden sana uyanlara kanatlarını ger. Eğer sana karşı gelirlerse: "Ben sizin yaptıklarınızdan uzağım" de." (Şu'arâ, 26/214-216)
İlim adamları bu dönemin üç yıl olduğunu vurgulamışlardır. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* bu dönemde kendi kanaatince bu dine gireceğini ve kendisine yaptığı açıklamayı gizleyeceğini düşündüğü kimseleri davet etmeye çalışmıştır. Bu İslâm siyasetinin bir yönünü ve davette maslahatın gözetilmesi anlayışının temelini oluşturmaktadır. Eğer açıktan davet zarar verecekse davetin gizli yapılması gerekir. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* önce hanımı Hatice *Radıyallahu anha*'yı davet etti. O kadınlardan ilk Müslüman olan kişidir. Ayrıca kendisine son derece güvendiği, sırrını saklayan yakın arkadaşı ve Yüce Allah'ın kendisinden: *"Küfredenler onu iki kişinin ikincisi olarak (Mekke'den) çıkardıklarında Allah kendisine yardım etmişti"* (Tevbe, 9/40) diye söz ettiği Ebu Bekir Sıddık *Radıyallahu anh*'ı davet etmişti. O da hiç tereddüt etmeden kabul etti. Ebu Bekir *Radıyallahu anh* İslâmda ilk davetçidir. Onun Müslüman olmasının ve davetinin bereketiyle birçok kimse dine girmiştir. O İslâm'a koşan ilklerdendir. İslâm'da büyük fedakârlıklar göstermiş ve büyük sıkıntılara katlanmıştır. Allah hepsinden razı olsun. Bu dönemde davet edilenlerin arasında iki nur sahibi Osman *Radıyallahu anh* ve Zubeyr bin Avvam *Radıyallahu anh* da vardı. Zubeyr *Radıyallahu anh*, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in havarisi ve halası Safiyye binti Abdilmuttalib'in oğludur. Yine Abdurrahman İbn Avf *Radıyallahu anh* ve Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in dayısı Sa'd bin Ebi Vakkas *Radıyallahu anh* da bu dönemde Müslüman olanlardandır. Ebu Bekir *Radıyallahu anh*'ın davetiyle İslâm'a girmiş olan bu kişilerin tümü cennetle müjdelenmiş olan on kişidendir.
Çocuklardan ilk Müslüman olan kişi Ali bin Ebi Tâlib *Radıyallahu anh*'dır. O zaman sekiz yaşındaydı. Daha büyük olduğu da söylenmiştir. Ali *Radıyallahu anh*'ın ilkler arasına girmesinde, onun Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in bakımı altında olmasının etkisi olmuştur. Kölelerden ilk Müslüman olan da Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in çok sevdiği bir kişi olan Zeyd bin Hârise *Radıyallahu anh*'dır. O Hatice *Radıyallahu anha*'nın kölesiydi ve evlendikleri zaman Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e hediye etmişti.
Mutluluk, iman ve ibadette öne geçen bütün bu değerli kişilerin oluşturduğu topluluktan sonra bir başka değerli ve faziletli topluluk İslâm'a girmişti. Bunların arasında bu ümmetin emini olan Ebu Ubeyde bin Cerrah *Radıyallahu anh*, cennetle müjdelenmiş on kişiden Sa'id bin Zeyd *Radıyallahu anh*, Habbab bin Eret *Radıyallahu anh*, Abdullah bin Mes'ud *Radıyallahu anh* ve Aişe *Radıyallahu anha* vardı. Aişe daha küçük bir kız çocuğuyken Müslümân oldu. Esmâ *Radıyallahu anha* ise Zubeyr bin Avvam *Radıyallahu anh* ile evliydi.
Kureyş'in faziletli fertlerinin Müslümân olması işi devam etti. Çok geçmeden Ca'fer bin Ebi Tâlib *Radıyallahu anh*, hanımı Esmâ binti Umeys *Radıyallahu anh* Erkâm bin Ebi'l-Erkâm *Radıyallahu anh*, Osmân bin Maz'un *Radıyallahu anh* Ammar bin Yâsir *Radıyallahu anh* ve Suheyb bin Sinân er-Rumi *Radıyallahu anh* Müslüman oldu. Bu dönemde davet halka açık yerlerde, toplantı yerlerinde, meclislerde açıktan yapılmıyordu. Sadece kişisel görüşmelerde ve davetçinin davet edeceği kişinin özeliklerini göz önünde bulundurarak vereceği karara göre yapılıyordu.

[102[102]] Saâtun Harce fi Hayâti'r-Rasul (sh. 17-18) (özetlenerek).

Üstad Munir el-Gadbân şöyle diyor: “Bu dönemde, gelişmeye başlayan Müslüman kitleyle cahiliye toplumu arasında herhangi bir çatışma olduğuna dair bir şey duymadık. Müslüman kitlenin düşünceleri oluşan bu kitleye katılacağı umulan kişilerden başkalarına açıklanmıyordu. Bu dönemde açıktan davet yapılması bir amaç değildi. Hatta Müslümanlar başkalarının tavırlarına karşı durmak, tenkid etmek veya açıktan muhalefet etmek gibi bir müdahalede bulunmuyorlardı. Esas olan da zorlayıcı bir durumun olması dışında muhalefetin açıktan yapılmamasıdır. Teşkilat ve düşünce için tam gizlilik şartının korunması gerekir.”103[103]

Mubârekfuri de diyor ki: “Üç yıl boyunca davet böyle gizlice ve kişisel bir şekilde sürdü. Bu süre içinde mü’minler bir cemaat oluşturdular. Bu cemaat kardeşlik, yardımlaşma, vahyedilenlerin (risâletin) tebliği ve yerleştirilmesi için çalışma ilkeleri üzere oluşmuştu. Daha sonra Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’i kendisine vahyedileni kavmine açıktan söylemekle, onların batıl anlayışlarına karşı çıkmakla ve putlarını yermekle (yani putperestliğin yanlış olduğunu açıktan söylemekle) yükümlü tutan vahiy geldi.”104[104]

İmâni Dersler ve Ölçüler

1. Said Ramazan el-Buti şöyle diyor: “Buradan anlaşılıyor ki, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in bu dönemdeki davet metodu, Allah’tan aldığını hemen tebliğ eden bir peygamber sıfatıyla olmaktan daha çok, bir lider olarak izlenmesi gereken siyaset-i şer’iyye türündendi. Buna göre her dönemde İslâm’a davet edenlerin içinde bulundukları şartlara göre davetin nasıl olması gerektiğini belirlemeleri mümkündür. Gizli mi yoksa açıktan mı, yumuşak mı yoksa sert mi olması gerektiği şartlara ve yaşadıkları çağın gereklerine göre belirlenir. Bu konudaki uyum, sınırlarını İslâm şeriatının, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in sîretindeki gelişmelere göre belirlemiş olduğu bir uyumdur. Bu da Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in geçirdiği ve daha önce sözünü etmiş olduğumuz dört dönemin105[105] şartlarına göre belirlenmiştir. Bütün bu dönemlerde Müslümanların ve İslâm davetinin çıkarlarının (maslahatlarının) gözetilmesi temel ilke olarak kabul edilmiştir.

Buradan hareketle fıkıhçıların çoğunluğunun ortak görüşlerine göre eğer Müslümanlar sayıca az olurlarsa veya hazırlıkları yetersiz olur ve düşmanlarıyla karşı karşıya gelmeleri durumunda onlar üzerinde hiçbir başarı gösteremeden öldürülecekleri konusunda kuvvetli kanaatleri olursa bu durumda canı koruma maslahatının öne çıkarılması uygundur. Çünkü bunun karşılığında sağlanması düşünülen maslahatın yani dini koruma maslahatının sağlanıp sağlanamayacağı şüphelidir veya sağlanamayacağı kesindir.

İzz bin Abdisselâm bu gibi durumda cihada girişmenin haram olduğunu açıklarken şöyle demektedir: “Düşmanı yenmek mümkün olmayınca yenilmek mukadderdir. Çünkü direnilmesi durumunda can kaybı olacak bu da kâfirlerin gönüllerini rahatlatacak ve

---

103[103] *el-Menhecu’l-Hareki li’s-Sireti’n-Nebeviyye* (1/30). *el-Menâr*.

104[104] Safiyyurrahman el-Mubârekfuri, *er-Rahiku’l-Mahtum* (90).

105[105] **Bu dört dönem:**

Birinci dönem: Davetin gizli yapıldığı dönem. Bu dönem üç yıl sürmüştür.

İkinci dönem: Davetin açıktan ve sadece dille yapıldığı, herhangi bir çarpışmaya girilmediği dönem. Bu dönem hicrete kadar sürmüştür.

Üçüncü dönem: Açıktan davet yapılırken aşırıya gidenlere ve çarpışmaya veya fenalıkta bulunmaya kalkışanlara karşı çarpışmaya girildiği dönem. Bu dönem de Hudeybiye anlaşmasına kadar sürmüştür.

Dördüncü dönem: Allah’a davet yoluda engel olarak çıkan veya müşriklerden, inkarcılardan ve puta tapanlardan -davet ettikten ve daveti bildirdikten sonra- İslam’a girmekten kaçınan herkesle savaşarak açıktan yapılan davet. -Bu dönem İslamdaki cihad hükmünün ve İslam şeriatının üzerinde karar kıldığı ve son şeklini aldığı dönemdir. (*Fıkhu’s-Sire*, 75).

Bazıları ikinci dönemi iki ayrı döneme ayırmıştır. Bunlar: *Birincisi:* Mekke’nin içinde açıktan davet merhalesi ki hicretten önce onuncu yıla kadar sürmüştür. *İkincisi:* Mekke dışında açıktan davet. Bu da onuncu yıldan itibaren başlamış ve hicrete kadar sürmüştür.

Müslümanların baskı altına alınmalarına imkân sağlayacaktır. Burada direniş tamamiyle fesada sebep olmuş olur ve sürdürülmesinde bir yarar olmaz."

Ben derim ki: Burada canı korunma maslahatına öncelik verilmesi sadece görünüş itibariyledir. Gerçekte ve uzun vadede ise her zaman dini koruma maslahatının öne çıkarılmasıdır. Zaten belirtilen durumda da dini koruma maslahatı, başka alanlarda ve fırsatlarda cihad edebilmeleri, çarpışabilmeleri için Müslümanların canlarının sağ kalmasını gerektirir. Aksi takdirde onların yok olmaları bizzat dine zarar verilmesine ve kâfirlerin önlerindeki kapalı yolların açılmasına, onların bu yollarda ilerlemelerine fırsat verilmesine yolaçar.

Sonuç olarak eğer açıktan davet veya çarpışma davaya zarar verecekse davetin gizli yapılması ve barış içinde olunması gerekir. Ama davetin açıktan yapılması mümkün ve aynı zamanda yararlı olursa o zaman gizlice yapılması caiz olmaz. Eğer yeterli güç ve savunma imkânları varsa zâlimlerle ve (İslâm'a karşı) fırsat kollayanlarla anlaşma yapmak ta caiz değildir. Cihad için gerekli şatların ve sebeplerin oluşması durumunta müslümanların kâfirler karşısında cihaddan geri kalması ve evlerinde oturmaları caiz değildir."[106[106]]

2. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in (bu dönemdeki) davetini kabul edenlerin çoğu zayıflardan ve kölelerdendi. Bunlar da insanlar içinde peygamberlerin davetlerini kabul etmeye en yatkın olanlardır. Çünkü başkalarını izlemek onlara ağır gelmez. Toplumda üstün bir mevkiye, makama ve etkili konuma sahip onları ise çoğunlukla büyüklenme duygusu, makam sevgisi ve başkalarına bağlanmaktan kendini yüce görme anlayışı engeller. Yüce Allah da Musa *-Aleyhisselam-* kıssasında şöyle buyuruyor:

"Sonra da zayıf düşürülen topluluğu (mustaz'afları) o yerin bereketlendirdiğimiz doğularına ve batılarına mirasçı kıldık." (A'râf, 7/137)

Nuh *-Aleyhisselam-*'ın kavmi de şöyle demişti:

"Biz seni ancak bizim gibi bir insan olarak görüyoruz ve ilk anda, düşünmeden sana uyan aşağılarımız dışında kimsenin sana uyduğunu görmüyoruz." (Hud, 11/27)

Yüce Allah, Salih *-Aleyhisselam-*'ın kıssasında da şöyle buyuruyor:

"Kavminin büyüklük tasyalan ileri gelenleri içlerindeki zayıf düşürülmüşlerden (mustaz'aflardan) iman edenlere: "Biliyor musunuz? Salih rabbi tarafından gönderilmiş elçilerdenmiş." dediler. Onlar da: "Biz onunla gönderilene iman edenlerdeniz" dediler. Bunun üzerine büyüklenenler: "Biz de sizin iman ettiğinizi inkâr edenlerdeniz" dediler." (A'raf, 7/75-76)

3. Muhammed Gazali şöyle diyor: "Eğer kalbin vadilerine girer ve derinliklerine yerleşirse iman büyüleyici bir güçtür. Neredeyse olması mümkün olmayanı bile oldurur.

Biz, herhangi bir düşünce etrafında toplanan sonra, tamamıyle maddi bir düşünce olmasına rağmen onu gönülerine sağlam bir inanç olarak yerleştiren birtakım gençler ve yaşlılar gördük. Öyle ki hayatlarını hareketlerinin yakıtı haline getiriyor ve hareketlerinin başarı yönünde her türlü sıkıntıya katlanıyorlar. Bu yaptıklarını da ilkelerinin başarısı ve öne geçirilmesi için yapmaları gerekenin sadece bir kısmı olarak görüyorlar. Artık İslâm'ın başlangıç döneminde, göklerin ve yerin Rabbi olan Allah'a ve insanın bu dünya hayatından sonra ulaşacağı, Allah'ın huzurunda her yönden zengin bahçelerin, altından ırmaklar akan parlak sarayların ve sonsuz nimetlerin bulunduğu cennetlere kavuşacağı ahiret gününe iman şeklinde ortaya çıkan yüce inancın neler gerçekleştireceğini düşünün."[107[107]]

4. Şeyh Ebu Bekir el-Cezâirî şöyle diyor: "Bugün Müslümanların yaşadıkları bölgelerde, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in ilk üç yıllık dönemde yaptığı gibi davetin gizlice yapılması gerektiğini ileri sürenlerin delilleri yoktur. Çünkü o zaman Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in ve ashabının: "Allah'tan başka ilâh yoktur, Muhammed de Allah'ın elçisidir" demelerine, ezan okumalarına, namaz kılmalarına izin verilmiyordu. Ancak belli bir

---

[106[106]] Muhammed Sa'id Ramazan el-Buti, *Fıkhu's-Sîre* /76-77), 8. baskı. el-İzz bin Abdiselâm'ın sözleri: *Kava'idi'l-Ahkâm fi Mesâlihi'l-Enâm* (1/95)'ten.

[107[107]] Muhammed el-Gazzali, *Fıkhu's-Sîre* (100) (özetlenerek).

güç kazandıklarında daveti açıktan yapmakla emrolundular ve açıktan yapmaya başladılar. Bu yolda da Müslümanlar tarafından bilinen çeşitli sıkıntılarla karşı karşıya geldiler."[108[108]]

Ancak bazı şartlar oluşursa o zaman Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in o dönemde izlediği metod örnek alınabilir. Bu konuda da Yüce Allah'ın şu sözünde bildirilen hükme göre amel edilmiş olur:

"Andolsun ki, Allah'ın peygamberinde, sizin için, Allah'ı ve ahiret gününü uman ve Allah'ı çokça ananlar için güzel bir örnek vardır." (Ahzab, 33/21)

Durumları birbirine kıyas edecek ve uyulması gereken şer'i esasları belirleyecek olanlar ise ilim adamlarıdır! Şer'i ilimlerden öğrenilmesi gereken miktarı öğrenemeyen sonra davetin hatta ümmetin geleceğiyle ilgili konularda içtihad yapmaya çalışan gençler değil! Bu gençlerin yapmaları gereken ilim adamlarının dizlerinin dibine oturarak ilim öğrenmek ve Yüce Allah'ın şu emrine uymaktır:

"Eğer bilmiyorsanız zikir ehline sorun." (Enbiya, 21/7)

Kutsal Çağrının Açıktan Yapıldığı Dönem

Abdullah bin Abbas *Radıyallahu anh*'ın şöyle söylediği rivayet edilmiştir: *"(Önce) en yakın hısımlarını uyar."* (Şuara, 26/214) âyeti inince Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Safa tepesine çıktı ve şöyle seslenmeye başladı:

"Ey Fihr oğulları! Ey Adiyy oğulları -Bu şekilde Kureyş'in değişik boylarını saydı-" Derken toplandılar. Öyleki kendisi gidemeyen ne olduğuna bakması için bir elçi gönderdi. Ebu Leheb ve Kureyş('in diğer ileri gelenleri) geldiler. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*:

"Ne dersiniz? Ben vadide sizin üzerinize baskın yapacak bir süvari topluluğunun olduğunu söylesem beni doğrular mısınız?" diye buyurdu. Onlar:

"Evet. Biz senin doğrudan başka bir söz söylediğine şahid olmadık" dediler. (Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* de şöyle buyurdu:

"Ben sizi şiddetli bir azap öncesinde uyarıyorum." Bu söze karşı Ebu Leheb:

"Yuh sana! Bizi bunun için mi topladın?" dedi. Bunun üzerine şu âyetler indi:

"Ebu Leheb'in iki eli kurusun ve (zaten) kurudu da. Malı ve kazandığı ona bir yarar sağlamadı. O alevli bir ateşe girecektir. Hanımı da. Odun taşıyarak ve Boynunda kalınca bükülmüş bir ip olarak." (Tebbet suresi)[109[109]]

Ebu Hureyre *Radıyallahu anh*'ın şöyle söylediği rivayet edilmiştir: *"(Önce) en yakın hısımlarını uyar"* âyeti inince Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* kalktı ve şöyle buyurdu:

"Ey Kureyş topluluğu! -veya buna benzer bir söz söyledi- *Canlarınızı satın alın (sizi azaptan koruyacak tedbiri alın). Ben size bir fayda sağlayamam. Ey Abdulmuttalib'in oğlu Abbas! Allah'a karşı ben sana bir fayda sağlayamam. Ey Allah'ın elçisinin halası Safiyye! Allah'a karşı ben sana bir fayda sağlayamam. Ve ey Muhammed'in kızı Fâtıma! Benden malımdan arzu ettiğini iste. Ama Allah'a karşı sana bir fayda sağlayamam."*[110[110]]

Hafız İbn Hacer diyor ki: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*: "Ben vadide sizin üzerinize baskın yapacak bir süvari topluluğunun olduğunu söylesem beni doğrular mısınız?" sözüyle onlara bilinmeyen bir şeyden haber verdiğinde doğru konuştuğunu bildiklerini kendilerine ikrar ettirmek istiyordu.

"Ben sizi uyarıyorum": Müslim ve Ahmed bin Hanbel'in kitaplarında geçen, Kubaysa İbn Muhârik ve Zuheyr bin Amr'dan nakledilen rivayette şöyle denmektedir: "Sonra şöyle seslenmeye başladı:

[108[108]] *Hazâ'l-Habib Muhammedun Rasûlullah -Sallallahu aleyhi vesellem- Yâ Muhibb* (99) Line yayınevi.
[109[109]] Buhârî (8/360) *Tefsir*. Müslim (3/83) *İmân*.
[110[110]] Buhârî (8/360) *Tefsir*. Müslim (3/81) *İmân*.

“Ben bir uyarıcıyım. Benimle sizin durumunuz düşmanı görüp de: “Ehlini korumak için fırlayıp koşan ve düşmanların kendinden önce varmalarından korkup avaz avaz bağırmaya başlayan kimsenin durumuna benzer.”

Ebu Hureyre *Radıyallahu anh*’ın rivayetinde geçen: “Canlarınızı satın alın” sözü şu anlamdadır: “Canlarınızı ateşten kurtarmak suretiyle.” Yani adeta: “Müslüman olun ateşten kurtulursunuz” demiş olmaktadır. Bu ise insanın kendini satın alması gibidir. Bu durumda bir bakıma itaatlarını kurtuluşun karşılığı olarak vermiş olmaktadırlar. Yüce Allah da bir âyetinde şöyle buyuruyor:

“Allah, Allah yolunda çarpışıp öldüren ve öldürülen mü’minlerden, karşılığı cennet olmak üzere, mallarını ve canlarını satın almıştır.” (Tevbe, 9/111)

Burada mü’min sevap ve cennet karşılığı almak üzere bir satış yapmıştır. Bu da bütün canlara Allah’ın sahip olduğuna işarettir. Allah’ın emirlerini yerine getirmek ve yasaklarından kaçınmak suretiyle gereken itaati gösteren bir kimse üzerine düşen ücreti ödemiş olur. Başarı Allah’tandır.”[111[111]]

Safiyyurrahman el-Mubârekfuri de şöyle diyor: “Bu ses (yani Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in çağrısı) Mekke’nin dört bir tarafında yankılanırken, Yüce Allah şöyle buyurdu: *“Sen, emrolunduğun şeyi açıkça bildir ve müşriklere aldırış etme.”* (Hicr, 15/94) Bunun ardından Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* şirk hurafelerini ve saçmalıklarını tenkid etmeye başladı. Putların gerçek mahiyetinden, onların gerçekte bir değerinin olmadığından söz ediyor, onların acizliklerini örneklerle açıklıyordu. Onlara kulluk edenlerin ve onları kendisiyle Allah arasında aracı edinenlerin açık bir sapıklık içinde olduklarını açık delillerle ortaya koyuyordu.

Bundan sonra Mekke hiddet duygularıyla patladı. Bu gelişmeyi garipseyen ve reddeden düşünceler dalga dalga yayıldı. Müşriklerin ve putlara tapanların sapıklık içinde olduklarını bildiren ses duyulunca bu onlar için adeta bulutları parçalayan, gök gürültüsü çıkaran, şimşekler çaktıran, sakin havayı sarsan bir yıldırım gibi gelmişti. Kureyşliler, birdenbire ortaya çıkan ve geleneklerini, atalarından devraldıkları uygulamaları ortadan kaldırmasından endişe ettikleri bu başkaldırıya karşı durmak için hazırlık yapmaya başladı.”[112[112]]

Bu sırada kutsal çağrıya iman edenlerin sayısı da kadın ve erkek olarak toplam kırk küsuru bulmuştu. Bu kutlu dönemde Allah ve Rasûlü *Sallallahu aleyhi vesellem*’in arslanı, aynı zamanda Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in amcası ve süt kardeşi Hamza bin Abdulmuttalib *Radıyallahu anh* iman etti. Aynı şekilde Ömer el-Faruk *Radıyallahu anh* da iman etti.

Cezairî diyor ki: “Ömer *Radıyallahu anh* ve Hamza *Radıyallahu anh*’ın Müslüman olmasıyla birlikte davet yeni bir dönem içine girdi. Bundan sonra Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* çağrısını açıktan yapmaya başladı ve Rabbinin kendisine emrettiğini sesli bir şekilde söyledi. Bu yeni tutum müşriklerin yataklarında uykularını kaçırdı. Dehşet içinde kalmalarına sebep oldu. Müslümanların sayılarının artması, Müslüman olduklarını açıkça söylemeleri ve müşriklerin düşmanca tutumlarına aldırmamaları karşısında korku ve dehşetleri daha da arttı. Bu durum, Kureyş’in ileri gelenlerini Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ile pazarlık yapma girişiminde bulunmaya yöneltmişti.”[113[113]]

Bu dönemin bazı önemli özellikleri şunlardır:

Birinci özelliği: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’e ve ashabına -Allah hepsinden razı olsun- çok fazla işkence ve eziyet edilmesi.

İkinci özelliği: Davetin, insanların onunla muhatab olmasını önlemeyi amaçlayan çeşitli engellerle karşı karşıya gelmesi.

[111[111]] *el-Feth* (8/361-362) *Kitâbu’t-Tefsir*. özetlenerek.

[112[112]] *er-Rahiku’l-Mahtum* (93-94).

[113[113]] *Hazâ’l-Habib Muhammedur-Rasûlullah -Sallallahu aleyhi vesellem- Yâ Muhibb* (98).

Üçüncü özelliği: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e insanlara davet ettiği hak üzerinde kendisiyle pazarlık yapmak için çok sık teklifte bulunulması ve Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in hiçbir tavizi kabul etmemesi.
Dördüncü özelliği: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in doğru bir inanç üzere eğitime önem vermesi ve sahabilerin kalplerinin namaza, oruca ve Kur'an okumaya bağlı olması.
Beşinci özelliği: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in sahabileri işkencelere karşı sabır, nefse aldanmama ve bilgisizlerden yüz çevirme konularında eğitmesi.
Altıncı özelliği: Sahabiler değişik işkence türlerinin en şiddetlilerine çarptırılırken kendilerine zafer ve üstünlük müjdelerinin verilmesi.
Bu dönem, bu zamanda davetin çeşitli ülkelerde yaşadığı merhaleyle aynı olduğundan, Yüce Allah'tan bu döneme biraz ışık tutmamız ve bu dönemdeki gelişmelerden ibret çıkarmamız için bize yardımcı olmasını diliyoruz. Belki böylece İslâmi uyanış gençliğinin önünde, yükselmeye ve hâkimiyete giden yol aydınlanmış olur. Öncekilerin ve sonrakilerin efendisi olan Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in hidâyet çizgisine uyulur. İmam Malik *Radıyallahu anh* şöyle söylemiştir: "Bu ümmetin sonunun durumu da ancak başının durumu ne ile düzeldiyse onunla düzelir." Allah'ın kulları üzerindeki ilâhi sünnetleri tekdir, değişmez. Yüce Allah şöyle buyuruyor:
"(Bu) Allah'ın daha önce geçenler hakkındaki kanunudur. Allah'ın kanununda bir değişiklik bulamazsın." (Ahzab, 33/62)
Bir âyette de şöyle buyuruyor:
"Allah'ın sünnetinde bir sapma da bulamazsın." (Fatır, 35/43)
Bütün herkes soruyor: "İslâm'ın ve Müslümanların yüceliği nasıl sağlanacak? İhlaslı Müslümanlar ümit ettikleri ortama, kendilerine vaad edilen sona, yani insanların küfür hükümlerinden ve sistemlerinden kurtularak Yüce Rablerinin şeriatının gölgesinde yönetilme mutluluğuna erecekleri ortama nasıl kavuşacaklar?" Bu sorulara durumlara ve şartlara göre değişik cevaplar verilmektedir. Bazılarına göre mutlaka yönetimde söz sahibi olmak, makam, mevki elde etmek ve parlamentoya girmek gerekir. Bazılarına göre belirtilen sonuca ulaşmanın yolu servet elde etmek ve ekonomik alanda söz sahibi olmaktır. Bazı kimselere göre bu sonuca ancak hızlı ve yıpratıcı bir çarpışmayla erişilebilir. Böyle bir çarpışmanın başında veya sonunda istenilen sonuca erişilir. Bazı kimseler de var ki, temelde böyle bir gaye taşımamaktadırlar. Onlara göre İslâmi davet sadece insanların ahlâklarını ve bibirleriyle olan ilişkilerini düzeltmeleri için sürdürülecek ıslah çağrısıdır. Onların en fazla istedikleri insanların namazlarını kılmaları, zekâtlarını vermeleri, Ramazan oruçlarını tutmaları ve Ka'be'yi ziyaret ederek hac görevlerini yerine getirmeleridir. Bu gibilerin tevhid bayrağının yükseltilmesi, kötülük ve şirkin izlerinin silinmesi ve insanlığın ikinci bir kez Rablerinin hükümleriyle yönetilme mutluluğuna ermesi için fedâkarlıkta bulunmaya yatkınlıkları da yoktur.
Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in davetini açıktan yaptığı, müşriklerin hayal ürünü anlayışlarının sefihliğini ortaya koyduğu, tapındıkları varlıkları basite aldığı ve böylece peygamberi çizgisini açık şekilde ortaya koyduğu dönemin özellikleri hakkında tafsilatlı bilgiler vermeye başlamadan, daha önce Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in çizgisinden söz ederken kaldığımız beyaz sayfaya dönüyor ve diyoruz ki: "Parlamento yolu sağlıklı bir İslâmi çözüm değildir. Çünkü bu ancak birçok taviz vermekle, siyasi sloganlar atmakla ve bu dinin en önemli davasında, tevhid davasında bile yağcılık yapmakla mümkün olmaktadır. Bu dava Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ile gönderilen bu dinin beynidir; hatta diğer peygamberlerin ve elçilerin getirmiş olduğu dinlerin bile. Yüce Allah şöyle buyuruyor:
"Senden önce gönderdiğimiz elçilerimizden sor: Biz Rahman'dan başka kulluk edilecek ilâhlar kılmış mıyız?" (Zuhruf, 43/45)
Parlamento yolu İslâm'ın ve Müslümanların üstünlüğünü sağlayacak bir yol değildir. O halde yol nedir? Yükselmeyi sağlayan sebepleri elde edebilmek için servetler biriktirmek ve İslâmi şirketler kurmak mıdır? Belki bu düşüncede olanları, Allah'ın kendilerini lanetlemiş olduğu

yahudilerin, bazı ülkelerin ekonomileri üzerinde söz sahibi olduklarından o ülkelerin siyasi hayatlarına da hükmetmeleri etkilemiş olabilir. Bu durumu görenler Müslümanların da servet sahibi olmaları ve ekonomik hayata hükmetmeleri durumunda üstün olacaklarını sanmışlardır. Ancak Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in şöyle buyurduğunu unutuyorlar:

"Bil ki, mü'minin şerefi gece ibadet etmesi, üstünlüğü ise insanlara muhtaç olmamasıdır."[114[114]]

Yine Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'ın şu sözü üzerinde düşünmüyorlar: "Vallahi, benim sizin için korktuğum fakirlik değildir. Ancak sizden öncekilere açıldığı gibi dünyanın size de açılmasından, onların yarıştıkları gibi sizin de (dünyalık için) yarışmanızdan, dolayısıyla (dünyalığın) onları helâk ettiği gibi sizi de helâk etmesinden korkuyorum."[115[115]]

Bunlar aynı şekilde Ömer *Radıyallahu anh*'ın şu sözünden de habersizdirler: "Biz insanların en altta olanlarıydık. Allah bizi peygamber'iyle üstün kıldı. Ne zaman ondan başkasında yücelik arasak Yüce Allah bizi aşağı düşürüyor."

Bu ümmetin yücelmesi ancak dinine bağlanmasıyla ve Rabbinin emrini yüce bilmesiyle mümkündür. O halde yol nedir? Askeri ihtilaller ve intihar saldırıları mı? Öyle olsa birkaç eylemle İslâm'ın ve Müslümanların hâkimiyeti sağlanır. Ama Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in ve hatta bütün peygamberlerin davetlerini inceleyen bir kimse çok yakından bilecektir ki bu yol peygamberlerin yolu değildir. Bu yol aynı zamanda genel geçer şer'i kaidelere de varlık alemindeki genel geçer (kevnî) kaidelere (kevni sünnetlere) de aykırıdır. Yüce Allah bir âyetinde şöyle buyuruyor:

"Bir topluluk kendi duumunu değiştirmedikçe Allah onların durumunu değiştirmez." (Ra'd, 13/11)

Öyleyse mutlaka davetin yayılması ve insanların kalplerinin de, bedenlerinin de tevhid inancıyla ve üstün şeriata itaatle ıslah edilmesi gerekir. Bakın Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, Mekke'de on üç yıl kalarak insanları tevhide çağırmakla uğraştı. Bu arada sahabilerini gece ibadetiyle ve daha başka ibadetlerle eğitti. Gerek o ve gerekse sahabileri bu faaliyet esnasında işkencenin ve alayın her türlüsüne katlanıyorlardı. Kardeşlerimizin Allah'a davetin başlangıcının nasıl olduğu hakkında bilgi edinmeleri için Allah'ın izniyle yeri geldikçe bunlardan bazı örnekler sunacağız.

Ensar, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'le ikinci Akabe bey'atını yaptıklarında:

"İstersen bu vâdi (Mekke) halkına saldırıda bulunur ve hepsini bir kerede öldürürüz" dediler.

Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*:

"Ben bununla emrolunmadım" dedi. Yüce Allah da bu konuda şu âyetini indirdi:

"Kendilerine: "Elinizi (savaştan) çekin, namazı kılın, zekâtı verin" denilenleri görmedin mi? (Nisâ, 4/77)

Söz konusu düşüncelerin sahipleri, bu din hakkında öncekilerin ve sonrakilerin efendisinden (Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'den) daha mı gayretliler? Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in Mekke'de daveti açıktan yapmaya başladığı zamanki durumu nasıldı? Değerli sahabilerin durumları nasıldı? Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* sahabilerini nasıl eğitti? Medine'de İslâm devletini kurmak için şartları nasıl hazırladı?

İhlaslı Müslüman gençliğin öncelikle öğrenmesi gerekenler bunlardır. Ta ki gayretleri boşa gitmesin ve işleri, şer'i bir yarar sağlamadan sonuçsuz kalmasın. Biz de, Peygamber'in sîretinin bu bölümüyle ilgili araştırmada, Allah'ın izniyle ve yardımıyla bunu açık bir şekilde ortaya koymak istiyoruz. Bu açıklamaların ışığında, Allah'ın yardımıyla bu dönemin bariz özelliğiyle ilgili bilgiler vermeye başlayalım.

[114[114]] el-Ukayli onu, *ed-Du'afâ* sh. 127'de zikretmiş, ravilerinden Davud'un el-Evzai'den asılsız rivayetler nakletmiş olması dolayısıyla bu hadisi ma'lul (zayıf, mevzu veya mevzuya yakın) görmüştür. İbnu'l-Cevzi'de el-Ukayli'nin rivayetiyle el-Mevzu'at'ta yer vermiştir. el-Albâni de şöyle söylemiştir: "Ancak bu hadisin merfu birtakım şahidleri mevcuttur ki, bu şâhidlerle hadis Allah'ın izniyle hasen derecesine yükselmektedir." (*es-Sahiha*, Nu: 1903)

[115[115]] Buhârî (11/248) *Rikâk*. Tirmizî (9/286-287) *Sıfatu'l-Kıyâme*.

Bu dönemin Birinci özelliği: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e ve ashabına -*Allah hepsinden razı olsun*- çok fazla işkence ve eziyet edilmesi.
Abdullah bin Mes'ud *Radıyallahu anh*'dan şöyle rivayet edilmiştir: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, Ka'be'nin yanında namaz kılıyordu. Ebu Cehl ve bazı arkadaşları da (yakında bir yerde) oturuyorlardı. Birbirlerine:
"Hanginiz filanca oğullarının (yeni boğazlanan) devesinin döl eşini (işkembe) getirip de, secdeye vardığında Muhammed'in sırtına koyabilir?" dediler. Oturanların en taşkını kalkıp sözü edilen şeyi getirdi. Baktı; ta ki, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* secdeye vardığında onu sırtına iki omuzunun arasına koydu. Ben de bakıyor, bir şey yapamıyordum. (Ah ne olurdu) elimde engelleyebilecek kuvvet olsaydı (Adamın deriyi Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in sırtına koyması üzerine) oradakiler birbirlerinin üzerine yıkılırcasına gülmeye başladılar. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* de secdede kaldı, başını kaldırmadı. Sonunda Fâtıma gelerek o şeyi sırtından attı. Sonra (Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem)* başını kaldırdı ve şöyle söyledi:
"Ey Allah'ım! Kureyş'i sana havale ediyorum." Bu sözü üç kere tekrar etti. Aleyhlerine dua edince bu onların zorlarına gitti. Çünkü o yerde yapılan duanın kabul edileceğine inanıyorlardı. Ondan sonra (Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem)* isim isim saymaya başladı ve şöyle buyurdu:
"Ey Allah'ım! Ebu Cehl'i sana havale ediyorum. Utbe bin Rebi'a'yı sana havale ediyorum. Şeybe bin Rebi'a'yı sana havale ediyorum. Velid bin Utbe'yi sana havale ediyorum. Umeyye bin Halef'i sana havale ediyorum. Ukbe bin Ebi Mu'ayt'ı sana havale ediyorum." Yedinciyi de saydıysa da ravi ismini unutmuştur. Canım elinde olana yemin ederim ki Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in saydıklarının hepsini çukurda, yani Bedir çukurunda can verip düşmüş halde gördüm."[116[116]]
Müslim, Ebu Hureyre *Radıyallahu anh*'ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir:
"Ebu Cehl:
"Muhammed sizin aranızda yüzünü toprağa sürüyor, değil mi?'" diye sordu.
"Evet" dendi. Bunun üzerine şöyle söyledi:
"Lât ve Uzza'ya yemin olsun. Eğer onu görürsem boynuna basacağım veya yüzünü iyice toprağa sürteceğim." Sonra Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* namaz kılarken geldi. Ebu Cehl, boynuna basabileceğini sanıyordu. Buna teşebbüs edince hemen geri geri çekilmeye ve elleriyle kendini savunur gibi hareketler yapmaya başladı. Oradakiler:
"Ne oluyor sana ey Ebu'l-Hakem?" dediler.
"Benimle onun arasında ateşten bir hendek var. Şunlar da kanatlar" dedi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* da buyurdu ki:
"Eğer bana yaklaşsaydı melekler onu parça parça ederlerdi."[117[117]]
Urve bin Zubeyr *Radıyallahu anh*'ın şöyle söylediği rivayet edilmiştir: "Abdullah bin Amr bin As *Radıyallahu anh*'a:
"Müşriklerin Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e yaptıkları en şiddetli şey neydi, bana bildir?" diye sordum. Şöyle dedi:
"Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Ka'be'nin Hicr'inde (Hatîm olarak da adlandırılan yarım daire şeklindeki kısmında) namaz kılarken Ukbe bin Ebi Mu'ayt geldi. Elbisesini boynuna doladı. Boynunu şiddetli bir şekilde sıktı. Derken Ebu Bekir gelip omuzundan tutarak, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in yanından uzaklaştırdı ve şöyle söyledi:

116[116] Buhârî (1/416) *Vudû*. Müslim (12/151-152) *el-Cihâd ve's-Siyer*.
117[117] Müslim (17/139) *Sıfatu'l-Kıyâme*. Bu hadisin devamı vardır ve devamında şöyle denmektedir: *"Bunun üzerine Yüce Allah şu âyeti indirdi: "Hayır. İnsan geçekten azar..."* Bunun Ebu Hureyre -*Radıyallahu anh*-'ın hadisinde mi geçtiğini yoksa ona ulaşan bir hadiste mi geçtiğini bilmiyoruz." Nevevi diyor ki: "Rasûlullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*-'in Ebu Cehl'den ve kendisine zarar vermek isteyen daha başka müşriklerden korunduğu hakkında bunun benzeri birçok hadis bulunmaktadır. Yüce Allah âyetinde şöyle buyurmuştur: *"Allah seni insanlardan korur."* (Maide, 5/67) Bu âyet hicretten sonra inmiştir. En doğrusunu ancak Yüce Allah bilir.

“Bir adamı “Rabbim Allah’tır” dediğinden dolayı öldürüyor musunuz?” (Mü’min, 40/28)[118[118]]
Halkın geneli üzerinde de, belli kişiler üzerinde de önemli bir etkinliği ve saygınlığı olan Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’e bu saldırılar yapılırken değerli sahabilere, özelikle onların zayıf olanlarına neler yapıldığını artık varın düşünün Bu zamandaki sisli ortamda insanları Allah’a davet edenlerin gönüllerine bir teselli, ayaklarını kararlı kılacak bir vesile ve bir örnek olması için onlara uygunlanan işkencelerden de bazı örnekler sunacağız.
Habbab bin Eret *Radıyallahu anh*’ın şöyle söylediği rivayet edilmiştir: “Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in yanına gittim. Ka’be’nin gölgesinde hırkasını yastık yapmış yaslanmış oturuyordu. Müşriklerin işkencelerinden şikayette bulunduk. Ben:
“Ey Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*! Bizim için Allah’a dua etmeyecek misin?” dedim. Yüzü kıpkırmızı bir halde oturdu ve şöyle buyurdu:
“Sizden öncekiler demirden taraklarla taranır, bunlarla kemiklerinin üzerinde et ve sinir adına ne varsa hepsi ayrılırdı. Yine de bu onları dinlerinden alıkoymazdı. Andolsun ki, Allah bu işi kemaline ulaştıracaktır. Öyleki binekli bir kimse Allah’tan başka kimseden korkmaksızın San’a’dan Hadramevt’e kadar gidebilecektir...”[119[119]]
Abdullah bin Mes’ud *Radıyallahu anh*’ın şöyle söylediği rivayet edilmiştir: “İlk olarak Müslümanlıklarını açığa vuranlar şu yedi kişiydi: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*. Ebu Bekir, Ammâr, annesi Sümeyye, Suheyb, Bilâl ve Mikdad. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’i Yüce Allah amcası Ebu Tâlib vasıtasıyla korudu. Ebu Bekir’i Yüce Allah kavmi vasıtasıyla korudu. Diğerlerini ise müşrikler aldılar. Demir zırhlar giydirdiler ve güneşin altına attılar. Onların içinde Bilâl’den başka hepsi istediklerini yaptı. Bilâl ise Allah yolunda nefsini önemsemedi. Başına gelenlere katlandı. Kavmi de onu önemsemedi. Onu alıp çocuklara verdiler. Onlar da Mekke’nin sokaklarında dolaştırmaya başladılar. O ise: “Ehad, ehad - Bir, bir” diyordu.”[120[120]]
Kays bin Ebi Hâzim *Radıyallahu anh*’ın şöyle söylediği rivayet edilmiştir: “Said bin Zeyd bin Amr’in Kûfe camisinde şöyle dediğini duydum: “Vallahi, Ömer daha Müslüman olmadan önce beni Müslüman olduğum için zincire bağlamıştı.”[121[121]]
Ebu Zerr *Radıyallahu anh*’ın Müslüman olması olayıyla ilgili olarak Abdullah bin Abbas *Radıyallahu anh*’tan şöyle rivayet edilmiştir: “Bunun üzerine (yani onun Müslüman olması üzerine) Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* kendisine:
“Kavmine dön. Durumu kendilerine bildir ve benim emrim sana gelinceye kadar bekle” diye buyurdu. O da:
“Canım elinde olana yemin olsun ki, bunu onların (yani Mekkelilerin) aralarında bağıracağım” dedi. Sonra çıkıp Mecidi Haram’a geldi ve avazının çıktığı kadar bir sesle: “Allah’tan başka ilâh olmadığına Muhammed’in de Allah’ın elçisi olduğuna şehâdet ederim” diye bağırdı. Sonra oradakiler (müşrikler) kalkıp kendisini dövdüler ve iyice canını acıttılar. Bu sırada Abbas geldi. Üzerine durdu ve:
“Yazık size! Onun Gifar’dan olduğunu ve sizin Şâm tarafına giden tüccarlarınızın yollarının onlara uğradığını bilmiyor musunuz?” dedi. Böylece onu ellerinden kurtardı. Ertesi gün yine gelip aynı hareketi yaptı. Yine başına uşuşup dövdüler ve Abbas gelip kurtardı.”[122[122]]

118[118] Buhârî (7/203) *Menâkıbu’l-Ensâr*.
119[119] Buhârî (7/202) *Menâkıbu’l-Ensâr*. Ahmed bin Hanbel (5/109).
120[120] İbn Mace No: 150. Mukaddime, el-Albâni bu rivayetin hasen olduğunu söylemiştir.
121[121] Buhârî (7/214) *Menâkıbu’l-Ensâr*.
“Ömer beni... bağlamıştı”. Yani Ömer *-Radıyallahu anh-* Müslüman olmadan önce, onu Müslüman olmasından dolayı aşağılamak ve İslâm’dan dönmesini sağlamak amacıyla iplerle bağlamıştı.
122[122] Buhârî (7/211) *Manâkıbu’l-Ensâr*.

İmâni Dersler ve Ölçüler

1. Bu konuyla ilgili gelişmeler Yüce Allah'ın şu sözünü te'yid etmektedir:
"İnsanlar yalnız: "İman ettik" demekle imtihan edilmeden bırakılacaklarını mı sandılar?" (Ankebut, 29/2)
Yine şu âyetindeki anlamı da te'yid etmektedir:
"Yoksa siz, sizden önce geçenlerin başlarına gelenin benzeri sizin de başınıza gelmeden cennete gireceğinizi mi sandınız?" Onlar öylesine sıkıntı ve darlık içerisine düştüler ki, peygamber ile yanındakiler "Allah'ın yardımı acaba ne zaman?" diyecek kadar sarsıldılar. Bilin ki, Allah'ın yardımı yakındır." (Bakara, 2/214)
Benzer bir âyette de Yüce Allah şöyle buyuruyor:
"Andolsun mallarınızda ve canlarınızda imtihan olunacak ve gerek kendilerine sizden önce kitap verilmiş olanlardan, gerekse Allah'a ortak koşanlardan çokça rahatsız edici sözler duyacaksınız. Eğer sabreder ve sakınırsanız (bilin ki) bu, gerçekten azmedilecek işlerdendir." (Âli İmrân, 3/186)
Bu imtihanın yararlarından biri de mü'minlerin arındırılması ve kâfirlerin helâke itilmesidir. Nitekim Yüce Allah bir âyetinde şöyle buyurmaktadır:
"Ancak Allah, helâk olanın apaçık bir delille helak olması yaşayanın da apaçık bir delille yaşaması için yapılması kesinleşmiş olan işi yaptı. Muhakkak ki Allah işitendir, bilendir." (Enfal, 8/42)
Bunun yanısıra Yüce Allah dostlar ve şehitler edinmek istemiştir. Allah yolunda, arkalarını dönmüş olarak değil, öne atılarak ilerleyerek şehid olmayı dileriz.
İbn Kayyim el-Cevziyye şöyle diyor: "Buradaki amaç şudur: Yüce Allah'ın ilâhi hikmeti canların mutlaka imtihan edilmesini ve birtakım musibetlere çarptırılmalarını gerektirmiştir. İmtihan ile, temiz olan pis olandan ayrılır. Allah dostluğuna ve lütfuna lâyık olanla olmayanı birbirinden ayırır. Sevgisine lâyık olan kimseleri seçmek ve imtihan körüğüyle kendilerini arındırmak istemektedir. Tıpkı altının safının ortaya çıkarılması işlemi gibi. Altınla beraber bulunan yabancı maddeleri ayırmak da ancak imtihanla (Arapça'da bu işleme de aynı isim verilmektedir.) mümkündür. Çünkü nefis esasta cahil ve zâlimdir. Cehalet ve zulüm onu kirletmektedir. Arındırma ve ayıklama yoluyla bu kirden temizlenmesine ihtiyaç vardı. Eğer bu dünyada bu kirden kurtulursa ne âlâ! Kurtulamazsa cehennem körüğünde ayıklanır. Kul kendini eğitir ve arındırırsa cennete girmesine izin verilir."[123[123]]
2. el-Cezâiri, *en-Netâic ve'l-İber*'de şöyle diyor: Yüce Allah'ın Peygamber'ine olan vaadinin doğruluğu şu âyette bildirilmektedir: *"O alay edenlere karşı biz sana yeteriz."* (Hicr, 15/95)
Nitekim Yüce Allah onların hepsini, Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in gözünün önünde, çok kısa bir zaman sonra ve çok dar bir zaman içinde helâk ederek onlara karşı kendisine yetmiştir.[124[124]]
3. Dr. Said Ramazan el-Buti diyor ki: "Yüce Allah'ın, Rasûlüne *"... Emrolunduğun şeyi açıkça bildir"* ayetindeki genel içerikli emirle yetinerek; özel olarak akrabalarını ve soydaşlarını korkutmasını emretmemesi mümkündü. Çünkü aşiretinin ve akrabalarının bütün fertleri önlerinde davette bulunacağı ve cehennem azabı ile korkutacağı genel topluma dahildiler. Öyleyse kendi aşiretini uyarmakla ilgili özel emrin hikmeti neydi?
Sorumlulukta en alt derece kişinin kendi nefsinden sorumlu olmasıdır. İşte (Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in) bu dereceye hakkını vermesi için vahyin başlangıcı dönemi daha önce gördüğümüz gibi uzun bir müddet sürmüştür. Yani Muhammed *Sallallahu aleyhi vesellem*'in gönlünün, kendisinin Allah tarafından gönderilmiş bir peygamber, kendisine indirilenlerin de Yüce Allah tarafından bir vahiy olduğu konusunda tam mutmain olmasına

123[123] İbnu'l-Kayyim, *Zâdu'l-Me'âd* (3/18). Şu'ayb ve Abdulkadir el-Arnavut'un tahkikiyle *er-Risâle* baskısı.
124[124] *Haze'l-Habib* (sh. 119).

kadar bu dönem devam etti. Böylece o önce kendi kendine iman etmiş ve ilerde alacağı bütün ilkeleri, ölçüleri ve hükümleri kabul etmeye yatkın bir hale gelmiştir.
Sonra gelen sorumluluk derecesi ise Müslümanın kendi ailesinden ve kendileriyle arasında bağ olan yakın akrabalarından sorumlu olmasıdır. Yüce Allah bu mesuliyetin hakkını vermeye dikkat çekerek; umumi ve açıktan tebliği emrettikten sonra aileyi ve yakın akrabayı cehennem azabıyla korkutma ve onlara İslam'ı tebliğ etme zaruretini özel olarak belirtti. Sorumluluğun bu derecesinde akraba ve aile sahibi her müslüman mesuliyeti yüklenmek hususunda müşterektirler.
Üçüncü derece ise alim bir kişinin kendi mahallesinden ve yöresinden, yöneticinin de devletinden ve halkından sorumlu olmasıdır. Bunların herbiri belirtilen çevrelerde Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e vekâlet etmektedirler."[125[125]]
Üstad Münir el-Gadbân diyor ki: "İlk merhalede davetin akraba çevresinde olması doğal bir şeydir. Özellikle açıktan yapılacak mücadelenin mahiyeti bunu gerektiriyorsa. Çünkü böyle bir mücadele davetçiyi tehlikeye atmaktadır. Dolayısıyla bir koruyucu çevrenin olması zorunludur. Bir davetçinin aşireti insanlar içinde onu korumaya en yatkın kimselerdir. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'den sonra insanlar içinde İslâm'a ilk girenler eşi Hatice binti Huveylid *Radıyallahu anha*, kölesi Zeyd bin Hârise *Radıyallahu anh* ve yanında kalan amcası oğlu Ali bin Ebi Tâlib *Radıyallahu anh* olmuştur."[126[126]]
4. Şeyh Muhammed Gazali diyor ki: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* sahabilerini kısa veya uzun vadede elde edecekleri bir ganimet için toplamamıştır. O gözlerin üzerindeki perdeyi kaldırmış böylece o gözler uzun zaman içinde göremedikleri gerçeği görmüşlerdir. O aynı şekilde kalplerdeki pası gidermiş böylece kalpler yaratılıştaki fıtratına uygun olan ve cahiliyenin engel olduğu kesin gerçeği anlamaya başlamıştır. O insanlığı Rablerine ulaştırmıştır. Kendilerinin derin kökleriyle ve varoluşlarının gerçek sebebiyle bağlantılarını kurmuştur. Önceden mahsur kalmış bir durumda ve şaşkınlık içindeydiler. O, sonsuzlukla geçici hayatı birbirine kıyasladı. Onlarda (sahabiler) sonsuzluk âlemini geçici âleme tercih ettiler. Basit putlarla yüce ilâh arasında tercih yapmalarını istedi. Onlar da taşların yontulmasıyla elde edilen putları küçümseyerek göklerin ve yerin yaratıcısına yöneldiler.
Muhammed *Sallallahu aleyhi vesellem* kendisine bu bol miktardaki hayrın verildiğini düşündü. Sahabileri de onun kendilerine verdiği önem dolayısıyla kendileriyle ilgilendiğini düşündüler. Dolayısıyla eziyet gördüklerinde Allah'tan sevap umarak katlandılar. Putlar olarak şekillendirilen pisliklere kulluk edenler onlara saldırınca onlar kendi bildikleri gerçeklere sarıldılar. Küfür ile imân arasında vuku bulacak savaş bir gün kendini gösterecek, kimlerin şehid olacağını, kimlerin helâke gideceğini ortaya çıkaracak, Allah'ın emirlerini yerine getiren mü'minlerle, baş aşağı giden müşrikler Allah'ın izniyle birbirinden ayrılacaktı.
Yüce Allah şöyle buyuruyur:
"İmân etmeyenlere de ki: "İmkânınızın elverdiğini yapın. Biz de yapmaktayız. Bekleyin. Biz de beklemekteyiz". Göklerin ve yerin gaybı Allah'a aittir. Bütün işler O'na döndürülür. O'na kulluk et ve O'na dayan. Rabbin yaptıklarınızdan habersiz değildir." (Hud, 11/121-123)[127[127]]
5. Dr. Mustafa es-Sıba'î diyor ki: Şirk ve sapıklık içinde olanların, işkence ve baskının her şekline başvurmalarına rağmen; mü'minlerin inançlarında kararlılık göstermeleri imânlarının doğruluğuna, inandıkları şeylerde samimi olduklarına, gönüllerinin ve ruhlarının yüceliğine en büyük delildir. Çünkü inandıklarından dolayı içlerinde duydukları gönül rahatlığı, kalp huzuru, zihinlerinin inandıkları şeylerin doğruluğuna kesin kanaat etmesi ve Yüce Allah'ın rızasına kavuşma ümitleri dolayısıyla bedenlerinin çektiği eziyet, mahrumiyet ve baskı onlara çok hafif geliyordu.

125[125] *Fıkhu's-Sîre* (81) (özetlenerek).
126[126] *el-Menhecu'l-Hareki li's-Sîret'n-Nebeviyye* (1/41) (özetlenerek).
127[127] *Fıkhu's-Sîre* (112-113).

Samimi mü'minler ve ihlaslı davetçiler ruhlarına ve kalblerine hakim olan iman sebebiyle nefsani isteklerini sonraya bırakır, Bedenlerinin rahatlığına zevk ve safa içinde olmasına aldırış etmezler. İşte davetler bununla başarıya ulaşır. Kalabalıklar bu yolla karanlıklardan ve cehaletlerden kurtulurlar."[128[128]]

Bu dönemin ikinci özelliği: Davetin, insanların onunla muhatab olmasını önlemeyi amaçlayan çeşitli engellerle karşı karşıya gelmesi.

Safiyyurrahman el-Mubârekfuri özet olarak şöyle söylüyor: "Kureyşliler, Muhammed -*Aleyhisselam*-'ı hiçbir şeyin davasından alıkoyamadığını görünce bir kez daha oturup düşündüler ve bu davetten kurtulmalarını sağlayacak daha başka baskı yolları belirlediler. Bunlar da şunlardı:

1. Alay, küçümseme, basite alma, yalanlama ve eğlence konusu yapma. Bu tutumla Müslümanları küçük düşürmeyi, onları manevi yönden zayıf düşürmeyi amaçlıyorlardı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e çok çirkin iftiralarda bulundular. Aşağılık küfürler savurdular. Onu deli olarak adlandırıyolardı. Kur'an'da şöyle buyuruluyor:

"*Dediler ki: "Ey kendisine zikir (kitap) indirilen! Sen muhakkak delisin." (Hicr, 15/6)*

Aynı şekilde kendisini büyü yapmakla ve yalan söylemekle suçluyorlardı. Bu konuda da Kur'an-ı Kerim'de şöyle deniyor:

"Kendilerine içlerinden bir uyarıcı gelmesine hayret ettiler. Küfredenler dediler ki: "Bu yalancı bir büyücüdür." (Sad, 38/4)

Onların tutumlarını Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'in bir yerinde de şöyle anlatıyor:

"Doğrusu o suç işleyenler iman edenlere gülerlerdi. Yanlarından geçtiklerinde birbirlerine kaş göz işaretleri yaparlardı. Ailelerine döndüklerinde de (mü'minleri alaya almalarından) zevk duyarak dönerlerdi. Onları gördüklerinde: "Bunlar hiç şüphesiz sapıklardır" derlerdi. Oysa kendileri, onların üzerlerine gözcü olarak gönderilmemişlerdi." (Mutaffifin, 83/29-33)

2. Rasûlullah *-Sallallahu aleyhi vesellem-* getirdiği yüce İlkeler hakkında zihinleri bulandırmak, bunlar hakkında şüphe uyandırmaya çalışmak, asılsız iddialar ortaya atmak, bu ilkeler, Rasûlullah *-Sallallahu aleyhi vesellem-*'in bizzat kendisi ve şahsiyeti etrafında tutarsız bir takım iddialar yaymak. Buna göre Kur'an-ı Kerim hakkında şöyle diyorlardı:

"(Bunlar) öncekilerin masallarıdır. O onları yazdırmıştır ve sabah akşam kendisine okumaktadır." (Furkân, 25/5)

"Bu (Kur'an), onun (Muhammed'in) uydurduğu bir düzmeceden başka bir şey değildir. Başka bir topluluk da bu konuda ona yardım etmiştir." (Furkan, 25/4)

Yine şöyle diyorlardı:

"Ona bir insan öğretiyor." (Nahl, 16/103)

Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* hakkında da şöyle diyorlardı:

"Bu ne biçim Peygamber, (bizler gibi) yemek yiyor, çarşılarda dolaşıyor, Ona kendisiyle birlikte uyarıcı olacak bir melek indirilmeli değil miydi? Yahut kendisine bir hazine verilmeli veya içinden yiyeceği bir bahçesi olmalı değil miydi?" (Furkan, 25/7-8)

Kur'an-ı Kerim'de onların bu tür iddialarına verilen cevaplarla ilgili birçok örnek vardır. Bazı yerlerde onların iddiaları dile getirilerek, bazen dile getirilmeden cevap verilmektedir.

3. Kur'an'a eskilerin masallarıyla karşı çıkılması ve insanların Kur'an'dan alıkonması için onlarla (masallarla) meşgul edilmeleri: Rivayet edildiğine göre bir gün Nadr bin Haris Kureyş halkına şöyle diyor: "Ey Kureyş halkı! Vallahi başınıza öyle bir şey geldi ki, siz ondan kurtulmak için bir çıkış yolu bulamadınız. Muhammed sizin aranızda genç bir çocuktu. Aranızda olduğu sürece sizi memnun etmişti. Size hep doğru söz söylemişti. Emânetinize büyük dikkat göstermişti. Ama iki şakağına aklık düştüğünü gördüğünüzde önünüze şu bildiğiniz şeyi çıkardı. Siz tuttunuz: "Büyücü" dediniz. Hayır, vallahi o büyücü değildir. Biz büyücüleri, onların üflemelerini ve ilmek bağlamalarını gördük. Yine: "Kâhin" dediniz. Hayır, vallahi, o kâhin değildir. Biz kâhinleri. onların deliklere bir şeyler geçirmelerini gördük

---

[128[128]] *es-Siretu'n-Nebeviyye: Durus ve İber* (49-50) el-Mektebu'l-İslâmi.

ve nakaratlarını da dinledik. Yine tuttunuz: "Şair" dediniz. Hayır, vallahi, o şâir değildir. Biz şiiri gördük ve her şeklini dinledik. Sonra tuttunuz: "Deli" dediniz. Hayır, vallahi, o deli değildir. Biz deliliği gördük. Ona delilik nöbetleri gelmiyor ve delilerin yaptığı gibi kendi kendine söylenmiyor. Zihninde karışıklıklar olmuyor. Ey Kureyş topluluğu! Nasıl bir durumla karşı karşıya olduğunuza iyi bakın. Vallahi, oldukça ciddi bir olay başınıza gelmiş bulunuyor."
Nadr daha sonra Hiyere'ye gitti. Orada İran krallarının masallarını, Rüstem'in, İsfendiyar'ın masallarını öğrendi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ne zaman insanlara Allah'ı hatırlatmak, gadabına karşı uyarmak amacıyla bir meclis oluştursa Nadr arkasında durup: "Vallahi, Muhammed benden daha güzel konuşamaz" derdi. Sonra da etrafına toplananlara Rüstem, İsfendiyar gibi İran krallarının masallarını anlatırdı. Ardından: "Muhammed ne ile benden daha güzel söz söyleyecek?" derdi.[129[129]]
4. Pazarlıklara girişmeleri. Bu yolla İslâmla cahiliyenin yolun ortasında buluşarak bir anlaşma yapmasını sağlamaya çabalıyorlardı. Bu planlarına göre müşrikler savundukları bazı şeylerden vazgeçecek, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* de savunduğu bazı şeyleri bırakacaktı. Bu konuda Yüce Allah şöyle buyuruyor:
"İstediler ki sen yumuşak davranasın da onlar da (sana) yumuşaklık göstersinler." (Kalem. 68/9)
İbn İshak'ın senediyle birlikte verdiği bir rivayette şöyle denmektedir: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in Ka'be'yi tavaf ettiği bir sırada Esved bin Abdilmuttalib bin Esed bin Abdiluzza, Velid bin Muğire. Ümeyye bin Halef ve As bin Vâil es-Sehmi karşısına çıktı. Bunlar kavimlerinin yaşlılarıydılar. Dediler ki: "Ey Muhammed! Gel , biz senin ibadet ettiğine ibadet edelim. Sen de bizim ibadet ettiğimize ibadet et. Biz ve sen ortak bir şeyde birleşmiş olalım. Eğer senin ibadet ettiğin bizim ibadet ettiklerimizden hayırlıysa biz ondan nasibimizi almış oluruz. Bizim ibadet ettiğimiz senin ibadet ettiğinden hayırlı ise sen ondan (bizimkinden) nasibini almış olursun." Bunun üzerine Yüce Allah şu sûreyi indirdi:
"De ki: "Ey kâfirler! Ben sizin taptıklarınıza tapmam. Siz de benim taptığıma tapıyor değilsiniz. Ben sizin taptıklarınıza tapacak da değilim. Siz de benim taptığıma tapacak değilsiniz. Sizin dininiz size, benim dinim banadır." (Kâfirun Suresi)[130[130]]
Onların o gülünç anlaşma tekliflerini Yüce Allah bu kesin ayırıcı hükmüyle reddetmiş oldu.
5. Bu konuda başvurdukları matodlardan biri de yine işkence ve eziyetti. Daha önceki bölümde bu uygulamaların bazı örneklerinden söz edilmişti. Bu merhalede başvurdukları bir uygulama da ekonomik ambargo ve abluka uygulamasıdır. Bununla ilgili açıklama ileride gelecek Allah'ın izniyle. Bir diğer metod da Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e tevhid davasından taviz vermesi için çok sık teklifte bulunulmasıdır. Bunun hakkında da ileride inşâallah bilgi verilecektir.
6. Bu amaçla başvurdukları metodlardan biri de, Rasûlullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*-'i korumaktan ve onu savunmaktan vazgeçmesi için amcası Ebu Tâlib'le çok sık pazarlık teşebbüsünde bulunmalarıdır. Ancak o bu yöndeki istekleri kabul etmekten kaçınmış ve yakınlarını kendisine yardımcı olmaya çağırmıştır. Hâşim oğulları ve Muttalib oğullarından da Ebu Leheb dışındakiler onun çağrısına olumlu karşılık verdiler. Ebu Talib bu konuda şu ünlü beyitleri söylemiştir:
"Vallahi hepsi biraraya gelse de sana dokunamayacaklar,
Ben toprağa gömülüp, sırtım yere dayandırılmadığı sürece.
Sen kendi davanı haykır, senin için bir korku yok.
Sevin ve gözlerin aydın olsun!
Sen beni çağırdın ve biliyorum ki sen bana iyi şeyler öğütlüyorsun.
Şüphesiz doğru söyledin ve sonra sen güvenilir birisin.
Hem öyle bir din sundun ki,

[129[129]] *Sîretu İbn Hişâm Ma'a Ravdi'l-Unuf* (2/107-108).
[130[130]] *er-Rahiku'l-Mahtum* (97-99) (özetlenerek).

Onun yeryüzündeki dinlerin en hayırlısı olduğunu biliyorum.
Eğer bu kınanma ve sövülme korkusu olmasaydı,
Benim buna açık bir yakınlık duyduğumu görürdün.”131[131]

7. Yine bu amaçla başvurdukları yollardan biri de Rasûlullah *-Sallallahu aleyhi vesellem-*’den çokça mucize isteyerek onu zor durumda bırakmaya çalışmaktı.

Şeyh Muhammed el-Hudari diyor ki: “Müşrikler kendilerinin ileri sürdükleri isteklerin kabul edilmediğini görünce bir başka kapıdan gimek istediler. Bu Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’i çokça mucize istemek suretiyle zor durumda bırakmaktı. Bunun için toplandılar ve dediler ki: “Ey Muhammed! Eğer doğru söylüyorsan bize senden isteyeceğimiz bir mucize göster. Bu da ayı bizim için ikiye ayırmandır. Allah ona bu mucizeyi verdi ve ay ikiye ayrıldı. Bunun üzerine Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*: *“Şahid olun (veya şehadet getirin)!”* diye buyurdu.132[132]

Bu olayı Abdullah bin Mus’ud *Radıyallahu anh* rivayet etmiştir ki o ilk Müslüman olanlardandır. Ondan değişik tariklerle rivayet edilmiştir. Ondan Abdullah bin Abbas *Radıyallahu anh* ve daha başkaları rivayet etmişlerdir. Onlardan da çok sayıda insan rivayet etmiştir. Öyleki hadis neredeyse mütevatir derecesine çıkmıştır. Kur’an-ı Kerim bu olaydan, Kamer suresinin başında söz etmiştir. Yüce Allah bu konuda şöyle buyuruyor:

“Kıyamet yaklaştı ve ay yarıldı.” (Kamer: 54/1) İnançlılar bu büyük mucizeyi gördüklerinde içlerinden bazıları: “Ebu Kebşe’nin oğlu sizi büyüledi” dedi. Bunun üzerine Yüce Allah şu âyeti indirdi:

“Bir âyet (mucize) görseler yüz çevirir ve: “Devam edegelen bir büyüdür” derler.” (Kamer: 54/2)

Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’den daha sonra başka mucizeler istediler. Bunları isterken sırf küfürlerinde inat ve ısrar etmeyi amaçlıyorlardı. Bu istedikleri hakkında İsrâ suresinde şöyle buyurulmaktadır:

“Dediler ki: “Yerden bir kaynak fışkırtmadığın sürece sana inanmayacağız. Yahut senin hurmalardan ve üzümlerden bir bahçen olmalı ve aralarından şarıl şarıl ırmaklar akıtmalısın. Yahut ileri sürdüğün gibi göğü üzerimize parça parça düşürmeli veya Allah’ı ve Melekleri karşımıza getirmelisin. Yahut altından bir evin olmalı veya göğe yükselmelisin. Üzerimize okuyacağımız bir kitap indirmediğin sürece yükselmene de inanmayacağız” (İsrâ, 17/90-93)

Yüce Allah’ın onların bütün bu isteklerine cevabı şu olmuştu:

“De ki: “Rabbimi tenzih ederim! Ben peygamber olan bir insandan başka bir şey miyim?” (İsrâ, 17/93)

Çünkü Yüce Allah onların kalplerinin sakladığı inadı ve taasub düşüncesini, ne kadar çok mucize görseler de inanmayacaklarını biliyordu. Nitekim Yüce Allah En’am Suresinde, bu hususta şöyle buyurmaktadır:

“Kendilerine bir mucize gelmesi durumunda iman edecekleri konusunda bütün güçleriyle Allah’a yemin ettiler. De ki: “Mucizeler Allah katındadır.” Üstelik o gelse de onların yine iman etmeyeceklerinin bilincinde değil misiniz?” (En’am, 6/107)

Enfal suresinde bildirilen şu sözleri söyleyenlerden nasıl bir hayır beklenebilir ki?”

“Bir zaman: Ey Allah’ım! Bu senin katından gönderilme bir gerçekse bizim üzerimize gökten taş yağdır veya bize acıklı bir azap gönder” demişlerdi.” (Enfal, 8/32) Oysa: “Ey Allah’ım! Bu senin katından gönderilme bir gerçekse bizi ona ilet” dememişlerdi.133[133]

İmâni Dersler ve Ölçüler

131[131] İmam Abdullah İbnu Muhammed İbn Abdilvehhab’ın *Muhtasaru Sîreti Rasûlullah -Sallallahu aleyhi vesellem-*’ından naklen (69) Mektebu’r-Riyadi’l-Hadise.
132[132] *Nuru’l-Yakîn fi sîreti Seyyidi’l-Murselin* (69-71) kısmen değiştirilerek. el-Ezher.
133[133] *Nuru’l-Yakîn fi Sîreti Seyyidi’l-Murselin* (69-71) kısmen değiştirilerek. el-Ezher.

1. Doğrusu hak ile batıl arasındaki mücadelenin şekilleri farklı olsa da mantığı birdir. Batıla uyanların kullandıkları metodlardan biri hak çağrı ve doğruya çağıranlar hakkında kafaları bulandırmak, şüpheler uyandırmaktadır. Geçmişte bu işlem doğruya çağıranların delilikle, büyücülükle ve benzeri şeylerle suçlanması suretiyle yapılıyorduysa da günümüzde hak ehlinin aşırı dincilikle, tutuculukla suçlanmaları yoluyla yapılmaktadır. Bu suçlamayı yapanlar insanları Allah'ın yolundan alıkoymayı ve Allah'ın yolu hakkında tereddütler uyandırmayı amaçlamaktadırlar. Bunlar kendilerini de başkalarını da kendilerinin İslâm'a karşı savaşmadıklarına, onun (İslam'ın) anlaşılması konusundaki aşırılıklara karşı savaştıklarına inandırmaya çalışmaktadırlar. Böyle davranmakla da iyilikte bulunduklarını sanıyorlar. Çünkü onlar İslâm'ın hükümlerinin çoğunu bırakmış ve az bir kısmıyla yetinmektedirler. İslâm'ın bütün hükümlerine yapışanlar da onların gözlerinde aşırıya giden ve yan çizen kimseler olmuşlardır. Çünkü İslam'ın sadece belli bir yanını alarak gerisini bıraktıkları gibi İslâm'ı bir bütün olarak koruyan, İslâm'ın tümüne davet eden Müslümanların cemaatlerinden ayrılarak yan çizmektedirler.
"Oysa Allah onları arkalarından kuşatmıştır." (Buruc, 85/20)
2. İslâmi uyanışa karşı başvurulan modern metodlardan biri de inananların şehevi arzularına düşkün hale getirilmeleridir. Bu da fuhşu ve aşağılık işleri yaymaya çalışan kontrolden çıkmış medya vasıtasıyla yapılmaktadır. Yönetimde söz sahibi olanlar da gençlerin çoğunluğunun yasak tanımazlık ve taşkınlık akımlarının etkisine kapılacağı ümidiyle bunlara destek oldular. Dolayısıyla öğütçülerin öğütleri, vaaz edenlerin vaazları bunlara bir yarar sağlamamaktadır. Küfür önderlerinden biri de bu hususta şöyle diyor: "Bir futbol topu ve bir şarkıcı kadın, doğu toplumlarında kırk savaş topunun yapamadığını yapar."
Kominist lider ve ünlü ateist Karl Marks'a: "Tanrı inancının alternatifi nedir?" diye sorulduğunda: "Onun alternatifi tiyatrodur. Onları tanrı inancından alıkoymak için tiyatroyla meşgul edin..." diyor. Onun ahlâka ve dinlere karşı başlattığı savaşta tiyatronun kimbilir nasıl bir rolü olmuştur.
3. Bu yönde kullanılan metodlardan bazıları da sık sık tutuklamalar ve İslâm daveti bayrağını taşıyanların hapis ve işkenceyle korkutulmasıdır. Ama nice gençler vardır ki hapishanede daha da bileniyor. Hapisten daha da bilenmiş, kararlılığı daha da artmış, Yüce Allah'ın yolunda daha çok fedakârlık göstermeye ve daha çok çaba harcamaya hazır bir halde çıkmaktadır. Gençlerin helâki hapishanelerde değildir. Dünyadaki asıl helâk şehvetlerin, zevklerin peşine takılmaktır. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* şöyle buyurmuştur:
"Sizin için korktuğum fakirlik değildir. Ancak sizden öncekilere açıldığı gibi dünyanın size de açılmasından, onların yarıştıkları gibi sizin de (dünyalık için) yarışmanızdan, dolayısıyla (dünyalığın) onları helâk ettiği gibi sizi de helâk etmesinden korkuyorum."[134[134]]
4. Dr. Mustafa es-Sıba'i diyor ki: "Bozguncuların ve inkarcıların hak daveti kabulleri hiçbir zaman kolay olmamıştır. Hakka daveti ortadan kaldırma ve ona karşı çarpışma sırasında kullandıkları taktikler boş çıkıp geçerliliğini kaybettikleri an, derhal yeni yollar denemişlerdir. Hak ile batıl arasında süren bu mücadele hakkın zaferi kesinleşinceye ve batıl son nefesini verinceye dek sürecektir."[135[135]]
5. Şeyh Muhammed el-Gazali diyor ki: "Su üzerinde yüzen yosunlar akıp giden gemileri durduramazlar. Cahiliye Arapları, müslümanlara sabiî (dini terk eden) diye hucum edince müslümanlar da onların sefîh (beyinsiz) kimseler olduklarını söyleyerek ve akıllarıyla alay ederek Allah'ın hakkında hiçbir delil indirmediği hurafelerine karşı daha şiddetli bir tavır aldılar.
Muhammed *Sallallahu aleyhi vesellem*'in Mekke'nin ortasında başlatmış olduğu davet küçük bir vatan kurmak için başlatılmış değildi. Aksine hakkı devralacak ve onu yeryüzünün değişik köşelerine ulaştıracak, bu davayı kıyamete kadar ayakta tutacak yeni bir nesil ve ümmeti yetiştirmek için başlatılmış bir davetti. Bir kişinin veya kabilenin karşı çıkması, böyle bir

---

[134[134]] Siretu İbn Hişam Ma'a Ravdi'l-Unuf (1/207) Ezher Basımevi (özetlenerek alınmıştır)
[135[135]] es-Sîretu'n-Nebeviyye: Durus ve İber (51) el-Mektebu'l-İslâmi.

amaç için başlatılmış bir davanın o zamanki gelişmesine ve geleceğine ne zarar verebilir? O karşı çıkanlar da kimlerdi ki?
Akılları taşlaşmış bazı mutaasıplar kendilerine muhalefet edenler karşısında sahip oldukları güce aldanıyorlardı. Bu konuda Yüce Allah şöyle buyuruyor:
"Onlara apaçık âyetlerimiz okunduğunda inkâr edenlerin yüzlerindeki hoşnutsuzluğu anlarsın. Neredeyse kendilerine âyetlerimizi okuyanların üzerlerine saldıracaklar. De ki: "Size bundan daha kötüsünü bildireyim mi? Ateş! Allah onu küfredenlerin vaad etmiştir. Orası ne kötü bir dönüş yeridir." (Hacc, 22/72)
Refah ve rahatlık içinde olanlar varlıklarıyla mutluydular. Bu yüzden bâtılı seviyorlardı. Çünkü rahat koltuklar üzerinde oturuyorlardı. Haktan hoşlanmıyorlardı. Çünkü o kendilerine süsler ve dünyalık sağlamıyordu. Yüce Allah bir âyetinde şöyle buyuruyor:
"Onlara apaçık âyetlerimiz okunduğunda küfredenlerin iman edenlere derler ki: "İki gruptan hangisi makam bakımından daha iyi ve topluluk bakımından daha güzeldir?" (Meryem, 19/73)
Ya da bu kimseler Rahman'ın hidayetini çirkin görüp bunu dinden çıkmak sayan kişilerdi. Veya hidayeti süslü elbiseler gibi kabul edip bunu bırak şunu al diyenlerdi. Yüce Allah bu konuda da şöyle buyuruyor:
"Onlara âyetlerimiz apaçık bir şekilde okunduğunda bize kavuşmayı ummayanlar: "Bundan başka bir Kur'an getir veya bunu değiştir" derler." (Yunus, 10/15)
Yahut aralarında birtakım faaliyetler düzenleyerek Kur'an âyetlerinin okunduğu sırada bu âyetlerin duyulmaması dolayısıyla temiz bir akılda ve duru bir kalpte herhangi bir etki bırakmaması için yüksek sesler veya sevimsiz gürültüler çıkarmaları üzere birbirlerine tavsiyelerde bulunan beyinsizlerdi. Yüce Allah bu konuda şöyle buyuruyor:
"Küfredenlerin dediler ki: "Bu Kur'an'ı dinlemeyin ve (okunurken) içine yaygaralar karıştırın. Olur ki üstün gelirsiniz." (Fussilet, 41/26)[136[136]]
Bu dönemin üçüncü özelliği: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e insanları davet ettiği hak üzerinde kendisiyle pazarlık yapmak için çok sık teklifte bulunulması ve Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in hiçbir tavizi kabul etmemesi.
Müşrikler, Müslümanları dinlerinden alıkoymak için işkencelerini, alaylarını ve aşağılayıcı tutumlarını artırdılar. Ancak bu Müslümanların imanlarının ve inandıklarının doğruluğuna olan güvenlerinin (yakinlerinin) artmasından başka bir sonuç doğurmadı. Bu konuda izledikleri yoldan bir yarar sağlayamadılar. Bu kez daha farklı günümüzün diliyle daha diplomatik bir metoda başvurdular. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e belki savunduğu bazı şeylerden vazgeçer yahut insanları davet ettiği haktan kısmen de olsa taviz verir ümidiyle birtakım tekliflerde bulundular. Bu tekliflerden biri için Utbe bin Rebi'a'yı, problemin çözümü olarak gördükleri planı Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e sunması üzere gönderdiler. Utbe dedi ki:
"Ey kardeşimin oğlu! Şüphesiz sen bizdensin. Çünkü soy bakımından nasıl bir yere sahip olduğunu biliyorsun. Fakat kavmine oldukça büyük bir şey getirdin. Bu yüzden onların birliklerini bozdun. Şimdi beni dinle. Sana bazı şeyler teklif edeceğim. Belki bunlardan bazılarını kabul edersin. Sen bu iş karşılığında mal istiyorsan. Senin için mallarımızdan toplayalım. İçimizde en varlıklı kişi sen ol. Bununla bir üstünlük istiyorsan. Seni başımıza geçirelim. Sana danışmadan hiçbir işe karar vermeyelim. Krallık istiyorsan seni kral yapalım. Şu sana gelen ve senin gördüğün varlığı (cinlendin de) başından savamıyorsan senin için tıp uzmanlarını çağıralım. İyileşmen için mallarımızdan ne gerekiyorsa harcayalım."
Utbe sözünü bitirince Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Fusssilet suresinin baş tarafından şu âyetleri okudu:
"Hâ. Mîm. (Bu kitap) Rahman ve Rahim tarafından indirilmiştir. Bilen bir topluluk için âyetleri açıklanmış Arapça okunan bir kitaptır. Müjdeleyici ve uyarıcı olarak. Ama onların

---
[136[136]] *Fıkhu's-Sîre* (107-108) (özetlenerek).

çoğu yüz çevirdi. Artık onlar duymazlar. Dediler ki: "Bizi kendisine çağırdığın şeye karşı kalplerimiz bir örtü içindedir. Kulaklarımızda da bir ağırlık var. Bizimle senin aranda da bir perde var. Artık sen (bildiğini) yap, biz de (bildiğimizi) yapıyoruz." De ki: "Ben ancak sizin gibi bir insanım. Bana sizin ilahınızın bir ilah olduğu vahyolunuyor. Şu halde O'na yönelin, ve O'ndan bağışlanma dileyin. Ortak koşanların vay hallerine! Onlar ki, zekâtı vermezler ve onlar ahireti inkâr ederler. İman edip salih ameller işleyenler için kesintisiz bir ecir vardır. De ki: "Siz yeryüzünü iki günde yaratanı inkâr ediyor ve O'na ortaklar mı koşuyorsunuz? İşte âlemlerin Rabbi O'dur." Orada, üstünden sabit dağlar var etti; onu bereketli kıldı ve onda soranlar (rızıklarını arayanlar) için eşit olarak gıdalarını dört günde takdir etti. Sonra duman halinde olan göğe yöneldi, ona ve yere: "İsteyerek veya istemeyerek gelin" dedi. Onlar: "İsteyerek geldik" dediler. Böylece onları iki günde yedi gök olarak belirledi ve her göğe emrini vahyetti. En yakın göğü de kandillerle donattık ve korumaya aldık. Bu, güçlü ve alîm olanın düzenlemesidir. Eğer yüz çevirirlerse de ki: "Ben sizi Ad ve Semud'un yıldırımları gibi bir yıldırımla uyardım." (Fussilet, 41/1-13)[137[137]]

İmâni Dersler ve Ölçüler

1. el-Cezâirî diyor ki: "Mübârek sîretin bu bölümünden çıkarılacak çeşitli sonuçlar ve ibretler vardır. Bunları şu şekilde özetleyebiliriz:
- Müşriklerin, Muhammed *-Aleyhisselam-*'ın davetinin karşısındaki şaşkınlıkları ortaya çıkarıyor ki bu şaşkınlık hal devam etmektedir.
- Müşriklerin daveti zayıf düşürmek ve nurunu söndürmek için pazarlık matodlarını kullandıkları açıklanıyor.
Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* bütün pazarlık teklifleri ve saldırılar karşısında dimdik bir dağ gibi kararlılık gösteriyor ve sarsılmıyor.[138[138]]
2. Şüphe yok ki, bu cazip teklifler parlamento yoluyla çözümden yana olanların önüne konsaydı: "Zaten bizim istediğimiz de buydu. Yönetim ve söz hakkı bizim olacak. O zaman Yüce Allah'ın şeriatını uygularız" derlerdi. Ancak Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* bunun pahalı bir karşılığının olacağını, onun da tevhid davasında gevşeklik göstermek olacağını biliyordu. Bu ise dinde en tehlikeli bir alandır. Asla gevşeklik kabul etmez. Peygamberlerin yolu kalplerin ve vucut azalarının ıslah edilmeleriyle başlar. Bundan sonra Yüce Allah onlar için, yüceliğin, zaferin ve üstünlüğün sebeplerini oluşturur.
3. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in bu teklifi ve müşriklerle pazarlıklara girmeyi kabul etmemesi şüphesiz Yüce Allah'ın şu emrinin muhtevasına giriyordu:
"Sen, emrolunduğun şeyi açıkça bildir ve müşriklere aldırış etme." (Hicr, 15/94)
Müşriklerden yüz çevrilmesi, onlara aldırış edilmemesi onların tekliflerinden ve pazarlıklarından yüz çevrilmesini de kapsar. Gördüğümüz gibi Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* sözü edilen kişinin tekliflerini tartışmamıştır. Çünkü o teklifler Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in tartışmaya değer bulmayacağı kadar basit ve değersiz tekliflerdi. Ancak o adamın böyle bir teklif için gelmesini kendisini Yüce Allah'a davet etmek ve ona Kur'an okumak için bir fırsat olarak değerlendirdi. İmana yatkın olan kalpler, onu kabul etmeye, ona meyl etmeye ve ona boyun eğmeye hazırdır. Katı kalpler ise hiç etkilenmez. Bu gibi kalplere yapılan öğütler onların sadece taşkınlıklarını ve sapıklıklarını artırır.

137[137] el-Albâni şöyle diyor: "Bu hikayeyi İbn İshak, *el-Meğazi*'de nakletmiştir. (İbn Hişâm *Sîresi*'nde 1/185). İbn İshak bunu Muhammed İbn Ka'b el-Kurazi'den mürsel olarak ve hasen bir senedle rivayet etmiştir. Abd bin Humeyd, Ebu Ya'la ve el-Beğavi bir başka tariktan, Câbir *-Radıyallahu anh-*'e ulaşan bir rivayetle mevsul olarak nakletmişlerdir. Bu rivayet *İbn Kesir Tefsiri* (4/90-91)'de geçmektedir. Bu rivayetin senedi inşâalah hasendir."
138[138] Hazâ'l-Habib Muhammedur-Rasûlullah -Sallallahu aleyhi vesellem- Yâ Muhibb (109-110).

Bu dönemin dördüncü özelliği: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in sahih itikad (doğru inanç) üzere sahabilerin iman terbiyesi almalarına ve beraberindeki ibadet terbiyesi ile bunların kalplerine yerleşmesine önem vermesi.
Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in İslâm devletini kurarken attığı adımları incelerken, Kur'an'ın bu dönemde nasıl değerli sahabilerin kalplerini iman terbiyesiyle terbiye edecek tarzda indiği gayet açık bir şekilde karşımıza çıkacaktır. Bu terbiye de tevhid inancının ve âhiret gününe imanın kalplere iyice yerleştirilmesi suretiyle oluyordu.
Aişe *Radıyallahu anha*'nın şöyle söylediği rivayet edilmiştir:
"Kur'an'dan ilk indirilen şey içinde cennet ve cehennemden söz edilen bir suredir."
-Aişe *Radıyallahu anha* burada Müddessir Suresini kasdetmektedir. Bu ise ikinci olarak indirilen suredir.- Bu surede Yüce Allah şöyle buyurdu:
"Sur'a üflendiği zaman, işte o gün, çok zor bir gündür. İnkârcılar için kolay değildir." (Müddessir, 74/8-10)
Yine bir yerinde de şöyle buyurdu:
"Her can kazandığına karşılık bir rehinedir. Ancak sağ ashabı hariç (Onlar) cennetlerdedirler. Birbirlerine sorarlar, Suçlulardan, "Sizi Sekar'a ne sürükledi?" (Müddessir, 74/38-42)
İnsanlar gruplar halinde İslâm'a girmeye başlayınca helaller ve haramlarla ilgili açıklamalar inmeye başladı. Hemen ilk günden: "Zina etmeyin" diye emir inseydi belki: "Biz asla zinayı bırakmayız" derlerdi. Aynı şekilde: "Şarap içmeyin" diye emir inseydi: "Biz asla şarabı bırakmayız" derlerdi. Ben daha oyuncaklarla oynayan küçük bir kızken Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e şu âyet indirildi:
"Daha doğrusu, asıl onlara vaadedilen (azab)ın geleceği vakit kıyamet saatidir. Kıyamet saati ise daha korkulu bir felakettir ve daha acıdır." (Kamer, 54/46)
Ancak Bakara ve Nisâ Sureleri Medine'de ben onun yanında iken inmiştir."
Bu kutsal dönem sahabilerin namazla ve diğer ibadetlerle eğitilmeleri için de iyi bir fırsat oldu. Abdullah bin Ömer *Radıyallahu anh* şöyle söylemiştir: "Biz bir dönem yaşadık ki. bu dönemde bir kimseye Kur'an'dan önce iman öğretilirdi."
Bu gösteriyor ki sahabilerin metodunda iman ilimden öncelikliydi. Aynı şekilde ilim de söz ve amelden önce geliyordu.
Aişe *Radıyallahu anha*'nın şöyle söylediği rivayet edilmiştir: "Yüce Allah Peygamberi *Sallallahu aleyhi vesellem*'e gece ibadetini farz kıldı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* gece ibadetine kalktı. Bir yıl boyunca sahabiler de onunla birlikte kalktılar. Yüce Allah surenin son kısmını on iki ay boyunca bekletti. Sonra üzerlerindeki yükü hafifleten hüküm indi."[139[139]]
Aişe *Radıyallahu anha*'nın bu sözünde gece ibadetinin farz kılınmasıyla Yüce Allah'ın şu sözlerindeki emri kasdetmiştir:
"Ey örtüsüne bürünen! Az bir kısmı dışında geceleyin (ibadete) kalk. Yarısı kadar. Yahut bundan biraz eksilt. Yahut bunu artır ve Kur'an'ı ağır ağır, tane tane oku. Doğrusu biz senin üzerine ağır bir söz bırakacağız. Gerçekten, gece kalkışı etki bakımından daha kuvvetli ve okuma bakımından da daha sağlamdır." (Müzzemmil, 73/1-6)
Yüklerinin hafifletilmesiyle de aynı surenin son âyetini kasdetmiştir. Bu âyette de Yüce Alah şöyle buyuruyor:
"Şüphesiz Rabbin senin gecenin üçte ikisinden daha azında, yarısında ve üçte birinde (ibadet için) kalktığını, seninle birlikte olanlardan bir topluluğun da (böyle yaptığını) biliyor. Geceyi de gündüzü de Allah takdir etmektedir. O sizin bunu sayamayacağınızı (buna güç yetiremeyeceğinizi) bildi ve tevbelerinizi kabul etti. Artık Kur'an'dan kolay geleni okuyun. (Allah) içinizde hastalar bulunduğunu, başkalarının Allah'ın lutfundan (rızık) arayarak yeryüzünde dolaşacaklarını ve daha başkalarının da Allah yolunda çarpışacaklarını bildi.

[139[139]] Müslim'in naletmiş olduğu bir hadisin bir bölümü. Bkz. Müslim (6/26) *Yolcu Namazı*. Ahmed bin Hanbel (6/54): Ebu Davud (1328) *Kıyamu'l-Leyl*: Nesâî (4/199) *Kıyamu'l-Leyl*.

Artık ondan borç verin. Kendiniz için önceden ne gönderirseniz Allah katında onu daha hayırlı ve ecir bakımından daha büyük olarak bulursunuz. Allah'tan bağışlanma dileyin. Allah bağışlayan ve rahmet edendir." (Müzzemmil, 73/20)

Safiyyurrahmân Mübârekfuri şöyle diyor: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Kur'an ve Hikmeti öğreterek, onların ruhlarını, kendilerini imana teşvik eden ve nefislerini arındıran unsurlarla beslemekten hiç geri kalmadı. Onları hassas ve derin bir eğitime tabi tutuyordu. Böylece nefislerini ruhun yüceldiği, kalbin arındığı, ahlâkların temizleştiği, ruhun maddenin hâkimiyetinden kurtulduğu, şehevi arzulara direndiği ve kendini göklerin ve yerin yaratıcısına verdiği yüksek mevkilere yükseltiyordu. Kalplerinin korlarını arındırıp onları karanlıklardan aydınlığa çıkarıyordu. Onlara eziyetlere karşı sabrı, aldırış etmeyip geçmeyi, nefsi hâkimiyet altında tutmayı öğretiyordu. Böylece dinde kararlılıkları, arzulara karşı dirençleri, Allah'ın rızasını elde etme yolundaki fedakârlıkları, cennete olan istekleri, ilim öğrenme, dini daha iyi kavrama yolundaki gayretleri daha da arttı. Nefislerini daha çok hesaba çekmeye, onun taşkınlıklarını bastırmak, heyecanlara üstün gelmek, kendilerini galeyana getiren ve taşkınlığa iten duygulara hâkim olmak ve kendilerini sakin bir şekilde, vakarla sabır ilkesine bağlı kılmak için daha çok çaba harcamaya başladılar."[140[140]]

Bu dönemin beşinci özelliği: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in sahabileri eziyet ve işkencelere karşı sabır ve cahillerden yüz çevirme konularında eğitmesi.

Bu durum Habbab *Radıyallahu anh*'ın karşılaştıkları zorluklardan dolayı Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e şikayetçi olması olayında gayet açık bir şekilde görülmektedir. Habbab *Radıyallahu anh* dedi ki: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in Ka'be'nin gölgesinde bir cübbeye dayanmış olduğu bır sırada durumumuzdan dolayı kendisine şikayetçi olduk.

"Bizim için yardım dilemeyecek misin? Bizim için dua etmeyecek misin?" dedik. Şöyle buyurdu:

"Sizden önce geçmiş olanlardan bir adam alınır, kendisi için yerde bir kuyu kazılır, onun içine konur, sonra bir testere getirilir, başının üzerine konur ve başı ikiye ayrılırdı. Aynı şekilde demirden taraklarla etleri ve kemikleri birbirinden ayrılırdı. Gene de bu durum kendisini dininden alıkoyamazdı. Vallahi, Allah muhakkak bu işi sonuca erdirecektir. Hatta bir binekli San'a'dan Hadramevt'e kadar gidecek ve Allah'tan ve koyunlarına kurtların saldırmasından başka bir şeyden korkmayacaktır. Ama siz acele ediyorsunuz."[141[141]]

Şüphesiz Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in bu sözü en mükümmel bir teselli ve en güzel sabır eğitimidir. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* muhakkak onlar için yardım diliyor ve dua ediyordu. Ancak o *Sallallahu aleyhi vesellem* bununla birlikte bu durumun geçmişten beri süregelen ilâhi bir sünnet olduğunu, iman sahiplerinin muhakkak zorluklarla karşılaşacaklarını bilmelerini istiyordu. Arkasından da aynı doğrultuda zafer ve başarı müjdesini, korku hallerinin güvene dönüşeceği haberini veriyordu. Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Allah sizden iman edip salih ameller işleyenlere, kendilerinden öncekileri hükümran kıldığı gibi onları da yeryüzüne hükümran kılacağını vaad etti. Kendileri için seçip beğendiği dinlerini onlar için güçlendirip yerleştirecek ve korkularından sonra onları güvene kavuşturacaktır. Onlar bana ibadet eder, hiçbir şeyi bana ortak koşmazlar. Bundan sonra kimler küfrederse işte onlar yoldan çıkmış olanlardır." (Nur, 24/55)

İbn Kesir, Yüce Allah'ın: *"İman edenlere söyle: "Allah'ın bir kavmi kazandıklarından dolayı cezalandırması için, Allah'ın (ceza) günlerini ummayanları (şimdilik) bağışlasınlar"* (Casiye, 45/14) Sözünü tefsir ederken şöyle demiştir: "Yani şimdilik onlara adırış etmesin ve onların kendilerine yaptığı eziyetlere katlansınlar. Bu İslâm'ın başlangıç dönemindeydi. O zaman müşriklerin eziyetlerine sabremekle emrolunmuşlardı. Bu onların kalplerinin ısındırılması

[140[140]] er-Rahiku'l-Mahtum (147).

[141[141]] Kaynağı daha önce geçmişti.

içindi. Ancak onlar kendi inatlarında ısrar edince Yüce Allah da zor kullanmayı ve cihadı meşru kıldı."[142[142]]

Seyyid Kutub şöyle diyor: "Böyle olması belki Mekke döneminin bir eğitim ve belli bir çevrede, belli bir topluluk için ve belli şartlar altında hazırlık dönemi olması yüzündendi. Bu gibi bir çevre içindeki eğitim ve hazırlığın amaçlarından biri bizzat Arap şahsiyetinin normalde katlanamadığı bazı şeylere katlanmayı öğrenmesini sağlamaktı. Çünkü o normalde ne kendi şahsının ne de gözetimi altındaki kimselerin küçük düşürülmesine, haksızlığa uğratılmasına katlanabilirdi.

Belki bu aynı zamanda Yüce Allah'ın, ilk zamanlarda Müslüman olanlara işkence eden inatçılarının çoğunun, bizzat kendilerinin zaman içinde İslâm'ın samimi askerleri hatta kumandanları olacağını bilmesi dolayısıylaydı. Onların içinden Ömer bin Hattab *Radıyallahu anh* öyle olmadı mı? Belki de bu durum o zaman Müslümanların sayılarının azlığı ve Mekke'ye sıkıştırılmış olmaları dolayısıylaydı. Çünkü davet Arap yarımadasının diğer bölgelerine henüz ulaşmamıştı."[143[143]]

Müşriklerden yüz çevrilmesine ise Yüce Allah'ın şu sözünde işaret edilmektedir:

"Sen, emrolunduğun şeyi açıkça bildir ve müşriklere aldırış etme." (Hicr, 15/94)

Üstad Münir el-Gadban şöyle diyor: "Müşriklerden yüz çevrilmesi hususu aynı anda iki düşünceyi içermektedir.

Birinci düşünce: Davetçinin, karşıtlarının kızmalarını veya duygularını yahut görüşlerini dikkate almadan davasının yaymak için ilerlemesi ve onun ilkelerini açıklaması.

İkinci düşünce: Onların maddi ve manevi işkencelerine, kendisini yaralama, zorda bırakma ve aşağılama çabalarına aldırış etmemesi. Bu konuda da Yüce Allah'ın şu âyetinde dile getirilen tavrı takınacaktır:

"Onlar boş söz işittiklerinde ondan yüz çevirirler ve: "Bizim yaptıklarımız bize sizin yaptıklarınız sizedir. Size selâm olsun. Biz cahilleri benimsemeyiz" derler." (Kasas, 28/55)

Yine bir âyette de bu hususta şöyle buyuruluyor:

"Rahman'ın kulları yeryüzünde alçak gönüllülükle yürürler ve cahiller kendilerine laf attıklarında "selâm" derler." (Furkan, 25/63)[144[144]]

Bundan dolayıdır ki, kendimize ve kardeşlerimize korkmadan ve dehşete kapılmadan açıktan insanları Allah'a davet etmelerini öğütlüyoruz. Aynı zamanda kendimizi eziyetlere ve zorluklara karşı sabırlı olmaya alıştıracağız. Kendimiz, kardeşlerimiz ve tüm diğer Müslümanlar için Yüce Allah'tan af, dünya ve ahirette huzur diliyoruz. Bunun anlamı kulun zorluğu istemesi değildir. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* de bir hadisinde şöyle buyurmuştur: *"Düşmanla karşılaşmayı istemeyin. Karşılaştığınız zaman da sabredin."*[145[145]]

Aynı şekilde kişinin, İslâm'ın ve Müslümanların yücelmesi için bir yarar sağlamayacak işlere girişerek kendini sıkıntılara sokması da uygun değildir. Böyle yapmanın anlamı, en ufak bir

---

142[142] İbn Kesir, *Tefsiru'l-Kur'ani'l-Azim* (4/149), Dâru'l-Ma'rife baskısı. Beyrut.

143[143] Seyyid Kutub, Fi Zilâli'l-Kur'an (3/1438).

144[144] el-Menhecu'l-Hareki li's-Sîreti'n-Nebeviyye (1/44).

145[145] Buhârî (6/181) *Cihad*; Müslim (12/45) *Cihad*. Nevevi şöyle diyor: "Rasûlullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*- kişinin düşmanla karşı karşıya gelmeyi arzulamasını nehyetmiştir. Çünkü bunda insanın kendini beğenmesi, nefsine dayanması ve sahip olduğu güç ve kuvvete güvenmesi söz konusudur. Bu ise bir tür taşkınlıktır. Allah ise kendine karşı taşkınlık edenlere yardım etmeyeceğini bildirmiştir. Çünkü bundan O'nun yardımının basite alınması ve çok fazla önemsenmemesi söz konusudur. Bu da ihtiyat ve tedbir şartına aykırıdır. Bazılarının açıklamalarına göre ise burada bazı özel durumlarda düşmanla karşı karşıya gelmenin arzulanmasından nehyedilmiştir. Bu özel durumlar da herhangi bir yarar elde edilmesinin zayıf ve bir zarar gelmesinin ise kuvvetli ihtimal olduğu durumlardır. Yoksa (Allah yolunda) çarpışmak her zaman faziletli ve itaat türünden olan bir iştir. Doğru olan ise birincisidir. Bu yüzden Rasûlullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*- sözünü: *"Allah'tan afiyet dileyin"* şeklinde tamamlamıştır. Bu ise tüm istenmeyen hallerin uzaklaştırılması anlamı taşıyan genel anlamda bir sözdür. Bu ifadenin anlamı gerek bedenle, gerekse din, dünya ve ahiretle ilgili insanın bilemeyeceği hoş olmayan durumların uzaklaştırılması(nı içeren huzur) temennisidir. Ey Allah'ım! Senden kendim, sevdiklerim ve tüm Müslümanlar için genel afiyet diliyorum." (Nevevi, *Sahihi Müslim Şerhi*, Dipnot, 12/46).

yarar elde edilmeyeceği halde sıkıntıya girmektir. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* şöyle buyuruyor:
“Mü’minin kendini aşağılara düşürmesi uygun değildir.”
“Kendini nasıl aşağılara düşürür.” diye soruldu. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* de şöyle buyurdu:
*“Kendini katlanamayacağı bir zorlukla karşı karşıya bırakır.”*146[146] Bu itibarla bütün işleri şeriat ölçülerine göre belli bir düzene koymak, bu doğrultuda yararları ve zararları önceden değerlendirmek gerekmektedir. Elde edilmesi kesin olan yararla, elde edilmesi şüpheli olan yarar birbirinden ayırdedilmelidir ki, gayretler boşa gitmesin ve elde edilmesi uzak bir ihtimal olan şüpheli bir yararın peşinde koşulurken büyük zararlara katlanma zorunluluğu ortaya çıkmasın.
Sanırız Müslümanların Allah’ın şeriatını hâkim kılma arzuları, Allah’ın dinine olan sevgileri ve onun zafer elde etmesi arzuları kendilerini adımlarını hızlı hızlı atmaya yöneltmektedir. İslâm’ın hâkimiyet günlerinin çok yaklaştığını, o günlere fazla bir zaman kalmadığını sanıyor olabilirler. Sonra davetin merhalelerini ve her bir merhalede yerine getirlmesi gereken kulluk görevinin ne olduğunu bilmek, İslâm’ın ve Müslümanların yücelmesini isteyen ihlaslı her Müslüman için zorunludur.
Bu dönemin altıncı özelliği: Sahabiler değişik işkence türlerinin en şiddetlilerine çarptırılırken kendilerine zafer ve üstünlük müjdelerinin verilmesi.
Şeyh Muhammed Gazali şöyle diyor: “Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* adamlarının kalplerine güven unsurlarını yerleştiriyordu. İslâm’ın zafere ulaşacağı ve ilkelerinin etrafa yayılacağı, doğuda ve batıda İslâm’ın üstün başarılar gerçekleştirmesi karşısında taşkınların hâkimiyetlerinin son bulacağı konusunda Yüce Allah’ın onun kalbine yerleştirdiği kuvvetli ümitleri o da sahabilerinin kalplerine yerleştiriyordu. Onların bu konudaki güvenlerini, alaycılar kendi alayları ve gülmeleri için malzeme olarak değerlendiriyorlardı. Esved bin Muttalib ve sohbet dostları Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in sahabilerini gördüklerinde onlara karşı kaş göz işaretleri yapıyor ve “Bakın yanınıza yarın Kisrâ ve Kayser’in saltanatına son verecek olan yeyüzünün sultanları geldi” diyorlardı. Sonra da ıslık çalıyor ve el çırpıyorlardı.”147[147]
Safiyyurrahman el-Mübârekfuri şöyle diyor: “Müslümanlar ta baştan baskı ve işkenceyle karşılaştıkları ilk günden biliyorlardı ki, İslâm’ın amacı sıkıntılara ve zorluklara yol açmak değildi. Aksine İslâmi davet ilk günden itibaren kör cahiliyete ve onun akıldışı düzenine son vermeyi amaçlıyordu. Onun temel amaçlarından biri, etkinliğini yeryüzüne yaymak ve bütün dünyada siyasi alanda hâkimiyeti ele geçirmekti. İnsanlığı ve dünya kamuoyunu Allah’ın rızasına uygun bir şekilde yönetmek, onları kullara kulluktan kurtarıp Allah’a kul olmaya yöneltmek için bu gayesini gerçekleştirmek istiyordu.
Kur’an-ı Kerim’de, bazen açık ifadelerle bazen kinâye yoluyla bu müjdeleri veren âyetler indiriliyordu. Müslümanlara yeryüzünün dar geldiği, boğulacak ve hayatlarını kaybedecek duruma geldikleri bu zor dönemde geçmiş peygamberlerle, onları yalanlayan ve inkâr eden kavimleri arasında geçen olayları anlatan âyetler indiriliyordu. Bu âyetler tamamen o zamanki Mekke Müslümanlarıyla kavimleri arasında meydana gelen gelişmelere benzer gelişmelerden söz ediyordu. Daha sonra bu âyetler, anlatılan gelişmelerden sonra kâfirlerin ve zâlimlerin helâk edilmeleri ardından Allah’a kulluk edenlerin yüryüzüne ve o bölgeye hâkim oluşlarından söz ediyordu. İşte bu kıssalarda gelecekte Mekke halkının yenilgiye uğrayacağı ve Müslümanların, dolayısıyla İslami davetin başarılı olacağı yolunda açık işâretler vardı.
Bu dönemde mü’minlerin üstün olacaklarını açıkça ifade eden âyetler inmiştir. “Yüce Allah bu âyetlerden birinde şöyle buyuruyor:

146[146] Tirmizî /9/112), *Fiten*; İbn Mace (4016). Tirmizî: “Bu hadis hasen, ğaribdir” demiştir. el-Albâni de bu hadisin sahih olduğunu ifade etmiştir.
147[147] *Fıkhu’s-Sîre* (113)

“Andolsun, peygamber olarak gönderilenler hakkında şu sözümüz geçmiştir (hükmümüz yerine gelecektir): Onlar elbette yardım göreceklerdir. Ve hiç şüphesiz üstün gelecek olanlar da bizim askerlerimizdir. Bir süreye kadar onlardan yüz çevir. (Başlarına geleceği) gözetle. Nitekim onlar da yakında göreceklerdir. Onlar azabımızın çarçabuk gelmesi mi istiyorlar? Fakat (azap) onların alanlarına inince uyarılanların sabahları ne kötü olur!” (Saffat, 37/171-177)

Bir âyette de şöyle buyuruyor:

“Yakında o topluluk bozulacak ve arkalarını dönüp kaçacaklar.” (Kamer, 54/45)

Yine bir âyette de şöyle buyuruyor:

“Onlar burada (çeşitli) fırkalardan oluşan bozguna uğratılmış bir ordudur.” (Sâd, 38/11)

Habeşistan’a hicret edenler hakkında da şu âyet inmiştir:

“Zulme uğratıldıktan sonra Allah yolunda hicret edenleri dünyada güzelce yerleştireceğiz. Ahiret karşılığı ise daha büyüktür. Keşke bilselerdi!” (Nahl, 16/41)

(Kitapsız) İranlılarla (Kitap ehli) Bizanslılar arasında savaş başladığında inkârcılar, müşrik olmaları dolayısıyla İranlıların üstün gelmelerini istiyorlardı. Müslümanlar da, Allah’a, peygamberlere, vahye, kitaplara ve ahiret gününe inanmaları dolayısıyla Bizanslıların üstün gelmelerini arzuluyorlardı. Ancak bu çarpışmada İranlılar üstün geldi. Ardından Yüce Allah, birkaç yıl içinde Bizansların üstün gelecekleri müjdesini indirdi. Ancak sadece bu müjdeyi vermekle yetinmedi. Bir başka müjdeyi de açık bir şekilde verdi. O da mü’minlerin zafer elde edecekleri müjdesiydi. Bu anlamda da şöyle buyurdu:

“O gün Müslümanlar sevinirler. Allah’ın yardımıyla.” (Rum, 30/4-5)

Bizzat Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* de, zaman zaman buna benzer müjdeler veriyordu. Hac döneminde insanlar bölgeye toplandıklarında, Ukaz, Micenne ve Zu’l-Mecaz’da mesajını iletmek için insanlar arasında konuşmalar yapardı. Bu konuşmalarında sadece cennet müjdesini vermekle yetinmiyordu. Aynı zamanda gayet açık bir ifadeyle şunları bildiriyordu:

“Ey insanlar! “Allah’tan başka ilâh yoktur” deyin başarıya erersiniz. Arapların yönetimini ele geçirirsiniz. Sizinle birlikte Arap olmayanlar da sizin dininize girer. Öldüğünüz zaman da cennette sultanlar olursunuz.”[148[148]]

Habbab *Radıyallahu anh*’a şöyle demişti:

“Vallahi, Allah muhakkak bu işi sonuca erdirecektir. Hatta bir binekli San’a’dan Hadramevt’e kadar gidecek ve Allah’tan ve -ravinin açıklamasında şu ifade de yer almaktadır: *“Koyunlarına kurtların saldırmasından”- başka bir şeyden korkmayacaktır.”* Bir rivayette ayrıca şu fazlalığa yer verilmiştir: *“Ama siz acele ediyorsunuz.”*[149[149]]

İmâni Dersler ve Ölçüler

1. Kitaptan ve sahih sünnetten birçok delil dünya ve âhirette hayırlı sonucun takva sahiplerinin olacağını göstermektedir.

[148[148]] Hadisin son kısmına ve “Lâ ilâhe illallah” deyin başarıya erersiniz... kısmına rastlamadım. Ancak bu, birden fazla hadiste rivayet edilmiştir. Bunlardan biri de Ahmed bin Hanbel’in (5/376)’da rivayet ettiği hadistir. el-Heysemi, *el-Mecma*’ (6/22)’de: “Bu hadisin ravileri *Sahih’te* (Buhârî’nin Sahih’inde) isimleri geçen ravilerdir” demektedir. Bu hadislerden biri de Taberânî’nin (20/343)’te *Mudrike İbnu’l-Haris*’ten nakletmiş olduğu hadistir. Bu hadiste bildirildiğine göre Mudrike şöyle söylemiştir:

“Babamla birlikte haccettim. Minâ’ya indiğimizde bir cemaatle karşılaştık. Babama:

“Bu cemaat nedir?” diye sordum.

“Bu sabiidir (dinden dönmüştür)” dedi. Bir de gördüm ki Rasûlullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*- şöyle diyordu: *“Lâ ilâhe illa’llah (Allah’tan başka ilâh yoktur)” deyin.”* el-Heysemi, el-*Mecma* (6/21)’de: “Bunun râvileri *Sahih’te* (Buhârî’de) isimleri geçen râvilerdir” demektedir.

[149[149]] *er-Rahiku’l-Mahtum* (145-146)’dan özetlenerek. Hadisin tahrici (kaynağı ve rivayet senedi) daha önce geçmişti.

Yüce Allah şöyle buyuruyor:
"Sonuç (Allah'ın azabından) sakınanlarındır." (Kassas, 28/83)
"Şüphesiz biz peygamberlerimize ve iman edenlere dünya hayatında da şahitlerin duracakları günde de yardım ederiz." (Mü'min, 40/51)
"Allah: "Elbette ben ve peygamberlerim galip geleceğiz" diye yazmıştır. Şüphesiz Allah güçlüdür, yücedir." (Mücadele, 58/21)
"Peygamberini hidayetle ve onu bütün dinlere üstün kılmak için hak dinle gönderen O'dur. Şahit olarak Allah yeter." (Fetih, 48/28)
el-Albâni şöyle diyor: "Bu âyeti kerime bize geleceğin İslâm'ın olacağını müjdelemektedir. Bu âyetin ifade ettiği anlam İslâm'ın gelecekte hâkimiyeti ve üstünlüğü ele geçireceği ve diğer bütün dinlere üstün çıkacağını gösteriyor. Bazıları bunun Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, râşid halifeler ve salih sultanlar döneminde gerçekleştiğini ileri sürmüşlerdir. Ancak öyle değildir. Onların zanlanlarında bu âyette vaadedilenlerin sadece bir kısmı gerçekleşmiştir. Nitekim Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* de bir hadisinde buna şu şekilde işâret etmiştir:
"Lât ve Uzza'ya ibadet edilmedikçe gece ve gündüz gitmez Kıyamet kopmaz." Aişe *Radıyallahu anha* dedi ki:
"Ey Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*! Ben sanıyordum ki, Yüce Allah: *"Peygamberini hidayetle ve onu bütün dinlere üstün kılmak için hak dinle gönderen O'dur. Şahit olarak Allah yeter."* diye buyurunca bu tamamen gerçekleşti." Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'de şöyle buyurdu:
"Şüphesiz bu (Allah'ın dininin üstünlüğü) Allah dilediği kadar sürecektir. Sonra..."[150[150]]
İslâm'ın ne derece üstünlük sağlayacağını ve ne kadar yayılacağını gösteren daha başka hadisler de rivayet edilmiştir. Bunlar, Allah'ın izniyle ve yardımıyla geleceğin İslâm'ın olacağı hakkında hiçbir şüphe bırakmamaktadır. Burada bu hadislerden mümkün olduğu kadar bir kısmını vermeye çalışacağım. Umarım bunlar İslâm için çalışanların gayretlerinin bilenmesine vesile olur, ümitsizliğe düşmüş ve bir çaba içine girmekte yarar görmeyenlere karşı da delil olur.
Birincisi: "Allah benim için yeri dürdü ve doğusunu da batısını da gördüm. Ümmetimin hâkimiyeti benim için dürülen yerlere kadar ulaşacaktır."[151[151]]
İkincisi: *"Bu dava geceyle gündüzün ulaştığı yerlere kadar ulaşacaktır. Allah çamurdan veya kıldan bir ev bırakmaksızın hepsine bu dini sokacaktır. Ya yücenin yüceltilmesiyle ya da aşağılığın aşağılanmasıyla bu olacaktır. Yücelikte Allah İslâm'ı yüceltecek, zilletle de küfrü aşağılık kılacaktır."*[152[152]]
Üçüncüsü: "Ebu Kabil'in şöyle söylediği rivayet edilmiştir:
"Abdullah bin Amr bin As *Radıyallahu anh*'ın yanında bulunuyorduk.
"Hangi şehir daha önce fethedilecektir. Konstantiniyye mi yoksa Rumiye mi?" diye soruldu. Abdullah etrafında halkalar olan bir sandık istedi. İçinden bir kitap çıkardı. Abdullah dedi ki:
"Biz Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in etrafında yazı yazarken bir ara Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e
"Hangi şehir daha önce fethedilecektir. Konstantiniyye mi yoksa Rumiye mi?" diye soruldu. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'de şöyle buyurdu:
"Hirakl'ın şehri önce fethedilir. Yani Konstantiniyye."[153[153]]

[150[150]] Müslim (16/32) *el-Fiten* ve *Eşrâtu's-Sa'a*. el-Hakim (4/446, 447, 549).
[151[151]] Müslim /16/13) el-Fiten ve Eşrâtu's-Sa'a. Tirmizî (9/22) el-Fiten. Ebu Davud Hadis no: 4232 el-Fiten ve'l-Melâhi.
[152[152]] Ahmed bin Hanbel (4/103). el-Hakim (4/430-431) el-Hakim: "Bu hadis Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahihtir" demiştir. *Mevârid* (1631). el-Albâni *Tahziru's-Sâcid* sh. 119'da ve *es-Sahiha* No: 3 (1/1/7)'de bu hadisin Müslim'in şartına göre sahih olduğunu söylemiştir.
[153[153]] Ahmed bin Hanbel (2/176). Darimi (1/126). el-Hakim (4/508) el-Hakim: "Bu hadisin isnâdı sahihtir. Ancak Buhârî ve Müslim bunu kitaplarına almamışlardır" demiş, Zehebi de ona muvâfakât etmiştir. el-Albâni'de, *es-Sahiha* 4 (1/1/8)'de bu açıklamaya muvâfakât etmiştir.

el-Albâni diyor ki: "*Mu'cemu'l-Buldan*'da da bildirildiği üzere Rumiye ile kastedilen Roma'dır. Bu şehir bugün İtalya'nın başkentidir. Bilindiği üzere birinci fetih Osmanlı sultanı Muhammed Fatih'in eliyle gerçekleşti. Bu olay Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in haber vermesinin üzerinden sekiz yüzyıldan fazla bir zaman geçtikten sonra gerçekleşti. Allah'ın izniyle ikinci fetih de gerçekleşecektir ve bu kesindir. Bu haberin doğruluğunu bir süre sonra göreceksiniz. Şüphesiz ikinci fethin gerçekleşmesi İslâm ümmetine yeniden râşid halifeliğin dönmesini gerektirmektedir.

Dördüncüsü: *"Peygamberlik (yani peygamber dönemi) sizin içinizde Allah'ın sürmesini dilediği kadar bir süre sürer. Sonra Allah onu kaldırmayı dilediğinde kaldırır. Sonra peygamberlik çizgisi üzere giden halifelik olur. Bu da Allah'ın devam etmesini dilediği kadar bir süre devam eder. Sonra Allah kaldırmayı dilediğinde onu da kaldırır. Sonra baskıcı krallık gelir. Bu da Allah'ın devam etmesini dilediği kadar bir süre devam eder. Sonra Allah kaldırmayı dilediğinde onu da kaldırır. Sonra peygamberlik çizgisi üzere giden halifelik olur."* Bunu dedikten sonra sustu."[154][154] özetlenerek.[155][155]

2. Bazen hak üzere olanların amelde kusur etmeleri ve görevlerini gereği gibi yerine getirmemeleri dolayısıyla bazı dönemlerde bâtıl üstün çıkabilir. Nitekim Uhud olayında bazılarının Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in emrine aykırı hareket etmeleri dolayısıyla Müslümanların yenilgiye uğratılmaları üzerine Ebu Süfyân:

"Bedir gününe karşı bir gün. Savaşlar birbirini izler" demişti. Ancak bâtılın üstünlük sağladığı bu tür gelişmelerin sonucu ve vardığı nokta farklıdır. Cehenneme gideceklerle cennete gidecekler bir değildir. Bundan dolayıdır ki Ömer *Radıyallahu anh*, Ebu Sufyân'a verdiği cevapta şöyle demişti:

"Ama bizim ölülerimiz cennette sizin ölüleriniz ise cehennemdedir."[156][156]

Kâfirlere karşı yapılan savaşta Müslümanların tarafından kim öldürülürse o şehiddir. Allah'ın cennetine götürülür. *Kâfirler* tarafından olup öldürülenler ise cehenneme ve acıklı azaba iletilirler. İki kitle arasında ne kadar büyük bir fark olduğunu gör. Ayrıca kesin sonuç mutlaka Müslümanların lehine olacaktır. Nitekim Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Ve hiç şüphesiz üstün gelecek olanlar da bizim askerlerimizdir." (Saffat, 37/173)

Mesele bizim Allah'ın ihlaslı askerleri olup olmadığımız meselesidir. İşte asıl mesele budur. Eğer böyle olursak Allah'ın bize yönelik vaadinin gerçekleşmesi kesindir. Yüce Allah ayeti kerimesinde şöyle buyuruyor:

"Allah sizden imân edip salih ameller işleyenlere, kendilerinden öncekileri hükümran kıldığı gibi onları da yeryüzüne hükümran kılacağını vaad etti. Kendileri için seçip beğendiği dinlerini onlar için güçlendirip yerleştirecek ve korkularından sonra onları güvene kavuşturacaktır. Onlar bana ibadet eder, hiçbir şeyi bana ortak koşmazlar. Bundan sonra kimler küfrederse işte onlar yoldan çıkmış olanlardır." (Nur, 24/55)

Kutsal uyanışın gençleri kesin zaferi ve hâkimiyeti, inatçılara, yalanlayanlara, yahudilere, hıristiyanlara ve onların münâfıklardan olan dostlarına boyun eğdirileceğini müjdeleyen bu açık ifadelerle sevinsinler. İnsanları Allah'ın yolundan alıkoyan ve onda eğrilik bulmaya çalışan Allah düşmanları da dünyada yenilgi ve helâkin, ahirette de azabın müjdesini alsınlar.

Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"İnkâr edenler mallarını, Allah'ın yolundan alıkoymak için harcarlar ve harcayacaklar da. Sonra bu onlar için yürek acısı olacak, sonra yenilecekler ve inkâr edenler cehenneme sürüleceklerdir." (Enfal, 8/38)

---

[154][154] Ahmed bin Hanbel (4/273). Heysemi de *el-Mecme* (5/189)'da: "Ravileri sikadırlar" demiştir. Bu hadis *es-Sahiha* No:5'de geçmektedir.

[155][155] el-Albâni, *es-Silsiletu's-Sahiha* (1/6-10)'dan özetlenerek.

[156][156] Bu hadisin tahrici (senedi) inşaallah ileride Uhud ğazvesiyle ilgili bölümde gelecek.

Rasûlullah -Sallallahu aleyhi vesellem-'in Davetinin Bu Döneminde Meydana Gelen Önemli Gelişmeler ve Büyük Olaylar

Allah'ın izniyle bu kutsal dönemin genel özelliklerini açıkladıktan sonra, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in temiz soluklarının yakınlığından mahrum olmamak için bu dönemin önemli olaylarına ışık tutacağız. Böylece Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in sıkıntılarını ve ızdıraplarını onunla birlikte yaşayacak, hissedeceğiz.
Bu önemli olaylar özetle şunlardır:
1. Hamza bin Abdilmuttalib'in Müslüman olması.
2. Birinci Habeşistan hicreti.
3. Ömer bin Hattab *Radıyallahu anh*'ın Müslüman olması.
4. İkinci Habeşistan hicreti.
5. Zulüm belgesi ve genel boykot.
6. Hatice *Radıyallahu anha*'nın ve Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in amcası Ebû Tâlib'in vefatı.
7. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in Tâif'e yolculuğu.
8. İsrâ ve Mirac olayı.
9. Birinci Akabe bey'atı.
10. İkinci Akabe bey'atı.
Şimdi bu önemli olayları açıklamaya başlayalım. Yardım edecek olan Allah'tır. Yalnız O'na güveniyoruz.

1. Hamza bin Abdilmuttalib'in Müslüman Olması.

Bulutlarla dolu ufuktan ortalığı aydınlatacak bir şimşeğin çakması kuvvetli ihtimaldir. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e yönelik sözü edilen eziyet ve alay, onun amcası ve süt kardeşi Hamza *Radıyallahu anh*'ın Müslüman olmasına sebep olmuştur. Hamza *Radıyallahu anh*'ın Müslüman olmasının sebebi hakkında şöyle bir rivayet nakledilmiştir: "Bir câriye Ebu Cehl'in, kardeşinin oğluna eziyet etmesinden dolayı onu (Hamza'yı) kınadı. Bunun üzerine o Ebu Cehl'e doğru yöneldi, ona kızdı ve sövdü.
"Ben onun dini üzere olduğum halde sen Muhammed'e nasıl söversin?" dedi. Suratını da feci bir şekilde yaraladı. Hamza *Radıyallahu anh*'ın başlangıçtaki Müslümanlığı bir tarafgirlik duygusuyla olmuştu. Ancak daha sonra Allah onun gönlünü yakîn nuruyla açtı ve böylece mü'minlerin seçkinlerinden oldu.[157[157]]
Muhammed bin Ka'b el-Kurazi'nin şöyle söylediği rivayet edilmiştir: "Hamza *Radıyallahu anh*'ın Müslümanlığı hamiyet (akrabaya olan tutkunluk ve tarafgirlik) duygusuyla olmuştu. Haremden çıkıp avlanırdı. Döndüğünde Kureyşlilerin toplandıkları yerlere uğrardı. Onlar Safa ve Merve civarında otururlardı. Hamza *Radıyallahu anh* onların yanına uğrar: "Şöyle şöyle oklar attım, şöyle şöyle yaptım" derdi. Sonra da evine giderdi. Bir gün yine avından döndü. Bir kadın karşısına çıktı ve:
"Kardeşinin oğlu, Ebu Cehl tarafından nasıl muamelelere tabi tutuldu (biliyor musun?) Kendisine sövdü, tartakladı ve şöyle şöyle yaptı" dedi. Hamza *Radıyallahu anh*:
"Onu gören biri oldu mu?" diye sordu. Kadın:

[157[157]] Bunu Beyhaki, *ed-Delâil*'de rivayet etmiş ve şöyle söylemiştir: "Bunu bize Ebu Abdillah el-Hâfız okutarak (İmlâ yoluyla) rivayet etti. Dedi ki: "Bize Ebu'l-Abbas Muhammed bin Ya'kub rivayet etti, o Ahmed bin Abdilcebbâr'dan rivayet etti, o Yunus bin Bukeyr'den rivayet etti, o Eslem'den olan ve hafızası güçlü bir adamdan rivayet etti. (2/213) Bunu İbn İshak da (1/304)'te rivayet etmiştir. İbn Kesir de (3/33)'te nakletmiştir.

“Vallahi bütün herkes gördü” dedi. Bunun üzerine ilerleyerek Safa ve Merve civarındaki söz konusu meclisin yanına gitti. Onlar oturuyorlardı. Ebu Cehl de aralarında bulunuyordu. Hamza *Radıyallahu anh* yayına dayandı ve:
“Şöyle şöyle oklar attım, şöyle şöye yaptım” dedi. Sonra iki eliyle birden yayını tuttu ve onunla Ebu Cehl’in iki kulağının arasına vurdu. Kulak ibiğini yardı. Sonra şöyle dedi:
“Sen onu yayla diğerini de kılıçla al. Ben onun Allah’ın peygamberi olduğuna şehadet ediyorum. Onun Allah’tan getirdiği her şeyin gerçek olduğuna şehadet ediyorum” Oradakiler:
“Ey Ebu Ammâre! O bizim ilâhlarımıza sövdü. (Bizim nazarımızda) Sen ondan üstün olduğun halde şayet sen de olsaydın yine de seni doğrulamazdık. Bu senin yaptığın bir aşırılıktır ey Ebu Ammâre!” dediler.[158[158]]

2. Birinci Habeşistan Hicreti.

İlim adamlarının çoğunluğuna göre bu olay Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in peygamberlikle görevlendirilmesinin beşinci yılının Receb ayında gerçekleşmiştir. Hicret edenler on erkekten ve dört kadından oluşuyorlardı. Başkanları da Osman bin Affan *Radıyallahu anh*’dı. Beraberinde Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in kızı Rukiyye *Radıyallahu anha* da vardı. Bu grubun içerisinde Ebu Seleme, Ummu Seleme, Ebu Sibre bin Ebi Ruhm ve eşi Ummu Külsüm, Amir İbn Rebi’a ve eşi Leylâ, Ebu Huzeyfe bin Utbe bin Rebi’a ve eşi Sehle binti Suheyl, Abdurrahman bin Avf, Osmân bin Maz’un, Mus’ab bin Umeyr, Suheyl bin Beydâ ve Zubeyr bin Avvam da vardı. Bunların çoğunluğu Kureyş’tendi. Deniz kenarına ulaştıklarında bir gemi kiraladılar ve bu gemi kendilerini istedikleri yere ulaştırdı. Müşriklerden kendilerine dokunacak işkencelerden emin bir şekilde orada bir süre kaldılar. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ile birlikte ise az sayıda (Müslüman) kaldı.

3. Ömer bin Hattab -Radıyallahu anh-’ın Müslüman Olması

Abdullah bin Mes’ud *Radıyallahu anh*’ın şöyle söylediği rivayet edilmiştir: “Ömer *Radıyallahu anh* Müslüman olduğundan beri hep güçlü kimseler olmuşuzdur.”[159[159]]
Ömer *Radıyallahu anh*’ın Müslüman olması birinci Habeşistan hicretinden sonra gerçekleşmiştir. Bazı ilim adamlarının tercih ettiği görüşe göre bu olay ilk hicrette hicret edenlerin Mekke’ye geri dönmelerinin sebeplerinden biri olmuştur.
Ömer *Radıyallahu anh*’ın Müslüman olması olayı ise şöyle gerçekleşmiştir:[160[160]] “Abdullah bin Ömer *Radıyallahu anh*’ın şöyle söylediği rivayet edilmiştir: “Ben Ömer *Radıyallahu anh*’in herhangi bir konuda: “Ben bunun şöyle olduğunu sanıyorum” deyip de onun dediği gibi çıkmadığını görmedim. Ömer *Radıyallahu anh* otururken güzel bir adam yanından geçti. Ömer *Radıyallahu anh* dedi ki:

158[158] Heysemi: “Bunu Taberânî mürsel olarak rivayet etmiştir ve ravileri Sahih’te isimleri geçen ravilerdir” demiştir. *Mecmau’z-Zevâid* (9/261) Hamza -*Radıyallahu anh*-’ın fazileti hakkında gelen rivayetler bâbı.
159[159] Buhârî (7/215) *Menâkıbu’l-Ensar*.
160[160] Sîret kitaplarında, Ömer -*Radıyallahu anh*-’ın kızkardeşinin evine gitmesi, Kur’an okuması, Müslüman olması sonra Dâru’l-Erkam’a gitmesi konusunda onun kölesi (mevlâsı) Eslem’in naklettiği rivayet meşhur olmuştur. Bu gelişmeler o rivayette uzun bir şekilde anlatılmaktadır. Hafız Nureddin el-Heysemi şöyle demiştir: “Bu rivayeti Bezzâr nakletmiştir ve ravileri arasında Usâme bin Yezid bin Eslem vardır ki bu kişi zayıf biridir.” (*Mecmau’z-Zevâid*, 9/65) Ben derim ki: “Bu rivayetin râvileri arasında aynı şekilde İshâk bin İbrâhim el-Huneyni bulunmaktadır. Bezzâr onun rivayeti tek başına naklettiğini (yani kendinden önceki râviden rivâyeti sadece onun aldığını ondan başka bu rivâyeti alan birinin bulunmadığını) söylemiştir. Hafız onun hakkında şöyle diyor: “İshak bin İbrâhim el-Huneyni, Ebu Ya’kub el-Medeni’dir. Zayıf biridir.” (*Takribu’t-Tehzib*, 1/55)
Kıssayı ise el-Beyhaki, *ed-Delâil* (2/216)’da senediyle rivayet etmiştir. İbn İshak diyor ki: “Bana nakledildiğine göre Ömer -*Radıyallahu anh*-’ın Müslüman olması şöyle olmuştur...” İbn Hişam, *Sire*, (1/355)

“Ya ben kanaatimde hata ettim yahut bu cahiliyedeki dini üzeredir. Veya bu onların kâhinleriydi. Adamı bana çağırın.” Adam yanına çağrıldı. Ona bunu söyledi. (Adam):
“Bugünkü gibi bir Müslüman adamın karşılandığını görmedim” dedi. (Ömer):
“Sorduğum şeyi mutlaka bana bildirmeni istiyorum” dedi. (Adam):
“Cahiliye döneminde onların kâhinleriydim” dedi.
“Cinlerinin sana getirdikleri içinde en garib olanı neydi?” diye sordu. Adam şöyle söyledi:
“Bir gün ben çarşıdayken cinnim beni büyük hayrete düşürdüğünü bildiğim bir şey getirdi. Dedi ki:
“Cinleri ve onların yoldan çıkarmalarını, alıştırdıktan sonra ümitsiz bırakmalarını, develerin ve semerlerinin üstüne binmelerini gördün mü?” Ömer *Radıyallahu anh* dedi ki:
“Ben onların ilâhlarının yanında uyurken bir adam bir buzağı getirip kesti. Bir kimse de şiddetle bağırdı ki, ondan daha yüksek sesle bağıran birini görmemiştim.
“Ey çarpışma! Kurtarıcı iş! Edebi konuşan adam! diye seslendi. Yine: “Senden başka ilâh yoktur” diyordu. Kalktım. Ondan sonra:
“Şu peygamberdir” deninceye kadar çarpışmaya girmedik.[161[161]]
Hafız İbn Hacer diyor ki: “(Buhari) bu hikayeyi Ömer *Radıyallahu anh*’ın Müslüman olması bâbı’nda Aişe *Radıyallahu anha*’dan rivayet edildiği şekliyle ve Talha’nın Ömer *Radıyallahu anh*’den rivayet ettiği şekilde vermiştir. Çünkü (bildirildiğine göre) bu olay Ömer *Radıyallahu anh*’ın Müslüman olmasına sebep olmuştur.[162[162]] Onun Müslüman olmasının sebeplerinden biri de Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in duasıdır. Abdullah bin Ömer *Radıyallahu anh*’den rivayet edildiğine göre Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* şöyle demişti:
“Ey Allah’ım! İslâm’ı şu iki adamdan sana en sevimli olanıyla, Ebu Cehl’le ve Ömer bin Hattab’la üstün kıl.” (İbn Ömer) *Radıyallahu anh* dedi ki:
“Onların Allah’a en sevimli olanları Ömer *Radıyallahu anh*’dı.”[163[163]]
Abdullah bin Ömer *Radıyallahu anh*’dan şöyle rivayet edilmiştir: “Ömer *Radıyallahu anh* Müslüman olunca insanlar evinin etrafında toplandı ve: “Ömer dininden çıktı” dediler. Ben de o zaman genç bir çocuktum ve evin damında bulunuyordum. O sırada üzerinde ipek bir hırka bulunan bir adam geldi ve:
“Ömer dininden mi çıktı?” Bu da neyin nesi?” Ben onun komşusuyum” dedi. İnsanlar onu görünce dağıldılar. Ben:
“Bu kimdir?” diye sordum.
“As bin Vâil” dediler.”[164[164]]
Abdullah bin Ömer *Radıyallahu anh*’ın şöyle söylediği rivayet edilmiştir: “Ömer bin Hattab *Radıyallahu anh* Müslüman olduğunda Kureyşliler onun Müslüman olduğunu bilmiyordu. O,
“Mekke halkı içinde bir haberi en hızlı yayabilen kimdir?” diye sordu.
“Cemil bin Ma’mer el-Cumhi” dediler. Onun yanına gitti. Ben de kendisiyle beraberdim. Peşinden gidiyordum. Duyduğumu ve gördüğümü anlayabiliyordum. Adamın yanına vardı ve:
“Ey Cemil! Ben Müslüman oldum” dedi. Vallahi adam bir tek söz söylemeden Mescidi Haram’a gitmek üzere kalktı. Kureyş topluluklarına seslendi ve:
“Ey Kureyş halkı! İbn Hattab dinden çıktı” dedi. Ömer *Radıyallahu anh* de:
“Yalan söylüyor. Aksine ben Müslüman oldum ve Allah’a iman ettim. O’nun elçisini doğruladım” dedi. Kureyşliler onun üzerine üşüştüler. O güneşin ışıkları başlarında kararmaya başlayıncaya kadar kendileriyle vuruştu. Sonra Ömer *Radıyallahu anh* biraz durdu ve oturdu. Ötekiler başına durdular. Ömer *Radıyallahu anh* onlara:

161[161] Buhârî (5/215-216) *Menâkıbu’l-Ensar.*
Bu hadisin Sahihi Buhârî’de geçen metni bu kitabın Arapçasında geçen metinden biraz farklıdır. Ancak biz tercümede kitaptaki metni esas aldık. (Çeviren)
162[162] Fethu’l-Bâri (7/220).
163[163] Tirmizî (13/143) el-Menâkıb. Tirmizî: “Bu hadis hasen, sahih, garibdir. İbn Ömer’den nakledilen rivayetlerdendir” demiştir. el-Albâni de bunun sahih olduğunu söylemiştir: Sahihu’t-Tirmizî’yle ilgili kitabı, No: 2907.
164[164] Buhârî (7/215) Menâkıbu’l-Ensar.

“Ne istiyorsanız yapın. Vallahi eğer üç yüz adam olsaydık ya siz Mekke’yi bize bırakırdınız veya biz onu size bırakırdık” dedi. Onlar böyle başında toplanmış dururlarken üzerinde ipek bir cübbe ve mavimsi gömlek bulunan bir adam geldi.
“Ne oluyor size?” diye sordu.
“İbnu Hattab dininden çıktı” dediler. Adam:
“Bırakın. Bir adam kendisi için bir din seçmiş. Siz Adiy oğullarının adamlarını size bırakacaklarını mı sanıyorsunuz?” dedi. Bunun üzerine adeta üzerinden çıkarılmış bir elbise gibi oldular (etrafından dağıldılar). Ben daha sonra kendisine Medine’de:
“O gün senin etrafına toplananları dağıtan adam kimdi?” diye sordum.
“Oğlum o, Âs bin Vâil’di” dedi.”[165][165]

4. İkinci Habeşistan Hicreti

Kıymetli muhacirler (Allah kendilerinden razı olsun) Mekke’de Müslümanlara uygulanan baskının biraz hafiflediğini sandılar. Gurbet hayatı da kendilerine ağır geldi. Dolayısıyla geri döndüler. Ancak kendilerine ulaşan haberlerin doğru olmadığını gördüler. Müslümanlar üzerindeki baskı daha da artmıştı. Bu yüzden Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* kendilerine tekrar hicret etmeleri için işaret vermekten başka bir yol bulamadı.
Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in hanımı Ummu Seleme binti Ebi Umeyye bin Muğire’nin şöyle söylediği rivayet edilmiştir: “Habeşistan toprağına ayak bastığımızda orada hayırlı bir komşuya, Necaşi’ye komşu olduk. Dinimiz hakkında güvene kavuştuk. Eziyet edilmeden ve hoşumuza gitmeyecek bir söz duymadan Allah’a kulluk ettik. Bunun haberi Kureyş’e ulaştığında aralarında görüştüler ve bizim hakkımızda Necaşi’ye iki etkili adam ve onlarla birlikte Mekke mallarından seçecekleri çeşitli hediyeler göndermeye karar verdiler. Hazırladıkları hediyelerin en hoş olanlarından biri çok güzel bir şekilde işlenmiş ceylan derisiydi. Necaşi’nin patriklerinden hiçbirini müstesna tutmaksızın hepsine birer hediye hazırlamışlardı. Sonra bunlarla Abdullah bin Ebi Rebi’a ile Amr bin As’ı gönderdiler. Onlara ne yapmaları gerektiğini bildirdiler. Dediler ki:
“Onların (gidenlerin) hakkında Necaşi’yle konuşmadan önce her bir patriğe hediyesini verin. Sonra Necaşi’nin hediyelerini takdim edin. Sonra ondan gidenleri kendileriyle hiç konuşmadan size teslim etmelerini isteyin.” O iki kişi yola çıktı. Necaşi’nin yanına vardılar. Biz de onun yanında, hayırlı bir komşunun yanında hayırlı bir yuvada bulunuyorduk. Gelenler Necaşi’yle konuşmadan önce patriklerden hiçbirini müstesna tutmaksızın hepsine hediyelerini verdiler. Her bir patriğe şöyle dediler: “Kralın yurduna içimizden akli durumları pek yerinde olmayan genç yaşta bazı kimseler sığındılar. Bunlar kavimlerinin dinlerinden çıktılar. Sizin dininize de girmediler. Bizim de sizin de bilmediğiniz yeni bir din ortaya çıkardılar. Bizi krala, onları bize vermesi için kavimlerimizin ileri gelenleri gönderdiler. Biz onların hakkında kralla konuştuğumuzda siz krala, hiç kendileriyle konuşmadan onları bize teslim etmesi yönünde fikir veriniz. Onların kavimleri kendilerini daha yakından tanımakta ve daha iyi düşünmektedir. Kendilerini kötülemelerine sebep olan şeyi daha iyi bilmektedirler.” Onlar da kendilerine:

[165][165] İbn Hibban (15/302-303) No: 6879. Abdullah bin Ahmed, *Fedâilu’s-Sahabe*’ye yaptığı ilavelerinde (372)’de rivayet etmiştir. Heysemi de, *el-Mecme’u* de: “Bunu Bezzar ve muhtasar olarak Taberânî rivayet etmiştir. Ravileri sikadırlar. Ancak İbn İshak tedlis yapan biriydi (zayıf ravileri bilinmeyen ad veya ünvanlarıyla anarak hadisin senedindeki zaafı gizlemeye çalışan biriydi)” demiştir. Şu’ayb el-Arnâvut ona, *el-İhsân fi Takribi Sahihi İbni Hibban* adlı eserinde: “Bu hadisin isnâdı kuvvetlidir (kavidir)” demiştir. Bu hadisi el-Hakim de (3/85)’de muhtasar olarak rivayet etmiş ve şöyle söylemiştir: “Bu hadis Müslim’in şartlarına göre sahihtir. Ancak Buhârî ve Müslim bunu kitaplarına almamışlardır.” Zehebi de el-Hakim’in bu açıklamasına muvâfakât etmiştir.

“Evet” dediler. Sonra o iki kişi hediyelerini Necaşi’ye takdim ettiler. Necaşi onların hediyelerini kabul etti. Sonra onlar kendisiyle konuşmaya başladılar ve şöyle dediler:
“Ey Kral! Senin yurduna içimizden akli durumları pek yerinde olmayan genç yaşta bazı kimseler sığındılar. Bunlar kavimlerinin dinlerinden çıktılar. Senin dinine de girmediler. Bizim de senin de bilmediğin yeni bir din ortaya çıkardılar. Bizi sana, onları kendilerine geri vermen için kavimlerimizin ileri gelenleri, bizzat kendi babaları, amcaları ve aşiretleri gönderdiler. Onların kavimleri kendilerini daha yakından tanımakta ve daha iyi düşünmektedir. Kendilerini kötülemelerine ve azarlamalarına sebep olan şeyi daha iyi bilmektedirler.” Abdullah bin Ebi Rebi’a ve Amr bin As için Necaşi’nin onların (muhacirlerin) sözlerini dinlemesinden daha sinirlendirici bir şey yoktu. Etrafındaki patrikler hemen:
“Ey Kral! Bunlar doğru söylüyor. Onların kavimleri kendilerini daha iyi bilir ve düşünür. Onları kötülemelerine sebep olan şeyi kendileri daha iyi bilir. Onları bu iki kişiye teslim et. Yurtlarına ve kavimlerine geri götürsünler” dediler. Necaşi buna kızdı ve şöyle söyledi:
“Hayır, Allah’a yemin olsun ki. öyleyse onları bu iki kişiye teslim etmiyorum. Bir topluluk bana sığındıktan, benim yurduma yerleştikten, benim dışımdakileri bırakıp beni seçtikten sonra kendilerini çağırıp, bunların onlarla ilgili olarak ileri sürdükleri hakkında ne dediklerini dinlemeden teslim etmem. Eğer durum bunların dediği gibiyse onları kendilerine teslim eder ve kavimlerine geri gönderirim. Ama bunların dediğinden farklıysa onları kendilerine vermem ve benim yanımda kaldıkları sürece kendilerine iyi muamelede bulunurum.” Daha sonra Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in sahabilerine adam gönderip onları yanına çağırdı. Kralın elçisi sahabilerin yanına gelince toplandılar. Sonra birbirlerine:
“Adamın yanına çıktığınızda ne diyeceksiniz?” diye sordular. (Görüşmeden sonra):
“Vallahi bildiğimizi ve Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in bize söylediğini söyleriz. Artık bundan dolayı ne olacaksa olsun” dediler. Necaşi’nin yanına vardıklarında papazları da etrafına toplanmış ve etrafında mushaflarını da açmışlardı. Necaşi sahabilere:
“Kendisi için kavminizin dinini terkettiğiniz, benim dinime ve şu milletlerden hiçbirininin dinine girmeyip de kabul ettiğiniz şu din nedir?” diye sordu. Krala karşı konuşan kişi Cafer bin Ebi Tâlib oldu. Krala şu cevabı verdi:
“Ey Kral! Biz putlara ibadet eden, ölü hayvan eti yiyen bir cahiliye toplumuyduk. Kötülükleri işler, akrabayla bağı koparır, komşularımıza kötü muamele ederdik. İçimizde güçlü olan zayıf olanı yerdi. İşte biz bu hal üzereyken Yüce Allah bize içimizden, nesebini, doğruluğunu, emanete riayetini ve iffetini bildiğimiz bir peygamber gönderdi. O bizi, Allah’ı bir bilmemiz ve O’na kulluk etmemiz, bizim ve atalarımızın Allah’tan başka tapındığı taşları ve putları bırakmamız için Allah’a çağırdı. Bize doğru sözlü olmamızı, emanetin hakkını yerine getirmemizi, akrabaya iyiliği, komşuya iyi muamelede bulunmayı, haramlardan ve kan dökmekten uzak durmayı emretti. Bizi kötülüklerden, yalan sözden, yetim malı yemekten, namuslu kadına iftirada bulunmaktan nehyetti. Bize yalnız Allah’a kulluk etmemizi, O’na hiçbir şeyi ortak koşmamamızı emretti. Aynı şekilde bize namazı, zekâtı ve orucu emretti.” Bu şekilde ona İslâm’ın hükümlerini saydı. (Sonra sözüne şöyle devam etti.): “Biz de onu doğruladık, kendisine iman ettik ve bize Allah’tan getirdikleri konusunda kendisine uyduk. Yalnız Allah’a kulluk ettik ve hiçbir şeyi O’na ortak koşmadık. Onun bize haram kıldığını haram saydık. Bize helal kıldığını da helal bildik. Bunun üzerine kavmimiz bizim üzerimize geldi ve bize işkence ettiler. Dinimizden dolayı, bizi Allah’a ibadetten tekrar putlara ibadete çevirebilmek için, daha önce helal saydığımız pislikleri yeniden helal saymamız için bize baskı yaptılar. Onlar bizi ağır bir baskıya maruz bırakınca, bize haksızlık yapınca, iyice sıkıştırınca ve dinimizin gereğini yerine getirmemize engel olunca senin yurduna geldik, başkalarına karşı seni tercih ettik. Sana yakın olmayı istedik ve senin yanında haksızlığa uğratılmayacağımızı umduk, ey kral!” Bunun üzerine Necaşi:
“Onun (peygamberin) Allah’tan getirdiğinden yanında (ezberinde) bir şey var mı?” diye sordu. Ca’fer:

"Evet" dedi. Necaşi de:
"Onu bana oku" dedi. O da "Kaf, Hâ, Yâ, Ayn, Sâd" (Meryem) suresinin baş tarafından bir miktar okudu. Vallahi bunun üzerine Necaşi sakalı ıslanıncaya kadar ağladı. Aynı şekilde (Ca'fer *Radıyallahu anh*'in) kendilerine okuduğu şeyleri duyunca kralın papazları da önlerindeki mushafları ıslanıncaya kadar ağladılar. Sonra Necaşi şöyle söyledi:
"Şüphesiz bu ve İsa'nın getirdiği aynı kaynaktan çıkmadır. Siz ikiniz çıkın gidin. Vallahi ben onları size teslim etmem ve onlar da teslim olacak değillerdir." O ikisi (Necaşi'nin) yanından çıktıklarında Amr bin As:
"Vallahi yarın ona (Necaşi'ye) onların köklerini söktürecek şeyleri söyleyeceğim" dedi. Bizim hakkımızda daha merhametli olan Abdullah bin Ebi Rebi'a da:
"Böyle yapma. Onlar bize muhalefet yapmış olsalar da içimizde onların akrabaları var" dedi. (Amr bin As yine de):
"Vallahi ona, onların Meryem oğlu İsa'nın kul olduğunu ileri sürdüklerini söyleyeceğim" dedi. Sonra ertesi gün erkenden (kralın) yanına gitti ve şöyle söyledi:
"Ey Kral! Onlar Meryem oğlu İsa hakkında çok büyük bir söz söylüyorlar. Sen onlara bir adam gönderip kendilerine onun hakkında ne söylediklerini sor." Bunun üzerine Kral onun (İsa'nın) hakkında soru sorması için onlara bir adam gönderdi. Böyle bir şey bizim hiç başımıza gelmemişti. Cemaat toplandı. Sonra birbirlerine:
"Meryem oğlu İsa hakkında size soru sorulduğunda onun hakkında ne diyeceksiniz?" diye sordular. (Sonra da) şöyle dediler:
"Vallahi Peygamberimizin onun hakkında getirmiş olduğunu söyleriz. Artık bundan dolayı ne olacaksa olsun. (Necaşi'nin) yanına girdiklerinde:
"Meryem oğlu İsa hakkında ne diyorsunuz?" diye sordu. Ca'fer bin Ebi Tâlib de şöyle söyledi:
"Onun hakkında Peygamberimizin bize getirdiğini söylüyoruz. O, Allah'ın kulu, peygamberi, ruhu ve kelimesidir. Allah onu bekâr ve iffetli Meryem'e ilkâ etmiştir." Bunun üzerine Necaşi eliyle yere vurdu, oradan bir çalı parçası aldı ve şöyle söyledi:
"Vallahi Meryem oğlu İsâ senin söylediğinden şu çalı parçası kadar bile farklı değildir."[166[166]]

İmâni Dersler ve Ölçüler

1. Cezâiri diyor ki: "Güzel sîretin bu döneminden çıkarılacak çeşitli neticeler ve ibretler vardır. Bunları şu şekilde özetliyoruz: Hicretin meşru olduğu. Hicret ise kulun Allah'a kulluk görevini yerine getirmekte zorlandığı küfür beldesinden herhangi bir işkenceye maruz kalmadan Allah'a ibadet etme imkânı bulacağı bir yere göç etmesidir. Burada aynı zamanda dedikoduların tehlikesi ortaya konmaktadır. Çünkü muhacirler bunlara inanarak geri dönmüş sonra tekrar daha önce gördükleri işkencenin aynısını görmüş dolayısıyla ikinci kez hicret etmek zorunda kalmışlardır."[167[167]]
2. Bu olay Yüce Allah'ın şu sözünü doğrulamaktadır:
"Kim Allah'tan sakınırsa (Allah) onun için bir çıkış yolu var eder." (Talak, 65/2)
Burada aynı zamanda Yüce Allah'ın veli kullarına olan lütfu ve onları nasıl savunduğu ortaya konuyor. Nitekim bir âyetinde de Yüce Allah şöyle buyuruyor:
"Şüphesiz Allah iman edenleri savunur." (Hac, 22/38)

[166[166]] Bunu İbn Hişâm, İbn İshak'tan rivayet etmiştir. *Sîretu İbn Hişâm ma'a'r-Ravd* (2/87-88) Ahmed bin Hanbel (1740). İbn Huzeyme (2260). İbn Huzeyme bu rivayetin sahih olduğunu söylemiştir. Aynı şekilde Ebu Nu'aym da, *el-Hilye* (1/115, 116)'da, Beyhaki, *el-İ'tikâd* (11)'de rivayet etmiştir. Allame Ahmed Şâkir de: "Bu hadisin isnadı sahihtir" demiştir. el-Albâni de, *Fıkhu's-Sîre*'ye yazdığı tahkikte (134)'te bu rivayetin isnadının sahih olduğunu söylemiştir. Bu rivayetin, Ahmed bin Hanbel'in *Müsned*'inde Abdullah bin Mes'ud *-Radıyallahu anh-*'dan rivayet edilen bir şahidi mevcuttur. *Müsned* (4400).
[167[167]] Haza'l-Habib Yâ Muhibb (122).

Bu olay Yüce Allah'ın şu sözünü de doğrulamaktadır:
"Küfredenler mallarını, Allah'ın yolundan alıkoymak için harcarlar ve harcayacaklar da. Sonra bu onlar için yürek acısı olacak, sonra yenilecekler ve küfredenler cehenneme sürüleceklerdir." (Enfal, 8/36)
Burada aynı şekilde doğruluğun sonucu ortaya konmakta, Cafer bin Ebi Tâlib ve beraberindekilerin nasıl Necaşi'ye karşı doğru konuştukları, inançlarından bir şeyi gizlemedikleri ve böylece en güzel, en övgüye değen bir sonuçla karşılaştıkları görülmektedir.
3. Olayda aynı zamanda Necaşi'nin üstünlüğü de ortaya konmaktadır. Bu konuda Buhari'nin Cabir *Radıyallahu anh*'den rivayet etmiş olduğu bir hadis de bulunmaktadır. Bu hadise göre, Necaşi öldüğünde Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* şöyle buyurdu:
"Bugün salih bir adam öldü. Kalkın kardeşiniz Ashame için namaz kılın."[168[168]] Necaşi kelimesi Habeşistan kralları için kullanılan lakabdır.

5. Zulüm Belgesi ve Genel Boykot

İmam Muhammed bin Yusuf Salihi eş-Şâmi şöyle demiştir: "Ebu'l-Esved, Zuhri, Musa bin Ukbe ve İbn İshak şöyle demişlerdir: "Kureyşliler, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in ashabının güven ve huzur buldukları bir ülkeye yerleştiklerini, onlardan oraya sığınanların korunduklarını, öte yandan arkasında ne olduğuna aldırmayan heybet sahibi Ömer *Radıyallahu anh*'ın Müslüman olduğunu, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in sahabilerinin onu ve Hamza'yı kendilerine siper edindiklerini -ki O ve Hamza *Radıyallahu anh* Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in sahabileriyle birlikteydiler- ve İslâm'ın kabileler arasında yayılmaya başladığını görünce aralarında bir görüş birliği yaptılar. Bu konudaki ortak görüşleri Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'i öldürmekti. "Çocuklarımızı ve kadınlarımızı bize karşı fesada sürükledi" dediler. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in kavmine de şöyle dediler:
"Bizden katkat diyet alın. Onu Kureyş'ten olmayan biri öldürsün. Böylece siz de rahatlamış olursunuz." Ancak kavmi Hâşim oğulları bunu kabul etmedi. Muttalib bin Abdi Menâf oğulları da bu konuda onlara destek oldular.
Kureyşliler, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in kavminin kendini koruduğunu görünce Kureyş'ten müşrik olanlar onlara karşı tavır almaya ve onları Mekke'den Vâdi'ye (Şi'b'e çıkarmaya) karar verdiler. Bu konuda görüşbirliği yaptılar ve Hâşim oğullarıyla Muttalib oğullarına karşı aralarında işbirliği yapacaklarına dair bir yazı (anlaşma metni) yazmaya karar verdiler. Bu anlaşmaya göre onlardan kız almayacak ve onlardan birine kız vermeyeceklerdi. Onlara bir şey satmayacak ve onlardan bir şey satın almayacaklardı. Kendileriyle hiçbir anlaşma kabul etmeyeceklerdi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'i öldürmeleri üzere kendilerine teslim etmedikleri sürece onlara hiçbir şekilde acımayacaklardı. Biraraya geldiklerinde bu konuda bir metin yazdı ve bu metinde belirtilenlere uyacakları üzere aralarında anlaşma yapıp birbirlerine söz verdiler. Daha sonra yazdıkları metni, kendi açılarından daha çok bağlayıcı olması için Ka'be'nin duvarına astılar. Böylece onlarla bütün ticari ilişkilerini kestiler. Onlara hiçbir yiyecek, giyecek bırakmıyor, onlara birşey satmıyor ve ihtiyaçlarını da başkalarından satın alıyorlardı. Kureyşliler bu uygulamayı başlatınca Hâşim oğulları ve Muttalib oğulları Ebu Tâlib'in etrafına toplandılar ve mü'min olanları da kâfir olanları da onunla birlikte bir vadiye toplandılar. Mü'min olan dini dolayısıyla kâfir olan da kabile tutuculuğu (hamiyyeti) dolayısıyla buraya girdi. Sadece Hâşim oğullarından Ebu Leheb, Kureyşlilerin tarafına geçti ve onlara destek verdi.

[168[168]] Buhârî (7/230) *Menâkıbu'l-Ensâr*.

İbn İshak ve daha başkaları şöyle demişlerdir: "Üç yıl süreyle bu hal üzere kaldılar. İyice zor duruma düştüler. Kureyş'ten kendilerini ziyaret etmek ve onlara bir şey getirmek isteyen kimse bunu ancak gizlice ve başkalarından saklayarak yapabiliyordu."169[169]
İbn Kesir de şu bilgileri veriyor:
"Daha sonra Kureyşlilerden bazıları bu anlaşmayı bozmaya çabaladı. Anlaşmanın bozulması görevi Hişâm bin Amr bin Rebi'a bin Hâris bin Hubeyyib bin Cuzeyme bin Mâlik bin Hisl bin Amir bin Luey'e verilmişti. Konuyla (anlaşmanın bozulması konusuyla) ilgili olarak Mut'ım İbn Adiy'e ve Kureyş'ten bir topluluğun yanına giti. Ona bu konuda olumlu cevap verdiler. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* de kendi kavmine, Yüce Allah'ın o yazı metnine bir kurt saldığını ve o kurdun Allah ibareleri dışındaki bütün yazıları yediğini haber verdi. Gerçekten de öyle olmuştu. Sonra Haşim oğulları ve Muttalib oğulları Mekke'ye döndüler ve Ebu Cehl Amr bin Hişâm'ın itirazına rağmen barış sağlandı.170[170]
Bu noktada karşımıza şu soru çıkmaktadır: Haşim oğulları ve Muttalib oğulları mü'minleriyle, kâfirleriyle bu şiddetli sıkıntıya ve apaçık belâya nasıl katlanabilmişlerdir?
Bu sorunun cevabı şudur: En yüce, en ulu ve en çok hikmet sahibi olan Allah daha iyi bilir de, müşrikler inanç ve din konusunu dikkate almadan, asabiyetleri (tarafçılıkları), yakınlara ve akrabaya olan hamiyyetleri ve Muhammed *Sallallahu aleyhi vesellem*'i, Kureyş'in Hâşim oğullarıyla Muttalib oğulları dışında kalanlara teslim ederek onu öldürmelerine ve kendisine haksızlık etmelerine fırsat vermeleri durumunda içine düşecekleri aşağılığı kabul etmek istememeleri dolayısıyla buna katlanmışlardır.171[171]
Müslümanların katlanmalarının birkaç sebebi vardı. Bunlar:
1. Sevgisi kalplerini kuşatmış olan Allah inancı: Bu inanç dolayısıyla, çektikleri sıkıntı ve maruz kaldıkları işkence Allah'ın rahmet ve lütfunu kazandıracak sebeplerden olduğu sürece bedenlerine eziyet edilmesine aldırış etmiyorlardı. Hirakl, Ebu Sufyân bin Harb'e Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in sahabileri hakkında şu soruyu sormuştu:
"Onlardan biri o dine girdikten sonra dininden dönüyor mu?" O da:
"Hayır" cevabını vermişti. Bunun üzerine Hirakl şöyle demişti:
"Sevgisi kalplere girdiğinde iman da böyledir."172[172]

169[169] Sebilu'l-Hudâ ve'r-Reşâd min Sîreti Hayri'l-İbâd (2/502-504). Mecme'u'l-Buhûsi'l-İslâmiyye (özetlenerek).
170[170] Hafız İbn Kesir, *el-Fusul fi'htisâri Sîreti'r-Resul* (90, 91). Tahkik ve ta'lik: Muhammed el-İyd el-Hatrâvi ve Muhyiddin Mistu.
171[171] Ebu Tâlib'in zikrettiği şiiri İbn İshak rivayet etmiştir. O, söz konusu şiirde kendisinin Rasûlullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*-'e iman edip Müslüman olmuş biri olmadığını ancak onu asla helâk edilmek üzere birine bırakamayacağını açıkça ifade etmiş ve şöyle söylemiştir:

Toplumun kendilerine bir sevgi olmadığını
Bütün bağları ve kulpları kopardıklarını

Bize açıkça düşmanlık ve eziyet ettiklerini
Arkadan izleyen düşmanın emrine uyduklarını

Aleyhimizde birtakım zanları olan
Arkamızdan bize kinlerinden parmaklarını ısıran bir kavimle anlaştıklarını gördüğümde

Onlara karşı nefsimi koyu esmer sabra yönelttim.
Kralların mirası bembeyaz bir

Adamlarımı ve kardeşlerimi Beyt'in yanına getirdim.
Onun elbiselerinden, yemâni sırmalarla tuttum.

Birlikte, kapalı bir kapıya yönelerek,
(Kötülükten) uzak kalmak isteyen herkesin ahdini yerine getirdiği mekândan
İbn Hişâm Sîresinin Şerhi (er-Ravdu'l-Unuf, 2/13)
172[172] Buhârî (1/42-43) *Bed'u'l-Vahy*.

2. Çeşitli faziletleri üzerinde taşıyan, kusurları olmayan ve basitliklerden de uzak olan bir önderin varlığı: Şüphesiz onların sabretmelerinin ve başarıya ulaşmalarının en önemli sebeplerinden biri böyle bir önderin varlığıydı. Nitekim İbn Kesir de şöyle söylemiştir: "Kureyşliler Hubeyb *Radıyallahu anh*'ı asacakları zaman darağacına çıkardılar ve:
"Şu an Muhammed'in senin yerinde olmasını ister miydin?" diye sordular. O da şöyle söyledi:
"Büyük Allah'a yemin olsun ki, benim kurtarılmama karşılık olarak ayağına bir diken batırılmasını bile istemem." Bu söz üzerine oradakiler güldüler.
Bu konuda bir şair de şöyle diyor:
"Kureyş bir Müslümanı esir etti.
Hiç korkmadan cellâdına yürüdü.
Sordular: "İster miydin, sen kurtuluşa erseydin de,
Sana fidye olarak Peygamber öldürülseydi?"
O da şu cevabı verdi: "Asla! İstemezdim ki,
Ben en zor durumdan kurtulsaydım da
Muhammed'in burnu kanasaydı."
İşte ona olan sevgilerinin etkisiyle onlar, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in bir tek tırnağının acımaması için boyunlarının ipe gitmesine razı oluyorlardı.
3. Sorumluluk duygusu:
Safiyyurrahman el-Mubârekfuri şöyle diyor: "Sahabiler, bir insanın üzerinde ne kadar büyük ve önemli bir sorumluluk olduğunun tam bir şekilde farkındaydılar. Aynı zamanda bu sorumluluktan hiçbir durumda kaçılamayacağını ve yan çizilemeyeceğini de biliyorlardı. Bu sorumluluğu taşımaktan kaçılması yüzünden doğacak sonuçlar, içinde bulundukları sıkıntılı durumdan daha ağır, daha katı ve daha çok zararlı olacaktı. Bu sorumluluktan kaçılması sonrası ortaya çıkacak zarar onların hepsini ve bütün insanlığı birden etkileyecekti. Bu ise, söz konusu duruma katlanmaları dolayısıyla karşılaştıkları sıkıntılarla kıyaslanamayacak derecede ağır olacaktı."[173[173]]
4. Kur'an'ın ve Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in kendilerini Allah'ın rahmetiyle ve hoşnutluğuyla müjdelemesi, kâfirlerin ise azap göreceklerini bildirmesi. Yüce Allah şöyle buyuruyor:
"O gün yüzleri üzere ateşe sürüklenecekler. "Cehennemin dokunuşunu tadın." (Kamer, 54/48) Aynı şekilde sahabiler zaferle, dünyada hâkimiyeti ele geçirilmekle müjdelenmiş, kâfirlerin ve yalanlayıcıların ise helâk edilecekleri haber verilmişti.
Şüphesiz bu dört etken sabır ve kararlılıkta en güçlü etkenlerdendir.

6. Ebu Tâlib'in ve Hz. Hatice -Radıyallahu anha-'nın Vefatı

İbn İshak şöyle diyor: "Daha sonra Hatice binti Huveylid *Radıyallahu anha* ve Ebu Tâlib aynı yıl içinde vefat ettiler. Hatice *Radıyallahu anha*'nın ve ardından da amcası Ebu Tâlib'in vefatıyla Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* birbirini izleyen musibetlerle karşı karşıya geldi. Hatice *Radıyallahu anha* onun için İslâm konusunda sadık bir yardımcıydı. Sıkıntılarını ona açıyordu. Amcası da kendisini davasında koruyor, kavmine karşı savunuyor ve onlara engel oluyordu. Bu olaylar Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in Medine'ye hicretinden üç yıl önce meydana geldi. Ebu Tâlib vefat edince, Kureyşliler, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e onun sağlığında yapmaya cesaret edemedikleri eziyetler etmeye başladılar."[174[174]]
Museyyib'den rivayet edildiğine göre Ebu Tâlib can çekişirken Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* yanına girdi. Yanında Ebu Cehl de vardı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*:

173[173] *er-Rahiku'l-Mahtum* (143).
174[174] *İbn Hişâm Sîresi*, *er-Ravdu'l-Unuf*'la birlikte (2/166).

“Ey amcacığım! Allah’tan başka ilâh yoktur” de bu sözü Allah katında senin için bir hüccet olarak göstereyim” diye buyurdu. Bunun üzerine Ebu Cehl ve Abdullah, İbn Ebi Umeyye:
“Ey Ebu Tâlib! Abdulmuttalib’in dininden dönüyor musun” dediler. Bu sözü sürekli tekrar ettiler. Sonunda Ebu Tâlib son söz olarak:
“Abdulmuttalib’in dini üzere” dedi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* de şöyle buyurdu:
“Nehy edilmediğim sürece senin için Allah’tan mağfiret dileyeceğim.” Ancak daha sonra şu âyet indi: *“Cehennemlik oldukları belli olduktan sonra, akraba bile olsalar Allah’a ortak koşanlar için mağfiret dilemek Peygambere ve mü’minlere yaraşmaz.”* (Tevbe, 9/113) Ayrıca şu âyet indi: *“Sen sevdiğini doğru yola iletemezsin, ancak Allah dilediğini doğru yola iletir ve O doğru yola erecekleri daha iyi bilir.”* (Kasas, 28/56)[175[175]]
Abbas bin Abdilmuttalib’den rivayet edildiğine göre o Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’e:
“Amcana bir faydan olmadı mı? Oysa o seni koruyor ve senin için (başkalarına) kızıyordu” dedi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* de şöyle buyurdu:
“O cehennemin hafif bir bölgesindedir. Eğer ben olmasaydım cehennemin en alt tabakasında olurdu.”[176[176]]
İbnu’l-Cevzi’nin rivayet sahiplerinin tesbitlerini birleştirirken tercih ettiği görüşe göre Hatice *Radıyallahu anha*’nın vefatı Ebu Tâlib’in vefatından yaklaşık iki veya üç ay sonra olmuştur.[177[177]] O (yani Hatice *Radıyallahu anha* Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in peygamberlikle görevlendirilişinin onuncu yılının Ramazan ayında vefat etti. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* aynı yılın Şevval ayında da Sevde binti Zem’a ile evlendi. O da daha önce evlenmiş olan kadınlardandı ve ikinci Habeşistan hicretine katılmıştı. Kocası Sekrân bin Amr da Habeşistan toprağında veya Mekke’ye döndükten sonra vefat etmişti.

7. Rasûlullah -Sallallahu aleyhi vesellem-’in Taif’e Gitmesi

İbn İshak şöyle diyor: “Ebu Tâlib vefat edince, Kureyşliler, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’e amcası Ebu Talib’in sağlığında yapmaya cesaret edemedikleri eziyetler etmeye başladılar. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* de Sakif’ten bir destek aramak, onların kendisini kavmine karşı korumalarını sağlamak amacıyla ve onların kendisinin Allah’tan getirdiği şeyleri kabul edecekleri ümidiyle Tâif’e gitti. Bu niyetle yalnız başına onların yanına gitti.”[178[178]]
Urve’den rivayet edildiğine göre Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in hanımı Aişe *Radıyallahu anha* kendisine şöyle bildirmiştir: “O (yani Aişe *Radıyallahu anha* Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’e:
“Uhud gününden daha şiddetli bir gün başına geldi mi?” diye sordu. O da şöyle buyurdu:
“Ben senin kavminden bir çok sıkıntılar gördüm ancak, onlardan Akabe günü çektiğimden daha şiddetlisini görmedim. O zaman İbn Abdi Yâlîl bin Abdi Kulâl’e durumumu arzetmiştim. O ise benim isteğimi kabul etmemişti. Ben de üzüntülü bir halde yüzüm doğrultusunda (Mekke’ye doğru) çıkmıştım. Kendime geldiğimde Karnu’s-Se’alib’de idim. Başımı kaldırıp baktım ki, üstümde bir bulut beni gölgeliyor. Dikkatlice baktım içinde Cibril vardı. Bana seslendi ve şöyle söyledi: “Şüphesiz Allah senin kavminin sana söylediklerini ve sana verdikleri cevabı duydu. Allah, kendisine onlar hakkında istediğini emretmen için dağlar meleğini sana gönderdi.” Dağlar meleği bana seslendi. Selâm verdi ve sonra: “Ey Muhammed!” dedi ve şöyle söyledi: “Bu konuda senin istediğin olacak. İstersen Mekke’nin

[175[175]] Müslim (1/314) *İmân*.
[176[176]] Buhârî (7/233) *Menâkıbu’l-Ensâr*. Müslim (3/84) *İmân*.
[177[177]] İbn Kesir bu ikisinin arasında üç gün geçtiği görüşünü tercih etmiştir. (Bkz. *el-Fusul fi’htisari Sîreti’r-Rasul*, 92).
[178[178]] İbn Hişâm Sîresi, er-Ravdu’l-Unuf’le birlikte (2/172)

iki yanındaki dağları onların üstünde birbirine yapıştırırım." Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* de şöyle buyurdu:
"Aksine Allah'ın onların soylarından yalnız Allah'a kulluk eden, O'na hiçbir şeyi ortak koşmayan kimseler çıkarmasını umuyorum."[179[179]]
Hafız İbn Hacer özetle şöyle söylemiştir: "İbn Abdi Yâlîl, Sakif kabilesinden ve Tâif'in ileri gelenlerindendi. Abd bin Humeyd, Tefsir'inde İbn Ebi Nuceyh'in Mücâhid'den rivayeti yoluyla, Yüce Allah'ın: *"Ve dediler ki: "Bu Kur'an iki kentin birinden, büyük bir adama indirilmeli değil miydi?"* (Zuhruf, 43/31) sözü hakkında şöyle bir rivayet nakletmiştir: "Bu âyet Utbe bin Rebi'a ve Sakifli İbn Abdi Yâlîl hakkında inmiştir. (Yani kastedilen "iki kişi" adı geçen iki kişidir.) Katade'den rivayet edildiğine göre de o şöyle söylemiştir: "Söz konusu iki kişi Velid bin Muğire ve Urve bin Mes'ud'dur."
Musa bin Ukbe'nin ve İbn İshak'ın bildirdiğine göre Kinâne bin Abdi Yâlîl onuncu yılda Tâif heyetiyle birlikte Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e geldi ve hep birlikte Müslüman oldular. Bundan dolayıdır ki İbn Abdilberr onu sahabiler arasında anmıştır. Ancak el-Medini'nin bildirdiğine göre söz konusu heyette bulunanlardan Kinâne dışında olanlar Müslüman oldular. O ise Rumların ülkesine gitti ve daha sonra orada öldü. En doğrusunu ise ancak Yüce Allah bilir.
Musa bin Ukbe'nin el-Meğazi'de İbn Şihâb'dan rivayetle bildirdiğine göre Ebu Tâlib vefat edince Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, Tâiflilerin kendisini koruyacakları ümidiyle Tâif'e doğru yola çıktı. Sakif kabilesinin ileri gelenlerinden üç kişiye teklifte bulundu. Bu üç kişi İbn Abdi Yâlîl ve Amr'ın oğulları Habib ile Mes'ud'du. Onlara durumunu arzetti, kavminin kendisine yaptığı haksızlıklardan şikâyetçi oldu. Ancak onlar onu en çirkin bir şekilde geri çevirdiler.
Bu olayı İbn İshak da isnadını vermeden uzun bir şekilde nakletmiştir. İbn Sa'd da bu olayın Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in peygamberlikle görevlendirilmesinin onuncu yılının Şevval ayında meydana geldiğini ve Ebu Tâlib ile Hatice *Radıyallahu anha*'nın vefatından sonra olduğunu bildirmiştir.[180[180]]

8. İsrâ ve Mi'râc

Cezâiri şöyle diyor: "Allah'ın sevgili dostu Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e karşılaştığı zorluklar, çektiği sıkıntılar ve üzüntüler karşısında Rabbani bir mükâfat verildi. Çünkü Ebu Tâlib Vadisi'nde (Şi'bu Ebi Tâlib'de) üç yıl süreyle devam eden ablukaya maruz bırakılmıştı. Bu abluka esnasında açlık ve mahrumiyet içinde kalmıştı. Sonra en yakın yardımcısını kaybetmişti. Aynı zamanda mü'minlerin annesi Hatice *Radıyallahu anha*'yı kaybetmişti. Bunun yanısıra Sakif hakkında beslediği ümidi boşa çıkmıştı. Onların aşağılıkları, çocukları ve köleleri tarafından kötü bir muameleye maruz bırakılmıştı.
İşte bütün bu sıkıntılardan sonra dost dostunu mükâfatlandırdı ve onu kendi katına yükseltti. Onu kendisine yaklaştırdı. Üzerine çektiği bütün sıkıntıları, içine düştüğü üzüntüleri, zorlukları ve yorgunlukları, hatta kendisine vahyedilenleri tebliğ ederken ve davetini yayarken karşılaşabileceği zorlukları unutturacak hoşnutluk elbisesini giydirdi. Allah'ın salâtı onun, âlinin ve ashabının üzerine olsun."[181[181]]
Bu konuda bizi mutlu edecek âyetler ve Buhari ve Müslim'in nakletmiş olduğu sahih hadisler bulunmaktadır. Dolayısıyla konuyu sadece siyer sahiplerinin naketmiş olduğu rivâyetlere bırakmayacağız.
Yüce Allah şöyle buyuruyor:

179[179] Buhârî (6/360) *Bed'u'l-Halk*. Müslim (12/154-155) *Cihâd*.
180[180] *Fethu'l-Bâri* (6/363).
Karnu's-Se'alib: Necd ahalisinin mikât yeridir. Burası *Karnu'l-Menâzil* olarak da adlandırılır.
181[181] *Hâza'l-Habib Yâ Muhibb* (135).

“Kulunu, kendisine birtakım âyetlerimizi göstermek için bir gece Mescidi Haram’dan çevresini mübarek kıldığımız Mescidi Aksa’ya yürütenin şanı pek yücedir. Şüphesiz o işitendir, görendir.” (İsra, 17/1)
Kâsımi *-Rahimehullah-* şöyle demiştir: “Bu âyet İsrâ olayının kesin oduğuna delâlet etmektedir. Bu ise, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in gece vakti Mescidi Aksa’ya kadar yürütülmesidir. Göklere yükseltilmesi olayına ise bu âyet delâlet etmemektedir. Ancak bazıları Necm suresinin ilk âyetlerini bu olaya delil saymaktadırlar.”[182[182]]
Kadı İyaz da şöyle demiştir: “Selefin ve genelde Müslümanların çoğunluğu İsrâ olayının bedenle birlikte ve uyanıklık halinde olduğu görüşünü tercih etmişlerdir. Gerçek olan da budur.” Kadı İyaz yine şöyle diyor: “Allah’ın izniyle İsrâ, bütün olay boyunca hem beden hem de ruhla olmuştur.” Ayet, sahih rivayetler ve muteber görüşler buna delâlet etmektedir. Zâhir ve gerçek anlamın alınması imkânsız olmadığı sürece bu anlam bırakılarak te’vil yoluna gidilmez.[183[183]] Burada da eğer olay uyku halinde gerçekleşmiş olsaydı (Yüce Allah): “Kulunu” demez, bunun yerine: “Kulunun ruhunu” derdi. Ayrıca Yüce Allah bir âyetinde de şöyle buyuruyor: *“Göz kaymadı ve (sınırı) aşmadı da.”* (Necm, 53/17) Üstelik eğer olay uyku halinde gerçekleşmiş olsaydı bir mucize ve ilâhi bir âyet olmazdı. Çünkü böyle bir şeyi kâfirler inkâr etmez ve yalanlamazlardı. İslâm’a girmiş olanlardan da inançları zayıf olanlar bundan dolayı tereddüde düşmez ve dinden dönmezlerdi. Çünkü bu tür olayların rüyada gerçekleşmesi inkâr edilmez. Bütün bu sayılanlar onların, söz konusu olayın Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in bedeniyle birlikte ve uyanıklık halinde gerçekleşiği haberini almaları üzerine olmuştur.”[184[184]]
Burada Müslim’in İsrâ ve Mirac olayıyla ilgili rivâyetini verelim. Çünkü onun verdiği rivâyet Buhari’nin rivâyetinden daha kapsamlıdır. Müslim’in rivâyetinde hem İsrâ hem de Mirac olayından söz edilmekte, Buhari’nin rivâyetinde ise sadece Mirac olayı anlatılmaktadır.
Enes bin Mâlik *Radıyallahu anh*’ten rivâyet edildiğine göre Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* şöyle buyurdu:
“Bana Burak getirildi. -Ki o eşekten büyük katırdan küçük, beyaz ve uzun bir binittir. Adımını gözünün ulaştığı en son noktaya atar.- Ben ona bindim. Mescidi Aksa’ya geldim. Onu (bineği) peygamberlerin bineklerini bağladıkları halkaya bağladım. Sonra Mescid’e girdim ve orada iki rek’at namaz kıldım. Sonra çıktım. Cibril içinde şarap bulunan bir kapla, süt bulunan bir kap getirdi. Ben içinde süt olanı seçtim.” Bunun üzerine Cibril -Aleyhisselam- (Peygamber Sallallahu aleyhi vesellem’e) “Fıtrata uygun olanı seçtin” dedi. (Rasûlullah Sallallahu aleyhi vesellem sonra sözüne şöyle devam etti): “Sonra biz göğe yükseltildik. Cibril kapının açılmasını istedi.
“Sen kimsin?” diye soruldu.
“Cibril” dedi.
“Beraberinde kim var?” denildi.
“Muhammed” cevabını verdi.
“Ona elçilik görevi verildi mi?” diye soruldu.

182[182] *Mehâsinu’t-Te’vil* (10/187-188)’den özetlenerek.
183[183] Doğru olan şudur: Herhangi bir delilin veya karinenin (işaretin) bulunması durumunda kastedilen anlamın ifadenin zâhirindeki anlam olmadığı anlaşılır.
184[184] *eş-Şifâ fi’t-Ta’rif bi Hukuki’l-Mustafa* (1/189)
Rasûlullah *-Sallallahu aleyhi vesellem-*’in o sırada uyanık olduğunun delillerinden biri de Buhârî’nin (7/236)’da Cabir bin Abdillah *-Radıyallahu anh-*’tan naklettiği rivayettir. Bu rivayete göre Câbir *-Radıyallahu anh-*, Rasûlullah *-Sallallahu aleyhi vesellem-*’in şöyle dediğini duymuştur: “Kureyş beni yalanladığında Hacer’in yanında durdum. Allah Mescidi Aksa’yı benim gözümün önüne getirdi. Böylece ben de onun üzerindeki işaretleri kendilerine bildirmeye başladım.” Eğer Rasûlullah *-Sallallahu aleyhi vesellem-* onlara kendisinin bütün bunları rüyada gördüğünü bildirmiş olsaydı onlar da ona Mescidi Aksa’nın üzerindeki işaretleri ve onun özelliklerini sorma gereği duymazlardı. Burada sözü edilen gelişme ise Rasûlullah *-Sallallahu aleyhi vesellem-*’in ikinci bir mucizesidir.

“Ona elçilik görevi verildi” dedi. Bunun üzerine bize kapı açıldı. Orada Adem -Aleyhisselam- ile karşılaştım. Beni merhabaladı ve benim için hayır dua etti. Sonra biz ikinci göğe yükseltildik. Cibril -Aleyhisselam- kapının açılmasını istedi.
“Sen kimsin?” diye soruldu.
“Cibril” dedi.
”Beraberinde kim var?” denildi.
“Muhammed” cevabını verdi.
“Ona elçilik görevi verildi mi?” diye soruldu.
“Ona elçilik görevi verildi” dedi. Bunun üzerine bize kapı açıldı. Orada iki teyze oğuluyla, Meryem oğlu İsâ ve Zekeriya oğlu Yahya ile karşılaştım. Bana merhaba dediler ve benim için hayır dua ettiler. Sonra üçüncü göğe yükseltildik. Cibril kapının açılmasını istedi.
“Sen kimsin?” diye soruldu.
”Cibril” dedi.
”Beraberinde kim var?” denildi.
“Muhammed” cevabını verdi.
“Ona elçilik görevi verildi mi?” diye soruldu.
“Ona elçilik görevi verildi” dedi. Bunun üzerine bize kapı açıldı. Orada Yusuf ile karşılaştım. Gerçekten ona güzelliğin yarısı verilmişti. Bana merhaba dedi ve benim için hayır dua eti. Sonra dördüncü göğe yükseltildik. Cibril -Aleyhisselam- kapının açılmasını istedi.
“Sen kimsin?” diye soruldu.
“Cibril” dedi.
”Beraberinde kim var?” denildi.
“Muhammed” cevabını verdi.
“Ona elçilik görevi verildi mi?” diye soruldu.
“Ona elçilik görevi verildi” dedi. Bunun üzerine bize kapı açıldı. Orada İdris ile karşılaştım. Bana merhaba dedi ve benim için hayır dua etti. Yüce Allah da şöyle buyurmuştur: “Biz onu (İdris’i) yüce bir yere yükselttik.” (Meryem, 19/57) Sonra beşinci göğe yükseltildik. Cibril -Aleyhisselam- kapının açılmasını istedi.
“Sen kimsin?” diye soruldu.
“Cibril” dedi.
“Beraberinde kim var?” denildi:
“Muhammed” cevabını verdi.
“Ona elçilik görevi verildi mi?” diye soruldu.
“Ona elçilik görevi verildi” dedi. Bunun üzerine bize kapı açıldı. Orada Harun ile karşılaştım. Bana merhaba dedi ve benim için hayır dua etti. Sonra altıncı göğe yükseltildik. Cibril -Aleyhisselam- kapının açılmasını istedi.
“Sen kimsin?” diye soruldu.
“Cibril” dedi.
“Beraberinde kim var?” denildi.
“Muhammed” cevabını verdi.
“Ona elçilik görevi verildi mi?” diye soruldu.
“Ona elçilik görevi verildi” dedi. Bunun üzerine bize kapı açıldı. Orada Musa ile karşılaştım. Bana merhaba dedi ve benim için hayır dua etti. Sonra yedinci göğe yükseltildik. Cibril -Aleyhisselam- kapının açılmasını istedi.
“Sen kimsin?” diye soruldu.
“Cibril” dedi.
“Beraberinde kim var?” denildi.
“Muhammed” cevabını verdi.
“Ona elçilik görevi verildi mi?” diye soruldu.
“Ona elçilik görevi verildi” dedi. Bunun üzerine bize kapı açıldı. Orada İbrâhim ile karşılaştım. Sırtını Beyti Ma’mur’a dayamıştı. Oraya hergün yetmiş bin melek giriyor ve bir

daha da dönmüyorlardı. Sonra ben Sidretü'l-Münteha'ya götürüldüm. Onun (yani Sidretü'l-Münteha denilen ağacın) yaprakları tıpkı filin kulakları gibiydi. Meyveleri de tıpkı büyük testiler gibiydi. Allah'ın emri onu kuşatınca bana başka bir hal oldu. Artık Allah'ın yarattıklarından hiç kimse onun güzelliğini anlatamaz. Allah bana vahyettiğini etti ve üzerime her gün ve gecede elli (vakit) namazı farz kıldı. Musa -Aleyhisselam-'ın yanına indim.
"Rabbin ümmetine neyi farz kıldı?" diye sordu.
"Elli namaz" dedim.
"Rabbine dön. Onu hafifletmesini iste. Senin ümmetin buna güç yetiremez. Ben İsrail oğullarını imtihan ettim ve denemeden geçirdim" dedi. Bunun üzerine Rabbime döndüm ve:
"Ey Rabbim! Ümmetime farz kıldığını hafiflet" dedim. Benim için beş vakiti kaldırdı. Ardından tekrar Musa -Aleyhisselam-'ın yanına döndüm ve:
"Benim için beş vakiti kaldırdı" dedim. O tekrar:
"Senin ümmetin buna da güç yetiremez. Rabbine dön. Onu hafiflemesini iste" dedi. Bu şekilde Rabbimle Musa -Aleyhisselam- arasında gidip gelmeye devam ettim. En sonunda (Yüce Allah) şöyle buyurdu:
"Ey Muhammed! Bu (farz kılınan) her gün ve gecede beş (vakit) namazdır. Her namaz için beş katı (ecir) verilecek. Bu da elli namaz eder. Kim bir iyilik yapmayı düşünür de yapamazsa onun için bir iyilik yazarım. Eğer yaparsa onun için on (iyilik) yazarım. Kim bir kötülük düşünür de yapmazsa onun için bir şey yazılmaz. Eğer yaparsa o zaman sadece bir kötülük yazılır." Sonra tekrar Musa -Aleyhisselam-'ın yanına döndüm ve durumu kendisine bildirdim. O yine:
"Rabbine dön. Onu hafifletmesini iste" dedi. "Ardından Rasûlullah şöyle buyurdu:
"Rabbime (çok fazla) döndüm ancak kendisinden (böyle bir istekte bulunmaktan) utandım."[185[185]]
İbnu'l-Kayyim *-rahmetullahi aleyh-* şöyle demiştir: "Sahabilerin Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in o gece Rabbini görüp görmediği konusunda ihtilaf etmişlerdir. İbn Abbas *Radıyallahu anh*'tan sahih olarak nakledilen bir rivayete göre Rabbini görmüştür. Yine ondan sahih olarak nakledilen bir başka rivayete göre ise kalben görmüştür."[186[186]]
Aişe *Radıyallahu anha* ve Abdullah bin Mes'ud *Radıyallahu anh*'den sahih olarak nakledilen rivâyetlere göre ise onlar bunu kabul etmemişlerdir. (Onların dediğine göre) Yüce Allah'ın: *"Andolsun ki, o onu bir başka kez daha inişte gördü. Sidretü'l-Münteha'nın yanında."* (Necm, 53/13) sözünde kastedilen kişi Cibril'dir.[187[187]]
Ebu Zer *Radıyallahu anh*'dan sahih olarak rivâyet edildiğine göre o, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e:
"Rabbini gördün mü?" diye sordu. O da şöyle buyurdu:
"Bir nur (vardı). O'nu nasıl görebilirdim." Yani benim O'nu görmemi nur engelledi. Nitekim bir hadis metninde de: *"Bir nur gördüm"* denmektedir.[188[188]] Osman bin Sa'id ed-Darimi'nin rivâyet ettiğine göre de sahabiler Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in O'nu görmediği konusunda görüş birliğine varmışlardır.[189[189]]
İbnu'l-Kayyim şöyle demiştir: "Sabah olunca Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, olanları, Rabbinin büyük âyetlerinden gördüklerini kavmine anlattı. Bunun üzerine onlar kendisini daha çok yalanlamış, daha çok eziyet etmeye ve daha fazla sıkıştırmaya başladılar. Kendilerine Mescidi Aksa'yı anlatmasını istediler. Allah da onun görüntüsünü karşısına getirdi ve açıktan görmeye başladı. Böylece Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onun

---

185[185] Müslim (2/210-215) *İmân*. Buhârî (7/241-242) *Menâkıbu'l-Ensâr.*
186[186] Müslim (3/7) *İmân*. Tirmizî (12/172) *Tefsir*.
187[187] Buhârî (8/472) *Tefsir*. Müslim (3/7) *İmân*. Ebu Hureyre *-Radıyallahu anh-*: "Cibril'i gördü" demiştir. Aişe *-Radıyallahu anha-*'nın şöyle dediği rivâyet edilmiştir: "Kim Muhammed'in Rabbini gördüğünü ileri sürerse Allah'a karşı büyük bir yalan söylemiş olur."
188[188] Müslim (3/12) *İmân*. Tirmizî (12/172) *Tefsir*.
189[189] *Zâdu'l-Meâd* (3/36-37).

üzerindeki işâretleri kendilerine haber vermeye başladı. Dolayısıyla onun bildirdiği hiçbir şeyi inkâr edemediler. İsrâ olayında gidiş ve dönüş esnasında karşılaştığı durumları, varış vaktini, o sırada gelen develerin durumunu kendilerine haber verdi. Gerçekten de olaylar aynen onun anlattığı gibi gerçekleşmişti. Ama bu durum sadece onların nefretlerini artırdı ve zâlimler küfürden başka bir şeyi kabul etmeye yanaşmadılar."[190][190]

İmâni Dersler ve Ölçüler

1. Yüce Allah: *"Kulunu, kendisine birtakım âyetlerimizi göstermek için bir gece Mescidi Haram'dan çevresini mübarek kıldığımız Mescidi Aksa'ya yürütenin şanı pek yücedir. Şüphesiz o işitendir, görendir."* (İsrâ, 17/1) diye buyuruyor. Burada Mescidi Aksa'nın fazileti ortaya konmaktadır.

Kâsımi şöyle söylemiştir: "Aksa kelimesi "en uzak" anlamındadır. Mekke'ye olan uzaklığından dolayı böyle adlandırımıştır. Sonra şöyle buyuruyor: "Çevresini mübarek kıldığımız..." Yani etrafında bulunan yerleri din ve dünya bereketleriyle mübarek kıldığımız. Çünkü bu kutsal topraklar peygamberlerin yurtlarıdır. Buralarda onlara vahiy inmiştir. Tarımsal açıdan da verimli ve değişik meyvelerin yetiştiği bir yerdir. İlâhi bereket bütün yönleriyle orayı sarmıştır. Bu itibarla kutsal topraklarda bulunması ve Yüce Allah'ın en büyük mescidlerinden olması dolayısıyla Mescidi Aksa kat kat bir kutsallığa sahiptir. Mescidler Allah'ın evleridir. Mescidi Aksa, peygamberlerin ibadet ettiği, ikamet ettiği ve kendilerine vahyin geldiği bir yer olması dolayısıyla da bir kutsallığa sahiptir. Onların bereketleriyle ve uğurlarıyla da mübarek kılınmıştır.

Mescidi Aksa'nın özellikleri hakkında şöyle denmiştir: "Orası eski peygamberlerin ibadet ettikleri yerdir. Peygamberlerin sonuncusunun İsrâ olayının gerçekleştiği yerdir. Aynı şekilde yüksek göklere ve üstün mekânlara yükselmesi olayının (miracın) başlangıç yeri orasıdır. Allah'ın tafsilatlı âyetlerde işaret ettiği Ev'dir. Yuşa *-Aleyhisselam-*'ın kendilerine vaadde bulunduğu kimselere söylediği şekilde orayı fethedebilsin ve yaklaşabilsin diye Allah'ın onun için güneşi bekletip batırmadığından dolayı vahiyle indirilmiş olan dört kitap orada okunmuştur. Önceki iki milletin (kitap ehlinin) namazlarında yöneldikleri kıbledir. İslâm'ın da hicretten sonraki ilk dönemlerinde Kıble olmuştur. Bu yüzden orası iki kıblenin ilki, (yeryüzüne en önce yapılan) iki Mescid'in ikincisi ve haram mescidlerin üçüncüsüdür. İki mescidden (Mescidi Haram ve Mescidi Nebevi'den) sonra ibadet kastıyla yolculuk sadece oraya yapılır."

Mescidi Aksa'nın faziletlerinden bazıları da Ahmed bin Hanbel, Nesâî ve el-Hâkim'in Abdullah bin Ömer *Radıyallahu anh*'den naklettikleri ve (el-Hakim'in) sahih olduğunu söylediği şu rivayette bildirilmiştir: "İbn Ömer *Radıyallahu anh* dedi ki: "Rasûlallah *Sallallahu aleyhi vesellem* şöyle buyurdu:

"Süleymân -Aleyhisselam- Mescidi Aksa'yı yaptığında Rabbinden üç şey istedi. Rabbi ona ikisini verdi. Ben üçüncüsünü de vermiş olmasını ümit ediyorum."

Kendisine, kendi hükmüne denk gelecek hüküm vermesini istedi. (Rabbi) bu isteğini verdi.

Kendisinden sonra hiç kimsenin ulaşamayacağı bir saltanat vermesini istedi bu istediğini de verdi.

Bir de her kim, bu Mescid'de -yani Mescidi Aksa'da- namaz kılmak amacıyla evinden çıkarsa anasından doğmuş gibi günâhlarından sıyrılsın istedi."

Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* buyurdu ki:

"Biz Allah'ın bu isteğini de ona vermiş olmasını ümit ediyoruz." [191][191]

---

[190][190] *Zâdu'l-Meâd* (3/36-37).

[191][191] *Mehâsinu't-Te'vil* (10/185). Ahmed bin Hanbel (2/176) Ahmed Muhammed Şâkir'in tahkikindeki numarası: 6644. Nesâî (2/34) *Mesâcid. Mescidi Aksa'nın fazileti bâbı*. İbn Mace (1408). İbn Huzeyme (607) İbn Huzeyme bunun sahih olduğunu söylemiştir. Allame Ahmed Şâkir: "İsnâdı sahihtir" demektedir. *el-Hakim*

Yüce Allah'tan orayı yahudilerin pisliklerinden temizlemesini, Kudüs'ün ve Müslümanların diğer beldelerinin üzerinde yeniden İslâm bayrağını dalgalandırmasını diliyoruz. Selahaddin döneminde gerçekleştiği gibi Allah'ın bize orada namaz kılmayı nasib etmesini temenni ediyoruz. Nitekim oranın Müslümanların eline geri dönmesinden sonra Mescidi Aksa'da kılınan ilk cuma namazında cuma hutbesini verirken şu âyetle başlamıştı:
"Böylece zulmeden topluluğun arkası kesildi. Alemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun." (En'am, 6/45)
Allah'tan, orayı birinci kez işgal edenlerin arkası kesildiği gibi ikinci kez işgal edenlerin de arkasını kesmesini ve bizleri buna vesile kılmasını diliyoruz. Şüphesiz O her şeye güç yetirir ve duaları da en güzel kabul eden O'dur.
2. Gazali "İsrâ'nın hikmeti" başlığı altında şöyle diyor:
"Bu şekilde Yüce Allah elçilerine, kendi ilâhi gücünü gösteren büyük manzaraları görebilmeleri için fırsatlar vermektedir. Böylece onların gönüllerini kendine karşı güvenle doldurmakta, kinle dolu kâfirlere karşı dururken, onların kurulmuş hâkimiyetlerine saldırırken kendine dayanmalarını sağlamaktadır.
Nitekim Musa *-Aleyhisselam-*'ı peygamber olarak göndermeden önce de kendisine ilâhi gücünün bazı mucizelerini göstermek istemişti. Bu sebeple asasını yere atmasını istemişti. Bu konuda Yüce Allah şöyle buyuruyor:
"(Allah) dedi ki: "Onu at, ey Musa!" Böylece onu attı. Birden o, hızla koşan bir yılan oluverdi. (Allah) dedi ki: "Onu al ve korkma. Onu tekrar ilk haline döndüreceğiz. Elini koynuna sok. Bir hastalık olmadan, başka bir mucize olarak, bembeyaz çıksın. Böylece sana, büyük mucizelerimizden (birini) göstermiş olalım." (Taha, 20/19-23)
Onun bu büyük mucizeleri gözleriyle görmesi karşısında kalbi hayretle dolunca Yüce Allah ona bundan sonra şöyle seslendi:
"Firavun'a git. Çünkü o gerçekten azdı." (Taha, 20/24)
İsrâ ve Mirac olayının amacının Yüce Allah'ın Peygamber'ine o büyük ilâhi âyetleri göstermek olduğunu görüyoruz. Ancak bu Musa *-Aleyhisselam-*'ın başından geçenlerde olduğu gibi, Peygamberlikten önce değil tam aksine, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in peygamberlikle görevlendirilmesinden oniki yıl sonra gerçekleşmiştir. Bu gerçektir. Bunun sırrı ise daha önce açıkladığımız üzere peygamberlerin sîretlerinde görülen harikulade olaylarla onların peygamberliklerinin doğruluğu konusunda milletlerinin ikna edilmesi amaçlanır. Bu tür olaylar, karşıtlarının onları asılsız iddialarda bulunmakla suçlamalarına karşı kendilerine bir destektir. Muhammed *Sallallahu aleyhi vesellem*'in sîreti bu düzeyin de üstündedir. Kur'an-ı Kerim, daha ilk günden akıl sahiplerini ikna etmeyi üzerine almıştı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in yolunda harikulade olaylar onun bizzat kendini şereflendiren, gönlüne rahatlık veren gelişmeler türünden biri olarak ortaya çıkmıştır. Kur'an'ın istediği normal akli metoda aykırı veya bu metodu geçersiz kılacak nitelikte gelişmeler olarak ortaya çıkmamıştır.
İsrâ ve Mirac olayında peygamberler arasındaki yakınlık bağlarına da işaret edilmektedir. Bu ise İslâm'ın temel değerlerinden biridir. Yüce Allah şöyle buyuruyor:
"Peygamber kendine Rabbinden indirilene inandı, mü'minler de (buna inandılar) Tümü Allah'a, meleklerine. kitaplarına ve peygamberlerine iman ettiler. "Biz O'nun peygamberlerinden hiçbirini diğerlerinden ayırmayız." (Bakara, 2/285)
Rasûlallah *Sallallahu aleyhi vesellem*'le onun geçmiş kardeşleri arasındaki selâmlaşmalar bu bağı daha da kuvvetlendirmektedir." [192[192]]
3. Safiyyurrahman el-Mubârekfuri şöyle diyor:
"İsrâ suresini okuyan biri Yüce Allah'ın İsrâ olayından sadece bir âyette söz ettiğini görür. Yüce Allah daha sonra yahudilerin çirkin işlerinden ve büyük suçlarından söz etmeye

---

(1/30-31) *İmân*. el-Hakim bunun sahih olduğunu söylemiş Zehebi de ona muvâfakât etmiştir. el-Albâni de Nesâî ve İbn Mace'nin Sahih'leriyle ilgili tahkikinde bunun sahih olduğunu söylemiştir.
[192[192]] *Fıkhu's-Sîre* (143-144)'ten özetlenerek.

başlamaktadır. Daha sonra onlara bu Kur'an'ın en doğru yola yönelttiğini hatırlatmaktadır. Okuyucu (baştaki) iki âyet arasında bir bağlantı olmadığını sanabilir. Oysa durum böyle değildir. Yüce Allah bu uslubuyla İsrâ olayının Mescidi Aksa'ya doğru yürünmesi şeklinde gerçekleştiğine işaret etmektedir. Çünkü yahudiler işledikleri büyük suçlar dolayısıyla insanlığı yönetme makamından azledileceklerdi. Bu suçları işlemelerinden sonra artık o makamda kalmalarına imkân yoktu. Yüce Allah bu makamı fiili olarak Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e vermekte, İbrâhimî, davetin iki merkezini de Onun şahsında toplamaktaydı. Manevi liderliğin bir ümmetten başka bir ümmete geçmesinin zamanı gelmişti. Tarihi haksızlık, hıyanet, günâh ve düşmanlıkla dolmuş bir ümmetten, iyilik ve hayırlar koşan ve Kur'an vahyi ile gıdalanan bir ümmete geçecekti.

Ancak Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* insanlar arasında kabul görmez toplumdan tecrid edilmiş bir halde Mekke dağlarında dolaşırken bu önderlik nasıl geçecekti. İşte bu soru bir başka gerçeğin üzerindeki örtüyü kaldırmaktadır. O da şudur: Bu olayla İslâm davetinin bir döneminin sonuna yaklaşılmıştı ve bu dönem kapanmak üzereydi. Akış tarzı bu birinci dönemden daha farklı olan yeni bir dönem başlayacaktı. Bu yüzden müşriklere karşı açık uyarılar ve şiddetli tehditler içeren bazı âyetler görmekteyiz. Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Biz bir kenti helak etmek istediğimizde oranın varlıklılarına emrederiz. Onlar da (emirlerimize uymayıp) orada bozgunculuk çıkarırlar. Bunun üzerine artık söz hak olur ve orayı darmadağın ederiz. Nuh'tan sonra nice kuşakları helak ettik. Kullarının günâhlarını haber alıcı, görücü olarak Rabbin yeter." (İsrâ, 17/16, 17)

Bu âyetlerin yanısıra İslâm toplumunun dayandığı uygarlığın kurallarını, maddelerini ve ilkelerini açıklayan daha başka âyetler de bulunmaktadır. Onlar adeta bir yere sığınmış gibiydiler. Orada işlerine bütün yönlerden hâkim olmuşlardı. Orada toplum değirmeninin üzerinde döndüğü, dayanışma içindeki bir birlik oluşturmuşlardı. Burada aynı zamanda Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in bir sığınak, davasının üzerinde karar kuracağı güvenlik bir yer bulacağına ve bu yerin dünyanın her yanına davetini yayması için bir merkez niteliği kazanacağına işaret vardır. İşte bu, söz konusu kutsal yolculuğunun sırlarından biridir. Bizim incelememizle bağlantısı olduğundan dolayı bunu özellikle anmayı tercih ettik. Bu ve benzeri hikmetlerinden dolayı İsrâ olayının birinci Akabe bey'atından önce veya iki Akabe bey'atı arasında gerçekleştiğini görüyoruz. En doğrusunu ise ancak Yüce Allah bilir." [193][193]

4. Hafız İbn Hacer -*Rahimehullah.*- İsrâ ve Mirac hadisinden çıkarılacak anlamlar hakkında özetle şunları söylüyor:

"Bu hadis daha önce geçenlerin dışında da birtakım anlamlar içermektedir. (Bunlardan bazıları): "Göğün gerçek olarak kapıları ve bu kapılar için görevlendirilen görevliler vardır. Burada aynı zamanda bir yere girerken izin istemenin gerekliliği ortaya konuyor. Yine buradan anlaşıldığına göre bir kimse bir yere girmek için izin istediğinde, (kim olduğu sorulduğunda) sadece "ben" demekle yetinmeyip "ben filancayım" şeklinde kim olduğunu bildirmesi gerekir. Çünkü "ben" cevabı sorulan sorunun tam cevabı değildir. Yine bu hadisten anlaşıldığına göre yürüyen oturandan daha üstün olsa da yürüyenin oturana selâm vermesi gerekir. Buradan, fazilet sahibi kimseleri sevgi ve mutlulukla karşılamanın. onlardan övgüyle söz etmenin ve kendileri için dua etmenin müstehab olduğu anlaşılmaktadır. Yine övgüden dolayı gurura kapılmayacağına güvenilen bir kimseyi yüzüne karşı övmenin caiz olduğu anlaşılmaktadır. Bu hadisten anlaşıldığına göre kıbleye sırtını veya bir başka yönünü dönmek caizdir. Bunu İbrâhim -*Aleyhisselam*-'ın sırtını Beyti Ma'mur'a dayamasından anlıyoruz. O ise her yönden Kıble olması itibariyle Ka'be gibidir. Yine buradan anlaşıldığına göre bir olayın meydana gelmesinden önce o olayla ilgili hükmün neshedilmesi mümkündür. Buradan gece yolculuğunun gündüz yolculuğundan üstün olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü İsrâ olayı gece meydana gelmiştir. Bu yüzden Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in (nafile) ibadetlerinin çoğu gece olurdu. Aynı şekilde yolculuklarının çoğunu da gece yapardı.

[193][193] er-Rahiku'l-Mahtum (167-168).

Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* bir hadisinde de şöyle buyurmuştur: *"Gece yolculuğunu tercih edin. Çünkü yer gece vakti dürülür."* Bu hadisten anlaşıldığına göre tecrübe, istenen bir şeyi elde etmede çok bilgi sahibi olmaktan daha etkili bir yoldur.[194[194]] Bunu Musa -*Aleyhisselam*-'ın Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e söylediği sözlerden çıkarıyoruz. O, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e kendisinin insanları daha önce denediğini ve tecrübe ettiğini söylemiştir. Yine buradan hükümde göreneğe başvurulabileceği ve daha üstün olandan edinilen tecrübeyi, daha aşağıda olana uygulamanın mümkün olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü daha önce geçmiş ümmetlerin mensupları bedence bu ümmetin mensuplarından daha güçlüydüler. Musa -*Aleyhisselam*- onları, (Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e farz kılınandan) daha azıyla denediğini ancak onların muvafakât etmediklerini söylemiştir. İbn Ebi Cemre de buna işaret etmiş ve şöyle demiştir: "Yakın dostluk makamı hoşnutluk ve teslimiyet makamıdır. Konuşma makamı ise delil gösterme ve geniş bilgi verme makamıdır. Bundan dolayıdır ki, İbrâhim -*Aleyhisselam*- herhangi bir şey söylemediği halde Musâ -*Aleyhisselam*-, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'den kendisine farz kılınanın hafifletilmesi için talepte bulunmasını ısrarla istemiştir. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* İbrâhim'in soyundan gelmesi, onun milleti üzere olması ve makamının yüksek olması itibariyle, Musa -*Aleyhisselam*-'a nisbetle İbrâhim -*Aleyhisselam*-'a daha yakındı." Daha başkaları şöyle demişlerdir: "Bundaki hikmet Musa -*Aleyhisselam*-'ın aynı hadiste işaret ettiği şeydir. Çünkü o kendi kavmini aynı ibadette daha önce tecrübe etmişti. Onlar kendilerine muhalefet etmiş ve karşı gelmişlerdi." Yine bu hadisten anlaşıldığına göre cennet ve cehennem yaratılmıştır. Çünkü hadisin bazı rivayetlerinde bunu ortaya koyan şu ifade geçmektedir: "Bana cennet ve cehennem gösterildi." Bu konu daha önce *Bed'u'l-Halk* (Yaratılışın Başlangıcı) bölümünde[195[195]] geçmişti. Yine bu hadisten anlaşıldığına göre Allah'tan çok şey istemek, çokça şefaat dilemek müstehabdır. Çünkü Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in Musa -*Aleyhisselam*- ile istişare ederek onun, kendisine farz kılınanın hafifletilmesi için talepte bulunması yolundaki tavsiyesini kabul etmesi bunu göstermektedir. Yine buradan haya etmenin ve öğüde ihtiyacı olan birine, öğüt verecek kişiye fikir danışmasa bile bolca öğütte bulunmanın faziletli bir şey olduğu anlaşılmaktadır." [196[196]]

5. Muhammed Said Ramazan şöyle diyor:

"Cibril -*Aleyhisselam*-'ın Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e şarap ve süt sunması esnasında Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'ın sütü tercih etmesi sembolik olarak İslâm'ın fıtrat dini olduğuna delâlet etmektedir. Yani İslâm inanç ilkeleri ve bütün hükümleri itibariyle, insanın sahip olduğu asil fıtratında taşıdığı özelliklerin gereklerine uyan bir dindir. İslâm'da insanın asli tabiatına ters düşen bir şey yoktur. Eğer ki fıtrat belli bir boyu ve boyutları olan bir beden olsaydı İslâm, o bedene tümüyle oturan bir elbise gibi ona uyardı. İşte İslâm'ın bu kadar geniş alana yayılmasının ve insanların hızla onu kabul etmelerinin sırları da burdadır. Çünkü insan uygarlıkta ne kadar ilerlese de, ne kadar çok maddi refahın içine dalsa da fıtratında taşıdığı özelliklerin gereklerine cevap vermek zorundadır. Kendi tabiatından uzak karmaşalardan ve kuruntuların oluşturduğu havadan kurtulmaya meyillidir. İşte İslâm da, beşeri fıtratın taşıdığı özelliklerin en derinliklerine kadarki ihtiyaçlarına cevap verebilen tek düzendir." [197[197]]

9. Birinci Akabe Bey'atı

[194[194]] Yani pratik bilgi teorik bilgiden daha sağlamdır. Çeviren.

[195[195]] Yani Sahihi Buhari'nin *Kitâbu Bed'i'l-Halk* bölümündeki hadislerin şerhinde, bunu İbn Hacer kendisinin şerhine nisbetle söylüyor.-Çeviren.

[196[196]] Fethu'l-Bâri (7/258).

[197[197]] el-Buti, *Fıkhu's-Sîre* (120-121).

İbnu'l-Kayyim *-Rahimehullah-* şöyle demiştir: "Daha sonra Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* hac döneminde Akabe'de ensardan altı kişiyle buluştu. Bunların hepsi de Hazrec kabilesindendi. Bu altı kişi şunlardı: "Ebu Umame Es'ad bin Zurâre, Avf bin Haris, Rafi' bin Mâlik, Kutbe bin Amir, Ukbe bin Amir ve Cabir bin Abdillah bin Ri'âb, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onları İslâm'a çağırdı ve onlar da Müslüman oldular.[198[198]] Onlar daha sonra Medine'ye döndüler ve oranın halkını İslâm'a davet ettiler. Çok geçmeden İslâm orada yayıldı ve İslâm'ın girmediği ev kalmadı. Ertesi yılın hac döneminde Medine halkından on iki kişi (hey'et olarak) geldi. Bunlardan beşi bir önceki yıl Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'le buluşmuş olanlardı. Öncekilerden sadece Cabir bin Abdillah yoktu. Diğerleri de şunlardı: "Daha önce adı geçen Amr'ın[199[199]] kardeşi Muaz bin Hâris bin Rufa'a, Zekvân bin Abdilkays, -Zekvân bir süre Mekke'de kalmış ve daha sonra Medine'ye hicret etmiştir. Bu yüzden onun hakkında hem muhacir hem de ensâri denir- Ubâde bin Sâmit, Yezid bin Sa'lebe, Ebu'l-Heysem bin Teyyihân ve Uveymir bin Mâlik.Toplamı oniki kişiydi.[200[200]]
Bu bey'atta konuşulanlar hakkında farklı rivayetler bulunmaktadır. Buhari'nin Ebu İdris Âizullah bin Abdillah'tan onun da Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'le birlikte Bedir savaşına katılmış olanlardan ve onun Akabe gecesine katılan sahabilerinden olan Ubade bin Samit *Radıyallahu anh*'den rivayet ettiğine göre Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, etrafında sahabilerden bir grubun bulunduğu sırada şöyle demiştir:
"Gelin, Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek, çocuklarınızı öldürmemek, elleriniz ve ayaklarınız arasından yalan uydurup iftira atmamak (yani bile bile insanlara iftira atmamak) ve bana iyilikte karşı gelmemek üzere bey'at edin. Kim sözünde durursa o Allah'tan ecrini alır. Kim bu sayılanlardan birini işler de dünyada ondan dolayı cezalandırılırsa bu onun için keffaret olur. Kim de bunlardan bir şey işler ve Allah onun günâhını örterse artık onun işi Allah'adır. Dilerse cezalandırır ve dilerse affeder."[201[201]]

198[198] Bunu İbnu'l-Kayyim. *Zâdu'l-Meâd* (3/45)'te zikretmiştir. İbn Hişâm da *es-Sîre* (2/176-177)'de İbn İshak'tan nakletmiştir. Ancak iki rivayet arasında ibare farklılığı bulunmaktadır. *Zâdu'l-Meâd*'ın tahkikçisi: "Ravileri sikadırlar ve senedi de hasendir" demiştir.
199[199] Burada isim yanlış yazılmış olmalı. Çünkü daha önce Haris'in oğlu olarak anılan kişinin adı Avf'tır. Rivâyetlerde geçen ad da budur. (Çeviren)
200[200] 192 *Zâdu'l-Meâd* (3/45)
Burada birinci Akabe bey'atına katılanlardan Câbir bin Abdillah'ın ikinci Akabe bey'atında bulunmadığı söylenmekte ancak, birincilere ek olarak altı kişinin adı verilmektedir. İkinci Akabe bey'atına katılanların kimler olduğu konusunda farklı rivayetler bulunmaktadır. Bazı rivayetlerde yukarıda sayılanların dışında veya bunlardan bazılarının yerine Evs bin Sâbit, Evs bin Yezid ve Berâ bin Ma'rur'un adları geçmektedir. (Çeviren)
201[201] Buhârî (1/83) *İmân*. Müslim (10/222) *Hudûd*. Tirmizî (6/218) *Hudûd*. Nesâî (7/148) *Bey'at*.
Hafız İbn Hacer *el-Feth*'de burada sözü edilen gelişmelerin Akabe bey'atındaki gelişmeler olmadığı, bunun Mekke'nin fethinden sonra gerçekleştirilmiş bir başka bey'at olduğu görüşünü tercih etmiştir. Ubade *-Radıyallahu anh-* iki ayrı bey'atte bulunmuştur. Akabe bey'atı kendisinin iftihar ettiği bir olay olduğundan konuştuğunda geçmişindeki bu şerefli işlere atıfta bulunmak için ondan söz ederdi.
Hafız İbn Hacer diyor ki: "Ubade *-Radıyallahu anh-*'ın hadisinde sözü edilen ve metinde geçen şekilde anlatılan bey'at Akabe gecesi gerçekleştirilen bey'at değildir. Akabe gecesi meydana gelen bey'at İbn İshak'ın ve diğer Meğazi sahiplerinin naklettikleri bey'attır. Buna göre Rasûlullah *-Sallallahu aleyhi vesellem-* kendisine gelen ensâra: "Sizinle, eşlerinizi ve çocuklarınızı koruduğunuz şeylerden beni de korumanız üzere bey'at ediyorum" diye buyurdu. Onlar da bu şart ve onunla sahabilerinin yanlarına gitmesi üzere bey'at ettiler. Bu kitabın *Kitâbu'l-Fiten* kısmında ve daha başka yerlerinde Ubâde *-Radıyallahu anh-*'ın hadisi de gelecektir. Bu hadise göre Ubâde *-Radıyallahu anh-* şöyle söylemiştir: "Rasûlullah *-Sallallahu aleyhi vesellem-*'le zorlukta ve kolaylıkta, gönüllü olsak da gönülsüz olsak da itaat etmek ve söz dinlemek üzere bey'at ettik." Ahmed bin Hanbel ve Taberânî'nin bir başka yoldan, Ubâde *-Radıyallahu anh-*'den rivayet ettikleri diğer bir hadiste burada anlatılmak istenen şey daha açık bir ifadeyle ortaya konmaktadır. Bu rivayete göre Şâm'da Muaviye *-Radıyallahu anh-*'ın yanında Ebu Hureyre *-Radıyallahu anh-*'le aralarında bir gelişme oldu ve dedi ki: "Ey Ebu Hureyre! Biz dinç olduğumuz zamanlarda da üzerimize tembellik çöktüğü zamanlarda da itaat etmek ve söz dinlemek, iyilikle emretmek, kötülükten nehyetmek, hakkı söylemek, Allah için hiçbir kınayanın kınamasından korkmamak, Rasûlullah *-Sallallahu aleyhi vesellem-* Yesrib'e yanımıza geldiğinde onu kendimizi, eşlerimizi ve çocuklarımızı koruduğumuz şeylerden korumak üzere bey'at ettiğimizde sen bizimle beraber değildin. (Bu bey'ata uymamız karşılığında) bize cennet vaadedilmişti. İşte Rasûlullah *-Sallallahu aleyhi vesellem-*'le aramızda gerçekleştirilen

İbn İshak diyor ki: "Gelenler yanından ayrılınca Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onlarla birlikte Mus'ab bin Umeyr bin Hâşim bin Abdi Menâf bin Abdiddâr bin Kuayy'ı gönderdi. Ona, onlara (Medineli Müslümanlara) Kur'an okumasını, kendilerine İslâm'ı öğretmesini ve din hakkında onları bilgilendirmesini emretti. Bu yüzden o Medine okutucusu (öğretmeni) Mus'ab olarak adlandırılırdı. Orada Es'ad bin Zurâre bin Ades bin Ebi Umâme'nin yanında kalıyordu."

Mekke'nin en çok refah içinde yaşayan gençlerinden olmasına rağmen İslâm'a koşan, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in gözetiminde kendini yetiştiren, sonra da Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* tarafından Medine'yi İslâm'ın güzel kokusuyla kokulandırması, oranın halkına Kur'an'ı öğretmesi ve onları Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in hicreti için hazırlaması üzere elçi olarak görevlendirilen bu genç davetçiden rivayet edilenler içinde en çok dehşete düşüreni ve Allah'a davet konusunda en çok ibret verici olanı İbn Hişam'ın İbn İshâk'tan naklettiği şu rivayettir: "İbn İshak dedi ki: "Bana Ubeydullah İbn Mu'aykib ve Abdullah bin Ebi Bekr bin Muhammed bin Amr bin Hazm şöyle rivayet ettiler: Es'ad bin Zurâre, Mus'ab'ı yanına alarak Abduleşhel oğullarının ve Zafer oğullarının konaklarına gitmek üzere çıktı. Sa'd bin Mu'az bin Nu'mân bin İmru'u'l-Kays bin Zeyd bin Abdileşhel, Es'ad bin Zurâre'nin teyzesinin oğluydu. Onunla (yani Mus'ab'la) birlikte Zafer oğullarının bahçelerinden bir bahçeye girdi. Bu bahçe Marak kuyusu adı verilen bir kuyunun başındaydı. Bahçede oturdular. Müslüman olanlardan bazı kimseler başlarına toplandılar. Abduleşhel oğullarından Sa'd bin Mu'az ve Useyyid bin Hudayr o zaman kendi kabilelerinin başıydılar. O zaman her ikisi de kavimlerinin dini üzere devam eden birer müşriktiler. Onun (Mus'ab'ın) geldiğini duyunca Sa'd bin Mu'az, Useyyid bin Hudayr'a:

"Sen güçlü adamsın, yardımcıya ihtiyacın yok. Kalk, bizim zayıflarımızı şaşırtmak için konağımıza gelen şu iki adamın yanına git. Onlara engel ol ve kendilerini konağımıza gelmekten nehyet. Şüphesiz senin de bildiğin gibi Es'ad bin Zurâre benden olmasaydı ben bu işi sana bırakmazdım. O benim teyzemin oğludur. Bu yüzden onun üzerine gitmeye cesaret edemiyorum." dedi. Bunun üzerine Useyyid bin Hudayr kamasını aldı. Sonra onlara doğru çıktı. Es'ad bin Zurâre *Radıyallahu anh* onu görünce Mus'ab bin Umeyr *Radıyallahu anh* dedi ki: "Bu, kavminin başıdır. Sana geliyor. Geldiğinde onun hakkında Allah'a sadakatini göster." Mus'ab *Radıyallahu anh*:

"Eğer oturursa kendisiyle konuşurum" dedi. Useyyid, başlarında durup bağırıp çağırmaya başladı.

"Sizi buraya getiren nedir? Zayıflarımızı şaşırtmak mı istiyorsunuz? Eğer kendi kendinize ihtiyaç duyuyorsanız (hayatta kalmaya ihtiyaç duyuyorsanız) bizden uzaklaşın" dedi. Mus'ab *radıyallahu anh*:

"Oturup bizi dinlemez misin? Biz bir şey eğer hoşuna giderse kabul edersin. Hoşlanmazsan, hoşlanmadığın şeyi kendinden uzak tutarsın" dedi. Sonra kendisine Kur'an okudu." Raviler onun hakkındaki rivayetlerinde dediler ki:

"Vallahi, o daha konuşmaya başlamadan yüzündeki sevinçten ve rahatlamasından biz onun yüzünden Müslüman olduğunu anlamaya başlamıştık. Sonra şöyle dedi:

"Bu söz ne kadar güzel ve tatlıymış. Siz bu dine girmek istediğinizde ne yapıyorsunuz?" Onlar da şöyle dediler:

"Yıkanırsın, kendini ve elbiseni temizlersin. Sonra hak üzere (Allah'ın birliği, Muhammed *Sallallahu aleyhi vesellem*'in de O'nun elçisi olduğu üzere) şehadet getirirsin. Sonra namaz

---

bey'at buydu." Sonra (İbn Hacer) şöyle diyor: "Bunu (bu iddiayı) kuvvetlendiren bir şey de bu olayın (yani Ubade -*Radıyallahu anh*-'ın hadisinde sözü edilen bey'atın) Mekke'nin fethinden, Mümtehine Suresinde geçen: *"Ey Peygamber! Mü'min kadınlar, Allah'a bir şeyi ortak koşmamak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek, çocuklarını öldürmemek, elleriyle ayakları arasında bir iftira uydurup getirmemek ve bir iyilikte sana karşı gelmemek üzere sana bey'at etmeye geldiklerinde onların bey'atlarını kabul et ve onlar için Allah'tan bağışlanma dile"* (Mümtehine, 60/12) âyetinin inmesinden sonra olmuştur. Bu âyetin ise Hudeybiye olayından sonra indiği konusunda herhangi bir görüş ayrılığı yoktur." (*el-Feth*, 1/84-85'ten özetlenerek).

kılarsın.” Bunun üzerine hemen kalkıp yıkandı, elbisesini temizledi, hak üzere şehadet getirdi. Sonra kalkıp iki rek’at namaz kıldı. Sonra da onlara (Mus’ab *Radıyallahu anh*’a ve Es’ad bin Zurâre *Radıyallahu anh*’e) şöyle dedi:
“Benim arkamda bir adam var. O eğer size uyarsa kavminden hiç kimse kalmaksızın hepsi size uyar. Şimdi onu size göndereceğim. O Sa’d bin Mu’az’dır.” Sonra kamasını alıp Sa’d’ın ve kavminin yanına gitti. Onlar da kendi meclislerinde oturuyorlardı. Sa’d bin Mu’az onun gelmekte olduğunu görünce:
“Allah’a yemin ederim ki, Useyyid sizin yanınızdan ayrıldığı sıradaki yüzünden farklı bir yüzle yanınıza geldi” dedi. Meclisin başında durunca Sa’d kendisine:
“Ne yaptın?” diye sordu. O da şöyle dedi
“O iki adamla konuştum. Vallahi kendilerinde herhangi bir fena durum görmedim. Onları (yaptıklarından) nehyettim. “Senin istediğini yaparız” dediler. Harise oğullarının Es’ad bin Zurâre’yi öldürmek üzere çıktıklarını söyledim. Bunu da, onun senin teyzenin oğlu olduğunu bildikleri için senden utanırlar (diye söyledim).” Bunun üzerine Sa’d hızla, sinirlenmiş ve Harise oğulları hakkında söylenilenden dolayı endişeli bir halde kalkarak, mızrağı eliden aldı ve:
“Vallahi gördüğüm kadarıyla sen hiçbir şeyi halletmemişsin” dedi. Sonra o iki kişinin yanına gitti. Sa’d onların gayet rahat bir halde olduklarını görünce, Useyyid’in kendisini onlarla karşı karşıya getirmek ve onların sözlerini bizzat duymasını sağlamak amacıyla öyle konuştuğunu anladı. Başlarına durup kendilerine sövmeye başladı. Es’ad bin Zurâre’ye şöyle dedi:
“Ey Ebu Umâme! Eğer seninle benim aramda yakınlık olmasaydı bu benden bir şey alamazdı (bana bir şey engel olamazdı). Kendi yurdumuzda bizim başımıza hoşumuza gitmeyecek bir şey mi saracaksın?” Es’ad bin Zurâre de Mus’ab bin Umeyr’e şöyle dedi:
“Ey Mus’ab! Vallahi sana arkasındaki kavminin efendisi geldi. Eğer bu sana uyarsa onlardan (onun kavminden) iki kişi bile senden (senin davetine uymaktan) geri kalmaz.” Mus’ab da ona dedi ki:
“İstersen otur ve dinle, eğer hoşuna giden ve beğendiğin bir şey olursa kabul edersin. Hoşlanmazsan o zaman da senin hoşlanmadığın şeyi senden uzak tutarız.” Sa’d:
“İnsaflı davrandın” dedi. Sonra süngüsünü topladı ve oturdu. Ardından ona İslâm’ı anlattı ve kendisine Kur’an okudu. O ikisi dediler ki:
“Vallahi bu esnada, sevinmesinden ve kendini rahat hissetmesinden o daha konuşmaya başlamadan biz onun yüzünden Müslüman olduğunu anladık.” Sonra onlara:
“Siz Müslüman olduğunuza ve bu dine girdiğinizde ne yapıyorsunuz?” diye sordu. Onlar da şöyle dediler:
“Boydan boya yıkanırsın (gusul edersin). Kendini güzelce temizlersin. Bu arada elbiseni de temizlersin. Sonra hak üzere şehadet getirirsin. Sonra iki rek’at namaz kılarsın.” Bunun üzerine kalkıp boy abdesti aldı (gusletti). Elbisesini temizledi. Hak üzere şehadet getirdi. Sonra iki rek’at namaz kıldı. Sonra Useyyid bin Hudayr’ı da yanına alarak kavminin toplanma yerine getirmek üzere yola çıktı.
Kavmi onun gelmekte olduğunu görünce şöyle dediler:
“Vallahi Sa’d sizin yanınızdan ayrıldığı sıradaki yüzden farklı bir yüzle yanınıza geliyor.” (Sa’d) başlarında durunca:
“Ey Abduleşhel oğulları! Benim sizin aranızdaki konumum nasıldır?” diye sordu. Onlar:
“Efendimiz, en isabetli görüş sahibimiz ve en uğurlu temsilcimizsin” dediler. Bu kez: “Artık Allah’a ve Peygamberlerine iman edinceye kadar sizin erkeklerinizin ve kadınlarınızın sözleri bana haramdır” dedi. O ikisi (Mus’ab ve Es’ad *Radıyallahu anh*) dediler ki:
“Vallahi Abduleşhel oğulları yurdunda bir tek adam ve kadın müstesna olmaksızın hepsi akşama Müslüman olarak girdiler.” Es’ad ve Mus’ab *Radıyallahu anh* Es’ad bin Zurâre *Radıyallahu anh*’nın evine döndüler. (Mus’ab *Radıyallahu anh* orada ikamet ederek insanları

İslâm’a davet etmeye başladı. Derken ensârın evlerinden, Umeyye bin Zeyd, Hateme, Vâil ve Vâkıf’ınkilerden dışında kalan evlerin hepsinde kadın ve erkek Müslümanlar oldu.[202[202]]

İmâni Dersler ve Ölçüler

1. Bu bölümde verilen bilgilerde ve bölümün sonunda verdiğimiz Medine’de Mus’ab bin Umeyr’in başından geçen bir olayı anlatan kıssada Mus’ab *Radıyallahu anh*’ın fazileti, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in onu nasıl Medine halkının kalblerini ve o yurdu İslâm’a açması için seçtiği ortaya konmaktadır. Buradan onun bu görevi nasıl başarıyla yerine getirdiği ve bir yıl içinde bu kutsal davetin etkilerinin nasıl ortaya çıktığı da anlaşılmaktadır. Bu süre içinde, İbn İshak’ın saydığı kişilerin evleri dışında İslâm’ın girmediği bir tek ev kalmamış, her bir ev halkının ya bir kısmı ya da tamamı Müslüman olmuştur. Bu genelde bütün sahabilerin, özelde Yüce Allah’a davetin nasıl olacağını mükemmel bir şekilde öğrenen bu kutlu davetçinin faziletine delalet etmektedir. Aynı şekilde Es’ad bin Zurâre *Radıyallahu anh*’ın faziletine onun ne güzel bir yardımcı ve öğütçü olduğuna, nasıl sözünü dinlettiğine delalet etmektedir. O, Mus’ab *Radıyallahu anh.*’a şöyle diyordu:
“Bu kavminin efendisidir. Sana geldi. Onun hakkında Allah’a karşı sadakatli ol.” Onun bu sadakatinin karşılığı ve bereketi de kavimlerinin tümüyle Müslüman olmalarına vesile olan iki adamın İslâm’a girmesi oldu. Bunların tümü Mus’ab *Radıyallahu anh* ve Es’ad bin Zurâre *Radıyallahu anh*’ın terazilerine konmuştur. Nitekim Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* şöyle buyurmuştur:
“Allah’ın senin vesilenle bir kimseye hidayet vermesi senin için kırmızı develerden daha hayırlıdır.”[203[203]]
Yine bir hadisinde de şöyle buyurmuştur:
“Kim hidayete çağırırsa kendisine uyanların sevabı kadar sevap alır. Bununla birlikte onların sevaplarından bir şey eksiltilmez.”[204[204]]
2. Bu konuda yine ensârın fazileti, Yüce Allah’ın onları nasıl doğruluk, vakâr ve mürüvvetle donattığı, onların da bu dini kabul etmek ve öncekilerin ve sonrakilerin de efendisi olan Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’e yardım için nasıl kendilerini hazırladıkları ortaya konmaktadır. Yine burada, vefatından dolayı Rahmân’ın Arşı sallanan Sa’d bin Mu’az *Radıyallahu anh*’ın ve Kur’an okumasını dinlemek için meleklerin indiği Useyyid bin Hudayr *Radıyallahu anh*’ın fazileti ortaya konmaktadır. Ona, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* şöyle buyurmuştur:
“Eğer okumaya devam etseydin sabaha çıktığında insanlar onlara bakarlardı ve onlar (melekler) onlardan (insanlardan) saklanmazlardı.”[205[205]]
3. Bu bölümde ayrıca doğru eğitimin ürünleri, daveti yüklenecek ve tebliğ edecek bir yapının oluşturulması için yürütülen eğitimin ne kadar uzun bir zaman alacağı ortaya konmaktadır. Bu eğitim böyle uzun zaman alır ancak ondan sonra da kısa zamanda çok ve değerli ürünler verir. İşte Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in İslâm üzere eğittiği ve kendisini Kur’an’la suladığı Mus’ab bin Umeyr *Radıyallahu anh*’ın durumu, Yüce Allah’ın onun vasıtasıyla nasıl fetih (gönüller fethi) nasib ettiği ortada. Ben bazen değerli sahabilerden bir adamın bizim yaşadığımız zamanda aramıza gönderildiği bir durum tahayyül ediyorum. Yüce Allah onun

---

[202[202]] Yani aile fertlerinin tümü Müslüman olmasa da her eve mutlaka İslâm girdi. Hedrev halkından, kadın ya da erkek en azından bir kişi Müslüman oldu. –Çeviren-
İbn Hişâm Sîresi, er-Ravdu’l-Unuf’le birlikte (2/186-187).
[203[203]] Buhârî (7/87) *Fadâilu’s-Sahabe*. Müslim (15/178) *Fadâilu’s-Sahabe*. Ebu Davud, *İlim* (3644) Ebu Davud’un rivayetinde geçen ibare şöyledir: “Vallahi senin öncülüğünde bir kimsenin hidayete erdirilmesi senin için kırmızı develerden daha hayırlıdır.”
[204[204]] Müslim (16/227) *İlim*.
[205[205]] Müslim (6/82-83) *Salâtu’l-Musâfirin*. Buhârî (8/679) *Fadâi’l-Kur’an*’da sahih olduğu vurgulanarak muallak bir şekilde (senedi verilmeden) rivayet edilmiştir.

vasıtasıyla ne yararlar sağlar! Onun elleriyle ne fetihler nasib eder! İstersen bunu İbn Teymiyye ve onun öğrencisi İbnu'l-Kayyim gibi ilimle ameli birleştirmiş selef alimlerinden biri açısından da söyleyebilirsin. Onlardan biri bizim zamanımızda gönderilmiş ve Yüce Allah'a davet etmiş olsa, ben kesin olarak inanıyorum ki, onun vasıtasıyla gelecek yarar, ülkelerin ve kulların kalplerinin İslâm'a açılması suretiyle sağlanacak iyilik ömürlerini davet yolunda harcayan çağdaş davetçilerin binlercesinin sağladığından fazla olacaktır. Bizimle o seçkin kişiler arasındaki fark ilim ve eğitimdir. Eğer ilim Yüce Allah için olursa o aynı zamanda bir eğitimdir. İşte bu şekilde eğitimin bereketi ortaya çıkmıştır. Oysa çağdaş islâmi akımların çoğu bunun pek bir değeri olmadığı, insanların ömürlerini bunun için harcamalarında bir yarar olmadığı ve bunun bir getirisinin de olmayacağı kanaatini taşımaktadır. Onlar bu çalışmayı bir zaman kaybı olarak görüyor ve İslâm'ın doğru inanç üzere ve sahabilerin yetiştiği gibi gece ibadet, gündüz oruç eğitimiyle yetişmemiş insanlarla ayakta duracağını sanıyorlar. Biz bu husus üzerinde sözü hayli uzattık. Çünkü kitabın asıl gayesi ve vermek istediği mesaj bundadır. Yüce Allah'tan bizi değerli sahabilerin yollarına girmeye muvaffak kılmasını, bu yolda öne geçen ilklerle yücelttiği gibi bizimle de dini yüceltmesini, bizimle onları insanların alemlerin Rabbinin huzurunda toplanacağı gün öncekilerin ve sonrakilerin efendisiyle birlikte biraraya getirmesini diliyoruz.

4. Dr. Muhammed Said Ramazan diyor ki: "On bir yıl cihad ve yalnız Allah yolunda sürekli sabır göstermek, işte bu yeryüzünün doğusuna ve batısına yayılan güçlü bir İslâm hâkimiyetine ulaşılmasının ücreti ve yoludur. O hâkimiyetin önünde Bizansın gücü dökülüyor, onun önünde Farisîler ezilip gidiyor, onun etrafında çeşitli düzenlerin ve uygarlıkların değerleri eriyip yok oluyordu.

Ücret cihad, sabır, yorgunluk ve zorluklara katlanmaktır. Allah için, bunlar olmadan da İslâmi toplumun direklerini oturtmak gerçekten çok kolaydı. Ancak bu Yüce Allah'ın kulları hakkındaki ilâhi sünnetidir. Kendilerine kulluk niteliği zorunlu olarak verildiği gibi onların kulluk görevlerini kendi seçimleriyle yerine getirmelerini istedi. Gayret gösterilmeden kulluk görevi yerine getirilemez. Eziyete katlanılmadan ve şehadete atılmadan samimi bir kimseyle yalancı birbirinden ayırdedilemez. Bir insanın kendi nefsinden bir ödeme yapmaksızın, bir şey sarfemeksizin ganimet kazanması adalete uygun değildir. Bu yüzden Yüce Allah insanı iki şeyle yükümlü kılmıştır:

1. İslâm şeriatını uygullamak ve İslâm toplumunu oluşturmak.

2. Dikenli, zorlu ve rahatlatıcı olmayan bir yolda bunun için yürümek."[206[206]]

Ben diyorum ki:"Sîretten bazı olaylar ve bütün peygamberlerin hayatları bunun için birer delil teşkil ettiği gibi Yüce Allah'ın şu sözü de bu açıdan bir delildir:

"Allah dileseydi onlardan öc alırdı. Ancak sizi birbirinize imtihan etmek için (böyle emrediyor). Allah yolunda öldürülenlerin ise (Allah) amellerini boşa çıkarmayacak. Onları hidayete iletecek ve durumlarını düzeltecektir. Onları kendilerine tanıttığı cennete sokacaktır." (Muhammed, 47/4-6)

10. İkinci Akabe Bey'atı

İbn İshak, ondan da Ahmed bin Hanbel, Ka'b bin Mâlik *Radıyallahu anh*'ın ikinci Akabe olayı ile ilgili olarak şöyle dediğini rivayet etmişlerdir: "...O gece kavmimizle birlikte bineklerimizde uyuduk. Gecenin üçte biri geçince Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ile buluşma sözümüz (randevumuz) için bineklerimizden ayrıldık. Kedilerin gizlice yürümesi gibi gizlice sessiz bir şekilde yürüyorduk. Derken Akabe'deki bir vadide toplandık. Biz yetmiş iki erkektik. Aramızda hanımlarımızdan da iki kişi vardı. Bunlardan biri Mâzin bin Neccar oğullarının kadınlarından olan Ummu Umâre Nesibe binti Ka'b'dı. Diğeri de Seleme

[206[206]] *Fıkhu's-Sîre* (124-125) özet olarak.

oğullarının kadınlarından olan Esmâ binti Amr bin Adiyy İbn Nâbi'ydi ki o da Ummu Meni'dir. Vadide toplanıp Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'i beklemeye başladık. Sonunda geldi. Beraberinde Abbas bin Abdilmuttalib *Radıyallahu anh* vardı. O, o zaman kendi kavminin dini üzereydi. Ama kardeşinin oğlunun işinde bulunmak ve onun için güvence oluşturmak istemişti. Oturduğunda ilk konuşan Abbas bin Abdilmuttalib oldu. Dedi ki:
"Ey Hazrec topluluğu! -Araplar o zaman ensârdan olan bu ahalinin tamamını Evs'iyle Hazrec'iyle Hazrec olarak adlandırıyorlardı- Sizin de bildiğiniz gibi Muhammed bizdendir. Biz kendisini, kavminden, onun hakkında bizimle aynı düşünceye sahip olanlardan koruduk. O kavmine karşı bir yücelik üzeredir ve kendi beldesinde korunmada tutulmaktadır. O size yönelmek ve aranıza katılmaktan başka bir şeyi de kabul etmiyor. Siz eğer onu teslim edecekseniz, onu aranıza aldıktan sonra perişan halde bırakacaksanız daha şimdiden peşini bırakın. Şüphesiz o kavmine karşı bir yücelik üzeredir ve beldesinde korunmaktadır." Biz de ona şöyle dedik:
"Senin dediğini duyduk. Ya Rasûlallah *Sallallahu aleyhi vesellem*! Şimdi sen konuş ve kendin ve Rabbin için istediğini tercih et." Bunun ardından Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* konuştu. Kur'an okudu. Allah'a davet etti. İslâm'ı kabul etmeye teşvik etti ve:
"Kadınlarınızı ve çocuklarınızı koruduğunuz şeylerden beni de korumanız üzere sizinle bey'at ediyorum" diye buyurdu. Bunun üzerine Berâ bin Ma'rur elinden tuttu. Sonra şöyle dedi:
"Evet, seni hak üzere gönderene yemin olsun ki biz bakımımız altında olanları koruduklarımızdan, seni de koruyacağız. Bunun üzerine seninle bey'at ettik ey Allah'ın Rasulü *Sallallahu aleyhi vesellem*! Vallahi biz savaş ve birlikler oluşturmada ehil kimseleriz. Biz bu kabiliyeti nesilden nesile devraldık." Berâ, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'le konuşurken Ebu Heysem bin Tihan söze karıştı ve şöyle dedi:
"Ey Allah'ın Rasulü *Sallallahu aleyhi vesellem*! Bizimle bazı adamlar -yani yahudiler- arasında bağlar var. Biz bu bağları koparacağız. Eğer biz bunu yaparsak, sonra Allah seni üstün kılarsa bizi bırakıp kavmine döner misin?" Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* bu söze tebessüm etti. Sonra şöyle buyurdu:
"Aksine kanımız bir, yıkıntımız bir olacak[207[207]] *Ben sizdenim ve siz bendensiniz. Sizin savaştıklarınıza karşı savaşacak, sizin barış yaptıklarınızla barış yapacağım."*[208[208]]
Ka'b dedi ki: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*: *"Benim için her biri kendi kavmini temsil edecek oniki temsilci çıkarın"* diye buyurdu. Onlar da dokuzu Hazrec'ten, üçü Evs'ten olmak üzere oniki temsilci çıkardılar. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in elini ilk tutan kişi Berâ bin Ma'rur oldu. Ondan sonra diğer fertler bey'at ettiler. Biz Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e bey'at edince şeytan Akabe tepesinden kedinin bile duyabileceği gür bir sesle şöyle bağırdı:
"Ey evlerin sahipleri! Atalarının dinlerini terkedenler onunla birlikte size karşı savaşmak üzere biraraya gelirken kötülenmiş adam karşısında öyle duracak mısınız?" Bunun üzerine Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* de şöyle buyurdu:
"Bu Akabe'nin şeytanıdır! Bu Akabe'nin şeytanıdır! Ona İbn Ezib de denir. Ey Allah'ın düşmanı, şunu duy ki, muhakkak seninle uğraşmaya da vakit ayıracağım." Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* daha sonra:
"Şimdi bineklerinize geri dönün" diye buyurdu. Abbas bin Ubâde bin Fudle de:
"Beni hak üzere gönderene yemin olsun ki, eğer istersen yarın Minâ halkının üzerine kılıçlarımızla saldırabiliriz" dedi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ise:

207[207] Yani aramızdan birinin kanı akıtılacak olsa hep birlikte onun hakkını arayacağız, birimizin bir şeyi tahrib edilecek olsa onu ortak bir kayıp olarak göreceğiz –Çeviren-.
208[208] İbn Hişam şöyle diyor: *"Kanımız bir, yıkıntımız bir olacak"*: Yani benim zimmetim sizin zimmetiniz, benim kendi nefsim adına koruma gereği duyduğum şey (mahremim) sizin de korumanız gereken şeydir (mahreminizdir). İbn Hişâm Sîresi, *er-Ravdu'l-Unuf*le birlikte (3/189).

"Biz bununla emrolunmadık. Ancak siz şimdi bineklerinize geri dönün" diye buyurdu. Derken biz yattığımız yerlere geri döndük ve sabah olunca Kureyş tarafından gönderilenler bize doğru geldiler. Evlerimize kadar varıp dediler ki:
"Ey Hazrec topluluğu! Bize haber verildiğine göre siz bizim şu arkadaşımızın yanına gelmişsiniz. Onu bizim aramızdan alıp bize karşı savaşmak üzere kendisiyle bey'at ediyormuşsunuz. Şu kesindir ki, vallahi, Arap kabileleri içinde bizimle kendisi arasında savaş çıkması durumunda size karşı göstereceğimiz sertlik kadar kimseye göstermeyiz." Bunun üzerine bizim kavmimizin müşriklerinden bazı kimseler öne çıkarak:
"Böyle bir şey olmadı ve bizim böyle bir şeyden haberimiz olmadı" diye yemin etmeye başladılar. Gerçekten de doğru söylediler. Onların böyle bir şeyden haberleri olmamıştı. Bu arada biz birbirimize bakıyorduk. Bu sırada bir grup kalktı. Bunların içinde Hâris bin Hişâm bin Muğire el-Mahzumi de vardı. Onun ayaklarında da yeni nalinler vardı. Ben kendisine:
"Şununla konuş" dedim. Ben bunu derken biraz o grubu söyledikleri söze ortak etmek istiyordum. Dediler ki:
"Ey Ebu Câbir! Sen kendin bir şey yapamaz mısın?" Sen Krueyş'ten şu gencin nalinleri gibi efendilerimizden bir efendisin." Hâris bu sözü duydu. Bunun üzerine onları ayaklarından çıkarıp benim üzerime attı ve:
"Vallahi onları sen giyeceksin" dedi. Ebu Câbir diyordu ki:
"Bırak. Vallahi genci korumaya aldın. Nalinlerini kendisine geri ver." Ben de şöyle dedim:
"Hayır, vallahi, onları kendisine geri vermeyeceğim. Vallahi bu yerinde bir yorumlama. Eğer yorumlama doğru çıkarsa onu çıkaracağım."[209[209]]

İmâni Dersler ve Ölçüler

1. Muhammed Gazali diyor ki: "Bu Akabe bey'atında, o olayda kesinleştirilen anlaşmalarda ve o esnada yapılan karşılıklı görüşmelerde yakîn, fedakârlık ve kahramanlık ruhu hâkimdi. O topluluğun tamamına ve söyledikleri her söze bu ruh hâkim olmuştu. Görülen o ki, konuşmaya yön veren veya bir takım antlaşmalara yönelten unsur sadece ateşli duygular değildir, asla. Şüphesiz geleceğin hesabı bugünün hesabına dayanılarak yapılır. Ele geçirilmesi bir ihtimal olan ganimetlerden önce ele geçirilmiş ganimetlere bakılır.
Onlar en kuvvetli imanla iman etmiş kimseler olarak Yesrib'den gelmişlerdi. Fedakârlığa çağıran bir kimsenin çağrısına cevap vermişlerdi. Peygamber -*Aleyhisselam*-'ı ise öyle ayaküstü bir şekilde tanımışlardı ve bu tanımanın üzerinden günler geçmişti. Kanaate göre bu tanımanın unutulmuş olması gerekirdi. Ancak cesaret ve güvenden gücünü alan böyle bir enerjinin kaynağını unutmamız uygun olmaz. Her ne kadar ensar büyük bey'attan önce Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'i öyle kenardan köşeden görme dışında tanıma fırsatı bulamamış idilerse de gökten ışık saçan vahiy onların yollarını aydınlatmış ve gayelerinin net bir şekilde görülmesini sağlamıştı.
Kur'an'ın yarısına yakın bir kısmı Mekke'de indi. Hafızların dillerine yerleşmiş ve değerli yazıcıların sahifelerinde dolaştırılıyordu. Mekke'de inen Kur'an ayetleri ahirette verilecek karşılığı adeta gözle görülüyormuş gibi tasvir ediyordu. Sanki elini attığın zaman cennet meyvelerini toplayacakmışsın gibi. Kendini hakka veren bir bedevi çok kısa bir an içinde

---

[209[209]] İbn Hişâm, İbn İshak'tan naklen (2/187-192). Buradakinden daha uzun bir şekilde. Ondan da Ahmed bin Hanbel, Müsned'inde rivayet etmiştir. (3/460-463). Taberânî (19/87-91) Bu hadis uzun şekliyle *Mecmau'z-Zevâid* (6/42-46)'da geçmektedir. Heysemi şöyle diyor: "Bunu Ahmed bin Hanbel ve benzer şekilde Taberânî rivayet etmiştir. Ahmed bin Hanbel'in rivayetindeki ravilerin İbn İshak dışında kalanları isimleri Sahih'te geçen ravilerdir.O da kendisinin bizzat duyduğunu ortaya koyan ifade kullanmıştır." el-Albâni de, *Fıkhu's-Sîre*'nin tahkikinde: "Bu sened (hadisin senedi) sahih bir seneddir" diyor. *el-Feth*'te geçtiğine göre İbn Hibban da bu hadisin sahih olduğunu söylemiştir.

Arap yarımadasının düzlüğünden çıkıp nimetlerle çevrili ırmakların ve mühürlenmiş içeceklerin yanına geçebilirdi.
Aynı şekilde Kur'an öncekilerin başlarından geçenlerin, mü'minlerin nasıl kurtarıldıklarını ve peygamberleriyle nasıl kurtulduklarını, inkârcıların nasıl taşkınlık ettiklerini, kendilerine mühlet verilmesinin nasıl onları sarhoş ettiğini, böylece nasıl aşırı gittiklerini ve despot kesildiklerini, daha sonra ilâhi adaletin nasıl yerini bulduğunu, böylece zâlimlerin helak olup gittiklerini, arkalarında da kendilerine sırt çevrilmiş bir dünya ve harap olmuş evler bıraktıklarını anlatıyordu.
Onlar arkalarını döndüler, yerin yüzleri ise onları lanetliyor,
Tıpkı Hakkın celâli karşısında yıkılıp gitmiş batıl gibi.
Allah'a iman, O'nun için sevmek. O'nun dini üzere kardeşlik ve O'nun adına yardımlaşma. İşte tüm bunlar, ahalisi taşkınlığa dalmış olan Mekke'nin civarında gece vaktinde biraraya gelen nefisleri böyle bir şeye yönelten unsurlardı. Onlar böyle bir şeye Allah'ın yardımcılarının (ensârının) O'nun Peygamber'ini, kendi namuslarını korudukları gibi koruyacaklarının, namuslarını canlarıyla savundukları gibi onu da canlarıyla savunacaklarının duyurulması için yöneliyorlardı. Artık onlar sağ oldukları sürece o Peygamber *-Aleyhisselam-*'a bir zarar dokundurulamayacaktı. Mekke müşrikleri kendilerinin İslâm'ı, içinden çıkamayacağı bir alan içerisinde kuşatmaya aldıklarını, Müslümanları da kendi canlarıyla uğraşmaya zorladıklarını sanıyorlardı. Dolayısıyla suç işleyip de kendisine kısas uygulanmayacağından emin olan bir suçlunun rahat bir şekilde uykuya dalması gibi uykuya dalmışlardı.
Günler güzel geçerken sen de günler için iyi şeyler düşünmüştün.
Kaderin getireceği sıkıntılardan hiç korkmamıştın.
Geceler seninle barış yaptı sen de ona aldandın,
Ama gecelerin sadeliğinde keder gelip çatıyor.
Evet. Bu gece, hakkın askerleri putperestliğin belini kırmak, cahiliyeye son vermek ve onun adamlarını ortadan kaldırmak üzere antlaşıyorlar."[210][210]
2. Umarız, İslâm'ın ezip geçen bir darbe ile hâkim kılınabileceğini sanan hızlı düşünce sahibi birtakım kimseler bu bey'at olayından ibret alırlar. Nasıl oldu da, savaş konusunda uzman ve tecrübe sahibi olan ensâr, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e o vadi halkının bir saldırı düzenlemek için teklifte bulundukları halde Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* kendilerini bundan nehyetti ve: *"Ben bununla emrolunmadım"* dedi? Meyvelerin toplanmasında acele edilmesi sarfedilen çabaların boşa gitmesine yolaçabilir. Böyle bir durumda İslâmi hareket ürünlerini veremez. Sonuç mevcut olan kişilerin de kaybedilmesi ve elde edilmesi sadece bir ihtimal olan çıkar için onların davetlerinin zayi edilmesi olur. Bu, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in Habbab *Radıyallahu anh*'a söylediği şu sözüne de şahitlik etmektedir: *"Ama siz acele ediyorsunuz."*[211][211]
3. Prof. Muhammed Said Ramazan diyor ki: "Ensârın İslâma girişinin başlangıcının nasıl olduğu hakkında verdiğimiz bilgiler üzerinde düşünüldüğü zaman görülecektir ki, Yüce Allah Medine'deki hayatı ve ortamı İslâm davetini kabul için hazırlamıştır. Medine halkının buna ilk başlaması sırasında bu dini kabul için psikolojik (nefsani) bir hazırlık söz konusuydu.
Medine'de oturanlar birbirine karışmış değişik unsurlardan oluşuyorlardı. Bunların bazıları Medine'nin yerlileriydi ki, onlar müşrik Araplardı. Diğerleri de Arap yarımadasının değişik bölgelerinden Medine'ye göç etmiş yahudilerdi. Müşrikler iki büyük kabileye ayrılıyorlardı. Bunlardan biri Evs diğeri de Hazrec'di. Yahudiler ise üç kabileden meydana geliyorlardı: Kurayza oğulları, Nadir oğulları ve Kaynuka oğulları. Yahudiler adetleri üzere uzun süre oyunlar çevirdiler. Böylece Evs ve Hazrec kabilelerinin arasına düşmanlık tohumları ektiler. Böylece Araplar birbirini izleyen yıpratıcı savaşlarla birbirlerini yemeye başladılar. İşte bu uzun süren düşmanlığın etkisi altında Evs ve Hazrec kabilelerinin herbiri yahudilerden bir

[210][210] *Fıkhu's-Sîre* (161-163) özetle.
[211][211] Kaynağı daha önce geçmişti.

kabileyle antlaşma yapmıştı. Evs kabilesi Kurayza oğullarıyla antlaşmış, Hazrec kabilesi de Nadir oğullarıyla ve Kaynuka oğullarıyla antlaşmıştı. Onların aralarında meydana gelen en son çatışma da Bu'as çatışmasıydı. Bu olay hicretten birkaç yıl önce meydana gelmişti. Bu, büyük bir çatışma oldu ve kabilelerin ileri gelenlerinin çoğu bu olayda öldürüldü.

O sıralarda yahudilerle Araplar arasında ne zaman bir sürtüşme çıksa yahudiler o zaman hemen: "Gelecek olan bir peygamberin ortaya çıkma zamanı yaklaştı" diye tehdidde bulunuyor ve kendilerinin onunla birlikte olacaklarını, böylece onları Ad ve İrem'in öldürülmesi gibi öldüreceklerini söylüyorlardı.

İşte o şartlarda, Medine halkında bu dine karşı bir ilgi uyanmıştı. Ona kuvvetli ümitler bağlamışlardı. Onun faziletiyle yeniden saflarını birleştimeleri ve yeniden birliklerini sağlamaları mümkün olabilirdi. Böylece aralarında düşmanlığa yolaçan sebepler ortadan kalkabilirdi. İbnu'l-Kayyim'in Zâdu'l-Me'ad'da dediği gibi bunlar Yüce Allah'ın Peygamber'i için hazırladığı şeylerdi. Böylece, onun Medine'ye hicreti için şartlar oluşturuluyordu. Çünkü Allah'ın rahmeti, İslâm'ın aydınlığının yeryüzünün her tarafına yayılmasında oranın bir merkez rolü oynamasını gerektirmişti."[212[212]]

4. İbn İshak diyor ki: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e Akabe bey'atından önce savaş için izin verilmemiş, kan akıtmak kendisine helal kılınmamıştı. Sadece Allah'a çağırmak, eziyetlere katlanmak ve cahillere aldırmamakla emrolunuyordu. Kureyşliler de muhacirlerden ona uyanlara baskı yapıyorlardı. Öyleki onları dinleri hakkında zora sokmuş ve kendi yurtlarından kovmuşlardı. Onlardan bazıları dinine aykırı sözleri söylemeye zorlanıyor, bazıları onların ellerinde işkenceye maruz bırakılıyor, bazıları onlardan kaçarak değişik beldelere gidiyordu. Yurtlarını terketmek zorunda kalanların kimisi Habeşistan'a, kimisi Medine'ye gitmişti. Her türlü uygulama oluyordu. Kureyş halkı Allah'a karşı gelince, O'nun kendileri için dilediği üstünlüğü geri çevirince, Peygamberini *-Aleyhisselam-* yalanlayınca, yalnız O'na kulluk eden, Peygamberini *-Aleyhisselam-* doğrulayan ve onun dinine sarılan kimselere işkence edince, Yüce Allah da Peygamberine *Aleyhisselam* savaş etmesi ve Müslümanların, kendilerine zulmedenlere, baskı yapanlara karşı aralarında (savaş için) dayanışma yapmaları için izin verdi. Bana Urve bin Zubeyr'den ve daha başka ilim adamlarından ulaşan habere göre Yüce Allah'ın onlara savaş için izin vermesi, kan akıtmayı helâl kılması ve Müslümanların kendilerine karşı taşkınlık edenlerle çarpışmalarına müsaade etmesi hakkında inen ilk ayet Yüce Allah'ın şu sözüdür:

"Kendileriyle savaşılan mü'minlere zulmedilmeleri dolayısıyla (savaşa) izin verilmiştir. Şüphesiz Allah onlara yardım etmeye güç yetirir. Onlar sırf: "Rabbimiz Allah'tır" dediklerinden dolayı haksız yere yurtlarından çıkarılmışlardır. Eğer Allah'ın insanların bazılarını bazılarıyla savması olmasaydı şüphesiz içlerinde Allan'ın adı çokça anılan manastırlar, kiliseler, havralar ve mescidler yıkılırdı. Allah kendine yardım edenlere elbette yardım edecektir. Şüphesiz Allah güçlüdür, yücedir. Onlar, kendilerine yeryüzünde iktidar verirsek namazı kılar, zekâtı verir, iyiliği emreder ve kötülükten sakındırırlar. İşlerin sonu Allah'ındır." (Hacc, 22/39-41)

Yani onlar zulme uğratıldıklarından dolayı kendilerine savaş yapmayı helal kıldım. İnsanlarla aralarında çıkan meselede, onların yalnız Allah'a ibadet etmek dışında bir suçları yoktur. Onlar üstün geldikleri zaman namazı kılar, zekâtı verir, iyiliği emreder, kötülükten nehyederler. Yani Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ve sahabileri ("onlar" diye kastedilenler bu kimselerdir). Allah hepsinden razı olsun."[213[213]]

[212[212]] *Fıkhu's-Sîre* (162-167) özetle.

[213[213]] İbn Hişâm Sîresi, *er-Ravdu'l-Unuf*'le birlikte (2/211).

5. MEKKE'DEN MEDİNE'YE KUTSAL HİCRET

Sahabilerin (Allah hepsinden razı olsun) Medine'ye Hicretleri
Rasûlullah -Sallallahu aleyhi vesellem-'in Medine'ye Hicreti

Sahabilerin (Allah hepsinden razı olsun) Medine'ye Hicretleri

İbn Abdilberr *-Rahimehullah-* özet olarak şöyle diyor:
"Bu sözü edilenlerin Akabe gecesinde Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e bey'at etmeleri tamam olunca Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* beraberinde bulunan Müslümanlara gruplar halinde Medine'ye hicret etmelerini emretti. Söz konusu bey'at hem Medinelilerin kâfir olanlarından hem de Kureyş kâfirlerinden gizli bir şekilde gerçekleşmişti. Söylendiğine göre ilk yola çıkan kişi Ebu Seleme bin Abdilesed el-Mahzumi'ydi. Onun hanımı Ummu Seleme binti Ebi Umeyye'nin beraberinde çıkmasına engel olunmuş ve yaklaşık bir yıl Mekke'de alıkonmuştu. Daha sonra onun da kocasının yanına gitmesine izin verildi ve o da hicret etmek üzere yola çıktı. Onun Medine'ye gitmesi için yol hazırlıklarını o zaman henüz kâfir olan Osman bin Talha bin Ebi Talha yaptı. Ebu Seleme *Radıyallahu anh* Kubâ'ya yerleşti.
Sonra, Adiyy bin Ka'b oğullarının antlaşmalısı olan Amir bin Rebi'a beraberinde hanımı Leylâ binti Ebi Hasame bin Ganim olarak hicret etti. Bu hanım Medine'ye giren muhacir kadınların ilkidir. Daha sonra Abdullah bin Cahş ve kör şair olan kardeşi Ebu Ahmed bin Cahş hicret etti. (Sözü edilen kadının) annesi ve kardeşlerinin annesi Umeyme binti Abdilmuttalib de bu arada hicret etti. Bütün Cahş oğulları hanımlarıyla birlikte hicret ettiler. Onların gitmesinden sonra Ebu Süfyân evlerine yerleşti ve orayı sahiplendi. Ebu Süfyân bin Harb'in kızı Fari'a, Ebu Ahmed bin Cahş'in nikâhı altındaydı. Bu sözü edilen dört kişi de Kubâ'ya yerleşti."
Böyle bir grubu saydıktan sonra şöyle diyor: "Sonra Ömer bin Hattab ve Ayyaş bin Rebi'a yirmi binekliyle birlikte çıktılar ve Medine'ye geldiler. Onlar Umeyye bin Zeyd oğullarının mıntıkasında el-Avâlî denilen yere yerleştiler.Onlara Ebu Huzeyfe *Radıyallahu anh*'nin mevlâsı (kölesi) Sâlim *Radıyallahu anh* namaz kıldırıyordu. İçlerinde en çok Kur'an bilenleri oydu. Hişâm bin As bin Vâil de Müslüman olmuş, Ömer bin Hattab *Radıyallahu anh*'a kendisiyle birlikte hicret etmek üzere söz vermiş ve: "Seninle Gifar oğullarının kuyusunun yanında buluşuruz" demişti. Ancak Hişâm'ın kavmi onun niyetini anlamış ve kendisini hicretten alıkoymuştu. Sonra Ebu Cehil ve Hâris bin Hişâm Medine'ye geldiler. Ayyaş bin Ebi Rebi'a'yla konuştular. O, onların anadan kardeşleri ve amcalarının oğluydu. Ona annesinin, kendisini görmeden başını yıkamamak ve gölgede durmamak üzere adakta bulunduğunu haber verdiler. Bu haber üzerine yüreği yandı ve onların dediklerini doğruladı. Dolayısıyla onlarla birlikte geri dönmek üzere çıktı. Ama onlar yolda onun ellerini arkadan bağladılar. Bu şekilde Mekke'ye götürdüler ve orada hapsedilmiş bir halde saklamaya başladılar. Yüce Allah onu Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in duasıyla kurtarıncaya kadar da böyle kaldı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* bir namazın kunut duasında şöyle dua etti:
"Ey Allah'ım! Velid bin Velid'i, Seleme bin Hişâm'ı, Ayyaş bin Ebi Rebi'a'yı ve mü'minlerden güçsüzlüklerinden dolayı baskı altında tutulanları (mustaz'afları) kurtar. Ey Allah'ım! Mudar üzerindeki azabını artır. Bunu onlar için Yusuf'un kıtlık yılları gibi kıtlık yılları kıl. Sonra, ey Allah'ım, Ayyaş bin Ebi Rebi'a'yı ve diğerlerini kurtar ve onları Medine'ye hicret ettir."
Daha sonra Talha bin Ubeydillah geldi. O ve Suheyb bin Sinân, Haris bin Hazrec oğullarının arasında Hubeyb bin İsâf'ın yanına yeleştiler. Talha'nın Ebu Umâme Es'ad bin Zurâre'nin yanına yerleştiği de söylenmiştir. Suheyb mal sahibi biriydi. Kureyşliler onu öldürmek ve malını almak için peşine takıldılar. Onlar yanına geldiklerinde, kendilerine doğru baktı. Onlar da ona baktılar. Bu sırada onlara: "Bildiğiniz gibi ben sizin içinizde en iyi atan adamım. Vallahi, Allah'ın içinizden ölmesini dilediği kimseler ölmeden bana ulaşamazsınız." Onlar da: "Öyleyse malını bırak sen çekip git" dediler. O da:

“Ben malımı Mekke’de bıraktım. Size bir işaret veririm siz ona göre bulup alırsınız” dedi. Onlar, onun doğru söylediğini anladılar ve aldıkları işarete binaen, peşini bırakıp Mekke’ye geri döndüler. Böylece malını aldılar. Bunun üzerine şu âyet indi:
“İnsanlardan öyleleri de vardır ki, canlarını Allah’ın rızasını kazanma yolunda feda ederler. Allah kullarına karşı şefkatlidir.” (Bakara, 2/207)
Osman bin Affan *Radıyallahu anh*, Neccar oğullarından Hassan bin Sâbit *Radıyallahu anh*’ın kardeşi Evs bin Sâbit *Radıyallahu anh*’ın yanına yerleşti. Uzzâb da Sa’d bin Hayseme’nin yanına yeleşti. O bekârdı. Böylece Mekke’de Müslümanlardan (kendi iradeleriyle) Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, Ebu Bekir *Radıyallahu anh* ve Ali *Radıyallahu anh*’den başka kimse kalmadı. Bu ikisi Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in emriyle onun yanında kalmışlardı. Bazı kimseler de zorla tutuldular. Onları kendi kavimleri alıkoydu. Onlar hicret etmeye çok arzulu olduklarından kendileri için mücahitlere yazılan ecir yazıldı.[214[214]]
Gazali diyor ki: “İşte muhacirler Mekke’yi böyle gruplar halinde veya teker teker terkediyorlardı. Sonuçta Mekke neredeyse Müslümanlardan tamamen arındırılmış bir hal aldı. Kureyşliler de, bir yurdun kendini İslâm’a feda ettiğini, İslâm’ın üzerinde kök salacağı ve içinde korunacağı bir rol üstlendiğini hissettiler. Dolayısıyla Muhammed *Sallallahu aleyhi vesellem*’in davetinin girdiği bu (kendi açılarından) tehlikeli dönemden dolayı içlerine bir korku düştü. Kanlarında, canından korktuğu zaman iyice saldırganlaşan canavarların duygularına benzer duygular hareket etmeye başladı.
Muhammed *Sallallahu aleyhi vesellem* henüz Mekke’deydi. Ancak bugün yarın sahabilerine kavuşacağını mutlaka biliyordu. Sıranın kendine gelmesine kadar acele etmiyordu.”[215[215]]

İmâni Dersler ve Ölçüler

1. Prof. Muhammed Said Ramazan şöyle diyor:
“Mekke’de Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in ashabının karşı karşıya oldukları imtihan; işkence, eziyet görmek ve müşriklerden gördükleri çeşitli şekillerdeki alay ve hakaretlerdi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onlara hicret için izin verince bu seferki imtihanları da vatanlarını, mallarını, evlerini ve varlıklarını terketmek oldu. Onlar dinleri hakkında vefakâr, Rablerine karşı ihlaslı kimselerdi. Gerek birinci ve gerekse ikinci imtihanın getirdiği sıkıntıları ve zorlukları kararlı bir sabır ve yıkılmaz bir azimle karşıladılar. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* kendilerine Medine’ye hicret etmeleri üzere işarette bulunduğunda, arkalarında vatanlarını ve içindeki mallarını, varlıklarını, yakınlarını bırakarak o tarafa yöneldiler. O zaman kendilerini saklayarak ve gizlenerek çıktılar. Bunu ise varlıklarını ve ağırlık teşkil eden eşyalarını geride bırakmak suretiyle gerçekleştirmeleri mümkündü. Nitekim dinlerini kurtarmak için bütün bunları Mekke’de bıraktılar. Bunların yerine, kendilerini barındırmak ve yardımcı olmak üzere onları Medine’de bekleyen kardeşler kazandılar.”[216[216]]
2. Üstad Muhibbuddin el-Hatib diyor ki:
“İslâmi ruh, İslâm hidayetini kolayca anlayabileceği, hayatın her alanında bu hidayet çizgisine göre amel etme imkânı bulabileceği, istediği herkesi İslâm’a davet etme özgürlüğüne sahip olacağı, bütün gerçekleri ve iyilikleri onlara ulaştırabileceği bir düzen ve yönetim ortamında yaşamak ister. Böyle bir ortamda gerek Müslüman ferdin ve gerekse İslâmi cemaatin bütün hallerinde söz konusu iki şeyin açıktan yerine getirilmesi mümkün olur. O ortamda hakkın öyle bir gücü olur ki bu güçle, ona engel olan veya Müslümanların insanları hidayete davet etmelerini, o hidayetin gereğini evlerinde, dükkanlarında, derneklerinde, toplantı yerlerinde

---

[214[214]] İbn Abdilberr’in *ed-Durer fi’htisari’l-Meğazi ve’s-Siyer*’inden özetlenerek. (75-79). Dr. Şevki Dayf’ın tahkikiyle. Dâru’l-Me’arif baskısı.
[215[215]] *Fıkhu’s-Sîre* (168-169).
[216[216]] Fıkhu’s-Sîre (137).

yerine getirmelerini engelleyen kimsenin yola getirilmesi mümkün olur. İslâmi ruh gelince islâm hükümlerini uygulayan, onun davetini koruyan ve ümmeti onun adâbına yönlendiren düzenin gölgesinde ilerleyince artık bu ruh İslâm için, onun yücelmesi, dairesinin genişlemesi amacıyla çalışan, onun bahçelerinde ürün veren bir güç haline gelir. Ama eğer İslâm'a ters düşen, onun davetini ezen, ümmeti onun adâbına göre eğitmeyen bir düzen altında ortaya çıkar ve gelişirse, onun gücü İslâm'ı destekleme ve hidayetini etrafa yayma imkânından mahrumdur."[217][217]

3. Şeyh Abdülaziz bin Râşid en-Necdi de özet olarak şöyle diyor:

"Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in ve diğerlerinin hicretinde pek çok yarar ve düşünen için birçok ibret vardır. Bunlardan bazılarına işaret edeceğiz ki, bir mü'min zalimlerden söz konusu hicreti yapan kimselerin karşılaştığı gibi bir uygulamayla karşılaşırsa dini kurtarmak ve Allah'a davet işini yürütmek üzere gideceği toprağa ulaşmak için bir yol ve imkân bulduğunda hicret etsin.

Birincisi: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, kendisine ve diğerlerine katlanamayacakları işkenceler etmelerine rağmen kavmi kendisini hakka davet etmekten alıkoymak üzere öldürmeye karar verinceye kadar onların arasından çıkmamıştır. Bunda ise onun dinine davet edenler için ibret vardır.

İkincisi: Sahabileri *-Allah kendilerinden razı olsun-* ondan önce ve Medine hicretinden önce, işkencelere katlanamayacak derecede zayıf düşünce Habeşistan'a hicret ettiler. Bununla birlikte onlardan Mekke'de dinlerine davet eden bazı kimseler kaldı. Ancak onlar sayıca azdı ve aralarından bazılarını koruyan adamları vardı. Onlar Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e olan sevgilerinden ve cihada (küfür karşısında dayanmaya) güç yetirebilmelerinden dolayı, bozguncular karşı hüccet ortaya koymak ve zayıf görülenlerden ve diğerlerinden hak üzere olanları savunmak amacıyla kaldılar. Bu durumda olan bir kimse için uygun olan, eziyetlerine sabredebildiği sürece zalimlerin arasından bir başka yere geçmemesidir.

Üçüncüsü: Allah'a, Kitab'ına ve Rasûl'üne gerçek anlamda iman kalplere girince ve ruh onu bilgi ve anlayış üzere iyice sindirince onun mutlaka dışa akseden amellerle ve canla, malla verilen cihadla ürünlerini ortaya koyması gerekir.

Dördüncüsü: Burada daha önceki hususu açıklayıcı bir durum vardır ki o da şudur: Onlar kendilerine Allah'tan ve Rasûl'ünden ulaşanları üstün tutarak, beraberindeki acılara rağmen hakkı, mal, evlad, aile, aşiret ve vatan gibi kendi nazarlarında en kıymetli olan varlıklara tercih ederek kavimlerinden ayrılmışlardır.

Beşincisi: Bağlayıcı yönünden olmasına rağmen mal azlığı onları hicretten alıkoymamıştır. Bunun yanısıra çoluk çocuğu, dostları, üzerinde yetiştikleri ortamı ve Mekke'de çok basit yollarla elde ettikleri kazançları hicretten geri kalmak için gerekçe göstermemişlerdir. Çünkü bütün bunların hatta bütün dünya varlıklarının Allah'ın hicretleri karşılığında kendileri için hazırladığı ecre denk olmadığını biliyorlardı. Bunun yanısıra bir şeyi terkedene dünyada ve ahirette onun karşılığının verileceğini anlamışlardı. Nitekim gelişmeler ve olaylar da bunu doğru çıkarmıştır.

Altıncısı: Düşmanlarının gücüne denk veya ona yakın bir güce sahip oluncaya kadar, kendi dinlerini benimsemeyen ve onun hükmüne razı olmayan kimselerin tahakkümü altında aşağılanmaya ve boyun eğmeye razı olmadılar. İşe yarar silahların dışında sahip oldukları her şeylerini arkalarında bırakıp Allah'a güvenerek yola çıktılar. Bununla birlikte gizlice uzaklaşma, tuzak kurma, işlerini düşmanlarından saklama, aralarında birlik oluşturma, saflarını birleştirme, kendilerine düşman olan herkese karşı durmalarına ve onlardan korunmalarına yarayacak geleceğe yönelik kuvvet hazırlama gibi güç yetirdikleri ve yetirebilecekleri sebeplere de başvurdular. Bunlarla ve Rabblerinin kendilerini desteklemesiyle geniş beldeler fethettiler. Ey mü'min! Boyunlarına kölelik ve sömürge

---

[217][217] *Min İlhâmâti'l-Hicre* (8-9), Selefiye Yayınevi baskısı.

boyundurluğu geçirilmiş, bugün ve bugünden önce başlarına karanlık kâbusu örtülmüş Müslümanların sıfatlarını incele. Sözünü ettiğimiz kimselerin sıfatlarının tam tersi olduğunu görürsün."[218[218]]

4. Muhammed Gazali şöyle diyor: "Hicret bir görevlinin yakın bir beldeden uzak bir beldeye geçmesi değildir. Rızık arayan bir kimsenin verimsiz bir topraktan verimli bir toprağa göç etmesi de değildir. Kendi yuvasında güven içinde yaşayan bulunduğu yerde kök salmış olan bir kimsenin çıkarlarını heba etmeye, bütün mallarını feda ederek sadece kendini kurtarmaya zorlanmasıdır. Kendisini buna zorlayanların, kendisine karşı gayet rahat hareket edeceklerini, yağmacı bir anlayışla davranacaklarını bildiğinden yolun başında veya sonunda öldürülmeyi de göze alır. İşte böyle bir şeye mü'minden başkası güç yetiremez. Çok şüpheci, zayıf karakterli ve endişeli bir kimse böyle bir şeye hiçbir şekilde güç yetiremez. O Yüce Allah'ın hakkında şöyle buyunduğu kimselerdendir:

"Biz eğer onların üzerine: "Kendi nefislerinizi öldürün yahut yurtlarınızdan çıkın" diye yazsaydık çok azı dışındakiler bunu yapmazlardı." (Nisa: 4/66)

Mekke'de Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'le buluşan ve ondan hidayet nurları alan ve birbirlerine hakkı ve sabrı tavsiye eden erler ise, kendilerine "hicret edin" dendiği anda hiç zorlanmadan yola koyuldular ve İslâm'ı yüceltecekleri, onun geleceğini güvenceye alacakları yerlere hicret ettiler. Müşrikler birde baktılar ki, halkıyla mamur olan Mekke bomboş bir hale gelmiş ve insanların dolaştığı yerler ıssız bir hale gelmiş."[219[219]]

Rasûlullah -Sallallahu aleyhi vesellem-'in ve Arkadaşının Hicreti

İbn İshak diyor ki: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, hicret eden sahabilerinden sonra kendisine de hicret için izin verilmesini bekleyerek Mekke'de kaldı. Sahabilerinden hapsedilenler ve oyuna getirilenler dışında Ali bin Ebi Talib *Radıyallahu anh* ve Ebu Bekir *Radıyallahu anh*'den başka Mekke'de onunla beraber kimse kalmamıştı. Ebu Bekir *Radıyallahu anh* hicret için Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'den sık sık izin istiyor ancak o: *"Acele etme belki Yüce Allah sana bir arkadaş tayin eder"* diyordu. Ebu Bekir *Radıyallahu anh* o arkadaşın (Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in) bizat kendisi olmasını arzuluyordu.[220[220]]

Muhammed Gazali diyor ki: "Mekke'nin tağutları bu meseleyle ilgili köklü bir karar almak üzere Dâru'n-Nedve'de toplandılar. Bazıları Muhammed *-Aleyhisselam-*'ın ellerine zincir vurularak ve kuvvetli bir şekilde bağlanarak hapse atılması, kendisine yiyecekten başka bir şey verilmemesi ve ölünceye kadar bu hal üzere bırakılması yönünde görüş ortaya attılar. Bir başkası Mekke'den sürgün edilmesi ve bir daha oraya girmesine izin verilmemesi böylece Kureyş'in onun işinden elini çekmesi yönünde görüş ileri sürdü. Bu görüşlerin her ikisi de kesin bir sonuca ulaştırmayacak nitelikte görüldüğünden kabul edilmedi ve Ebu Cehil'in teklif ettiği şeyin uygulanması üzerinde görüş birliğine vardı. Ebu Cehil şöyle demişti:

"Benim görüşüme göre Kureyş'in her kolunda soylu, orta halli ve gayretli bir genç bulun. Sonra her gence keskin bir kılıç veririz. Sonra onların hepsi birden ona, bir adamın vurması gibi vururlar, öldürdüklerinde kanı bütün kabileler arasında dağılmış olur. Haşim oğullarının bütün Kureyş'e savaş açmaya güç yetireceklerini sanmıyorum. Artık önlerinde diyetten başka bir seçenek kalmayınca biz de diyetini öderiz."

Toplantıya katılanlar kendilerini şaşkına çeviren problem için bu çözümü kabul ettiler ve bunu uygulamak için gerekli hazırlıkları yapmak üzere dağıldılar. Kur'an-ı Kerim bu cinayetin tasarlanması hadisesine şu şekilde işaret etmiştir:

[218[218]] *Usûlu's-Sîreti'l-Muhammediye* (71-73) özetlenerek.
[219[219]] *Fıkhu's-Sîre* (166-167) özetle.
[220[220]] *İbn Hişâm Sîresi, er-Ravdu'l-Unuf*'la birlikte (2/221).

“Hani inkâr edenler seni bağlayıp hapsetmek, öldürmek veya (Mekke’den) çıkarmak için tuzak kuruyorlardı. Onlar tuzak kurarken Allah da tuzak kuruyordu. Allah tuzak kuranların en hayırlısıdır.” (Enfal: 8/30)[221[221]]

Aişe *Radıyallahu anha*’nın rivayet ettiği ve Buhari’nin, hadis kitaplarının en sahihi olan kitabında naklettiği, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in hicretiyle ilgili hadiste, Aişe *Radıyallahu anha* İbn Dağinne’nin Ebû Bekir’i himayesine almasını, Ebû Bekir’in onun himayesini geri çevirmesini sözkonusu ettikten sonra şöyle demiştir: “Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* o gün Mekke’deydi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, Müslümanlara dedi ki:

“Bana sizin hicret yurdunuz gösterildi. İki kayalık arasında hurmalık bir alandır”. Böylece hicret edebilen herkes Medine tarafına doğru hicret etti. Daha önce Habeşistan toprağına hicret etmiş olanların geneli de Medine’ye döndü. Ebu Bekir *Radıyallahu anh* da Medine tarafına hicret etmek üzere hazırlandı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ona:

“Acele etme. Ben izin verileceğini umuyorum” diye buyurdu. Ebu Bekir *Radıyallahu anh* da:

“Babam sana feda olsun, sen böyle bir şey umuyor musun?” diye sordu. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*:

“Evet” dedi. Bunun üzerine Ebu Bekir *Radıyallahu anh*, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in arkadaşı olmak için kendisini hicretten alıkoydu. Bundan sonra dört ay süreyle, yanında tuttuğu iki binek devesini ağaç yaprağıyla besledi.

İbn Şihab diyor ki: “Urve şöyle söyledi: “Aişe *Radıyallahu anha* dedi ki:

“Biz bir gün öğlenin ilk vakitlerinde Ebu Bekir *Radıyallahu anh*’ın evinde otururken bir kişi Ebu Bekir *Radıyallahu anh*’a:

“Şu, başı örtülü halde gelen kişi Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’tır!” dedi. -Daha önce yanımıza gelmediği bir saatte geliyordu- Ebu Bekr *Radıyallahu anh*:

“Annem ve babam ona feda olsun. Bu saatte onun gelmesine sebep mutlaka önemli bir iş olmalıdır.” dedi. (Aişe *Radıyallahu anha* dedi ki:

“Derken Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* gelip içeri girmek için izin istedi. Kendisine izin verildi. İçeri girdi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, Ebu Bekir *Radıyallahu anh*’a:

“Yanındakileri çıkar” dedi. Ebu Bekir *Radıyallahu anh* da:

“Babam sana feda olsun, onlar senin aile efradındır, ey Allah’ın Rasulü *Sallallahu aleyhi vesellem*!” dedi. (Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*:

“Bana (hicret için) yola çıkma izni verildi” diye buyurdu.

Ebu Bekir *Radıyallahu anh*:

“Babam sana feda olsun, arkadaşlık edecek miyim, ey Allah’ın Rasulü ” diye sordu. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*:

“Evet” dedi. Bunun üzerine Ebu Bekir *Radıyallahu anh*:

“Babam sana feda olsun, şu iki bineğimden birini al ya Rasulallah *Sallallahu aleyhi vesellem*!” dedi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*:

“Ücretiyle” diye buyurdu. Aişe *Radıyallahu anha* dedi ki:

“Biz onlar için güzel bir yol hazırlığı yaptık. Kendileri için dağarcığa azık koyduk. Esmâ binti Ebi Bekr *Radıyallahu anh* kuşağının bir kısmını koparıp onunla dağarcığın ağzını bağladı. Bu yüzden o “kuşaklı” olarak adlandırıldı.

Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ve Ebu Bekr *Radıyallahu anh* Sevr dağında bir mağaraya vardılar. Üç gece orada saklandılar. Abdullah bin Ebi Bekr geceleri yanlarında kalıyordu. O, o zaman delikanlılık çağında, etrafı tanıyan ve iyi kavrayışlı bir gençti. Seher vakti ortalık daha tam aydınlanmadan yanlarından ayrılıyor ve adeta Mekke’de gecelemişçesine Kureyşlilerle birlikte sabahlıyordu. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’e ve Ebu Bekir *Radıyallahu anh*’a karşı planlanan her ne oyunu duysa hemen onu zihnine yerleştiriyor ve ortalık iyice kararmadan bu duyduğu şeylerin haberlerini kendilerine

---

[221[221]] *Fıkhu’s-Sîre* (169), *İbn Hişâm Sîresi, er-Ravdu’l-Unuf*’la birlikte (2/221-223)’ten özetlenerek.

ulaştırıyordu. (Mağarada) onların etrafında Ebu Bekr *Radıyallahu anh*'ın mevlâsı (kölesi) Amir bin Fuheyre sağmal bazı koyunlar otlatıyordu. Akşamın biraz geçmesinden sonra koyunları yakınlarına getirip yatırıyordu. Onlar (Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ve Ebu Bekir *Radıyallahu anh*)da taze sütlerden içtikten sonra yatıyorlardı. Bu içtikleri süt kendi sağmal koyunlarının sütüydü ve içine kızgın taş atılarak kaynatılıyordu. Amir bin Fuheyre ortalık daha tam aydınlanmadan gelip koyunlarını kaldırır (ve otlağa götürürdü). (Amir) onların mağarada kaldıkları üç gece boyunca, her gece aynı şeyi yaptı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ve Ebu Bekir *Radıyallahu anh* ed-Diyl'den bir kişiyi -bu kişi Abd bin Adiyy oğullarındandı- rehber ve yol göstericisi olarak tuttular. Bu kişi yolları iyi bilen, rehberlikte tecrübeli bir adamdı. Bu kişi elini kana bandırarak As bin Vâil es-Sehmi ailesi arasında yemin etmişti. O adam o zaman Kureyş kâfirlerinin dinindendi. (Belirtilen şekilde yemin etmesi üzerine) ona güvendiler. Bineklerini ona teslim ettiler. Bu adamla (mağarada geçen) üç geceden sonra üçüncü gecenin sabahında Sevr mağarasında sözleştiler. Amir bin Fuheyre de, beraberlerinde rehber olmak üzere, onlarla birlikte yola çıktı. Rehber onları sahil yolundan götürmeye başladı.222[222]

Daha sonra Buhari, senedini vererek İbn Şihâb'ın şöyle dediğini rivayet ediyor: "Bana Abdurrahman İbn Mâlik el-Mudlic -bu kişi Surâke bin Mâlik bin Cu'şum'un kardeşinin oğludur- rivayet etti, o kendisine babasının rivayet ettiğini bildirdi, o da kendisinin Suraka İbn Cu'şum'un şöyle dediğini duyduğunu bildirdi: "Kureyş kâfirlerinin elçileri bize geldi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'i ve Ebu Bekr *Radıyallahu anh*'ı öldürecek ve esir edecek kişiye onların herbiri için ayrı ayrı ödül verileceğini ifade ediyorlardı. Ben, kavmim Mudlic oğullarının meclislerinden bir mecliste oturmakta olduğum bir sırada onlardan bir adam geldi. Biz otururken yanıbaşımızda durdu ve

"Ey Suraka! Ben sahilde bazı karartılar gördüm. Sanıyorum onlar Muhammed ve arkadaşlarıydı" dedi. Suraka dedi ki: "Ben bu kimselerin onlar olduğunu anladım. Fakat dedim ki:

"O gördüklerin onlar değildirler. Ancak sen filan ve falan kişileri görmüşsündür. Bunlar bizim gözlerimizin önünde çıkıp gittiler" dedim. Sonra mecliste bir süre oturdum. Sonra kalkıp (evime) girdik. Cariyeme atımı alıp çıkarmasını ve yüksek tepenin arkasında beni beklemesini emrettim. Ben de kargımı alarak evin arkasından çıktım. Kargımın (demirli) alt tarafını yerde sürükledim, üst tarafını da aşağıya doğru eğdim. Sonra atımın yanına geldim ve (Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ve beraberindekilere hızla) yaklaşmak için atımı dört nala kaldırdım. Sonunda onlara yaklaştım. Bu sırada atım sürçtü ve ben de üzerinden düştüm. Ancak hemen kalktım ve elimi fal oklarının çantasına soktum. Ordan fal oklarını çıkarıp:

222[222] Buhârî (7/272-273) *Menâkıbu'l-Ensâr*

Hafız İbn Hacer şöyle diyor:

"İki kayalık arasında hurmalık bir alandır" Bu ifade hadisin metnine sokulmuştur. Ancak bu ibare ez-Zuhri'ye ait olan bir açıklamadır. Burada sözü edilen rüya da bu babın (yukarıdaki hadisin geçtiği babın) başında sözü edilen rüyadan ayrıdır. O da (birinci rüya da) Buhârî'nin Ebu Musa -*Radıyallahu anh*-'dan onun da Rasûlullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*-'den rivayet ettiği şu hadiste geçmektedir: "(Rasûlullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*- buyurdu ki):

"Rüyamda Mekke'den hurmalık bir yere hicret ettiğimi gördüm. Aklıma buranın Yemâme veya Hacer olabileceği geldi. Ancak buranın Yesrib (Medine) olduğunu anladım." Buhârî bunu (7/267)'de *Menâkıbu'l-Ensâr*'ın "Rasûlullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*-'in ve ashabının hicreti" başlıklı babında muallak (senedsiz) kesin ifadeyle nakletmektedir.

"Onlar senin aile efradındır": Bu sözüyle Aişe -*Radıyallahu anha*- ve Esmâ -*Radıyallahu anha*-'yı kastediyordu.

"Ücretiyle": es-Suheyli, *er-Ravd*'da Mağrib alimlerinden birinden şöyle bir şey nakleder: "Bu kişiye, Ebi Bekr -*Radıyallahu anh*-'ın bütün malını Rasûlullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*-'e bağışlamasına rağmen Rasûlullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*-'in ondan niçin (ücretsiz) binek almaktan kaçındığı soruldu. O da şöyle söyledi: "Rasûlullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*- hicretinin sadece kendi malıyla olmasını arzuladı."

"Bu kişi yolları iyi bilen, rehberlikte tecrübeli bir adamdı": Bu söz ez-Zuhri'ye aittir. Ancak hadisin metnine sokulmuştur.

"Bu kişi elini kana bandırarak As bin Vâil es-Sehmi ailesi arasında yemin etmişti": Onlar bir şeye yemin ederken ellerini kana veya kirletecek bir şeye bandıdırlardı. Bu hareket onlarda yemini te'kid anlamına geliyordu.

“Bunlara zarar verir miyim yoksa veremez miyim?” diye fal çektim. Azulamadığım şey çıktı. (Yani üzerine “hayır” yazan ok çıktı.) Ben yine de atıma bindim ve fal oklarında çıkan sonuca muhalefet ettim. (Atımın) beni onlara (Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’e ve beraberindekilere) yetiştirmesi için uğraştım. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in Kur’an okuyuşunu duyacak kadar yaklaştım. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* arkasına dönüp bakmıyor, Ebu Bekir *Radıyallahu anh* ise sık sık dönüp bakıyordu. Bu sırada atımın ön ayakları tâ dizlerine kadar yere (kuma) battı. Ben de attan düştüm. Sonra (atı) kalkmaya zorladım ve o da kalktı. Ancak ayaklarını bir türlü çıkaramıyordu. Kalkıp doğrulabildiğinde de ön ayaklarının bıraktığı izden göğe doğru duman gibi parıltı ile bir şey yükseldi. Ardından yine fal oklarıyla fal çektim ve arzulamadığım şey çıktı. Bunun üzerine onlara “emân” diye seslendim. Onlar da durdular. Ben atıma binerek yanlarına gittim. İçimde onlara herhangi bir şey yapmaktan alıkonulmam karşısında Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in işinin üstün geleceği kanaati hasıl oldu. (Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’e):

“Kavmin senin başına ödül koydu” dedim ve insanların onların hakkında yapmak istedikleri şeylerden haberlerini kendilerine bildirdim. Kendilerine yol azığı ve ihtiyaç maddeleri sundum. Ancak benden bir şey almadılar ve hiçbir şey de istemediler. Sadece (Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*:

“Bizim haberimizi gizle” dedi. Ben, bana bir emân yazısı yazmasını istedim. Amir bin Fuheyre’ye emretti. O da bir deri parçasının üzerine yazdı. Sonra Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* yoluna devam eti.”[223[223]]

İbn Şihab dedi ki: “Bana Urve bin Zubeyr’in bildirdiğine göre daha sonra Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, Müslümanların bir kafilesi içinde bulunan Zubeyr *Radıyallahu anh*’a yetişti. Bunlar Şâm tarafından gelen tüccarlardı. Zubeyr *Radıyallahu anh*, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’e ve Ebu Bekir *Radıyallahu anh*’a beyaz elbiseler giydirdi. Medine’de de Müslümanlar Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in Mekke’den yola çıktığını duydular. (Bu yüzden onu karşılamak amacıyla) her sabah Harra denilen mevkiye gelip öğle sıcağı bastırıncaya kadar bekliyorlardı. Bir gün yine uzun süre bekledikten sonra dönmüşlerdi. Onlar evlerine çekildikten sonra yahudilerden bir adam beklediği bir şeye bakmak için kulelerinden birine çıktı. Bu sırada Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in ve arkadaşlarının beyazlara bürünmüş halde serap görüntüsünü yararak geldiklerini gördü. Bunun üzerine yahudi avazının çıktığı kadar bir sesle: “Ey Arap topluluğu! İşte sizin beklediğiniz o davetliniz geliyor” diye bağırmadan kendini alamadı. Bunun üzerine Müslümanlar hemen silahlarını kuşanarak yola koyuldular ve Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’i Harra üzerinde karşıladılar. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onların sağ

[223[223]] Kaynağı ileride verilecek.

Hafız İbn Hacer şöyle diyor:

“Bazı karartılar gördüm”: Yani bazı insanlar gördüm.

“Kargımın (demirli) alt tarafını yerde sürükledim, üst tarafını da aşağıya doğru eğdim”: Böyle yapmasındaki gayesi kargının demirinin parıltısının arkadan görünmemesini sağlamaktı. Çünkü kimsenin kendisinin ardından gelip de konulan hediyeye ortak olmasını istemiyordu.

“Oklar”: Burada kasdettiği oklar ucunda demir ve arkasında kuyruk bulunmayan fal oklarıdır.

“Arzulamadığım şey çıktı”: Yani “zarar veremezsin” oku çıktı.

“Peygamber onun aleyhine dua etti”: el-İsmâili’nin verdiği, Berâ’dan rivayet edilen ve Halife’nin naklettiği hadiste de şöyle denmektedir: “Bunun üzerine: Ey Allah’ım! İstediğin şekilde bizden (karşı karşıya bulunduğumuz tehlikeyi) sav” dedi.” İlgili babın 18. hadisi olan Enes -*Radıyallahu anh*- hadisinde de şöyle denmektedir: “Bunun üzerine Rasûlullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*- ona baktı ve “Allah’ım onu yere düşür” dedi ve atı onu yere attı.”

“Duman gibi parıltılı bir şey...”: Bunun ateşsiz şekilde bur duman olduğu söylendiği gibi toz olduğu da söylenmiştir.

“Onlara “emân” diye seslendim”: Ebu Halife’nin rivayetinde de şöyle denmektedir: “Ey Muhammed! Bunun senin işin olduğunu anladım. Beni içinde bulunduğum durumdan kurtarması için Allah’a dua et. Vallahi ben de senin arkandan gelen (seni izleyen) kimsenin gözünü körelteceğim (yani yanıltarak sana ulaşmasını önleyeceğim). (*el-Feth*, 7/283-285’ten özetlenerek.)

taraflarından ilerledi ve beraberindekilerle birlikte Amr bin Avf oğullarının mahallesinde indi. Bu olay Rebi'ul-evvel ayının Pazartesi günü meydana gelmişti. Ebu Bekir *Radıyallahu anh* insanların arasında ayakta durdu. (Yani "hoş geldin" demeye gelenlerle ilgilenip, onlarla musafaha etti.) Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* de sessiz bir şekilde oturdu. Hatta ensardan gelenler içinde Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'i daha önce görmemiş olanlar Ebu Bekir *Radıyallahu anh*'e selâm veriyorlardı. Sonunda Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e güneş vurunca Ebu Bekir *Radıyallahu anh* ridâsıyla onu gölgelendirdi ve insanlar bu gelişme üzerine onun Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* olduğunu anladılar.
Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, Amr bin Avf oğullarında on dört küsur gece kaldı. (Bu süre içinde) takva üzere bina edilmiş olan mescidi (yani Kur'an-ı Kerim'de: *"Şüphesiz ilk günden takva üzere kurulan mescid..."* (Tevbe, 9/108) diye sözü edilen Kuba Mescidini) inşa etti. Sonra bineğine bindi ve ilerledi. İnsanlar da onunla birlikte yürüdüler. Sonunda (devesi) Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in Mescidi'nin bulunduğu mevkiye çöktü. O zaman Müslümanlardan bazı erkekler namazlarını orada kılıyorlardı (yani orayı kendilerine bir namazgâh edinmişlerdi). Bu yer, Sa'd bin Zurâre'nin himasinde olan Sehl ve Süheyl adlı iki yetim çocuğa ait bir hurma kurutma yeriydi. Bineği oraya çökünce Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*:
"İnşallah konaklayacağımız yer, burası olacaktır" diye buyurdu. Sonra Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* (adı geçen) iki genci çağırıp, hurma kurutma yerini mescid yapmak için onlarla bu yer hakkında pazarlık yaptı. Onlar:
"Hayır. Biz burayı sana bağışlıyoruz, ey Allah'ın Rasulü *Sallallahu aleyhi vesellem*!" dediler. Ancak Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* orayı bağış olarak kabul etmek istemedi ve onlardan belli bir karşılıkla satın aldı. Sonra oraya Mescid inşa etti. Mescidin yapımında kendisi de onlarla (sahabilerle) birlikte kerpiç taşımaya başladı. Kerpiç taşırken bir yandan da şu beyitleri okuyordu:
"Ey Rabbimiz! Bu taşıdığımız yük Heyber'in (kıymetli hurma) yükleri değildir.
Ama bu yükler -ey Rabbimiz!- onlardan daha değerli ve daha temizdir.
Ey Allah'ım! Gerçek karşılık ancak ahiret karşılığıdır.
Sen ensâra da muhacirlere de rahmet eyle."
Müslümanlardan ismi bana zikredilmemiş bir adama ait şiirini okumuştu.
İbn Şihab dedi ki: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in bu beyitlerin dışında, bir şiirin beyitlerini tam olarak okuduğu, hadislerde bana rivayet edilmedi."[224][224]
Enes İbn Mâlik *Radıyallahu anh*'ın şöyle söylediği rivayet edilmiştir:
"Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, arkasına Ebu Bekir *Radıyallahu anh*'ı almış olarak Medine'ye geldi. O zaman Ebu Bekir *Radıyallahu anh* yaşı biraz ilerlemiş ve tanınan biriydi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ise pek tanınmayan ve henüz genç sayılacak yaşta biriydi. Bazen bir adam Ebu Bekir *Radıyallahu anh* ile karşılaşır ve kendisine:
"Ey Ebu Bekir! Şu önündeki adam kimdir?" diye sorardı. O da:

---

[224][224] Buhârî (7/281-28) *Menâkıbu'l-Ensâr.*
Hafız İbn Hacer şöyle diyor:
"Öğle sıcağı bastırıncaya kadar bekliyorlardı": İbn Sa'd'ın rivayetinde şöyle deniyor: "Güneş kendilerini yakınca evlerine dönüyorlardı."
"Beyazlara bürünmüş halde...": Zubeyr -*Radıyallahu anh*- ve Talha -*Radıyallahu anh*-'ın kendilerine giydirmiş olduğu beyaz elbiseleri giyinmiş halde.
"Serap görüntüsünü yararak...": Yani onların ortaya çıkmasıyla ışık yansımasının meydana getirdiği serap kayboluyordu.
"Ey Arap topluluğu!": Abdurrahman bin Uveym'in rivayetinde de "Ey Kıyele oğulları!" diye geçmektedir. Bu kişi ise ensârın eski bir nineleriydi. Evs ve Hazrec'in anneleri bu kişiydi. Bu kişi ise Kıyele binti Kâhin bin Uzre'dir.
"Bu olay Rebiu'l-Evvel ayının Pazartesi günü meydana gelmişti": Muteber olan tarih bu tarihtir. Bu olayın Cuma günü meydana geldiğini söyleyenler yanılmışlardır. Musa bin Akabe'nin İbn Şihâb'dan naklettiği rivayette de şöyle denmektedir: "Oraya Rebiu'l-Evvel ayının hilâlinde geldi." Yani adı geçen ilk gününde gelmişti. (*el-Feth*, 7/286-287'den özetlenerek.)

“Bu bana doğru yolu gösteren adamdır” derdi. Adam da onun normal gittiği yolu, kasdettiğini sanar ve gitmek istediği yola en kestirme ve doğru yoldan gidebilmek için önündeki kişiden yararlandığını düşünürdü. Bir keresinde Ebu Bekir *Radıyallahu anh* arkasına baktı. Atlı birinin arkadan kendilerine yetiştiğini gördü.
“Ey Allah’ın Rasulü *Sallallahu aleyhi vesellem*! Arkamızda bir atlı var, bize yetişmiş” dedi. Bunun üzerine Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* de arkasına baktı ve:
“Ey Allah’ım! Onu yere düşür” diye buyurdu. Bu sırada atı adamı düşürdü. At sonra kişneyerek kalktı. Adam:
“Ey Allah’ın Rasulü *Sallallahu aleyhi vesellem*! Bana istediğini emret” dedi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* de:
“Öyleyse yerinde dur ve bizim peşimizden gelecek kimseyi bırakma” diye buyurdu. Böylece günün başında Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in canına kasteden biriyken aynı günün sonunda adeta onu savunan bir silah haline gelmiş oldu. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* (bu yolculuğun) sonunda Harra civarına yerleşti. Sonra ensâra haber gönderdi. Onlar Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in ve Ebu Bekir *Radıyallahu anh*’ın yanlarına gelerek kendilerine selâm verdiler ve şöyle dediler:
“Güven içinde bineklerinize binin. Size itaat edilecek.” Bunun üzerine Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ve Ebu Bekir *Radıyallahu anh* bineklerine bindiler. Gelen ensâriler de önlerinde silahlı bir çember oluşturdular. Medine’de de: “Allah’ın Peygamberi geldi. Allah’ın Peygamberi geldi” denildi. Böylece onlar da gelerek bakmaya ve “Allah’ın Peygamberi geldi” demeye başladılar. (Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Medine’ye doğru yönelip ilerlemeye başladı. Sonunda Ebu Eyyub *Radıyallahu anh*’ın evinin yanında indi. O bu sırada ailesiyle konuşuyordu. Bu arada, ailesine ait bir hurmalıkta onlar için hasat yapmakta olan Abdullah bin Selâm da (olanları) duydu. Hemen aceleyle onlar için topladığını yanına alıp geldi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’den bir şeyler dinleyip sonra ailesine geri döndü. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*:
“Yakınlarımızdan kimin evi en yakındır?” diye sordu. Ebu Eyyub *Radıyallahu anh*:
“Benim, ey Allah’ın Resulü! Şu evim, şu da kapımdır” dedi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*:
“Öyleyse git bize uyuyacağımız bir yer hazırla” diye buyurdu. O da:
“Allah’ın bereketiyle kalkın” dedi.
Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* gelince Abdullah bin Selâm da geldi ve şöyle söyledi:
“Ben senin Allah’ın Peygamberi olduğuna ve hak üzere geldiğine şehâdet ederim. Yahudiler beni kendilerinin efendileri, efendilerinin oğlu, en bilgilileri ve en bilgililerinin oğlu olarak bilmişlerdir. Onlar benim Müslüman olduğumu öğrenmeden sen onları çağır. Çünkü benim Müslüman olduğumu öğrenirlerse hakkımda bende olmayan şeyler söylerler (beni olduğumdan farklı bir şekilde nitelerler).” Bunun üzerine Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onlara bir adam gönderdi. Onlar hemen gelip yanına girdiler. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* kendilerine:
“Ey Yahudiler topluluğu! Yazık size, Allah’tan korkun. Kendisinden başka ilâh olmayan Allah’a yemin olsun ki siz benim gerçek peygamber olduğumu ve benim hak üzere geldiğimi biliyorsunuz. Artık Müslüman olun” diye buyurdu. Onlar:
“Böyle bir şey bilmiyoruz” dediler. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’e böyle dediler. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* aynı sözü üç kere tekrarladı. (Ardından):
“Size göre Abdullah bin Selâm nasıl bir adamdır?” diye sordu. Onlar da:
“O bizim efendimiz ve efedimizin oğlu, en bilgilimiz ve en bilgilimizin oğludur” dediler. Bu kez:
“Peki o Müslüman olursa ne düşünürsünüz?” diye sordu. Onlar:
“Allah korusun, o Müslüman olacak biri değildir” dediler. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* tekrar:
“O Müslüman olursa ne düşünürsünüz?” diye sordu. Onlar yine:

“Allah korusun, o Müslüman olacak biri değildir” dediler. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* yeniden:
“O Müslüman olursa ne düşünürsünüz?” diye sordu. Onlar da yine:
“Allah korusun, o Müslüman olacak biri değildir” dediler. Bunun üzerine Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*:
“Ey İbn Selâm! Çık yanlarına!” dedi. O da çıktı ve şöyle söyledi:
“Ey yahudiler topluluğu! Allah’tan korkun. Kendisinden başka ilâh olmayan Allah’a yemin olsun ki siz onun gerçek peygamber olduğunu ve onun hak üzere geldiğini biliyorsunuz.” Onlar:
“Yalan söylüyorsun” dediler. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* de onları yanından çıkardı.”225[225]
Buhari’nin *Sahih*’inde geçen hicretle ilgili hadislerden biri de Enes *Radıyallahu anh*’ın Ebu Bekr *Radıyallahu anh*’den rivayet ettiği şu hadistir: “(Ebu Bekr *Radıyallahu anh* dedi ki: “Mağarada Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’le birlikteydim. Başımı kaldırdım. Gelen adamların ayaklarını gördüm.
“Ey Allah’ın Rasulü *Sallallahu aleyhi vesellem*! İçlerinden biri bu tarafa doğru aşağı bakacak olsa bizi görür” dedim. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* de:
“Sus, ey Ebu Bekir! (Biz) üçüncüleri Allah olan iki kişiyiz” diye buyurdu.”226[226]
“İmâni dersler ve ölçüler” kısmına geçmeden önce hicret esnasında meydana gelen iki olaydan söz etmek istiyoruz. Bunlardan birincisini Sahih’inde Buhari, ikincisini ise el-Hakim ve Taberânî rivayet etmiştir.
Buhari, Berâ *Radıyallahu anh*’ın şöyle söylediğini rivayet etmiştir: “Ebu Bekir *Radıyallahu anh* Azib’den bir eğer satın aldı. Ben onu, onunla birlikte taşıdım. Azib ona Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’ın yolculuğundan (hicretinden) sordu. O da:
“Bizim durumumuz izlenmeye başlandı” dedi. Derken geceleyin yola çıktık. O gece ve gündüz hızlı bir şekilde yürüdük. Öğle vakti oldu. Bizim için bir kaya kaldırıldı. Onun yanına

---

225[225] Buhârî (7/294) *Menâkıbu’l-Ensâr*.
Hafız İbn Hacer şöyle diyor: “Rasûlullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*-, arkasına Ebu Bekir -*Radıyallahu anh*-’i almış olarak Medine’ye geldi”: Burada Ebu Bekir -*Radıyallahu anh*-’ı kendi bineğinin arkasına yani terkisine aldığının kastedilmiş olması da, Ebu Bekir -*Radıyallahu anh*-’ın arkadan bir başka binekle geldiğinin kastdilmiş olması da mümkündür. Yüce Allah şöyle buyuruyor: *“Birbirini izleyen bin melekle size yardım edeceğim”* (Enfal, 8/9) (Bu âyetin metninde, yukarıdaki hadisin metninde geçtiği gibi “arka arkaya” anlamına “murdif” kelimesi kullanılmaktadır.)
“Ebu Bekir -*Radıyallahu anh*- yaşlı ve tanınan biriydi”: Burada yaşlı denirken onun saçlarının ağarmış olduğu anlamı kastedilmektedir. “Tanınan biriydi”: Çünkü o ticaret için yaptığı yolculuklarda Medine’ye uğruyordu. Rasûlullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*- ise bu iki hususun her ikisinde de ondan farklıydı. O Mekke’den (ticaret yolculuklarına) çıkmayalı epey olmuştu ve onun henüz saçları ağarmamıştı. Yoksa gerçekte Rasûlullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*-, Ebu Bekir -*Radıyallahu anh*-’den yaşça daha büyüktü. Müslim’in *Sahih*’inde Muaviye -*Radıyallahu anh*-’den rivayet edildiğine göre Ebu Bekr -*Radıyallahu anh*- 63 yıl yaşadı. Rasûlullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*-’den sonra da iki yıl ve birkaç ay yaşamıştı. Dolayısıyla *Sahih*’teki rivayete göre Ebu Bekr -*Radıyallahu anh*-’ın Rasûlullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*-’den yaşça iki yıldan daha küçük olması gerekir.
“Bu bana yol gösteren adamdır”: İbn Sa’d bunun sebebini kendisinin naklettiği bir rivayette şöyle açıklamıştır: “Rasûlullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*- Ebu Bekir -*Radıyallahu anh*-’den insanları kendisinden alıkoymak için oyalamasını istemişti. Bu yüzden: “Sen kimsin?” diye sorulduğunda: “Bir ihtiyacını karşılamaya çalışan biriyim” diyordu. “Beraberindeki kişi kimdir?” diye sorulduğunda da: “Bana yol gösteren rehbedir (hâdidir)” diyordu. O bu sözüyle onun dinde kendisine yol gösterdiği, hidâyete erdirdiği anlamını kastediyordu. Ancak insanlar onun normal yolu tarif eden rehber olduğunu sanıyorlardı.
“Rasûlullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*-’den bir şeyler dinleyip sonra ailesine geri döndü”: Ahmed bin Hanbel’in *Müsned*’inde ve Tirmizî’nin *Sunen*’inde Zurâre bin Evfâ’nın Abdullah bin Selâm’dan rivayeti tarıkıyla nakledilen, Tirmizî’nin ve el-Hakim’in sahih olduğunu söyledikleri bir rivayete göre Abdullah bin Selâm -*Radıyallahu anh*- şöyle söylemiştir: “Rasûlullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*- Medine’ye geldiğinde insanlar onun etrafında toplandılar. Ben de kendisine bakmak için insanların arasında gittim. Yüzünü yakından görünce o yüzün yalancı yüzü olmadığını anladım.”
226[226] Buhârî (2/302) *Menâkıbu’l-Ensâr*.

geldik. Onun biraz gölgesi vardı. Ben Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* için yere bir hırka serdim. Sonra Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onun üzerine yan üstü uzanıp yattı. Ben etrafındakileri kolaçan edip tehlikeli bir şey varsa gidermek üzere çıktım. Bu sırada bir çobana rastladım. Koyunlarının önüne düşmüş kayadan bizim yararlandığımız şekilde yararlanmak istiyordu (yani gölgesinden yararlanmak istiyordu). Ona:
"Ey delikanlı! Sen kime aitsin (kimin kölesi veya hizmetçisisin)" diye sordum.
"Ben filanca kişiye aitim" dedi. "Koyunlarının arasında hiç sütlü olan var mı?" diye sordum.
"Evet" dedi. Bu kez:
"Peki sağar mısın?" diye sordum. O da
"Evet" dedi ve sürüsündan bir koyunu aldı.
"Memesini salla" dedim. O da az bir miktarda süt sağdı. Yanında bir de, üzerinde hırka bulunan bir su tulumu vardı. Onu da Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* için güzelce süzdüm. Ardından süte döktüm ve alt tarafını serinletti. Sonra onu Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e götürdüm ve:
"İç, ey Allah'ın Rasulü *Sallallahu aleyhi vesellem*!" dedim. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* de içti. Ben de böylece memnun oldum. Sonra yola koyulduk. Bizi izleyenler de izimiz üzere geliyorlardı."[227][227]
Kays bin Nu'man'ın şöyle dediği rivayet edilmiştir:
"Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ve Ebu Bekr *Radıyallahu anh* gizlice yola çıktıklarında Ummu Ma'bed'e uğradılar. O:
"Vallahi bizim (süt veren) koyunumuz yok. Koyunlarımız hep gebe olduklarından hiç sütümüz kalmadı" dedi. Sanıyorum Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* de:
"Şu koyun nedir?" diye buyurdu. O, o koyunu getirdi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onun için bereketle dua eti. Sonra da ondan bir kap süt sağdı ve onlara ikram etti. Onu içtiler. Bunun üzerine adam:
"Sanıyorum sen kendisinin sabii olduğunu sanan kişisin" dedi. (Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*:
"Bunu onlar diyorlar" dedi. Adam:
"Senin getirdiğine şehâdet ederim" dedi. Sonra:
"Sana uyayım mı?" diye sordu. (Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* de):
"Bizim güçlenerek ortaya çıktığımızı duyana kadar hayır" dedi. Daha sonra ona uydu.[228][228]
Hicret kısmını, Ebu Kays Sırme el-Ensâri'nin söylemiş olduğu şu güzel beyitlerle tamamlıyoruz:
Kureyş'in arasında on küsur yıl kaldı
Kendisine bir dostla karşılaştığında öğüt vererek,

Hac dönemlerinde gelenlere kendisini arzederdi
Ne kendisini barındıracak birini ne de bir davet eden görebildi.

---

[227][227] Buhârî (2/300) *Menâkıbu'l-Ensâr*.
[228][228] Heysemi şöyle söylemiştir: "Bunu Bezzar rivayet etmiştir ve ravileri *Sahih*'te isimleri geçen ravilerdir." (6/58) *Mecmau'z-Zevâid*. Bunun el-Hakim (3/9, 10)'da, Rasûlullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*-'in sahabisi Hişâm bin Hubeyş'ten rivayet edilen bir şâhidi bulunmaktadır. Müellif (el-Hakim) bu hadisin isnadının sahih olduğunu ancak Buhârî ve Müslim'in *Sahih*'lerine almadıklarını söylemiştir. Bu rivayetin sahihliğine ve râvilerinin doğruluğuna çeşitli deliller gösteriyor. Bunlardan biri Rasûlullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*-'in Haymeteyn'de kaldığının birkaç sahih rivayette bildirilmiş mütevatir bir haber olmasıdır. Bir diğer delil de şudur: Hadisi bu şekilde nakledenler, hadis uydurmakla, herhangi bir artırma ve eksiltme yapmakla itham edilmeyen bedevilerden olan Haymeteyn halkıdır. Hadisi Ebu Ma'bed ve Ummu Ma'bed'den ibare olarak almış ve ibare olarak nakletmişlerdir. Bir diğer delil de şu: Bunun tıpkı elle almak gibi senedleri var. Çocuk babasından, baba da dededen almıştır. Ravilerde herhangi bir zayıflık veya mürsel yoktur. Bir diğer delil: Hurr bin Sabah en-Neha'i rivayeti Ebu Ma'bed'den nakletmiş, ondan da kendi oğlu nakletmiştir. *Zâdu'l-Meâd*'ın tahkikçisi de rivayetin hasen olduğunu ifade etmiştir. (3/57) el-Albâni de şöyle diyor: "Bu hadisin iki ayrı rivayeti daha bulunmaktadır ki, onları Hafız İbn Kesir, *el-Bidâye* (3/192-194)'te nakletmiştir. Bütün bu rivayetleriyle hadis en azından hasen derecesinin altına düşmemektedir.

Ancak bize geldiğinde ve gönüller ona kesin güvenince
Çok hoşnud oldu ve gönlü huzurla doldu

Artık hiçbir zalimin zulmünden korkmaz oldu
İnsanlardan hadi aşacak kimselerden birinden de korkmaz oldu.
Helal yoldan kazandığımız mallarımızdan onun için bolca harcadık
Savaşlarda ve yardımlaşma anlarında da canlarımızı feda ettik

Bütün insanlardan ona düşmanlık edene düşmanlık ederiz
Çok yakın ve gönülden bir dostumuz dahi olsa

Allah'tan başka Rab olmadığını biliriz
Allah'ın kitabının hidayete götürdüğünü de.229[229]

İmâni Dersler ve Ölçüler

1. Yüce Allah hicretten söz ederken şöyle buyuruyor:
"Siz ona (Peygamber'e) yardım etmezseniz, (bilin ki) küfredenler onu iki kişinin ikincisi olarak (Mekke'den) çıkardıklarında Allah kendisine yardım etmişti. O ikisi mağarada iken arkadaşına: "Üzülme! Allah bizimledir" diyordu. Allah da ona güven duygusu vermiş, sizin görmediğiniz askerlerle onu desteklemiş ve inkâr edenlerin sözlerini alçaltmıştı. Allah'ın sözü ise en yücedir. Allah yücedir, hakimdir." (Tevbe, 9/40)
Muhammed el-Gazali diyor ki: "Bâtılı yenilgiye uğratan ve hakka yardım eden askerlerle kastedilen sadece belli bir silah türü veya olağanüstü bir şekilde kendini gösteren bir gelişme değildir. Bu maddi ve manevi bütün yönleri kapsayacak şekilde geniş bir anlam içerir. Maddi bir şey olduğu zaman akla mutlaka çok büyük varlıkları getirmek gerekmez. Bazen gözün görmediği küçük bir mikrop bile güçlü bir ordunun yaptığını yapabilir. Nitekim Yüce Allah buyuruyor:
"Rabbinin askerlerini O'ndan başkası bilmez." (Müdessir, 74/31)
Bazen Allah Peygamberi için düşmanlarının gözlerini köreltir. Bu da bir tarafa yardım niteliği taşır. Bu kaderin, kurtuluş sebeplerine yapışmakta kusur eden bir topluluğa haksızlığı değildir. Aksine kaderin, hiçbir tedbir vesilesini bırakmaksızın hepsini kullanan bir topluluğa mükâfatıdır. Nice planlar var ki, insanlar büyük bir dikkatle hazırlarlar, başarılı olması için son derece özen gösterirler, ancak daha sonra insan iradesini aşan yahut önceden hesapta olmayıp sonradan ortaya çıkan birtakım gelişmeler dolayısıyla çeşitli zorluklarla karşı karşıya gelir ve en sonunda yüce hikmet neyi gerektiriyorsa o olur. İşte bu Yüce Allah'ın şu sözünde anlamını bulan bir gelişmedir:
"Allah emrinde galibdir (mutlak güç ve irade sahibidir), ancak insanların çoğu bilmez." (Yusuf, 12/21)230[230]
2. Kâsımi diyor ki: "Zeydilerin müfessirlerinden bazıları şöyle demişlerdir: "Bu âyet yani Yüce Allah'ın: *"O ikisi mağarada iken arkadaşına: "Üzülme. Allah bizimledir"* diyordu..." sözü Ebu Bekir *Radıyallahu anh*'in ne derece yüksek bir mevkiye sahip olduğuna birçok yönden delalet etmektedir:
Ayette: *"Allah bizimledir"* deniyor.

229[229] İbn Hişâm Sîresi (1/512). Zâdu'l-Meâd (3/60).
230[230] Fıkhu's-Sîre (176).

“Allah da ona güven duygusu vermiş...” sözünde kastedilen kişinin Ebu Bekir *Radıyallahu anh* olduğu söylenmiştir. Bu açıklama Ebu Ali ve el-Asamm’dan rivayet edilmiştir. Ebu Ali şöyle demiştir: “Çünkü korku içinde olan dolayısıyla güvene ihtiyaç duyan oydu.”
Burada kastedilen kişinin Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* olduğu da söylenmiştir. Bu açıklama da ez-Zeccac ve Ebu Müslim’den rivayet edilmiştir.
Câru’llah şöyle demiştir: “Kim Ebu Bekir *Radıyallahu anh*’in sahabiliğini inkâr ederse kâfir olur. Çünkü o Allah’ın kitabında bildirilen bir şeye karşı çıkmış olur.”231[231]
3. Dr. Mustafa es-Sıbâî, çıkartılacak dersler ve öğütler ile ilgili olarak şöyle diyor:
“Islah çağrısında samimi sadakat sahibi bir asker, komutanı için canını feda etmekten çekinmez. Çünkü komutanının selâmeti davanın selâmeti demektir. Onun ortadan kaldırılması davanın bertaraf edilmesine veya zayıf düşürülmesine yolaçar. Ali *Radıyallahu anh*’ın, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in hicrete çıktığı gece onun yatağında yatması Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in hayatta kalması için kendi canını ortaya koymaktan başka bir şey değildi. Çünkü Kureyş’in gençleri kendisinden intikam almak için kılıçlarını ona saplayabilirlerdi. Zira o Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in kurtulmasına imkan sağlamıştı. Buna rağmen Ali *Radıyallahu anh* böyle bir şeye aldırış etmedi. Ümmetin peygamberinin ve davanın kumandanının kurtulması onun için yeterliydi.232[232]
4. Yine şöyle diyor:
Müşriklerin gözlerine perde çekilmiş ve böylece Sevr mağarasında Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’i ve arkadaşını görememişlerdi. Oysa hemen yanıbaşlarına kadar gitmişlerdi. Rivayetlerde bize aktarılan, mağaranın kapısına örümceğin ağ örmesi ve kuşun yuva yapması olayı, Yüce Allah’ın peygamberlerine, davetçilerine ve sevdiklerine nasıl özen gösterdiğini ortaya koyan ve gönüllere rahatlık veren temsillerden bir temsildir.233[233] Allah’ın kullarına olan rahmeti, Peygamber *-Aleyhisselam-*’ın müşriklerin eline geçmesine ve onların onu ve davetini ortadan kaldırmalarına müsaade edecek değildi. Nitekim o bütün alemlere rahmet olarak gönderilmişti. Aynı şekilde Yüce Allah samimi davetçi kullarına da zorluk anlarında lütfuyla yardım eder ve onları içinde bulundukları darlıktan kurtarır, haksızlığa uğratılmaktan korur. Müşrikler etraflarını sardıktan sonra Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in ve arkadaşının onlardan kurtarılması Yüce Allah’ın şu sözünü doğrulayan bir gelişmeden başka bir şey değildir:
“Şüphesiz biz peygamberlerimize ve iman edenlere dünya hayatında da şahitlerin duracakları günde de yardım ederiz.” (Mü’min, 40/51)
Yine Yüce Allah’ın şu sözünü doğrulamaktadır:
“Şüphesiz Allah iman edenleri savunur. Allah hiçbir hain ve nankörü sevmez.” (Hacc, 22/38)234[234]
5. Üstad Münir el-Gadbân şöyle diyor:
“Plan tamamen gizli tutulduğu, Aişe *Radıyallahu anha*, Esma *Radıyallahu anha*, Ebu Bekr *Radıyallahu anh*, İbn Ureykit *Radıyallahu anh*, İbn Fuheyre ve Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in içinde bulunduğu grup dışında Müslüman kitleden bile gizlendiği halde bir insanın tasarlıyabileceğinin üstünde birtakım gelişmeler dolayısıyla planın bazı yönleri açığa çıktı. Ancak Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* bu gelişmeleri tam bir teslimiyetle karşıladı ve: *“Üzülme! Allah bizimledir. Üçüncüleri Allah olan iki kişi hakkında sen ne*

231[231] *Mehâsinu’t-Te’vil* (8/218).
232[232] *es-Sîretu’n-Nebeviyye*, Durûs ve İber (67-68).
233[233] Bu konuda Enes bin Malik -*Radıyallahu anh*-’ın Ebu Bekir -*Radıyallahu anh*-’den rivayet ettiği hadis yeterlidir. Enes bin Malik -*Radıyallahu anh*-’ın rivayet ettiğine göre Ebu Bekir -*Radıyallahu anh*- şöyle söylemiştir: “Mağarada Rasûlullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*- ile birlikteydim. Başımı kaldırdım. Gelenlerin ayaklarıyla karşı karşıya olduğumu gördüm. “Ey Rasûlullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*-! İçlerinden biri bize doğru aşağı bakacak muhakkak bizi görür” dedim. O da: *“Sus, ey Ebu Bekr! Üçüncüleri Allah olan iki kişi (yani biz üçüncüleri Allah olan iki kişiyiz)”* diye buyurdu.”
234[234] *es-Sîretu’n-Nebeviyye*, Durûs ve İber (71).

diyorsun?" diye buyurdu. Hicretteki planlamada gösterilen dehayı müşahade ettikten sonra bize düşen şu üç ciheti gözden uzak tutmamaktır:
Birincisi: Beşerî planlamada bütün gücümüzü ortaya koymamız ve tüm tecrübelerimizi değerlendirmemiz gerekir.
İkincisi: Allah'a olan tevekkülümüz sebeplere olan güvenimizden önce gelmelidir.
Üçüncüsü: Yüce Allah'ın bizim gücümüzün üstünde olan kaza ve kaderini kabullenmeli ve onun İslâm ve Müslümanlar için hayırlı olduğu konusunda gönlümüz rahat olmalı."235[235]
6. Yine şöyle diyor: "İnsandan istenen gayretin son noktasına gelindiği ve beşeri enerjinin bittiği yerde Yüce Allah peygamberine ve onun arkadaşına yardım ederek kendilerini düşmanlarının ellerine düşmekten korumuştur. Yüce Allah vahiyle bildirdiği sağlam (muhkem) sözünde de bu hususu te'yid etmiştir. Nitekim, kitabında yeryüzündeki güçlerin ona bir şey yapamadığı, bütün Müslümanların Medine'de kalan veya Mekke'de gizlenen beşeri bir güçten ibaret kaldıkları, onu korumak için yanında bir kişiden başka kimsenin bulunmadığı anda kendisinin onu koruduğunu ve ona yardım ettiğini bildirmektedir:
"Siz ona (Peygamber'e) yardım etmezseniz, (bilin ki) inkâr edenler onu iki kişinin ikincisi olarak (Mekke'den) çıkardıklarında Allah kendisine yardım etmişti. O ikisi mağarada iken arkadaşına: "Üzülme. Allah bizimledir" diyordu. Allah da ona güven duygusu vermiş, sizin görmediğiniz askerlerle onu desteklemiş ve inkâr edenlerin sözlerini alçaltmıştı. Allah'ın sözü ise en yücedir. Allah yücedir, hakimdir." (Tevbe, 9/40)
Burada yeryüzünün bütün güçleri Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'den uzaktır. Müslümanlar da kâfirler de. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* de arkadaşına kesin şekilde söylüyor: *"Üzülme. Allah bizimledir."*
Yüce Allah'a davet edenlerin de sürekli şekilde, beşeri güçlerin tükendiği yerde Allah'ın yardımının ulaşacağı konusunda sağlam bir inanca sahip olmaları gerekir. Güçlerin bittiği, elden bir şeyin gelmediği anda, düşmanın planının başarıya ulaşmasını Allah'ın yardımının engelleyeceğine sağlam bir şekilde inanmak gerekir. Aynı şekilde zaferin başta da sonda da Allah'ın elinde olduğuna kesin bir şekilde kanaat etmeleri gerekir."236[236]
7. Muhammed el-Gazali özetle şöyle diyor:
Çöl seyahati güçlü bedenlere sahip olan develeri bile takatsiz bırakıyorsa, kanı heder edilmiş, hakkının elinden alınması mübah addedilmiş yolcuların durumunu artık sen düşün.
Arapların azık ve su azlığına rağmen bu kabil zorluklara katlanabilme güçleri oldukça üst düzeydedir. Önceki sayfalarda geçtiği üzere Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* daha çocukken bu yolu katetmişti. Annesiyle birlikte babasının kabrini ziyaret için gitmiş sonra yalnız başına dönmüştü. Şimdi de 53 yaşına geldiği sırada bu yolu katediyordu. Bu seferki yolculuğu Medine'de vefat etmiş olan anne ve babasının kabrini ziyaret için değil; Mekke halkı kendisini de, onun etrafında toplananları da reddettikten sonra Yesrib (Medine) topraklarında kök salan risâletini (davasını) korumak içindi. Allah'ın kendisine yardım edeceğine ve dinini zafere erdireceğine güveni tamdı. Ama yine de karşılaştığı sert tepki, ilk günden beri gördüğü inkarın onu bu şekilde hicrete zorlaması esef vericiydi. O şimdi Mekke'den rabbine hicret etmek üzere çıkıyordu."237[237]
8. Yine şöyle diyor: Allah'ın yardımını Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* kadar hakeden ve O'nun desteğine Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'den daha lâyık bir insan bilmiyoruz. O Allah yolunda çeşitli sıkıntılarla karşı karşıya geldi. Bununla birlikte en yüksek derecede desteğe lâyık olmak bile sebeplere yapışmakta ve gerekli araçlardan yararlanmakta bir karınca boyunca dahi ihmalkâr davranmaya müsaade etmez. Bundan dolayıdır ki Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* hicretiyle ilgili planı oldukça sağlam yaptı ve hazırlanması gereken her şeyi hazırladı. Hiç bir şeyi raslantıya bırakmadı.

235[235] *el-Menhecu'l-Harekiyyu li's-Sîreti'n-Nebeviyye* (1/198-199).
236[236] *el-Menhecu'l-Harekiyyu li's-Sîreti'n-Nebeviyye* (1/193).
237[237] el-Gazzali, *Fıkhu's-Sîre* (172-179) özetlenerek.

Bir mü'minin de hazır olan bütün sebeplere onların hepsinin başarıya ulaştırıcı şeyler olduğunu düşünerek yapışması sonra da Allah'a tevekkül etmesi gerekir. Çünkü Allah dilemedikten sonra hiçbir şey gerçekleşmez. Kişi eğer elinden gelen bütün gayreti ortaya koyar ve artık yapacak bir şeyi kalmazsa bir imtihan olarak başına gelen yenilgiden dolayı Allah onu hesaba çekmez. Bu gibi durumlar ise sadece insan iradesini aşan kaderin gereği yerine geldiğinden (kader öyle olmasını gerektirdiğinden) dolayı olmaktadır. Bunda ise kişi mazurdur (elinden gelen bir şey olmadığından kabahatsizdir.) Çoğu zaman insan zaferin ön şartlarını gayet güzel bir şekilde hazırlar sonra çok daha yüksek bir yardım gelir ve o zaferin meyvelerini ikiye katlar. Tıpkı başarılı bir kaptanın yönetiminde güzelce suyu yarıp giderken hava şartları kendisine yardım eden ve gittiği yöne doğru rüzgâr esen bir gemi gibi. Bu durumda gemi varmak istediği noktaya belirlenenden çok daha kısa zaman içinde ulaşır. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in Mekke'den Medine'ye hicreti bu şekilde gerçekleşmiştir."[238[238]]

9. Şeyh el-Hudari -*Rahmetullahi aleyh*- şöyle diyor:

Bu hicretle Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* hakkında da kendinden önce geçmiş olan peygamber kardeşlerinin sünneti gerçekleşmiş oldu. Peygamberlerin babası ve Allah'ın dostu İbrahim -*Aleyhisselam*-'dan Allah'ın kelimesi İsa -*Aleyhisselam*-'a kadar hiçbir peygamber yoktur ki kendisinin yetiştiği ortamda yaşayanlar tarafından dışlanmış ve bu yüzden oradan hicret etmek zorunda kalmış olmasın. Derecelerinin üstün, makamlarının yüksek olmasına rağmen hepsi kavimleri tarafından aşağılanmışlardı. Ancak onlar da, Allah uğrunda olduğu sürece zorluklara tahammül ve sabırla kendilerinden sonra gelecek tabilerine örnek olmak amacıyla başlarına gelenlere katlanmışlardı."[239[239]]

Ben derim ki: "Varaka bin Nevfel bundan dolayı: "Keşke kavmin seni (yurdundan) çıkardığında sağ olsaydım" demişti.[240[240]]

Yüce Allah da şöyle buyurmuştur:

"İnkâr edenler peygamberlerine: "Kesinlikle ya sizi toprağımızdan çıkaracağız ya da bizim dinimize döneceksiniz" dediler." (İbrahim, 14/13)

10. Muhammed el-Gazali şöyle diyor:

"Hayatın tenakuzlarına ve insanların ihtilaflarına hayret etmek gerekir. Mekke halkının, öldürmek amacıyla kendisine karşı silah çektiği, dolayısıyla onların yurtlarından baskı altında çıkan kişiyi Medineliler def ve methiyeyle karşılıyor, adamları onu korumak için canlarını ortaya koyuyor ve kendisi için her türlü hazırlığı yapıyorlardı."[241[241]]

11. Muhammed Said Ramazan da şöyle diyor:

"Belki Müslümanın aklına Ömer bin Hattab *Radıyallahu anh*'ın hicretiyle Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in hicreti arasında bir kıyas yapma düşüncesi gelebilir ve kendi kendine: "Neden Ömer *Radıyallahu anh* müşriklere kafa tutarak, hiçbir şeyden korkmadan ve çekinmeden açıktan hicret ederken Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* saklanarak kendini gizlemek için çeşitli tedbirlere başvurarak hicret etti. Ömer bin Hattab *Radıyallahu anh* Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'den daha mı cesaretliydi?"diye sorabilir. Böyle bir sorunun cevabı şudur: Ömer bin Hattab *Radıyallahu anh*'ın veya Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in dışında kalan herhangi bir Müslümanın hareketi Şeriat açısından hüccet nazarıyla bakılmayan kişisel bir hareketti. Dolayısıyla onun kendisine uygun gelen, cesaret gücüne ve iman kuvvetine uygun düşen yollardan, araçlardan veya metodlardan birini seçme imkânı vardı. Ancak Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* şeriat koyucuydu. Yani dinle bağlantılı tüm hareketleri bizim için bir şeriat ölçüsü sayılır. Bundan dolayıdır ki şeriat hükümlerinde onun sünneti ikinci kaynak olmuştur. Sünnetine ise tüm sözleri, fiilleri, nitelikleri ve benimsemeleri (takrirleri) girer. O eğer Ömer *Radıyallahu anh*'ın yaptığı gibi yapsaydı

[238[238]] el-Gazzali, *Fıkhu's-Sîre* (171)
[239[239]] *Nuru'l-Yakîn* (74)
[240[240]] Kaynağı daha önce geçti.
[241[241]] el-Gazzali, *Fıkhu's-Sîre* (183).

insanlar vacib olanın (yapılması gerekenin) bu olduğunu, herhangi bir tedbir almanın, ihtiyatlı davranmanın korku halinde gizlenmenin caiz olmadığını sanırlardı. Oysa Yüce Allah şeriatını bu dünyadaki sebeplere ve sebeplerin gerektirdiği şeyler üzerine bina etmiştir. Her ne kadar bütün bu sebeplerin ve gereklerin Allah'ın dilemesiyle ve iradesiyle konulduğunda şüphe yoksa da! Bundan dolayı Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, böyle bir işte insan aklının gerektirdiği bütün dünyevi sebeplere ve tedbirlere başvurmuştur. Hatta bu konuda akla gelecek hiçbir tedbir bırakmaksızın hepsine başvurmuş ve hepsini kullanmıştır. Buna göre Ali bin Ebi Talib *Radıyallahu anh*'ı yatağında uyuması ve yorganını örtünmesi üzere yerinde bırakmış, kendisine emân vermesinden sonra düşmanlarının aklına gelmeyecek kenar bir yoldan kendisini götürmesi üzere bir müşrikten yararlanmış, mağarada üç gün kalarak saklanmış ve bunun dışında insan aklına gelebilecek bütün diğer dünyevi sebeplere başvurmuştur. Bununla Yüce Allah'ın ilâhi hikmetinin sebep olmasını gerektirdiği birtakım dünyevi sebeplere yapışmanın Yüce Allah'a iman etmeye ters düşmeyeceğini ortaya koymak istemiştir."[242][242]

12. Yine şöyle diyor:

"Medine-i Münevvere halkının Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'i karşılayış şekilleri bize, Medine halkının oluşturduğu ensarın gönüllerinin erkekleriyle, kadınlarıyla ve çocuklarıyla Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e karşı ne kadar büyük bir sevgiyle dolup taştığını göstermektedir. Her gün Medine dışına çıkarak güneşin altında Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in kendilerine ulaşmasını bekliyorlardı. Gün bitince ertesi sabah yine onu beklemek için çıkmak üzere evlerine geri dönüyorlardı. Sonunda Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* kendilerine görününce gönüllerindeki duygular coşmuş ve O'nu görmenin, O'nun kendilerine ulaşmasının sevinciyle dilleri kasideler, ilahiler söylemeye başlamıştı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* de onları aynı sevgiyle karşılamıştı. Hatta etrafına toplanmış, onun gelişinden dolayı kasideler, ilahiler söyleyen Beni Neccar cariyelerine doğru bakarak: "Beni seviyor musunuz? Vallahi benim kalbim de sizin sevginizle dolu" diyordu."[243][243]

13. Allâme Muhibbuddin el-Hatîb şöyle diyor:

"Hicret olayının dayandığı hikmeti anlasaydık ve Allah'ın kitabının, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in ashabından Mekke'de kalan, namaz kılıp oruç tutan ama İslâm'a ters sistemlerin gölgesinde kalmaya razı olan, o sistemleri değiştirmeye güçleri yetmediği halde İslâm'ın bu sistemleri değiştirmek için çalışan askerlerinden olmak üzere onun kalesine hicret etmeyen bir topluluğu azarladığını bilseydik İslâm'ın; mensuplarının namaz kılıp oruç tutmalarını yeterli görmediğini, bunun yanısıra sistemlerini, kurallarını evlerinde, çarşılarında, teşkilatlarında, toplumlarında ve yönetimlerinde uygulamalarını da istediğini anlardık. Yine onların evlerinden başlayarak İslâm'ın bu gayesinin gerçekleşmesi için her yola başvurmalarının gerektiğini anlardık. Bu yöndeki çalışma da önce kişilerin kendi emanetlerinde bulunan oğullarını ve kızlarını eğitmeleriyle başlar. Sonra İslam'ın yücelmesi için uğraşan, kardeşlerinin öne çıkmaları için çalışan kimselerle yardımlaşır. İşte bu ıslah çabası geniş alanlara yayılınca onun ışıkları altında batılın karanlıkları dağılır gider. İşte hicret metodlarından biri olan bu metodun Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in ve onun ilk ashabının hicretinin etkileri gibi etkileri olacaktır.

Müslim, Sahih'inin İmâre Kitabında Ebu Osman en-Nehdi'den şöyle rivayet etmiştir: "Mucaşi' İbn Mes'ud es-Sulemi *Radıyallahu anh* dedi ki: "Kardeşim Ebu Ma'bed'i fetihten sonra Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e götürdüm ve:

"Ya Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*! Onunla hicret etmesi üzere bey'at et" dedim.

"Hicret ehlini alıp geçti (yani şimdiye kadar hicret edenler ettiler,bundan sonra o anlamda bir hicret söz konusu değildir)" diye buyurdu. Bu kez Mucaşi:

"Ne üzere sana bey'at edebilir?" diye sordu. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* de:

"İslâm, cihad ve hayır işlemek üzere" diye buyurdu."

---

[242][242] el-Buti, *Fıkhu's-Sîre* (144-145) özetlenerek.

[243][243] el-Buti, *Fıkhu's-Sîre* (147) özetlenerek.

Ebu Osman en-Nehdi dedi ki: “Ben Ebu Ma’bed’le karşılaştım ve kendisine Mucaşi’nin sözünü haber verdim. O da: “Doğru söylemiş” dedi.”244[244]
Hadis kitaplarında ve kısmen Sahihayn’da geçtiğine göre Abdullah İbn Amr İbn ‘As *Radıyallahu anh* ve Mukale İbn Ubeyd İbn Nâkid el-Ensâri *Radıyallahu anh*’den şöyle rivayet edilmiştir: “Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* buyurdu ki: *“Muhacir kötülüklerden hicret edendir (kötülükleri terkedendir).”245[245]*
Öyleyse ey Müslümanlar haydi hicrete!
Kötülüklerden ve günâhlardan hicrete!
Evlerimizde ve yaptığımız işlerde İslâm nizamına ters düşen her şeyden hicrete! Zaafı, miskinliği, ihmâli, zevk düşkünlüğünü, yalanı, gösterişi ve her şeyi yerli yerine koymama alışkanlığını bırakma hicretine!”246[246]
14. Dr. Muhammed Ebu Fâris şöyle diyor:
“Hicret İslâm devletinin tarihinde önemli bir olaydır. Çünkü İslâm ümmetinin İslâm’ı yaymak ve onun onurunu korumak için gereken siyâsi otoriteleri bu olayla birlikte kurulmuştur. Bu büyük öneminden dolayı takvim (hicri takvim), Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in doğumu, peygamber olarak görevlendirilmesi, Bedir olayı ve benzerleri gibi diğer önemli olaylardan biriyle değil hicret olayıyla başlatılmıştır. Müslümanlar kendi ümmetlerinin müstakil ve kendine özel bir kimliğe sahip olması dolayısıyla başkalarının takvimlerini esas almamışlardır.
Hicret olayı bize davetçilerin davet için nasıl sürekli şekilde verimli topraklar araştırmaları ve buraları davetin merkezi, çıkış noktası, çekirdeği olarak kullanmaları gerektiğini öğretmektedir.”247[247]

244[244] Müslim (13/7) İmâre.
245[245] Buhârî (1/29) İmân. Müslim (2/10). Ebu Davud (2464) Cihâd.Nesaî (8/105) İmân.
246[246] İlhâmâtu’l-Hicre (11-14), özetlenerek. Mektebetu’s-Selefiyye.
247[247] Fi Zılâli’s-Sîreti’n-Nebeviyye, Said Havva’nın el-Esas fi’s-Sunne’si (1/358)’den naklen.

6. RASÛLULLAH *-Sallallahu aleyhi vesellem-*'İN MEDİNEYİ MÜNEVVERE'YE VARIŞIYLA BÜYÜK BEDİR ĞAZVESİ ARASINDA GEÇEN OLAYLAR

Bu dönemi Medineyi Münevvere'de İslâm devletinin kurulması merhalesi olarak adlandırmamız mümkündür.

Bu bölüm şu konuları içermektedir:

Peygamber -Sallallahu aleyhi vesellem-'in Medine'ye varması ve orada mescidini inşa etmesi.

Muhacirlerle ensarı ikişer ikişer kardeşler kılma.

Yahudilerle antlaşma.

Çarpışmanın (savaşın) meşru kılınması.

Bu mübarek dönem içindeki olaylar.

Peygamber -Sallallahu aleyhi vesellem-'in Medine'ye Varması ve Orada Mescidini İnşa Etmesi

Enes İbn Mâlik *Radıyallahu anh*'ın şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Medine'ye vardığında Medine Avâlîsinde Amr İbn Avf oğulları mahallesi olarak adlandırılan mahalleye yerleşti. Onların arasında on dört gece kaldı. Sonra Neccar oğullarının ileri gelenlerine bir adam gönderdi. Onlar kılıçlarını kuşanmış halde geldiler. Ben şu an Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in bineğe binmiş, terkisine de Ebu Bekir *Radıyallahu anh'*i almış ve Neccar oğullarının ileri gelenlerinin de etrafına toplanmış halini görüyor gibiyim. Ebu Eyyub'un avlusuna kadar geldi. O, nerede namaz vakti girerse orada namazını kılardı. Koyun yataklarında da namaz kılardı. Sonra mescidin inşa edilmesini emretti. Neccar oğullarının ileri gelenlerine adam gönderdi. Onlar da geldiler. Onlara:
"Ey Neccar oğulları! Bana şu bahçenizi satın" diye buyurdu. Onlar:
"Hayır vallahi, biz onun için ücret istemiyoruz. Onu ancak Allah için bağışlarız" dediler. Oranın içinde size söyleyeceğim şu şeyler vardı: Orada müşriklerin kabirleri, yıkıntılar ve bir de hurma vardı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* müşriklerin kabirlerinin açılmasını emretti ve açıldı (yani içindekiler başka yerlere nakledildi). Yıkıntıların düzlenmesini emretti ve düzlendi. Hurmaların da kesilmesini emretti ve kesildi. Hurma sırıklarını mescidin kıble tarafına dizdiler. Sütunlarını da taşlarla ördüler. Onlar bu taşları taşırken bir yandan da şiir söylüyorlardı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* de onlara iştirak ediyordu ve şöyle diyorlardı:
"Ey Allah'ım! Ahiret hayrından başka (gerçek) hayır yoktur,
*Ensâra da muhacirlere de yardım eyle!"*248[1]
İbn İshak diyor ki: "Rivayet ettiklerine göre Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Kulsum İbn Hidem'in yanında kaldı. Sa'd İbn Hayseme'nin yanında kaldığı da söylenmektedir. Kulsum İbn Hidem'in yanında kaldığını söyleyenler, Kulsum İbn Hidem'in evinden çıktığında insanlarla konuşmak üzere Sa'd İbn Hayseme'nin evinde oturduğunu söylemektedirler. Böyle yapması ise onun yanında ailesi bulunmayan bekâr biri olması dolayısıylaydı. Orası aynı zamanda Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in muhacirlerden olan ashabının içinde bekâr olanların eviydi.
Ebu Bekir Sıddık *Radıyallahu anh* da Habib İbn İsâf'ın yanında kaldı. Bir râvi diyor ki: "Onun evi Hârice İbn Zeyd'in evinin üstündeydi."
Ali bin Ebi Tâlib *Radıyallahu anh* Mekke'de üç gün ve gece kaldı. Bu süre içinde Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in yanında bulunan ve birtakım insanlara ait emanetleri yerlerine ulaştırdı. Bu işi bitirince arkadan Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e yetişti ve o da Kulsum İbn Hedim'in evinde kaldı.
Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Kuba'da, Pazartesi, Salı, Çarşamba ve Perşembe günleri Amr bin Avf oğullarının yanlarında kaldı. Bu süre içinde oradaki mescidini yaptı."249[2]
Sonra Cuma günü Yüce Allah onu onların arasından çıkardı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Cuma vaktine Salim bin Avf oğullarının arasında olduğu sırada erişti. Onların arasında cuma namazını Rânuna vadisi denilen vadinin iç tarafında yapılmış olan mescidde kıldı. Bu cuma namazı onun Medine'de kıldığı ilk cuma namazı oldu."250[3]
İbn Seyyidi'n-Nâs diyor ki: "Medine onun gelişiyle aydınlandı. Onun oraya ayak basmasıyla birlikte gönüller neşe doldu. İbn Mâce yoluyla bize şöyle bir rivayet nakledilmiştir: "Bişr İbn Hilâl es-Savvâf'ın, Ca'fer bin Süleymân ed-Dab'i'den, onun Sâbit'ten, onun da Enes bin Mâlik *Radıyallahu anh*'ten rivayet ettiğine göre Enes *Radıyallahu anh* şöyle söylemiştir:

248[1] Buhârî (7/311-312) Menâkıbu'l-Ensâr.
249[2] Burada kastedilen Kubâ mescididir. Ve o takvâ üzere te'sis edilen ilk mesciddir.
250[3] Tehzibu Sîreti İbn Hişâm (108-109). Mektebetu's-Sunne baskısı.

“Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in Medine’ye girdiği gün gelince oranın içindeki her şey aydınlandı. Vefat günü olunca da oradaki her şey karardı. Ne zaman Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’den ellerimizi kaldırdıysak kalplerimizi tanımaz olduk.”[251][4]

İbn Ebi Hayseme, Enes *Radıyallahu anh*’ten rivayet etmiştir: “Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in Medine’ye girdiği güne şahid oldum. Ondan daha güzel veya daha aydınlık bir gün görmedim.”[252][5]

Buhari, Berâ bin Azib *Radıyallahu anh*’in şöyle söylediğini rivayet etmiştir: “Medine halkının Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in gelişiyle sevindikleri kadar herhangi bir şeye sevindiklerini görmedim.”[253][6]

Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in üstün İslâm devletini te’sis ederken ilk yaptığı şey Mescidi Nebevi’sini inşa etmek oldu. (İbadet kastıyla) yolculuk da ancak onun bu Mescidine veya Mescid-i Haram’a yahut Mescid-i Aksa’ya yapılır. Bu durum (yani başlangıçta mescidin inşa edilmesi) bize mescidin (caminin) İslâm’daki önemini göstermektedir.

Onun Mescid-i Nebevi’si İslâm davetiyle kulların kalplerini ve beldeleri fetheden kahramanları yetiştiren üniversite olmuştur. Bu itibarla mescidin görevi sadece beş vakit namazın kılındığı yer fonksiyonu icra etmek olmamıştır. Bunun yanısıra orası aynı zamanda Nebevî bir medrese ve bir ilim merkeziydi. Mescid sahabilerin kalplerinin içinde eridiği pota oldu. Böylece o kalplerdeki asabiyet (kavmiyetçilik), kendini beğenmişlik, söz dinlemezlik duyguları eriyip kaybolmuştur. Mescid kalpleri şirk, kin ve hased duygularından arındıran körük görevi gördü. Böylece onun arındırdığı bu kalpler ümmetin en temiz kalplerinden, en derin ilme sahiplerinden ve en az tekellüfe girenlerinden meydana gelen sahabileri oluşturdular.

Mescidin fonksiyonu beş vakit namazın farz kılınmasının ardından, birinci hicri yılda da ezan uygulamasının başlatılmasıyla kemâle erdi.[254][7] Önceleri beş vakit namazın hepsinde farz olan namaz iki rek’attı. Hicretten sonra öğle, ikindi ve yatsı namazlarına iki, akşam namazına da bir rek’at daha ilave edildi.

Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* daha sonra Mescidi Nebevi’nin sol tarafına mü’minlerin anneleri olan temiz hanımları için odalar yaptı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* birinci hicri yılın sonunda sıddık kızı sıddıka olan ve hanımları içinde en çok sevdiği Aişe *Radıyallahu anha* ile evlendi. O zaman Aişe *Radıyallahu anha* dokuz yaşındaydı.

Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* mescidini inşa ettikten sonra muhacirlerle ensarı ikişer ikişer birbirlerine kardeş kıldı. Bunu yapmaktaki amacı iç cepheyi sağlamlaştırmak, aralarındaki bağları kuvvetlendirmek ve ensarın, Allah’ın dinine yardımcı olmak, O’nun şeriatını yüceltmek amacıyla yurtlarını ve mallarını terkeden muhacir kardeşlerinin sıkıntılarına ortak olmalarını sağlamaktı. Yüce Allah ensarı şu sözüyle övmüştür:

“Onlardan önce o yurda yerlaşen ve imana sarılanlar kendilerine hicret edenleri severler ve onlara verilenlerden dolayı içlerinden rahatsızlık duymazlar. Kendilerinin ihtiyaçları olsa bile (onları) kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa işte onlar kurtuluşa erenlerdir.” (Haşr, 59/9)

Prof. Dr. Ekrem Ziya el-Umeri diyor ki:

“Ensarın büyük fedâkarlık göstermesine ve iyilikte bulunmalarına rağmen muhacirlerin onurlu bir hayat sürmelerine imkân verecek bir sistemin kurulması ve bunun uygulamaya

---

[251][4] Kaynağı inşallah ileride Rasûlullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*-’in vefatıyla ilgili kısımda gelecek.

[252][5] el-Hakim (3/12) “Bu hadis Müslim’in şartına göre sahihtir. Ancak Buhârî ve Müslim bunu kitaplarına almamışlardır” demiş, Zehebi de ona muvafakât etmiştir.

[253][6] Uyunul’l-Eser fi Fununi’l-Meğazi ve’ş-Şemâil ve’s-Siyer (2/13). Hadisi Buhârî (7/305) Menâkıbu’l-Ensâr’da rivayet etmiştir.

[254][7] Buhârî (1/553) Salât. Müslim (5/195) Aişe -*Radıyallahu anha*-’nın şöyle dediği rivayet edilmiştir: “Namaz en önce iki rek’at olarak farz kılınmıştı. Daha sonra yolculuktaki namaz bu hali üzere bırakıldı, ikamet halindeki (yolculuk dışındaki) namaz ise (üç veya dört rek’ata) tamamlandı.” Bu hadisi Buhârî, Hicret (7/314)’te şu ibareyle rivayet etmiştir: “Namaz iki rek’at olarak farz kılındı. Sonra Rasûlullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*- hicret etti. O zaman dört rek’at olarak farz kılındı ve yolculuktaki namaz ilk hali üzere bırakıldı.”

geçirilen bir kanunla garantiye alınması gerekiyordu. Muhacirlerin saygınlıkları ve konumları, onları hiçbir şekilde kendilerini ensarın bakımına muhtaç kimseler gibi hissetmelerine meydan vermeyecek bir yasal düzenlemeyle durumlarının düzeltilmesini gerektiriyordu. Bundan dolayı kardeşleştirme düzenlemesi getirildi. Bu uygulamanın başlatılması tarihiyle ilgili rivayetler arasında çok az farklılıklar vardır. Bütün bu rivayetlerin hepsi söz konusu uygulamanın hicretin birinci yılında başlatıldığı üzerinde birleşmektedir. Ancak Medine'deki mescidin inşa edilmesinden önce mi yoksa bu mescidin inşaatı sırasında mı başlatıldığı konusunda rivayetler farklıdır. Rivayetlerin açıkca ifade ettiğine göre bu uygulamanın ilanı Enes bin Mâlik *Radıyallahu anh*'in evinde olmuştur. Kardeşleştirme iki taraf yani muhacirler ve ensâr arasında oldu. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* her bir muhacirle bir ensârı ikişer ikişer kardeşleştirdi. Kardeşleştirme işlemi doksan adamı kapsadı. 45 adam muhacirlerden, 45 adam da ensârdandı.

Kardeşleştirme sistemi kardeşleştirilenlere birtakım özel yükümlülükler getiriyordu. Öncelikle iki kişi arasında dayanışma uygulaması (muvâsât; sıkıntılara birlikte karşı durma, taraflardan birinin zora düşmesinde diğerinin ona yardımcı olması vs.) getiriyordu. Dayanışma (muvâsât) sadece belli şeylerle sınırlı değildi. Aksine, hayatın zorluklarını karşılamada maddi yardım olsun, birbirini gözetme olsun, karşılıklı ziyaretleşme, öğüt verme ve sevgi olsun yardım ve destek açısından yapılması gereken her şeyi kapsayacak şekilde mutlak anlamda kullanılmıştı. Hatta bu kardeşleştirme işlemiyle birlikte kardeşleştirilenlerin neseb yoluyla akraba olanlardan öncelikle birbirlerine mirasçı olmaları uygulaması getirildi. Bu uygulamayla kardeşleştirilenler birbirlerine kan yoluyla akraba olanlardan daha yakın ve daha ileri derecede birbirlerine bağlı kılınmışlardı.[255][8] Ancak bu miras uygulaması daha sonra Yüce Allah'ın şu sözüyle nesh edildi:

"Allah'ın kitabına göre, akrabalar (mirasta) birbirlerine daha yakındırlar. Allah her şeyi bilmektedir." (Enfal, 8/75)

Bu nesih işlemi ise ganimetlerle ve yeni vatanlarında geçim kaynakları temin etmenin yollarını öğrenmeleriyle muhacirlerin durumları düzeldikten sonra oldu. Bu durum ensarın kardeşleri olan muhacirleri ne kadar üstün bir sevgiyle sevdiklerini ortaya koymaktadır.

Ebu Hureyre *Radıyallahu anh*'ın şöyle dediği rivayet edilmiştir: Ensar gelerek:

"(Ya Rasûlallah) Hurmalıklarımızı bizimle muhacir kardeşlerimiz arasında paylaştır" dediler. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*:

"Öyle olmaz" buyurdu. Bunun üzerine ensar (Rasûlullah'ın da işareti üzerine muhacirlere) şöyle dediler:

"(Terbiye ve sulama) külfetini siz üzerinize alırsanız, biz de sizi mahsule ortak yaparız" Ensar ve Muhacirler:

"(Peygamberin emrini) işittik ve itaat ettik" dediler.[256][9]

Enes *Radıyallahu anh*'in de şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Abdurrahman bin Avf geldi. (Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onunla Sa'd bin Rebi el-Ensâri'yi kardeşleştirdi. Ona malının ve eşlerinin yarısını kendisine vermeyi (yani malının yarısını vermeyi ve iki eşinden birini boşayıp onun nikâhlamasına imkân sağlamayı) teklif etti. Bunun üzerine Abdurrahman şöyle dedi:

"Allah senin için eşlerini de malını da bereketli kılsın. Sen bana pazarın yolunu göster" dedi. O da kaymak ve yağ satarak biraz kâr sağladı. Birkaç gün sonra (Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onun üzerine safran kokusu sürünmüş olduğunu gördü. Bunun üzerine Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*:

"Neyin var ey Abdurrahman?" diye sordu. O da:

"Ya Resulallah *Sallallahu aleyhi vesellem*! Ensardan bir kadınla evlendim" dedi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*:

---

[255][8] el-Mucteme'u'l-Medeni fi Ahdi'n-Nubuvve Hasâisuhu ve Tanzimâtuhu'l-Ulâ (74-76) özetle.

[256][9] Buhârî (7/113) Menâkıbu'l-Ensâr. (Rasûlullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*-'in muhacirlerle ensârı kardeşleştirmesi.

“Onun için ne kadar mehir verdin?” diye sordu. O:
“Bir çekirdek ağırlığında altın” dedi. (Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* de:
“Bir koyunla da olsa velime (düğün yemeği) ver” diye buyurdu.”257[10]
Safiyyurrahman el-Mubârekfuri diyor ki:
“Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Medine’ye hicret ettikten ve Müslümanlar arasında inanç, siyaset ve düzende birliği sağlamak suretiyle burada yeni İslâm toplumunun oturduğu temelleri sağlamlaştırdıktan sonra Müslüman olmayanlarla ilişkilerini de belli bir düzene oturtma gereği duydu. Onun bu konudaki düşüncesi ise bütün insanlık için güven, barış, mutluluk ve iyiliğin şartlarını oluşturmaktı. Bunu (öncelikle) bölgeyi uyumlu tek bir yapıya kavuşturmakla yapmak istiyordu. Dolayısıyla bu konuyla ilgili, taassup ve taşkınlıklarla dolu dünyanın benzerini gerçekleştiremediği bir şekilde nelere müsamaha edileceği, nelerin sınırı aşmak sayılacağı hususunda birtakım kanunlar koydu.
Daha önce de belirttiğimiz üzere Medine’nin etrafını saran gayri Müslimlerden en yakında bulunanlar yahudilerdi. Onlar her ne kadar içlerinde Müslümanlara karşı bir düşmanlık besliyor idilerse de henüz herhangi bir şekilde direniş göstermemiş, husumetlerini dışa vurmamışlardı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onlarla bir anlaşma imzaladı. Bu anlaşmada din ve mal konusunda onlara mutlak hürriyet verdi. Sürgün, müsadere ve hasımlaşma siyasetine başvurmadı. Bu anlaşmanın uygulamaya geçirmesiyle Medine ve çevresi, başkenti Medine olan uyum içindeki bir devlet sıfatı kazandı. Tabir yerindeyse bu devletin devlet başkanı da Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’di. Bu devlette söz sahibi olanlar, yönetimde yetkili olanlar da Müslümanlardı. Böylece Medine İslâm’ın gerçek bir başkenti oldu.”258[11]
İbnu’l-Kayyim -*Rahmetullahi aleyh*- diyor ki: “Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Medine’de bulunan yahudilerle antlaştı ve kendisiyle onların arasında bir yazı (antlaşma metni) yazdı. Onların hahamları ve bilginleri olan Abdullah bin Selâm hemen harekete geçerek İslâm’a girdi. Geneli ise küfürde kalmaktan başka bir şeye razı olmadı.
(Medine’deki yahudiler) üç kabileden oluşuyorlardı: Kaynuka oğulları, Nadir oğulları ve Kurayza oğulları. Her üçü de (daha sonra) Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’e karşı savaşa girdi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* de Kaynuka oğullarına iyilikle muamele etti. Nadir oğullarını sürgüne gönderdi. Kurayza oğullarının da büyüklerini öldürdü, çocuklarını esir aldı. Haşr suresi Nadir oğulları, Ahzab Suresi de Kurayza oğulları hakkında inmiştir.”259[12]
Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in hicretinin birinci yılında, İslâm’ın belli bir güç sahibi olması ve devletini kurmasının ardından meydana gelen önemli gelişmelerden biri de Yüce Allah’ın Peygamber’ine ve diğer mü’minlere savaş için izin vermesidir.
İbnu’l-Kayyim -*Rahmetullahi aleyh*- diyor ki: “Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Medine’ye yerleşince ve Yüce Allah onu hem kendi yardımıyla hem ensardan olan mü’min kullarıyla güçlendirince, öte yandan ensarın da daha önce kalplerinde bulunan düşmanlık ve kin duygularını kaldırıp kalplerini birbirine yaklaştırınca, Allah’ın dininin yardımcıları ve İslâm’ın askerleri olan bu kişiler, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’i çeşitli tehlikelere karşı korumaya başladılar., Bu kişiler onun için kendi canlarını feda ettiler. Ona olan sevgileri, kendi babalarına, çocuklarına ve eşlerine karşı olan sevgilerinin önüne geçti. Hatta onu kendi canlarından da üstün tuttular. Araplar ve yahudiler onlara aynı yaydan ok atmaya başladılar (yani hepsi onlara karşı birlik yaparak ortak hareket etmeye başladılar). Onlara karşı düşmanca ve savaşçı bir tutum içine girdiler. Her yandan kendilerini sıkıştırdılar. Yüce Allah ise onlara sabretmelerini, bağışlamalarını ve görmezlikten gelmelerini emrediyordu. Güçleri artıncaya ve durumları sağlamlaşıncaya kadar da böyle devam etti. Bundan sonra

257[10] Buhârî (7/317) Menâkıbu’l-Ensâr. Tirmizî (2015) el-Birr ve’s-Sıla. İbn Mâce (1907).
258[11] *er-Rahiku’l-Mahtum* (225-226) özetle.
259[12] Zâdu’l-Meâd (3/65).

onlara savaş için izin verildi. Ancak henüz üzerlerine farz kılınmamıştı. Bu konuda Yüce Allah şöyle buyurdu:
"Kendileriyle savaşılan (mü'minlere) zulmedilmeleri dolayısıyla (savaşa) izin verilmiştir. Şüphesiz Allah onlara yardım etmeye güç yetirir." (Hacc, 22/39)
Bazıları: "Bu izin Mekke'de olmuştu. Bu âyetin geçtiği sure de Mekke döneminde inmiş surelerdendir" demişlerdir. Ancak bu iddia çeşitli yönlerden hatalıdır:
Birinci olarak: Yüce Allah onlara Mekke'deyken savaşmaları için izin vermemişti. Zaten Mekke'de savaşmalarına imkân verecek kadar güce sahip değillerdi.
İkinci olarak: Ayetteki anlatım ve ifade de bu iznin hicretten ve Müslümanların yurtlarından çıkarılmalarından sonra olduğunu ortaya koymaktadır. Çünkü bu âyetin devamında şöyle deniyor: *"Onlar sırf: "Rabbimiz Allah'tır" dediklerinden dolayı haksız yere yurtlarından çıkarılmışlardır."* (Hacc, 22/40) Burada sözü edilenler ise bizzat muhacirlerdir.
Üçüncü olarak: Aynı surede geçen: *"Bunlar Rableri hakkında çekişen iki hasım taraftır."* (Hacc, 22/19) âyeti Bedir günü karşı karşıya gelen iki grup hakkında inmiştir.
Dördüncü olarak: Bu surenin sonunda (77. âyetinde) *"Ey iman edenler!"* diye hitab edilmektedir. Bu hitab ibaresini içeren âyetlerinse tümü Medenîdir (Medine döneminde inmiştir). *"Ey insanlar"* hitabı ise müşterektir (Mekkî âyetlerde de Medenî âyetlerde de geçmektedir.)
Beşinci olarak: Bu surede cihadla emredilmiştir. Cihadın ise elle yapılan şekli ve daha başka şekilleri bulunmaktadır. Cihad kavramı bunların hepsini içine alır. Mutlak anlamda cihadla emrin ise hicretten sonra olduğunda şüphe yoktur. Delil göstererek cihad etmek ise Mekke'de emredilmiştir. Bu emir de Yüce Allah'ın şu âyetinde geçmektedir:
"Öyleyse inkârcılara boyun eğme ve onlara karşı onunla (Kur'an'la) büyük bir cihad ver." (Furkan, 25/52)
Bu sure (Furkan Suresi) Mekke döneminde inmiştir. Burada kastedilen cihad ise tebliğ ve delil göstererek cihad etmektir. Hac Suresinde emredilen cihada ise kılıçla cihad etmek de girmektedir.
Altıncı olarak: el-Hakim'in, *Müstedrek*'inde el-A'meş'ten, onun Said bin Cubeyr'den, onun da Abdullah bin Abbas *Radıyallahu anh*'tan rivayet ettiğine göre Abdullah bin Abbas *Radıyallahu anh* şöyle demiştir: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Mekke'den çıktığında Ebu Bekir *Radıyallahu anh* şöyle söyledi: "Peygamberlerini çıkardılar. Biz Allah'tanız ve yine O'na döneceğiz. (İnnâ li'llahi ve innâ ileyhi râci'un). Onlar mutlaka helâk edileceklerdir." Ardından Yüce Allah şu âyeti indirdi:
"Kendileriyle savaşılan (mü'minlere) zulmedilmeleri dolayısıyla (savaşa) izin verilmiştir. Şüphesiz Allah onlara yardım etmeye güç yetirir." (Hacc, 22/39)
Bu ise savaş hakkında inen ilk âyettir."260[13] Bu rivayetin isnâdı Buhari ve Müslim'in şartlarına uygundur. Surenin siyâkı (ifadeleri), içerisinde Mekke döneminde inmiş âyetlerin de bulunduğunu gösteriyor. Şeytanın Peygamber *-Aleyhisselam-*'ın arzuladığı şeye fitne karıştırmasıyla ilgili kıssa261[14] Mekke dönemine aittir. En doğrusunu ise ancak Yüce Allah bilir.
Daha sonra Yüce Allah onlara, kendileriyle savaş etmeyenlere karşı değil de sadece savaş edenlere karşı savaşmayı farz kılmıştır. Bu konuda da şöyle buyurmuştur:
"Sizinle savaşanlara karşı Allah yolunda siz de savaşın, ancak haddi aşmayın. Şüphesiz Allah haddi aşanları sevmez." (Bakara, 2/190)
Daha sonra da bütün müşriklere karşı savaşmalarını farz kılmıştır. Yani savaşmak kendilerine önce yasaktı, sonra buna izin verildi, sonra savaşı önce başlatanlara karşı savaşmakla emrolundular, sonra da bütün müşriklere karşı savaşmakla emrolundular. Bu konuda ise iki

260[13] el-Hakim (2/66) Bu hadisin Buhârî ve Müslim'in şartlarına göre sahih olduğunu söylemiş Zehebi de ona muvâfakât etmiştir. Ahmed bin Hanbel (1/216). Tirmizî (3170).
261[14] Bkz. Hacc, 22/52.

görüş vardır. Bir görüşe göre bu farz, farzı ayındır, diğer ve meşhur olan görüşe göre ise farzı kifâyedir."262[15]

Şeyh Muhammed el-Hudari -Allah kendisine rahmet eylesin-, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in hicretten sonra cihad konusundaki tutumunu özetleyerek anlatıyor. Onun ifade ettiğine göre Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in düşmanlar karşısındaki çarpışması aşağıdaki esaslar üzere olmuştur:

1. Mekke müşriklerinin savaş açan kişiler (muharipler) olarak değerlendirilmesi. Çünkü düşmanlığı önce onlar başlatmışlardı. Müslümanlara da onlara karşı savaşma ve ticaret mallarını müsadere etme hakkı doğmuştu. Bu, Yüce Allah Mekke'nin fethine izin verinceye veya iki taraf arasında geçici bir ateşkes sağlanıncaya kadar devam etti.

2. Yahudilerin hıyanetleri ve müşriklerin tarafını tuttukları görülünce onlarla da çarpışıldı. Sürgün ve öldürme yoluyla onların tarafından gelecek tehlike tamamen bertaraf edilinceye kadar da bu çarpışma devam etti.

3. Her ne zaman Araplardan bir kabile Müslümanlara karşı saldırıda bulundu veya Kureyş kabilesiyle işbirliği yaptıysa ona karşı da savaş yapıldı.

4. Hıristiyanlar gibi kitap ehlinden olanlardan herhangi birileri düşmanlığı başlattıysa (saldırıyı başlatan taraf olduysa), İslâm'ı kabul edinceye ve aşağılığı kabullenerek cizye verinceye kadar onlara karşı da savaşıldı.

5. Müslüman olan herkes kanını ve malını emniyete almış oluyordu, ancak üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirmesi gerekiyordu. Müslüman olmak öncesiyle olan bağlantısını kesiyordu (yani Müslüman olan bir kimse geçmişte yaptıklarından dolayı sorumlu tutulmuyordu.)263[16]

Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in Medine'ye gelişiyle Bedir ğazvesi arasında geçen bu mübarek dönemde bazı önemli gelişmeler oldu. Şimdi, bu gelişmelerden özetle söz edecek sonra Allah'ın izniyle, "imâni dersler ve ölçüler" kısmına geçeceğiz.

1. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in Kuba'da yanında kaldığı Kulsûm bin Hedm, ardından da nakiblerden (ensar adına Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'le anlaşmaya gelen elçilerden) olan Es'ad bin Zurâre vefat etti. Es'ad bin Zurâre *Radıyallahu anh* ikinci Akabe bey'atının yapıldığı gece Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e ilk bey'at edenlerdendi. Sözü edilen iki kişinin her ikisi de ensardandı.

Bu arada muhacirlerden de Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in süt kardeşi olan Osman bin Maz'un *Radıyallahu anh* vefat etti. Muhacirlerin yaşlılarından ve çokca ibadet edenlerindendi. Baki' kabristanına gömülen ilk kişi olmuştur.

Bu arada Mekke'deki müşriklerden el-Velid bin Muğire öldü. Rivayet edildiğine göre o, ölüm anı yaklaşınca bağırmaya başladı. Ebu Cehl kendisine:

"Niye bağırıyorsun amca?" diye sordu. O da:

"Vallahi ben öleceğimden dolayı bağırmıyorum. Ama İbn Ebi Kebşe'nin dininin Mekke'de üstün geleceğinden korkuyorum" dedi. Ebu Cehl de:

"Korkma. Ben onun üstün gelemeyeceği üzere garanti veriyorum" dedi. Yine Mekke müşriklerinden el-As bin Vâil de bu arada öldü. Böylece Yüce Allah Müslümanları bu iki azgının şerrinden kurtarmış oldu.

2. Bu dönemde muhacirlerin bir çocukları dünyaya geldi ki o da (daha sonra) oruç ve namaz düşkünü bir süvari olarak tanınan Abdullah bin Zubeyr *Radıyallahu anh*'di. Ebu Bekr *Radıyallahu anh*'ın kızı Esmâ *Radıyallahu anh* hicret ederek Medine'ye geldi. Kubâ'ya yerleştiği sırada Abdullah bin Zubeyr *Radıyallahu anh*'ı dünyaya getirdi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* tatlı bir şeyi ağzında çiğneyerek bebeğin ağzına koydu ve kendisi için bereketle dua etti. Müslümanlar onun doğumuyla sevindiler. Bu dönemde ensardan ilk dünyaya gelen çocuk da en-Nu'man bin Beşir *Radıyallahu anh* oldu.

262[15] *Zâdu'l-Meâd* (3/69-71).

263[16] Nuru'l-Yakîn fi Sîreti Seyyidi'l-Murselin (85) Daru'l-Kalem.

3. Bu dönemde meydana gelen gelişmelerden biri de kıblenin Mescid-i Aksa tarafından Mescid-i Haram tarafına çevrilmesidir.
İbnu'l-Kayyim -*Rahmetullahi aleyh*- şöyle diyor: "Yüce Allah"ın kıbleyi önce Mescid-i Aksa tarafına doğru yapmasında sonra Mescid-i Haram tarafına çevirmesinde büyük hikmetler; Müslümanlar, müşrikler, yahudiler ve münâfıklar için de birer imtihan vardı. Müslümanlar: "Duyduk ve itaat ettik" dediler. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de bildirildiğine göre onlar şöyle demişlerdir:
"Bunlara iman ettik. Hepsi Rabbimizin katındandır." (Ali İmran, 3/7)
Onlar Allah'ın kendilerini hidayete erdirdiği kimselerdi. Dolayısıyla onlar için ağır bir şey olmadı. Müşrikler ise: "Bizim kıblemize doğru döndüğüne göre bizim dinimize dönmesi de ihtimal dahilindedir" dediler. Oysa o kıbleye doğru dönmesi sırf onun hak olması (vahiyle bildirilmesi) dolayısıylaydı. Yahudiler de:
"Kendinden önceki peygamberlerin kıblelerine muhalefet etti. Peygamber olsaydı peygamberlerin kıblelerine doğru namaz kılardı" dediler. Münâfıklar da şöyle dediler:
"Muhammed ne tarafa doğru yöneleceğini bilmiyor. Eğer birincisi hak idiyse şimdi onu bırakmış oldu. İkincisi hak ise o zaman da demek ki birinci kıblesinde batıl üzereydi."
İnsanların kafaları çalışmayanları bu şekilde pek çok dedikodu çıkardılar. Sonuç itibariyle Yüce Allah'ın şu sözünde bildirdiği şey gerçekleşti:
"Şüphesiz bu sadece Allah'ın doğru yola eriştirdiği kimselerden başkasına ağır gelir." (Bakara, 2/143)
Bu, Allah tarafından bir imtihandı. Allah, kimin peygambere uyduğunu ve kimin de ökçelerinin üzerine geriye döndüğünü ortaya çıkarmak için kullarını bu şekilde imtihan etmişti.[264[17]]

4. Ramazan Orucunun, Fıtır Sadakasının ve Mallarının Zekâtının Verilmesinin Emredilmesi:

Şeyh Muhammed el-Hudari şöyle diyor: "Bu yılın yani hicretin ikinci yılının Şa'ban ayında, Yüce Allah İslâm ümmetine Ramazan ayı orucunu tutmalarını farz kıldı. Ondan önce Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* her aydan üç gün oruç tutuyordu. Oruç bu dinin direklerinden ve ondaki nizamı tamamlayan unsurlardandır. İnsan tabiatı kendi nefsini sevmeye, özellikle onun yararına olanı elde etmek için çaba harcamaya yatkındır. Bunu yaparken kendi dışındaki ihtiyaç sahiplerini ve düşkünleri görmezlikten gelir. Mutlaka onları, sahip oldukları imkânları ihtiyaçlarını gidermelerine yetmeyen kimselerin, ihtiyaç içinde olduklarını görmeye zorlayan bir zorlayıcının olması gerekir. Bu konuda ise, açlık ve susuzluğu tatmaktan daha etkili bir şey yoktur. Çünkü nefis bu ikisini tadınca yumuşar ve ahlâki özellikleri düzelir. Böylece sadakalar dağıtmak ona kolay gelir. Bundan dolayıdır ki hikmet sahibi olan şeriat koyucu (Allah) orucun arkasından fıtır zekâtını vacib kılmıştır. İnsanın bu zekâtı gönülden gelen bir cömertlikle ve samimi bir sevgiyle verdiğini görürsün."[265[18]]
Yine bu yılda malların zekâtını vermek de farz kılındı. Bu ise, fakirlerin ve düşkünlerin, zengin kardeşlerine herhangi bir zarar vermeden onların mallarından yemelerine imkân sağlayan biricik düzendir. Mal varlığı yirmi dinara yahut iki yüz dirheme varır ve bunun üzerinden bir yıl geçerse onun kırkta birini yani yüzde iki buçuğunu zekât olarak vermek gerekir. Mal varlığı arttıkça o oranda zekât verilir. Taassubdan uzak akıl sahibi biri hemen ilk bakışta, bu düzenin zenginlere herhangi bir zarar vermediği halde, çeşitli milletlerin fakirlerinin kendi devletlerinin sistemlerine karşı çıkmalarına ve uygarlığın güçlendirilmesi,

[264[17]] *Zâdu'l-Meâd* (3/66-67).
[265[18]] *Nuru'l-Yakîn* (90-91) özetlenerek.

toplumsal güvencenin sağlanması ilkelerini yerleştirme çalışmalarına dair zorlukların hafifletilmesini sağladığını görür.[266[19]]

5. Büyük Bedir Ğazvesi'nden Önceki Ğazve ve Seriyyeler:

İbn Abdi'l-Berr diyor ki: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Medine'ye vardığı ay olan Rebiu'l-evvel ayının kalan kısmında ve o yılın bütün kalan kısmında Medine'de ikamet ederek Allah'a davet etmeye ve Allah'ın kendisine bildirdiklerini öğretmeye devam etti. Hicretin ikinci yılının Safer ayına kadar da bu şekilde devam etti. Safer ayında ise bir ğazve için çıktı. Medine'de de yerine Sa'd bin Ubade'yi bıraktı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* o seferinde Veddan'a kadar gitti ve Damra bin Abdilmenât bin Kinâne oğullarıyla bir anlaşma yaptı. Bu anlaşmayı onların adına başkanları Mahşiyy bin Amr imzaladı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* daha sonra Medine'ye döndü ve hehangi bir savaşa girmedi. Bu Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in bizzat kendisinin çıktığı ilk ğazve oluyordu.

Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Ebvâ ğazvesinden döndükten sonra Safer ayının kalan kısmını, Rebiu'l-evvel ayını ve Rebiu'l-ahir ayının ilk günlerini Medine'de geçirdi. Bu süre içinde Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* amcası Hamza bin Abdilmuttalib'i muhacirlerden otuz süvariyle birlikte el-İys tarafına deniz kenarında bir sefere gönderdi. Bu seriyyede ensardan kimse yoktu. Bu seriyye Mekke halkından olan kâfirlerden Ebu Cehl'in önderliğinde üç yüz süvariyle karşı karşıya geldi. O zaman onların içlerinden Mecdi bin Amr el-Cuheni aralarına girdi ve onun aracılığıyla iki grup anlaştı. Dolayısıyla aralarında herhangi bir çarpışma olmadı. Ancak o seriyyenin içinde yer alan Sa'd bin Ebi Vakkas *Radıyallahu anh* bir ok attı. Bu, Allah yolunda atılan ilk ok olmuştu. O gün kâfirlerin arasından Mikdad bin Amr ve Ukbe bin Gazvân Müslümanların tarafına kaçtı. Bu ikisi daha önce Müslüman olmuşlardı. Ancak o güne kadar Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in yanına gitmek için bir yol bulamamışlardı.

Daha sora Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, Medine'ye varışının üzerinden bir yıl geçtikten sonraki Rebiu'l-ahir ayında bir ğazveye çıktı. Medine'de de yerine Saib bin Osman bin Maz'un *Radıyallahu anh*'ı görevlendirdi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* bu ğazvede Radva taraflarındaki Buvat'a kadar gitti. Daha sonra Medine'ye döndü ve herhangi bir çarpışmaya girmedi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* o Rebiu'l-ahir ayının kalan kısmını Medine'de geçirdi.

Cemadâ aylarının (Cemâdiye'l-ulâ ve Cemâdiye's-sâniye aylarının) bir kısmını ğazveyle geçirdi. Bu ğazve esnasında Medine'de Ebu Seleme bin Abdi'l-esed'i görevlendirdi. Uşeyra tarafına doğru biraz yol aldı. Cemâdiye'l-ulâ ayının kalan kısmını ve Cemâdiye'l-âhire ayından birkaç geceyi burada geçirdi. Orada Mudlic oğullarıyla bir anlaşma yaptı. Sonra Medine'ye döndü ve herhangi bir çarpışmaya girmedi.

Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, Uşeyra'dan döndükten sonra Medine'de sadece on gün veya buna yakın bir süre kaldı. Kurz İbn Câbir el-Fihrî Medine'nin sürülerine baskın düzenledi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* da onu ele geçirmek üzere çıktı. Bedir tarafında Sefvân Vadisi diye adlandırılan vâdiye kadar ilerledi. Ancak Kurz'un izini kaybedince Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* da Medine'ye döndü.

Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in Kurz bin Câbir'i ele geçirmek üzere çıktığı ve Birinci Bedir Ğazvesi olarak adlandırılan bu seferinden döndükten sonra Cemâdiye'l-âhire ayının kalan kısmını ve Receb ayını Medine'de geçirdi. Receb ayında Abdullah bin Cahş'ı muhacirlerden sekiz kişiden oluşan bir grupla sefere çıkardı. Abdullah bin Cahş'ın eline bir yazı verdi ve iki gün yürüyünceye kadar bu yazıyı okumamasını, bu kadar mesafeyi

[266[19]] *Nuru'l-Yakîn* (91) özetlenerek.

katettikten sonra açıp okumasını istedi. Arkadaşlarından da kimseyi zorlamamasını emretti. Abdullah bin Cahş, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in kendisine emrettiğini yaptı. Yazıyı açıp baktığında içinde şu ifadenin yazılmış olduğunu gördü: "Benim bu yazımı okuduğunda Mekke ile Tâif arasındaki Nahle'ye varıncaya kadar ilerle. Böylece orada Kureyşlileri gözle ve bizim için onların haberlerini öğren."

Abdullah bin Cahş *Radıyallahu anh* yazıyı okuyunca: "Duyduk ve itaat ettik" dedi. Sonra bu durumu ve içlerinden kimseyi zorlamayacağını arkadaşlarına bildirdi. Kendisinin Allah rızası için, kendisine uyanlarla birlikte harekete geçeceğini, hiç kimse uymazsa dahi yalnız başına ilerleyeceğini ifade ederek şehadeti isteyenin harekete geçmesini, ölümden hoşlanmayanın da geri dönmesini istedi. Onlar da şöyle dediler:

"Hepimiz senin arzuladığını arzuluyoruz. İçimizde Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in emrini dinleyip itaat etmeyecek kimse yoktur." Böylece o (Abdullah bin Cahş) *Radıyallahu anh* harekete geçti ve onunla beraber arkadaşları da harekete geçtiler. Hicaz yoluna doğru yöneldi. Sa'd bin Ebi Vakkas ve Utbe bin Gazvân'ın sırayla bindikleri develeri kaçtı. O ikisi bu deveyi yakalamak isterken geri kaldılar. Abdullah bin Cahş diğerleriyle birlikte ilerlemeye devam etti ve Nahle'ye kadar vardı. Yanlarından Kureyşlilerin kuru üzüm ve bazı ticaret eşyaları yüklü bir kervanları geçti. Kervanda Amr İbnu'l-Hadrami vardı. Müslümanlar aralarında istişare ettiler ve: "Biz şimdi haram aylarından olan Receb'in son günündeyiz. Eğer onları öldürürsek haram aydaki yasağı çiğnemiş oluruz. Onları bu gece bırakırsak o zaman da Harem'e girerler" dediler. Sonra onlarla karşı karşıya gelmek üzere görüş birliği yaptılar. Vakid bin Abdillah et-Temimi, Amr İbnu'l-Hadrami'ye bir ok attı ve onu öldürdü. Osman bin Abdillah ve Hikem bin Keysân'ı da esir aldılar. Nevfel bin Abdillah da kaçtı. Sonra ticaret mallarını ve adı geçen iki esiri (Medine'ye) götürdüler. Abdullah bin Cahş *Radıyallahu anh*: "Ganimet olarak ele geçirdiklerimizin beşte birini Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e bırakın" dedi ve öyle yaptılar. Bu İslâm'da ganimetten ayrılan ilk beşte bir pay oldu. Daha sonra Kur'an'ın şu âyeti indi:

"Allah'a ve (hakla batılın) ayrıldığı günde, iki topluluğun karşı karşıya geldiği o günde, kulumuza indirilmiş olana iman ediyorsanız bilin ki, ganimet olarak ele geçirdiklerinizin beşte biri Allah, Rasulu, yakınlar, yetimler, düşkünler ve yolda kalmış kişi içindir. Allah her şeye güç yetirendir." (Enfal, 8/41)

Böylece Allah ve Peygamberi, Abdullah bin Cahş'ın bu konuda yapmış olduğu muameleyi takrir etmiş, ona razı olmuş ve İslâm ümmeti için kıyamet gününe kadar geçerli bir uygulama haline getirmiş oldu.

Bu ganimet aynı zamanda İslâm'da ele geçirilen ilk ganimet oldu. Söz konusu iki esir de ilk esirler, Amr İbnu'l-Hadrami de (müşrikler tarafından) öldürülen ilk kişi oldu. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, Amr İbnu'l-Hadrami'nin haram ayda öldürülmesini tenkid etti. Bunun üzerine o seriyyeye katılanlar da yaptıklarına pişman oldular. Daha sonra Yüce Allah şu âyetini indirdi:

"Sana haram aydan, onda savaşmaktan soruyorlar. De ki: "Onda savaşmak büyük bir günâhtır. İnsanları Allah'ın yolundan alıkoymak, onu inkâr etmek, Mescid-i Haram'a karşı nankörlük etmek, halkını oradan çıkarmak Allah katında daha büyük bir günâhtır. Bozgunculuk ise öldürmekten daha fenadır. Onlar eğer güç yetirebilirlerse sizi dininizden döndürünceye kadar sizinle savaşmaya devam ederler. Sizden kim dininden döner ve sonra da kâfir olarak ölürse, işte onların yaptıkları işler dünyada da, ahirette de boşa gitmiştir ve işte onlar cehennemliklerdir. Onlar orada sürekli kalıcıdırlar." (Bakara, 2/217)

Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* söz konusu iki esir için fidye almayı kabul etti. Osman bin Abdillah daha sonra Mekke'de kâfir olarak öldü. el-Hikem bin Keysân ise daha sonra Müslüman oldu, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'le birlikte bulundu ve Ma'une kuyusu

çarpışmasında şehit edildi. (Daha önce deveyi aramak üzere geri kalmış olan) Sa'd *Radıyallahu anh* ve Utbe *Radıyallahu anh* de Medine'ye sağ salim bir şekilde döndüler.267[20]

İmâni Dersler ve Ölçüler

1. Muhammed el-Gazali şöyle diyor: "İslam ümmeti nasıl olursa olsun hayatını sürdürmek gayesini güden; yaşamak için gerekli olan şeyleri elde ettiği sürece nereye gittiğine aldırış etmeyen ve rahatı yerinde olunca başka şey aramayan bir ümmet değildir. Örnek İslam toplumu hiçbir zaman bu şekilde düşünülemez. Müslümanlar, kendilerinin Allah'la olan bağlantılarını belirleyen, hayata bakış tarzlarına açıklık getiren, içerdeki işlerini özel birtakım prensiplere göre düzenleyen ve dışarıyla olan bağlantılarını belirli hedeflere göre yönlendiren belli bir inanca sahip kimselerdir. "Benim dünyada bütün arzum sadece yaşamaktır" diyen kimseyle, öte yandan: "Şerefimi kollayamadığım, hakları koruyamadığım, Allah'ı razı edemediğim ve kızdığım zaman O'nun için kızmadığım takdirde ayağımı bir adım atamam ve gözümü kırpamam" diyen kimseyi birbirinden ayırman gerekir.
Muhacirler vatanlarını servet veya üstünlük elde etmek için terketmediler. Onları karşılayan, bu yüzden kendi kavimlerine düşman kazandıran, uzaktaki için de yakındaki için de kendi boyunlarını hedef haline getiren ensar da bunu ne üzerinde anlaşma yapılırsa o şekilde yaşayabilmek için yapmamışlardı. Onların hepsi vahiyle aydınlanmak, Allah'ın rızasına kavuşmak ve insanların yaratılışının ve hayatın var edilişinin sebebi olan yüce hikmeti tahakkuk ettirmek istiyorlardı. İnsan Rabbine karşı çıktığında ve sadece kendi zevklerine uyduğunda sadece kınanmış bir hayvan veya taşlanmış bir şeytan değil midir? Bu itibarla Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, Medine'ye yerleşip belli istikrar sağladığı ilk dönemde öncelikle, risâletinin ayakta durması ve ilkelerinin açıklık kazanması için gerekli olan temelleri yerleştirdi. Bunlar da şu hususlarla ilgiliydi:
1. Ümmetin Allah ile olan ilişkisi (Allah'a karşı görev ve sorumlulukları).
2. Ümmetin fertlerinin birbiriyle olan ilişkileri.
3. Ümmetin, kendi dinlerini din edinmeyen yabancılarla ilişkileri."268[21]
Yine şöyle diyor: "Peygamberlerle arkadaşlık etmiş ve sağlıklarında onların yakınında bulunmuş mü'minlere safiyyetin kaynaklarından ve yücelmenin araçlarından daha başkalarına verilmeyenler verilir. Muhammed *Sallallahu aleyhi vesellem*'in etrafını takva sahibi rabbani (Allah'a karşı sorumluluklarının tam şuurunda ve hayatlarını bu şuura göre düzenleyen) kimselerin oluşturduğu bir kitle sarmıştı. Onlar onun samimi öğrencileriydi. Onun sohbetiyle nefisleri arındı. Tabiatları güzelleşti. Böylece üzerlerindeki ilham nurları öyle parıldamaya başladı ki, hep hikmetli ve seçkin, isabetli sözler söylemeye başladılar.
Değerli peygamberler öğretim ve eğitim yoluyla insanların vicdanlarına te'sir ederler. İnsanların içinde onlara en çok benzeyenler onların izlerini takib eden ve yollarından gidenlerdir. Bunların ilkleri de sağlıklarında onların sohbetlerinde bulunmuş, davetlerinin yüklerine ve cihadlarının zorluklarına ortak olmuş olan kitledir. Abdullah bin Mes'ud *Radıyallahu anh* diyor ki: "Kim birinin yolunu izleyecekse ölmüş birinin yolunu izlesin. Çünkü sağ olanın fitneye düşmeyeceğinden emin olunmaz." Onlar Muhammed *Sallallahu aleyhi vesellem*'in ashabıydı. Bu ümmetin en üstünleri, en temiz kalplileri, en derin ilme sahip olanları ve en az tekellüfe girenleriydiler. Allah onları Peygamberine arkadaşlık etmeleri ve dini hâkim kılmaları için seçmişti. Onların üstünlüklerini bilin. Onların izlerinden gidin. Gücünüz yettiğince onların ahlâklarıyla ahlâklanın ve onların özelliklerini kazanın. Şüphesiz onlar dosdoğru bir hidâyet çizgisi üzereydiler."269[22]

267[20] İbn Abdilberr'in *ed-Durer fi'htisari'l-Meğâzi ve's-Siyer*'inden özetlenerek. (95-101). Dâru'l-Me'arif baskısı.
268[21] Fıkhu's-Sîre (190).
269[22] *Fıkhu's-Sîre* (202-204) özetle.

2. Dr. Mustafa es-Sıbaî şöyle diyor:
"Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Medine'ye vardığında yaptığı ilk iş mescid inşa etmek oldu. Bu bize mescid'in İslâm'daki önemini göstermektedir. İslâm'daki ibadetlerin tümü nefsi arındırmak, ahlâkı güzelleştirmek, Müslümanlar arasında yardımlaşma ve birlik bağlarını güçlendirmek, tavır ve gayelerinin bir olmasını, iyilik ve takvada yardımlaşmalarını sağlamak içindir. Caminin (mescidin) toplumsal açıdan önemli bir fonksiyonunun ve Müslümanların hayatlarında büyük bir manevi etkinliğinin olduğu kesindir. O, onların birliklerini sağlayan, nefislerini terbiye eden, kalplerini ve düşüncelerini uyaran, problemlerini çözen araçtır. Onların güçleri ve dayanışmaları mescidde kendini gösterir.
İslâm'da mescidin tarihini inceleyen bir kimse İslâm ordusunun birliklerinin, yüryüzünü Allah'ın hidayetiyle aydınlatmak üzere oradan harekete geçtiğini, Müslümanlar ve diğerleri için aydınlık ve hidâyet ışıklarının oradan yayıldığını, İslâm uygarlığı tohumlarının oradan serpildiğini ve büyütüldüğünü görecektir. İslâm tarihinin büyükleri olan Ebu Bekir *Radıyallahu anh*, Ömer *Radıyallahu anh*, Osman *Radıyallahu anh*, Ali *Radıyallahu anh*, Hâlid *Radıyallahu anh*, Sa'd *Radıyallahu anh*, Ebu Ubeyde *Radıyallahu anh* ve benzerleri sadece, merkezi mescid olan Muhammedî medresenin öğrencileri değil miydiler?"270[23]
3. Muhammed Said Ramazan şöyle diyor:
"Müslümanlar arasında kardeşlik ve sevgi vesilelerinin yaygınlık kazanması İslâm'ın getirmiş olduğu düzenin ve kuralların bir sonucudur. Bu vesilelerin yaygınlaşması ancak mescid vasıtasıyla olmaktadır. Müslümanlar Allah'ın evlerinden bir evde günde mutlaka birkaç kez biraraya gelirler. Bu buluşmalarında mevki, mal ve yaşayış şartlarındaki farklılıklar ortadan kalkar, hepsi eşit şartlarda biraraya gelirler. Ülfet ve kardeşlik ruhunun bunları birleştirmemesi mümkün değildir. Aynı şekilde Müslümanlar arasında değişik alanlarda ve durumlarda eşitlik ve adalet ruhunun yayılması da İslâm'ın getirmiş olduğu nizamın ve koymuş olduğu kuralların bir sonucudur. Ancak Müslümanlar her gün aynı safta Allah'ın huzurunda biraraya gelmezlerse bir ruh yayılmaz. Bu şekilde kulluk konusunda aynı zemin üzerinde toplanmaktadırlar ve kalpleri bir olan Rablerine yönelmektedir.
İşte Müslümanların toplumlarında ve yeni devletlerinde tüm bu görünümlerinin ortaya çıkması amacıyla Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* en önce mescidi inşa ettirmek için harekete geçti."271[24]
4. Yine Dr. Mustafa es-Sıbaî şöyle diyor: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in muhacirlerle ensârı kardeşleştirmesinde İslâm'ın insanlar arasında gerçekleştirdiği ahlâki, yapıcı adaletin en kuvvetli görüntüsü kendini göstermektedir. Muhacirler Allah yolunda mallarını ve yurtlarını terketmiş bir kitleydi. Dünya malından hiçbir şeye sahip değil bir halde Medine'ye gelmişlerdi. Ensâr ise tarlalara, mallara ve birtakım mesleklere sahip olan zengin kimselerdi. Bu durumda kardeşin kardeşinin yüküne yardımcı olması, onun sıkıntılarına ortak olması, hayatın zorluğunu ve yükünü kaldırmasına yardımcı olması, evinde her ikisinin birden kalması için imkân olduğu sürece onu evinde barındırması, ihtiyacı olmadığı ve imkânları yeterli olduğu sürece malının yarısını ona vermesi için böyle bir uygulamaya başvuruldu. Dünyada hangi toplumsal adalet bu kardeşliği sağlayabilir?"272[25]
5. Üstad Münir Muhammed el-Gadbân şöyle diyor:
"Bilindiği üzere savaş stratajisinde, savunmanın en başarılı yolu saldırıdır. Kureyşliler Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ile savaşa girmekte ısrarlıydılar. Bu yüzden ilk girişimin onun (Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in) tarafından olması gerekiyordu. Bu yüzden birinci yılın tamamı Kureyş kafilelerine yönelik saldırılarla geçmiştir. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* sekiz seriyye hazırladı. Bunların bir tanesi dışında hepsi Kureyş ticaret kervanlarına saldırı için gönderildi. Sadece bir tanesi Kurz İbn Câbir el-Fuhri'nin gerçekleştirdiği bir saldırıya karşı saldırı için gönderildi. Söz konusu seriyyelerin saldırıları

270[23] es-Sîretu'n-Nebeviyye, ed-Durus ve'l-iber (74).
271[24] el-Buti, *Fıkhu's-Sîre* (152-153) özetle.
272[25] es-Sîretu'n-Nebeviyye, ed-Durûs ve'l-İber (75-76) el-Mektebetu'l-İslâmiyye.

hicretin birinci yılının Ramazan ayından ikinci yılının Ramazan ayına kadar devam etti. Bu seriyyelerin hepsinin kumandanları muhacirlerdendi. Dolayısıyla bu savaşın özel bir anlamı vardı. Ensarla yapılan antlaşmanın temeli, onların Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'i ve ashabını Medine'de korumaktı. Söz konusu seriyyeler ise kâfirlerle Medine dışında karşı karşıya geldi. Bu meselenin *bir yönü*. *İkinci yönü* ise şudur: Davet gençlerinin Mekke döneminde 13 yıl süreyle kendilerini tutmakla emrolunduktan sonra savaş konusunda eğitilmeleri gerekiyordu.

Üçüncü bir yönü: Kureyşlilerin, kendilerinin Mekke'de yaptıkları zulümden kaçan bu muhacirlerin öyle zayıf düşürülebilecek, basite alınacak kimseler olmadıklarını, aksine onların kendilerinden korkulması gereken güç sahibi insanlar olduklarını bilmeleri gerekiyordu. Dolayısıyla bunu bildiklerinde herhangi bir çarpışmaya girişmeden önce bin kere hesap yapma gereği duyacaktı.

Dördüncü yönü: Kureyş'in davet karşısında takındığı kötü tutumundan dolayı yüklendiği yükün acısını tatması ve bu tutumunun cezasını çekmesi gerekiyordu. Bu arada Şam tarafına giden kervanlarının geçtiği yolların oluşturduğu hayat damarlarına Müslümanların hâkim olmasından sonra ticaretlerinin ve çıkarlarının hepsinin fırtınaya kapılacağını öğrenmiş oldular. Çünkü bu gelişmelerden sonra söz konusu yollardan geçmek onlar için vahim sonuçlara yolaçması ihtimali bulunan bir hareket olacaktı."273[26]

6. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in Medine'ye getirdiği bir bereket de şu oldu: Orası bir vebâ ve humma beldesiydi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in muhacirlerden olan sahabileri de hummaya yakalandılar. Bunun haberi Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e ulaşınca, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, onlara Medine'yi sevdirmesi ve vebâyı bu şehirin dışına atması için Allah'a dua etti.

Aişe *Radıyallahu anha*'nın şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Medine'ye vardığında Ebu Bekir *Radıyallahu anh* ve Bilal *Radıyallahu anh* sıtmaya yakalandı. Ben yanlarına girdim ve: "Babacığım kendini nasıl hissediyorsun? Ve Bilâl, sen kendini nasıl hissediyorsun?" diye sordum. Ebu Bekir *Radıyallahu anh* kendisini sıtma nöbeti tuttuğunda şöyle diyordu:

"Ah bir bilseydim hiç Mekke vadisinde,
Etrafımı dikenli otlarla çevrili halde bir gece geçirecek miyim?
Bir gün Mecenne suyunun başına varabilecek miyim?
Şâme ve Tafil dağları gözüme hiç görünecek mi?"

Aişe *Radıyallahu anha* dedi ki: "Ben bundan sonra Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in yanına gittim. Durumu kendisine bildirdim. O da şöyle buyurdu:

"Ey Allah'ım! Bize Medine'yi Mekke'yi sevdiğimiz gibi veya daha fazla sevdir. Bu yeri bizim için iyileştir. Buranın sa'ını ve muddunu (malını, tahılını, ticaretini) bereketli kıl. Hummasını buradan alıp kenarlara ilet."274[27]

Enes bin Mâlik *Radıyallahu anh*'dan rivayet edildiğine, onun da Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'den naklettiğine göre Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* şöyle buyurmuştur:

"Ey Allah'ım! Medine'de, Mekke'de verdiğin bereketin iki katını ver!"275[28]

273[26] el-Menhecu'l-Harekiyyu fi's-Sîreti'n-Nebeviyye (1/232-233).

274[27] Buhârî (7/308) Menâkıbu'l-Ensâr.

Mecenne: Mekke'den birkaç mil uzaklıkta bir su.

Şâme ve Tafîl: Mekke yakınlarında iki dağ. Ancak el-Hattabi şöyle diyor: "Bunların iki dağ olduğunu sanıyordum. Daha sonra iki göze (su kaynağı) olduğunu öğrendim."

Bir rivayette bildirildiğine göre de Aişe -*Radıyallahu anha*- şöyle söylemiştir: "Biz oraya geldiğimizde orası Allah'ın en vebalı yeriydi. İçinde acı su akan bir vadiydi."

Hafız İbn Hacer diyor ki: "İçinde acı su akan bir vadiydi" sözüyle Medine'de neden çok veba görüldüğünün sebebini ortaya koymak istemiştir. Çünkü burada ifade edilen nitelikteki su hastalığa sebep olan bir unsurdu. (*Fethu'l-Bâri*, 4/121)

275[28] Buhârî (4/117) *Fedâilu'l-Medine*.

el-Hafız şöyle söylemişti: “Yani dünya bereketinin iki katını ver. Bunu bir başka hadiste geçen: *“Ey Allah’ım! Buranın sa’ını ve muddunu (malını, tahılını, ticaretini) bereketli kıl”* sözünden anlıyoruz. Bundan daha kapsamlı bir anlamı kasdetmiş de olabilir. Ancak şer’i delile dayanan birtakım hususlar bunun dışındadır. Örneğin Mekke’de kılınan namazının sevabının Medine’de kılınan namazın savabından daha fazla olması gibi.”

Nevevi de şöyle diyor: “Zâhir olana göre bu bereket ölçülüp tartılan şeylerde ortaya çıkmıştı. Çünkü mudd bu tür şeyleri kapsarken diğerlerini kapsamamaktadır.276[29] Bu durum (ölçülüp tartılabilen varlıklardaki bereketlilik) ise orada oturan biri tarafından farkedilebilir.”277[30]

Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* yine şöyle buyurdu:

“Medine halkından bir kişi kalmaksızın hemen hemen hepsi tuzun suda erimesi gibi erir.”278[31]

Yine şöyle buyurdu:

*“Medine’ye Deccal Mesih’in korkusu girmez. O zaman oranın yedi kapısı olur ve her kapıda iki melek bulunur.”*279[32]

Bu şehrin ve orada oturan halkın fazileytiyle ilgili hadisler hayli çoktur.

el-Cezâiri (Ebu Bekr el-Cezâiri) şöyle diyor: “Mü’minlerin kalplerinde Medine’ye karşı sevgilerini ve ölünceye kadar orada ikamet etme arzusunu artıran sebeplerden biri de Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in şu sözüdür: *“Kim Medine’de ölmeye (yani ölünceye kadar Medine’de kalmaya) güç yetirebilirlerse orada ölsün (ölünceye kadar orada kalsın). Ben kıyamet günü onun için şahit veya şefaatçi olurum.”280[33]* Ömer *Radıyallahu anh* bunu biliyordu. Bundan dolayı şöyle dua ederdi: “Allah’ım! Ben benden, senin yolunda şehid olmak ve Peygamberinin beldesinde ölmek istiyorum.”

Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*’in yurdu haline gelmesi, Peygamber mescidinin orada bulunması, kabr-i şerifinin orada olması ve oradan diriltilecek olması Medine'ye fazilet ve şeref olarak yeterlidir.

Medinelilere gelince, onlar ensardırlar. İmana koşmakta ellerini çabuk tutmaları, Allah Rasûlünü ve mü'minleri barındırmaları, onlara yardımcı olmaları, onlarla birlikte hayatlarını paylaşmaları, onlar için bir şereftir. Yüce Allah şu buyruklarıyla onlardan övgüyle sözetmektedir:

“Onlardan evvel Medine'yi yurt edinip, imana sahib olanlar ise kendilerine hicret edenleri severler ve bunlara verilen şeylerden dolayı kalblerinde bir çekememezlik duymazlar. Kendileri fakirlik içinde bulunsalar dahi (muhacirleri) kendilerine tercih ederler." (el-Haşr, 59/9)

Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ensarın şeref ve faziletini pekçok hadis-i şerifte dile getirmiştir. Onlardan bazıları şunlardır:

"İmanın alameti ensarı sevmektir. Münafıklığın belirtisi ise ensara buğzetmektir."281[34]

276[29] Yani mudd bir ölçektir. Dolayısıyla bu ibarenin kullanılmasıyla mudd ile ölçülüp tartılabilen şeyler kastedilmiş olmaktadır. Bu ibare bir tür şeyleri kapsar ama diğerlerini kapsamaz. –Çeviren-

277[30] *Fethu’l-Bâri* (4/117-118) özetle.

278[31] Buhârî (4/112) *Fedâilu’l-Medine.*

279[32] Buhârî (4/113) *Fedâilu’l-Medine.*

280[33] Tirmizî (13/274) *Menâkıb*. Tirmizî: “Bu hadis hasen, garibdir. Eyyub es-Sicistâni’den nakledilmiştir” demektedir. İbn Mace (3112), el-Albâni bu hadisin sahih olduğunu söylemektedir.

Hafız (İbn Hacer) şöyle der: Racî’ dışkının adıdır. Dönüşkenliği dolayısıyla bu şekilde isimlendirilmiştir. Burada kastedilen Hüzeyl beldelerinden bir yerin adıdır. Olay, oranın yakınlarında gerçekleşmiş ve onunla isimlendirilmiştir. “Bir tepeye sığındılar” sözüyle kastedilen yüksek bir tepedir. “Allah’ım! Resulü’nü durumumuzdan haberdar et” sözü Tayâlisi’nin İbrahim b. Said’den rivayetinde şu ziyade ile gelmiştir. “Allah, Asım’ın duasını kabul etti ve durumunu Rasulü’ne bildirdi. Rasûlullah da onlar şehit edildikleri gün bunu sahabilerine bildirdi.” Burayde’nin rivayetinde ise şu şekildedir: “Asım dedi ki: Allah’ım! Bugün ben senin rızân için dinini koruyorum. Sen de benim cesedimi koru.” Çoğunluğun rivayetinde “Mâ in ubâli” şeklinde, el-Kesmiyhini’nin rivayetinde ise “Fe lestu ubâli” şeklinde gelmiştir ve bu vezne daha uygundur.

281[34] Buhârî, (1/80) İman; Müslim, (2/63) İman, (8/116) İman.

"Ensarı ancak mü'min birisi sever. Onlara ancak münafık bir kimse buğzeder. Onları seveni Allah da sever. Onlara buğzedene Allah da buğzeder."[282[35]]
Yine Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* şöyle buyurmuştur:
"Eğer hicret (etmiş) olmasaydım, ensardan bir kişi olacaktım. Eğer insanlar bir vadiden veya bir yoldan gidecek olurlarsa, ben ensarın izlediği vadiden ve yoldan giderim. Ensar asıl beden üzerine giyilen temel elbisedir. Diğer insanlar ise ikinci derecede gerekli elbiselerdir."[283[36]]
7. Safiyyu'r-Rahman el-Mubarekfurî diyor ki:
Şaban 2 H./Şubat 624 miladi tarihinde yüce Allah kıblenin Beytu'l-Makdis'den Mescid-i Haram'a döndürülmesini emretti. Bu müslümanların saflarına karışıklık sokmak maksadıyla girmiş bulunan yahudilerden münafık kimseler ile (imanı) zayıf kimselere yaradı. Böylelikle bunlar müslümanlardan ayırdedildiler, onları bıraktılar ve eski hallerine geri döndüler. Böylelikle müslüman saflar ahidlerini bozan, hainlik eden pekçok kimselerden arınmış oldu.
Kıblenin değişmesi ile yeni bir dönemin başlangıcına inceden inceye bir işaret vardı. Bu yeni dönem müslümanların kıbleleri olan bu beldeyi ellerine geçirmedikçe son bulmayacaktı. Bir toplumun kıblesi olan bir yerin düşmanların ellerinde bulunması hayret edilecek bir iş değil midir? Eğer kıbleleri düşmanlarının elinde bulunuyor ise bir gün mutlaka onun kurtarılması kaçınılmaz bir işdir.[284[37]]
8. Mahmud Şit Hattab "devriye birliklerinden dersler" başlığı altında şunları söylemektedir:
1. Keşif: Müslümanlar Medine-i Münevvere'nin etrafını saran ve Mekke-i Mükerreme'ye giden yolları tanımış oldular. Özellikle Kureyş için hayati bir önem taşıyan Mekke ile Şam arasındaki ticari yolu tanıdılar. Aynı zamanda bölgedeki kabileleri tanıma fırsatını buldukları gibi bazılarıyla barış antlaşmaları da yaptılar.
2. Savaş: Müslümanlar Kureyş müşrikleri ile civar kabilelere ve müslümanlarla dost olmayan Medineliler ile yahudilere karşı kendilerini savunabilecek kadar güçlü olduklarını ve gerek duyulduğu takdirde akidelerini savunma imkanına sahib olduklarını isbatladılar.
3. Gizlilik: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* gizliliği korumak ve düşmanın müslümanların hareketleri ile ilgili işine yarayacak bilgileri elde etme imkanından mahrum bırakmak için yazılı mektuplar vermeyi ilk olarak uygulamaya koydu.
4. Ekonomik kuşatma: Müslümanlar Mekke ile Şam arasındaki en önemli ticaret yolunu tehdit ettiler. Böylelikle Kureyş kafileleri bu yolu izledikleri vakit güvenlik altında olmuyordu.[285[38]]

282[35] Buhârî, (7/141); Müslim, (2/63)
283[36] Buhârî, (7/644) Meğezi; Müslim, (7/152) Zekat.
284[37] er-Rahiku'l-Mahtum, (s. 238)
285[38] General Mahmud Şit Hattab, er-Rasûl el-Kaid (Komutan Peygamber), s. 93-94'den kısaltılarak

7. BÜYÜK BEDİR ĞAZVESİ

(İki ordunun karşılaştığı furkan günü)

Gazanın seyri
Küfrün önderlerinin helâk olması
Cehennem çukuruna vardıktan sonra Peygamber Sallallahu aleyhi vesellem'in küfrün ve sapıklığın önderlerine seslenişi
Bedir günü meleklerin inmesi
Esirler ve ganimetlerin mübah kılınması
İki ordunun karşılaştığı gün olan furkan gününde imanın gözkamaştırıcı bazı manzaraları
İmanî dersler ve ölçüler

BÜYÜK BEDİR ĞAZVESİ

1. Gazanın Seyri:

İbnu'l-Kayyim *(Allah'ın rahmeti üzerine olsun)* diyor ki: Bu yılın (hicri 2. yılı kastediyor) Ramazan ayında Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Kureyş'in Ebu Süfyan ile birlikte Şam'dan gelen kervanının haberini aldı. Mekke'den çıktığında peşine takıldıkları kervan da bu idi. O sırada yaklaşık kırk kişi idiler. Bu kervanda Kureyş'in çok büyük miktarda malları vardı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* bu kervana karşı çıkmak üzere müslümanlardan yola koyulmalarını istedi ve bineği hazır olan kimselere hemen harekete geçmelerini emretti. Bunun için fazla hazırlık yapmadı. Çünkü alelacele üçyüzon küsur kişiyle birlikte yola koyulmuştu. Beraberlerinde iki tane at vardı. Birisi Zübeyr b. el-Avvam'ın, diğeri Kindeli Mikdad b. el-Esved'in idi. Yetmiş tane de develeri vardı. İki ya da üç kişi bir deveye sırayla biniyorlardı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, Ali ve Mersed b. Ebi Mersed el-Ganevî aynı deveye sırayla biniyorlardı.[286[39]]

Enes'den rivayete göre; Ebu Süfyan'ın gelmekte olduğu haberini alınca Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ashabı ile meşvere yaptı. Ebu Bekr konuştu, ona iltifat etmedi. Sonra Ömer konuştu, onun konuşması üzerinde de durmadı. Bunun üzerine Sa'd b. Ubâde kalkıp:

"Acaba bizi mi kastediyorsun ey Allah'ın Rasûlü, dedi. Nefsim elinde olana yemin ederim ki, eğer bizlere denize dalmamızı emredecek olursan hiç şüphesiz oraya dalarız. Eğer ölüm pahasına da olsa Berk el-Ğımad'a doğru yürümemizi emredersen bunu da yaparız." (Enes) dedi ki: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* insanlara yola koyulmalarını emretti. Onlar da yola koyuldular ve nihayet Bedir'de konakladılar. Kureyşlilerin sakaları yanlarından geçti. Aralarında Benül Haccac'a ait siyahi bir köle de vardı. Onu yakaladılar. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in ashabı ona Ebu Süfyan ve arkadaşları hakkında soru soruyorlardı, o ise ben Ebu Süfyan hakkında bir şey bilmiyorum; fakat işte Ebu Cehil, Utbe, Şeybe ve Ümeyye b. Halef buradadırlar, diyordu. O bu sözleri söyleyince onu dövmeye koyuldular. Bunun üzerine köle:

"Tamam ben size bildireyim. İşte Ebu Süfyan burdadır" deyince, onu bıraktılar. Ona tekrar sordular, yine:

"Ebu Süfyan hakkında bir şey bilmiyorum, fakat işte Ebu Cehil, Utbe, Şeybe, Umeyye b. Halef diğerleri arasında bulunuyor" dedi. Yine bunları söyleyince tekrar onu dövmeye koyuldular. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* da namaz kılıyordu. Bu hali görünce namazı bitirdi ve şöyle buyurdu:

"Nefsim elinde olana yemin ederim ki size doğruyu söyleyince onu dövüyorsunuz, size yalan söyleyince ilişmiyorsunuz." (Enes) dedi ki: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*: *"Burası filanın ölüp devrileceği yerdir"* diyor ve elini yere koyuyor, *"burası, burası"* diye yerleri gösteriyordu. Onların hiçbirisi Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* 'in eliyle gösterdiği yerden başka bir yerde ölüp yıkılmadı.[287[40]]

[286[39]] Bu, İbn İshak'ın *Sîre* (I/63; I/414)'deki açıklamalarıdır. Ahmed'in Müsned'inde (3901, 3965), İbn Mesud'dan gelen hadiste şöyle denilmektedir: Bedir gününde her üç kişiye bir deve düşüyordu. Yani sırayla o üç kişi o deveye biniyorlardı. Ebu Lubabe ile Ali b. Ebi Talib Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'ın nöbet arkadaşları idiler. (İbn Mesud) dedi ki: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'ın yürüme sırası gelince ikisi de ona: Biz senin yerine yürürüz dediler. O şu cevabı vermişti: *"Siz benden güçlü değilsiniz, ben de size göre ecir kazanmaya muhtaç olmayan birisi değilim."* Hakim (III, 20) hadisin sahih olduğunu belirtmiş, Zehebî de bu hususta ona muvâfakât etmiş, Zadu'l-Mead tahkikinde hadisin hasen olduğu belirtilmiştir.

[287[40]] Müslim, (12/125, 126) *Cihâd ve Siyer*.

İbnu'l-Kayyim dedi ki: Ebu Süfyan'a gelince; o Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in Medine'den çıktığını ve kendisine doğru gelmekte olduğu haberini öğrenince Gıfar oğullarından Damdam b. Amr'ı ücretle tutarak Mekke'ye Kureyş'in kervanlarının yardımına koşup, kervanlarını Muhammed *Sallallahu aleyhi vesellem*'e ve ashabına karşı korumak için harekete geçmelerini sağlamak üzere imdad çağırmak için gönderdi. Bu imdad Mekke halkına ulaşınca onlar da çabucak harekete geçtiler ve bütün güçleriyle yola koyulmaya çalıştılar. Mekke eşrafından Ebu Leheb dışında kimse bu imdad kuvvetlerine katılmaktan geri kalmadı. Ebu Leheb de kendisi yerine, kendisine borcu bulunan birisini gönderdi. Çevrelerinde bulunan arab kabilelerinden de destek topladılar. Adiy oğulları dışında hiçbir Kureyş kabile kolu onlara katılmazlık etmedi. Adiy oğullarından kimse Kureyşlilerle birlikte çıkmadı.

Mekkeliler yüce Allah'ın buyurduğu şekilde: *"Çalım satarak, insanlara gösteriş yaparak ve Allah yolundan alıkoyanlar olarak."* (el-Enfal, 8/47) yurtlarından çıkmışlardı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* haklarında buyurduğu şekilde kılıçlarıyla, mızraklarıyla Allah'a ve Rasûlüne karşı meydan okuyarak yola koyuldular. Onlar bir şeylere güç yetirecekleri zannıyla çıktılar, bir hamiyet ve bir öfkeyle gittiler. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in ashabına karşı kervanlarını ele geçirmek istedikleri, onunla birlikte bulunanları öldürmek istedikleri için hınçlı idiler. Daha dün Amr. b. el-Hadrami ile beraberindeki kervana hücum etmişlerdi.

Yüce Allah şu buyruğunda da ifade ettiği gibi herhangi bir sözleşme olmaksızın onları bir araya getirmişti:

"Eğer onlarla buluşmak üzere sözleşmiş olsaydınız, muhakkak vakit tayininde anlaşmazlığa düşerdiniz. Fakat Allah gerçekleşmesi gereken bir emri yerine getirmek için (sizi bir araya getirdi)." (el-Enfal, 8/42)

Bunun üzerine Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Bedir'e doğru yürüdü, Ebu Süfyan ise alt yolu takib ederek deniz sahiline ulaştı. Kurtulup kervanın himayesini sağladığını görünce Kureyşlilere:

"Artık geri dönünüz, sizler sadece kervanınızı korumak için çıkmıştınız", diye mektub gönderdi. Kureyşliler Cuhfe'de bulundukları sırada bu haberi aldılar, geri dönmek istediler, fakat Ebu Cehil şunları söyledi:

"Allah'a yemin ederim, Bedir'e kadar gitmedikçe dönmeyeceğiz, orada kalacağız ve yanımızda bulunan arablara yemek yedireceğiz. Bundan sonra da arablar bizden korkacaktır", dedi.

el-Ahnes b. Şerik geri dönmelerini söylediyse de ona karşı geldiler. Bu sefer kendisi ve Zühre oğulları geri döndüler. O bakımdan Zühre oğullarından bir kişi olsun Bedir'de bulunmadı. Daha sonra Zühre oğullarına Ahnes'in görüşüne uydukları için imrenilir oldu. O zamandan itibaren Ahnes de aralarında itaat edilen ve tazim gören birisi oldu.[288][41]

Prof. Dr. Ekrem el-Umerî diyor ki:

Ali *Radıyallahu anh* sahih bir rivayette müslümanların Bedir'de Ramazanın onyedinci gecesi karşılarında müşriklerin ordugahı bulunurken geceyi nasıl geçirdiklerini anlatırken şunları söylemektedir: "Bedir günü bizlerden Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* dışında uyumadık hiç kimse kalmadığını gördüm. O bir ağacın yanında sabaha kadar namaz kıldı, dua etti... Daha sonra geceleyin üzerimize yağmur yağdı. Yağmurdan korunmak için ağaçların altına çekildik, kalkanlarımızı kendimize siper ettik. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ise Rabbine dua etmeye devam ediyor ve şöyle diyordu: *"Allah'ım, eğer sen bu topluluğu helâk edersen sana ibadet olunmayacaktır."* Tan yeri ağarınca: *"Ey Allah'ın kulları namaza!"* diye seslendi. Herkes ağaçların altından ve siper ettiği kalkanlarının gerisinden geldi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* bizlere namaz kıldırdı ve savaşa teşvik etti."[289][42]

İbn Abbas'tan şöyle dediği rivayet edilmektedir: Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* Bedir günü dedi ki:

---

[288][41] *Zadu'l-Mead*, (3/174)'den kısaltılarak

[289][42] *el-Muctemau'l-Medeni fi Ahdi'n-Nubuvve* (Peygamber döneminde Medine toplumu), Müşriklere karşı cihad (46); Hadisi Ahmed Müsned'de rivayet etmiştir. (el-Fethu'r-Rabbani, 21/30, 36)

“Allah'ım, ben senden (bana olan) ahdin ve vaadini diliyorum. Allah'ım, eğer bundan sonra dilersen sana ibadet olunmayacaktır...” Nihayet Ebu Bekir elinden tutarak: Bu kadar dua ettiğin yeter, dedi. Peygamber bulunduğu yerden dışarıya: *"Bu topluluk bozguna uğrayacaktır ve arkalarını dönüp kaçacaktır"* diyerek çıktı.[290[43]]

İbnu'l-Kayyim (Allah'ın rahmeti üzerine olsun) diyor ki: Yüce Allah o gece bir yağmur yağdırdı. Bu yağmur müşrikler için çok ağır bir yük oldu. Onların ilerlemesini engelledi. Müslümanlar için ise bir çeşit çisinti olarak yağdı. Onunla Allah onları temizledi, şeytanın üzerlerindeki pisliklerini giderdi. O yağmur ile yeri rahat yürünür bir hale getirdi, kumlar birbirini tuttu, ayaklar böylelikle yere sağlam bastı. Konaklama imkânları oldu ve bu yolla kalblerine sebat verdi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ve ashabı (müşriklerden) daha erken suya vardılar ve gece yarısında suyun yanında konakladılar. Suları toplamak için havuzlar yaptılar. Diğer suları da taşla kapattılar. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ve ashabı havuzların etrafında konakladılar. Savaş meydanını yüksekten kontrol edecek bir şekilde yüksekçe bir tepe üzerinde Peygamber efendimize bir çardak yapıldı. Peygamber burası filanın yıkılıp devrileceği yerdir, burası filanın yıkılıp devrileceği yerdir, burası da filanın yıkılıp devrileceği yerdir inşaallah, deyip eliyle işaret ediyordu. Adını verdiği hiçbir kimse eliyle gösterdiği yerden başka bir yerde yıkılıp devrilmedi.[291[44]]

Müslümanlar Allah'tan yardım istediler, O'na sığındılar. İhlasla O'na dua ettiler, yalvarıp yakardılar. Yüce Allah da meleklere: *"Şüphesiz ben sizinle beraberim. İman edenlere sebat verin. Ben kâfirlerin kalblerine korku salacağım."* (el-Enfal, 8/12) diye vahyetti. Yüce Rasûlüne de: *"Muhakkak ben size birbiri ardınca bin melek ile yardım ediyorum."* (el-Enfal, 8/9) diye vahyetti. Bunun, melekler sizin hemen arkanızda olacaklardır, anlamında olduğu söylendiği gibi; melekler bir defada değil, arka arkaya peyderpey geleceklerdir anlamında olduğu da söylenmiştir.

Prof. Dr. Ekrem el-Umeri diyor ki:

Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* savaşa bizzat kendisi iştirak ediyordu. Ali *Radıyallahu anh* dedi ki: "Bedir günü bizim Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in yanında korunmaya çalıştığımızı gördük. Aramızda düşmana en yakın kişi o idi, en şiddetli çarpışan kimsede oydu."[292[45]]

Savaş önce teke tek çarpışmalarla (mübarezelerle) başladı. Utbe b. Rabia, arkasından oğlu el-Velid ve onun kardeşi Şeybe karşılarına er isteyerek ortaya çıktı. Ensardan bazı gençler karşılarına çıktıysa da onlarla mübareze yapmayı kabul etmeyerek, kendi kavimlerinden kimselerle çarpışmak istediklerini söylediler. Bunun üzerine Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Hamza, Ali ve Ubeyde b. el-Haris’e onlarla teke tek çarpışmak için emir verdi. Hamza, Utbe'yi öldürdükten sonra Ali de Şeybe'yi öldürdü. Ubeyde ise Velid'e karşı durmuş ve biri diğerini yaralamıştı. Ali ve Hamza ona yardım ederek Velid'i de öldürdüler. Ali ile Hamza, Ubeyde'yi müslümanların karargahına taşıyıp, getirdiler.[293[46]]

Mübarezinin sonucu Kureyş ordugâhında etkisini göstermiş ve bunun üzerine hücuma geçmişlerdi. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* da ashabına kendilerine yaklaşacak olurlarsa önce müşriklere ok atmalarını emretti. Böylelikle Peygamber mümkün olduğu kadarıyla oklardan yararlanmak istemiş ve: *"Onlar size yaklaşacak olurlarsa onlara ok atınız ve oklarınızı mümkün olduğu kadar ileriye atmakta birbirinizle yarışınız."*[294[47]] diye buyurmuştu.

290[43] Buhârî, (7/335) Meğâzî.

291[44] Zadu'l-Mead, (3/175-176); Aynı hususa Ahmed, (1/117)'deki bir hadis ile Müslim'in Enes'den rivayet ettiği hadis işaret etmiş bulunmaktadır ki daha önce geçmişti.

292[45] Hadisi Ahmed, Müsned, (2/228)'de rivayet etmiş olup, Ahmed Şakir, sahih demiştir.

293[46] Ebu Davud, (2648) Cihâd, İbn Hacer hadisin sahih olduğunu belirtmiş, Münzirî hakkında bir hüküm vermemiştir. el-Albâni ise Sahihu Ebi Davud, (2321)'de sahih olduğunu belirtmektedir.

294[47] Buhârî, (7/356) Meğâzî; Ebu Davud, (2646)

Urve ve Katade'nin naklettiklerine göre Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* müşriklerin yüzüne karşı çakıl taşları atmıştı.295[48] Bunun sıhhatine şu âyet-i kerime delil teşkil etmektedir:
"Attığın zaman da sen atmadın, ama ancak Allah attı. Mü'minleri kendi nezdinden güzel bir imtihan ile denemek için (bunu yaptı). Şüphesiz ki Allah hakkıyla işitendir, her şeyi çok iyi bilendir." (el-Enfal, 8/17)
İbnu'l-Kayyim diyor ki: Derken savaş kızıştı ve savaşın fırtınalı hali devam etti. Çarpışma oldukça şiddetlendi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* dua ve yalvarmaya, Rabbine seslenmeye koyuldu. Hatta omuzları üzerindeki ridası yere düştü. Ebu Bekir es-Sıddîk ridasını yerine koyup şöyle dedi: Rabbine bu kadar yalvarman yeterlidir. Şüphesiz O sana verdiği sözünü yerine getirecektir.296[49]
Nihayet zafere ulaşıldı, yüce Allah askerlerini indirdi. Rasûlüne ve mü'minlere destek verdi. Onlara müşriklerin kimisini esir almayı, kimisini de öldürmeyi nasib etti. Müşriklerden yetmiş kişi öldürdükleri gibi, yetmiş kişiyi de esir aldılar.297[50]

2. Küfrün Önderlerinin Helâk Olmaları:

Ebu Cehil'in Helâki:

Abdu'r-Rahman b. Avf *Radıyallahu anh* dedi ki: "Bedir günü safta bulunduğum sırada bir de baktım ki sağımda ve solumda genç yaşta iki delikanlı duruyor. Onların yanımda olmalarından ötürü düşman bu taraftan bize saldırır düşüncesiyle kendimizi güvenlikte hissetmedim. Derken onlardan birisi diğerinden gizli bir şekilde:
"Amca bana Ebu Cehil'i göster." dedi. Ben:
!Yeğenim onu ne yapacaksın?!" diye sordum. Şu cevabı verdi:
"Onu görecek olursam onu ya öldürürüm, yahut ben ölürüm diye Allah'a sözüm var" dedi. Bu sefer diğeri de öbüründen gizlice aynı şeyleri söyledi. (Abdu'r-Rahman b. Avf) dedi ki:
"O ikisi yerine iki yetişkin adamın arasında bulunmak beni bu kadar sevindiremezdi." Onlara Ebu Cehil'i gösterdim. Her ikisi de onun üzerine bir kartal gibi atıldı ve ona darbeler indirmeye başladılar. O gençler Afra hatunun oğulları idi."298[51]
Enes b. Malik'den dedi ki: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*:
"Ebu Cehil'in ne yaptığını kim tesbit etmek ister?" dedi. İbn Mesud kalktı ve onun yere yıkılıncaya kadar Afra hatunun oğulları tarafından ona darbeler indirilmiş olduğunu gördü. İbn Mesud sakalından yakalayarak:
"Sen Ebu Cehil'sin", dedi. Ebu Cehil:
"Böyle öldürdüğünüz bir adamın üzerine mi ya da kavmi tarafından öldürülmüş bir kimse üzerine mi (çıkıyorsun ya da çıkışıyorsun)" dedi. (Ravilerden) Ebu Micles dedi ki:
"Ebu Cehil: Keşke beni bir çiftçiden başkası öldürmüş olsaydı dedi."299[52]

295[48] Hakîm b. Hizam'dan şöyle dediği rivayet edilmiştir: Bedir gününde Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* aldığı emir üzere bir avuç çakıl taşı aldı ve bize karşı döndü ve o çakıl taşlarını attı. Çakıl taşlarını atarken şöyle buyurdu: *"Yüzler bedbaht olsun."* Bunun üzerine biz de bozguna uğradık. Yüce Allah da:*"Attığın zaman sen atmadın fakat Allah attı."* buyruğunu indirdi. Heysemi dedi ki: Hadisi Taberânî rivayet etmiş olup, senedi hasendir. İbn Abbas'tan gelmiş bir rivayet bu hadise şahitlik etmektedir. İbn Abbas'ın hadisini de Taberânî rivayet etmiştir. Heysemi de, bu hadisin ravileri Sahih'in ravileridirler, demiştir.
296[49] Müslim, (12/84) Cihâd ve siyer. Hadis ileri de uzun uzadıya gelecektir.
297[50] Zadu'l-Mead, (3/180-181)'den kısaltılarak.
298[51] Buhârî, (7/358) Meğâzî.
299[52] Buhârî, (7/342) Meğâzî; Müslim, (12/160) Cihâd ve Siyer
Nevevi şunları söylemektedir: "Keşke beni bir ziraatçiden başka birisi öldürseydi" sözünde kastettiği kişi ziraatçi ve çiftçidir. Arablara göre bu eksik bir şahsiyettir. Ebu Cehil bununla kendisini öldüren ve ensardan olan

Umeyye b. Halef'in Öldürülmesi:

Abdu'r-Rahman b. Avf'tan şöyle dediği rivayet edilmiştir: Umeyye b. Halef ile Mekke'de yakınlarımı ve taraftarlarımı koruması, Medine'de de ben onun yakınlarını ve taraftarlarını korumak üzere yazılı bir anlaşma yaptık. Ben "er-Rahman" deyince o: Ben er-Rahman diye bir şey bilmiyorum. Benimle cahiliye dönemindeki adın ile yazışma yap, dedi. Bunun üzerine ben de onunla "Abd-u Amr" diye yazışma yaptım. Bedir gününde insanların uyudukları bir sırada onu bulmak için çıktım. Bilal onu gördü. O da çıkıp ensarın bulunduğu bir topluluğun yanıbaşında durarak şöyle dedi:
“Ey Umeyye b. Halef, Umeyye kurtulsa bile sen kurtulmayacaksın.” Derken ensardan bir topluluk da bizim arkamızdan çıktı. Bize yetişeceklerini anlayınca onları meşgul etmek üzere geriye onun oğlunu bıraktım, onu öldürdüler fakat yine peşimizi bırakmadılar. Umeyye ağır birisi idi. Bizi yetiştiklerinde ben ona:
“Otur” dedim ve onu korumak üzere kendimi üzerine bıraktım. Fakat benim altımdan kılıçlarıyla ona ulaştılar ve nihayet onu öldürdüler. Onlardan birisinin kılıcı da ayağıma isabet etti. Abdu'r-Rahman b. Avf ayağının üst tarafındaki bu yaranın izini bize gösterirdi."[300[53]]

Müşriklerin En Bedbahtı Ukbe B. Ebi Muayt'in Ölümü:

Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* İrku'z-Zabiyye denilen yerde konaklayınca esirler arasında bulunan Ukbe b. Ebi Muayt'ın boynunun vurulmasını emretti. Bu hadiseden kâfir esirin öldürülmesinin caiz olduğu hükmü anlaşılmaktadır. Çünkü Ukbe, Mekkeli müşriklerin en bedbahtı idi. Çağdaş terimle söylenecek olursa o bir harb suçlusu idi. İşte bu üç bedbaht cehennem ateşine doğru sürüldüler. O ne kötü karar yeridir!
Müslümanlar Mekke'de iken onların verdikleri eziyetlerden, alaylardan neler çekmemişlerdi ki. Her çağın küfür önderlerine bu uğursuz sonucu müjdeleriz. Eğer Rablerine tevbe etmeyecek, akıllarını başlarına almayacak olurlarsa onları da bekleyen böyle bir sonuçtur. Çünkü şüphesiz yüce Allah mühlet verse de ihmal etmez: *"Muhakkak Allah zalime bir mühlet verir, fakat onu bir de yakaladı mı bir daha bırakmaz."*[301[54]]
"Rabbin zulüm yapan ülkeleri yakaladığında işte böyle yakalar. Şüphesiz O'nun yakalayışı pek acıklı, pek şiddetlidir." (Hud, 11/102)

Afra'nın iki oğluna işaret etmektedir. Ensar ise ziraat ve ekin sahibi kimseler idiler. Sözünün anlamı şudur: Eğer beni çiftçi olmayan birisi öldürseydi, bu benim daha hoşuma gider ve bana daha yakışırdı. Bundan dolayı benim için bir kusur da sayılmazdı. Nevevi, Şerhu Sahih-i Müslim dipnotunda (12/100)

[300[53]] Buhârî, (4/560) Vekâle. Bu hadisin yer aldığı bölümün Buhârî'deki başlığı şöyledir: “Müslüman bir kimse dar-ı harbte ya da dar-ı İslam'da harbi olan birisine vekalet verecek olursa, bu caizdir.” Umeyye'nin oğlunun adı Ali b. Umeyye'dir. "Çoluk çocuğumu koruması üzere" ifadesi ise kişinin yakınları, ailesi demektir. el-Esmai bu sözü kişinin kendilerine meylettiği kimseler olarak açıklamıştır. Kişinin ailesi ve malı hakkında da kullanılır.

[301[54]] Ebu Davud, (2669)'da bu manada rivayet etmiş, el-Münzirî hakkında bir şey söylememiştir. el-Heysemi, Mecmau'z-Zevâid'de, İbn Abbas'tan şöyle dediğini zikretmektedir: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Bedir esirlerine seslendi. Onlardan herbirisinin fidyesi dörtbin (dirhem) idi. Ukbe b. Ebi Muayt ise fidyeden önce öldürülmüştü. Ali b. Ebi Talib kalkıp onu öldürmüş ve “peki ey Allah'ın Rasûlü küçük çocuklara kim bakacak?” deyince, *“onlar için ateş vardır”* demişti.
Heysemi dedi ki: Bunu Taberânî, Kebir ve Evsat'ta rivayet etmiş olup, ravileri sahih hadisin ravileridir. Mecmau'z-Zevaid, (6/89).

3. Peygamber Sallallahu Aleyhi Vesellem'in En Kötü Durak Olan Cehennem Çukuruna Varmış Olan Küfür Ve Sapıklık Önderlerine Seslenmesi

Katade'den şöyle dediği rivayet edilmektedir: Bize Enes b. Malik'in, Ebu Talha'dan naklettiğine göre Allah'ın Peygamberi *Sallallahu aleyhi vesellem*'in emri üzere Bedir günü Kureyş kâfirlerinin ileri gelenlerinden yirmidört kişi Bedir'deki kötü mü kötü, susuz kuyularından birisine atıldılar. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* bir topluluğa karşı zafer kazandı mı savaşı kazandığı alanda üç gece kalırdı. Bedirin üçüncü gününde emir vererek devesi hazırlandı ve onun üzerine yükleri bağlandı. Sonra yürüdü. Ashabı da arkasından gitti. Bize göre bir ihtiyacını karşılamak üzere gidiyor, dediler. Nihayet kuyunun başına dikildi ve onlara kendilerinin ve babalarının isimleriyle seslenmeye başladı:
"Ey filan oğlu filan, ey filan oğlu filan! Acaba keşke Allah'a ve Rasûlüne itaat etmiş olsaydınız daha iyi olmaz mıydı sizin için? Bizler Rabbimizin bize vaadettiğini hak olarak gördük. Sizler de Rabbinizin size vaadettiğinin hak olduğunu gördünüz mü?"
Bunun üzerine Ömer şöyle dedi:
"Ey Allah'ın Rasûlü sen olsa olsa ruhları bulunmayan birtakım cesetlerle konuşuyorsun."
Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* şöyle buyurdu:
"Nefsim elinde olana yemin ederim ki siz benim söylediklerimi onlardan daha iyi duymuyorsunuz." Katade dedi ki: Allah onlara azar olsun, onları küçültmek, onlar için bir intikam, bir hasret ve bir pişmanlık sebebi olsun diye söylediklerini duyacak şekilde onlara hayat verdi.[302[55]]
Hafız (İbn Hacer) dedi ki: İleride el-Bera'nın rivayet ettiği hadiste görüleceği üzere Bedir'de öldürülen kâfirler yetmiş kişi idi. Kuyuya atılanlar sanki onların ileri gelenleri idiler. Ayrıca bunlar Kureyşli idiler. Sözü geçen şekilde özellikle onlara hitab edilmesi ne sebep, daha önceleri onların gösterdikleri inattır. Geri kalan ölüler ise başka yerlere atıldılar.[303[56]]
Yine İbn Hacer şöyle demektedir: Yüce Allah'ın: *"Çünkü sen davetini ölülere de işittiremezsin."* (en-Neml, 27/80) buyruğunda geçen "ölüler" ile neyin kastedildiği hususunda tevil alimleri farklı görüşlere sahibtir. Aynı şekilde "kabirdekiler" (Fatır, 35/22) buyruğu ile de kimlerin kastedildiği hususunda farklı görüşler vardır. Aişe *Radıyallahu anha* bunu hakikat manasına almış ve bunu aslî bir delil kabul etmiştir. Böylelikle Peygamber efendimizin: *"Sizler benim söylediklerimi onlardan daha iyi işitiyor değilsiniz."* buyruğunu tevil etme gereğini duymuştur. Çoğunluğun görüşü de budur.[304[57]]

4. Bedir Günü Meleklerin İnmesi:

Kitab ve sünnetteki deliller Bedir günü meleklerin indiğine ve müslümanlarla birlikte savaşmış olduğuna delil teşkil etmektedir. Yüce Allah şöyle buyuruyor:
"Hani siz Rabbinizden imdat istiyordunuz da: 'Muhakkak ben size birbiri ardınca bin melek ile yardım ediyorum' diye duanıza karşılık vermiştim. Allah bunu ancak bir müjde olsun ve o

---

[302[55]] Buhârî, (7/350-351) Meğâzî.
[303[56]] Fethu'l-Bari, (7/352).
[304[57]] Fethu'l-Bari, (7/354).
Kur'ân'ın ve sünnetin zahiri neyi gösteriyorsa onu kabul etmek gerekir. İlim adamlarının zikrettikleri üzere bunları bir arada telif etme yolu şudur: Yüce Allah'ın: *"Sen ölülere işittiremezsin."* (en-Neml, 27/8) buyruğu zahirinden anlaşılan manaya göredir ve umumidir. Peygamber efendimizin: *"Siz benim söylediklerimi onlardan daha iyi işitiyor değilsiniz."* ifadesi ise hususidir. Hususi olan ile umumi olan birbirine tearuz etmez (çatışmaz). Aslolan ölülerin diğer âyet-i kerimenin de delalet ettiği üzere işitmedikleridir: *"Sen kabirlerde bulunanlara işittiremezsin."* (Fatır, 35/22) Ama yüce Allah peygamberine bir mucize olmak üzere onları azarlamak, onların zillet ve azablarını daha da arttırmak için bunlara onun sözlerini işittirmiştir.

sayede kalbleriniz tümüyle rahatlasın diye yapmıştı. Yardım yalnız Allah katındandır. Şüphe yok ki Allah mutlak galibtir, Hakîmdir." (el-Enfal, 8/9-10)
İbn Abbas'tan da şöyle dediği rivayet edilmektedir: Ömer b. el-Hattab bana şunları anlattı: Bedir günü Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* müşriklerin bin kişi olduklarını, ashabının ise üçyüzondokuz kişi olduğunu görünce, Allah'ın peygamberi kıbleye yöneldi. Sonra ellerini uzatarak Rabbine şöylece seslenmeye koyuldu:
"Allah'ım, bana verdiğin vaadini gerçekleştir. Allah'ım, bana vaadettiklerini ver. Allah'ım, eğer bu müslüman topluluğu helâk edecek olursan, yeryüzünde sana ibadet olunmayacaktır."
O kıbleye yönelmiş ve ellerini uzatmış olduğu halde Rabbine dua edip devam etti. Nihayet ridası omuzlarının üzerinden düştü. Ebu Bekir yanına gitti, ridasını alarak tekrar omuzlarına koydu. Sonra arkasında durarak şöyle dedi:
"Ey Allah'ın Peygamberi! Rabbine bu kadar seslenmen yeter. O sana verdiği sözü gerçekleştirecektir." Bunun üzerine yüce Allah şu buyrukları indirdi:
"Hani siz Rabbinizden imdat istiyordunuz da: 'Muhakkak ben size birbiri ardınca bin melek ile yardım ediyorum' diye duanıza karşılık vermiştim." (el-Enfal, 8/9)
Yüce Allah ona meleklerle yardım etti.
Ebu Zumeyl dedi ki: İbn Abbas bana anlattı, dedi ki: O gün müslümanlardan bir kişi, müşriklerden önünden giden bir kişinin arkasından hızlıca gitmekte iken ansızın yukarıdan bir kamçı darbesi sesini ve: İlerle ey Hayzûm diyen suvarinin sesini duydu. Önündeki müşrike baktı, sırt üstü yıkıldığını gördü. Ona yakından bakınca kamçı darbesi almış gibi burnunda iz bulunduğunu, yüzünün de yarılmış olduğunu ve bütün bunların da morarmış olduklarını gördü. Ensardan olan zat gelip bu durumu Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'a anlatınca Peygamber şöyle buyurdu:
"Doğru söylüyorsun. O üçüncü semadan gelen yardımcı meleklerdendir." (Müslümanlar) o gün yetmiş kişi öldürdüler, yetmiş kişiyi de esir aldılar.[305[58]]
Ensardan bir kişi de Abbas b. Abdu'l-Muttalib'i esir almıştı. Abbas şöyle dedi:
"Ey Allah'ın Rasûlü! Allah'a yemin ederim. Beni esir alan bu değildir. Beni şakaklarının saçları biraz azalmış, insanlar arasında yüzü en güzel ve siyah beyaz bir at üzerinde olan birisi esir aldı. Ben onu burdakiler arasında görmüyorum." Ensardan olan kişi ise:
"Ey Allah'ın Rasûlü onu ben esir aldım", dedi. Peygamber şöyle buyurdu:
"Sus, yüce Allah seni çok şerefli bir melek ile desteklemiştir."[306[59]]
Sahih-i Buhari'de şöyle denilmektedir: "Cebrail, Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'a gelerek dedi ki:
"Siz aranızda Bedir'e katılanları nasıl görüyorsunuz?" Peygamber:
"Müslümanların en faziletlileri" ya da ona yakın bir söz söyleyerek cevab verdi. Cebrail:
"Meleklerden Bedir'de bulunanlar da böyle dedi."[307[60]]
Şâyet: Tek başına Cebrail Allah'ın emriyle onların hepsini helâk edebilecekken meleklerin inişindeki hikmet nedir, diye sorulabilecek bir soruya;
es-Sübkî şu sözleriyle cevab vermektedir:
Bunun böyle olmasının sebebi, fiilin Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* ile ashabına ait olmasının, buna karşılık meleklerin de yüce Allah'ın kulları arasında uygulayageldiği

---

[305[58]] Müslim, (12/85-86) Cihâd ve Siyer. Nevevi dedi ki: Peygamber efendimizin bu şekilde yalvarıp yakarması, ashab-ı kiram'ın onu bu halde görmesi ve böylelikle onun dua ve niyazı ile kalblerinin güç kazanması içindi. Bununla birlikte dua da ayrıca bir ibadettir. Yüce Allah ona iki kesimden birisini vaadetmişti: Ya kervan ya ordu. Kervan çekip gitmişti ve elden kaçmıştı. O bakımdan diğerinin elde edileceğinden yana emindi; fakat yüce Allah'tan bunun acilen verilmesini ve müslümanlara herhangi bir eziyet ulaşmadan bunu gerçekleştirmesini dilemişti.
[306[59]] Müsned, (1/117); Ahmed Şakir dedi ki: Hadisin senedi sahihtir. Heysemi dedi ki: Ravileri Harise b. Mudarrib dışında sahih hadisin ravileri olup, o da sika bir kimsedir. (Mecmau'z-Zevaid, 6/75-76)
[307[60]] Buhârî, (7/362-363) Meğazî.

sünnetine ve sebeplerin şekline riâyet ile ordulara yardım gönderme adetine uygun bir yardım olmasının istenmesidir. Hepsini de yapan yüce Allah'tır. Allah en iyi bilendir.308[61]

5. Esirler Ve Ganimetlerin Mübah Kılınması:

İbn Abbas'tan şöyle dediği rivayet edilmiştir: Müslümanlar esirleri alınca Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Ebu Bekir ile Ömer'e:
“Bu esirler hakkındaki görüşünüz nedir?” diye sordu. Ebu Bekir dedi ki:
“Ey Allah'ın Peygamberi, onlar amca çocuklarımız ve aşiretimizin insanlarıdır. Benim görüşüme göre onlardan fidye al. Böylelikle bu bizim için kâfirlere karşı bir güç olur. Olur ki; Allah onları İslama iletir.”
Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* :
“Ey Hattab'ın oğlu (Ömer), senin görüşün nedir?” diye sordu. Ömer şöyle dedi:
“Hayır, Allah'a yemin ederim ben Ebu Bekir'le aynı görüşte değilim; fakat benim görüşüme göre bizlere onların boyunlarını uçurma imkanını ver. Ali’ye Akil bana filan (Ömer'in bir akrabası) verilsin, onun boynunu uçururuz. Çünkü bu esirler küfrün önderleri ve elebaşılarıdır.”
Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Ebu Bekir'in söylediğinden hoşnut oldu; fakat benim dediğimi kabul etmedi. Ertesi günü yanlarına geldiğimde Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ile Ebu Bekir'in oturmuş ağlamakta olduklarını gördüm. Ben:
“Ey Allah'ın Rasûlü, sen ve arkadaşın niçin ağlıyorsunuz, bana haber ver. Eğer benim de ağlayacağım gelirse ağlarım. Ağlayamazsam siz ağladığınız için kendimi ağlamaya zorlarım.”
Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* şöyle buyurdu:
“Ben fidye aldıkları için arkadaşlarına arzedilenler dolayısıyla ağlıyorum. Bana onların azabı şu ağaçtan daha yakın olarak arzedildi.” -Yüce Allah'ın peygamberi yakın bir ağacı gösterdi- Ayrıca yüce Allah: *"Yeryüzünde çokça savaşıp zaferler kazanıncaya kadar esirler(inden fidye) alması hiçbir peygambere yaraşmaz... Artık elde ettiğiniz ganimetten helal ve hoş yiyin."* (el-Enfal, 8/67-69) buyruklarını indirdi ve yüce Allah onlara ganimetleri helal kıldı."309[62]
Kasımî: *"... Hiçbir peygambere yaraşmaz."* buyruğunu tefsir ederken şunları söylemektedir. Böyle bir şey doğru olmaz, uygun düşmez, demektir. Maksat bizim peygamberimizdir. Farklı kıraatlerde de durum böyledir. Bu kıraatte "peygamber" lafzının nekre (belirtisiz) gelmesi ona karşı yumuşak bir ifade kullanılmak istenmiş olmasındandır; ta ki doğrudan doğruya sitem ile karşı karşıya bırakılmasın.
"Yeryüzünde çokça savaşıp, zaferler kazanıncaya kadar" buyruğu çokça savaşarak bu hususta ileri gidinceye, küfrü zelil kılıncaya, küfrün taraftarları azalıp, İslam güçleninceye, müslümanlar etraflarını istila edinceye kadar, demektir...*"Düşmanlarına karşı çokça savaştı"* ifadesi el-Esas adlı eserde belirtildiğine göre, onları öldürmekte ileri dereceye gitmek demektir. Yeryüzünde düşmanların çokça öldürülmesini anlatmak üzere bu ifadeler kullanılır. İbnu'l-Arabi bunun düşmanlarına galib gelip, onları kahredinceye kadar, demek olduğunu söylemiştir. er-Razi de şöyle açıklamıştır: Çoğunluk bunu öldürme hakkında yorumlamışlardır. Çünkü bir kimsenin başkasına karşı zaferi ve gücü bununla pekişir. Şair el-Mütenebbi şöyle demektedir:
"Yüksek şeref eziyetten kurtulamaz
Ta ki onun etrafına kanlar dökülünceye kadar."
Çünkü bu, ileri derecede korkutmayı ve heybetli görünmeyi gerektirir. Bundan ötürü yüce Allah bunu emretmiş bulunmaktadır.310[63]

308[61] Fethu'l-Bari, (7/364)
309[62] Müslim, (12/86-87) Cihâd ve Siyer.
310[63] Mehâsinu't-Te'vil, (8/97-98)

6. İki Ordunun Karşılaştığı Gün Olan Furkan Günü'nde İmanî Parlak Manzaralar:

Safiyyu'r-Rahman el-Mübarekfurî diyor ki: Bu savaşta akidenin gücünün ve prensiplerin sağlamlığının ön plana çıktığı göz kamaştırıcı manzaralar ortaya çıkmıştı. Bu savaşta babalar oğullarıyla, kardeşler kardeşleriyle karşı karşıya gelmişlerdi. İlkeler aralarında muhalefet sebebi olmuştu. Kılıçlar onları birbirinden ayırmıştı. Yenik düşen, kendisini yenik düşüren ile karşı karşıya gelmiş ve ona karşı duyduğu öfkesinin dinmesini sağlayacak tepkilerde bulunmuştu.[311[64]] Bunlardan bir örnek:

Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* ashabına şunu bildirdi:

"Allah kendi yolunda şehid düşen kimselere cenneti vermeyi vacib kılmıştır." Bunun üzerine Umeyr b. el-Humam kalkıp şöyle dedi:

“Ey Allah'ın Rasûlü! Bu eni göklerle yer kadar olan cennet mi?” Peygamber:

"Evet" diye buyurdu. Umeyr:

“Oh oh ne güzel, ey Allah'ın Rasûlü”, dedi. Peygamber:

"Oh oh demene seni iten sebeb nedir?" diye sordu. Umeyr şu cevabı verdi:

“Allah'a yemin ederim. Böyle dememe sebeb olan tek husus o cennetin ehlinden birisi olmayı ümit edişimden başka bir şey değildir Ey Allah'ın Rasûlü.” Peygamber:

"Sen onun ehlindensin" diye buyurdu. Umeyr sarığının arasından birkaç hurma çıkartıp, onları yemeye koyuldu. Sonra şöyle dedi:

“Eğer ben bu hurmalarımı yiyip bitirinceye kadar hayatta kalacak olursam, şüphesiz ki bu uzun bir hayat olur.” Sonra elindeki hurmaları attı ve öldürülünceye kadar savaştı.[312[65]]

Ömer b. el-Hattab *Radıyallahu anh* o gün dayısı el-Âs b. Hişam b. el-Muğire'yi öldürmüştü.

Savaşın bitiminden sonra Abdu'd-Dar oğullarından Mus'ab b. Umeyr müslümanlara karşı savaşa katılmış bulunan kardeşi Ebu Aziz b. Umeyr'i ensardan birisi tarafından yakalanmış, ellerinin bağlanmakta olduğunu görünce Mus'ab ensardan olan o zata şunları söylemişti:

“Bu adamı sıkı tut. Onun annesinin oldukça malı vardır. Belki (fazla) bir fidye vererek onu senden geri alır. Bunun üzerine Ebu Aziz, kardeşi Mus'ab'a: Benim hakkımda yapabileceğin tavsiye bu mu?” diye sordu.

Mus'ab:

“Evet, çünkü benim kardeşim odur, sen değilsin”, dedi.

İbn İshak dedi ki: Bana Âsım b. Ömer b. Katade'nin anlattığına göre -İbn Afra olarak bilinen - Avf b. el-Haris şöyle demiş:

“Ey Allahın Rasülü! Kulu ne yaparsa, Rab bundan dolayı güler?” Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* şöyle buyurdu:

"Elbiselerini çemremiş olarak düşmanın arasına elini daldırmasıdır.” Bunun üzerine Avf üzerindeki bir zırhı çıkartıp bir kenara attı, sonra kılıcını aldı ve öldürülünceye kadar savaştı.[313[66]]

İmanî Dersler ve Ölçüler

1. Yüce Allah bu mübarek ğazvede Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in Kureyş müşrikleri hakkındaki bedduasını kabul etti. İbn Mesud'un rivayet ettiği şu hadiste olduğu

[311[64]] er-Rahiku'l-Mahtum, (260)
[312[65]] Hadisi Ahmed, (3/136-137); Müslim, (13/45); Hakim, (3/426)'da rivayet etmişlerdir.
[313[66]] İbn Hişam, Siyre, -er-Ravdu'l-Unuf ile birlikte-, (3/39)

gibi: Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* Beytullah'ın yanında namaz kılarken müşrikler bir devenin iç organlarını getirip üzerine bıraktılar. Peygamber şöyle buyurdu:
"Allahım Kureyşi sana havale ediyorum" (Bu sözlerini üç defa tekrarladı). Sonra isim vererek şöyle buyurdu: *"Allahım, Ebu Cehil'i, Utbe b. Rabia'yı, Şeybe b. Rabia'yı, el-Velid b. Utbe'yi, Ümeyye b. Halef'i ve Ukbe b. Ebu Muayt'ı sana havale ediyorum, sen onların hakkından gel"*[314[67]]
Bu altı kişi de Bedir gününde öldürüldü ve yüce Allah onların helâk edilmeleri ile Peygamberini sevindirdi, memnun etti. Yüce Rabbimizin Kitab-ı Kerim'indeki: *"O alay edip duranlara karşı muhakkak ki biz sana yeteriz."* (el-Hicr, 15/95) buyruğu da gerçekleşmiş oldu. Ebu Leheb Mekke'de idi, Bedir'e çıkmamıştı. Fakat o kâfirlerin ele başlarının öldürülmesi acısını tattı. Sonra yüce Allah, kısa bir süre sonra onu helâk etti ve onu ibret alanlar için, ibret alınacak bir hale koydu.
Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in azadlısı Ebu Rafi'nin şöyle dediği rivayet edilmiştir: Ben Abbas'ın kölesi idim. O kavminden korktuğu için müslüman olduğunu gizliyordu. Ebu Leheb, Bedir'e katılmamış, yerine el-Âs b. Hişam'ı göndermişti. Ondan bir alacağı vardı. Ona: Bu savaşa benim yerime katıl, ben de senden alacağımdan vazgeçeyim, dedi. el-Âs teklifini kabul etti. Savaşın sonucu ile ilgili haber gelince, Allah Ebu Leheb'i hüsrana uğrattı. Ben de zayıf birisi idim. Odada oklarımı yontuyordum. Yanımda da Ummu'l-Fadl vardı. Aniden o fasık Ebu Leheb'in ayaklarını sürüyerek geldiğini gördüm. Nihayet gelip odanın direği yanında oturdu. Sırtı sırtıma dönüktü. İnsanlar: "İşte Ebu Süfyan b. el-Haris geldi", dediler. Ebu Leheb dedi ki:
"Haydi kardeşimin oğlu, söyle bana insanların durumu nasıldı?" Ebu Süfyan:
"Hiç dedi. Allah'a yemin ederim. Onlarla karşılaşır karşılaşmaz hemen üstümüze çullanmalarına imkân verdik. Diledikleri gibi bizleri öldürüyor, istedikleri gibi bizden esir alıyorlardı. Bununla birlikte Allah'a yemin ederim ben insanları kıramadım." Ebu Leheb:
"Peki neden?" diye sordu. Ebu Süfyan şu cevabı verdi:
"Ben siyah beyaz atlar üzerinde birtakım süvariler gördüm. Allah'a yemin ederim bunlar önlerinde hiçbir şey bırakmıyor, hiçbir şey karşılarında duramıyordu." (Ebu Rafi) dedi ki: Bu sefer ben de odanın direğini kaldırdım ve:
"Allah'a yemin ederim onlar meleklerdi", dedim. Ebu Leheb elini kaldırıp, yüzüme bir tokat indirdi. Ben de üzerine gittim. Beni kaldırıp, yere attı ve üzerime çıktı. Ummu'l-Fadl kalkıp, engel oldu. Ben de odanın (çadırın) direklerinden birisini alarak onunla ona vurdum. Başında oldukça büyük bir yara açtım. Ummu'l-Fadl:
"Ey Allah düşmanı, sen onun efendisi burda yok diye onu zayıf mı buldun?" dedi. Ebu Leheb zelil bir şekilde kalktı. Allah'a yemin ederim o sadece yedi gün daha yaşadı ve nihayet yüce Allah onda bir çıban çıkardı ve onu gebertti. İki oğlu, iki ya da üç gün onu defnetmeyip bıraktılar. Sonunda koktu. Kureyş'ten bir kişi oğullarına: Utanmıyor musunuz, dedi. Babanız evinde koktu. Bu sefer oğulları da: Biz bu yaranın bize bulaşmasından korkuyoruz. Çünkü Kureyşliler (adese denilen) bu çıbandan taundan sakınır gibi sakınıyor ve korunuyordu. Bir adam: Haydi yürüyün, ben de sizinle beraber geliyorum, dedi. (Ebu Rafi) dedi ki: Allah'a yemin ederim onu yıkamadılar. Sadece üzerine uzaktan uzağa su döktüler, sonra onu taşıyıp Mekke'nin üst taraflarındaki bir duvarın dibine onu attılar. Sonra üzerine taşları yığdılar."[315[68]]
2. Süheylî, er-Ravdu'l-Unuf adlı eserinde şunları söylüyor:
Ebu Bekir, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e nasıl olur da daha çok dua etmekten vazgeçmesini söylüyor ve onun Allah'tan umudunu pekiştirmeye, ona sebat vermeye

---

[314[67]] Bu hadisin kaynakları daha önceden gösterilmiş bulunmaktadır.
[315[68]] Heysemi dedi ki: Hadisi Taberânî ve el-Bezzar rivayet etmiş olup, senedinde Huseyn b. Abdullah b. Ubeydillah bulunmaktadır. Ebu Hatim ve başkaları onun sika olduğunu söylerken, bir topluluk zayıf olduğunu söylemişlerdir. Diğer ravileri sikadırlar. Mecmau'z-Zevâid, (6/89)

çalışıyordu? Oysa Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in makamı, Makam-ı Ahmed'dir. Onun yakîni, herkesin yakîninden daha üstündür.
Hocamız Hafız'ı -Allah'ın rahmeti üzerine olsun- bu hususta şöyle derken dinledim: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* havf (korku) makamında, arkadaşı ise reca makamında idi. Fazilet itibariyle her iki makam da aynıdır. O bu sözleriyle Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* ile Ebu Bekir es-Sıddîyk aynı durumda idi, demek istemiyor. Fakat havf ve reca imanın bulunması için mutlaka gerekli iki makamdır. Ebu Bekir o saatte Allah'tan ummak (recâ) makamında, Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* da o konumda Allah'tan korkmak (havf) makamında idi. Yüce Allah da dilediğini yapandır. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* bundan sonra Allah'a yeryüzünde ibadet edilmeyeceğinden korktu. Onun böyle bir korkusu da bir ibadettir. Kasım b. Sabit ise hadisin manası hususunda bir başka kanaate sahib olup şöyle demektedir: Ebu Bekir es-Sıddîyk bu sözleri Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'i teskin etmek ve ona karşı duyduğu şefkatten idi. Çünkü o dua edip yalvarıp yakarmakta o kadar yorulmuş idi ki, sonunda ridâsı dahi omuzlarından düştü ve ona şöyle dedi: Bu kadar yeter ey Allah'ın Rasûlü! Yani kendini o kadar fazla yorma. Allah sana zafer vaadetmiş bulunuyor. Ebu Bekir ince kalbli, Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'a karşı oldukça şefkatli birisi idi.[316[69]]
3. Üstad Seyyid Kutub (Allah'ın rahmeti üzerine olsun) Enfal suresinin girişinde özetle şunları söylemektedir:
Gücümüz yettiğince özetle anlatmaya çalıştığımız bu ğazve hakkında inmiştir Enfal suresi. Bu sure, bu ğazvenin görünür olaylarını ve onun arkasında herşeyi çekip çeviren ilahi kudretin yaptıklarını sunmak üzere indi. Yüce Allah'ın kaderini, ğazvenin olaylarındaki ilahi tedbirini açığa çıkartmaktadır bu sure ve bu ğazvenin ötesindeki bütün insanlık tarihinin seyir çizgisini ortaya koymaktadır. Sure bütün bunlardan Kur'ân'ın eşsiz dili ve Kur'ân'ın mucizevi uslubu ile sözetmektedir. Sure ashab-ı kiramın, enfale (ganimetlere) dair sorularını kayda geçirerek, Allah'ın ganimetler hakkındaki hükmünü açıklayarak, bu ganimetin Allah'a ve Rasûle ait olduğu belirtilerek, onları Allah'a karşı takvalı olmaya, aralarını ıslah etmeye davet ederek başlamaktadır. Daha sonra ganimeti onların kendi durumları ve kendileri için çekip çevirdikleri hususlarla, Allah'ın da kendileri için tedbir edip düzenlediği hususlarla birlikte, onların gördükleri yeryüzü vakıalarının boyutundan, bunun ötesinde ve kendilerinin de ötesinde kalan Allah'ın kudretinin boyutlarından sözetmektedir:
"Nitekim Rabbin seni hak uğrunda evinden çıkardığında gerçekten mü'minlerden bir kesim isteksizdiler. Hak apaçık meydana çıktıktan sonra göre göre ölüme sürükleniyorlarmış gibi hakka dair seninle tartışıyorlardı. Hani Allah size o iki kesimden birinin sizin olacağını vaadediyordu. Siz ise kuvvet ve silah bulunmayan (kervan)'ın kendinizin olmasını arzu ediyordunuz. Allah da sözleriyle hakkı üstün kılmayı ve kâfirlerin arkasını kesmeyi istiyordu ta ki hakkı devamlı üstün kılsın, batılı yok etsin. Günahkârlar hoş görmese de." (el-Enfal, 8/5-8)
Daha sonra onlara kendilerine gönderdiği ilahi yardımdan onlara kolaylaştırdığı zaferden, lütuf ve keremiyle takdir ettiği ecir ve mükafatlardan şöylece sözetmektedir:
"Hani siz Rabbinizden imdat istiyordunuz da 'Muhakkak ben size birbiri ardınca bin melek ile yardım ediyorum' diye duanıza karşılık vermişti.'" (el-Enfal, 8/9)
İşte böylece surenin anlatımı bu alanda akıp gitmekte, savaşın tamamıyla yüce Allah'ın takdiri, O'nun tedbir ve iradesi, O'nun kumandası ve yönlendirmesi, O'nun yardımı, O'nun imdadı, O'nun fiili ve O'nun kudreti ile cereyan ettiğini, O'nun kaderi yolunda akıp gittiğini tescil etmektedir... Bu yolla da herşeyden önce savaşçıların ganimetlerle ilişkileri soyutlanmakta, onun Allah'a ve Rasûlüne ait olduğu vurgulanmaktadır. Öyle ki Allah ganimetleri tekrar onlara geri çevirdiğinde bu O'nun onlara bir lütuf ve ihsanı olmuştur. İşte bu şekilde onlar ganimet konusunda hertürlü ümit ve beklentiden soyutlanmakta, her türlü

[316[69]] er-Ravdu'l-Unuf, dipnot, (3/47), İbn Hişam Sîre'si ile birlikte

ganimet isteğinden arındırılmaktadırlar. Böylelikle cihadları Allah yolunda sadece O'nun için ihlasla yapılsın. Bundan dolayı bu gibi nassların varid olduğunu görüyoruz:
"Onları siz öldürmediniz fakat Allah onları öldürdü. Attığın zaman da sen atmadın, ama ancak Allah attı..." (el-Enfal, 8/17)
"Şunu da hatırlayın ki bir zamanlar yeryüzünde azlıktınız ve zayıf görülüyordunuz. İnsanların sizi tutup, kapmasından korkuyordunuz da O sizi barındırdı. Sizi yardımıyla kuvvetlendirdi. Size en temiz ve en hoş şeylerden rızık verdi; ta ki şükredesiniz." (el-Enfal, 8/26)317[70]
4. Üstad Mahmud Şit Hattab "Bedir'den Dersler" başlığı altında özetle şunları söylemektedir:
Her iki taraf devriye çıkardığı keşif kolları vasıtasıyla ani baskınları engellemek için bilgi elde etmek gibi bir fayda sağladılar. Her iki tarafın da karşı tarafın kuvvetleri ve bulundukları yerlere dair elde ettikleri bilgiler oldukça değerli ve faydalı idi. Burada Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in Kureyş'in sahib olduğu gücün miktarını bilmek hususunda savaştan önce iki Kureyş'li kölenin Rasûlullah tarafından sorgulanması hadisesinde esirlerin sorgulanmasının faydasını da açıkça görmekteyiz. Aynı şekilde Ebu Süfyan b. Harb'ın Bedir mevkiini keşfe çıkan müslümanların develerinin pisliğini tetkik sonucu ulaştığı netice ve bunların kimliklerini tesbiti de gerçekten göz kamaştırıcı bir hadise olmuştur.
Komutanlık:
Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in Bedir savaşındaki komutanlığının meziyetleri kahramanlık, sinirlere hakim olmak, savaştan önce, savaş sırasında ve savaştan sonra çeşitli toplantılar yapması, ashabını kendisi ile eşit görmesi gibi meziyetlerle ön plana çıktığını görüyoruz. Onları her hususta eşit görüyordu. Nitekim komutan Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* ilk olarak savaşa uygun karargâh seçiminin şartlarını uygulamaya geçirdi ve bu karargâhın güvenliğini korumasını da gerçekleştirdi.
Disiplin, maneviyat ve akide:
Sağlam disiplinin, yüksek maneviyatın ve köklü akidenin müslümanların Kureyş'e karşı zafer kazanmasındaki etkisi açıkça ortaya çıkmıştır. Bu meziyetler her savaştaki her zafer için can alıcı meziyetler olarak kalmaya devam edecektir.318[71]
5. Büyük Bedir ğazvesinin Medine-i Münevvere'de münafıklığın ortaya çıkışından önce gerçekleştiğinde şüphe yoktur. Münafıklar müslümanların gücünün açıkça ortaya çıktığı, şanlarının yükselip, ünlerinin etrafa yayıldığı, düşmanlarının kendilerinin heybetinden korkmaya başladığı mübarek Bedir ğazvesinden sonra İslama girmeye başlamışlardır. Yüce Allah sayı, araç ve gereçlerinin azlığına rağmen onlara zafer nasib etmiş ve şu buyruğuyla onlara olan lütuflarını hatırlatmıştı:
"Andolsun ki siz zayıfken Allah size Bedir'de yardım etmişti." (Al-i İmran, 3/123)
İşte bu mübarek topluluk, dinin direkleri, peygamber ve rasûllerden sonra müslümanların en faziletlileridirler. Onların faziletlerine dair pekçok rivayet varid olmuştur.
Ali *Radıyallahu anh*'dan şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Kıyamet gününde davalaşmak üzere Rahman olan Allah'ın huzurunda ilk diz çökecek kişi ben olacağım." Kays b. Ubad dedi ki: Yüce Allah'ın: *"Bunlar Rableri hakkında davalaşan iki hasımdırlar."* (el-Hac, 22/19) buyruğu onların hakkında inmiştir. Bu kimseler ise Bedir günü mübarezeye çıkanlardı: Hamza, Ali ve

---

317[70] Fi Zilali'l-Kur'ân, (3/1463-1464)'ten kısaltılarak.
Müslim *"sana enfalden soruyorlar..."* buyruğunun nüzul sebebi ile ilgili olarak Mus'ab b. Sa'd'ın babasından naklettiği şu rivayeti kaydetmektedir: Benim hakkımda dört âyet nazil oldu. Bir kılıç ganimet alındı. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'a getirildi, "Ey Allah'ın Rasûlü bana onu nafile olarak (karşılıksız olarak) ver" dedi. Peygamber *"onu koy"* dedi. Sonra yine kalktı, yine Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* ona: *"O kılıcı aldığın yere koy"* dedi. Sonra yine kalkıp! "Ey Allah'ın Rasûlü bana onu nafile olarak ver" dedi. Yine Peygamber: *"Onu koy"* dedi. Tekrar kalkıp, "ey Allah'ın Rasûlü onu bana nafile olarak ver. Ben hiçbir faydası olmayan bir kimse gibi mi değerlendirileceğim" dedi. Yine Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* ona: *"Onu aldığın yere koy"* diye buyurdu. (Babası) dedi ki: Bunun üzerine şu: *"Sana enfalden soruyorlar. De ki: 'Enfal Allah'ın ve Rasûlünündür'"* âyeti nazil oldu. (Müslim, (12/50)
318[71] er-Rasûl el-Kaid (Komutan peygamber), (121-122)

Ubeyde ya da Ebu Ubeyde b. el-Haris ile Şeybe b. Rabia, Utbe b. Rabia ve el-Velid b. Utbe'dirler."319[72]

Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* bir diğer hadisinde şöyle buyurmaktadır:

*"Ne bilirsin belki Allah Bedir'e katılanlara muttali olmuş ve onlara istediğinizi yapınız, ben size (günahlarınızı) bağışladım, demiştir."*320[73]

Hâtıb'ın bir kölesi Peygamber efendimize: Andolsun Hatıb cehenneme girecektir, deyince, Peygamber şöyle buyurmuştu:

*"Yalan söylüyorsun, çünkü o Bedir'e ve Hudeybiye'ye katılmış bir kimsedir."*321[74]

319[72] Buhârî, (8/297-298) *Tefsir*.
320[73] İnşaallah Mekke'nin fethi anlatılırken bu hadisin kaynakları gösterilecektir.
321[74] Müslim, (16/57) *Fedâilu's-sahâbe*; Tirmizî, (13/245) *Menakıb*.

8. BEDİR'DEN SONRA UHUD'DAN ÖNCE MEYDANA GELEN OLAYLAR:

el-Küdr'de Beni Süleym ğazvesi
Sevik ğazvesi
Zu Emer ğazvesi
Bahran'daki el-Furu’ ğazvesi
Kaynuka oğulları ğazvesi
Yahudi Ka’b b. el-Eşref'in öldürülmesi

BEDİR'DEN SONRA UHUDDAN ÖNCE MEYDANA GELEN OLAYLAR

1. Küdr'de Suleym Oğulları Ğazvesi

İbnu'l-Kayyim dedi ki: Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* işini bitirdikten yedi gün sonra bizzat Suleym oğulları gazasına çıktı. Medine'de yerine Sibâ' b. Urfuta'yı vekil bıraktı. İbn Um Mektum'u vekil bıraktığı da söylenmiştir. el-Küdr denilen bir suyun kenarına kadar gitti. Orada üç gün kaldıktan sonra geri döndü. Herhangi bir sıkıntı ile karşılaşmadı.322[75]

2. Sevîk Ğazvesi

Daha sonra Ebu Süfyan b. Harb, Zülhicce ayında Sevik ğazvesine çıktı. Bu yıl hacc işlerini müşrikler idare etti. Ebu Süfyan Mekke'ye döndüğünde ve Kureyş'in de Bedir'den kaçanları geri gelince, Muhammed *Sallallahu aleyhi vesellem*'in üzerine gaza yapıncaya kadar cünubluktan dolayı elinin suya değmeyeceğini adadı. Adağını yerine getirmiş olmak için Kureyş'ten iki süvari ile birlikte yola çıktı, Medine yakınlarında el-Arîd denilen yere kadar geldi. Oralarda birtakım hurma ağaçlarını yaktı, tarlalarında çalışan ensardan bir kişi ile onun antlaşmalısı olan bir kişiyi daha öldürdü, sonra geri döndü. Arkasından Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ile müslümanlar onun peşinden gittiler. Bu sırada Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* Medine'de Ebu Lübabe b. Abdilmünzir'i yerine vekil bırakmıştı. Rasûlullah Karkaratu'l-Kudr denilen yere kadar ulaştı. Fakat Ebu Süfyan ile müşrikleri ele geçiremedi. Onlar beraberlerinde azık olarak aldıkları yağla kavrulmuş çok miktarda seviki yüklerini hafifletmek maksadıyla yola bırakmışlardı. Bu seviki müslümanlar aldılar. Bundan dolayı bu ğazveye Sevîk ğazvesi adı verildi. Bu ğazve Bedir'den iki ay birkaç gün sonra hicretin ikinci yılında gerçekleşmişti.323[76]

3. Zû Emar Ğazvesi:

Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Zülhicce ayının geri kalan günlerini Medine'de geçirdi. Sonra Gatafanlıların üzerine gitmek maksadıyla Necid'e doğru gazaya çıktı. Medine'ye Osman b. Affan'ı yerine vekil bıraktı. Safer ayı boyunca Necid'de ikamet ettikten sonra geri döndü, herhangi bir savaş olmadı.324[77]

4. Bahrân Ğazvesi:

Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Rebiu'l-evvel ayında Medine'de kaldı. Sonra Kureyşlilerin üzerine gitmek amacıyla gazaya çıktı. Medine'ye İbn Um Mektum'u vekil bıraktı. Bahrân'a kadar vardı. Bahrân, Hicaz taraflarında bir madendir. Herhangi bir savaş

322[75] Zadu'l-Mead, (3/189); Bu olayı İbn Hişam, (3/135); İbn Sa'd, (2/31); İbn Seyyidi'n-Nas, (1/294); İbn Kesir, (2/539)'da zikretmektedirler.
323[76] ed-Durer fihtisari'l-Meğazi ve's-Siyer, (139-140)'da biraz tasarruf ile
324[77] Aynı eser, (140); Ayrıca bk. İbn Hişam, (3/136); İbn Sad, (2/30)

olmadı. Orada hicretin üçüncü yılı Rebiu'l-evvel ve Cumade'l-ulâ aylarını geçirdikten sonra Medine'ye geri döndü.

5. Kaynuka Oğullarının Sürülmeleri:

Daha sonra Kaynuka oğulları üzerine gitti. Bunlar Medine yahudilerinden idiler. Peygamberle olan antlaşmalarını bozmuşlardı. Onbeş gün boyunca onları muhasara etti. Sonunda onun vereceği hükmü kabul ederek teslim oldular. Abdullah b. Ubeyy onlara şefaatçi oldu. Onun onlarla antlaşması vardı.

Nitekim Ubade b. es-Samit'in de onlarla antlaşması vardı. Kaynuka oğulları Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in ahdini bozunca, Ubade b. es-Samit onlarla olan antlaşmadan vazgeçtiğini belirtti ve şöyle dedi: Ey Allah'ın Rasûlü! Ben Allah'ı, Rasûlünü ve mü'minleri veli (dost, yardımcı ve sırdaş) ediniyorum. Bu kâfirlerin antlaşmalarından ve onları veli edinmekten uzak olduğumu bildiriyorum. İşte Maide suresinde yer alan şu buyruklar onun ve Abdullah b. Ubeyy'in hakkında nâzil olmuştur:

"Ey iman edenler! Yahudileri de, hristiyanları da veliler edinmeyiniz. Onlar (ancak) birbirlerinin dostlarıdırlar. İçinizden kim onları veli edinirse, muhakkak o da onlardandır. Şüphesiz Allah zalimler topluluğunu hidayete erdirmez. Kalblerinde hastalık bulunan kimselerin: 'Zamanın aleyhimize dönmesinden korkuyoruz' diyen (kâfirlerden dost edinmek için) aralarında koştuklarını görürsün. Olur ki Allah fetih (zafer) nasib eder veya kendi katından bir emir verir de onlar da içlerinden gizlediklerine pişman olacaklardır. (Münafıkların münafıklığı açığa çıkınca) iman edenler de derler ki: 'Olanca güçleriyle sizinle beraber olacaklarına dair Allah adına yemin edenler bunlar mıdır... Sizin (asıl) veliniz ancak Allah'dır, O'nun peygamberidir ve mü'minlerdir." (el-Maide, 5/51-55)

Ubade b. es-Samit'in Allah'ı, Rasûlünü ve iman edenleri dost ve veli edinmesi ile Kaynuka oğullarından onlarla olan antlaşma ve dostluk ilişkisinden uzaklaşması hakkında şöyle buyurulmaktadır:

"Kim Allah'ı, Rasûlü ve mü'minleri veli edinirse şüphesiz ki hizbullah, galib olanların ta kendileridir." (el-Maide, 5/56)

Bunun üzerine Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* onların canlarını bağışladı ve serbest bıraktı. Onların sürülmeleri işi ile Ubade b. es-Samit'i görevlendirdi ve onlara üç gün süre tanıdı.325[78]

Bunun sebebi ile ilgili olarak İbn Hişam şu rivayeti nakletmektedir: Arablardan bir kadın getirdiği bir takım eşyaları Kaynuka oğulları pazarında satmış, daha sonra onlardan bir kuyumcunun dükkanına oturmuştu. Onun yüzünü açmasını istedilerse de kadın kabul etmedi. Bu sefer kuyumcu elbisesinin bir tarafını sırtına iliştirdi. Kadın ayağa kalkınca, avreti göründü ve bunun üzerine güldüler. Kadın feryad edince müslümanlardan bir kişi kuyumcu üzerine atılarak onu öldürdü. Bu kuyumcu yahudi idi. Diğer yahudiler de müslümanın üzerine hücum edip, onu öldürdüler. Müslümanın akrabaları, müslümanları yahudilere karşı yardıma çağırdı. Müslümanlar oldukça öfkelendi, onlarla Kaynuka oğulları arasında kavga çıktı.326[79]

Bazı Hususlar Ve İmanî Sonuçlar:

Üstad Abdu'l-Hamid Casim el-Bilalî diyor ki: O kadının bastığı o feryadı duyan kulaklar ve çarpan yürekler duydu. Bu yüreklerdeki kanlar gayret ve haysiyet ile yoğrulmuştu. Bu feryadı erkek suretindeki kimseler değil, gerçek yiğitler duydu ve imdada koştu. İşte o tarihten itibaren müslümanların nefislerinde namus için imdada koşmak derinlere kök saldı. Kadının

325[78] Bk. Zadu'l-Mead, (3(190); ed-Dürer, (139-140); Tehzibu's-Sîyre, (139-140); Nuru'l-Yakîn, (106-107)

326[79] İbn Hişam, Sîre -er-Ravdu'l-Unuf ile birlikte-, (3/137)

namusu, şeref ve haysiyeti himaye altındadır. Yardım istediği takdirde milyonlarla müslüman onun imdat çağrısına koşar. Onların herbirisi her müslüman kadını bizzat kendi namusu gibi bilir. İsterse akide bağı dışında onunla hiçbir ilişkisi bulunmamış olsun. Nihayet Mut'asım döneminde o, saldırıya uğrayan şeref ve haysiyeti hakarete uğrayan bir kadının: "Ey Mut'asım! İmdadıma yetiş" dediğini duyar ve bu yardım çağrısı onun kalbini sarsar. Kanı kaynayıp coşar, savaş hazırlıklarını emreder. Hilafet yurdundan o kadının feryad ettiği toprakların üzerine yürümek üzere düşmanı te'dib etmek ve o kadına şeref ve haysiyetini, itibarını tekrar geri vermek için ordusunu hazırlar. Daha sonra müslümanların namusunu tahkir eden düşmanına karşı zafer kazanmış olarak geri döner.
Ya şimdi! Nice feryad karşılık görmemekte, suskun sistemlerin duvarlarına çarpıp geri dönmektedir. Her gün Filistin'deki kardeşlerimiz yahudilerin zulümlerinden dolayı feryad edip durmaktadırlar. Lübnan'daki kamplarda Bâtınilere mensub askeri birliklerden ötürü müslüman kadınlar feryad etmektedirler. Müslüman ve iffetli kadınlar Afganistan'da Rus ordusunun elleri altında çektiklerinden feryad etmektedirler. Filipinler'deki müslüman kadınlar, Bulgaristan'daki müslüman kadınlar her yerde her yerde feryad eden müslümanlar... Fakat kimse cevap vermiyor. İlk neslin o önder insanları ölüp gitti. Mut'asım'ın nesli de ölüp gitti, artık Mut'asım da yok. Müslüman kadınların feryadları karşılıksız, cevabsız kalmakta. Harekete geçen bir kıskançlık yahut galeyana gelen bir kan artık yok.[327[80]]

6. Ka'b b. el-Eşref'in Öldürülmesi:

Cabir b. Abdullah *Radıyallahu anh*'dan şöyle dediği rivayet edilmiştir: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*:
"Ka'b b. el-Eşref'in hakkından kim gelir?" diye sordu. *"Çünkü o Allah'a ve Rasûlüne eziyet ediyor."*
Muhammed b. Mesleme ayağa kalkıp:
"Ey Allah'ın Rasûlü dedi. Onu öldürmemi ister misin?" Peygamber:
"Evet" diye buyurdu. Muhammed:
"Bana bir şeyler söylemem için izin ver", dedi. Peygamber:
"Ne istersen söyle" buyurdu. Muhammed b. Mesleme ona (Ka'b'e) gitti ve şunları söyledi:
"Bu adam bizden zekât vermemizi istiyor. O gerçekten bizi yordu. Şimdi ben senden ödünç istemeye geldim."
Ka'b:
"Yine mi? Allah'a yemin ederim ondan daha çok usanacaksınız," dedi. Muhammed:
"(Ne yapalım) bir kere ona uymuş bulunduk, dedi. Onu hemen bırakmak hoşumuza gitmez. Hele bir bakalım işinin sonu nereye varacak. Biz senden bize bir ya da iki vesk (hurma) ödünç vermeni istiyoruz." -Hadisi bize bir sefer Ömer ve başkaları da anlattı. Orada "bir ya da iki vesk"den sözetmedi.- Ka'b:
"Bana rehin verin", dedi. Onlar:
"Ne istersin" diye sordular. O:
"Bana hanımlarınızı rehin verin" dedi. Onlar:
"Sen arabların en yakışıklısı iken kadınlarımızı sana nasıl rehin verebiliriz"; dediler. Bu sefer:
"O halde çocuklarınızı bana rehin verin", dedi. Bu sefer onlar:
"Çocuklarımızı sana nasıl rehin verebiliriz? Bu sefer onlardan herbirisine bir ya da iki vesk karşılığı rehin bırakıldın diye ona hakaret edilir. Bu bizim için bir utançtır. Fakat bunun yerine biz sana silahlarımızı rehin bırakalım", dediler.
Onunla geceleyin Ebu Nâile ile birlikte gelmek üzere sözleştiler. -Ebu Nâile, Ka'b'in süt kardeşi idi.- Onları kaleye gelmeleri için çağırdı, yanlarına gitti. Karısı ona:

[327[80]] Mevakif Terbeviyye mine's-Siyre'n-Nebeviyye, (24-25)

“Bu saatte nereye çıkıyorsun?” dedi. O:
“Gelen Muhammed b. Mesleme ile kardeşim Ebu Nâile'dir” dedi.
Amr'dan başkaları rivayetlerinde şöyle derler: Karısı:
“Ben kendisinden adeta kan damlayan bir ses işitiyorum”, dedi. Ka’b:
“Bu gelen benim kardeşim Muhammed b. Mesleme ile süt kardeşim Ebu Naile'dir dedi. Diğer taraftan kerem sahibi birisi geceleyin bir mızrak darbesi için dahi çağırılacak olursa bu çağrıyı kabul eder.”
(Ravi) dedi ki: Muhammed b. Mesleme beraberinde iki adam ile birlikte içeri girdi. Süfyan'a:
“Amr bunların adını söylemedi mi?” diye soruldu. O:
“Onların birilerinin adını verdi”, diye cevab verdi. Amr:
“Beraberinde iki adam ile birlikte geldi”, dedi. Amr'dan başkaları:
“Ebu Abs b. Cebr, el-Haris b. Evs ve Abbad b. Bişr adlarını verdiler.”- Amr dedi ki:
“Beraberinde iki adam ile geldi ve şöyle dedi:
“O yanımıza gelecek olursa, ben onun saçını tutup koklayacağım. Benim onun başını iyice yakaladığımı gördüğünüz vakit hemen ona darbelerinizi indirin.” Bir seferinde de: “Ka’b’ın başını size de koklatırım” diye rivayet eti.
(Ka’b) kemerini takınmış olarak yanına indi. Ondan hoş kokular geliyordu. (Muhammed):
“Bugün gibi güzel bir hoş koku görmedim” dedi. Amr'ın dışındakiler ise şöyle dedi: (Ka’b) dedi ki:
“Benim yanımda arab kadınlarının en hoş kokulusu ve arabların en mükemmeli vardır”, dedi. Amr dedi ki: (
“Muhammed) Başını koklamama izin verir misin?” dedi. Ka’b:
“Tabi” deyince, Muhammed onu kokladı. Sonra arkadaşlarına koklattı. Sonra da:
“Bana bir defa daha izin verir misin?” dedi. Ka’b:
“Evet” dedi. Onu iyice yakalayınca:
“Haydi onu öldürünüz”, dedi. Sonra Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in yanına gittiler ve ona durumu haber verdiler.[328][81]

İmanî Dersler ve Ölçüler:

1. Hafız (İbn Hacer -Allah'ın rahmeti üzerine olsun-) diyor ki: es-Süheylî dedi ki: Ka’b b. el-Eşref'in kıssasında kendisiyle sözleşme yapılmış bir kafir (ummi) eğer şâria küfredecek olursa -Ebu Hanife'ye hilafen- öldürülebileceği sonucu çıkmaktadır. Derim ki: Bu sonuç tartışılır. Çünkü müellifin (Buhari'nin) bu hadisi cihad bölümünde zikretmiş olması Ka’b'ın (muâhid değil) muharib olduğu sonucunu vermektedir. Diğer taraftan Buhari bu hadisin yer aldığı bölüme şu başlığı vermiştir: "Harb ehli olan kimseleri öldürmek." Yine bu hadisin yer aldığı bir diğer bölümde: "Savaşta yalan söylemek" başlığını kullanmıştır. Bu hadisten anlaşıldığına göre; eğer yapılmış olan İslama girme daveti genel olup, o davet müşrik bir kimseye ulaşmışsa davet yapılmadan o müşrikin öldürülmesi caizdir. Aynı şekilde savaşta gerek duyulan sözlerin söylenmesinin caiz olduğu da anlaşılmaktadır. İsterse o sözü söyleyen kimse sözün hakikat manasını kastetmesin. Yine bu hadiste sözü geçen Ka’b'ın karısının oldukça anlayışlı ve zeki olduğuna, söylediği sözlerin doğruluğuna, sesten kan damladığı şeklindeki ifadesi ile oldukça belâğatli konuşan birisi olduğuna da delalet olunmaktadır.[329][82]
2. İbn İshak dedi ki: Hasan b. Sabit, Ka’b b. el-Eşref'in öldürülmesini sözkonusu ederken şunları söylemektedir:
“İbnu’l-Hukayk ile karşı karşıya gördüğüm bir birliğin iyiliğini versin Allah!

[328][81] Buhârî, (7/391) *Meğazi*; Müslim, (12/161-163) *Cihâd ve Siyer*; Ebu Davud, (2751) Hadisteki "Allah'a ve Rasûlüne eziyet vermiştir" ifadesi Hakim, el-İklil'de şu şekildedir: Muhammed b. Mahmud b. Muhammed b. Mesleme, Cabir'den: "Bu adam şiiriyle bizleri rahatsız etmekte, müşrikleri güçlendirmektedir."
[329][82] *Fethu'l-Bari*, (17/395)

Ve sana karşı da çıkmışlardı Ey İbnu'l-Eşref!
Parlak beyaz kılıçlarıyla gelceleyin geldiler size,
Sık ağaçlı inlerindeki arslanların rahatlığıyla;
Nihayet onlar, bulunduğunuz yerde size geldiler,
Size beyaz parlak kılıçlarıyla hızlıca öldüren şerbeti içirdiler.
Onlar bu işi, dinlerin adına intikam almak için yaptılar,
Bu uğurda (kendilerini) yok edebilecek herbir sebebi küçümsediler."330[83]

3. Silahlı çatışmalara girişmekte, ellerini çabuk tutmak isteyen bazı gençler böyle bir olayı benimsedikleri kanaate delil göstermek isterler. Oysa bunda kendilerinin lehine herhangi bir delil yoktur. Çünkü bu olay Medine'de olmuştu. Müslümanların bir devleti ve güçleri vardı. Bu gençlerin ise ne bir devletleri, ne de güçleri vardır. Ayrıca böyle bir uygulama o zaman dini aziz kılmak, kâfirleri korkutmak için yapılmıştı. Tamamıyla maslahatlar ihtiva ediyordu. Herhangi bir mefsedeti beraberinde getirmiyordu.

Mustaz'aflık dönemlerinde meydana gelecek bu gibi hadiselerin hemen arkasından ise, ortaya çıkan kötülükler, fesatlar, müslümanların kanlarının, namuslarının ve mallarının mübah kabul edilerek talan edilmesi şeklindeki sonuçlar ise basiret sahibi herkes tarafından açıkça görülecek hususlardır. Ayrıca böyle bir uygulamadan ümit edilen gerçek bir maslahat ta yoktur. Sadece birtakım maslahatların olacağı vehmedilmektedir. Bu gibi uygulamaları şeriat mübah görmemektedir. İslam davetinin vakıasını asgari ölçüde bilen ve bundan haberdar olan herhangi bir kimse de bunun caiz olacağına fetva vermez. Allah'tan yardım dileriz.

4. Bazı ilim adamları Muhammed b. Mesleme'nin söylediği: "Fakat biz sana silahlarımızı rehin veririz" sözü hakkında şunları söylemişlerdir: Onun böyle bir şey söylemesi onların silahlı gelişlerinden kuşkulanmaması içindi. Ayrıca bu olaydan ashab-ı kiramın söz ve davranışlarında kendilerine doğru bir uygulamanın ilham edildiği de anlaşılmaktadır. Esasen Allah emrini yerine getirmekte galib gelendir.

5. Buhari hadisteki "bana birşeyler söylemek için izin ver" deyip, Peygamber efendimizin ona: "Diyebilirsin" sözünden savaşta yalan söylemenin caiz olduğu hükmünü çıkarmıştır. Bunun için bu hadisin bulunduğu bahse: "Savaşta yalan söylemek" başlığını kullanmıştır.

Hafız İbn Hacer diyor ki: İbn Sa'd'ın olayı anlatmasından açıkça görüldüğü gibi onlar Peygamber efendimizden kendisinden şikayetçi olmak ve görüşlerini ayıplamak için izin istemişlerdir. İbn Sa'd'ın kullandığı ifadeler şöyledir: "Bunun üzerine (Ka'b'e) şöyle dediler: "Bu adamın bize gelmesi, bize beladan başka bir şey getirmedi. Arablar bizimle savaştılar ve elbirlik olarak üzerimize silahlarıyla geldiler."

İbn İshak'da da hasen bir senedle, İbn Abbas'tan şöyle dediği zikredilmektedir: "Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* onlarla birlikte Bakiu'l-Ğarkad'e kadar yürüdü. Sonra onları yola koyarak şöyle dedi: *"Haydi Allah'ın adıyla yola koyulunuz, Allah'ım sen onlara yardımcı ol."*331[84]

330[83] er-Ravdu'l-Unuf, (3/142)
331[84] *Fethu'l-Bari*, (77/392)

9. UHUD ĞAZVESİ

Ğazvenin bazı özellikleri
Gazanın olayları
Kahramanların şehid düştükleri yerler ve şehidlerin en büyükleri
İmanî Dersler ve Ölçüler

UHUD ĞAZVESİ

1. Ğazvenin Bazı Özellikleri:

Bu, zaferin ve bozgunun birarada bulunduğu bir ğazvedir. Münafıklık bu ğazvede en açık alâmetleri ve en belirgin nitelikleriyle ortaya çıktığı gibi, iman da insan ruhunda gerçekleştirdiği arzu ve isteklerin üzerine yükseliş, göklerin ve yerin Rabbine ihlâsla yöneliş gibi etkileriyle ortaya çıkmıştır.

Bu ğazve ashab-ı kiram için uygulamalı bir ders olmuştur. Bunun karşılığında ödenen şehitler ve yaralılardan, bir de Muhammed Mustafa *Sallallahu aleyhi vesellem*'a isabet eden yaralardan oluşan bedel ağır olmakla birlikte... Ancak alınan bu ders, çağlar boyunca kalıcı bir özelliğe sahibtir. Müslümanlar bu dersten zaferin ve bozgunun sebeplerini öğrenmektedirler. Yüce Allah'a tevekkül etmenin, O'na güvenip, dayanmanın güzel sonuçlarını, dünyaya göz dikmek, onun malına ve canın çektiği süslerine kapılmanın etkilerini öğrenmektedirler.

Kur'ânî dersler ile ashab-ı kiram'ın dikkatlerinin ders alınacak, öğüt alınacak noktalara çekilmesi son derece incelikli ve letafetli olmuştur. Bu derslerin üslubu yaralanmış ruhlara ve yara almış bedenlere son derece uygun bir şekilde idi. Yüce Allah zafer sevinci ve bedenen sağlık ve afiyet içerisinde bulundukları sırada Bedir ğazvesi akabinde onlara: *"Sizler geçici dünya malını arzu ediyorsunuz (öyle mi?) Halbuki Allah ahireti ister. Allah Azizdir, Hakimdir. Eğer Allah'ın geçmiş bir yazısı olmasaydı, aldığınıza karşılık herhalde size büyük bir azab dokunacaktı."* (el-Enfal, 8/67-68) diye buyurmuşken;

Uhud'dan sonra onlara şöyle sesleniyordu:

"İçinizden kiminiz dünyayı istiyor, kiminiz de Ahireti istiyordu. Sonra sizi sınamak için sizi onlardan geri çevirdi. Bununla beraber Allah sizi affetti. Allah mü'minlere lütufkârdır." (Al-i İmran, 3/152)

Daha sonra yüce Allah onları çok ince ve hassas bir şekilde teselli ederek yalanlayıcıların âkıbetini onlara hatırlatmakta, bunun eğitmek ve arındırmak maksadı ile gelip geçici bir aşama olduğunu belirtmektedir. Ama sürekli geçerli olan sünnet, yüce Allah'ın mü'min kullarına güç ve iktidar vermesi, güzel akıbetin takva sahibleri için helak ve yok oluşun da yalanlayıcılar için olduğudur. İşte yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

"Sizden evvel birçok sünnetler gelip geçmiştir. Onun için yeryüzünde gezip dolaşın da (Allah'ın hükümlerini) yalanlayanların sonları nice oldu bir görün. Bu insanlar için bir açıklamadır, takva sahibleri için de bir hidayet ve bir öğüttür. Gevşemeyin ve üzülmeyin, siz eğer mü'minler iseniz muhakkak üstünsünüz." (Al-i İmran, 3/137-139)

Savaşın kazanılması yüce Allah'ın dostları ile düşmanları arasında gidip gelir. Fakat sonunda güzel âkıbet takva sahiblerinindir. Hak ehlinin gerçek dostu, mevlâsı Allah'tır, O onlara yeter, O onların kefilidir, onların mükâfatını vermek O'na aittir. Yüce Allah'ın düşmanlarının ise hiçbir dost ve mevlaları yoktur. Şehidleri mü'minler Rablerinin yanında bilir ve kabul ederler. Onların Allah'ın yanında sahib oldukları şeylerin dünyadan ve dünyadaki herşeyden daha hayırlı olduğunu bilirler. Allah yolunda yaralanan bir kimse -ki Allah kendi yolunda kimin yaralandığını en iyi bilendir- mutlaka kıyamet gününde yarası kanayarak gelir. Yarasından akan kan renginde olmakla birlikte, ondan yayılacak koku misk kokusu olacaktır. Yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

"Eğer size (Uhud'da) bir yara dokunduysa, o topluluğa da (Bedir'de) öylece bir yara dokunmuştur. O günleri biz insanlar arasında döndürür, dururuz." (Al-i İmran, 3/140)

2. Ğazvenin Seyri Ve Olayları:

Büyüklerini ve aralarındaki küfrün önderlerini Bedir gününde feci bir şekilde kaybettikten sonra Kureyş'in kalbleri müslümanlara karşı kin, öfke ve hınç ile dolup taştı. Bunun için gücünü toparladı, antlaşmalılarının yardımlarını istedi ve üçbin savaşçı ile yola koyulup, Bedir ğazvesinden yaklaşık bir sene, bir ay sonra Medine'nin yakınlarına geldi. Bu gelişleri tercih edilen görüşe göre hicretin üçüncü yılı Şevval ayının ortalarına denk düşmüştür.

Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* onların yola koyulduklarını öğrenince ashabı ile istişare etti. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* meydana gelen olaylara işaret eden bir rüya görmüştü. Ebu Musa'dan gelen rivayete göre o, Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'den şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Rüyamda Mekke'den hurmalıkları bulunan bir yere hicret ettiğimi gördüm. Aklıma onun Yemame veya Hecer olduğu geldi. Ancak onun Yesrib şehri olduğunu gördüm. Yine aynı rüyamda benim bir kılıç salladığımı ve onun ön tarafının koptuğunu gördüm. Anladım ki bu, Uhud günü mü'minlere gelen musibetmiş. Sonra onu bir daha salladım, bu sefer o kılıç en güzel bir hal aldı. Baktım ki o da bunun getirdiği fetih (zafer) ve mü'minlerin toparlanmasıdır. Yine aynı rüyamda birtakım inekler gördüm. Allah daha hayırlıdır. Bir de baktım ki onlar Uhud günü mü'minlerden birtakım kimselerin şehid düşmesi demekmiş. Bir de baktım ki, hayır Allah'ın Bedir gününden sonra bize ihsan etmiş olduğu hayır ile sadakatin mükâfatıymış."*[332[85]]

Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* ashabı ile istişâre edince, genç ve Bedir'e katılmaktan mahrum kalmış kimseler ile cihada ve düşmanla kavuşmaya arzu ve istek duyan kimseler düşmanlarına karşı Medine'nin dışına çıkma görüşünü ortaya attı. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* ile ashab-ı kiram'ın yaşlıları ve aynı zamanda Abdullah b. Ubeyy b. Selul ise Medine'de kalmak ve Medine'ye girdikleri takdirde sokaklarda ve evlerin damlarının üzerinden onlarla savaşmak görüşünde idiler.

Ahmed, Cabir (b. Abdullah)'den rivayet ettiğine göre Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* şöyle buyurmuştur: *"Ben kendimi sanki koruması sağlam bir zırh içinde imişim gibi (rüyada) gördüm. Boğazlanmış birtakım inekler de gördüm. O sağlam zırhı Medine olarak, inekleri de Allah'a yemin ederim ki; hayır ile yorumladım."* Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ashabına:

"Medine'de kalsak da; onlar Medine'den içeriye üzerimize gelecek olurlarsa, onlarla savaşırız", dedi.

"Ey Allah'ın Rasûlü, dediler. Allah'a yemin ederiz, cahiliye döneminde bile Medine'nin içine girilerek üzerimize gelinmedi. İslam'dan sonra nasıl olur da Medine'ye girilerek üzerimize gelinir?" Affan rivayet ettiği hadisinde dedi ki:

"O zaman istediğiniz gibi olsun deyip, zırhını giyindi, silahlarını kuşandı." Ensar dedi ki:

"Biz Allah Rasûlünün görüşünü reddettik. Bunun üzerine (Peygambere) gelip şöyle dediler:

"Ey Allah'ın Peygamberi o zaman istediğin gibi olsun. Şöyle buyurdu:

"Hiçbir peygamber zırhını giyinip, kılıcını kuşandıktan sonra savaşmadan onları çıkarmamıştır."[333[86]]

Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* Kureyş ile karşılaşmak üzere Medine'nin dışına çıktı.[334[87]] Yolda iken ordudan münafıkların başı Abdullah b. Ubeyy b. Selûl ordunun üçte birini -üçyüz savaşçıyı- alarak geri çekildi. Bu, bu ğazvenin ilk faydalı yönü olmuştu. Bu da

---

[332[85]] Buhârî, (12/421) Tabir,; Müslim, (15/31-32) Rüyâ; İbn Mace, (3921) Rüyâ.

[333[86]] Ahmed, (3/351); Darimi, (2/129-130). Bu hadisin İbn Abbas'tan rivayet edilen bir şahidi daha vardır ki bunu Hakim, (2/129)'da rivayet etmiş ve: Bu isnadı sahih bir hadistir demiş, Zehebî de, el-Albâni de bu hususta ona muvâfakât etmişlerdir. Hadisin geri kalan bir bölümü daha vardır. Bunu İbn Abbas'ın rivayeti olarak yeri gelince kaydedeceğiz.

[334[87]] Muhammed b. İshak dedi ki: Rasûlullah cuma namazını kıldıktan sonra cuma günü yola çıktı. Sabahı Uhud'daki dağ yolunda etti. Cumartesi günü Şevvalin ilk yarısında ordular birbirleriyle karşılaştı. Heysemi dedi ki: Bunu Taberânî rivayet etmiş olup, ravileri sikadırlar.

münafıkların ayırdedilmesi idi. Onların samimi mü'minlerden ayırdedilmeleri idi. Yüce Allah şöyle buyurmaktadır:
"İki ordunun karşılaştığı gün başınıza gelen musibet Allah'ın emri ile idi ve mü'minleri ayırdetmesi içindi. Bir de münafıklık yapanları açığa çıkarmak içindi. Onlara: 'Gelin, Allah yolunda savaşın yahut savunun' denildiği vakit: 'Eğer biz savaş olacağını bilseydik, arkanızdan gelirdik' dediler. Onlar o gün imandan çok küfre daha yakındır. Onlar ağızlarıyla kalblerinde olmayanı söylüyorlardı. Allah onların gizlediklerini çok iyi bilendir." (Al-i İmran, 3/166-167)
Abdullah b. Ubeyy gerekçe olarak Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in kendisine muhalefet edip, başkalarının görüşünü kabul etmesini göstermişti. Yüce Allah ise şu buyruklarıyla onun bütün iddialarında yalancı olduğunu ortaya koymaktadır:
"Onlar ağızlarıyla kalblerinde olmayanı söylüyorlardı. Allah onların gizlediklerini çok iyi bilendir." (Al-i İmran, 3/167)[335][88]
Münafıkların bu sözlerinde durmayışları onlardan beklenen bir iştir. Çünkü fedakarlık ve bir şeyler vermeyi sağlayan Allah'a iman, O'nun sevabını ve rızasını ümit etmektir. Şâyet iman yoksa münafık kendisini niye tehlikeye atsın. Bu hainlik nerdeyse bazı mü'minleri de etkileyecekti. Ancak yüce Allah, Allah'ı sevdikleri, O'nun dininin zafere erişmesini arzu ettiklerinden ötürü bu kötü durumdan onları korumuştu. Nitekim yüce Allah şöyle buyurmaktadır:
"O zaman içinizden iki zümre bozulmaya yüz tutmuştu. Halbuki Allah onların yardımcılarıydı. Mü'minler ancak Allah'a güvenip dayanmalıdırlar." (Al-i İmran, 3/122)
Bu iki kesimden birisi ise (Hazreçlilerden) Selime oğulları, (Evslilerden) de Hârise oğulları idi.
Cabir *Radıyallahu anh* dedi ki: *"O zaman içinizden iki zümre bozulmaya yüz tutmuştu. Halbuki Allah onların yardımcılarıydı."* buyruğu bizler hakkında inmiştir. Sözü geçen iki zümre bizleriz. Harise oğulları ile Selime oğullarıyız. Biz yüce Allah: *"Halbuki Allah onların yardımcılarıydı."* buyruğundan ötürü bu buyruklar inmeseydi diye istemeyiz."[336][89]
İbnu'l-Kayyim (Allah'ın rahmeti üzerine olsun) şöyle diyor: Râsulullah *Sallallahu aleyhi vesellem* o gün üstüste iki zırh giyindi. Sancağı Mus'ab b. Umeyr'e verdi. Cenahlardan birisinin başına ez-Zübeyr b. el-Avvam'ı, diğerinin başına ise el-Münzir b. Amr'ı kumandan tayin etti. O gün savaşa katılmak isteyen gençleri gözden geçirmiş, küçük yaşta bulduklarını geri çevirip, savaşa katılmalarına izin vermemişti. Aralarında Abdullah b. Ömer, Üsame b. Zeyd, Esid b. Zuhayr, el-Bera b. Âzib, Zeyd b. Erkam, Zeyd b. Sabit, Arâbe b. Evs ve Amr b. Hazm da vardı. Savaşabilecek durumda olduğunu gördüğü kimselerin katılmasına da izin vermişti. Bunlar arasında da Semura b. Cundub ve Râfî b. Hadîc de vardı. O sırada onbeş yaşında idiler. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in geri çevirdiği kimseleri buluğ yaşından küçük olmaları dolayısıyla geri çevirmişti.[337][90]
Abdullah b. Ubeyy'in ordunun üçte birini alarak geri dönüşünden sonra İslam ordusunun sayısı yediyüz savaşçı idi. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* Abdullah b. Cubeyr'i elli

---

[335][88] Zeyd b. Sabit'den şöyle dediği rivayet edilmiştir: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Uhud ğazvesine çıkınca onunla birlikte savaşa çıkanlardan bir kesim geri döndü. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'ın ashabı iki grubtu. Bir grub onlarla savaşırız diyor, bir grub onlarla savaşmayız diyordu. Bunun üzerine yüce Allah'ın: *"Allah onları kazandıkları yüzünden başaşağı yıkıvermişken münafıklar hakkında ne diye iki gruba ayrıldınız?"* (en-Nisa, 4/88) buyruğunu indirdi. (Peygamber) buyurdu ki: *"Medine, Taybe'dir. O ateşin gümüş üzerindeki pislikleri temizlediği gibi günahları temizler."* Bu hadisi Buhârî (7/412) rivayet etmiştir.
[336][89] Buhârî, (8/73) tefsir; Müslim, (13/66-67) fedâilu's-sahâbe; Kasımî şöyle demektedir: Yani yüce Allah'ın onlara yaptığı bu övgü dolayısıyla elde ettikleri şeref ve haklarında onların Allah'ın velileri olduklarını belirten âyetin indirilmiş olmasından ötürü aşırı sevinmelerini kastetmektedir. Şüphesiz ki bu iyi olmayan istek onları yüce Allah'ın velisi olma sınırlarının dışına çıkartmamıştı. (Meha'sinu't-Te'vil, IV, 216)
[337][90] *Zâdu'l-Meâd*, (3/195)'ten kısaltılarak; İbn Ömer (r.a) dedi ki: "Uhud günü ben ondört yaşında iken Rasûlullah Sallallahu aleyhi vesellem beni gördü. Savaşa katılmama izin vermedi. Hendek günü ben onbeş yaşında iken yine beni gördü. Bu sefer savaşa katılmama izin verdi." Hadisi Buhârî, Müslim ve başkaları rivayet etmiştir.

okçu ile birlikte kendilerini arkalarından korumak üzere yerleştirmiş ve onlara yerlerinden ayrılmamalarını emretmiş idi.
Kureyş de üçbin askeri ile savaş nizamı aldı. Aralarında ikiyüz atlı vardı. Sağ cenahlarının başına Halid b. el-Velid'i, sol cenahlarının başına İkrime b. Ebi Cehil'i koymuşlardı. Savaş müslümanların ezici bir zaferi ile başladı.
Hakim, Müstedrek'inde İbn Abbas'tan şöyle dediğini rivayet etmektedir: "Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in Uhud günü kazandığı zafer gibi bir başka zafer kazanmış değildir. -Ondan hadisi rivayet eden Ubeydullah b. Utbe- dedi ki: Biz bunu kabul edemedik. İbn Abbas dedi ki: Benimle bunu kabul etmeyen kimse arasında yüce Allah'ın kitabı hakem olsun. Yüce Allah Uhud günü hakkında şöyle buyurmaktadır:
"Muhakkak Allah size verdiği sözünü aynen yerine getirmiştir. Hani o zaman O'nun izniyle onları öldürüyordunuz."
İbn Abbas diyor ki: Burada buyruk onların öldürülmesi anlamını vermektedir.
"Nihayet sevmekte olduğunuzu (zafer ve ganimeti) size gösterdikten sonra yılgınlık gösterdiniz, verilen emir hakkında çekiştiniz, isyan ettiniz. İçinizden kiminiz dünyayı istiyor, kiminiz de ahireti istiyordu. Sonra sizi sınamak için sizi onlardan geri çevirdi. Bununla beraber sizi affetti. Allah mü'minlere lütufkârdır." (Al-i İmran, 3/152)
Bununla yüce Allah okçuları kastetmektedir. Şöyle ki; Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* onları bir yere yerleştirmiş, sonra da: *"Bizim arkalarımızı koruyunuz. Öldürülmekte olduğumuzu görseniz dahi yardımımıza gelmeyiniz. Ganimet elde ettiğimizi görseniz gelip bize katılmayınız."* demişti. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ve beraberindekileri ganimet alıp, müşriklerin karargahını ele geçirince, bütün okçular yerlerinden ayrılarak onlar da karargaha girip, ganimet toplamaya koyuldular. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in ashabının safları şu şekilde birbirine girmişti -diyerek ellerinin parmaklarını birbirine geçirdi- ve içiçe olmuşlardı. Okçular bulundukları yeri boşaltıp, orada gedik bırakınca o boşluktan (müşriklerin) atlıları Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in ashabı üzerine hücum etti ve bu sefer birbirleriyle vuruştular, içiçe girdiler. Müslümanlardan çok kimse öldürüldü. Sabahleyin gün Allah Rasûlünün ve ashabının idi. O kadar ki müşriklerin sancaklarını tutanlardan yedi veya dokuz kişi öldürülmüştü. Müslümanlar dağa doğru ileri gitmişlerdi..."338[91]
Buhari, el-Berâ b. Âzib *Radıyallahu anh*'dan şöyle dediğini rivayet etmektedir: "O gün müşriklerle karşılaştık. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* de okçulardan oluşan bir askerî birliği bir yere yerleştirdi. Başlarına Abdullah'ı komutan tayin ederek, yerinizden ayrılmayın diye talimat verdi. Eğer bizim onlara karşı zafer kazandığımızı görürseniz, yerinizden ayrılmayınız, onların bize karşı zafer kazandıklarını görürseniz, bize yardıma gelmeyiniz. Karşı karşıya geldiğimizde onlar kaçtılar. O kadar ki; kaçarken kadınların elbiselerini bacaklarının üzerinden yukarı doğru toplayarak halhalları dahi görüldü. Bu sefer (okçular):
"Ganimete koşalım, ganimete!" dediler. (Komutanları) Abdullah şöyle dedi:
"Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* bize yerinizden ayrılmayın diye emir vermişti, dediyse de onlar kabul etmediler. Emre uymayınca, yüzleri başka istikamete dönmüş oldu ve bunun sonucunda da yetmiş kişi öldürüldü. Ebu Süfyan yüksekçe bir yere çıkarak:
"Aranızda Muhammed var mı?" diye seslendi. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*:
"Ona cevap vermeyiniz" dedi. Bu sefer:
"Aranızda Ebu Kuhafe'nin oğlu (Ebu Bekir es-Sıddiyk) var mı?" diye sordu. Yine!
"Ona cevap vermeyin", diye buyurdu. Ebu Süfyan:
"Aranızda Hattab'ın oğlu (Ömer) var mı?" diye sordu. (Cevap almayınca!) "Bunlar hep öldürüldüler. Eğer hayatta olsalardı cevap vereceklerdi", dedi. Ömer kendisini tutamayarak şöyle dedi:
"Yalan söyledin ey Allah'ın düşmanı. Allah seni rezil ve rüsvay olmana sebeb olacak kimseleri hayatta bıraktı."

338[91] Hakim, (2/296) tefsir'de rivayet etmiş ve: Bu senedi sahih bir hadis olmakla birlikte Buhârî ve Müslim tarafından rivayet edilmemiştir demiş, Zehebi de hadis sahihtir, demiştir.

Ebu Süfyan:
“Yücesin Hübel!” dedi. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*
“ona cevap veriniz” diye buyurdu.
“Ona ne diyelim?” diye sordular. Peygamber:
"Allah en yücedir ve şanı en yüksek olandır" deyiniz. Ebu Süfyan:
“Bizim Uzza'mız var, sizin Uzza'nız yok” dedi. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*:
"Ona cevap verin" diye buyurdu. Ashab:
“Ne diyelim” diye sordular, Peygamber:
"Allah bizim mevlamızdır, sizinse mevlanız yok" deyiniz diye buyurdu. Ebu Süfyan şöyle dedi:
“Bugün Bedir gününe karşılık olsun. Savaş dönüp dolaşır. Siz bazı yaralılara müsle yapıldığını (organlarının kesildiğini) göreceksiniz. Ben böyle yapılmasını emretmedim fakat beni rahatsız da etmedi.”[339[92]]

Ashab *Radıyallahu anhum* arasında Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in öldürüldüğü şâyiası yayıldı. Nitekim yüce Allah: *"Allah size keder üstüne keder vererek cezalandırdı."* (Al-i İmran, 3/153) diye buyurmaktadır. İbn Cerir dedi ki: Doğruya en yakın görüş; *"Allah size keder üstüne keder vererek cezalandırdı"* buyruğu hakkında şu açıklamayı yapanların görüşüdür:

Ey mü'minler! Allah sizleri müşriklerin ganimetinden, onlara karşı zafer ve üstünlük elde etmekten mahrum bırakarak ve o gün size isabet eden yaralar ve sizden öldürülenlerin musibeti ile sizleri cezalandırdı. Halbuki daha önce bütün bu hususlarda sevdiğiniz şeyleri size göstermiştir. Rabbinizin emrine karşı gelmeniz, Peygamberinizin emrine muhalif hareket etmeniz dolayısıyla Peygamberinizin öldürüldüğünü zannetmenin ve düşmanınızın üzerinize gelmesi ile sizin onlardan çekinmenizin gam ve kederi ile sizi cezalandırdı.[340[93]]

Buna aynı şekilde yüce Allah'ın şu buyrukları da delil teşkil etmektedir:
"Muhammed ancak bir peygamberdir. Ondan evvel nice peygamberler gelip geçmiştir. Eğer o ölür veya öldürülürse ökçelerinizin üstünde (dininizden) geriye mi döneceksiniz. Kim iki ökçesi üzerinde geriye dönerse, o Allah'a elbette zarar veremez. Allah şükredenlere mükafat verecektir." (Al-i İmran, 3/144)

Ashab-ı kiram'dan pekçok kimse kaçtı. Yüce Allah, onlara lütuf ve rahmeti ile onlardan hoşnut oldu, razı oldu, onları affetti. Nitekim yüce Allah'ın şu buyrukları buna işarettir:
"Peygamber arkanızdan size seslenip dururken, siz boyuna hiçkimseye dönüp bakmadan uzaklaşıp duruyordunuz." (Al-i İmran, 3/153)

Yüce Allah'ın şu buyruğu da aynı şekilde buna işaret etmektedir:
"İki ordunun karşılaştığı gün içinizden yüz çevirenleri ancak yaptıkları bazı işler yüzünden şeytan yoldan çıkarmak istemişti. Andolsun Allah da onları affetti, çünkü Allah (günahları) bağışlayandır, ceza vermekte acele etmeyen (Halîm)dir." (Al-i İmran, 3/155)

Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* ile birlikte az sayıda kimse sebat etti. Bunlar arasında Talha b. Ubeydullah, Sad b. Ebi Vakkas, Ebu Düccane ve ensardan Ebu Talha vardı. Nitekim semadan melekler de inerek Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'ı savunmak üzere savaştı.[341[94]]

Kays'dan şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Ben Talha'nın, kendisi ile Uhud gününde Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'ı koruduğu elini çolak olarak gördüm."[342[95]]

339[92] Buhârî, (7/405) Tefsir.

340[93] Taberi, *Camiu'l-Beyan*, (4/91), Beyrut, Daru'l-Maife baskısı.

341[94] Enes b. Malik'ten rivayete göre Uhud günü ensardan yedi kişi ile Kureyş'den iki kişi Rasûlulullah’ın etrafında kalmıştı. Kureyşliler onu fazla sıkıştırınca şöyle buyurdu: *"Onları etrafımızdan kim püskürtecek. Onun için cennet vardır: ya da cennette benim arkadaşım olacaktır."* Ensardan bir adam öne atıldı, öldürülünceye kadar çarpıştı. Yine onu sıkıştırdılar, tekrar: *"Bunları bizden kim geri çevirecek, onun için cennet vardır yahut cennette benim arkadaşım olacaktır."* diye buyurdu. Ensardan bir başka adam önce çıktı, o da çarpıştı. Durum bu şekilde o yedi kişi öldürülünceye kadar devam etti. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Kureyş'ten olan iki arkadaşına: *"Biz arkadaşlarımıza karşı adaletli davranmadık"* diye buyurdu. Müslim, (12/147-148) Cihâd.

342[95] Buhârî, (7/416) Meğâzî

Hafız (İbn Hacer) şöyle demektedir: Bunun açıklaması Hakim'in, el-İlel adlı eserinde Musa b. Talha yoluyla gelen rivayette yer almaktadır: "Uhud günü otuzdokuz yahut otuzbeş yara aldı. Parmağı kaptu şehadet parmağı ile ona bitişik olan (baş) parmağını kastetmektedir."
Tayalisi'nin de İsa b. Talha'nın, Aişe'den diye kaydettiği rivayette Aişe validemiz şöyle demiştir: "Ebu Bekir, Uhud gününden sözettiğinde: O gün tamamıyla Talha'ya ait bir gündü, derdi. (Ebu Bekir) devamla dedi ki: Ben geri dönen ilk kişi oldum. Bir adamın Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in önünde çarpışmakta olduğunu gördüm. (Bari) bu Talha olsa, dedim. Çünkü ben orda değilsem de hiç olmasa kavmimden birisi olsun demiştim. Benimle onun arasında müşriklerden bir kişi vardı. Bir de baktım ki o Ebu Ubeyde imiş. Nihayet Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'a vardığımızda bize: *"Arkadaşınıza dikkat edin",* dedi. Talha'yı kastediyordu. Bir de baktık ki onun parmağı kopmuş. Onunla ilgilendik ve durumunu düzelttik."
Cabir yoluyla gelen ve Nesai'nin kaydettiği hadiste de şöyle denilmektedir: "Müşrikler Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'a yetişmiş, o da: *"Bunlara karşı kim durur"* demiş, Talha: Ben diye cevab vermişti." deyip, onlarla birlikte Ensardan bulunan kimselerin öldürülüşünü sözkonusu etti."343[96]
Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in önünde savaşıp, böyle bir zamanda bu büyük şerefe nail olanlardan birisi de Sa'd b. Ebi Vakkas *Radıyallahu anh.*'dır. Said b. el-Müseyyeb'den şöyle dediği rivayet edilmiştir: Sa'd b. Ebi Vakkas'ı şöyle derken dinledim: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Uhud gününde ok torbasında bulunan okları önüme saçarak: *"At, anam babam sana feda olsun."* dedi."344[97]
Uhud günü güzel bir şekilde sınavdan geçmiş olan bu kahramanlardan birisi de Ebu Dücane Simât b. Hareşe'dir. Enes'ten rivayete göre Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Uhud günü bir kılıç eline almış ve şöyle demişti:
"Bunu benden kim alır?" Orada kim varsa herkes elini uzattı, ben ben dedi. Bu sefer Peygamber:
"Bunu hakkıyla kim alır" diye sordu. Orada bulunanlar ellerini geri çektiler. Fakat Simât b. Hareşe Ebu Dücane:
"O kılıcı hakkıyla ben alırım" dedi. O da o kılıcı aldı ve onunla müşriklerin kafalarını ikiye ayırdı."345[98]
Uhud günü güzel bir şekilde sınav veren bu kahramanlardan birisi de ensardan olan Ebu Talha'dır. Enes'den şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Uhud gününde insanlar Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'i bırakıp geri çekildi. Ebu Talha ise Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in önünde durmuş, birtakım kalkanlarıyla ona siper yapıyordu. Ebu Talha iyi ve çokça hızlı ok atan birisi idi. O gün elinde iki ya da üç yay kırıldı. Bir kişi onun yanından bir ok torbası ile geçer. Ona: "Ebu Talha'nın önüne bu okları saç", derdi. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* Uhud'dakilere bakıyor fakat Ebu Talha ona: "Anam babam sana feda olsun, onlara bakma. Bunların attıkları oklardan bir ok sana isabet edebilir. Benim göğsüm senin göğsüne siperdir", derdi. O gün Ebu Bekr'in kızı Aişe ile Um Süleym'i de gördüm. Eteklerini topladıklarından ötürü ayaklarındaki halhallarını görüyordum. Onlar sırtlarında kırbalar taşıyorlar ve savaşanların ağızlarına boşaltıyorlardı. Sonra tekrar geri dönüyor ve yine kırbaları dolduruyorlar, geri dönüyorlar ve sularını savaşanların ağızlarına boşaltıyorlardı. Kılıç Ebu Talha'nın elinden iki ya da üç defa düşmüştü."346[99]
Önünde semadan gelen meleklerin çarpıştığı kimselerden birisi de Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* idi. Sa'd *Radıyallahu anh*'dan şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Ben Uhud günü Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ile birlikte onun önünde (onu korumak üzere) çarpışan

---

343[96] *Fethu'l-Bari*, (7/418) Meğâzi
344[97] Buhârî, (7/415) Meğâzi
345[98] Müslim, (16/24) Fedailu's-sahâbe.
346[99] Buhârî, (7/418) Meğâzi; Müslim, (12/189) Cihâd ve Siyer.

iki adam gördüm. Üzerlerinde beyaz elbiseler vardı. Ne ondan önce onları görmüştüm, ne de sonra onları gördüm."[347[100]]

Hafız (İbn Hacer): O iki melek Cebrail ile Mikail idi demiştir. Çünkü Müslim'de bir başka yoldan Mis'ar'den gelen rivayette böyle denilmektedir ki; o hadisin sonlarında: "Cebrail ile Mikâil'i kastediyor" denilmektedir.

Uhud günü Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in yüzü yaralandı. Küçük azı dişi kırıldı, başındaki miğfer yarıldı. Anam babam ona feda olsun. Enes'den rivayete göre Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in küçük azı dişi Uhud günü kırıldı, başı da yaralandı. O akan kanlarını siliyor ve şöyle diyordu:

"Kendilerini Allah'a davet eden peygamberlerini yaralayan ve küçük azı dişini kıran bir toplum nasıl iflah olabilir?" Bunun üzerine yüce Allah: *"O işten sana hiçbir şey düşmez."* (Al-i İmran, 3/128) buyruğunu indirdi.[348[101]]

Ebu Hazim'den rivayete göre o Sehl b. Sa'd'ı Uhud günü Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in yaralanmasına dair ona soru sorulurken dinlemiş ve şöyle demiştir: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in yüzü yaralandı, küçük azı dişi kırıldı ve başında miğfer yarıldı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in kızı Fatıma kanı yıkıyordu. Ali b. Ebi Talib *Radıyallahu anh* da kalkan ile (taşıdığı) suyu döküyordu. Fatıma suyun kanın artmasından başka bir işe yaramadığını görünce bir hasır parçası alıp onu yaktı, kül etti. Sonra o külü yaraya yapıştırdı ve kan durdu."[349[102]]

Mü'minlerin sıkıntıları, gam ve kederleri artıp, Allah kalblerini arındırıp, göğüslerindekini sınavdan geçirip, dilediği kimseleri şehadete kavuşturarak şahit edindikten sonra, üzerlerine aralarından sadık olanları bürüyen bir güvenlik ve bir uyuklama gönderdi. Bu onların musibetlerini hafifletti ve kalblerini pekiştirdi. Şüphe, tereddüt ve kötü zan sahibi olan kimseler ise kendi canlarını kurtarmak sevdasına düştüler. Şeytanlar onları oyuncak haline getirdi. Yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

"Sonra o kederin ardından (Allah) üzerinize bir emniyet, bir uyuklama indirdi ki o (uyuklama) içinizden bir kısmını örtüp bürüyordu. Bir kısmı da canları sevdasına düşmüşlerdi. Allah'a karşı cahiliyet zannı gibi hakkın dışında bir zan besliyorlardı. 'Bu işten bize bir şey (pay) var mı?' diyorlardı. Deki: 'Herşey Allah'ın elindedir.' Onlar sana açıklamadıkları şeyi içlerinde gizliyorlar. 'Bizim bu işten bir payımız olsaydı, burada öldürülmezdik' diyorlardı. De ki: Evlerinizde olsaydınız bile üzerlerine öldürülmeleri yazılmış olanlar yatacakları yerlere çıkıp giderler (ve yine öldürülecekler)di. Allah göğüslerinizdekini yoklamak, kalblerinizdekini temizlemek için (böyle yaptı). Allah kalblerin özünü çok iyi bilendir." (Al-i İmran, 3/154)

Üstad Seyyid Kutub (Allah'ın rahmeti üzerine olsun) şunları söylemektedir: Hezimetin dehşeti, korkunçluğu ve sebeb olduğu karışıklık akabinden hayret verici bir sükûnet geldi. Rablerine dönen, peygamberlerinin yanına koşan mü'minlerin ruhlarını bürümüştü bu sükûnet. Huzur içinde kendilerini ona teslim ettikleri ve onları kapsayıp, bürüyen oldukça letafetli bir uyuklama idi bu.

"Sonra o kederin ardından üzerinize bir emniyet, bir uyuklama indirdi." (Al-i İmran, 3/154)

Bu gerçekten şaşırtıcı bir olay; Yüce Allah'ın mü'min kullarını çepeçevre kuşatan, Allah'ın rahmetine işaret eden bir olay. Yorulmuş, bitkin düşmüş, korkuya kapılmış kimselerin bir anlık dahi uyuklaması onların ruhlarında adeta bir büyü etkisi yapar ve onları yepyeni bir

---

[347[100]] Buhârî, (7/414-415) Meğazi; Müslim, (15/66) Fedâil; Nevevi şöyle diyor: Bu hususta Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'ın Allah nezdindeki değeri ve ona onunla birlikte savaşacak melekler indirmekle ikramda bulunduğu açıklandığı gibi, meleklerin de savaştıkları açıklanmaktadır. Onların savaşmalarının Bedir gününe has olmadığı ortaya çıkmaktadır. Bunun sadece Bedir'e has olduğunu iddia edenlerin kanaatinin aksine doğrusu budur. Çünkü bu hadis bu kanaati açıkça reddetmektedir. Yine bu hadisten beyaz elbisenin fazileti, melekleri görmenin peygamberlere has bir özellik olmadığı da anlaşılmaktadır. Aksine ashab-ı kiram ve Allah'ın velileri de onları görebilir. Yine bu hadiste melekleri gören Sa'd b. Ebi Vakkas'ın güzel bir menkıbesi sözkonusu olmaktadır. Doğrusunu en iyi bilen Allah'tır. Nevevi şerhi, (15/66)

[348[101]] Müslim, (12/194) Cihâd ve Siyer.

[349[102]] Müslim, (1790) Cihâd ve Siyer; Buhârî, (7/430-431) Meğâzî

varlık olarak ortaya çıkmalarını sağlar. Diğer kesime gelince, bunlar kendi nefislerinin meşguliyetine kapılıp, kendilerini kurtarma sevdasına düşen, imanları sallantıda bulunan ve cahilli tasavvurlardan henüz kendilerini kurtaramamış kimselerdi. Bunlar nefislerini büsbütün halis bir şekilde Allah'a teslim edememişlerdi. Onlar bütün varlıklarıyla Allah'ın kaderine teslim olmamışlardı. Kalbleri kendilerinin başına gelen musibeti huzurla kabul etmemişti. Oysa bu, kalbleri arındırmak için başlarına gelmiş bir bela idi. Yoksa Allah'ın kendi dostlarından elini çekerek onları düşmanlarına teslim etmesi demek değildi. Şanı yüce Allah, bu yolla küfrün, şerrin ve batılın lehine nihâî bir hüküm vermiş olmuyordu.

Şüphesiz bu akide sahiblerine -öğrettiği pek çok husus arasında- şunu da öğretmektedir:

Kendileri, kendi öz nefislerinde bile bir şeye sahip değildirler. Onlar herşeyleriyle Allah'a aittirler. Onlar Allah yolunda cihada çıktıkları vakit O'nun için cihada çıkarlar, O'nun için hareket ederler, O'nun için savaşırlar. Kendi şahsiyetlerinin bu cihadda bir başka hedefleri yoktur.[350[103]]

Ebu Talha *Radıyallahu anh*'dan dedi ki: Ben Uhud günü uyuklamanın bürüdüğü kimseler arasında idim. Kılıcım elimden defalarca düştü. O elimden düşüyor, ben onu alıyorum, o düşüyor, ben onu alıyordum."[351[104]]

Kureyş savaş alanını bırakıp, gidince Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* şehidleri defnetmek işiyle uğraştı. Onların kanlarıyla, elbiseleriyle defnedilmelerini emretti. Şehidler yıkanmadı. Cenaze namazlarını da kılmadı. Şehid düştükleri yerde defnedilmelerini emretti. Cabir b. Abdullah'tan dedi ki: "Uhud gününde halam bize ait olan kabristanda gömmek üzere babamı Medine'ye getirmişti. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in münadisi: "Öldürülenleri ölü düştükleri yere geri götürünüz."[352[105]] diye nida etti. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Uhud'da öldürülenlerden iki kişiyi aynı kefene sarar, sonra da: *"Bunların hangileri Kur'ân'dan daha çok biliyordu."* diye sorardı. Eğer onlardan birisine işaret edilirse, lahdde onu öne koyardı ve şöyle buyurdu: *"Ben bunlara şahidim."* Sonra kanlarıyla defnedilmelerini emretti. Üzerlerine namaz da kılmadı, onları yıkamadı da."[353[106]]

Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* vefatından önce onlara karşı bir özlem duymuştu ve onların cenaze namazlarını kılmıştı. Böylelikle adeta onlara veda eder gibi idi.

Ukbe'den rivayete göre Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* bir gün Medine'nin dışına çıktı ve Uhud'da şehid düşenler üzerine cenaze namazını kılar gibi namaz kıldı. Sonra minbere çıkıp şöyle dedi:

"Ben sizden önce varmış olacağım ve ben sizin hakkınızda bir şahidim..."[354[107]]

Uhud kahramanlarının ve şehidlerin en büyüklerinin düştükleri yerler:

Bu bölümde oldukça güzel sınavlar verdikten, kahramanlığın ve fedakârlığın az rastlanır örneklerini ortaya koyduktan sonra, şehid düşen büyük şahsiyetlerin kıssalarını sözkonusu edeceğiz. Yüce Allah'dan şehidler yurdunda bizleri de onlarla beraber kılmasını, onları sevmenin faydasını göstermesini, gerçek dostlarından onlar gibi hareket etmek isteyen kimselere onların yolundan gitmeyi nasib etmesini niyaz ederiz.

1. Şehidlerin Efendisi Hamza'nın Şehid Düşmesi:

Hamza, Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in amcası ve onun süt kardeşidir.[355[108]]

350[103] Seyyid Kutub, Fi Zilali'l-Kur'ân, (1/489)'dan kısaltılarak.

351[104] Buhârî, (7/422) Meğâzî

352[105] Ahmed, (3/389)'da bu şekliyle muhtasar olarak da III, 308'de rivayet etmiştir. Ayrıca Nesâî, (4/79)'da muhtasar olarak, İbn Macede (1516) Cenâiz'de rivayet etmiş olup, Elbani sahih olduğunu belirtmiştir.

353[106] Buhârî, (7/433) Meğâzî; Tirmizî, (4/253) Cenâiz, hasen, sahih bir hadistir diyerek; İbn Mace, (1514) Cenâiz.

354[107] Buhârî, (7/436-437) Meğâzî.

355[108] Bu rivayette "onun için süt anne arıyordum" ifadesi ona süt emzirecek kimse arıyordum demektir. İbn İshak'ın rivayetinde şu fazlalık da vardır: "Allah'a yemin ederim. Annen seni sana süt veren Sad oğullarından

Allah'ın ve Allah'ın Rasûlünün arslanıdır. O kılıcıyla pekçok kâfirin kellesini uçurmuş bir arslandır. Onun öldürülmesi haince bir pusu sonucunda olmuştu. Yoksa kahramanların karşı karşıya geldikleri savaş alanında olmamıştı.
Cafer b. Amr b. Umeyye ed-Damri'den şöyle dediği rivayet edilmektedir: Ben Ubeydullah b. Adiy b. el-Hiyar ile birlikte çıktım. Hıms'a vardığımızda Ubeydullah b. Adiy bana dedi ki:
“Ne dersin Vahşi'nin yanına gidip, ona Hamza'yı öldürmesini soralım mı?” Ben:
“Olur” dedim. Vahşi, Hıms'da yerleşmiş idi. Onun nerede olduğunu sorduk. Bize:
“İşte o orada köşkünün gölgesinde bulunan kişidir. Oldukça kalabalıktı. Onun yanına gittik ve az yakınında durduk. Selam verdik, selamımızı aldı.” (Cafer) dedi ki:
“Ubeydullah da yüzünü sarığı ile kapatmıştı. Vahşi onun sadece gözlerini ve ayaklarını görüyordu.” Ubeydullah:
“Ey Vahşi beni tanıyor musun?” diye sordu. (Cafer) dedi ki:
“Ona bir baktı, sonra “hayır, Allah'a yemin ederim seni tanımıyorum”, dedi. Şu kadar var ki; şunu biliyorum. Adiy b. el-Hiyar, Ebu'l-İs kızı Um Kıtal diye anılan bir kadın ile evlendi. O kadının ondan Mekke'de bir çocuğu oldu. Ben de o çocuğa süt emzirecek birilerini arıyordum. Bu çocuğu annesiyle beraber götürdüm ve onu annesine uzattım. Sanki ben senin o ayaklarını o zaman görmüş gibiyim. (Cafer) dedi ki:
“Ubeydullah yüzünü açtı, sonra:
“Bize Hamza'nın öldürülmesini anlatmaz mısın”, dedi. O da:
“Anlatayım dedi. Hamza, Bedir'de Adiy b. el-Hiyar'ın oğlu Tuayme'yi öldürmüştü. Efendim Cubeyr b. Mut'im bana:
“Şâyet amcam karşılığında Hamza'yı öldürürsen sen hürsün”, dedi. İnsanlar Ayneyn yılı çıktıklarında -Ayneyn Uhud karşısında bir dağ olup, onun ile Uhud arasında bir vadi vardır- ben de insanlarla savaşa çıktım. Savaşmak üzere saf olduklarında Sibâ ortaya çıkarak:
“Benimle teke tek dövüşecek var mı?” dedi. Hamza b. Abdu'l-Muttalib karşısına çıkarak şunları söyledi:
“Ey kızların sünnetçisi Um Enmar'ın oğlu Sibâ’! Sen Allah ve Rasûlü ile sınır mücadelesine mi kalkışmışsın?” (Vahşi) dedi ki: Sonra üzerine bir hamle yaptı, geçmiş bir gün gibi oluverdi. (Vahşi devamla) dedi ki: Bir kayanın altında Hamza için pusuya yattım. Bana yaklaşınca ben de ona harbe mi fırlattım ve onu apışlarının arasına sapladım, kalçalarından çıktı. İşte o sebeble ölüverdi. İnsanlar geri döndüklerinde ben de onlarla birlikte döndüm. İslam Mekke'de yayılıncaya kadar Mekke'de kaldım. Sonra Taif'e çıkıp gittim. Taifliler Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'a elçiler gönderdi. Bana da: “O, elçilere dokunmaz”, denildi. Ben de onlarla birlikte çıktım, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in yanına vardım. Beni görünce:
“Sen Vahşi misin?” dedi. Ben:
“Evet” dedim.
“Hamza'yı sen mi öldürdün”, dedi. Ben:
“Sana ulaşan haberler gerçektir”, dedim. Bu sefer:
“Peki yüzünü bana göstermeme imkânın var mı” dedi. (Vahşi devamla) dedi ki: Ben de çıkıp gittim. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in vefatından sonra yalancı Müseylime çıktı. Kendi kendime: Ben de Müseylime'nin üzerine çıkıp gideceğim. Hamza'nın karşılığında onu öldürmek boynumun borcu olsun, dedim. Ben de orduya katıldım ve olanlar oldu. Bir de baktım ki; (tozlardan) adeta kül renkli bir deve gibi saçı başına karışmış birisi bir duvar üzerinde ayakta dikiliyor. Ona da harbemi attım ve tam göğsünün ortasına sapladım.

---

olan o hanıma Zu Tuva denilen yerde verdiğinden bugüne görmüş değilim. Seni ona ben verdim. O devesi üzerinde idi. Seni aldığında seni kaldırdığı vakit ben ayaklarının parıltısını görmüştüm. İşte şu an sen benim önümde durunca o ayakları tanıdım." İbn Hacer der ki: İşte bu ifade onun buradaki rivayette kullandığı: "Sanki ben senin ayaklarını görmüş gibiyim “sözlerine açıklık getirmektedir. Yani o onun ayaklarını vaktiyle taşıdığı küçük çocuğun ayaklarına benzetti. Bu iki görme arasında da yaklaşık kırk sene geçmiş gibidir. Bu da aşırı bir zekaya ve “kıyafet” denilen bilginin onun tarafından çok iyi bilindiğine delâlet etmektedir. (Fethu'l-Bari, (7/426)

Sırtından, omuzları arasından çıktı. (Vahşi) dedi ki: Ensardan bir adam ileri atıldı ve kılıcını tepesine indirdi.356[109]

2. Enes b. en-Nadr Radıyallahu anh'ın Şehadeti:

Enes *Radıyallahu anh*'dan dedi ki: Amcam Enes b. en-Nadr Bedir savaşına katılmamıştı. Bunun üzerine:
"Ey Allah'ın Rasûlü dedi. Ben müşriklerle yaptığın ilk savaşta bulunamadım. Eğer Allah müşriklerle yapılacak bir savaşta benim de hazır bulunmamı kısmet ederse Allah neler yapacağımı görecektir."
Uhud gününde müslümanlar geri çekilince şöyle dedi:
"Allah'ım, bunların yaptıklarından ötürü -kendi arkadaşlarını kastediyor- sana özür beyan ediyorum. Ötekilerinin -müşrikleri kastediyor- yaptıklarından da uzak olduğumu sana bildiriyorum. Daha sonra ileri atıldı. Önüne Sa'd b. Muaz çıktı. Ey Sa'd b. Muaz dedi. Nadr'ın Rabbine yemin ederim ki, ben cennetin kokusunu şu Uhud'un berisinden alıyorum." Sa'd dedi ki:
"Ey Allah'ın Rasûlü, ben onun yaptıklarını yapamadım." Enes dedi ki:
"Onda kılıç darbesi, mızrak dürtmesi ya da ok yarası olarak seksen küsur yara tespit ettik. Onun öldürüldüğünü ve müşriklerin onun azalarını kestiğini gördük. Onu sadece kızkardeşi parmak uçlarından tanıyabildi."
Enes dedi ki: "Bizler şu: *"Mü'minler arasında Allah'a verdikleri sözde içtenlikle sebat gösteren nice yiğitler vardır. Onlardan kimisi adağını yerine getirdi, kimisi de beklemektedir. Onlar hiçbir şeyi değiştirmemişlerdir."* (el-Ahzab, 33/23) âyetinin onun ve benzerlerinin hakkında inmiş olduğu görüşünde idik veya öyle zannediyorduk.357[110]

3. Cabir'in Babası Abdullah b. Haram'ın Şehadeti:

Cabir b. Abdullah'dan şöyle dediği rivayet edilmiştir: Babam öldürülünce yüzünün üzerinden örtüyü açıp, ağlamaya koyuldum. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* beni teskin etmeye çalışıyor fakat bana ağlamayı yasaklamıyordu. Halam Fatıma da ağlamaya başladı. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* şöyle buyurdu:
"İster ağla, ister ağlama! Siz onu kaldırıncaya kadar melekler hep kanatlarıyla onu gölgelendirip durdu."358[111]
Yine Câbir b. Abdullah *Radıyallahu anh*'dan şöyle dediği rivayet edilmiştir: Uhud savaşı yaklaşınca geceleyin babam beni çağırdı ve şunları söyledi: Benim gördüğüm o ki, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in ashabından öldürülecekler arasında ilk öldürüleceklerden birisi olacağım. Allah'a yemin ederim, ben de benim için Rasûlullah'ın canından sonra senden daha değerli bir şey geriye bırakmıyorum. Benim bir borcum var. Benden sonra borcumu öde. Kızkardeşlerin hakkında da sana hayırlı bir şekilde davranmanı tavsiye ediyorum. (Cabir) dedi ki: Sabahı ettiğimizde ilk öldürülen o oldu. Bir başkası ile birlikte bir kabre onu defnettim. Daha sonra başkası ile beraber aynı kabirde onu bırakmak hoşuma gitmedi. Altı ay sonra onu çıkardım, kulağı dışında onu ilk koyduğum gün gibi duruyordu.359[112]

356[109] Buhârî, (7/424-425) Meğâzî "geçip giden gün gibi" ifadesi onun öldürülüşünden yani onu ortadan kaldırışından bir kinayedir.
357[110] Buhârî, (7/354-355) *Meğâzi*; Müslim, (13/47-48) *İmare*; Tirmizî, (12/80-81/ Âridatu'l-Ahvezî) tefsir; Hadisteki: "Ben onun yaptığını yapamadım ey Allah'ın Rasûlü" sözleri, ben onun yaptığı gibisini yapamadım ya da onun yaptığını anlatamam, demektir.
358[111] Buhârî, (3/135) *Cenâiz*
359[112] Hakim, (2/203) *Ma'rifetu's-sahâbe*. Bu Müslim'in şartına göre sahih bir hadistir kaydıyla.

Yine Cabir b. Abdullah *Radıyallahu anh*'dan, dedi ki: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* bana dedi ki:
"Şüphesiz Allah perde arkasından olmadıkça hiç kimseyle konuşmaz, fakat o babana yüzyüze, aralarında herhangi bir perde ve aracı bulunmadan konuştu ve ona: "İstediğini iste; diye buyurdu..." diye hadisin geri kalan bölümünü kaydeder.360[113]

4. Huzeyfe'nin Babası El-Yemân (Allah İkisinden De Razı Olsun)'ın Şehadeti:

Mahmud b. Lebid'den dedi ki: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Uhud'a çıkınca Huzeyfe'nin babası el-Yeman b. Câbir ile Sâbit b. Kays b. Zâurâ kalelerde kadınlar ve çocuklarla beraber kaldılar. Her ikisi de oldukça yaşlı idi. Biri diğerine şöyle dedi: Hay babasız kalasıca, biz neyi bekliyoruz? Allah'a yemin olsun bizim herhangi birimizin ömründen geriye ancak bir eşşeğin susuyacağı kadar kısacık bir süre kalmış bulunuyor.361[114] Nasıl olsa bugün yarın öleceğiz. Niye kılıçlarımızı alıp da Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e kavuşmayalım? dedi. Böylelikle müslümanların arasına katıldılar. Müslümanların onların geldiklerinden haberleri yoktu. Sabit b. Kays'i müşrikler öldürdü. Babam Huzeyfe ise müslümanların kılıçları altında kaldı ve onu bilmeden öldürdüler. Huzeyfe: Babam, babam deyince, onlar: Allah'a yemin ederiz onu tanımadık, dediler -ki doğru söylemişlerdi.- Huzeyfe dedi ki: Allah size mağfiret buyursun. O merhametlilerin en merhametlisidir. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onun diyetini ödemek istedi. Huzeyfe o diyeti müslümanlara tasadduk etti. Bu da Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in yanında onun değerini daha da arttırdı.362[115]

5. Amr b. el-Cemûh'un Şehadeti:

Amr oldukça topal birisi idi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ile birlikte gazaya katılan dört genç oğlu vardı. Rasûlullah Uhud'a çıkacağı vakit onunla birlikte çıkmak istedi. Oğulları ona:
"Allah sana ruhsat vermiş bulunuyor. Yerine otursan olmaz mı? Biz senin yerine gidiyoruz. Allah sana cihad yükümlülüğünü yazmamıştır," dediler. Amr, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in yanına giderek şöyle dedi:
"Şu benim oğullarım seninle birlikte cihada katılmaktan beni engelliyorlar. Allah'a yemin ederim ben şehid olacağımı ve bu topallığımla cennete gireceğimi ümit ediyorum." Bunun üzerine Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ona şu cevabı vermişti:
"Allah senden cihad yükümlülüğünü kaldırmış bulunuyor." Oğullarına da:
"Ne diye onu bırakmıyorsunuz, belki Allah ona şehadeti nasib edecektir?" dedi. Bunun üzerine Amr, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ile birlikte Uhud'a çıktı ve Uhud günü şehid oldu.363[116]

360[113] Hakim, (2/204) *Ma'rifetu's-sahhabe*. Bu senedi sahih bir hadis olmakla birlikte Buhârî ve Müslim bunu rivayet etmemişlerdir kaydıyla.
361[114] Süheylî dedi ki: Böyle demesinin sebebi eşeğin binekler arasında en çabuk susayan bir hayvan, devenin ise en geç susayan bir hayvan olmasından dolayıdır.
362[115] Hakim, (3/202) *Ma'rifetu's-sahabe*. Bu Müslim'in şartına göre sahih bir hadis olmakla birlikte Buhârî ve Müslim bu hadisi rivayet etmemişlerdir kaydıyla; Buhârî hadisin Yeman'ın öldürülmesiyle ilgili son kısmını Sahih'inde (7/418) Meğazî'de kaydetmiştir.
363[116] İbn Hişam, (2/139), İbn İshak'dan; Bir bölümü Müsned, (5/299)'da Ebu Katade'den gelen bir hadis olarak rivayet edilmiş olup, el-Albâni, Fıkhu's-Sîyre, 281 nolu dipnotta senedinin sahih olduğunu belirtmektedir.

6. Abdullah b. Cahş'ın Şehadeti:

Said b. el-Müseyyeb'den dedi ki: Abdullah b. Cahş dedi ki: Allah'ım, sana and veriyorum. Yarın düşmanla karşılaşacağımda beni öldürsünler, burnumu, kulaklarımı kessinler. Sonra sen bana: Bu niye böyle oldu diye soracaksın, ben de: Senin yolunda (böyle oldu) diyeceğim. Said b. el-Müseyyeb dedi ki: Yüce Allah'ın verdiği andın ilk kısmını gerçekleştirdiği gibi son kısmını da gerçekleştireceğini ümit ediyorum.364[117]

7. Mus'ab b. Umeyr radıyallahu anh'ın Şehadeti:

İbn İshak dedi ki: Mus'ab b. Umeyr öldürülünceye kadar Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in yanında çarpıştı. Onu Leys'li İbn Kamia öldürdü. Onun Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* olduğunu zannediyordu. Kureyş'in yanına dönerek: Muhammed'i öldürdüm, dedi.365[118]

Cenab'dan da şöyle dediği rivayet edilmiştir: Allah'ın rızasını arayarak Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ile birlikte hicret ettik. O bakımdan ecrimizi Allah verecektir. Kimimiz yoluna koyuldu gitti ve ecrinden hiçbir şey (dünyada) yemedi. Bunlardan birisi de Mus'ab b. Umeyr'dir. Uhud günü öldürüldü. Geriye sadece çizgili bir kumaş parçası bıraktı. Onunla baş tarafından onu örtecek olursak, ayakları dışarda kalıyordu, ayaklarından itibaren onu örtecek olursak, başı dışarda kalıyordu. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* şöyle buyurdu:
*"Siz başını örtün, ayakları üzerine de izhir otundan bırakın. Kimimizin de mahsulleri olgunlaştı şu anda da onları toplamaktadır."*366[119]

Peygamber Sallallahu aleyhi vesellem'in Hamrâu'l-Esed Gazasına Çıkması:

Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* Ebu Süfyan ordusunun tekrar Medine'ye geri döneceğinden çekindi. Hatta onun böyle düşündüğüne dair bilgi de elde etti. Bunun için ashab-ı kiram'ı yola çıkmaya çağırdı. O bakımdan şehidler için duydukları kedere veya üzerlerindeki yaralara teslim olmayıp aldırmadılar. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ile birlikte çıktılar. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* da yalnızca dün kendisi ile birlikte olanların beraberinde çıkmaları şartını koştu. Hep birlikte çıktılar ve nihayet Hamrau'l-Esed denilen yere vardılar. Burası Zu'l-Huleyfe'ye gitmek isteyen kimse için yolun sol tarafında kalan Medine'den sekiz mil uzaklıkta bir yerdir. Buhari, *Aişe Radıyallahu anha*'dan rivayetine göre; *"(Uhud'da) yaralandıktan sonra yine Allah'ın ve Rasûlünün çağrısına koşanlar, onlardan iyilik yapanlar ve sakınanlar için büyük bir mükâfat vardır*." (Al-i İmran, 3/172) buyruğu hakkında Urve'ye şunları söylemiştir: "Kardeşimin oğlu, senin büyük babaların ez-Zübeyr ile Ebu Bekir bunlardandır. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Uhud günü o malum isabeti alıp da müşrikler onu bırakıp gittikten sonra geri dönmelerinden çekindi ve şöyle buyurdu: *"Kim onların peşinden gidecek?"* Ashab arasından yetmiş kişi ortaya çıktı. Ebu Bekir ile ez-Zübeyr onlar arasındaydı."367[120]

364[117] Hakim, (3/199-200) ma'rifetu's-sahâbe'de: Şâyet mürsel olmasaydı Buhârî ve Müslim'in şartına göre sahih bir hadisdir demekte, Zehebi de bu hususta ona muvâfakât etmiş bulunmaktadır. Elbanî de şöyle söylemektedir: Fakat bu hadisin mevsul bir şahidi vardır ki, bunu el-Beğavi rivayet etmiştir. Yine el-İsabe'de İshak b. Ebi Vakkas yoluyla şöyle dediği nakledilmektedir: Bana babamın anlattığına göre Abdullah b. Cahş şöyle demiştir deyip buna yakın bir rivayet zikretmekte ve sonunda şunları eklemektedir. Sa'd dedi ki: "Ben onu günün son saatlerinde gördüm. Burnu, kulağı bir ip ile asılı idi."

365[118] İbn Hişam, (2/73); İbn Sa'd, (3/1/85); Ayrıca bk. Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ, (1/148)

366[119] Buhârî, (7/433) Meğâzî

367[120] Buhârî, (7/432); Müslim -muhtasar olarak- (15/191) Fedâilu's-sahâbe.

Hafız (İbn Hacer) dedi ki: Buhari'nin: "Allah'ın ve Rasûlünün çağrısına koşanlar" buyruğu bu âyetin nüzul sebebi ile ilgili bir başlıktır ve bu âyet Uhud ile alakalıdır, demektir. İbn İshak dedi ki: Uhud Şevval ayının yarısında cumartesi günü olmuştu. Ertesi gün pazar Şevval ayının onaltısında Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in müezzini insanlar arasında "düşmanın arkasından gidileceğini ve dün savaşa katılanlar dışında bizimle birlikte kimse çıkmayacağını bildirdiğini" ilan etti. Cabir b. Abdullah çıkmak hususunda ondan izin istedi, ona beraberinde çıkması için izin verdi. Peygamber düşmana korku salmak ve başlarına gelen bu musibetin kendilerini düşmanlarını takib etmek hususunda güçten düşürmemiş olduğu kanaatini uyandırmak için çıkmıştı. Hamrau'l-Esed'e ulaşınca Huzaa'lı Sa'd b. Ebi Mabed ile karşılaştı. Abdullah b. Ebi Bekr'in bana anlattığına göre, ashabının karşılaştığı musibetten dolayı ona taziyetlerini bildirdi ve er-Ravha denilen yerde Ebu Sufyan ile beraberindekiler ile karşılaştığını ona söyledi. Onlar kendi kendilerini kınıyarak: Muhammed *Sallallahu aleyhi vesellem*'in ashabının önemli bir bölümünü ve eşrafını öldürdük de onların kökünü kurutmadan geri döndük, dediklerini ve Medine'ye geri dönmek istediklerini bildirdi. Bu sefer Ma'bed onlara: "Muhammed'in sizi takib etmek üzere Medine'de kalıp (Uhud'a) onunla birlikte gelmeyenlerden benzerini görmediğim bir topluluk ile arkanıza düşmüş bulunuyor", dedi. (İbn İshak) dedi ki: Bu onların görüşlerini uygulamaya koymaktan onları vazgeçirdi ve Mekke'ye geri döndüler. Abd b. Humeyd de İkrime'den buna yakın bir rivayeti mürsel olarak kaydetmektedir.[368[121]]

İmanî Dersler ve Ölçüler

Merhum İbnu'l-Kayyim bu ğazveden çıkartılan fıkhî sonuçları, hikmetleri ve güzel sonuçları oldukça geniş bir şekilde ele almıştır. Merhum İbnu'l-Kayyim zaten bir konuyu ele alıp hakkında söz söyledi mi, ondan sonra gelenlerin yeni bir şey söylemeleri çok zor olur ve ondan sonra gelenler bu meselede adeta ona muhtaç kalır. Biz de onun zikrettiklerini özetleyeceğiz. Eğer daha fazla bir şey söyleme imkânını da bulursak, onları da kaydedeceğiz. Yüce Allah bizleri ve onu rahmeti ile, rızası ile kuşatsın ve bizleri temenni ettiğimizin de ötesindeki emellere kavuştursun:

1. İbnu'l-Kayyim -Allah'ın rahmeti üzerine olsun- bu ğazvenin ihtiva ettiği fıkhî hükümler ile ilgili olarak açtığı bölümde şunları söylemektedir: Bu fıkhi hükümlerin bazıları şunlardır:

- Cihada başlamakla artık onu devam ettirmek bağlayıcı bir hüküm olur. Hatta zırhını giyinip silahlarını kuşanan ve cihada götüren işleri yapmaya başlayıp savaşa çıkmak için hazırlıklarını yapan bir kimse bile cihada çıktıktan sonra düşmanı ile savaşmadıkça geri dönemez.
- Müslümanlar bulundukları yerde düşmanları üzerine gelecek olurlarsa ona karşı yurtlarından dışarı çıkmaları icap etmez, aksine yurtlarında kalarak ve orada onlarla savaşmaları caizdir.
- İmam (İslam devletinin meşru başkanı) raiyesinin bazı mülklerinde -Malik hoşlanmayacak olsa dahi- bazı tasarruflarda bulunması caizdir.
- Buluğa ermemiş ve savaşma gücü bulunmayan çocuklara imam savaşa katılmaları için izin vermez.
- Kadınlar ile birlikte gazaya çıkmak ve cihadda onların hizmetlerinden yararlanmak caizdir.
- Enes b. en-Nadr ve diğerlerinin yaptığı gibi düşmanların arasına dalmak caizdir.
- İmam bir yara almış ise müslümanlara oturarak namaz kıldırır.
- Kişinin Allah yolunda öldürülmesi için dua etmesi caizdir.

368[121] Fethu'l-Bari, (7/432). Meğazi kitablarında meşhur olan da şudur. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ile birlikte Hamrau'l-Esed'e çıkıp gidenler Uhud'da bulunanların hepsidir. Bunların sayısı ise yediyüz kişi olup, onlardan yetmiş kişi öldürülmüştü. Buhârî'nin rivayetinin zahirinden anlaşılan ise Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* ile birlikte çıkıp gidenler yetmiş kişi idi. Doğrusunu en iyi bilen Allah'tır. Bazı ilim adamları bu iki rivayeti telif ederek şöyle demişlerdir: Yetmiş kişi öncelikle Hamrau'l-Esed'e ulaşanlardır. Daha sonra diğerleri de onların arkasından oraya ulaşmışlardır.

- Şehid hakkındaki sünnet uygulama yıkanmaması, cenaze namazının kılınmaması, elbiseleri dışındaki bir şeyle kefenlenmemesidir. Bunun yerine şehid kanıyla ve yaralarıyla defnedilir; ancak elbiseleri alınmış ise başka şeylerle kefenlenir.
- Şehidler hakkındaki sünnet uygulama, şehid düştükleri yerde defnedilmeleri ve başka bir yere taşınmamalarıdır.
- İki yahut üç kişinin aynı kabirde defnedilmesi caizdir. Kur'ân'ı daha çok bilen öne yerleştirilir.
- Cihada katılmamakta Allah'ın mazeretli kabul ettiği kimseler hakkında cihad vacib (farz) değilse bile cihada çıkmaları caizdir.
- Müslümanlar cihad esnasında kafir olduğu düşüncesiyle kendilerinden birisini öldürecek olurlarsa imamın onun diyetini Beytu'l-Mal'den ödemesi gerekir.369[122]

2. Yine İbnu'l-Kayyim *-Allah'ın rahmeti üzerine olsun-* özetle şunları söylemektedir:
Uhud vakasında ortaya çıkan bazı hikmetler ve güzel sonuçlar:
Şanı yüce Allah Al-i İmran suresinde bunların esaslarını ve en önemlilerini işaret etmiş bulunmaktadır. Yüce Allah bu vak'a ile ilgili olayları anlatmak üzere: *"Hani sen (bir sabah) erkenden mü'minleri savaşa elverişli yerlere yerleştirmek üzere ailenden ayrılmıştın."* (Al-i İmran, 3/121) ile başlamakta ve altmış âyet boyunca bu olaydan sözetmektedir. Bu güzel sonuçlardan bazıları:
Onlara masiyetin, bozguna uğramanın ve anlaşmazlığa düşmenin kötü âkıbetini göstermek ve onlara isabet eden bu musibetin aslında masiyetin uğursuzluğundan ötürü geldiğini öğretmektir. Nitekim yüce Allah şöyle buyurmaktadır:
"Muhakkak Allah size verdiği sözünü aynen yerine getirmiştir. Hani o zaman O'nun izniyle onları öldürüyordunuz. Nihayet sevmekte olduğunuzu size gösterdikten sonra yılgınlık gösterdiniz, verilen emir hakkında çekiştiniz, isyan ettiniz. İçinizden kiminiz dünyayı istiyor, kiminiz de âhireti istiyordu. Sonra sizi sınamak için sizi onlardan geri çevirdi. Bununla beraber sizi affetti." (Al-i İmran, 3/152)
Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e isyan etmelerinin, anlaşmazlıklara düşmelerinin ve bozguna uğramalarının akıbetini tattıktan sonra artık bozguna uğramaya sebeb teşkil eden hususlara karşı alabildiğine uyanık kaldılar ve oldukça tedbirli davrandılar, bu sebeplerden sakınabildikleri kadarıyla sakındılar.
Yüce Allah'ın rasûlleri ve ona tabi olanlar hakkındaki hikmetli takdiri, kimi zaman onların düşmanlarına karşı zafer kazanmaları, kimi zaman da onlara karşı zafer kazanılması şeklindedir. Fakat nihai güzel akıbet, Allah'ın Rasûllerinin ve onlara tabi olanlarındır. Böylelikle sadık ve samimi olan ve olmayan ayırdedilsin. Nitekim Herakliyus, Ebu Süfyan'a böyle demişti:
"Onlarla hiç savaştınız mı?" Ebu Süfyan:
"Evet" diye cevab vermişti. Herakliyus:
"Peki sizinle onun arasında savaş nasıldı?" diye sorunca, Ebu Süfyan:
"Değişik, kimi zaman o bize karşı zafer kazanıyor, bir diğerinde biz ona karşı zafer kazanıyoruz", demişti. Herakliyus:
"İşte peygamberler böylece sınanır. Fakat sonra da güzel âkıbet onların olur", demişti.370[123]
Samimi mü'min, yalancı münafıktan ayırdedilir. Yüce Allah müslümanları Bedir gününde düşmanlarına karşı muzaffer kılıp, onların bu zafer haberleri etrafa yayılınca onlarla beraber gerçekte onlarla birlikte olmayan kimseler de zahiren İslama girdi. Bundan ötürü yüce Allah'ın hikmeti gereği kullarına mü'min ile münafığı birbirinden ayırdedebilecek bir mihneti sebeb olarak halketti. Nitekim yüce Allah şöyle buyurmaktadır:
"Allah mü'minleri üzerinde bulunduğunuz bu halde asla terketmez. Nihayet murdarı temizden ayıracaktır. Allah size gaybı bildirecek de değildir. Fakat Allah peygamberlerinden kimi dilerse seçer." (Al-i İmran, 3/179)

369[122] *Zadu'l-Mead*, (3/311-318)'den kısaltılarak.
370[123] Buhârî, (1/30-41) Bed'u'l-vahy.

Allah'ın gerçek dostlarının ve hizbinin ubudiyetlerini, rahatlık ve bolluk zamanlarında da, darlık ve sıkıntılı zamanlarda da sevdikleri ve sevmedikleri hususlarda ortaya çıkarmak ister. Onlar sebat gösterecek olurlarsa gerçekten onun kullarıdırlar, demektir.
Şâyet yüce Allah her zaman onlara yardım etse, her yerde düşmanlarına karşı onlara zafer verse nefisleri azgınlaşır, dikleşir ve baş kaldırır. Yüce Allah kullarını ancak hem rahatlık, hem de bolluk bir arada ıslah eder. O bakımdan hikmeti gereği kullarının faydasına olanı tedbir eden O'dur.
O, onları mağlûbiyet ve güçlerinin kırılması ile mihnete uğratırsa zelil olur, kırılırlar. Bunun neticesinde de aziz olmayı ve ilahi yardıma mazhar olmayı hakederler. Nitekim yüce Allah şöyle buyurmaktadır:
"Andolsun ki siz zayıfken Allah size Bedir'de yardım etmişti." (Al-i İmran, 3/123)
Şanı yüce Allah mü'min kulları için lütuf ve mükâfat yurdunda amelleri ile ulaşamayacakları mevkiler hazırlamıştır. O bakımdan kendilerini bu mevkilere ulaştıracak sebebleri onlar için hazırlamış bulunmaktadır.
Her zaman esenlikte kalmak, yardıma mazhar olmak ve zenginlik ruhları azgınlaştırır ve dünyaya meylettirir. Bu ise nefsin yüce Allah'a doğru ve âhiret yurduna yol alışında ciddi bir çaba ve gayret göstermesini engeller.
Şanı yüce Allah kullarından kendisini sevmelerini ve rızası uğrunda kanları akan şahidler ve şehidler edinmek ister. Böyle bir dereceye ulaşmak ancak oraya götürecek sebep ve yollardan geçerek mümkün olur.
Şanı yüce Allah düşmanlarını helak etmek ve onları mahvetmek istediği vakit, onlara bunun sebeblerini hazırlar. Bu sebeplerin en büyüklerinden birisi de -kâfirliklerinden sonra- azgınlıkları, tuğyanları ve gerçek dostlarına eziyet vermekte aşırı gitmeleridir. Böylelikle o dostlarını günahlarından, kusurlarından arındırır. Bu yolla da düşmanlarının yok edilip, helak edilmelerini gerektiren sebebler daha da artar. Nitekim yüce Allah: *"Bir de Allah mü'minleri temizlesin, kâfirleri de helak etsin diye."* (Al-i İmran, 3/141) diye buyurmaktadır.
Uhud vakası Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in ölümünden önceki bir mukaddime ve bir haberci idi. Yüce Allah onlara sebat verdi ve Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in ölmesi ya da öldürülmesi dolayısıyla ökçelerinin üzerine gerisin geri dönüp gitmelerinden dolayı onları azarlamıştır. Aksine yapmaları gereken onun dini ve tevhidi üzerinde sebat etmek ve bu halde ölmektir. Yüce Allah şöyle buyurmaktadır:
"Muhammed ancak bir peygamberdir. Ondan evvel nice peygamberler gelip geçmiştir. Eğer o ölür veya öldürülürse, ökçelerinizin üstünde (dininizden) geriye mi döneceksiniz? Kim iki ökçesi üzerinde geriye dönerse o Allah'a elbette zarar veremez. Allah şükredenlere mükâfat verecektir." (Al-i İmran, 3/144)
3. Muhammed el-Gazzali özetle şunları söylemektedir:
Bedir vakası kâfirlerin ilâhî yardımdan mahrum kalıp yenildiklerini ifade ediyorsa, Uhud vakası da aynı şekilde münafıkların açığa çıkmaları faydasını getirmiştir. Nice zararlı görülen bir olay fayda sağlar. Nice bedenler hastalıklarla sıhhat bulur.
Bu vakada emirlere karşı gelmenin doğurduğu sonuçtan, derin bir ders alınabilir. Müslümanlar bu yolla itaatin değerini öğrenirler. Tek bir emrin hükmü altında bulunan bir cemaat yahutta fertleri ve kesimlerine dizginlenemeyen ferdi arzuların egemen olduğu bir cemaat; hiçbir mücadele ve çarpışmada başarı elde edemez. Hatta ne savaşta, ne barışta bu gibi toplumlar şerefli olamazlar. Mü'miniyle, kâfiriyle bütün ümmetler bu gerçeği bilirler.
Karışıklığa ve baş kaldırmaya en hızlı koşan insanlar başkanlığa göz dikmekle birlikte, başkanlıktan uzaklaştırılan kimselerdir. Abdullah b. Ubeyy işte kendi özel istekleri uğrunda bir ümmetin geleceğini feda eden böyle bir kesime örnektir. Savaşın gelişmesi nasıl bir seyir alırsa alsın, yerlerinden ayrılmamak şeklindeki emirlere karşı gelen okçular ise, bir zaaf ve şaşkınlık dönemi geçirdiler. Bu esnada dünya sevgisi ve dünyanın geçici metaına yöneliş türünden nefislerinde yer etmiş bazı kalıntılar uyanıverdi. Bunun akabinde de olanlar oldu. İşte bundan dolayı müslümanlar işleri aleyhlerine ters çeviren o musibetten ötürü dehşete

kapılınca yüce Allah onlara bu işin kaynağının kendileri olduğunu açıkladı. Yoksa o onlara vermiş olduğu bir sözü gerçekleştirmezlik etmedi, herhangi bir haklarını vermeyerek onlara zulmetmedi:
"Böyle iken başlarına iki katını getirdiğiniz bir musibet gelip size çatınca mı: 'Bu bize nereden geldi?' dediniz. Deki: 'O kendinizdendir.' Şüphesiz Allah herşeye güç yetirendir." (Al-i İmran, 3/165)371[124]
4. el-Kasımî yüce Allah'ın: *"Sonra sizi sınamak için sizi onlardan geri çevirdi. Bununla beraber sizi affetti. Allah mü'minlere lütufkârdır."* (Al-i İmran, 3/152) buyruğunu açıklarken şunları söylemektedir:
Yani sizi onlara zarar vermekten alıkoydu. Nihayet durum değişti, zafer yer değiştirdi. Bunda açıkça görüldüğü üzere mü'minlere bir çeşit lütufkârlık vardır. "Sizi sınamak için" yani sizi onlardan geri çevirmeyi yüce Allah'a tevbe etmeniz için, size bir mihnet kılmak için, O'na dönüp, O'ndan mağfiret dilemeniz için, bu mihnette onun emrine muhalefet ettiniz ve ganimete meylettiniz. Daha sonra yüce Allah şu buyruklarıyla onları affettiğini onlara bildiriyor: *"Bununla beraber sizi affetti."* İmanınız dolayısıyla size böyle bir lütufta bulundu. *"Allah mü'minlere lütufkârdır."* Bütün hallerde böyledir. Zafer halinde olsun, ibtilâ halinde olsun. Çünkü Allah'ın ibtilâsı gizli bir lütuf ve ihsandır. Böylelikle zorluklara karşı sabra, sıkıntılı hallerde sebata eğitilmiş olsunlar, yakînleri sağlamlaşsın ve yakîn onların bir melekesi haline gelsin. Yüce Allah'ın hiçbir toplumun halini onlar kendi nefislerindekini değiştirmedikçe, değiştirmeyeceğini kesin olarak bilsinler, dünyaya, dünyanın süslerine meyletmesinler, hakkı unutmasınlar. Böyle bir musibet bazı kimseler için dünyevi bir ceza olsun ki bu yolla günahlarından arınsınlar ve şehadet mertebesine nail olsunlar. Yüce Allah'a tertemiz bir şekilde kavuşsunlar. Bu anlamdaki açıklamaları el-Kâşânî yapmıştır.
Daha sonra şöyle söylemektedir: Yüce Allah'ın: *"Nihayet sevmekte olduğunuzu size gösterdikten sonra"* buyruğunda masiyetin büyüklüğüne dikkat çekilmektedir. Çünkü onlar yüce Allah'ın kendilerine verdiği sözü yerine getirmekle, onlara ikramda bulunduğunu gördüklerinde; yapmaları gereken masiyetten uzak durmaktı. Fakat masiyeti işlemeye kalkıştıklarında bu ilahi lutuf ve ikramdan mahrum edildiler.
Yüce Allah'ın: *"Bununla beraber sizi affetti."* buyruğunun zahirinden anlaşıldığına göre yüce Allah tevbe etmeden onları affetti. Çünkü burada tevbeden sözedilmemektedir. Bu da yüce Allah'ın bazan büyük günah sahiblerini affedebileceğinin delilidir.
Yüce Allah'ın: *"Allah mü'minlere lütufkârdır."* buyruğu hakkında da şunları söylemektedir: Bu, büyük günah işleyen kimsenin mü'min olduğunun delilidir. Çünkü bu âyet-i kerimede sözü edilen günah büyük bir günahtır.372[125]
5. Yine el-Gazzalî şöyle demektedir: Müslümanların duydukları acı ve ıstırabı kalblerine gömmelerine, başlarına gelen musibetin sebeb olduğu kederlere teslim olmayışlarına rağmen etraflarındaki düşmanların çokluğu kendilerini zayıf düşüren etkenlere direnmelerine sebeb teşkil edip, yine de insanlara hala güçlü olduklarını ve bu güçleriyle kendilerine zarar vermek için tetikte bekleyenlerin tuzaklarını boşa çıkarabilecek durumda olduklarını da gösterdiler. Onların durumları şairin şu beyitinde ifade ettiği hale uygundur:
"Musibetimize sevinenlere karşı metanetli görün ve sen onlara
Benim zamanın musibetlerinden ötürü sarsılmayacağımı göster."373[126]

371[124] Muhammed el-Gazzali, Fıkhu's-Sîyre, (286-287)
372[125] el-Kasimî, *Mehasinu't-Te'vil*, (4/253-254)'den kısaltılarak
373[126] Gazzali, *Fıkhu's-Siyre*, (290)

10. UHUD SAVAŞI VE HENDEK SAVAŞI ARASINDA OLAN OLAYLAR

- Üçüncü yılda Raci’ Günü,
- Dördüncü Yılda Maûne Kuyusu Hadisesi,
- Beni Nadir’in yurtlarından çıkarılması,
- İkinci Bedir Gazâsı,
- Beşinci yılda Dûmetu’l-Cendel Gazâsı,
- Hicri dördüncü yılda geçen diğer bazı olaylar.

UHUD SAVAŞI VE HENDEK SAVAŞI ARASINDA OLAN OLAYLAR

1. Racî' Günü

Ebu Hureyre *Radıyallahu anh*'den şu rivayet edilir: "Nebi *sallallahu aleyhi vessellem* on kişilik bir grubu davetçi olarak gönderdi. Başlarına Asım b. Ömer b. el-Hattâb'ın (ana tarafından) dedesi Asım b. Sâbit'i emir olarak görevlendirdi. Grup, Usfan ile Mekke arasında bir yere gelince Huzeyl kabilesinden Lihyanoğulları denilen bir oymağa onların vardığı bildirildi. Lihyanoğullarından yüz kadar okçu, onların peşine düşüp izlerini sürerek konakladıkları yere geldi. Orada, davetçilerin Medine'den yanlarına azık olarak aldıkları hurmaların çekirdeklerini gördüler.
"Bu, Yesrib (Medine) hurmasıdır" dediler. Davetçi gruba ulaşıncaya kadar izlerini sürdüler. Onlar, Asım ve arkadaşlarına yetişince Asım ve arkadaşları bir tepeye sığındılar. Okçular gelip onların etrafını kuşattılar ve
"Yanımıza inerseniz sizden hiçbir kimseyi öldürmeyeceğimize kesin söz veriyoruz" dediler. Asım:
"Ben, bir kâfirin himayesine girip aşağı inmem" dedi ve
"Allah'ım! Nebini durumumuzdan haberdar et!" diye dua etti. Bunun üzerine savaşmaya başladılar. Sonunda, Asım'ın da içinde bulunduğu yedi kişiyi ok atarak öldürdüler. Geriye; Hubeyb, Zeyd ve başka biri daha kaldı. Okçular onlara öldürmeyeceklerine dair kesin söz verdiler. Bu söz üzerine onlar da okçuların yanına indi. Okçular onları yakalayınca yaylarının kirişlerini söküp onlarla üçünü de bağladılar. Hubeyb ve Zeyd'in yanındaki üçüncü kişi -ki o Abdullah ibn Târik'tir- bunu görünce "Bu, verilen söze ihanetin başlangıcı" diyerek onlarla gitmemek için direndi. Müşrikler, onu beraberlerinde götürebilmek için uğraştılar ama o bunu yapmadı ve onu öldürdüler. Hubeyb ve Zeyd'i alarak yola çıktılar. Mekke'ye gelince de onları sattılar. Hubeyb'i Amir b. Nevfel'in oğullarından Hâris oğulları satın aldı. Çünkü Hubeyb Bedir savaşında Hâris'i öldürmüştü. Hubeyb, (haram aylar geçinceye kadar) onların yanında esir olarak kaldı. Onlar, Hubeyb'in öldürülmesi kararında birleşince, Hubeyb, Hâris'in kızlarından traş olmak için bir ustura istedi ve bir kadın ona ustura verdi. Kadın bunu şöyle anlatır: Çocuğum ben farkına varmadan onun yanına gitti. Hubeyb onu dizine oturttu. Bunu görünce çok korktum. Korktuğumu anlayınca elinde ustura olduğu halde bana şöyle dedi:
"Onu öldüreceğimden mi korkuyorsun? Allah'ın izniyle böyle bir şey yapacak değilim." Kadın şöyle dedi:
"Hubeyb'den daha hayırlı bir esir görmedim. O günlerde Mekke'de hiç bir meyve olmadığı ve zincirlerle bağlı olduğu halde onu üzüm salkımı yerken gördüm. Bu ancak Allah'ın ona verdiği bir rızıktı." Hubeyb'i öldürmek için Harem bölgenin dışına çıkardılar. Hubeyb dedi ki:
"Beni bırakın da iki rekat namaz kılayım." Namazdan sonra yanlarına gelip
"Eğer ölümden korktuğum için namazı uzattığımı zannetmeyecek olsanız daha da kılardım." Öldürülmeden hemen önce iki rek'at namaz kılmayı ilk başlatan o idi. Hubeyb şöyle dedi:
"Allah'ım! Kaç kişi olduklarını say (ve onları teker teker öldür.) Sonra şu şiiri söyledi:
"Müslüman olarak öldürüleyim de
Hangi yana düşersem düşeyim aldırmam!
Bu, Allah rızası içindir ve O dilerse,
Parçalanmış bir cesedin azâlarını mübârek kılar."
Daha sonra Ukbe b. el-Haris yanına giderek onu öldürdü. Kureyşliler, Asım'ın cesedinden bir parça getirmeleri için onu tanıyan adamlar gönderdiler. Çünkü Asım, Bedir savaşı'nda Kureyş'in ileri gelenlerinden birini öldürmüştü. Allah da onun üzerine bulut gibi arı sürüsü

gönderdi ve bu arı sürüsü onu Kureyş'in adamlarından korudu. Onun cesedinden hiç bir şey alamadılar.[374[127]]

İmâni Dersler ve Ölçüler:

1. Hafız (İbn Hacer) şöyle der: Hadiste, üzerinde bir kâfirin hükmünün geçerli olmasını kabullenememesi nedeniyle esirin, kendisine verilen güvenceyi reddedebileceği ve öldürülse bile kendisini teslim etmeyebileceğine işaret vardır. Bu, zor olanı yapmak isterse olur. Ruhsatla amel etmek isterse yaşam güvencesi isteyebilir. Hasan el-Basrî şöyle der: Bunda bir beis yoktur. Sufyan es-Sevri ise şöyle demiştir: Bunu hoş görmem. Yine hadiste; müşriklere verilen sözü yerine getirmek, çocuklarını öldürmekten kaçınmak, öldürülmek istenene iyi davranmak, velilerin kerametini isbat, müşriklerin tümüne beddua etmek, öldürülmeden önce namaz kılmak zikredilmiştir. Ayrıca yüksek sesle şiir okuma olayı vardır. Öldürülmeden önce yüksek sesle şiir okuması Hubeyb'in inancının kuvvetine ve dininde kararlılığına delildir.
Hadiste, Allah'ın müslüman kulunu dilediği şekilde imtihan etmesine işaret edilmiştir. Bu, ona sevap kazandırmak içindir ve Allah, onun bu sevabı kazanacağını önceden bilir. Şayet, Rabbin dilemeseydi onlar bunu yapamazlardı. Yine, müslümanın duasının yerine getirilmesi, ona hayatında ve öldükten sonra hürmetle davranılması ve düşündükçe buna benzer anlamlar hadiste belirtilmiştir. Allah, Asım'ın duasına, cesedini müşriklerden koruyarak karşılık vermiştir. Şehadetle şereflendirmek için onu öldürmelerine engel olmamıştır. Cesedinin parçalanmasına ve saygınlığının çiğnenmesine imkan vermemesi onun kerametindendir. Ayrıca, Kureyş müşriklerinin haram bölgeyi ve haram ayları kutsal gördüğüne de işaret vardır.[375[128]]
2. Hadiste; sahabenin, Nebi *sallalahu aleyhi ve sellem*'in sünnetine verdiği büyük öneme işaret vardır. Hubeyb, müşriklerin elinde esir olmasına ve vakit geçirilmeden öldürüleceğini bilmesine rağmen traş olma sünnetini yerine getirmeye dikkat ediyordu. Bunun için ödünç ustura istedi. Burada, ümmetin içerisinde bulunduğu durum nedeniyle müslümanların bu gibi şeylerle meşgul olmamaları gerekir gerekçesiyle bir çok sünneti ve hatta farzlardan bir çoğunu önemsemeyenlere bir ibret vardır. Gerçekte, sünnete önem verilmesi ve İslâm'ın ölçülerinin topluca ele alınmasıyla, Allah'ın dinini hakim kılmaya çalışma arasında bir çelişki yoktur.
Allahu Teâlâ şöyle buyurur:
"Allah, kendisine (kendi dinine) yardım edenlere muhakkak surette yardım eder." (el-Hacc, 22/40)
"Eğer siz Allah'a (Allah'ın dinine) yardım ederseniz O da size yardım eder, ayaklarınızı kaydırmaz." (Muhammed, 47/7)
Allah *azze ve celle*'ye yardım, dinine yardım etmek ve şeriatıyla amel etmektir. Allah yardımcımız olsun!

2 -Maune Kuyusu Hadisesi

Enes b. Mâlik *Radıyallahu anh*'den şu rivayet edilir: "Rı'l-Zekvan, Usayye ve Benî Lıhyân kabileleri Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'den düşmana karşı yardım istediler. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onlara Ensardan yetmiş kişiyi yardıma gönderir. Onları,

---

374[127] Buhârî, bkz. *el-Meğâzi* (7/437-438), Ahmed, *el-Müsned* (2/310) İbn İshak'ın rivayetinde Asım b. Ömer'den Katâde'nin şöyle dediği zikredilir: "Asım b. Sâbit, hiçbir müşrikin ona değmeyeceğine ve hiçbir müşrike değmeyeceğine dair Allah'a söz vermişti. Ömer, Asım'ın haberi kendisine gelince şöyle diyordu: "Allah, mü'min kulunu hayatında koruduğu gibi öldükten sonra da korur."
375[128] *Fethu'l-Bârî* (7/444-445).

o vakit "Kurrâ" diye isimlendirirdik. Gündüz odun toplar, geceleyin namaz kılarlardı. Mekke ile Usfan arasında bulunan Maûne Kuyusu'na gelince ihanet ederek onları öldürdüler. Bu, Nebi *sallalahu aleyhi ve sellem*'e bildirildi ve Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* bir ay müddetince sabah namazlarında Arap kabilelerinden bazılarına Rı'l-Zekvân, Usayye ve Beni Lıhyân'a beddua ederek kunutta bulundu. Enes dedi ki: Onlar hakında Kur'an olarak şunu okurduk, sonra bu nesh olundu: "Bizden kavmimize iletiniz ki, bizler Rabbimize kavuştuk. O bizden hoşnud oldu, bizi de hoşnud eti."376[129] Bu, muhtasar bir rivayettir. Sahih'te olduğu için önce bunu zikrettik.

Burada, Ahmed'in ve Taberâni'nin değişik senetlerle rivâyet ettiği başka rivayetler de var. Heysemi bu senetler için, "Ricalleri, sahihin ricalleridir" der. Bunlardan biri, Abdurrahman b. Kaib b. Mâlik ve başkalarının rivayet ettiğidir. Mulaibu'l-Esinne denilen Amir b. Mâlik, müşrik olarak Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* yanına gelir. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onu İslâm'a çağırır ve şöyle der:

"Ben müşrik birinin hediyesini kabul etmem." Amir b. Mâlik,

"Ey Allah'ın Rasulü! Elçilerinden dilediğini gönder, ben onu koruyacağım" der. Bunun üzerine Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Necd ahâlisine davetçi olarak bir grup gönderdi. Bu grubun içinde kendisine "Mu'tik Liyemût" denilen Münzir b. Amr es-Sâidi de vardı. Amir b. Tufeyl onları haber aldı ve Süleymanoğullarını savaşa çağırdı. Onlar da, onunla birlikte savaşa çıktılar. Ve Maûne Kuyusu yakınlarında Amr b. Umeyye ed-Dâmrî hariç hepsini öldürdüler. Amir b. Tufeyl onu alıp serbest bıraktı.

Sahihi (Buhari)'de Hişam b. Urve'den şu rivayet edilir: Babam bana şunu anlattı. Maûne Kuyusu yakınlarında onlar öldürülüp Amr b. Umeyye ed-Dâmrî'nin de esir edildiği vakit Amir b. Tufeyl bir ölüyü göstererek ona

"Bu kim?" dedi. Amr b. Umeyye,

"Bu, Amir b. Fuheyra'dır" dedi. Amir b. Tufeyl dedi ki:

"Öldürüldükten sonra onun semaya kaldırıldığını gördüm. Öyle ki gökle yer arasındayken ben ona bakıyordum. Sonra geri konuldu." Nebi sallalahu aleyhi ve sellem'e haberleri ulaşınca onların şehadetini duyurarak şöyle buyurdu:

"Arkadaşlarınız şehit edildiler. Onlar, Rabblerine şöyle dua etmişlerdi:

"Rabbimiz! Kardeşlerimize bizim durumumuzu; bizim senden râzı olduğumuzu, senin de bizden râzı olduğunu bildir." Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* bu olayı sahabilerine bildirdi.

Maûne Kuyusu günü öldürülen sahabiler içinde Urve b. Esmâ İbni's-Salt da vardı. Urve İbnu'z-Zubeyr onun ismiyle isimlendirildi. Yine Münzir b. Amr onların arasındaydı. Münzir de onun ismiyle isimlendirildi.377[130]

Buhari'nin rivayetinde Enes *Radıyallahu anh*'den şu nakledilir: "Haram b. Milhan şöyle dedi: "Bana, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in etkinliğini tebliğ etmem için eman verir misiniz?" O böyle konuşurken. Bir adama gizlice işaret ettiler. O da Haram'ın arkasından gelerek mızrağını sapladı. Hemmâm dedi ki: "Sanırım mızrak onu delip geçti. Haram bunun üzerine şöyle dedi:

"Allahu ekber! Kâbe'nin Rabbi'ne yemin olsun ki başardım!"378[131]

Enes *Radıyallahu anh*'den şöyle dediği rivayet edilir: "Enes'in dayısı Haram b. Milhan, Maûne Kuyusu günü mızrakla vurulduğu zaman kanı eliyle yüzüne ve başına sürerek şöyle dedi: "Kâbe'nin Rabbi'ne yemin olsun ki başardım!"379[132] Bu olay İbn İshak'ın tercih ettiği görüşe göre hicrî dördüncü yılın Safer ayında olmuştur. Bu görüşe; İbn Kayyım Zâdu'l-Mead'da ve başkaları da katılmıştır.

376[129] Buhârî (7/445) *el-Megâzi,* Müslim (13/46-47) *el-İmâra.*
377[130] Buhârî (7/450) *el-Meğâzi.*
378[131] Buhârî (7/446) *el-Meğâzi.*
379[132] Buhârî (7/446) *el-Meğâzi.*

İmanî Dersler ve Ölçüler

1. Gazali şöyle der: "İslâm'ın Arap Yarımadası'ndaki varlığını sağlamlaştırmasındaki başarısı bir çok kalbi sapmaktan korumuştur. Şüphe yok ki müslümanların geleceği düşünmeleri ve daha çok fetih arzulamaları İslâm'a kin duyanların kinlerini artırdı. İntikam ve düşmanlık için bekleyenler kendi kendilerini aldatarak müslümanları şu şeklide tanımlıyorlardı:
"O zaman münafıklarla, kalplerinde hastalık bulunanlar, (sizin için) "Bunları, dinleri aldatmış" diyorlardı. Halbuki kim Allah'a dayanırsa, bilsin ki Allah Aziz'dir, Hakim'dir." (el-Enfâl: 8/49)
Ancak bu düşmanlık Bedir Zaferi'nden sonra uzun bir süre gizli kaldı. Belki de bu zafer, tereddüt içerisinde bulunan zayıf kimselerin çoğunu yeni dinin bayrağı altında toplanmaya sevketti. Olaylar müslümanların aleyhine değişip, müslümanlar bazı yenilgilere uğrayınca bastırılmış kinler yeniden alevlendi ve İslâm düşmanları her yerde müslümanlarla savaşa kalkıştı.[380[133]]
2. Bu kıssada Ebu Bekr'in mevlâsı Amir b. Fuheyra için açık bir keramet vardır. Keramet, dostlarından biri üzerinde Allah *azze ve celle*'nin gösterdiği olağan dışı rahmani bir olaydır. Samimiyetlerinin işaretleri ve imanlarının belirtileri apaçık olan, cihatları göz kamaştıran Sahabe-i Kiram'dan buna daha layık kim olabilir!
Yine bu kıssada Haram b. Milhân'ın açık bir menkıbesi vardır. Onun, şehadeti arzu etme ve şehit olmayı temenni etmedeki samimiyetine işaret vardır. Öyle ki, yüzünden ve başından kan sızınca "Kâbe'nin Rabbi'ne yemin olsun ki kazandım" der. Allahu Teâlâ'dan bizlere lütfundan bağışlamasını ve bizleri kendi yolunda şehadetle rızıklandırmasını dileriz. Bu, günahlara keffaret olur. Ve bizleri, o önder imamlara ve şerefli velilere kavuşturmasını dileriz.
3. Maûne Kuyusu olayı ve diğerleri Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in gaybı bilmediğine delildir. Buna başka deliller de işaret eder. Bunlardan biri Allah *azze ve celle*'nin şu kavlidir.
"De ki: Eğer ben gaybı bilseydim elbette daha çok hayır yapmak isterdim ve bana hiç bir fenalık dokunmazdı." (A'râf: 7/188)
Allah *azze ve celle*, yalnız O, gaybı bilendir. Peygamberler ve melekler, Rabblerinin kendilerine bildirdiğinin dışında gayb hakkında bir şey bilmezler.
"O bütün görülmeyenleri bilir. Sırlarına kimseyi muttali kılmaz. Ancak, (bildirmeyi) dilediği peygamber bunun dışındadır. Çünkü O, bunun önünden ve ardından gözcüler salar." (el-Cinn: 72/26-27)

3- Benu Nadir'in Yurtlarından Çıkarılması [381[134]]

İbn İshak şöyle der: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* daha sonra kendisi dokunulmazlık verdiği halde (Yezid b. Ruman bana böyle rivâyet etti) Amr b. Umeyye ed-Damrî tarafından öldürülen Amiroğullarından bu iki kişinin diyeti konusunda yardımcı olmaları gerektiğini bildirmek üzere Benû Nadir'e gitti. Benû Nadir ve Beni Amir arasında bir anlaşma ve ittifâk vardı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* öldürülen bu iki kişi hakkında onların yardımcı olmalarını bildirmek için gelince dediler ki:

[380[133]] Fıkhu's-Sîre (298)

[381[134]] Buhârî *Rahmetullahi aleyh* Beni Nadir hadisini *Kitâbu'l-Megâzi*'de Bedir savaşından sonra zikreder ve muallak olarak Zuhri'den, o da Urve'den şunu rivayet eder: Bedir savaşı'ndan sonra altıncı ayın başında ve Uhud Savaşı'ndan önceydi. Yine, İbn İshak'ın bu konudaki görüşünün değişikliğine işaret ederek şöyle der: İbn İshak (bu olayı) Maûne Kuyusu ve Uhud'dan sonra kabul eder. Bkz. *Fethu'l-Bârî* (7/382)
İbn Kayyım şöyle der: Muhammed b. Şihâb ez-Zûhri Beni Nadir Savaşı'nın Bedir'den altı ay sonra olduğunu öne sürer. Bu ya onun yanılmasıdır ya da ona hatalı aktarılmıştır. Bilakis, hiçbir şüphe olmayan şey bu olayın Uhud'dan sonra olduğudur. Bedir'den altı ay sonra olan Beni Kaynuka Savaşı'dır. Kureyza, Hendek'ten sonra; Hayber de Hudeybiyye'den sonra olmuştur. (3/249).

“Evet, ey Eba’l-Kâsım! Yardımcı olmamızı dilediğin şekilde sana yardım edeceğiz.” Sonra aralarında yalnız kaldılar. Dediler ki:
“Bu kişiyi bir daha bu halde bulamazsınız.” Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onların evlerinden birinin duvarı dibinde oturuyordu. Şöyle dediler:
“Hangi adam bu evin üzerine çıkar ve üzerine bir kaya yuvarlar da bizi ondan kurtarır?” Onların içinden Amr b. Cahhâş b. Ka’b adında biri bu işi gönüllü olarak üzerine aldı. Dediği gibi Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in üzerine kaya atmak için evin üzerine çıktı. Bu arada Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* aralarında Ebu Bekr, Ömer ve Ali’nin de bulunduğu bir grup sahabeyle (Allah onlardan razı olsun) birlikteydi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’e yahudilerin yapmak istedikleri semâdan bir vahiyle bildirildi. Bunun üzerine Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* kalktı ve Medine’ye dönmek üzere yola çıktı. Nebî *sallalahu aleyhi ve sellem* sahabilerini bekletince sahabiler O’nu aramaya çıktılar. Medine’den bir adama rastladılar ve ona Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’i sordular. Adam da:
“O’nu Medine’ye girerken gördüm” dedi. Bunun üzerine sahabiler Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in peşinden gittiler ve O’na ulaşınca Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onlara Yahudilerin yapmak istedikleri ihaneti haber verdi. Onlara, Beni Nadîr’in üzerine yürümek ve Beni Nadir ile savaşa hazırlanmalarını emretti.
İbn Hişam şöyle der: “Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Medine’de vekil olarak İbn Ümmi Mektûm’u bıraktı. İbn İshak şöyle der: “Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* yanındakilerle Beni Nadîr’e varıncaya kadar yürüdü. İbn Hişam:
“Bu, Rebiulevvel ayında idi. Onları altı gece kuşatma altında tuttu. Ve bu arada içkiyi haram kılan âyet indi.
İbn İshak şöyle der: “Nadir oğulları kalelere sığındılar. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* hurma ağaçlarının kesilmesini ve yakılmasını emretti. Bunun üzerine onlar:
“Ey Muhammed! Sen bozgunculuğu yasaklar, bozgunculuk yapanı ayıplardın. Ne oluyor da hurmalıklar kesiliyor ve yakılıyor” diye bağırdılar.
Şöyle der: “Aralarında Abdullah b. Ubeyy b. Selûl, Vedîa, Mâlik b. Ebi Gavgal, Suveyd ve Râis’in de bulunduğu Beni Avf b. Hazreç’ten bir grup Beni Nadir’e
“Yerinizde kalın, biz sizi teslim etmeyeceğiz. Sizinle savaşılırsa biz de sizinle birlikte savaşırız. Siz yerinizden çıkartılırsanız biz de sizinle birlikte çıkarız” şeklinde haber gönderdi. Nadir oğulları onlardan bu yardımı bekledi fakat onlar bunu yapmadılar. Allah, kalplerine korku saldı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’den kendilerini topraklarından çıkarmasına karşın kan dökmemesini ve develerin taşıyabileceği kadar -silahlar hariç- mallarından yanlarına almayı istediler. O da bunu kabul etti. Develerin taşıyabileceği kadar mallarını yanlarına aldılar. Onlardan biri evini yıkarak kapısını çıkardı, devesinin üzerine koydu ve onunla yola koyuldu. Nadir oğulları böylece Hayber’e doğru çıktılar. Bazıları da Şam’a yürüdü.[382[135]]
Bu savaşta el-Haşr Suresi’nin tamamı nazil oldu. Bu sure en-Nadir Suresi olarak da isimlendirilir. Saîd b. Cubeyr’den şöyle dediği rivayet edilir: “İbn Abbas’a dedim ki: el-Haşr Suresi... Şöyle dedi: en-Nadir Suresi de[383[136]] İbn Ömer *Radıyallahu anh*’dan şöyle dediği rivayet edilir: “Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Nadir oğullarının Hurma ağaçlarını yaktırdı ve kestirdi. Bu yer, Buveyre Mevkiidir. Bunun üzerine şu ayet indi:
“Hurma ağaçlarından, herhangi birini kesmeniz veya olduğu gibi bırakmanız hep Allah’ın izniyledir.” (el-Haşr, 5)[384[137]]
İbn Ömer *Radıyallahu anh*’dan Nebi -*sallalahu aleyhi ve sellem*-’in Nadiroğulları hurmalığını yaktırdığı rivayet edilir. İbn Ömer der ki: Bu hurmalık hakkında Hassân b. Sâbit şunları söyler:

382[135] İbn Hişam *Sîre*’de rivayet eder. Bkz. *Ravdu’l-Unuf* (3/140, 141).
383[136] Buhârî (7/383) *el-Meğâzi*.
384[137] Buhârî (7/383) *el-Meğâzi*, Müslim (12/50) *el-Cihad ve’s Siyer*.

Lueyyoğullarının efendileri aleyhine kolay oldu
Buveyre'de yayılan yangın
İbn Ömer *Radıyallahu anh* şöyle der: Bunun üzerine Ebu Süfyan İbnu'l-Hâris ona şöyle cevap verir:
Allah bu yakmayı bir iş edip de sürdürsün
Ve Medine etrafını da alevli bir ateş yaksın
Yakında bileceksin Buveyre'ye hangimiz uzakta olacak
Ve bileceksin (Mekke ve Medine) arazilerimizden hangisi zarar görecek.[385[138]]
Suheyli şöyle der: "Beni Nadir'in mallarının Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e ait olduğunda kimse ihtilaf etmedi. Çünkü müslümanlar onların üzerine ne atla ne de deveyle saldırdılar. Aslında aralarında hiç bir çarpışma olmadı."

İmâni Dersler ve Ölçüler

1. Gazali şöyle der: Bu savaşta el-Haşr Suresi bütünüyle nazil oldu. Yahudilerin kovuluşu surenin başında Allah *azze ve celle*'nin şu kavliyle vasfedilir:
"Ehl-i Kitap'tan inkâr edenleri, ilk sürgünde yurtlarından çıkaran O'dur. Siz onların çıkacaklarını sanmamıştınız. Onlar da kalelerinin, kendilerini Allah'tan koruyacağını sanmışlardı. Ama Allah, onlara beklemedikleri yerden geliverdi." (el-Haşr, 59/2)
Sonra Kur'an; yahudilere, müslümanlara ihanetlerinde ve savaşta yardıma çalışan, onları erzak ve mühimmat yardımı sözü vererek müslümanlarla savaşmaya teşvik eden Medine münâfıklarının bu davranışını gözönüne seriyor: Şöyle buyurur:
"Münâfıkların Kitap ehlinden dostlarına: Eğer siz yurdunuzdan çıkarılırsanız, mutlaka biz de sizinle beraber çıkarız; sizin aleyhinizde kimseye asla uymayız. Eğer savaşa tutuşursanız, mutlaka yardım ederiz, dediklerini görmedin mi? Allah, onların yalancı olduklarına şahitlik eder." (el-Haşr, 59/11)
2. Muhammed Said Ramazan el-Buti şöyle der:
"Bu, yahudilerin içine işlemiş hıyanet ve ahde vefâsızlığın ikinci kez tezâhürüdür. Daha önce Beni Kaynuka'nın yeltendiği olayda yahudilerin hıyanetinin başka bir şeklini görmüştük. Bu, sayılamayacak kadar olayın doğruladığı tarihi bir gerçektir. Onları kuşatan ilahî lânetin sırrı da buradadır. Bu lâneti, Allah Teâlâ'nın şu kavlindeki açıklaması da tescil etmiştir:
"İsrailoğullarından kâfir olanlar Davud ve Meryem oğlu İsa diliyle lanetlenmişlerdir. Bunun sebebi, söz dinlememeleri ve sınırı aşmalarıdır." (el-Maide: 5/78)
Şöyle der: Beni Nadir'in hurma ağaçlarını kesme ve yakma olayı ittifakla sabittir. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in bu ağaçlardan kestirdiği sadece bir kısmıdır. Kalanları öylece bırakmıştır. Nebi *Sallallahu aleyhi vesellem*'in bir kısmını kestirip bir kısmını da bırakarak yaptığı bu işi doğrular nitelikte Kur'an ayeti nazil olmuştur: Bu, Allahu Teâlâ'nın şu kavlindedir:
"Hurma ağaçlarından, herhangi birini kesmeniz veya olduğu gibi bırakmanız hep Allah'ın izniyledir." (el-Haşr: 59/5)

[385[138]] Buhârî (7/383) *el-Meğâzi*, Müslim (12/50-51) *el-Cihad ve's-Siyer*. Şiirde geçen "surât" kelimesi "seriyyun"nun çoğuludur ve bu kelime de reis anlamındadır. "Mustetîr" yanan anlamındadır. Hafız (İbni Hacer) şöyle der: Hassan bunu Kureyş'i kınamak için söyledi. Çünkü onlar, Nadir oğullarını ahidlerini bozmaları için kandırmışlar ve bunu onlardan istemişlerdi. Nebi -*Sallallahu aleyhi vesellem*- kendilerine yönelirse onlara yardım edeceklerini vadetmişlerdi.
"Ebu Sufyan b. Haris" İbni Abdilmuttalib'dir. Yani Nebi -*Sallallahu aleyhi vesellem*-'nin amcasının oğludur. O vakit, henüz müslüman olmamıştı. Mekke'nin fethinden sonra müslüman oldu. "Bileceksin hangimiz uzakta olacak" ta geçen "binuzhin" kelimesi vezin ve anlam bakımından "bibu'din" in aynısıdır. "Tedîru" kelimesi ise "dayr" dan gelmedir. Bu ise zarar anlamındadır. Ebu Sufyan bu sözle, Beni Nadir'in arazilerinin harap edilmesinin yakınlarındaki Ensâr'ın arazilerine zarar verdiğini ve Kureyş'in arazilerinin ise uzakta kaldığı için zarar görmediğini kasteder.

Alimlerin geneli bu olaydan, düşman ağaçlarının yok edilmesi konusundaki şer'î hükmün imam'ın ya da komutanın düşmana zarar verme açısından uygun görmesine bağlı olduğu görüşünü çıkarmıştır. Durum gerektirdiğinde kâfirlerin ağaçlarını kesmenin ve yakmanın mubah olduğu noktasında söylediklerimiz İbni Ömer *Radıyallahu anh*'in mevlâsı Nafi'nin, Mâlik'in, Sevrî'nin, Ebu Hanife'nin, Şafiî'nin, Ahmed, İshak ve Cumhuru Fukahânın görüşüdür.
Leys b. Sa'd, Ebu Sevr ve Evzâi'den bunun caiz olmadığı görüşü rivayet edilir.[386[139]]
İmamlar, müslümanların düşmanla savaşmadan onlardan elde ettikleri ganimetin "fey" olduğunda birleşerek, fey'in kullanımı ve korunmasının İmam'ın faydalı göreceği şekilde yapılacağında ittifak etmişlerdi. İmam'ın, savaş esnasında alınan ganimetlerin paylaşımı gibi orduya paylaştırması gerekmez. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in Beni Nadir'den alınan fey'in paylaştırılmasında izlediği yolu da buna delil olarak getirirler. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* -görüldüğü gibi- Beni Nadir'in mallarını yalnızca muhacirlere tahsis etmiştir ve bunu doğrular şekilde de Kur'an ayeti inmiştir.[387[140]]
3. Allah *azze ve celle*, bu surede münâfıkların iç yüzünü ortaya döktüğü gibi, yahudilerin de gerçek yüzünü gözler önüne serer:
"Sizinle topluca savaşamazlar, ancak mustahkem mevkilerde yahut duvarların ardında savaşabilirler Kendi aralarında düşmanlıkları şiddetlidir. Sen onları bir arada sanırsın, ama kalpleri darmadağınıktır. Bu onların akıllarını kullanmayan bir topluluk olmalarından kaynaklanır." (el-Haşr: 59/14)
Kasimî şöyle der: *"Sizinle savaşamazlar..."* Yâni yahudiler ve kardeşleri, *"Ancak, topluca surlarla çevrilmiş kasabalarda savaşırlar"* Yani kalelerde; yüz yüze karşılaşmak üzere ortaya çıkmazlar. *"Yahut duvarlar arkasından..."* Yâni sizden aşırı korktukları için duvarların arkasından savaşırlar. *"Kendi aralarında düşmanlıkları şiddetledir."* Zemahşeri şöyle der: Yâni nitelendirildikleri cesaret yalnızca kendi aralarında savaştıkları zamandır. Sizinle savaşırlarsa onlarda o güç ve kuvvet kalmaz. Çünkü; Allah ve Resulü'ne karşı savaşta cesur olan korkaklaşır, izzetli olan zillete düşer. *"Sen onları bir arada sanırsın ama kalpleri darmadağınıktır."* Görünüşteki ittifakları dolayısıyla birlikte olduklarını zannedersin. Gerçekte maksatlarının farklı olması, çıkarlarının çatışması ve hak ve batıl konusundaki anlaşmazlıkları nedeniyle kalpleri darmadağınıktır. *"Bu"* Muhayimi şöyle der: Yâni içlerindeki ayrılığa rağmen görünüşteki birliktelikleri *"onların akıllarını kullanmayan bir topluluk olmalarından kaynaklanır."* Bu, tamamıyla mahvolma sonucunu doğuran korkaklıklarına neden olur.
Bu üç ayette, yahudilerle mücadele etmeleri ve onların üzerine yürümeleri için mü'minlere bir teşvik, mü'minlerin yardıma uğrayıp başarıya ulaşacakları yolunda bir müjde vardır.[388[141]]

4- İkinci Bedir Ğazvesi

İbn İshak şöyle der: Sonra Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Şaban ayında Ebu Süfyan ile karşılaşmak için Bedr'e çıktı ve oraya varınca sekiz gece Ebu Süfyan'ı bekleyerek orada kaldı. Ebu Süfyan Mekke ehli ile birlikte Zahran yakınlarındaki Mecenne'ye kadar geldi. Sonra kendisinde geri dönüş fikri belirdi. Dedi ki: "Ey Kureyş Topluluğu! Bu karşılaşma ancak süt içtiğiniz ve araçları gözettiğiniz bir yılda sizin için daha faydalı olur. Oysa içerisinde bulunduğunuz bu yıl kurak bir yıldır. Ben dönüyorum, siz de dönün!"
Böylece beraberindeki insanlar geri döndüler. Mekkeliler onları "sevîk ordusu" olarak isimlendirirdi. Şöyle derlerdi: Siz ancak sevik[389[142]] içmek için çıktınız.

[386[139]] Özetle, Bûtî'nin *Fıkhu's-Sîre*'sinden (204-205). Son kısım, Nevevi'nin Sahih-i Müslim'e yaptığı şerhten alınmıştır. (12/50).
[387[140]] Özetle, Bûtî'nin *Fıkhu's-Sîre* isimli eserinden.
[388[141]] *Mehasinu't-Te'vil* (16/107) Dâru'l-Fikr baskısı.
[389[142]] Buğday (ya da arpa), hurma ve şekerle yapılan bir çeşit içecek.

Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Ebu Sufyan'ı söz verdiği karşılaşma için bekledi. Kendisine Mahşa b. Amr ed-Damrî geldi. O, Vedân gazâsında Beni Damra'nın başına bıraktığı vekildi. Şöyle dedi:
"Bu suyun yanına Kureyş'le karşılaşmak üzere mi geldin?" Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* şöyle buyurdu:
"Evet ey Beni Damra'nın kardeşi! Bununla birlikte dilersen seninle bizim aramızda olan anlaşmayı bırakıp Allah seninle bizim aramızda hükmünü verinceye kadar mücâdele edelim" O da şöyle dedi:
"Hayır, vallahi ey Muhammed! Bizim senin böyle bir şey yapmana ihtiyacımız yok." Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* bunun üzerine orada kaldı. Daha sonra oradan ayrılarak Medine'ye döndü.[390[143]]

5- Dûmetu'l-Cendel Gazâsı

İbn İshak şöyle der: (Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*) Bedir'de Zilhicce'nin sonuna kadar bir ay kaldı. O yıl, müşrikler karşılaşmadan kaçtılar. Bu, dördüncü yılda olmuştur. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* daha sonra Dûmetu'l-Cendel Gazâsı'na çıktı.
İbn Hişâm şöyle der: Rebiulevvel ayında oldu. Medine'ye Sibâ' b. Urfuta el-Gıfâri'yi vekil bıraktı.
İbn İshak dedi ki: Sonra, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* oraya varmadan önce geri döndü ve hiçbir tuzakla karşılaşmadı. O yılın kalan kısmında Medine'de ikamet etti.[391[144]]

6- Dördüncü Yılda Gerçekleşen Diğer Olaylar:

1. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in halası Berra binti Abdülmuttalib'in oğlu Ebu Seleme Abdullah b. Abdulesed el-Mahzûmi'nin vefatı. O sahabilerden Medine'ye ailesiyle birlikte ilk hicret edendi. Daha sonra müşrikler onunla ailesini ayırdılar.
2. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in kızı Rukiyye'nin oğlu Abdullah b. Osman b. Affân'ın altı yaşındayken vefât etmesi.
3. Nebî *Sallallahu aleyhi vesellem*'in torunu, Fatımatu'z-Zehra *Radıyallahu anha*'nın oğlu Hüseyin b. Ali *Radıyallahu anh*'nin doğumu.
4. Nebî *Sallallahu aleyhi vesellem*'in "Ümmü'l-Mesâiîn" lakaplı Zeyneb binti Huzeyme b. el-Haris el-Hilaliyye ile evlenmesi.
5. Nebi *Sallallahu aleyhi vesellem*'in, Ebu Seleme *Radıyallahu anh*'ın vefatından sonra iddet müddetinin bitiminde Ümmü Seleme ile evlenmesi.

[390[143]] *Sîretu İbni Hişâm*'dan özetle. Bkz. *Ravdu'l-Unuf* (3/248-250).
[391[144]] Sîretu İbni Hişâm. Bkz. Ravdu'l-Unuf (3/258).

11- AHZAB (HENDEK) SAVAŞI VE BENİ KURAYZA SAVAŞI

AHZAB (HENDEK) SAVAŞI

Musa b. Ukbe dedi ki: Hendek Savaşı, dördüncü yılın Şevvali'nde idi. İbn Hazm da bu görüşü tercih eder. Bu görüşe, Buhari'nin İbn Ömer yoluyla rivayet ettiği şu hadisi delil gösterirler: Uhud Savaşı'nda İbni Ömer ondört yaşındayken Nebi *Sallallahu aleyhi vesellem*e gösterildi de Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* (savaş için) ona izin vermedi. Hendek Savaşı'nda onbeş yaşındayken gösterildi ve ona (savaşması için) izin verdi. İbn İshak ve diğer Megâzi alimleri, İbni Ömer'in Uhud'da ondördün başında olması ve Ahzâb'da onbeşini tamamlamış olması ihtimali nedeniyle, Hendek Savaşı'nın beşinci yılda olduğu görüşünü tercih ettiler.

Ebu Sufyan Uhud'da Nebi *Sallallahu aleyhi vesellem*'e bir yıl sonra yeniden karşılaşma sözü vermişti. Bir yıl sonra kurak bir yıl olduğu için yoldan geri dönmüştü. Bu da Ahzâb'ın Uhud'dan bir yıl sonra olmadığına delâlet eder.

Hafız İbn Hacer şöyle der: Beyhakî bu ihtilafın sebebini şöyle açıklamıştır: Seleften bir grup tarihi hicretten sonra gelen Muharrem'den itibaren sayarlardı ve öncesindeki Rebiu'levvel'e kadar olan ayları saymazlardı. Nitekim, Yakub b. Süfyan, Tarihi'nde bu sayımla hareket eder ve Büyük Bedir Savaşı'nın birinci yılda, Uhud Savaşı'nın ikinci yılda ve Hendek Savaşı'nın da dördüncü yılda olduğunu zikreder. Bu yapılan, o sayıma göre doğrudur fakat sayım, tarihi hicret senesinin Muharremi'nden itibaren kabul eden Cumhur'un görüşüne ters, dayanaksız bir sayımdır. Buna göre Bedr ikinci yılda, Uhud üçüncü yılda ve Hendek de beşinci yılda olmaktadır. Kabul edilen de budur.[392[145]]

İbn Kayyım *Rahimehullah* şöyle der:

"Hendek Savaşı'nın sebebi şuydu: Yahudiler, Uhud Savaşı'nda müşriklerin müslümanlara galip geldiğini görüp Ebu Sufyan'ın müslümanlarla bir yıl sonra karşılaşmak üzere söz verdiğini, bir yıl sonra bu karşılaşma için yola çıkmasına rağmen bir sonraki yıla karar verip geri döndüğünü öğrenince, Sellâm b. Ebi'l Hukayk, Sellâm b. Mişkem, Kinâne b. Rebi' ve başkalarının da içinde bulunduğu bir grup yahudi ileri geleni Mekke'ye, Kureyş'e gittiler. Onları, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e karşı savaşa teşvik edip kışkırtıyorlardı. Kendi açılarından onlara zafer vâdettiler. Kureyş de bunun üzerine onlara icâbet etti. Sonra Gatafân'a gittiler ve onları da savaşa çağırdılar. Onlar da kendilerine olumlu cevap verdi. Daha sonra diğer Arap kabilelerini savaşa çağırmak üzere dolaştılar. Kabul edenler onlara katıldı. Kureyş, Ebu Sufyan komutasında dörtbin kişiyle yola çıktı. Beni Süleym'de Merru'z-Zehrân'da onlara katıldı. Beni Esed, Fezârâ, Eşcâ' ve Benî Murra kabileleri de yola çıktı. Gatafân kabilesi de Uyeyne b. Hısn komutasında geldi. Hendek Savaşı'na katılan kâfirler onbin kişiydi."[393[146]]

Nebi *Sallallahu aleyhi vesellem* Sahabe-i Kirâm ile istişâre ettiğinde kendisine kuzey yönüne, Harratu'l Vâkım ile Harratu'l Vebera'nın arasına hendek kazılması işaret edilir. Araplar o güne kadar hendeği bilmezlerdi. Nebî *Sallallahu aleyhi vesellem* bu fikri benimsedi. Ashâb-ı Kirâm ile birlikte handek kazmaya başladı. Nebî *Sallallahu aleyhi vesellem* bu işte onlara katılıyor, kazının onlara getirdiği meşakkati hafifletiyordu. Sahabiler, soğukta ve karınları aç bir halde bütün güçleriyle çalışıyorlardı. Enes *Radıyallahu anh*'den şöyle dediği rivayet edilir: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* hendek kazılan yere gitti. Muhacirleri ve Ensâr'ı soğuk bir kuşluk vaktinde hendek kazarlarken gördü. Onların, kendileri adına bu işi yapacak köleleri yoktu. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onların çektiği zorluğu ve açlığı görünce şöyle buyurdu:

"Allah'ım Gerçek yaşam ahiret yaşamıdır.
Sen, Ensâr ve Muhacir'e mağfiret eyle!"

392[145] Fethu'l-Bârî (7/454).
393[146] *Zâdu'l-Meâd* (3/270-271).

Sahabiler de şöyle cevap verdiler:
Bizler Muhammed'e bey'at edenleriz.
Hayatta kaldığımız müddetçe cihad etmek üzere.[394[147]]
İbn Battâl *"Allah'ım! Gerçek yaşam âhiret yaşamıdır"* kavli hakkında şunları söyler: Bu, İbn Ravâha'nın sözüdür. Nebî *Sallallahu aleyhi vesellem* bu sözü örnek olarak getirmiştir.
Sahabe'nin üzerine, kendileri aleyhine güçbirliği yapan ve savaş için toplanan grupların yanında şiddetli bir açlık, soğuk ve korku da bir arada gelmişti. Münâfıkların nifakı ortaya çıktı. Bu konuda Ahzâb Suresi'nin baş tarafı nâzil oldu.
"Ey iman edenler! Allah'ın size olan nimetini hatırlayın; hani size ordular saldırmıştı da, biz onlara karşı bir rüzgar ve sizin görmediğiniz ordular göndermiştik. Allah ne yaptığınızı çok iyi görmekteydi. Onlar hem yukarınızdan hem aşağı tarafınızdan (vâdinin üstünden ve alt tarafından) üzerinize yürüdükleri zaman, gözler yıldığı, yürekler gırtlağa geldiği ve siz Allah hakkında türlü türlü şeyler düşündüğünüz zaman, işte orada iman sahipleri imtihandan geçirilmiş ve şiddetli bir sarsıntıya uğratılmışlardı. Ve o zaman, münâfıklar ile kalplerinde hastalık bulunanlar: Meğer Allah ve Rasulu bize sadece kuru vaadlerde bulunmuşlar! diyorlardı" (el-Ahzâb: 33/9-13)
Şiddet ve musibetin özelliklerinden biri de mü'minlerin ayrılması ve kötü zanların her türlü görüşe sürüklediği münafıkların ortaya çıkarılmasıdır. Münafıklar; Allah'ın Rasulü'ne ve mü'min kullarını onları yoketmeleri için düşmanlarına teslim edebileceğini zannederler. Allah *azze ve celle*'nin mü'min kulunu -onun Allah katındaki değerinin artması ve samimi olanların samimiyetinin açığa çıkması için- musibetle imtihan ettiğini bilmezler. Allah *azze ve celle* münafıkların bu noktadaki sözlerini şöyle anlatır:
"İşte o zaman. münafıklar ile kalplerinde hastalık bulunanlar: Meğer Allah ve Rasulü bize sadece kuru vaadlerde bulunmuşlar! diyorlardı. Onlardan bir grup da demişti ki: Ey Yesribliler (Medineliler)! Artık sizin için durmanın sırası değil, haydi dönün! İçlerinden bir kısmı ise: Gerçekten evlerimiz emniyette değil, diyerek Peygamber'den izin istiyordu; oysa evleri tehlikede değildi, sadece kaçmayı arzuluyorlardı. Medine'nin her yanından üzerlerine saldırılsaydı da, o zaman savaşmaları istenseydi, şüphesiz hemen savaşa katılırlar ve evlerinde pek eğlenmezlerdi" (el-Ahzâb: 33/12-14)
Allah *azze ve celle*'nin Peygamberini desteklediği ayetler ve mucizeler bu gibi durumlarda ortaya çıkıyordu.
Cabir *Radıyallahu anh*'den şöyle dediği rivayet edilir: Biz, Hendek günü çukur kazıyorduk. Karşımıza çok sert bir yer çıktı. Nebî *Sallallahu aleyhi vesellem*'e gelerek
"Bu kaya hendekte karşımıza çıktı" dediler. O da
"Ben ineyim" buyurdu. Sonra, karnına taş bağlanmış olarak kalktı. Üç gündür hiç bir şey tatmadan orada kalmıştık. Nebî *Sallallahu aleyhi vesellem* kazmayı aldı ve kayaya vurdu. Kaya darmadağın, ince kuma döndü.
"Ey Allah'ın Resulü! Eve gitmeme izin ver" dedim. Eve gelince eşime
"Nebî *Sallallahu aleyhi vesellem*'in üzerinde dayanılmaz bir hâl gördüm, bir şeylerin var mı?" dedim.
"Biraz arpa ve bir keçi oğlağı var" dedi. Hemen oğlağı kestim. Eşim de arpayı öğüttü ve eti çömleğe koyduk. Hamur mayalanıp çömlek de ocakta pişmek üzereyken Nebî *Sallallahu aleyhi vesellem*'e geldim ve
"Biraz yiyeceğim var Ey Allah'ın Rasulü! Sen ve bir veya iki kişi bize buyurun" dedim.
"Yiyeceğin ne kadar?" dedi. Miktarını bildirince
"Çok ve güzel" dedi ve
"Eşine söyle, ben gelinceye kadar çömleği kaldırmasın, ekmeği fırından almasın" buyurdu. Sonra (yanındakilere)
"Kalkın" dedi. Bunun üzerine Muhacirler ve Ensâr kalktı. Câbir eşinin yanına girince,

---

[394[147]] Buhârî (7/453) *el-Meğâzi*, Müslim (12/172) *el-Cihâd*, Tirmizî (13/242) *el-Menâkıb*.

“Allah iyiliğini versin! Nebî *Sallallahu aleyhi vesellem* Muhacirleri, Ensâr’ı ve yanında bulunanları getiriyor” dedi. Eşi de
“Sana yemeğin miktarını sordu mu?” dedi. (Câbir şöyle der) Ona:
“Evet” dedim. Bu arada Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*:
“Giriniz ve birbirinizi sıkıştırmadan serbestçe oturunuz” buyurdu. Sonra ekmeği paçalamaya ve üzerine et koyup sahabilere sunmaya başladı. Her defasında fırının ve çömleğin ağzını kapatıyordu. Gelenler doyuncaya kadar ekmek bölüp içine et koyarak dağıtmaya devam etti. Yemekten geriye kalan kaldı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Câbir’in hanımına:
“Bundan ye ve hediye et. Çünkü insanlara açlık isabet etmiş” buyurdu.395[148]
Hafız İbn Hacer şöyle der: Bu kıssa Ahmed’in Müsned’inde ve Nesâi’de Berâ b. Azib hadisi olarak hasen bir isnadla ve şu ekleme ile yer alır: Berâ şöyle der: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* bize hendek kazılmasını emrettiğinde, hendeğin bir yerinde karşımıza kazmaların fayda vermediği büyük bir kaya çıkmıştı. Bu durumu Nebî *Sallallahu aleyhi vesellem*’e şikayet ettik. Nebî *Sallallahu aleyhi vesellem* geldi ve kazmayı aldı.
“Bismillah /Allah’ın adıyla” dedi ve bir vuruşta üçte birini kırdı. Şöyle buyurdu:
“Allahu ekber! Şam’ın anahtarları bana verildi. Allah’a yemin olsun ki Şam’ın kızıl saraylarını şu anda görüyorum” Sonra ikinci kez vurdu ve üçte birini daha kırdı. Şöyle buyurdu:
“Allahu ekber! Fars’ın anahtarları bana verildi. Allah’a yemin olsun ki Medâin’in beyaz saraylarını görüyorum” Sonra, *“Bismillah/Allah’ın adıyla”* diyerek üçüncü kez vurdu ve kayanın kalanını da kırdı. Şöyle buyurdu:
*“Allahu ekber! Yemen’in anahtarları bana verildi. Allah’a yemin olsun ki San’â’nın kapılarını şu an bulunduğum yerden görüyorum”*396[149]
Nebî *Sallallahu aleyhi vesellem* bizzat kendisi toprak taşıyordu. Berâ *Radıyallahu anh* şöyle rivayet eder: Nebî *Sallallahu aleyhi vesellem* Hendek günü toprak taşıyordu. Öyle ki karnını toprak örtmüş (veya karnı toza bulanmış) durumdaydı. Şöyle buyuruyordu:
“Allah’a yemin olsun ki Allah olmasaydı biz doğru yolu bulamazdık”
“Sadaka da vermez, namaz da kılmazdık!”
“(Allah’ım!) Üzerimize sekinet indir”
“(Kâfirlerle) karşılaştığımızda ayaklarımızı sabit kıl”
“Şüphesiz onlar bize saldırdılar”
“Onlar bizim için fitne istediklerinde buna karşı çıkarız.”
“Karşı çıkarız, karşı çıkarız” kelimelerini söylerken sesini yükseltirdi.397[150] Sonra hendek kazıldı. Onbeş günde kazıldığı söylenir. Yirmidört günde kazıldığı, bir ayda kazıldığı da söylemiştir.
İbn Abdilber şöyle der: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* hendeği bitirdiğinde Kureyş, Kinâne ve Tihâme ehlinden katılanlarla birlikte yaklaşık onbin kişiyle geldi. Gatafân kabilesi de Necd ahâlisi ile beraber geldiler ve Uhud civarlarında konakladılar. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ve müslümanlar üçbin kişiyle çıkarak Zahru Sal’a gelerek orada karargahlarını kurdular. Hendek onlarla müşriklerin arasındaydı. İbn Şihab’ın görüşüne göre, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Medine’de imam olarak İbn Ummu Mektum’u bıraktı.398[151]
Beni Kurayza yahudileri ihanet edip -yahudilerin her zaman ve mekandaki adetleri olduğu üzere- ahitlerini bozunca durum mü’minler aleyhine zorlaştı. Beni Kurayze yahudilerinin

395[148] Buhârî (7/457) *el-Meğâzi*.
396[149] *Fethu’l-Bârî* (7/458), Ahmed; *Müsned* (4/303) Berâ hadisi. Taberâni; *el-Kebir* no: (12052) Heysemi, *Mecmau’z-Zevâid*’de “Ricalleri, Abdullah b. Ahmed b. Hanbel ve Nuaym el-Abdi hariç sahihin ricalleridir. O ikisi de sikâdır” der.
397[150] Buhârî (7/461) *el-Meğâzi*.
398[151] ed-Durer fıhtisâril Meğâzi ve’s-Siyer (171).

bulundukları yer müslümanları arkadan vurmaya uygun bir yerdi. Müslümanlar, Allah *azze ve celle*'nin şu kavlinde anlattığı duruma düştüler:
"Ey iman edenler! Allah'ın üzerinizdeki nimetini hatırlayın. Hani sizlere ordular gelmişti. Biz de üzerlerine bir rüzgar ve görmediğiniz ordular göndermiştik. Allah ne yaptığınızı çok iyi görendir. Hani onlar size hem üstünüzden hem alt tarafınızdan gelmişlerdi. O vakit gözler yerinden kaymış, yürekler de gırtlaklara varmıştı. Allah hakkında da türlü zanlarda bulunuyordunuz. İşte orada mü'minler imtihan edilmiş ve şiddetli şekilde sarsılmışlardı." (el-Ahzâb, 33/9-11)
Prof. Dr. Ekrem el-Umeri şöyle der: Kureyşliler hendeği görünce şaşırdılar ve nasıl geçeceklerini bilemediler. Ne zaman hendeği aşmaya çalışsalar müslümanlar kendilerini ok yağmuruna tuttu. Muhasara şiddetlendi ve yirmidört gece sürdü. Aralarında ok atışının dışında harp olmadı. Katâde, kuşatmanın bir ay; Musa b. Ukbe ise yirmi gece sürdüğünü söyler.
İbn İshak ve İbn Sâd bazı müşriklerin hendeği geçtiğini bildiren isnadsız rivayetler zikretmişlerdir. Bunlardan beşinin ismini, Ali *Radıyallahu anh*'ın Kureyş'in süvârisi Amr b. Abduved'in karşısına çıktığı ve onu öldürdüğünü, Zübeyr *Radıyallahu anh* de Nevfel el-Mahzûmi'yi öldürdüğünü ve geri kalan üç kişinin karargâhlarına kaçtıklarını zikrederler. Buna rağmen, müşriklerin hücumları kesilmedi. Öyle ki Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ve müslümanlar, muhasara günlerinin birinde ikindi namazını vaktinde kılamadılar ve güneş battıktan sonra kıldılar. Korku namazı henüz meşrû kılınmamıştı. Korku namazı, daha sonra Zâtu'r Rikâ ğazvesinde meşru kılınmıştır.[399[152]]
Siyer kitapları; Nuaym b. Mes'ud b. Amir'in müslüman olduğunu, onun nasıl İslâm'ı kabul ettiğini ve Nebî *Sallallahu aleyhi vesellem* in ona *"Sen bir tek kişisin. Elinden geldiğince düşmanı bizden uzaklaştırmaya bak"* dediğini; bunun üzerine Nuaym'ın toplanmış olan gruplar ve yahudiler arasında ayrılık çıkarmak için çalştığını zikreder. Bu, sahih ve müsned bir delile dayanmamaktadır. Bu rivayetlere yönelmekten daha iyisi, ayetlerin belirttiği ve sikâ (güvenilir) râvilerin rivayet ettiğine bakmaktır. Ayetler, Allah *azze ve celle*'nin, kâfirlerin üzerine bir rüzgar ve ordular (yani melekler) gönderdiğine işaret etmiştir. Nebî *Sallallahu aleyhi vesellem "Sabâ rüzgarı yardımıma gönderildi. Ad kavmi de "debûr" rüzgarı ile helâk edildi"* buyurur. Allah *azze ve celle*; ordusunu üstün kılan, kuluna yardım eden, kâfir grupları tek başına hezimete uğratan şüphesiz O'dur. Müslümanlar açlığın, korkunun ve soğuğun en şiddetli noktasındaydılar. Buna rağmen ellerinden geleni yaptılar. Ancak, mü'minlerin sıkıntısı artıp güçleri ve kuvvetleri kalmayınca o mutlak galip güç devreye girer ve mü'minlere Mevlâları ve Rableri Allah *azze ve celle* yardım eder: (Rabbi'nin ordularını ancak O bilir)
Bu savaşta Evs kabilesinin önde geleni ve ölümünde Rahman'ın Arşı'nın titrediği Allah'ın velilerinden bir veli, Sa'd bin Muaz *Radıyallahu anh* yaralandı.
Aişe *Radıyallahu anha*'dan şöyle dediği rivâyet edilir: "Hendek günü Sa'd yaralandı. Kureyş'ten kendisine Hıbbân b. el-Arıka denilen birisi ok atarak onu kolundan yaralamıştı. Nebî *Sallallahu aleyhi vesellem* bizzat ilgilenmek için mescidde kendisine mahsus bir çadır kurdurdu..."[400[153]] Bu hadis, inşaallah, Beni Kurayza Savaşı anlatılırken tam olarak ele alınacak.
Huzeyfe *Radıyallahu anh*; zayıflık, açlık, soğuk ve korku içerisindeki hallerini, Allah *azze ve celle*'nin kâfirlerin üzerine şiddetli rüzgar, korku ve paniği nasıl gönderdiğini anlatır. Bu onları, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* 'in şehrinden geri dönemeyecek bir şekilde çıkarıp uzaklaştırır.
Müslim'in rivayet ettiği bir hadiste İbrahim et-Teymi babasının şöyle dediğini anlatır: Huzeyfe'nin yanındaydık. Birisi şöyle dedi:
"Şayet Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in zamanında olsaydım, onunla birlikte savaşır ve bu uğurda zorluklara göğüs gererdim" Bunun üzerine Huzeyfe ona dedi ki:

[399[152]] el-Muctemau'l -Medeni fi ahdi'n-Nubuvve/el,Cihâd zıdde'l-Müşrikin (120-121).
[400[153]] Buhârî (7/475) *el-Meğâzi,* Müslim (12/94) *el-Cihâd.*

"Sen bunları yapabilir miydin?!" Ahzâb gecesi Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ile birlikte olduğumuzu hatırlıyorum. Bizleri şiddetli bir soğuk ve rüzgar sarmıştı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* şöyle buyurdu:
"Şu kavimden bir haber getirecek yok mu? Ta ki Allah onu Kıyamet günü benimle beraber kılsın!" Sustuk ve bizden hiçbir kimse cevap vermedi. Sonra yine
"Şu kavimden bir haber getirecek kimse yok mu? Ta ki Allah onu, Kıyamet günü benimle beraber kılsın!" buyurdu. Sustuk ve bizden hiçbir kimse cevap vermedi. Sonra tekrar
"Şu kavimden bir haber getirecek kimse yok mu? Ta ki Allah onu kıyamet günü benimle beraber kılsın" buyurdu. Sustuk ve bizden hiçbir kimse cevap vermedi. Bunun üzerine şöyle buyurdu:
"Kalk, ey Huzeyfe! Onların ne durumda olduğu haberini bize getir." Söyleyecek bir şey bulamadım. Çünkü kalkmam için beni ismimle çağırmıştı. Şöyle buyurdu:
"Git ve bana onların haberini getir. Ama ürkütüp de benim üzerime kışkırtma!" Yanından ayrıldığımda sanki hamamda yürüyordum. (Soğuğu hissetmiyordum.) Nihayet yanlarına vardım ve Ebu Süfyan'ı sırtını ateşle ısıtırken gördüm. Yayın ortasına bir ok yerleştirdim ve onu vurmak istedim. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in *"Onları ürkütüp benim üzerime kışkırtma"* dediğini hatırladım. Eğer atsaydım onu muhakkak vururdum. Yine hamamda yürür gibi (hiç bir soğuk hissetmeden) geri döndüm. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in yanına gelince, onların durumunu haber verdim. Anlatmayı bitirince soğuğu hissettim. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, üzerinde namaz kıldığı abayı üzerime örttü. Sabaha kadar uyumuşum. Sabah olunca Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem "Kalk ey uykucu"* diyerek beni uyandırdı.[401[154]]
Müşrik grupların hezimeti hakkında özetle şöyle demek gerekir: Allah *azze ve celle*, Rasulü *Sallallahu aleyhi vesellem*'in duasına icabet etmiştir. Bu duayı: Bunari, Abdullah b. Ebu Evfâ *Radıyallahu anh*'dan şöye rivayet eder: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* müşrik gruplara beddua etti ve şöyle dedi:
"Allah'ım! Kitab'ı indiren, hesabı çabuk gören Allah'ım! Onları bozguna uğrat ve onları sars!"[402[155]]
Allah *azze ve celle* şöyle buyurur: (Onların üzerine rüzgar ve sizin görmediğiniz ordular gönderdik) Mücahid şöyle der: Allah onların üzerine rüzgar gönderdi. Bu rüzgar, eşyalarını birbirine kattı, çadırlarını söktü ve onları çekip gitmek zorunda bıraktı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* şöye buyurur:
"Sâbâ (rüzgarı) ile zafere ulaştırıldım."[403[156]] Sâbâ doğudan esen bir rüzgardır. Bu nedenle, Nebî *Sallallahu aleyhi vesellem* müşriklerin gruplarının bozguna uğramasındaki bütün önceleğin Allah *azze ve celle*'ye ait olduğunu belirtirdi. Ebu Hureyre *Radıyallahu anh*'den, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in şöyle buyurduğu rivayet edilir:
"Allah'dan başka ilah yoktur. O; askerini izzetli kıldı, kuluna yardım etti ve müşrik grupları sadece o mağlup eti."[404[157]] Bu savaş, kâfirlerin Medine'ye yaptıkları saldırıların sonuncusu oldu. Süleyman b. Sard'dan şu rivayet edilir: Müşrik gruplar kendisinden uzaklaştırıldığında

---

401[154] Müslim (12/145-146) *el-Cihâd* ve's-Siyer.
Nevevi şöyle der: "Şiddetli bir soğuk ve rüzgar sarmıştı" cümlesinde geçen "kurrun" soğuk anlamındadır. Daha sonraki "karartu" kelimesi de "soğuğu hissettim" anlamına gelir. Yine hadiste geçen "Lâ tuz'ırhum", onları bana karşı kışkırtıp benim üzerime hareket ettirme" anlamındadır. "Yanından ayrıldığımda sanki hamamda yürüyordum" sözünün manası şudur: İnsanların hissettikleri soğuğu ve şiddetli rüzgardan bir şey hissetmedi. Bilakis, Nebî -*Sallallahu aleyhi vesellem*-'in çağrısına vevap vermesi ve gönderdiği yere gitmesi, Nebî -*Sallallahu aleyhi vesellem*-'in onun için dua etmesi nedeniyle Allah onu korudu. Bu lütuf ve soğuğu hisetmemesi Nebî -*Sallallahu aleyhi vesellem*-'in yanına dönünceye kadar devam etti. Geri dönüp gelince insanların hissettiği soğuğu yeniden duymaya başladı. Bu, Rasûlullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*-'in mucizelerindendir. Nevevi'nin Sahihi Müslim'e yaptığı şerh'ten özetle (12/145-146).
402[155] Buhârî (7/469) *el-Meğâzi*, Müslim (12/47) *el-Cihâd*, Ebu Davud (2614) *el-Cihâd*.
403[156] Buhârî (7/461) *el-Meğâzi*, Müslim (6/196) *el-İstiskâ*.
404[157] Buhârî (7/469) *el-Meğâzi*.

Nebî *Sallallahu aleyhi vesellem*'in şöyle dediğini duydum: "Şimdi biz onlarla savaşmaya gideceğiz, onlar bize savaşmaya gelmeyecekler. Biz onların üzerine yürüyeceğiz."405[158]
Hafız İbn Hacer şöyle der: İsrail'in rivayetinde geçen "hıyne ucliye/uzaklaştırıldığı zaman" sözü, "bırakıp döndüler" anlamındadır. Burada, onların istekleri dışında, Allah Teâlâ'nın Resulü için onları uzaklaştırmasıyla geri döndüklerine işaret vardır. Ayrıca şöyle der: Bu olayda peygamberlik işaretlerinden bir işaret vardır. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* bir sonraki sene umre yapmak ister. Fakat Kureyş O'nun Kâbe'ye girmesini engeller. Aralarında bir anlaşma yapılır. Bu, Kureyş anlaşmayı bozana kadar sürer. Bu da Mekke'nin fethine sebep olur ve Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in söylediği olay gerçekleşir. Bezzâr, bu hadis'e şâhid olarak, Câbir'den şu hadisi rivâyet eder: Kâfirler, Ahzâb günü savaşı için büyük bir kalabalık toplanmışlardı. Nebî *Sallallahu aleyhi vesellem* o gün şöyle buyurdu:
*"Bundan sonra kesinlikle sizinle savaşmaya gelmeyecekler. Fakat siz onlarla savaşmaya gideceksiniz."*406[159]

İmâni Dersler ve Ölçüler

1. Bu savaşta iki ordu arasında çarpışma olmamasına rağmen müşriklerin çokluğu, Beni Kurayza'nın ihaneti, rüzgar, aynı anda gelen dondurucu soğuk, Medine'de açlık baş göstermesi gibi yaşanılan şartlar onu mü'minlerin inançlarını imtihan açısından en şiddetli savaşlardan biri haline getirdi. Bunu Allah *azze ve celle*'nin şu kavlinden daha güzel hiç bir şey anlatamaz:
"Gözlerin yıldığı, yüreklerin gırtlağa geldiği ve siz Allah hakkında türlü türlü şeyler düşündüğünüz zaman..." (el-Ahzâb: 33/10)
Yavaş yavaş nifak görülmeye, kalplerdeki hastalıklar ortaya çıkmaya başladı. Hatta bazılarının şöyle dediği rivayet edilir: Muhammed bize Kisrâ'nın ve Kayser'in hazinelerinden yemeyi vadediyordu. Oysa bugün hiçbirimiz tuvalete giderken canından emin değil. Münâfıklar ve kalplerinde hastalık bulunanlar, evlerine dönmek için onların korumasız olduğunu öne sürerek izin istiyorlardı. Allah *azze ve celle* şöyle buyurur:
"Halbuki evleri korumasız değildir. Onlar kaçmaktan başka bir şey istemiyorlardı" (el-Ahzâb, 33/13)
Zor durumlar münafıkların nifakını ortaya çıkardığı gibi mü'minlerin imanını da ortaya çıkarır. Allah *azze ve celle* şöyle buyurur:
"Mü'minler, düşman birliklerini gördüklerinde. İşte Allah ve Resulü'nün bize vâdettiği! Allah ve Resulü doğru söylemiştir, dediler. Bu, onların ancak imanlarını ve Allah'a bağlılıklarını artırdı" (el-Ahzâb, 33/22)
2. Allah *azze ve celle*'nin bu savaşta, zor şartlara karşı peygamberine ve mü'minlere desteği büyük ve tam bir destekti. Bu destek, bazen mucizelerle, bazen de kerametlerle oluyordu. Cabir b. Abdullah'ın evinde olanlar, Huzeyfe *Radıyallahu anh*'ın başına gelenler, Allah'ın ona soğuğu hissettirmemesi ve hamamdaymış gibi sıcakta yürümesi, Nebî *Sallallahu aleyhi vesellem*'in hendekte gördükleri ve sahabilerine büyük fetihler müjdelemesi gibi... Bedir de olduğu gibi, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ile birlikte savaşmak üzere melekler iniyordu. Allah, onu koruyacak melekler gönderiyordu. Müslümanlar, Uhud günü bu durumun farkına varmışlardı. Ancak bu savaşta Allah *azze ve celle*; kâfirlerin kalbini titreten ve korku salan meleklerle; çadırlarını söküp dağıtan, ateşlerini söndüren ve devrilmedik hiçbir kap-kaçak bırakmayan bir rüzgarla Resulü'nü destekledi. Dolayısıyla, müslümanlar din için ve Alemlerin Rabbi'nin hükmünü hakim kılmak için güçlerini ve kuvvetlerini ortaya

405[158] Buhârî (7/467) *el-Meğâzi*.
406[159] Fethu'l-Bârî (7/468).

koydukları zaman; imkanları, kâfirlerin ellerindeki imkanlardan az olsa bile Allah *azze ve celle* kullarını kendi katından ordularla destekler:
"Rabbi'nin ordularını ancak O bilir" (el-Müddessir, 74/31)
Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ile birlikte savaştıkları gibi melekler iner ve savaşır demiyorum. Fakat Allah'ın orduları sadece melekler değil ki!... Allah *azze ve celle* öyle durumlar ve sebepler hazırlar ki bunlarla mü'min kullarının zafere ulaşmasını sağlar. Allah Teâlâ şöyle buyurur:
"Bizim ordumuz, şüphesiz üstün gelecektir" (es-Saffât, 37/173)
"Şüphesiz peygamberlerimize ve iman edenlere. hem dünya hayatında, hem de şahitlerin şahitlik edecekleri günde yardım ederiz" (Gâfir, 40/51)
Yardım sadece peygamberlere has değildir. Bilakis mü'minlerin tümünedir. Allahu Teâlâ şöyle buyurur:
"Mü'minlere yardım etmek de bize düşer." (er-Rûm, 30/ 47)
Bu durum, Nebî *Sallallahu aleyhi vesellem*'nin vefâtından sonra gelen, büyük İslâmi fetihlere imza atmış olanlarda görülür. Allahu Teâlâ'dan bizi bu din ile izzetli kılmasını ve bu dini de bizimle yüceltmesini dileriz.
3. Bu savaşta ve Bedir Savaşı'nda, Allah *azze ve celle*'ye tam olarak boyun eğmenin faydası görüldü. Nasıl görülmesin ki? Alemlerin Rabbi, imkanların sahibi, el-Kavî, el-Metin olan Alah *azze ve celle*'ye tevekkül; imkanların azlığını fazlasıyla telafi etmişti. Tıpkı Musa aleyhisselam kendisine (Yakalandık) denildiğinde (Rabbim şüphesiz benimledir, bana yol gösterecektir) demesi gibi...
Nebî *Sallallahu aleyhi vesellem*'in, Ebu Bekir *Radıyallahu anh*'in kendisine "Onlardan biri ayaklarının ucuna baksa bizi görürdü" demesi üzerine *"Üzülme, Allah bizimledir"* demesi gibi...
Allah *azze ve celle* şöyle buyurur:
"Allah kuluna kâfi değil midir? Seni O'ndan başkalarıyla korkutuyorlar" (ez-Zümer, 39/36)
"Kim Allah'a güvenirse O, ona yeter. Şüphesiz Allah, emrini yerine getirendir." (et-Tâlâk, 65/3)
4. Yine bu savaşta: Komutanlara, askerlerinin yanında ayrıcalıklı davranmamaları öğretilir. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* hendek kazılmasına katılmayıp otursaydı, yönlendirme ve kontrol ile yetinseydi kimse O'nu ayıplamazdı. Fakat O; açlıklarını paylaşıyor, karnına taş bağlıyordu. Bizzat kendisi toprak taşıyordu. Anam-babam O'na feda olsun. O, yeryüzüne ayak basan en şerefli kişidir. Şüphesiz, Nebî *Sallallahu aleyhi vesellem*'in hendek kazılmasına katılması ve sahabileri için dua etmesi, İbn Ravaha'nın şiirinden parçalar okuması onların kazı esnasında karşılaştıkları zorlukları hafifletiyor, çektikleri açlık ve korkuyu unutturuyordu. Bütün iyi işlerde en önde olan insan Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'dir. O; komutanlara, alimlere, abidlere ve öğretmenlere örnektir.
"Andolsun ki, Rasulullah Sallallahu aleyhi vesellem'de sizin için, Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar ve Alah'ı çok zikredenler için güzel bir örnek vardır." (el-Ahzâb, 33/21)
5. Bu savaşta yahudilerin sadakâtsizlikleri ve ihanetleri bütün açıklığıyla ortaya çıkar. Öyle ki, müşrik grupların Medine etrafına toplanmalarının sebebi onlardı. Sonra, en şiddetli bir zamanda ve kritik bir durumda Beni Kurayza yahudilerinin ihaneti, öteki kâfir kuvvetlerle birlikte müslümanlara karşı savaşmaları... Oysa aralarındaki anlaşmaya göre müslümanlara yardımcı olmaları gerekirdi. Bu yahudilerin tabiatıdır. Beni Nadir'in başına gelenlerin üzerinden fazla bir zaman geçmemesine rağmen ihanet etmeleri, onların vazgeçemedikleri ve bir türlü terkedemedikleri huylarıdır.[407][160] Bu nedenle, Allah *azze ve celle* onları şöyle vasfeder:

---

[407][160] Gazâli şöyle der: İsrailoğullarının geçmişte ve şimdi anlaşmayı bozma konusundaki tutumları, bu kavmin adiliği asla terketmeyeceği şeklinde bir karara varmamızı sağlıyor. Onlar; kendi istekleri, kazançları ve arzularına uyduğu müddetçe bu anlaşmalara sadık kalırlar. Haksız menfaatleri kesilince de çöpe atar gibi alır atarlar. Eşekler anırmayı, yılanlar sokmayı terkederse yahudiler de anlaşmaya ihaneti terkederler.

“Ne zaman onlar bir antlaşma yaptılarsa, yine kendilerinden bir grup onu bozmadı mı?” (el-Bakara: 2/100) Onlar, Mesihu’d-Deccâl’in adamlarıdır. Mesihu’d-Deccâl öldürüldüğünde yahudilerden oluşan ordusu hezimete uğrar. Hangi yahudi bir taşın ya da bir ağacın arkasına saklanırsa o taş ya da ağaç konuşur ve şöyle der: Ey Müslüman! Bu arkamdaki yahudi, gel ve onu öldür. Ancak gargad ağacı konuşmaz. Çünkü o, yahudilerin ağacıdır.

6. Gazali şöyle der: İnsanların kriz anındaki davranışları büyük farklılık arzeder. Bazısı zayıftır, çabuk erir ve suyun köpüğü taşıdığı gibi gelişen olaylar ve akımlar onu sürükler. Bazısı da serttir, şiddetli fırtınalardan geçer ve dayanıklılığı karşısında onun şiddeti azalır, hafif bir köpüğe dönüşür.

Evet; bazı insanlar zorluklara, onlar onu yakalamadan idrak etmek için saldırır. Bunu dile getiren şair söyle der:

Geç kaldım, hayatın kalmasını istedim. Bulamadım...

Kendim için öne atılmaktan başka bir hayat

Bazıları da korktuğu zaman paniğe kapılır ve geri kaçar. Yaşama ve hayatta kalma isteği arttıkça kaçışı hızlanır. Kur’an-ı Kerim böyle sabırsız insarların Ahzâb Savaşı’ndaki durumunu şöyle açıklar:

“De ki: Eğer ölümden veya öldürülmekten kaçıyorsanız, kaçmanın size asla faydası olmaz! (Eceliniz gelmemiş ise) o takdirde de, yaşatılacağınız süre çok değildir. De ki: Allah size bir kötülük dilerse, O’na karşı sizi kim korur; ya da size rahmet dilerse (size kim zarar verebilir?) Onlar, kendilerine Allah’tan başka ne bir dost bulurlar ne de bir yardımcı...” (el-Ahzâb: 33/16-17).

BENÎ KUREYZA ĞAZVESİ

Aişe *-Radıyallahu anha-*’dan:

“Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*, Hendek’ten dönünce, silahı bıraktı ve yıkandı. O sırada gelerek başındaki tozları silen Cibril şöyle dedi:

“Silahı bıraktın. Vallahi ben Silahı bırakmadım. Haydi onlara hücum etmek için çık”.Rasûlullah

‘Nereye?’ diye sorunca

‘Kureyzaoğullarına’ diyerek hedef gösterdi. Bunun üzerine Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*, onlara doğru hücum etti.[408[161]]

Enes-*Radıyallahu anh-*’den

Allah Resûlü *Sallallahu aleyhi vesellem*, Beni Kureyza’nın üzerine yürüdüğü zaman, Ganem oğulları sokağından geçtikleri sırada Cibrîl’in kafilesinin çıkardığı tozların yükselmekte olduğunu hâlâ görür gibiyim.”[409[162]]

Hiç kuşkusuz bu ğazvenin sebebi, Hendek savaşında da geçtiği gibi Kureyza Yahudilerinin Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ile yapmış oldukları antlaşmalarını bozmaları ve ona karşı savaşta Ahzab ordularına yardım etmeleridir. Hâfız, bu ğazvenin Zilkade’den geriye kalan dokuzuncu gönünde yapıldığını ve İslam ordusunun mevcudunun üçbin olduğunu söyledi.

İbn Sa’d müslamanlarla beraber üçyüzaltı atın olduğunu belirtti.[410[163]]

İsrailoğullarının bu çirkin huyuna Kur’an dikkat çeker ve bu huyun onları insan değil hayvana çevirdiğine işaret eder: (Allah katında, yürüyen canlıların en kötüsü kâfir olanlardır. Çünkü onlar iman etmezler. Onlar; kendileriyle antlaşma yaptığın, sonra her defasında hiç çekinmeden ahitlerini bozan kimselerdir.) (el-Enfâl: 8/5-56) (*Fıkhu’s-Sîre* sf. 324-325).

[408[161]] Buhârî (7/470) *el-Meğazî*

[409[162]] Buhârî (7/470) *el-Meğazî*

[410[163]] Fethu’l-Barî (4/471)

Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onların kalelere kapanıp savunma imkanı elde etmelerini engellemek için orduyu o bölgeye intikal ettirmede acele etti.
İbn Ömer -*Radıyallahu anh*-'den
"Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*, Ahzab muharebesinden döndüğünde şöyle buyurdu *"Hiçbiriniz ikindiyi Beni Kureyza'ya varmadan kılmasın,"* İkindi vakti kimisine yolda erişti. Kimisi:
"Oraya varmadan ikindiyi, kılmayalım" derken; diğerleri de:
"Kılalım zira Rasûlullah'ın bu emriyle amacı seferde çabuk davranmamızdır" dedi. Bu durum Peygamber*Sallallahu aleyhi vesellem*'e anlatılınca kimseyi ayıplamadı."411[164]
Ahmed, Sa'd b. Muaz'ın yaralanması ve Hendek savaşı hakkında Aişe'den şu rivayeti nakletti:
"Hendek savaşı günü, savaşan halkın peşinden gittim. Arkamda, derinden bir yük sesi geldiğini işittim. Dönünce, Sa'd Muaz ile kardeşinin oğlu Haris b. Evs'i gördüm. Bir kalkan taşıyordu. Olduğum yere çöktüm.
Sa'd b. Muaz'ın sırtında dar bir zırh gömlek vardı. Kolları, zırhtan dışarı çıkmıştı.
Sa'd, halkın en iri yapılısı ve en uzunu idi. Kendisi şöyle diyordu:
"Biraz bekle! Çarpışmaya katılır bir oğlak,
Ölmek ne güzel, gelince ecel!"
Kalkıp bir bahçeye girdim. Orada, müslümanlardan bir kaç kişi bulunuyordu.
İçlerinde Ömer b. Hattab'la, gözlerinden başka yeri görünmeyen miğferli bir zat da vardı.
Ömer:
"Sen ne diye geldin? Vallahi sen gerçekten çok cüretlisin. Nasıl bir felakete uğramaktan emin olabilirsin?" diyerek bana çıkıştı.
O, beni böyle kınadığı zaman, yer yarılıp yerin dibine geçmeyi istedim.
Miğferli zat, miğferi yüzünden yukarı doğru kaldırdı. Meğer, Talha b. Ubeydullah imiş.
Talha:
"Ey Ömer! Allah senin iyiliğini versin. Sen bugün çok oldun. Doğru ve isabetli görüşlülük veya yüce Allah'a doğru kaçış, nerede kaldı?!'diye çıkıştı.
Sa'd b. Muaz'ı kolundan okla vuran, Kureyş müşriklerinden Kays b. Arıka idi.
Sa'd yaralandıktan sonra: Allah'ım! Benî Kureyza'nın akıbetlerini, cezalandırıldıklarını görüp gözüm aydın oluncaya ve sevininceye kadar benim canımı alma, diye dua etti.
Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Medine'ye döndükten sonra Mescide Sa'd b. Muaz'ın üzerine deriden bir çadır kurulmasını emretti.
Rasulullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Beni Kureyza'ya doğru harekete geçti. Yolda Mescid komşusu Gasemoğullarına uğradı.
Onlara:
"Yanınızdan kimse gelip geçti mi? diye sordu.
"Ey Allah'ın Resulü yanımızdan Dihye b. Kelbi gelip geçti", dediler.
Dıhye'nin yüzü ve sakalı Cibril *Aleyhisselam*'a benziyordu.
Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Kureyza'nın bölgesine girerek onları yirmibeş gece boyunca kuşatma altına aldı.
Kuşatma şiddetlenip etkisini göstermeye başlayınca onlara "Gelin Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in hükmünü kabul edin" teklifi yapıldı.
Kureyza Yahudileri bu konuyu Ebu Lübabe b. Abdulaziz ile istişare ettiler. Ebu Lübabe, onlara Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in hükmünün öldürülmeleri olacağını işaret etti.
Yahudiler:
"Biz, Sa'd b. Muaz'ın hükmüne razı oluruz", dediler. Bunun üzerine Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Sad'ın getirilmesi emretti. Kavmi merkebin üzerine deriden bir yatak

411[164] Buhârî (4/471) *el-Meğazî*.

serdikten sonra onu merkebe bindirdiler. Kendileri de, onun çevresinde yürüyerek Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in karargahına doğru hareket ettiler.
Evsliler yolda sürekli Sa'd b. Muaz'a
"Ey Ebu Amr! Müttefiklerin hakkında iyi davran, merhametli ol", diye telkinlerde bulunuyorlardı.
Sa'd onlara cevap vermiyor ve kimseyle konuşmuyordu.
Kavminin baskıları artınca onlara dönerek şöyle dedi:
"Vallahi, Sa'd'in Allah yolunda hiç bir kınayıcının kınamasına bakmayacağı an gelmiştir" dedi.
Ebu Said şöyle dedi: Sa'd b. Muaz, Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in yanına gelirken, Peygamber *"Kalkın, büyüğünüzü karşılayın, onu indirin"* buyurdu.
Ömer (r.a.):
"Efendimiz (büyüğümüz) Allah'tır", dedi. Sahabeler onu bineğinden indirdiler. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*:
"Haydi onlar hakkında hükmünü ver", buyurdu.
Sa'd bin Muaz:
""Ben onlar hakkında savaşçılarının boynunun vurulması, çocuklarla kadınların esir edilmesi ve mallarınının müslümanlar arasında taksim edilmesine hükmettim" dedi.
Sa'd, Benu Kureyza hakkında bu hükmü verince, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*:
"Sen, onlar hakkında. Allah'ın hükmüne uygun hüküm verdin" dedi. Sa'd sonra şöyle dua etti:
"Ey Allah'ım! Eğer Kureyş müşrikleriyle bir çarpışma daha bıraktınsa, beni de, o çarpışmada bulunmak üzere, sağ bırak, yoksa ruhumu al"
Aişe şöyle devam etti. Bu olaydan sonra Sa'd tekrar kan kaybetmeye başladı ve rahatsızlığı şiddetlendi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onu Mescid'de kurduğu çadırına iade etti.
Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, Ebu Bekr ve Ömer onun yanında idiler. Muhammed'in nefsi elinde olana yemin olsun ki ben odamda iken Ebu Bekr ile Ömer'in ağlamalarını birbirinden seçebiliyordum. Onlar Allahu Teala'nın *"Kendi aralarında birbirine karşı merhametliler"* buyurduğu gibiydiler.
Alkame şöyle dedi: Ben sordum:
Ey Valide, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ne yapıyordu?
Aişe: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* kimseye ağlamazdı fakat acısını sakalını tutarak belli ederdi."[412[165]]
Şu ayetler Beni Kureyza hakkında nazil olmuştur:
"Allah ehl-i kitaptan onlara (müşrik ordularına) yardım edenleri kalelerinden indirdi ve kalplerine korku düşürdü; bir kısmını öldürüyor, ve bir kısmını da esir alıyordunuz.
Allah, onların yerlerine, yurtlarına, mallarına ve ayak basmadığınız topraklara sizi mirasçı yaptı. Allah'ın herşeye gücü yeter." (Ahzab, 33/26-27)
Kasımî şöyle dedi: *"Ve enzelellezîne zâheruhum"* Yani savaşta Rasûlullah'a karşı müşrik ordularına yardım edenler demektir.
"Min ehli'l-Kitap: Ehli kitabtan" Yani Beni Kureyza onların ataları baskılarından kaçarak Hicaz'a gelmişler ve birçok bölgelere yayılmışlardır.
"Min seyasihim: Kalelerinden" Yani içinde bulundukları kalelerinden.
"Ve Kazefe fî Kulûbihimu'rrub" Ve kalplerine korku attı. Yani uygun bir karşılık olarak kalplerine korku saldı.[413[166]]
İbn Kesir şöyle dedi: Kalelerinden inip teslim olan Yahudiler Medine'ye götürülüp çeşitli evlerde hapsedildiler. Daha sonra Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Çarşıya gitti ve o civara çukurlar kazılmasını emretti. Sonra tutuklu bulunan Yahudi erkekleri gurup gurup getirilerek boyunları vurulup o çukurlara atıldılar. İçlerinde Allah'ın düşmanı Huyey b. Ahtab

---

[412[165]] Heysemi şöyle dedi. Ahmed'in naklettiği bu rivayetin bir bölümü sahihtir. Ravilerden Muhammed b. Amr b. Alkame'nin kendisi hasen diğer ricali ise sikat'dır. *Mecmau'z Zevâid*: (6/137, 138).
[413[166]] Mehasinu't-Tevil: (13/245)

ve reisleri Ka’b bin Esed de bulunmaktaydı. Boynu vurulan erkeklerin toplam sayıları altıyüz veya yediyüz civarındaydı.
Bâliğ olmamış erkek çocukları ise kadınlar ve mallarıyla beraber taksim edildi.414[167]

İmâni Dersler ve Ölçüler:

1- İbn Kesir şöyle dedi: Çünkü onlar antlaşmalarına rağmen müşriklerle yaptığı savaşta Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’e karşı müşriklere destek verdiler ve müslümanları arkadan vurmaya kalkıştılar. Bu şekilde müslümanlara büyük bir korku endişe yaşattılar. Sonra Allah, onların hilelerini kendi aleyhlerine çevirdi, müşrikleri eli boş gönderdikten sonra, müslümanları ortadan kaldırmak isteyen, izzet peşine düşen hainleri zillete düşürerek onların köklerini kazıdı. Bu sebeble Allahu Teala şöyle buyurmuştur.
“Bir kısmını öldürüyor ve bir kısımını da esir alıyordunuz.”
Yani savaşçı erkeklerin öldürülüp, kadın ve çocukların köle alınması.
İmam Ahmed, Atiyyetü’l-Kuraziyy dedi ki: Kureyza günü peygambere arz olunmuştuk. Edeb yerinde kıl bitmiş olan, öldürülüyor, kıl bitmemiş olana yol veriliyor, öldürülmüyordu.
“Ben de, edeb yerinde kıl bitmemiş olanlarındandım. Bana da, yol verilmiş, dokunulmamıştı.”
Tüm sünnet ehli bunu rivayet etmiş, Tirmizî ‘de Hasen Sahih, olduğunu söylemiştir.415[168]
2- Kâsimi şöyle dedi: Bu gazve ile Allahu Teala müslümanları kendilerine sürekli vefasızlık ve ihanet eden Yahudilere komşuluktan kurtardı. Geriye sadece Hayber’e sığınıp, orada müşrikleri müslümanlara karşı kışkırtıp, ahzab savaşına neden olan ilere gelenleri kaldı.416[169]
3- Bazı alimler şöyle dedi: Ey Allah’ım! Taşkınlığın sonu ne de kötü imiş! Bir toplum güven içinde yaşarken, liderleri birtakım şeyler elde etmek için ihanet ve anlaşmayı ihlal ederek, halklarını büyük bir zarar ve sürgüne uğratırlar. İşte Hicaz yahudilerinin başına gelen bundan başka birşey değildir. Onlar ile müslümanlar arasında, ittifak ve saldırmazlık antlaşması vardı, huzur ve güven içinde yaşıyorlardı. Fakat Yahudiler çekemezlik ve azgınlıkları yüzünden bu antlaşmalara riayet etmediler ve böylece kendi elleriyle kendi sonlarını hazırlamış oldular. Allah onların hallerini düzeltemeyecektir. *“Allah’ın her şeye gücü yeter”*
4- Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem “Hiçbirini ikindiyi Beni Kureyza’ya varmadan kılmasın”* emri ve onun, kaçırmamak için namazı yolda kılan ve bu emrin zahiri gereğince yolda kılmayıp kaçıranlara tepki göstermemesi hakkın birden fazla olabileceğine delil değildir. Her müctehid orada ictihadında isabet etmiştir. Fakat burada tüm çabasını ortaya koyduğu halde, yanlış ictihad yapmış kimse mazurdur. Yoksa Hak birdir, birden fazla değil. Bunun bir benzeri Allahu Teala’nın şu kavlidir:
“Böylece bunu (bu hükmü) Süleyman’a biz öğretmiştik. Zaten, onların herbirine hüküm ve ilim vermiştik.” (Enbiya, 21/79)
Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* ‘in şu kavli de bu hususa şahittir: *“Bir hakim ictihad edip doğruyu bulursa iki sevap, ictihad edip yanlışlık ederse bir sevap alır.”*417[170]
Müctehid, tam veya eksik, her halükârda sevap alır. O, hatasında mazurdur. Çünkü asla hakka muhalefet etmek istememiştir. Bilakis hakikate ulaşmak için tüm bilgi ve imkanlarını kullanır. Bazı kimselerin bu kıssa ile yaptıkları, alimlere ait bütün söz ve içtihatların doğru kabul edileceği yönündeki istidlalleri epey yaygınlaşmıştır. Bunlar böylece, imamları taklid etmeyi ve ihtilaf edilen meselelerin şer’i delillerini bilmemeyi kendileri için uygun bir yol olarak benimserler. Tâ ki; onlar için artık taklid asıl olmuş, bu şekilde onlar ile Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* arasındaki bağ kapukluğa uğramış olur.

414[167] Mehasinu’t-Tevil: (13/244).
415[168] *Tefsiru’l Kurani’l-Azîm*: (3/478)
416[169] Mehasinu’t-Tevil: (13/246).
417[170] Buhârî (13/330) *el-İ’tisam*, Müslim (12/13) *el-Akdiye*, Ebu Davud (3557) *el-Akdiye*.

Hafız şöyle demiştir: Bu rivayetten mutlak olarak tüm müctehidlerin isabet ettikleri sonucunu çıkarmak, açık değildir. Kınanmama, tüm imkanlar kullanıldıktan sonra ictihad edilmesi durumunda söz konusudur. Bundan tüm imkanlarını kullandığı halde yanlış karar veren müctehidin günah işlemediği sonucu çıkar. İkindi namazı olayı şudur: Bazı sahabeler yasağı hakikati üzerine hamlettiler ve ikinci yasağı, birinci yasağa tercih ederek, namaz vaktinin çıkmasına aldırmadılar. Ki birinci yasak namazın vakitini kaçırmama yasağıdır. Yine o günlerde Hendek savaşında çarpışmalar nedeniyle birkaç vakit namazın geçirilmesi hadisisenden namazın vaktinin geçirilebileceği neticesini çıkardılar. Diğer grup sahabe ise, buradaki yasağı hakikati üzerine değil de, Beni Kureyza'ya hızla hareket etmeye teşvik anlamında kinaye olarak anladılar.
Cumhur, bu hadiseden ictihad eden kimsenin günah işlemediği sonucunu çıkardı. Çünkü Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* her iki taraftan da kimseyi kınamadı. Eğer günah söz konusu olsaydı, günah işleyeni kınaması gerekirdi.418[171]
5- Sa'd b. Muâz *-Radıyallahu anh-*'ın menakibi hakkında derecesinin yüksekliğini ve makamının büyüklüğünü gösteren birçok sahih hadis varid olmuştur. Nasıl olmasın ki o, Ensâr'ın reisi idi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* de: *"Büyüğünüzü kalkıp karşılayın"* diyerek onun, bu konumunu teyid etmiştir.419[172]
Câbir *-Radıyallahu anh-*'den Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in şöyle dediğini işittim: *"Arş, Sa'd b. Muâz'ın ölümü ile titredi."*420[173]
Berâ *-Radıyallahu anh-*'dan: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e ipek bir kumaş hediye edildi. Sahabe, bu kumaşa dokunuyor ve yumuşaklığına şaşırıyorlardı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem "Bunun yumuşaklığına mı şaşırıyorsunuz? Sa'd b. Muâz'ın mendilleri bundan daha hayırlı veya daha yumuşaktır"* diye buyurdu.421[174]
Enes'den: "Sa'd b. Muâz'ın cenazesi taşınırken münafıklar "Ne hafif" dediler. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* ise: *"Onun cenazesini melekler taşıyorlardı"* buyurdu.422[175]

***

418[171] Fetih'ten özetlenerek (7/473).
419[172] Buhârî, (7/475) *el-Meğazî*
420[173] Buhârî (7/154) *Menakibu'l-Ensar*, Tirmizî (13/235) *el-Menakib*. Arşın titremesi Sa'd'ın ruhunun gelmesinden duyduğu sevinç ve ferah nedeniyledir. İbn Mace/158 *el-Mukaddime*.
421[174] Buhârî: (7/153-154) *Menakibu'l-Ensar*, Tirmizî (13/234-235) *el-Menakib*.
422[175] Tirmizî (13/236) *el-Menakib*, İbn Mâce (157) *el-Mukaddime*, Tirmizî: Bu, hasen sahih garib hadistir. el-Albâni Sahihledi, No: (4203) *Sahih-i Tirmizî*'den. Ve No. 8226 *el-Mişkat*.

12- AHZAB VE BENİ KUREYZA HADİSELERİNİ TAKİP EDEN VE HUDEYBİYE ÖNCESİ MEYDANA GELEN OLAYLAR

1- Ebu Rafii b. Ebu'l Hukayk'in öldürülmesi.
2- Beni Lihyan Ğazvesi
3- Necd Seriyyesi ve Sümame b. Usal hadisesi.
4- Muraysî Gazvesi (Benü'l Mustalık) Ve Bu Gazvenin Hadiselerinden:
a- Münafıkların başı Abdullah bin Übeyy'in: Medine'ye döndüğümüz zaman izzet ve kuvveti daha fazla olan, zayıf ve zelil olanı oradan çıkaracaktır, sözü.
b- Rasulullah -Sallallahu aleyhi vesellem-e kılıç çeken bedevinin olayı.
c- İfk hadisesi

1- Ebu Rafii B. Ebi'l Hukayk'in Öldürülüşü

İbn Kayyim *-Rahmetullahi aleyh-* şöyle dedi: Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi Müşrikleri Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e karşı savaş için kışkırtanlardan biri de Ebu Rafii idi. Arkadaşı Hubey b. Ahtab Beni Kureyza ile beraber idam edilmesine rağmen, o kurtulmuştu. Hazrec, Allah düşmanı Ka'b b. Eşref'e suikast düzenlemişti. Evs de bu yolda geri kalmak istemedi ve onlar da bir diğer Allah düşmanı Rafi'yi ortadan kaldırmak istiyordu. Allah, Rasulünün eli ile bu iki kavmi hayırda birbirleriyle yarıştırıyordu. Evs, bu iş için Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'den onay istediler, o da onayladı. Bunun için tamamı Seleme oğullarından olan bir ekip oluşturuldu. Ekipte şunlar vardı. Komutan olarak Abdullah b. Atik, Abdullah b Enis, Ebu Katade el-Haris b. Rabii, Mesud b. Sinan ve Hüzaî b. Esved.423[176]
Buhari'nin Bera b. Âzib'den naklettiği bu suikastın hikayesi:
"Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Yahudi Ebu Rafii'yi öldürmek üzere Ensar'dan bir ekip gönderdi ve başlarına da Abdullah b. Atik'i seçti. Ebu Rafii, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e hakaretler etmekte ve düşmanlarını ona karşı kışkırtmaktaydı. Hicaz bölgesinde kendisine ait bir kalede yaşamaktaydı. Ekip, onun kalesine akşam olup insanlar kaleye çekilmek üzereyken ulaştılar. Abdullah arkadaşlarına:
"Siz burada bekleyin. Ben gidip içeri girmek için kapıcılara bir oyun yapacağım", dedi ve gitti. Kapıya yaklaşınca sanki bir iş görüyormuş gibi giysisini başına çekti. insanlar içeri girdiler. Kapıcı ona:
"Ey Allah'ın kulu içeri giriyorsan çabuk gir, kapıyı kapatacağım", diye bağırdı. Abdullah içeri girdi ve gizlendi. Sonrasını Abdullah şöyle anlattı.
Kapıcı kapıyı kitleyip anahtarlarını üzerine astı. Gizlendiğim yerden çıkıp anahtarları aldım ve kapıyı açtım. Arkadaşları sohbet için Ebu Rafii'nin yanında ona ait bir odada toplanmışlardı. Onlar gidince içeriye daldım. Her kapıyı açtığımda, tekrar arkadan kilitliyordum ki onu öldürmeden insanlar beni yakalayamasınlar. Ebu Rafii'inin yanına vardığımda onun karanlık bir odada çoluk çocuğuyla beraberdi. Odanın neresinde oturduğunu tam olarak anlamak için
"Ey Ebu Rafii, diye seslendim.
"Kim o" diye karşılık verince sesin geldiği yöne doğru hızla ilerledim ve kılıcım ile bir darbe vurdum. Fakat dehşet içindeydim ve işi bitirememiştim. Çığlık atmaya başlayınca odadan çıkıp yakın bir yere gizlendim. Sonra tekrar odaya girip (sesimi değiştirerek):
"Bu çığlık ta neyin nesi ey Ebu Rafii", dedim. O:
"Anan ağlasın, az önce bir adam odada kılıcıyla bana saldırdı", diye karşılık verince tekrar kılıçla üzerine saldırdım ve vurmaya devam ettim. Fakat yine öldüremedim. Sonra kılıcın keskin ucunu karnına bastım. Nihayet Ebu Rafii arkasına devrildi. Sonra kapıları teker teker açarak kaçmaya başladım. İlerlerken merdivenden düştüm ve baldır kemiğim kırıldı. Sonra "onu öldürdüğümü kesin olarak bilinceye kadar burada saklanacağım" deyip sabah oluncaya kadar saklandım. Sabah olup horoz ötünce birisi kale duvarına çıkarak "Hicaz ehli taciri Ebu Rafii" ölmüştür, diyerek onun ölümünü ilan etti. Bunun üzerine arkadaşlarımın yanına gidip: "Bu iş tamam, Allah, Ebu Rafii'yi katletmiştir", dedim. Rasûlullah Sallallahu aleyhi vesellem'in yanına gelince olayı ona anlattım. Bana *"ayağını uzat"* dedi. Ayağımı uzattım. Rasûlullah Sallallahu aleyhi vesellem ayağımı okşadı ve sanki hiç birşey olmamış gibi ağrısı geçiverdi".424[177]

423[176] *Zadu'l-Meâd*: (3/275-276).
424[177] Buhârî (7/395-396) *el-Meğazi.* Hafız özetle şöyle dedi. Ebu Rafii'nin Hayber'li tanınmış iki kardeşi vardı. Bunlardan birisi de Safiyye bt. Huyy'ın Peygamber *-Sallallahu aleyhi vesellem-*'den önceki kocası Kinane'dir. Bir diğer kardeşi de Rebii'dir. Resulullah *-Sallallahu aleyhi vesellem-* Hayber'in fethinden sonra bunların ikisini de öldürtmüştür. İbn Sa'd'in dediğine göre Abdullah b. Atik, Yahudice biliyordu. Ebu Rafii'nin kapısını çaldı ve

İmâni Dersler ve Ölçüler:

1- Hafız şöyle dedi: Bu hadisten birçok sonuç çıkarabiliriz.
Kendisine davet uluştığı halde, küfürde israr ve inat eden kafirin ve Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e karşı eli, malı ve diliyle saldıranların katlinin caiz olması, harb ehline karşı casusluk yapmanın ve onlara karşı hile kullanmanın, çarpışmada onlara karşı şiddetli olmanın cevazı, sayısı az müslümanın kendilerinden daha kalabalık kafirlere karşı koyabileceği, Abdullah'ın Ebu Rafii'nin sesine ve ölüm habercisinin haberine itibar etmesinden dolayı, delil ve işaretle hükmün caiz olması. Allah daha iyi bilir.[425[178]]
2- Bu olay aynı zamanda Sahabenin hayırlarda birbirleriyle nasıl yarıştıklarını da gösterir. Hayırda yarışmak meşru ve hatta Allahu Teala'nın buyruğunun bir gereğidir:
"İşte onda yarışanlar yarışsınlar" (Mutaffifin, 83/26)
Ama dünya için yarışmak kötülenmiştir: Allahu Teala şöyle buyurdu:
"Çoklukla övünmek sizi o derecede oyaladı ki, nihayet kabirleri ziyaret ettiniz." (Tekasür, 102/1-2)
Bu, dünya malının daha çok elde etmek için girişilen bir yarıştır. Selef'ten bazıları şöyle dediler: Birisi seninle dünya hususunda yarışıyorsa, Sen onunla din hususunda yarış. Bazıları da şöyle dediler:
Kimsenin seni Allah'a yakınlık hususunda geçmemesini sağlayabiliyorsan, bunu yap. Allahu Teala şöyle buyurdu:
"Rabbinizden bir mağrifete ve cennete koşun" (Hadid, 57/21)
Bu, din hususundadır. Dünya hususunda ise şöyle buyurdu:
"Yerin sırtlarında yürüyün ve Allah'ın rızkından yiyin" (Mülk, 67/15)
Allahu Teala ahiret meselesinde *"yarış ve koşu"* emrederken, dünya geçimini kazanmada *"yürüyün"* buyurdu.

---

kapıyı Ebu Rafii'nin karısı açarak ona "Sen kimsin" dedi. "Abdullah Ebu Rafi'ye bir hediye getirdim" deyince, kadın kapıyı açtı. (*Feth*'den özetle 7/396-400).
[425[178]] *Fethu'l-Barî*: (7/400).

2- Beni Lihyan Ğazvesi

İbn İshak şöyle dedi: Sonra Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Zilhicce, Muharrem, Safer ve Rebî ayları boyunca Medine'de kaldı ve Kureyza'nın fethinin altıncı ayı Cemadil ûla ayında Racîi faciasının müsebbipleri Habib b. Adiyy ve arkadaşlarını cezalandırmak üzere Beni Lihyan'a sefer başlattı. Onları ani bir baskına uğratmak için Şam'a gidiyormuş izlemini verdi.[426[179]]

İbn Kayyim şöyle dedi: Medine'de yerine vekil olarak İbn Ümmü Mektum'u bıraktı. Sonra hızla hareket ederek, o kavmin vadilerinden bir vadi olan Guran vadisine ulaştı. Burası Emec ve Usfan arasında bir yerdi ve Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in ashabı burada şehid edilmişlerdi. Burada ashabını rahmetle andı ve onlara dua etti. Beni Lihyan müslümanların geldiğini anlayıp, dağ başlarına kaçıştılar. Müslümanlar onlardan kimseyi yakalayamadı. İki gün boyunca burada konaklayıp, etrafa birlikler sevkedilmesine rağmen kimseyi ele geçiremediler. Sonra Usfan'a hareket ettiler ve orada Mekke'lilere üzerlerine saldıracakları izlenimi vererek korkutmak için Kurau'l Gamim'e on kişilik bir süvari birliği gönderdiler. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* daha sonra ashabıyla tam ondört gece ayrı kaldığı Medine'ye döndü.[427[180]]

[426[179]] Abdusselam Harun, *Tehzibu's-Sîre* (184).

[427[180]] *Zâdü'l-Meâd*: (3/276)

3 - Necd Seriyyesi Ve Sümame b. Usal Olayı

İbn Kayyım *-Rahmetullahi aleyh-* şöyle dedi: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* sonra Necd yöresine doğru bir süvari birliği sevketti. Onlar da Beni Hanife'nin reisi Sümame b. Usal'i esir alıp, getirdiler.428[181] Ebu Hureyre *-Radıyallahu anh-*'den: Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* Necd yöresine doğru bir süvari birliği gönderdi. Onlar da Beni Hanife'den Sümame b. Usal isimli bir adamı yakalayıp getirdiler ve onu Mescid'in direklerinden birine bağladılar. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onun yanına varıp:

Ey Sümame! Gönlünde ne var? İçinden ne geçiriyorsun? diye sordu. Sümame: *"Ey Muhammed; gönlümde hayır var. Eğer, sen beni öldürecek olursan asil birini öldürmüş olursun. Eğer, sen, bana iyilik edersen, iyiliğe şükreden, iyilik bilen bir kimseye iyilik etmiş olursun!"*

Eğer kurtulmam için benden mal istersen, dilediğin kadar iste al" dedi.

Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* onu kendi haline bıraktı.

Ertesi gün olunca, Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* Sümame'ye

"Ey Süame, gönlünde ne var, ne düşünüyorsun?" diye sordu. Sümame de

"Gönlümde, dün sana söylemiş olduğum şey var. Eğer bana iyilik edersen, iyiliğe şükreden, iyilik bilen bir kimseye iyilik etmiş olursun.

"Eğer kurtulmam için benden mal istersen, dilediğin kadar iste al" dedi.

Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* yine onu kendi haline bıraktı.

Ertesi gün olunca, Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* Sümame'ye

"Ey Sümame, gönlünde ne var, ne düşünüyorsun?" diye sordu. Sümame de:

"Gönlümde dün sana söylemiş olduğum şeyler var, dedi. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*:

"Sümame'yi serbest bırakın", buyurdu.

Sümame serbest bırakılınca Mescid'e yakın hurmalığa gitti ve yıkandıktan sonra mescide girip:

Ben, şehadet ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur ve yine şehadet ederim ki Muhammed Allah'ın rasulüdür.

Ey Muhammed! Vallahi, yanına geldiğim zaman, yer yüzünde bana senin yüzünden daha sevimsiz bir yüz yoktu. Fakat şimdi senin yüzün bana, bütün yüzlerin en sevimlisidir.

Vallahi, yanına geldiğimde, bana, senin dininden daha sevimsiz gelen bir din yoktu.

Fakat şimdi, senin dinin bana, dinlerin en sevimlisi ve sevgilisidir.

Vallahi, yanına geldiğimde, bana, senin yurdundan daha sevimsiz gelen bir yurt yoktu.

Fakat şimdi, senin yurdun bana yurtların en sevimlisi ve sevgilisidir.

Senin süvarilerin beni yakaladıkları zaman umre için yola çıkmıştım. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onu müjdeledi ve umre yapmasını emretti.

Mekke'ye geldiği zaman ona

"sen dinden mi çıktın?" diye çıkıştılar. Sümame:

"Hayır, fakat vallahi ben Allah'ın elçisi olan Muhammed ile beraber İslam'a girdim. Vallahi bundan sonra Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* izin vermedikçe size Yemame'den bir buğday tanesi gelmeyecektir dedi."429[182]

428[181] *Zâdül-Meâd*: (3/277).

429[182] Buhârî (7/788) *el-Meğazî* Müslim (12/88-89) *el-Cihad ve's-Siyer*. Nevevi şöyle dedi: 'Öldürürsen kan sahibi birisini öldürsün" sözünün anlamı hususunda ihtilaf edildi. Kadı İyad bunun anlamı: Kanı yerde bırakılmayan ve kanının intikamı alınan birisini öldürmüş olursun demektir, dedi. diğerleri ise bunun anlamı: Kanlı bir katili öldürmüş olursun, demektir, dediler. Diğer bir grupda bunun anlamı; kavmi içinde asalet ve saygınlık sahibi birisidir, dediler. (*Şerhu'n Nevevi* 12/87-88).

İmâni Dersler ve Ölçüler:

1- Hafız şöyle dedi: Sümame olayında kafirin mescide bağlanması, gayri müslim esirlere ikram edilmesi, affın önemli ve büyük sonuçlar doğurması ki, Sümame karşılıksız olarak affedildiği anda, nefretinin, sevgiye dönüştüğünü söylemiştir. Yine kafir bir kimse hayırlı bir işe başlayıp sonra müslüman olursa, onun o işini tamamlaması gerekir. İslam'a girmesinde fayda görülen ve kavminden başkalarını da İslam'a sokabilecek kimselere daha hoşgörülü ve nazik davranılır. Küfür diyarlarına, ordu birliklerinin sevki ve onlardan yakalanların esir alınması ve onu öldürmek veya yaşamını bağışlamak hususunda müslümanların muhayyer olduğu hususlarını da bu hadisten almış oluyoruz.[430[183]]

4- Muraysi Yani Beni Mustalık Ğazvesi

Muhammed b. İshak'dan: O, bana, Asım b. Ömer b. Katade ve Abdullah b. Ebu Bekir ve Muhammed b. Yahya b. Hibban'dan her biri Benî Mustalık ğazvesi hakkında şunları anlattılar.

Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*, Benî Mustalık'ın kendisi için asker toplayıp hazırlandığını duydu. Onlara karşı harekete geçti ve onlarla kendi sulak arazilerinde karşılaştı. O yerin adı *"el-Muraysî"* idi. Kadîd mıntıkasından sahile kadar uzanıyordu. Orada çarpıştılar. Mustalikoğulları mağlup oldular. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in eşi Cüveyriye'nin babası ve kavmin reisi olan el-Haris b. Ebu Dirâr da orada öldürüldü. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* onlardan birçok esir aldı ve onları müslümanlar arasında paylaştırdı. Elde ettiği esirler içinde daha sonra evlendiği Cüveyriye de vardı."[431[184]]

İbn İshak şöyle dedi: Sonra, hicri altı yılı, Şaban ayında Hüzaa'dan Beni Müstalık ğazvesî yapıldı.[432[185]]

Buharî rivayet etti: "Nafî'ye yazdım. O da bana şöyle yazdı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Beni Mustalık'a ansızın bir baskın düzenledi ve savaşçılarını katledip çoluk çocuklarını esir aldı. O gün, Cüveyriye de esirler arasındaydı. Bunu bana, o ğazveye iştirak etmiş olan İbn Ömer anlattı"[433[186]]

Aişe -*Radıyallahu anha*-'dan:

Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Benî Mustalık'tan alınan esirleri müslümanlar arasında paylaştığı zaman Cüveyriye bt. el- Haris, Sabit b. Kays b. eş-Şemas veya onun amcası oğlunun payına düştü. Cüveyriye, onunla hürriyetini elde etmek üzere mükatebe yaptı. O, görenlerin mutlaka ilgisini çeken güzel ve cazibeli bir kadındı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in yanına gelerek özgürlüğe kavuşması için kendisine yardım etmesini rica etti. Allah'a yemin olsun ki onu odamın kapısında görür görmez irkildim ve Rasûlullah'ın dikkatini çekeceğinden kaygılandım. Rasûlullah*Sallallahu aleyhi vesellem*'in yanına gelerek:

"Ya Rasûlallah , ben kavmin lideri el-Hars b. Ebu Dirar'ın kızı Cüveyriye'yim. Başımıza malum musibet geldi ve ben Sabit b. Kays veya onun amca oğlunun payına düştüm onunla özgürlüğüm için mükatebe yaptım. Senden bu konuda yardım diliyorum", dedi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*:

"Sana bundan daha hayırlı birşey önereyim mi?" diye sordu. Cüveyriye:

"O nedir ey Allah'ın Rasulü?" dedi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*:

"Mükatebe borcunu ödeyeyim ve seninle evleneyim" buyurdu. Cüveyriye:

[430[183]] *Fethu'l-Bâri*: (7/690).

[431[184]] Heysemî *Mecma*'da şöyle dedi: Bu hadisi Taberânî rivayet etti ve ricali sikattır. *Mecmau'z Zevâid*. (6/142).

[432[185]] *Tehzîbu's Sîreti İbn Hişam* (186), Abdusselam b. Harun.

[433[186]] Buhârî (5/202) el-İfk, Müslim (12/35-36) *el-Cihad ve's Siyer*, Lafız Müslim'e aittir: "Nafi'ye yazdım ve ona savaştan önce İslam'a çağırmayı sordum." O bana cevabi mektubunda bunun İslam'ın başlangıcında olduğunu ve Resulullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*-'in Beni Mustalık'la ansızın saldırdığını... yazdı".

“Tamam, ey Allah’ın Rasulü”, dedi. Rasûlullah:
“O halde bunu yaptım” buyurdu.
Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in Cüveyriye ile evlendiği haberi insanlara ulaşınca, insanlar “payımıza düşen bu köleler Rasûlullah Sallallahu aleyhi vesellem’in hısımlardır” deyip, onları özgürlüklerine kavuşturdular. Cüveyriye, evlenerek kavminden yüz kişinin özgürlüğünü sağlamıştır. Kavmine ondan daha bereketli bir başka kadın bilmiyorum”434[187]

Bu Ğazve Boyunca Gerçekleşen İbret Dolu Hadiseler:

a- Münafıkların başı Abdullah b. Übeyy’in Medine’ye döndüğümüz zaman izzet ve kuvveti daha fazla olan, zayıf ve zelil olanı aradan çıkaracaktır, sözü.
b- Kılıcını Resulluh *Sallallahu aleyhi vesellem*’e kaldırıp: “Seni benden kim koruyacaktır?” diyen bedevinin hadisesi.
c- İfk olayı
Şimdi bu olayları daha ayrıntılı olarak açıklamaya başlayalım. Yardım Allah’tandır.

A- Abdullah b. Übeyy’in sözü:

“Medine’ye döndüğümüz zaman, izzet ve kuvveti daha fazla olan, zayıf ve zelil olanı oradan çıkaracaktır.”
Cabir b. Abdillah -*Radıyallahu anhuma*-
Bu ğazvede su tartışması yüzünden Muhacirlerden bir adam Ensar’dan bir adamı dövdü. Ensar’dan olan adam:
“Ey Ensar, yardım edin” Muhacirlerden olan adam da:
“Ey Muhacirler, yardım edin” diye kavimlerini yardıma çağırdılar.
Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* Onların bu çağrılarını işitince
“Bırakın, şu cahiliye davasını. Çünkü o kokuşmuş pis bir iştir.” buyurdu.
Bu olayı işiten Abdullah b. Übeyy yanındaki münafıklara
“Demek öyle Vallahi eğer Medine’ye dönersek izzet ve kuvveti fazla olanlar, zayıf ve zelili oradan mutlaka çıkaracaktır” dedi. Onun bu çirkin sözü Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’e ulaşınca, yanında bulunan Ömer:
“Ya Resulallah, beni bırak ta şu münafığın boynunu vurayım” dedi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*:
“Hayır, insanlar Muhammed ashabını öldürüyor derler.” buyurdu.
Başlangıçta Ensar, Muhacirden daha kalabalık idi. Fakat sonra muhacirlerin sayısı onları geçti”435[188]
Hafız şöyle dedi:
“Biz Ğazvede idik” sözü; İbn İshak, bu ğazvenin Benî Mustalık ğazvesi olarak isimlendirdi. İbn Ebu Ömer, o da Süfyan’dan yoluyla rivayet edildiği kadarıyla bu İsmailî’nin nezdinde de böyledir. Der ki: Onlar, bu ğazvenin, Beni Mustalık Ğazvesi olduğu görüşündedirler.
İbn Ebu Hatim, Akîl yoluyla, Zühri’den, O da Urve b. Zübeyr ve Amr b. Sabit’den rivayet ettiğine göre Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Müreysî ğazvesine çıkmıştı. Bu sefer esnasında Rasûlullah, *Sallallahu aleyhi vesellem* Kafâ el-Müşellel ile sahil arasında bulunan Menat putunu yıkmıştır.
Bu sefer de Ensar ve Muhacir’den iki adam kavga etmiş ve Muhacir, Ensar’dan olan adamı dövmüştü. Bunun üzerine Ensardan olan adam Ensar’ı, Muhacir de Muhacirleri yardımına

434[187] İbn İshâk (4/8-9) *İbn Hişam’ın Sîretinden*. Ondan da Ahmed (6/277) *Fıkhu’s Sire*’nin tahkikinde el-Albâni bu rivayetin isnadını sahihlemiştir.
435[188] Buharî (7/516) el-Meğazî, Müslim (17/120) Sıfatu’l-Münafikîn ve Ahkâmihim

çağırmış ve Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* kıvılcımlanan bu fitneyi ortadan kaldırmıştı. Bu olaydan sonra münafıklar Abdullah b. Übey'in yanına toplanarak ona:
"Sen sözü dinlenilir bir kişi idin. Şimdi ise kimseye ne faydan ne zararın var" dediler. O da:
"Eğer Medine'ye dönersek, izzet ve kuvvet sahipleri, zayıf ve zelil olanı mutlaka oradan çıkaracaktır, dedi. Ve böylece bu kıssayı uzunca rivayet etti."436[189]
"Ey Ensar" hadi şunlara karşı yardıma gelin anlamındadır. Kötü ve kokuşmuş bir Cahiliye çağrısı diye nitelenen şey de işte böylece herkesin taraftarlarını karşılıklı çatışmak üzere çağırması demektir.437[190] İbn Abdilber şöyle dedi: Abdullah b. Übeyy'in sözünü Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e Zeyd b. Erkam ulaştırdı. Abdullah b. Übeyy sözünü inkar etti. Bunun üzerine Münafikun Süresi nazil oldu ve durumu tüm gerçekliğiyle ortaya serdi. Vahyin nazil olmasından sonra Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Zeyd'e
"Ey delikanlı, kulakların yanılmadı ve Allah senin doğru söylediğini tasdik etti" dedi.
Münafıkların başı Abdullah İbn Übeyy'in oğlu Abdullah, babasının bu hareketine karşı çıktı ve Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in yanına gelerek şöyle dedi:
"Vallahi ey Allah'ın Rüsulü sen aziz, o ise zelildir" Bir diğer rivayete göre ise şöyle demiştir.
"Vallahi ey Allah'ın Resulü, izzete en layık olan sen, zillete en layık olan da O'dur. Vallahi eğer sen dilersen onu Medine'den hemen çıkarırız"
Sa'd b. Ubade'de şöyle dedi:
"Ey Allah'ın elçisi, sen onun kusuruna bakma. Allah seni bize gönderdiği zaman kavmi lider yapmak için ona tac hazırlıyordu. Fakat sen gelince, o, senin onu bundan mahrum ettiğini düşünüyor. Göründüğünün aksi bir inançta ise muhakkak ki kaybetmiş ve hüsrana uğramıştır. Bize iman izhar ediyor, içinden gizlediğinin hesabını ise Rabbine verecektir."
Abdullah b. Übeyy'in oğlu Abdullah da şöyle dedi:
"Ya Rasulallah, eğer babam hakkında duydukların için onu öldürmeyi istiyorsan bırak bu işi ben yapayım. Ensar benim kadar babasına iyi davranan ve ona karşı iyi olan insan daha görmemiştir. Ve ben Ya Rasulallah, başka birine babamı öldürmesi için emretmenden çekiniyorum. Eğer böyle yapacak olursan babamın katilinin insanlar arasında dolaşmasına sabredemeyip, bir müslümanı öldürerek cehenneme girerim. Resullullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ona güzel sözler söyledi, dua etti ve "*babana iyi davran, senden hayırdan başka birşey görmesin"* buyurdu
Bu ğazve dönüşünde Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ve müslümanlar Medine'ye dönünce, İbn Übeyy'in oğlu Abdullah, babasını şehrin girişinde durdurarak ona:
"Vallahi, Rasulullah *Sallallahu aleyhi vesellem* sana giriş izni vermedikçe Medine'ye giremezsin," dedi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onun Medine'ye girmesine izin verdi.438[191]

İmâni Dersler ve Ölçüler:

1- Şerefli isimler, müslüman cemaatini bölmek ve parçalamak amacıyla kullanılırsa bu durumda kokuşmuş, iğrenç bir Cahiliye davasına dönüşür.
Muhacir ve Ensar isimleri, sahiplerinin şerefini gösteren, Allah'ın onlara överek verdiği isimler idi. Allahu Teala şöyle buyurdu:
"Öne geçen ilk muhacirler ve Ensar ile onlara güzellikle tabi olanlar var ya, işte Allah onlardan razı olmuştur, onlar da Allah'tan razı olmuşlardır". (Tevbe, 9/100)
Savaşlarda Muhacirlerin bir sancağı, Ensar'ın bir sancağı vardı. Fakat bu isimler ne zaman ki müslümanları bölmek anlamında kötü bir şekilde kullanıldı, o zaman Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* bunu reddederek: *"Kokuşmuş cahiliye davasını bırakın"* buyurdu. Allah daha iyi bilir ya Ehli Sünnet Menheci ya da Selefi Menhec diye isimlendirilen metoda

436[189] Bu rivayet isnâd yönünden mürsel ve ceyyid'dir.
437[190] *Fethu'l-Bâri*'den muhtasar olarak (8/5171) *et-Tefsir*.
438[191] ed-Dürer fi İhtisari'l-Meğazi ve's-Siyer (189-190).

bağlılıklarından ötürü değil de; biri cemaatine selefi ismini, diğeri Ehli Sünnet, öteki Ensaru's-Sunne ismini alem olarak seçmiş olup da, sırf taassublarından dolayı ayrılığa düşenler de, sözedilen kötülemenin kapsamına girerler. Ümmetin yetmiş üç fırkaya ayrılacağı hadisindeki kurtulmuş fırka sahabeler ve Kitab ve Sünnet hakkında onların akidesi ve anlayışı üzere olan fırkadır.
Sahih Menhec'e sahip müslümanları, çatısı altında faaliyet yürüttükleri birtakım simgelere ve isimlere göre ayırarak bölmek caiz değildir. Her samimi müslümanın, müslümanları sahih anlayış ve Sahih Akide üzerinde birleştirmek, kaynaştırmak için çalışması gerekir.
2- Bu kıssada imanın izzet ve şerefinin, kafir ve münafıkların da zilletlerinin ve ayrıca izzet ve şerefin tamamen Allah'a ait olduğunun ve onun ancak itaatle elde edilebileceğinin beyanı vardır. Allahu Teala şöyle buyurdu:
"Kim izzet ve şeref istiyor idiyse, bilsin ki, izzet ve şerefin tamamı Allah'ındır. O'na ancak güzel sözler yükselir" (Fatır, 35/10)
Münafıkların başı Abdullah b. Übeyy'in oğlu Abdullah tarafından yolunun kesilmesi ve Rasûlullah izin verinceye kadar Medine'ye girememesi onun için en büyük bir zillet ve utanç olmuştur. Böylece kimin izzetli, kimin zelil olduğu birkez daha görülmüş oldu.
3- Yine bu kıssadan, büyük zararın, küçük zarar ile atlatılmasının meşru olduğunu anlıyoruz. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in İslam izhar eden arkadaşlarını öldürttüğü haberinin yayılması hiç kuşkusuz büyük bir ziyandır. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* daha büyük olan böyle bir zararı önlemek için Abdullah b. Übeyy'in hile ve desiseleri anlamındaki zararlara tahammül etmiştir.
4- Yine bu kıssada Peygamberimiz'in şerefi ve münafıkların eziyetlerine sabrı göz önüne serilmektedir. O, peygamberlerin en şereflisi ve hepsinin imamıdır. Eğer, Abdullah'a babasını öldürmesini emretseyi, Abdullah, Allah ve Resulünün rızasını kazanmak için hiç tereddüt etmeden bunu yapardı. Fakat o, Abdullah'a babasını öldürmesini değil *"ona iyilik yapmaya devam etmesini"* emretti. O, asla kendisi için değil, sadece Allah için intikam alırdı. Hiç kuşkusuz onun hayatı boyunca birçok çile ve eziyetlere maruz kalması ve tüm bunlara sabetmesi Allah'ın o'nu şereflendirmek o'na ikram etmek için artırdığı yüksek derecesi ve üstünlüğünün alametlerindendir. Allah'ın salat ve selamı onun üzerine olsun.

B- Rasûlullah -Sallallahu Aleyhi Vesellem-'e Kılıç Çekip "Şimdi Seni Benden Kim Kurtaracak?" Diyen Bedevinin Kıssası:

Cabir b. Abdillah *-Radıyallahu anh-*'dan Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ile bareber Necd ğazvesinde idik.
Dikenli bir yer olan Kaile vadisine geldiğimiz zaman Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* inip bir ağacın altında gölgelendi ve kılıcını ağaca astı. İnsanlar da dağılıp buldukları ağaçların altında gölgelenmeye başladılar. Biz bu halde iken, Resullullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in bizi çağırdığını duyduk. Koşup yanına vardığımızda bir bedevinin Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* bize: Ben uykuda iken bu adam gelip, üzerime kılıç çekti ve
"Şimdi seni benden kim kurtaracak?" dedi. Ben
"Allah!" deyince, kılıcını kınına sokup, yere oturdu" buyurdu. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onu cezalandırmadı"439[192]

İmâni Dersler ve Ölçüler:

1- Bu kıssada Allahu Teala'nın: "Allah seni insanlardan koruyacaktır" kavlinin tasdiki vardır. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in hayatında bundan önce bunun gibi birçok olay yaşanmıştır. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'i öldürmeye niyetlenen Ebu Cehl olayı-

439[192] Buharî, (7/494) *el-Meğazî*

Sahihi Müslim'de geçer-, Suraka olayı, Uhud savaşında yaşananlar, Beni Nadr sürgünü olayı ve ileride Hayber Ğazvesinde gelecek olan zehirli koyun eti olayı bunlardan başlıcalarıdır.
2- Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in imanının kuvveti, Allah'a olan bağlılık ve güveni görüyoruz. Nice insanlar, Allah'ın vaadi gerçekleşmek üzere iken, zor anlarda sabredememiş, tereddüt ve korkuya kapılmamışlardır.
3- Yine bu kıssada Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in yüksek ahlâkını, cahilleri affedişini ve kendi şahsı için intikam almaması ve kimseye kızmamasını görüyoruz. Allah'a davet eden İslam davetçilerinin de kendilerini bu yüksek ahlak üzere eğitmeleri gerekir. Zira onların büyük önder ve örnekleri Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'dir.
"Andolsun ki, Rasûlullah'da, sizin için, Allah'a ve iharet gününe kavuşmayı umanlar ve Allah'ı çok zikredenler için en mükemmel bir örnek vardır" (Ahzab, 33/21)

C- İfk Hadisesi

İbn Şihâb şöyle dedi: Bana, Urve b. Zübeyr. Said b. Müseyyeb, Alkame b. Vakkas, Ubeydullah b. Abdullah b. Utbe b. Mesud, ifk hadisesi hakkında Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in hanımı Aişe'den anlattılar. Onlardan herbirinden bu hadisi ayrı ayrı dinledim ve bazılarının bu hadisi, diğer bazılarına göre daha iyi anlamış olduklarını, bazılarının eksik bıraktığını, diğer bazılarının doldurduğunu ve herbirinin sözlerinin diğerlerinin sözlerini doğruladığını gördüm. Onlar, Aişe şöyle dedi, dediler:
Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* ne zaman bir sefere çıksa, hanımlarından hangisinin kendisine eşlik edeceğini belirlemek için kur'a çekerdi. Buna göre, Benî Mustalık seferinde kendisine ben eşlik edecektim. Bu sefer Hicab (örtünme) ayeti nazil olduktan sonra idi. Beni Hevdec içerisinde deveya bindirdiler. (Konak yerlerinde de) Hevdec içinde indirilirdim. Dönüşte Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* geceleyin yolda son olarak bir yerde konakladı. Vakit henüz geceydi ki, yürüyüş için hazırlıklara başladılar. Ben de rahatlamak için kampın dışına çıktım. Dönüp de kaldığım yere yaklaştığımda gerdanlığımın bir yerlerde düşmüş olduğunu farkettim. Aramak için geri döndüm, fakat bu arada ordu hareket etmiş ve ben de arkalarında yalnız kalmıştım. Benim, içinde yolculuk ettiğim Hevdeci taşıyan dört kişi, boş olduğunun farkına varmadan onu deveye yüklemişlerdi. O günlerde yiyecek kıtlığından dolayı kadınlar daha zayıf idiler. O nedenle hevdec'in hafifliği onların içinde benim olmadığımı anlamalarına yetmemiştir. Çarşafıma bürünüp geride kaldığım anlaşır da gelir beni götürürler ümidiyle yere uzandım. Bu arada göz kapaklarıma bir ağırlık çöktü ve uyumuşum, sabahleyin (askerleri arkadan takib ederek bırakılan şeyleri toplamakla görevli olan) Safvan b. Muattal es-Sülemî yoldan geçerken, örtüyle ilgili hüküm inmeden önce birkaç kez görmüş olduğundan beni görüp tanıdı. Devesini durdurdu İnna lillahi ve inna ileyhi raciun "Peygamber'in hanımı burada kalmış!" dedi. Bu ses üzerine birden uyandım ve hemen çarşafımla yüzümü kapadım. Başka bir şey demeden devesini çöktürdü ve kenarda durdu, ben de deveye bindim. Deveyi yularından tutuyordu. Öğle sıraları tam durduğu zaman kervana yetiştik ve bu sırada helak olan olmuştu. Sonradan bu olayın bana iftira atmak için kullanıldığını ve Abdullah b. Übeyy'in iftiracıların başını çektiğini öğrendim.
Urve şöyle dedi: Bu işi halk arasında yayan kişi o idi. İnsanlar onun yanına gelir ve hep bu meseleyi konuşur sonra gidip başka yerlerde yine bu meseleyi konuşurlardı. Ve yine Urve şöyle dedi: İfk cemaatine başka kimseler de dahil olmasına rağmen ben sadece Hassan b. Sabit, Mistah b. Üsase ve Hamne bt. Cahş'ı biliyorum. Fakat onlar, Allahu Teala'nın zikrettiği gibi bir gruptur. Ve bu işin başını da Abdullah b. Ubeyy'in çektiği söylenmekteydi.
Yine Urve şöyle dedi: Aişe, yanında Hassan'a küfredilmesinden hoşlanmaz ve onun şu sözlerin sahibi olduğunu hatırlatırdı: "Hiç şüphesiz, benim babam, babamın babası ile benim şeref ve namusum, Muhammed'in şerefi için size karşı bir kalkandır"
Aişe şöyle devam etti: Medine'ye varınca hastalandım ve bir aydan daha fazla yatakta kaldım. Olanlardan bütünüyle habersizdim. Fakat Medine iftira haberiyle çalkalanmakta imiş ve bu

durum Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in de kulağına ulaşmıştı. Eskiden olduğu gibi hastalığımla igilenmediğini görüyordum. Geliyor, bana hiçbir şey söylemeden başkalarından nasıl olduğumu öğreniyor ve gidiyordu. Bir şeyler dönüyor diye nerdeyse aklım çatlıyordu. Rasûlullah'tan izin aldım ve daha iyi bakım için annemin evine gittim.
Ben orada kalırken, bir gece babamın yeğeni olan Mistah'ın annesiyle rahatlamak için şehrin dışına çıktım. Oradan buradan konuşurken bir şeye takılıp sendeledi ve aynı anda
"Yok olsun Mistah" diye bağırdı.
"Sen nasıl annesin ki, Bedir Savaşı'na katılmış olan oğlunu böyle lanetliyorsun?" dedim.
"Sevgili kızım" diye söze başladı ve şöyle devam etti: "Onun ne rezalet heveslisi olduğundan haberin yok mu? Ardından da bana iftira kampanyasıyla ilgili her şeyi anlatmaya başladı. Bu korkunç hikayeyi duyunca kanım dondu. Hemen eve dönüp, gecenin kalan kısmını ağlayarak geçirdim.
Ben yokken Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*, Ali ve Usâme b. Zeyd'le bu konuyu konuşmuş. Usâme hakkımda güzel sözler söylemiş "Ey Allah'ın Resulü, hanımından iyilikten başka birşey görmedik. Onun hakkında yayılanlar yalan ve iftiradan ibarettir" demiş. Ali ise "Ey Allah'ın Resulü, kadın kıtlığı yok, istersen bir başkasıyla evlenebilirsin. Bununla birlikte, meseleyi araştırmak arzusundaysan kadın hizmetçisini çağırt ve ondan sor" demiş. Hizmetçi çağrıldığında o "Seni Hakla gönderen Allah'a yemin ederim ki , ondan kötü bir şey görmedim. Ancak, kendisine ben yokken yoğrulmuş hamura bakmasını söylediğimde uyuya kalır ve bir keçi gelip onu yer" demiştir.
"Aynı gün, Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* minbere çıkıp halka sesleniyor ve şunları söylüyor:
"Ey müslümanlar, karıma iftira atarak bana zarar vermede hiçbir sınır tanımayan adamın saldırılarına karşı içinizden kim benim şerefimi koruyacak? Allah'a yemin olsun ki, ben iyice araştırdım ve ne onda, ne de adı iftiraya karışan kişide kötü hiçbir şey bulamadım." Bunun üzerine Sa'd b Muâz[440[193]] (doğrusu Useyd b. Hudayr olacak) ayağa kalkıp,
"Ey Allah'ın Rasulü, eğer bu adam bizim kabilemize mensupsa onu biz öldürelim, yok eğer Hazrec kabilesine mensupsa, eğer emredersen yine öldürelim, diyor. Bunu duyan Hazrec kabilesinin reisi Sa'd b.Ubade ayağa kalkarak:
"Yalan söylüyorsun, onu asla öldüremeyeceksin. Bu adamın bizim kabilemize ait olduğunu bildiğinden böyle konuşuyorsun" diye karşılık veriyor. Useyd ona cevap vererek:
"Sen bir münafıksın, bu nedenle de bir münafığı koruyorsun" demiş. Bunun üzerine mescidde, Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in orada olmasına rağmen büyük bir kargaşa başlıyor.
Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* onların öfkelerini bastırıyor ve minberden iniyor."
Aişe şöyle devam etti. O günümü bütünüyle ağlamakla geçirdim.
Ne gözümün yaşı diniyor, ne de gözüme uyku giriyordu. Bu halde iki gece, bir gündüz ağladım. O kadar göz yaşı döktüm ki, annemle babam ağlamaktan ciğerim parçalanacak sandılar. Annemle baban yanımda oturdukları ve ben de ağlamakta olduğum sırada, Ensar'dan bir kadın benden izin istemiş, ben de, izin vermiştim. O da oturup benimle birlikte ağlıyordu.
Biz bu durumda iken, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* içeri girdi. Selam verdikten sonra oturdu. Halbuki , Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, bundan önce, aleyhimde iftira kampanyası başladığından beri yanımda hiç oturmamıştı. Bir ay geçtiği halde bu konuda kendisine bir vahiy de gelmemişti.

[440[193]] İbn Kayyim *Rahmetullahi aleyh* Sa'd b. Muaz'ın bu olaydan önce vefat ettiğini hatırlatarak Sa'd b. Ubade'ye cevap verenin, Sa'd b. Muâz'ın vefatından sonra Evs'in başına geçen Useyd b. Hudayr olduğunu belirtmiştir. Nitekim Zühri, O da Ubeydullah b. Abdullah b. Utbe O da Aişe'den gelen rivayette bu kişinin Useyd b. Hudayr olduğu ifade edilmiştir. Ebu Muhammed b. Hazm da "Hiç kuşkusuz ki gerçek budur. Zira Sa'd b. Muâz, bu olaydan önce vefat etmiştir. Hadisi rivayet eden kişi onun ismini yanlışlıkla anmıştır, dedi. *Zâdü'l Meâd* (3/266).

Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* oturunca, Şehadet getirdikten sonra: *"Ey Aişe"*, diyerek söze başladı:
"Senin aleyhinde bana, şöyle sözler ulaştı. Sen isnatlardan beri ve uzak isen, yakında, Allah, senin onlardan beri ve uzaklığını açıklayacaktır.
"Şayet, böyle bir günaha yaklaştınsa, Allah'tan bağışlanmak dile ve ona tevbe et!
Çünkü kul, günahını itiraf ve arkasından da, tevbe ettiği zaman, Allah, onun tevbesini kabul eder" dedi.
Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, sözlerini bitirince, gözümün yaşı kesildi. O derece kesildi ki, bir damla bile kalmadı.
Hemen, babama dönüp
"Rasûlullah'a bu hususta benim adıma cevap ver!" dedim. Babam:
"Vallahi, Rasûlullah'a ne diyeceğimi bilemiyorum" dedi.
Anneme
"Rasûlullah'a bu hususta benim adıma sen cevap ver!" dedim.
Annem de:
"Vallahi, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e ne diyeceğimi bilemiyorum" dedi.
Bunun üzerine şehadet getirip yüce Allah'a hamd ettim ve O'nu layık olduğu üzere, sena ettikten sonra söze başladım.
Ben, küçük yaşta bir kadın olduğum için, Kur'an'dan kendimi savunacak çok ayet okuyamazdım.
"Vallahi; dedim, ben anladım ki: Siz bu lafları işitmişsiniz ve hatta onlar, gönüllerinizde yer etmiş, onlara inanmışsınızdır.
Farazâ ben, size bu işten berîyim desem bana inanmazsınız. Yahut ben kötü bir işi yaptım diye itirafta bulunacak olsam- ki Allah, biliyor ben, böyle bir şeyden beriyimdir- Siz beni hemen tasdik edersiniz!
Vallahi, ben, kendim için de, sizin için de, Yakub'un oğulları ile olan misalinden başka getirecek misal bulamıyorum.
Nitekim, o zaman, o: *"Artık, bana düşen güzelce sabr edip katlanmaktır. Sizin, şu söylediklenize karşı yardımına sığınılacak, ancak, Allah'tır"* demiştir dedim.
Sonra dönüp yatağıma yattım. Vallahi, o zaman, ben yapılan iftiradan beri ve uzak olduğumu, Allah'ın muhakkak, beni ondan berî kılacağını biliyordum.
Fakat, vallahi, Yüce Allah'ın işim hakkında Kuran'da tilavet edilir bir vahiy indireceğini sanmıyordum. Şahsımı ilgilendirecek bir iş için Kuran'da Allah tarafından dile getirilmekten kendimi çok uzak ve aşağı görüyordum.
Ben, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in uykuda bir rüya göreceğini ve Allah'ın o rüya ile, beni isnadlardan berî kılacağını, uzak tutacağını bekliyordum.
Vallahî, daha Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, yerinden kalkmamış ve ev halkından hiç biri de, dışarı çıkmamış idi ki, Ona vahiy geldi. Kendisini vahyin ağırlık ve şiddetinden titremek gibi vahiy alâmetleri bürüdü. Vahy sırasında, kış günleri bile kendisinden, inci tanesi gibi ter dökülürdü.
Aişe şöyle devam etti: Vahy'in ağırlığı üzerinden kalktığı zaman, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* sevincinden gülüyordu. Bana ilk söylediği söz şu oldu:
"Müjde ey Aişe! Yüce Allah, seni kesin olarak berî kıldı." buyurdu.
Ben, o sırada öfkelenmiş bulunuyordum. Annem ve babam bana:
"Kalk yanına var da, Rasûlullah'a teşekkür et" dediler. Ben:
"Vallahi, ben ne kalkıp O'nun yanına varırım, ne O'na teşekkür ederim! Ben ancak, o kötü şeylerden beni berî kılan ayetleri indiren Allah'a hamd ve şükür ederim" dedim.
Allahu Teâla şu on ayeti indirdi:
"Bu ağır iftirayı uyduranlar şüphesiz sizin içinizden bir guruptur..." (Nur suresinin 11. ayetinden itibaren on ayet)

Allah, bu ayetler içinde benim beraatimi ilan etti. Yüce Allah, beraatim hakında bu ayetleri indirince, babam Ebu Bekr -*Radıyallahu anh*- kendisine olan akrabalığı ve yoksulluğundan dolayı yardım ettiği Mıstah b. Usase için: "Aişe'ye bu iftirayı söyledikten sonra, Vallahi, ben de, Mıstah'a hiç bir zaman bir şey vermem!" diye yemin etmiştir.
Bunun üzerine, Allahu Teâla: *"Sizden, fazilet ve servet sahibi olanlar, akrabasına, yoksullara, Allah yolunda hicret edenlere vermelerinde kusur etmesin..."* ayetini indirdi.
Ebu Bekr:
"Vallahi, ben, Allah'ın beni bağışlamasını elbette arzu ederim!" dedi ve Mıstah'a veregeldiği nafakayı tekrar vermeye başladı ve:
"Vallahi, ben artık bunu ondan hiç bir zaman kesmem" dedi.
Aişe şöyle devam etti: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Zeyneb bt. Cahş'a da:
"Ey Zeyneb, Aişe hakkında bildiğini söyle" diye sormuştu.
Zeyneb:
"Ya Rasûlallah, Ben işitmediğimi işittim, görmediğini gördüm, demekten sakınırım. Vallahi ben onun hakkında hayırdan başka bir şey bilmiyorum" dedi.
Zeyneb, Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in hanımları arasında güzelliği ve Peygamber yanındaki konumu ile kendisini eşit görür ve rekabet ederdi. Yüce Allah, onu dindeki takvası sayesinde korudu. İftiracıların söylediklerini benimseyip körü körüne anlatmaya ve yaymaya koyulan kardeşi Hamne bt. Cahş ise, iftiralarıyla helak olan kimselerle beraber helak olup gitti." İbn Şihab şöyle dedi: İşte şu beş on kişi olan o kimselerin hadisinden bana ulaşan budur. Sonra Urve şöyle dedi: Aişe şöyle demiştir. Vallahi, hakkında dedikodu üretilen adam şöyle demiştir. "Subhanallah! Nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki kesinlikle bir kadının omuzunu açmış değilim." Bu adam sonra Allah yolunda şehid edildi."[441[194]]

İmâni Dersler ve Ölçüler:

1- Bu hadise, tüm insanların efendisi Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* için, o vakit henüz yirmi yaşlarına bile varmamış olan müminlerin annesi Aişe için, Peygamberlerden sonra Allah'ın dostlarının en üstünü olan Ebu Bekr Sıddık için, annesi ümmü Ruman için, Bedr'e katılan ve Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* 'in kendisi için hayırlı bir kimse olarak şahitlik ettiği ve bundan sonra Allah'ın kendisini şahadetle rızıklandırdığı Safvan b. Muattal için namus ve şerefi itham edilen Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e mi, yoksa müminlerin annesi, Rasûlullah'ın sevgili eşi, ancak dini, ahlakı ve güzelliği için sevdiği, Kureyş'in en temiz ve soylu tamamı müslüman olan bir ailenin kızı olan Aişe için mi ağlayacaklarını bilemeyen müminler için elli gün boyunca süren büyük bir acı ve ızdırap kaynağı olmasına rağmen, aynı zamanda müminler için büyük ders ve ibret aracı olmuştur:
"Bunu kendiniz için bir kötülük sanmayın, aksine o, sizin için bir iyiliktir." (Nur, 24/11)
Evet bu olayda nice acılar ve hüzünler olduğu gibi, ümmetin eğitimi için bu acılardan çok daha büyük ibretler ve dersler bulunmaktadır. Bu bela başlarına çatan müminler, zerre kadar dahi zulmetmeyen Allah'u Teala'dan büyük ecirler aldılar. *"Bir kul bir haksızlığa uğrayıp da buna sabrederse, Allah onun izzetini artırır"*[442[195]]
Beraati hakkında kıyamete kadar okunacak ayetin inmesi Aişe'yi ne kadar yükseltti ve mutlu etti! Zira o, en fazla, Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in bir rüya görmesini bekliyordu. Artık ayet onun beraatini ilan ederken bunun aksini kim iddia edebilirdi? Şia'nın o ve babası hakkındaki görüşleri ne kadar da çirkindir! Bu olay münafıkların nifakını, müminlerin de imanını ortaya çıkarmıştır.

441[194] Buhârî (7/499) *el-Meğazî,* Müslim (18/102-113) *et-Tevbe*. Buhârî, İfk hadisesi, dedikodu ve eziyet kabilindendir, dedi.
442[195] Tirmizî'nin rivayet ettiği hadisin bir bölümüdür. (9/199, 200) *Ebvabu'z-Zühd*, "Bu, hasen sahih hadistir, dedi. Ahmed, (4/231) Ebu Kebşe el-Enmarî'nin hadisinden, Ebu Hureyre'nin Sahihi Müslim'de *"Bir kul tevazu gösterdikçe, Allah onu yükseltir"* hadisi de bunu teyid eder.

Bu kampanya'da başrolü oynayan kişiyi Allahu Teâla ahirette büyük bir azap ile müjdelemiştir. Bu olayı, basit ve önemsiz birşeymiş gibi dillerine dolayan müminler ise, had cezasına çarptırılarak, bu günahlarından arındırılmışlardır. Böylece onlar, kendileri dışındaki müminler için birer ibret olmuşlardır. Günahları önemsememekten dolayı nice fitne ve musibetler zuhur etmiştir. Bu hadisenin en korkunç yanlarından biri de Evs ve Hazrec kabileleri arasında büyük bir fitnenin kapısını aralamış olmasıdır. Fakat Allahu Teâla bu kapıyı sonsuza kadar kapadı. Belki bu hadise olmadan da namusa iftira ve doğruluğu bilinmeyen haberlerin taşınmasının haram olduğu hükme bağlanabilirdi. Fakat bu ayetlerin, sözkonusu musibetin yaşanmasından sonra gelmesi, onların bir ilaç gibi karşılanmasını sağlamıştır. Bu da, ümmetin eğitimi için izlenen Rabbani metodun gereğidir. Bu şekilde iman ehlinin imanı artmış, münafıkların da şapkaları düşmüştür.

Yine bu hadisede, Allahu Teâla'nın, mihnet ve dayanılmaz belalardan sonra, sabreden kullarını nasıl ferahlattığı onları huzur ve mutluluğa çıkardığı görülmektedir. Sıddîka, (Aişe) babası, annesi ve hatta Rasullullah *Sallallahu aleyhi vesellem* sıkıntı ve ızadırapları doruğa ulaştığı bir anda, gelen vahiy ile bir anda üzüntüleri yok olmuş, ve sevince garkolmuşlardır.

Zemahşerî şöyle dedi:

Bu hadisenin onlar için hayırlı olmasının anlamı, bu hadise sebebiyle büyük sevaplar kazanmalarıdır. Zira bu hadise, büyük bir bela ve musibet idi. Bu olay hakkında herbiri bağımsız olan onsekiz ayet inmiştir. Bu, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* 'in makamını izhar ve O'nu teselli müminlerin annesinin de beraatini ilan etmek, ehli beyti arındırmak, bu olayı dillerine dolayanları veya duyup da inkar etmeyenleri şiddetle kınamak içindir. Bu ayetler dini faydalar, düşünenlerin gözlerinden kaçmayacak hüküm ve adab kuralları içermektedir.443[196]

2- Ebu's-Suud şöyle dedi: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* insanların en temizi olduğu gibi, Aişe'nin de kadınların en temizi olduğu bu hadiseyle açığa çıkmış oldu. Bu hadise onun hakkındaki uydurma ve dedikoduların ne kadar batıl olduğunu gösterir. Allahu Teâla şöyle buyurdu:

"Onlar (iftiracıların) söylediklerinden çok uzaktırlar. Kendileri için bağış ve güzel bir rızık vardır" (Nur, 24/26) O da cennettir.444[197]

3- Kurtubî şöyle dedi: Hişam b. Ammar, Malik'in şöyle dediğini işittim, dedi: Ebu Bekr'e söven azarlanır, Ömer'e söven azarlanır, ancak Aişe'ye söven katledilir. Zira Allahu Teâla şöyle buyurdu.:

"Eğer inanmış insanlarsanız, Allah, bir daha buna benzer tutum tekrarlamaktan sizi sakındırıp uyarır." (Nur, 24/17) Kim Aişe'ye söverse Kur'an'a muhalefet etmiş olur, Kim de Kur'an'a muhalefet ederse öldürülür.

İbn Arabî şöyle dedi: Şafii'nin arkadaşları şöyle dediler. Aişe'ye söven de diğer müminlere söven kimse gibi te'dib edilir. *"Eğer inanmış insanlarsanız"* ayeti buna delil olamaz. Bunun benzeri Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in *"Komşusu şerrinden emin olmayan kimse iman etmemiştir"*445[198] hadisidir. Eğer Aişe'ye sövmek imansızlık olsaydı, o zaman *"Bir kimse zina ettiği esnada mümin değildir"*446[199] hadisini de hakiki anlamda almamız gerekirdi.

Biz deriz ki durum Şafiilerin iddia ettikleri gibi değildir.

İfk ehli Aişe'yi fuhuşla suçlamışlar, Allahu Teâla onu bu isnaddan uzak etmiştir. Allah'ın uzak olduğunu bildirdiği bir hususta onu suçlamaya devam ederse Allah'ı yalanlamış olur. Allah'ı yalanlamak da küfrün ta kendisidir. İşte Malik'in sözünün anlamı budur. Basiret

443[196] el-Keşşaf (3/217, 218) er-Reyyan.

444[197] Mehasinu't-Te'vil (12/102).

445[198] Buhârî, (10/457) *el-Edeb*, Müslim (2/17) *el-İman*. Ahmed ve İsmailî, bu rivayetin sonuna şunu eklediler: Sahabeler "Bevaikinden" nedir? diye sorunca Resulullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*- *"Şerrinden"* demektir, buyurdu.

446[199] Buhârî, (10/30) *el-Eşribe*, Müslim (2/41-42) *el-iman.*

sahipleri için ayetin işaret ettiği husus da budur. Fakat, kim Aişe'ye Allah'ın onu uzak ettiği meseleden başka bir meselede suç isnad ederse, bu küfür değildir, bunun cezası te'dibdir.447[200]

4- İbn Kayyım *Rahmetullahi aleyh* şöyle dedi: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in hanımıyla ilgili söylentileri duyar duymaz, onu hemen yalanlamayıp da, onun hakkında araştırma ve danışmalarda bulunmasının sebebi nedir? Oysa ki, o hanımının iffet ve temizliğini herkesten daha iyi biliyordu. Bu iftiraları işitir işitmez niçin çoğu faziletli Sahabe gibi "Subhanallah, bu büyük bir iftiradır" demedi?

Cevab: Bu Allah Teala'nın bu kıssayı birtakım hükümlere ve kıyamete kadar Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ve tüm ümmet için imtihan ve musibetle deneme kılması sebebiyledir. Böylece bu hadise ile birtakım insanlar yücelirken, diğer bazı insanlar da alçalmışlardır. Allah, doğru yola girenlerin doğruluk ve imanlarını artırmış, zalimleri ise ancak hüsran ve zarar olarak artırmıştır. İmtihan ve musibetle deneme gereği Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'den vahiy kesilmiş ve onlar bir ay boyunca bu konuda vahiy inmesi için iştiyakla beklemişlerdir. Bu, Allah'ın bu olaydaki hikmeti gereğidir. Böylece gerçek müminlerin, adalet, doğruluk, Allah Resulü Ehli Beyt ve Allah'ın sadık müminleri hakkındaki iman ve sebatları artmış, münafıklar da ancak iftiralarını; nifaklarını artırmışlardır. Onların gizledikleri Rasulullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ve Müminleri için açığa çıkarılmış, bu iftira kampanyaya maruz kalan aile ise; Allah'a olan bağlılık, güven ve yakarışlarını sürdürmüşler ve Rablerinden başka herşeyden ümit kesmişlerdir. Artık Sıddîka Aişe, Rabbinden başka herşeyden ümidini kesmişti. O, bu makamın hakkını verdi, kendisine beraati hakkında müjdeli haber gelmesinden sonra, Anne babasının

"Kalk, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e teşekkür et" dememeleri üzerine şöyle demiştir:

"Vallahi ben, ne kalkıp onun yanına varırım, ne ona teşekkür ederim. Ben ancak, o kötü şeylerden beni, berî kılan ayetleri indiren Allah'a hamd ve şükür ederim" Aynı şekilde vahyin bir ay boyunca kesilmesinin hikmetlerinden biri de şu ki, olayın üzücü boyutlara ulaşması, müminlerin Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e bu konuda vahiy indirilmesini büyük bir istekle beklemelerine neden olmuştur. Toprağın suya en çok susadığı bir anda yağmurun yağması gibi, insanların vahye en çok muhtaç kaldıkları bir anda vahy'in gelmesi, onları büyük bir sevinç ve huzura garketmişler, bu vahiylerle gelen hükümlere dört elle sarılmışlardır. Şayet vahiy hemen bu olayın başlangıcında inmiş olsaydı, bu hükümlere ilgi aynı hararetle olmayabilirdi. Ayrıca Allahu Teâla, Resulü ve pak ailesinin savunmasını kendisi yaparak, onların kendi katındaki büyük makamlarını izhar etmek istemiştir.448[201]

5- Hafız şöyle dedi: Bu hadiste yukarıda geçen faideler dışında başka birçok faydalar vardır. Bunlar:

– Bir topluluk hakkında, genel ve mücmel olarak konuşmanın cevazı

– Kur'a çekmenin meşru oluşu. Kadınlar arasında kura çekilebileceği ve kişinin yolculukta, savaş halinde dahi hanımını yanında götürebileceği hususlarını bu hadisten anlıyabiliyoruz.

– Kişinin kendisi hakkında, faziletini ifade eden; insanların kendisi hakkındaki övgü ve yergilerini de içeren olaylar anlatmasının cevazı. Bunun, başkalarının da kendi başına gelenlerden ibret almaları için yapabilir. Başkalarının günah işlemesine engel olmaya çalışmak, onları kendi hallerine bırakıp, günaha düşmelerini umursamamaktan iyidir.

– Yine bu hadisten ihtiyaç duyulması durumunda sözün üzerine basılarak vurgulanması hususunu anlamaktayız.

– Hevdec, kadını barındırması açısından ev yerine geçer.

– Her ne kadar bu deve için ağır bir yük olsa da, kadının deve üzerindeki hevdece binmesinin cevazı.

– Bir kadına yabancı olanların, ona perde gerisinden hizmet edebilecekleri hususu.

447[200] el-Câmiu Li Ahkami'l Kur'an. (5/4597/4598).

448[201] *Zâdü'l Meâd*: (3/261-263)

– Kadının, bedenine giymediği birşey ile örtünebileceği.
– Az da olsa malı korumanın ve onu zayi etmemenin gereği. Aişe'nin gerdanı altın veya değerli taşlardan değildi. Buna rağmen onu zayi olmaktan korumaya çalışmıştır.
– Kadının yüzünü kendisine yabancı olan erkeklere karşı örtmesinin gerekliliği.
– Yine bu hadisten, yayılan kötü bir işin, doğruluk derecesinin ve kendisine kötülük isnat edilen kimsenin, daha önce böyle bir suçlamaya maruz kalıp kalmadığının araştırılması sonuçları elde edilir.
– Daha önce iyiliğiyle bilinen bir kimse kötülükle itham edildiği zaman, araştırma sonucu hakkında olumsuz bir şey bulunamamışsa, bunun onun suçsuzluğuna delil olması.
– "Onun hakkında hayırdan başka birşey bilmiyoruz" şeklindeki tezkiye ifadesinin, işinin gizli tarafları araştırılan kişinin adaletini ifade için hakkında yeterli bir söz olduğu hususu
– Yine hadisten, sıkıntı zirveye ulaştıktan sonra onun peşini ferahlık takip eder. Ayrıca burada tıpkı Aişe'nin yaptığı gibi işlerinde Allah'a dayananların faziletini görmekteyiz.
– Yine burada Allah yolunda infak teşvik edilmektedir. Özellikle de yakın akrabalar için. Ayrıca, kendisine kötülük yapana iyilikle mukabelenin veya kötülük edeni bağışlayan kimsenin Allah'ın bağışlaması ile ödüllendirildiği hususunu görmekteyiz.
– Yine bu hadiste, şaşkınlık halinde "Subhanallah" denilmesi hususunu, gıybetin onu dinleme ve yaymanın kötülüğünü görüyoruz. Hele bu gıybet bir de masum bir mümini töhmet altında bırakıyorsa bunun günahı kat kat daha fazladır. Ayrıca kötülükleri yaymanın haram olduğu hususunu görüyoruz.[449][202]

[449][202] *Fethu'l-Bâri*'den muhtasar olarak (8/337-339)

13- HUDEYBİYE ANTLAŞMASI

– Hudeybiye Hadisesi
– Hudeybiye Hadisesindeki ayetler, mucizeler ve olaylar.
– İmâni dersler ve ölçüler

1- HUDEYBİYE ANTLAŞMASI

Buhari, İbn Şihab'dan rivayet etti. İbn Şihab şöyle dedi: Urve b. Zübeyr bana Misver b. Mahreme ve Mervan'dan -ki birinin hadisi değerininkini tastik ediyor.- Şöyle dediklerini rivayet etti.

Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Seferine (Medine'den) çıkmıştı. Yolun bir kısmına vardıklarında Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* beraberindekilere:

"Halid b. Velid birtakım Kureyş süvarileriyle gözcü olarak Ganim mevkiindedir. Şimdi siz yolun sağ tarafını tutunuz!" buyurdu. Vallahi Halid Peygamber'le maiyetinin hareketini anlamadı. Nihayet Halid, ordumuzun kaldırdığı kara tozu gördü de hayvanına ayağıyla vurup koşturarak Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in geldiğini Kureyş'e bildirmek üzere süratle gitti. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* de ordusuyla yürüdü. Nihayet Seniyye mevkiine gelmişti ki, oradan Kureyş'in karargâhı üzerine inilirdi. Burada Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in devesi çöktü.

İnsanlar "Kasva çöktü kaldı, Kasva çöktü kaldı" demeye başladılar. Hayvan çökmekte ısrar ediyordu. Halk yine: "Kasva çöktü kaldı, Kasva çöktü kaldı" demişlerdi. Bunun üzerine Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*:

"Kasva çöküp kalmadı, onun çökmek huyu da yoktur. Fakat vaktiyle Mekke'ye girmekten Fil'i men eden şey şimdi de Kasva'yı men etti." buyurdu. Bundan sonra Rasûlullah:

"Nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki. Kureyş, Allah'ın Harem dahilinde muhterem kıldığı şeylere tazim kasdederek benden ne kadar zor talepte bulunursa ben onu muhakkak onlara vereceğim," buyurdu.

Sonra Kavsa'yı sürdü. Hayvan hemen sıçrayıp kalktı. Râvi demiştir ki: Bu defa Rasûlullah Kureyş tarafından dönerek nihayet suyu az olan "semet" kuyusu yolu üzerindeki Hudeybiye mevkiinin son sınırlarına indi. Bu az suyu insanlar birer parça almış ve halkın orada barınması için su bırakmayıp kuyunun suyunu tamamen çekmişlerdi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e susuzluktan şikayet ettiler. Bunun üzerine Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ok mahfezesinden bir ok çıkardı. Sonra onlara bu oku Semed kuyusuna koymalarını emretti. Vallahi o anda kuyunun suyu coşmaya başladı. Suyun bu feveranı, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in ashabı oradan dönünceye kadar, onları suya doyurmak için devam etti.

Rasûlullah ile beraberindekiler bu halde iken Huzâî' Büdeyl b. Verkâ kendi kabilesi Hüzâa'dan birkaç kişi ile çıkageldi. Mekke ve civarındaki Tihame kabileleri arasında Hüzâîler, öteden beri Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in sırdaşı idi.

Büdeyl gelince Rasûlullah'a:

"Haberiniz olsun, Kureyş'in Ka'b b. Lüey ile Amir b. Lüey kabileleri Hudeybiye surlarının en zengin menbalarına kondular. Sütlü ve yavrulu develeri de yanlarında bulunuyor. Şimdi ben onları bu halde bıraktım geliyorum. Bunlar muhakkak size karşı savaşacaklar. Ve sizi Beyt-i Şerif'e girmekten men edecekler", dedi. Rasûlullah da şöyle buyurdu.

"Fakat biz, hiç bir kimse ile harbetmek için gelmedik. Biz yalnız umre yapmak niyetiyle geldik. Bununla beraber savaş, Kureyş'in maddi ve manevi bütün güçlerini zaafa ve onları hayli zarara uğratmıştır. Eğer Kureyş arzu ederse ben onlarla aramızda bir mütareke müddeti tayin ederim. Onlar da benimle diğer insanların arasını serbest bıraksınlar, karışmasınlar. Eğer ben, galip olursam, Kureyş müşrikleri de insanların girdiği bu itaat yoluna girmek isterse girebilirler. Şayet ben galip gelmezsem, bu ihtimale göre de müşrikler benimle savaşmaktan kurtulup rahata ererler.

Eğer Mekkeliler, böyle bir mütarekeyi kabul etmez ve diğer Araplarla beni, kendi halimize bırakmayıp müdahale etmek isterlerse, nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki, şu savunduğum İslam uğrunda başım bedenimden ayrılıncaya kadar Mekkelilere karşı cihad

edeceğim, bu kesindir. Şu da kesindir ki Allah, Kur'an'daki yardım vaadini yerine getirecektir."
Bunun üzerine Büdeyl b. Verkâ Rasûlullah'a
"Şimdi bu sözlerini ben Kureyş'e bildiririm", dedi. Ve ravinin beyanına göre, Kureyş'in karargâhına vardı. Ve:
"Şimdi ben yanınıza şu adamın (Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in) yanından geliyorum. Şöyle bir söz söylediğini işittim. İsterseniz anlatayım", dedi. Kureyş'in sefihleri:
– "Senin bize ondan bir şey haber vermene ihtiyacımız yoktur", diye karşıladılar. Fakat içlerinden doğru görüşlü biri:
– "Haydi işittiğin söz ne ise söyle bakalım", dedi. Büdeyl onun şöyle dediğini işittim, diye Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in sözlerini birer birer anlattı. Bunun üzerine Urve b. Mesud ayağa kalkarak Kureyş'e şöyle seslendi:
"Ey kavm! Siz benim babam yerinde değil misiniz?" dedi, Onlar:
– "Evet!" diye tastik ettiler. Bunun üzerine:
– "Ben de sizin oğlunuz yerinde değil miyim?" dedi. Onlar:
– "Evet", diye tasdik ettiler. Sonra Urve:
– "Beni bir şüphe ile ithâm eder misiniz?" diye sordu.
Buna da:
– "Hayır", diye cevap verdiler. Bu defa Urve:
– "Ukaz halkını size yekün halinde yardıma davet ettiğimi ve onların bundan kaçınmaları üzerine kendim çoluk çocuğum ve bana itaat eden etbaımla size yardıma koştuğumu pekâlâ bilirsiniz değil mi?" dedi. Onlar da bir ağızdan:
– "Evet, biliriz" diye tastik ettiler. Bunun üzerine Urve:
– "Bu adam size hayır ve kurtuluş yolu gösteriyor. O yola yönelin ve beni bırakın ona gideyim!" dedi. Mekkeliler: "Haydi git!" diye izin verdiler. Urve geldi ve Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'le görşümeye başladı. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* de Urve'ye Büdeyl'e söylediği sözlere benzer sözler söyledi. Rasulullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in; bir mütareke kabul etmeseler Kureyş ile sonuna kadar savaşacağı söylemesi üzerine Urve şöyle dedi:
– "Ey Muhammed! Senin kavmini kesin bir yenilgiye uğrattığın farz edersek bana söyler misin: Senden önce Araplardan kendi kavmini toptan yok eden bir kimse işittin mi? Ya mesele diğer şekilde gerçekleşirse ve Kureyş size galip gelirse? Vallahi ben aranızda şeref sahibi kimseler olduğunu biliyorum, bu muhakkak. Yine ben birtakım kabilelerden toplanmış düşük kimseler de görüyorum ki, bunlar savaş sırasında kaçıp seni yalnız bırakabilecek yapıda insanlardır." Ebu Bekr *-Radıyallahu anh-* Urve'nin sahabeye hakaret içeren bu sözlerine dayanamayarak Urve'ye:
– "Haydi sen, Lat'ın kıçını yala! Biz mi Rasûlullah'ı yalnız bırakıp, savaş meydanından kaçacağız", diyerek ona sövdü. Urve:
– "Bu da kim?" diye sordu. Sahabeler:
– "Ebu Bekr", dediler Urve:
– "Ah Ebu Bekr! Nefsim elinde olana yemin ederim ki, eğer üzerimde -henüz karşılık verip ödeyemediğim- bir iyiliğin olmasıydı elbette ben de sana cevap verirdim", diye karşılık verdi.
Ravi diyor ki: Urve, Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'e söz söylemeye devam etti. Konuşma esnasında (Arapların adeti üzere) Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in sakalını okşuyordu. Bu sırada Muğire b. Şube (ki Urve'nin kardeşinin oğludur) başında miğfer ve yalın kılıç bir halde Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in yanıbaşında durup onun korumalığını yapıyordu. Ve Urve ne zaman Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in sakalını okşamaya teşebbüs etse, Muğire hemen kılıcının kınının ucuyla Urve'nin eline vuruyor ve Ona:
– "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in sakalından elini çek!" Uyarısında bulunuyordu.
Muğire'nin bu uyarıları üzerine Urve başını kaldırarak: "Bu da kim" diye sordu Sahabeler:

“Muğire b. Şube’dir”, dediler. bunun üzerine Urve:
– “Ey gaddar! Ben hala senin hıyanetini tazmine çalışmakla meşgul değil miyim?” dedi. Muğire, Müslüman olmadan önce Cahiliyede bazı kimselerle yol arkadaşlığı etmiş ve yolda bunları öldürüp mallarını almış, sonra Medine’ye gelip müslüman olmuştu. Getirdiği bu malları Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’e sunduğunda, Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*:
– *“Müslümanlığın, bizim katımızda değerlidir. Fakat bu malların, helal yoldan elde edilmediğinden, biz bunlara dokunmayız”*, buyurmuştu.
Sonra Urve, Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*’in ashabını izlemeye başladı. Ve arkadaşlarına:
– “Bu ne saygı! Vallahi o birşey emredince ashabı anında emrini yerine getirmeye koşuyor. Abdest aldığı zaman, onun abdest suyundan bir damla almak için birbirlerine giriyorlar. Bir şey söylerken huzurunda ona seslerini kısarak cevap veriyorlar. Ona saygılarından, yüzüne de dikkatle bakamıyorlar”, dedi. Sonra Urve Kureyş’in yanına geldi ve izlenimlerini şöyle anlattı.
– “Ey insanlar, Vallahi ben, vaktiyle birçok kralın huzuruna sefir olarak çıktım. Kayserin, Kisra’nın, Necaşi’nin huzurlarına çıktım. Fakat bunların hiçbirinin adamlarının, Muhammed’in ashabının Muhammed’e tazim ettikleri kadar krallarını tazim ettiklerini görmedim. Muhammed’in ashabı, onun tükrüğü ile bile teberrük ediyorlar. O abdest aldığı zaman da, abdest suyundan kapmak için birbirlerine giriyorlar. O, söz söylerken ashabı hafif bir sesle tasdik ve cevap veriyorlar. Muhammed’in ashabı, tazim için onun yüzüne dikkatle bakamıyorlar.
Şimdi Muhammed size güzel bir barış görüşü sundu. Bunu kabul edin”, dedi.
Bunun üzerine Kinane oğullarından birisi Kureyş’e hitaben:
– “Beni bırakın, Muhammed’in yanına bir kere de ben gideyim”, dedi. Onlar da:
– Pekâlâ git, dediler. Kinane’den olan bu kişi, Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* ve ashabına doğru gelirken, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*:
– *“Bu gelen, filan kimsedir. Öbür kabiledendir, onlar hac ve umre kurbanlarına saygı gösterirler. İşaretli kurban develerini bu zatın gözü önüne salın!”* buyurdu. Sahabeler bütün kurbanlık develeri onun geliş güzargahına salıverdiler. Ve yüksek sesle “Lebbeyk, Allahümme lebbeyk” diyerek Kinanî’yi karşıladılar. Kinanî zat kurban develerini ve halkın telbiye seslerini görünce şaşırdı ve :
– “Subhanallah! Bu zatı Beyt’i ziyaretten men etmek, bunlara karşı uygun olmayan bir davranıştır” dedi. Kureyş’in yanına döndüğünde de:
– “Ben bunların umre için kesecekleri kurban develerini işaretlenmiş bir halde gördüm. Doğrusu bunları Beyt’i ziyaretten men etmeyi uygun görmem”, dedi.
Sonra Kureyşliler arasında Mikrez b. Hafs denilen birisi kalkıp:
– “Buna müsade edin de Muhammed’e bir de ben gideyim”, dedi. Onlar da:
– “Haydi git!” dediler. Mikrez, Rasûlullah ve ashabına doğru gelirken, Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*:
– “Şu gelen Mikrez’dir, gaddar bir kimsedir”, buyurdu. Mikrez, Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* ile görüşmeye başladı
Bu esnada Suheyl b. Amr çıkageldi. Suheyl gelince Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* sahabelere:
– *“Artık işimiz bir dereceye kadar kolaylaştı”,* buyurdu.
Suheyl gelince, Rasûlullah’a:
– “Haydi, kalem getir, sizinle aramızda bir mütareke yaz”, dedi.
Bunun üzerine Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* katibi Ali b. Ebi Talib’i çağırdı ve: *“Bismillahirrahmanirrahim yaz”*, buyurdu. Bunun üzerine Suheyl cahiliyye taasubunua kapılarak:

– İyi ama ben, RAHMAN kelimesi nedir, bilmiyorum. Fakat vaktiyle senin de yazdığın gibi “bismikellahümme: Allah’ım senin isminle, diye yaz!” dedi. Müslümanlar da bir ağızdan:
– “Vallahi biz onu yazmayız, ancak Bismillahirrahmanirrahim yazılmasını isteriz”, demişlerdi. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*, Ali’ye
– *“Haydi Bismikellahümme yaz!”* buyurdu. Sonra da: *“Bu kitab, Muhammed Rasûlullah’ın mazmununa hüküm ve imza ettiği muahednamedir”* diye yazmasını emretti. Suheyl buna da itaraz ederek:
– “Vallahi biz, senin Resulullah olduğunu bilmiş ve tasdik etmiş olsak seni Beyt’i ziyaretten men etmez ve seninle savaşmazdık. Buraya Muhammed bin Abdillah yaz”, dedi. Bu teklif üzerine Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*
– *“Vallahi siz yalanlasanız da ben Allah’ın elçisiyim”* buyurdu. Ve Ali b. Ebi Talib’e:
– *“Haydi, Rasûlullah kelimesi yerine Muhammed b. Abdillah yaz”* dedi. Ali:
– “Vallahi ben senin Rasûlullah ünvanını kesinlikle silemem!” dedi. Bunun üzerine Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* bu kitabeti eline alıp, Muhammed b. Abdillah yazdırdı.
Antlaşmasının başlığı “Ya Rab! Senin isminle başlarım Bu mektup, Muhammed bin Abdillah’ın mazmununa hüküm ve imza etiği bir antlaşmadır” şeklinde yazıldıktan sonra, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* mütarekenin şartlarını teklif ederek Suheyl b. Amr’e:
– “Siz bizimle Beyt’i şerif’in arasını serbest bırakın da Beyt’i tavaf edelim”, buyurdu. Suheyl bu teklife de itiraz ederek:
“Vallahi sizin’le Beyt (Ev= Kâbe)’in arasını boş bırakmayız. Çünkü Arab milleti cebren ve kerhen istila olunduk, diye hakkımızda dedikodu eder. Ancak, gelecek seneden itaberen umre yapabilirsiniz”, dedi. Ali bu maddeyi yazdıktan sonra Suheyl b. Amr, şöyle bir madde teklif etti:
– “Sana bizden bir adam gelirse, o gelen adam senin dininden olsa bile, onu bize geri vereceksin.” Bu teklife müslümanlar şaşırarak:
– “Subhanallah! Biz müslümanlara iltica eden bir müslüman, müşriklere nasıl iade edilir?” dediler. Onlar bu halde iken Suheyl b. Amr’ın oğlu Ebu Cendel ayakları bağlı olduğu halde seke seke geldi. Ebu Cendel müslüman olmuş ve bu nedenle hapsedilmişti. Hapisten kaçarak kendisini zar zor müslümanların arasına atmıştı. Bunun üzerine Süheyl:
– “İşte ey Muhammed! Sana karşı imza edeceğin antlaşmanın birinci maddesi gereğince bunu bana geri iade etmelisin!” dedi. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*:
– *“Biz antlaşmayı henüz imza etmedik bile”,* buyurdu Suheyl:
– “O zaman vallahi ben de seninle hiç bir madde üzerine antlaşma yapmam2, dedi. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*:
– *“Haydi, bunu bana bağışlayıp imza et!”* buyurdu. Suheyl
– “Ben bunu kesinlikle sana bırakmam,” diye reddetti. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*:
– *“Hayır, bu işi hatırım için yap!”* buyurdu. Suheyl, ısrarla:
– “Asla yapmam”, dedi. Mikrez, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem’e* hitaben:
– “Haydi bunu sana bağışladık”, dedi. Fakat müşrik hayetinin başkanı Suheyl bunu kesinlikle reddetti. Ebu Cendel, babasının inadından ümitsizliğe uğrayarak:
– “Ey Müslümanlar topluluğu! Müslüman olarak geldiğim halde, şimdi beni müşriklere geri iade mi edeceksiniz?” diye haykırdı. Ebu Cendel, gerçekten Allah yolunda Kureyş tarafından ağır işkencelere maruz bırakmıştı.
Bu acıklı durumdan etkilenen Ömer b. Hattab şöyle demiştir:
“Bunun üzerine Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*’in yanına varıp:
– “Sen Allah’ın Hak Peygamber’i değil misin?” dedim. Rasûlullah:
“Evet Hak Peygamberim!” buyurdu. Ben:
– “Biz müslümanlar hak, düşmanlarımız batıl üzere bulunmuyorlar mı?” dedim Rasûlullah:
– *“Evet öyledir”*, buyurdu. Ben:
– “O halde dinimiz uğrunda bu alçaklığı niçin kabul edelim”, dedim. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*:

– *“Muhakkak ki ben Allah’ın Peygamberiyim ve ben (bu maddeyi kabul etmekle) Allah’a isyan etmiş değilim. Allah bana yardım edecektir”*, buyurdu. Ben yine:
– “Vaktiyle sen bize yakında Beyt’e varıp, onu tavaf edeceğiz! Diye haber vermedin mi?” dedim.
Rasûlullah:
– *“Evet ama ben sana Beyt’i bu yıl tavaf edeceğiz diye bir haber verdim mi?”* buyurdu.
– “Hayır”, dedim. Rasûlullah:
– *“Her hâlükârda sen Beyt’e varıp onu tavaf edeceksin”,* buyurdu.
Ömer b. Hattab demiştir ki: Bunun ardından Ebu Bekr’in yanına vardım ve:
– “Ey Ebu Bekr, bu adam Allah’ın hak Peygamberi değil midir?” dedim. O da:
– “Evet Hak Peygamberdir”, dedi. Ben:
- “Biz müslümanlar hak, düşmanlarımız batıl üzere bulunmuyor mu?” dedim. O da:
– “Evet öyledir!” diye cevap verdi. Tekrar ben:
– “Öyle ise niçin biz dinimizi küçültüyoruz?”
– “Ebu Bekir: Behey adam! Muhammed Allah’ın Peygamberidir. O, Rabbine asi değildir. Allah onun yardımcısıdır. Sen hemen onun emrine sarıl. Vallahi Muhammed Hak üzeredir”, dedi. Ben tekrar:
– “O bize Medine’de: Beyt’e varacağız, tavaf edeceğiz, demedi mi?” diye sordum. Ebu Bekr:
– “Evet öyledir. Fakat sana bu sene varıp tavaf edersin diye mi haber verdi?” Ben de
– “Hayır”, dedim. Ebu Bekr:
– “Dur bakalım, yakın bir zamanda sen Beyt’e varıp onu tavaf edeceksin!” dedi.
– Ömer *-Radıyallahu anh-* : Bu itirazlarımdan dolayı daha sonra kefaret olarak birçok salih ameller işledim, demiştir.
Ravi diyor ki: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* antlaşmasının yazılıp imzalanması bittikten sonra sahabelere:
– *“Haydi artık kalkın, kurbanlarınızı kesip sonra başlarınızı tıraş edin”,* buyurdu Ravi diyor ki: Vallahi sahabeden hiç kimse kalkmadı .Hatta Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* bu emrini üç kere tekrarladı. Ashab’dan hiç biri kalkmayınca Rasûlullah hanımı Ümmü Seleme’nin yanına girdi.
Ona *“şu halkı görüyor musun? Emrediyorum da kalkmıyorlar”* diye, onların kayıtsızlığını anlattı. Ümmü Seleme.
– “Ey Allah’ın Peygamberi! Emrinizin yerine getirilmesini isitiyor musunuz? Şimdi dışarı çık, kimseyle konuşmadan kurbanını kes ve sonra da berberini çağırıp tıraş ol”, dedi. Bunun üzerine Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* Ümmü Seleme’nin yanından çıktı. Ve kimseyle konuşmadan kurbanını kesti ve berberini çağırarak tıraş oldu. Sahabeler Rasûlullah’ı bu halde görünce onlar da kalkıp kurbanlarını kestiler, birbirlerini tıraş etmeye başladılar. Kederlerinden dolayı neredeyse tıraş ederken birbirlerini keseceklerdi.
Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* tıraş olduktan sonra huzuruna müslüman kadınlar geldi. Bu hususta nasıl hareket edeceğini beyan için Allahu Teala şu ayeti kerimeyi indirdi.
“Ey iman edenler! Mümin kadınlar hicret ederek size geldiği zaman, onları imtihan edin. Allah onların imtihanlarını daha iyi bilir. Eğer siz de onların inanmış kadınlar olduklarını öğrenirseniz. Onları kafirlere geri döndürmeyin. Bunlar onlara helal değildir. Onlar da bunlara helal olmazlar. Onların (kocalarının) sarfettiklerini (mehirlerini) geri verin. Mehirlerini kendilerine verdiğiniz zaman onlarla evlenmenizde size bir günah yoktur. Kafir kadınları nikahınızda tutmayın, sarf ettiğinizi isteyiniz. Onlar da sarfettiklerini istesinler. Allah’ın hükmü budur. Aranızda O hükmeder. Allah bilendir, hikmet sahibidir.” (Mümtehine, 60/10)
Bu ayetin nüzûlü üzerine Ömer, şirk üzere bulunan iki karısını boşadı. Bunlardan birisiyle Muaviye b. Ebu Süfyan, diğeriyle de Safvan b. Ümeyye evlendi.

Sonra Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* Medine'ye döndü. Peşlerinden Kureyş'in halifi olan Ebu Basir müslüman olarak geldi. Bunu istemek üzere de Kureyş iki kişi gönderdi. Bunlar Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'e:
"Bize karşı imzalandığın antlaşmayı hatırlatırız", dediler. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* de antlaşma gereği Ebu Basir'i bu iki kişiye iade etti. Bunlar Ebu Basir ile yola çıktılar. Nihayet Zülhuleyfe'ye eriştiler. Dağarcıklarındaki hurmadan bir miktar yemek için oraya indiler. Ebu Basir bu iki kişiden birine:
– "Ey fülan, Vallahi şu kılıcını ben, emin ol çok güzel zannediyorum", dedi. Kılıcın sahibi olan adam kılıcını çekerek:
– "Evet vallahi bu kılıç çok iyidir. Bunu birçok kez denedim", dedi. Ebu Basir de:
– "Müsaade et de bakayım", dedi. Ve bir fırsat bulup elinden aldı. Kılıcı alır almaz. Huneys denilen o adama vurdu ve onu öldürdü. Öbür adam kaçarak Medine'ye geldi. Koşarak Mescide girdi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onun telaşlı halini görünce:
– *"Şu adam muhakkak bir korku görüp geçirmiştir"*, buyurdu. Kevser denilen bu adam Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in yanına gelip. O'nu:
– "Vallahi, efendim öldürüldü. Engellemezseniz ben de öldürüleceğim", dedi. Bu sırada Ebu Basir de geldi ve:
– "Ya Rasulallah! Vallahi, Allah sana sözünü tutturdu. Beni müşriklere iade ettin. Sonra Allah beni onlardan kurtardı", dedi. Bunun üzerine Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* sahebeye hitaben:
"Anası helak olası Ebu Basir'e hayret olunur, bu adamın savaşa neden olmasından korkarım." Ebu Basir Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in bu sözlerini işitince kendisini tekrar müşriklere iade edeceğini anladı. Peygamberimizin yanından ayrıldı ve deniz sahiline doğru gitti. Orada "İys" mevkiine yerleşti.
Ravi dedi ki: Suheyl'in oğlu Ebu Cendel bir grup müslüman ile birlikte müşrikler arasından kaçarak Ebu Basir'e iltihak etti. Bundan sonra artık müslüman olan herkes Kureyş'ten kaçarak Ebu Basir'e katılmaya başladı. Nihayet Ebu Basir'in yanında önemli bir güç toplandı. Vallahi bunlar, Kureyş'in Şam'a bir ticari kafilesinin gittiğini duyar duymaz hemen onlara saldırır, adamları öldürerek, mallarına el koyarlardı.
Kureyş, kendilerini sıkıntıya sokan bu durumun giderilmesi için Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in yanına Ebu Süfyan'ı gönderdi. Kureyş, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'den Allah rızası için ve akrabalık haklarına hürmeten, Ebu Basir ve arkadaşlarının durdurulmasını rica ediyordu. Artık bundan sonra Mekke'den Medine'ye gidişleri serbest bıraktıklarını açıklıyorlardı.
Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* Ebu Basir cemaatine bir mektup yazarak onları artık Medine'ye davet etti. Bunun üzerine Allahu Teâla şu ayeti kerimeleri indirdi:
"O sizi onlara karşı muzaffer kıldıktan sonra, Mekke'nin göbeğinde, onların ellerini sizden, sizin ellerinizi de onlardan çekendir. Allah yaptıklarınızı görendir" (Feth, 48/24) Ve hatta şu kavline kadar:
"O zaman küfredenler, kalplerine taasubu, cahiliyyet taasubunu yerleştirmişlerdi."
Onun Allah'ın Peygamberi olduğunu, Bismillahirrahmanirrahim'i kabul etmemeleri ve Onunla Kâbe arasına girmeleri, işte tüm bunlar bu cahiliyyet taasubundan kaynaklanmaktaydı."[450[203]]
İbn Kayyim -*Rahmetullahi aleyh*- şöyle dedi: Müslümanlarla Mekkeliler arasındaki barış antlaşmasının maddeleri şöyleydi:
– On yıl boyunca savaşa son verilmesi
– İnsanların karşılıklı olarak birbirlerinden emin olmaları
– Müslümanların bu yıl geri dönüp, Umrelerini gelecek yıldan itibaren yapmaları. Ertesi yıl olunca müslümanlar Umrelerini rahat yapabilecek ve Mekke'de üç gün kalabilecekler.

[450[203]] Buhârî (5/388-392) *eş-Şurût*. Ebu Davud (8472) *el-Cihad*, Ahmed (4/323).

– Mekke'ye ancak hafif silahlarıyla girebilecekler.
– Müslümanlardan, Mekke'ye gidenler geri iade edilmeyecek, ancak müşriklerden müslümanlara katılanlar geri iade edilecektir.
– Bu anlaşmanın maddelerine karşılıklı riayet edilecek, hırsızlık ve ihanet yapılmayacaktır.
Sahabeler bu antlaşmanın bazı maddelerine tepki gösterip
"Ya Rasûlallah, nasıl olur da bizden onlara giden, iade edilmez de, onlardan bize gelen iade olunur?" dediler. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* şöyle buyurdu:
*"Bizden onlara giden kimsede hayır yoktur, Allah onu bizden uzaklaştırmıştır. Onlardan bize gelip de iade etmek zorunda olduğumuz insanlar içinse Allahu Teala bir çıkış yolu gösterecektir"*451[204]

Hudeybiye Kıssasındaki Belgeler, Mucizeler Ve Olaylar:

1- Bu mucizelerden biri şudur: Hudeybiye kuyusunun suyu, bir damla kalmamacasına kurumuştu. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ağzından ona biraz tükürük damlattı ve dua etti. Bundan sonra kuyunun suyu o kadar çoğaldı ki bütün sahabeler ondan kana kana içtiler. Berâ b. 'Âzib *-Radıyallahu anh-*'den: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* gelip kuyunun başına oturdu. Sonra, içinde biraz su bulunan bir kab istedi. Getirilen suya tükürdü ve onu kuyuya boşattı. Ve içinden dua etti. Kuyu biraz kendi haline bırakıldıktan sonra su ile dolmaya başladı. Müslümanlar kendileri ve hayvanları kana kana ondan su içtiler"452[205] Bir diğer rivayette ise Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in abdest alıp, ağzını çalkaldığı ve kuyuya ağzındaki suyu boşalttığı geçmektedir.
Berâ *-Radıyallahu anh-*'den: "Sizler fethi, Mekke'nin fethi olarak görürsünüz. Evet Mekke'nin fethi, fetihtir. Fakat biz fethi, Hudeybiye seferindeki Rıdvan Beyatı olarak görürüz. Bindörtyüz kişi idik. Kuyuya vardık. Bir damla bile su yoktu. Bu durum Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'e ulaşınca, gelip, kuyunun başına oturdu. Sonra içinde biraz su bulunan bir kab istedi. Getirilen sudan abdest aldıktan sonra ağzını çalkaladı ve içinden dua etti. Abdest ve çalkantı suyunu kuyuya döktü. Kuyu biraz kendi haline terkedildikten sonra, suyla dolmaya başladı. Müslümanlar da hayvanları da ondan kana kana içtiler."453[206]
2- Bir diğer mucize: Sahabenin yanında, Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in birliğindeki su dışında, hiç su kalmamıştı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* elini o ibriğe soktu ve en son neferine kadar herkes abdest alıncaya kadar parmakları arasından su fışkırmaya devam etti. Câbir *-Radıyallahu anh-*'den:
"Hudeybiye seferi sırasında insanlar susadılar. Rasulullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ise yanında bulunan ibrikten abdest almaktaydı. İnsanlar, abdest aldığını görünce ona doğru yürüdüler. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onlara:
"Size ne oldu?" diye sordu.
"Ya Rasûlallah, senin ibriğinde bulunan su dışında, içecek ve abdest alacak hiç suyumuz kalmadı," dediler. Râvi dedi ki: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* elini ibriğe soktu ve o anda, ibrikten pınardan su kaynar gibi su favaran etmeye başladı. Ondan içtik ve abdest aldık."454[207]
3- Hac ve umrede hastalık veya başa bir rahatsızlık gelmesi halinde, verilmesi gereken fidye hükme bağlandı.
Ka'b b. 'Ucre *-Radıyallahu anh-*'den: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onun yanında durmuş. Ka'b'ın başında bitler cirit atıyormuş. Bunun üzerine Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* sormuş.

451[204] Ahmed (/325) İbn İshak tarikiyle *Zâdü'l-Meâd*'ın muhakkiki ricalinin sikat olduğunu söyledi. Ebu Dâvud (2849) *el-Cihad*, el-Albâni Hasen dedi No: 3404 *Sahihu Ebî Dâvud* .
452[205] Buhârî (7/505) *el-Meğazî*, Ahmed (4/290)
453[206] Buhârî (7/505) *el-Meğazî*.
454[207] Buhârî (7/505) *el-Meğazî*, Müslim, muhtasar olarak (13/4) *el-İmâra*, Ahmed (3/329)

"Bu böcekler seni rahatsız edip eziyet ediyorlar mı?"
Ravi: Ben, "evet" dedim. Bunun üzerine şöyle buyurdu.
"Öyleyse başını traş et". Biz Hudeybiye'de idik ve Müslümanlar hala Mekke'ye girebileceğimizi ümit ediyorlardı. Allahu Teala fidye hükmünü indirdi. Ve Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ona:
"Altı yoksulu doyurmasını veya bir koyun kurban etmesini veya üç gün oruç tutmasını emretti."[455[208]]

4- Yıldızlardan yağmur istemenin yasaklanması ve bunun küfür olduğunun öğretilmesi:
Zeyd b. Halid *-Radıyallahu anh-*'den: "Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*, bize Hudeybiye'de, gece yağan yağmurun ardından sabah namazı kıldırdı. Namaz bitirip bize dönerek şöyle buyurdu:
"Ey Cemaat, Rabbiniz ne dedi biliyor musunuz?"
"Allah ve O'nun Resûlü bilir." dediler.
"Şöyle buyurdu" dedi.
"Kullarımdan bir kısmı bana iman etmiş, bir kısmı ise kafirlik etmiş olarak sabahladı. Allah'ın lütfu ve rahmetiyle bize yağmur yağdı diyenler bana (Allah'a) inanmış ve yıldızlara küfretmiş oldu. Fakat, falan yıldız sayesinde bize yağmur yağdırıldı diyenler bena küfredip, yıldızlara inanmış oldu."[456[209]]

5- Yine Hudeybiye seferinde fetih suresi inmiştir.
"Biz sana doğrusu apaçık bir fetih ihsan ettik. Böylece Allah, senin geçmiş ve gelecek günahını bağışlar. Sana olan nimetini tamamlar ve seni dosdoğru bir yola iletir."
Bu konuda daha önce Berâ'nın hadisini zikretmiştik:
"*Sizler fethi Mekke'nin fethi olarak görürsünüz. Evet, Mekke'nin fethi, fetihtir. Fakat biz fethi, Hudeybiye seferindeki Rıdvan beyatı olarak görürüz..."*[457[210]]
İbn Kesîr *-Rahmetullahi aleyh-* şöyle dedi: Bu mübârek Sûre, Hudeybiye seferinde müşriklerin, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in beraberindekilerle Mescid-i Haram'a girmelerini engellemeleri olayından sonra müslümanların Medineye'ye döndükleri hicri altıncı yılın Zilkâde ayından sonra nazil olmuştur. Bu seferde müşrikler, Rasûlullah ile Allah'ın Evi (Kâbe) arasına girmişler ve O'nun ziyaretine engel olmuşlar, sonra aralarında bir barış ve mütareke antlaşması imzalamışlardı. Antlaşma gereği, müslümanlar bu sene geri dönecekler, Allah'ın Evini ancak gelecek sene ziyaret edebileceklerdi. Bu surenin tefsirinde de ayrıntısıyla ele alacağımız gibi bu antlaşma başta Ömer b. Hattab olmak üzere sahabelerden birçoğunun tepkisini çekmiştir. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* kuşatmaya maruz kalarak, kurbanını Hudeybiye'de kesmek zorunda kalmıştır. İşte bu sefer dönüşü

455[208] Buhârî (4/16) *el-Hacc*, Müslim /8/118) *el-Hacc*. Malik. *Muvatta*'da (1/417) *el-Hacc*, Nesâî (5/194-195).
456[209] Buhârî (2)503-504) *el-Meğazî*, Müslim (2/59-60) Nevevi şöyle dedi: Hadisin anlamına gelince, alimler "Şu yıldız sayesinde yağmur yağdı" diyenlerin küfrü konusunda iki ayrı görüşe ayrıldılar.
Birinci grup, bunun kişiyi islam milletinden çıkaran imanı geçersiz kılan kesin bir küfür olduğunu söylediler. Şöyle dediler: Yıldızın cahiliye döneminde bazılarının inandığı gibi etki sahibi, bazı işleri idare edici, yağmur yağdıran bir şey oduğuna inanarak bunu söyleyenin küfrü konusunda şüphe yoktur. Bu görüş Şafiî dahil, alimlerin cumhurunun görüşüdür. Hadisin zahiri de bu görüşü teyid eder. Bunlar şöyle dediler: Bu görüş gereğince bir kimse "Allah'tan olduğuna ve rahmetinin gereği olduğuna inanarak ve yıldızların Allah tarafından yaratılıp, hiçbir şeye kadir olmadıklarını bilerek "Şu yıldız ile yağmur gördük" derse, bununla yağmur yağma vaktini kastettiği için tekfir edilmez. Fakat bu söz yine de cahiliye sözü olduğu ve sahibini zan altında bıraktığı için mekruh karşılanmıştır.
İkinci görüş sahiplerinin görüşlerine gelince, Onlar bu hadisi tevil yoluna giderek bunun hakiki anlamda küfür değil, yıldızların yaratıp-idare etmelerinin söz konusu olmadığını bilenler için, nimete küfür kabilindendir dediler. Bu babın sonunda gelen diğer bir rivayet olan: *"İnsanlardan şükredenler ve nankörler oldu"* ibaresi bu hususu teyid eder. Bu görüşü teyid eden diğer rivayetler de şunlardır: "Kullarına bir nimet ihsan etmemiş olayım onlardan bir grup buna mutlaka nankörlük ederler." Bir diğer rivayet: "Allah gökten bir bereket indirmemiş olsun, onlardan bir grup mutlaka buna nankörlük ederler." "Biha=buna" kavli, bunun nimete küfür olduğunu gösterir. Allah daha iyi bilir. *Şerhu'n Nevevî ala Sahihi Müslim* (2/60-65).
457[210] Tahrici daha önce geçti.

Allahu Teala bu Sûreyi indirerek, bu seferin bir tahlilini yapmış ve bu antlaşmayı, orta ve uzun vadede müslümanlara sağladığı faydalar ve güzel neticeler itibariyle fetih olarak isimlendirmiştir.458[211]

Bu büyük Sûre, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ve sahabeler *Rıdvanullahi aleyhim ecmaîn* için birçok büyük ve güzel müjdeler içermektedir. Böylece, bu anlaşma ile zedelenmiş onurları tamir edilmiştir. Onlar bu müjdelere cidden hasret idiler. İşte Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in kurbanlarını kesmeleri ve başlarını traş etmeleri şeklindeki emrini de bu yüzden geciktirmişlerdi. Sanki Allahu Teala'dan kalplerini ferahlatacak başka bir emir gelebileceğini ümit ediyorlardı. Fakat ne zaman ki Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in emrine itaat ettiler, Allahu Teala onlara teselli ve müjde dolu bu Sûreyi indirdi. Bu antlaşmanın "fetih" olarak isimlendirilmesi de bu müjdelerden biridir. Sonra kısa bir süre sonra bu fethin işaret ve belirtileri görünmeye başladı. Yine bu Sûre Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e işlediği ve işlemediği bütün günahların bağışlandığını müjdelerken, müminleri de "Cennet" ile müjdeliyordu. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* şöyle buyurmuştur:

*"Ağacın altında biat eden hiç kimse cehenneme girmeyecektir."*459[212]

Allahu Teâla şöyle buyurdu:

"(Bütün bu lütuftur) mümin erkeklerle mümin kadınları, içinde ebedi kalacakları zemininden ırmaklar akan cennetlere koyması, onların günahlarını örtmesi içindir. İşte bu, Allah katında büyük bir kurtuluştur." (Feth. 48/5)

Müjdelerden bir diğeri ise Hayber'in fethi müjdesidir:

"Allah size, elde edeceğiniz birçok ganimetler vadetmiştir. (Feth, 48/20)

Bu ganimetlerin Hayber ganimetleri olduğu söylenmiştir.

Bu müjdelerin en büyüğü ise Allah'ın onlardan razı olduğunu haber vermesidir ki, bu cennetten daha büyüktür:

"Andolsun ki o ağacın altında sana biat ederlerken Allah, müminlerden razı olmuştur. Kalplerinde olanı bilmiş, onlara güven indirmiş ve onları yakın bir fetihle ödüllendirmiştir." (Feth, 48/18)

"Allah'ın rızası ise hepsinden büyüktür" (Tevbe, 9/72)

"Allah da, Elçisine ve müminlere sükûnet ve güvenini indirdi. Onları takvâ sözü üzerinde durdurdu. Zaten onlar buna pek lâyık ve ehil kimselerdi. Allah her şeyi bilendir." (Feth, 48/26)

Ve onlara, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e saçlarını traş ederek korkusuzca Mescid-i Haram'a girdiğini gösterdiği rüyanın mutlaka gerçekleşeceği müjdesini verdi. Bu rüya gerçekten de bu olaydan tam bir yıl sonra Hicri 7. yılı, Zilkade ayında, müslümanların izzet ve şeref içinde Mescid-i Haram'a girerek, geçen senenin Umresini kaza etmeleriyle gerçekleşmiş oldu. Böylece Allah'ın dini yeryüzünde hakimiyetini kurmaya başlamıştır.

"Bütün dinlereden üstün kılmak üzere, Peygamberini hidayet ve hak din ile gönderen odur. Şahit olarak Allah yeter." (Feth, 48/28)

Şeyhu'l-İslam (İbn Teymiyye) şöyle dedi: "Allah onu, güç, zafer ve teyid bakımından üstün kıldığı gibi ilim, hüccet ve beyan bakımından da tüm dinlerden üstün kıldı. Yeryüzünün her tarafı bu din ve bu dinin ümmeti ile doldu. Onların hakimiyetleri daimi ve kalıcıdır. Yahudiler ve onlardan sonra gelenlerin kurdukları hakimiyetin yok olması gibi, onların hakimiyetleri yok olmaz."

İbn Hacer de şöyle dedi: "Allahu Teala bununla, Hudeybiye antlaşması ve Mekke'ye girip Beyt'i tavaf etmeden dolayı sahabelerin yaşadağı büyük hüzünü onlara Mekke'nin fethini müjdeleyerek teselli etmektedir."460[213]

458[211] Tefsiru'l-Kurani'l-Azîm: (4/182)

459[212] Ebu Dâvud (4628) *es-Sünne*, Tirmizî (13/243), Ahmed, (3/350) Tirmizî şöyle dedi: Hasen, Sahih Hadis el-Albâni de bu hadisi Sahihledi.

460[213] *Camiu'l-Beyan* (26/69). Daru'l Fikr.

Bu Sûre Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ve arkadaşlarının Tevrat ve incil'deki vasıflarının ifadesi ve Allah'ın onlara övgüsü ile sona erdi. Sûre baştan sona kadar müminlere müjdeler, övgüler ve Allah'ın onlardan razı olduğunun ilânı ile doludur. Allah'ın onlara lütfu gerçekten çok büyük olmuştur. Biz de o Yüce Allah'ın lütfundan dileriz.

İmâni Dersler ve Ölçüler:

1- İbn Kayyım -*Rahmetullahi aleyh*- özetle şunları söyledi:
"Hudeybiye Kıssasından Çıkartılabilecek Bazı Fıkhî Sonuçlar:
– Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in Umreye hac mevsimlerinde çıkması. Yola Zilkade ayında çıkmıştır.
– Hac için olduğu gibi Umre için de Mîkat yerinde ihrama girmek daha faziletlidir.
– Kıran da olduğu gibi İfrad Umrede de kurbanlıkları sürmek sünnettir.
– Zorunlu durumlarda güvenilir müşriklerden yardım talebinde bulunmak caizdir. Çünkü Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in müşrikler içindeki Huzaî ajanı müşrik idi.
– Mükellef olmayana da nisbet edilse batıl söz reddedilir. Zira Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Kusva çöktü kaldı, kusva çöktü, kaldı, diyenlere: *"Kusva çöküp kalmadı, onun çökme huyu da yoktur"* buyurdu.
– Bir kimseyi beraberindeki binek ve saire ile isimlendirmek sünnettir.
– Müşrikler, bidat ehli ve facir kimseler, Allah'ın muhterem kıldığı şeylere saygıya yönelik birşey taleb ettikleri zaman onların bu isteklerine uyulur.
– Mekke yakınlarına giden bir kimsenin Harem sınırlarına girip namazlarını orada kılması gerekir.
– Devlet başkanı, müslümanların yararına gördüğü zaman düşmanlarla barış talep edebilir.
– Savaşta, güç gösterisi ve övünmek kötülenmiş birşey değildir. Zira Muğire b. Şu'be'nin tam techizatlı olarak Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in yanıbaşında bekleme adeti yoktu.
– Antlaşmalı kafirlerin malları da koruma altındadır. Zira Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Muğîre'nin müşriklerden gasbettiği malları kabul etmemiş, fakat bu olay onun İslam'a girmesinden önce olduğu için tazmin etme yoluna da gitmemiştir.
– Müslümanların maslahatı icabı kâfir elçilerin saygısızlığına katlanması.
– Balgam ve kullanılmış suyun temiz olduğu.
– İyiye yormanın hoş karşılanması. Zira Süheyl'i görünce: "İşiniz kolaylaştı" buyurmuştur.
– Bir şeye yemin eden veya birşey vaad eden kimse bunun için belli bir vakit belirtmemişse, bu şimdiki zaman için değil, sonraki zaman içindir.
– Kuşatılan kimse kurbanını kuşatıldığı yerde keser *"Bekletilen kurbanların yerlerine ulaşmasını men edenlerdir."* (Feth, 48/25) kavli, kurbanların kesildiği yerin Harem bölgesi olmadığını gösterir.
– Kuşatılan kimseye kaza gerekmez. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* kimseye Umrelerini kaza etmesini emretmemiştir.
– Emrin, hemen yerine getirilmesi gerekir. Aksi halde Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onların, emrine icabeti geciktirmelerine kızmazdı.
– Asıl olan delilin hususi kıldığı şeyler hariç hükümlere ümmetini de iştirak ettirmektir. Bu nedenle Ümmü Seleme O'na "Kimseyle konuşmadan çık, kurbanını kes ve başını traş et" demiştir. Ümmü Seleme Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* böyle yaptığı taktirde insanların ona uyacaklarını biliyordu.
– Hicret eden mümin kadınların kocalarına verdikleri mihir geri iade edilir ve karı -kocalık ilişkisi son bulur.[461[214]]
2- Ve yine özetle şunları söyledi:
Bu mütarekenin kapsadığı bazı hükümlere işaret faslı

[461[214]] *Zâdu'l-Meâd*: (3/300-309)

– Bu mütareke, Allah'ın Elçisini ve ordusunu şereflendirdiği "büyük fethin" bir başlangıcı olmuştur.
– Bu mütareke, bizzat fetihlerin en büyüğü olmuştur. İnsanlar birbirlerinden güvende olmuşlar, müslümanlar kafirlerin içine girerek onları İslam'a davet imkanı bulmuşlar, Kur'an'ı dinletmişler, onlarla açıkça ve güven içinde tartışmışlar ve dinlerini açıklamaktan korkan insanlar, bu emniyet ortamında dinlerini serbetçe yaşama ve açıklama olanağına kavuşmuşlardır.
– Bu hadiseyi Allahu Teala, müminleri hoşlarına giden ve gitmeyen her hususta, işitip itaat etme eğitimi için kullanmış ve onlar bu eğitimden başarıyla çıkarak, kazançların en büyüğü olan Allah'ın rızasını kazanma bahtiyarlığına erişmişlerdir.
– Allahu Teala, Resulü ve müminler için verdiği bu hükmü Resulü için ayette belirttiği, geçmiş ve gelecek tüm günahların affına, üzerindeki nimeti tamamlamaya, ona büyük bir zafer vermeye ve müminlere cennet ve rızasına kavuşmaya sebeb kılmıştır.[462[215]]

3- Hafız şöyle dedi: Bu hadisten ayrıca istişâre, görüş alış verişi, tabiilerin gönüllerini hoşnut kılmanın fazileti. Dinin aslını ilgilendiren işlerden olmaması şartıyla, müslümanlar ister güçlü ister zayıf olsunlar, esenlikleri için gerekli bir yol olduğu açığa çıkmışsa dini işlerinde müsamaha anlamındaki bir takım şeylerin caiz olmasını ve bu yolda eleştirilere katlanılmasını anlıyoruz. Ayrıca tâbi olanın imamına, görünüşte kısa vâdede aleyhlerine olan şey için itiraz etmemesi gerekir. Çünkü imam, tecrübe ve bilgisi ile, yaptığı işin getirilerini daha iyi bilecek durumdadır. Hele bu imam bir de vahiy ile desteklenmiş ise!

Yine burada, karineler doğruluğunu gösteriyorsa kafir'in verdiği habere güvenmenin caiz olduğunu anlıyoruz. Hattabî şöyle dedi: Bunun delili, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*in casus olarak Kureyş'e gönderdiği Huzaî kabilesine mensup şahsın o zaman daha henüz kafir olmasıdır. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in kafir olmasına rağmen bu şahsı görevlendirmesinin nedeni, Kureyş'in içine rahatlıkla girebilmesi ve bilgi toplayabilmesidir. Bundan kafir bir doktorun sözüne güvenilebileceği sonucu da çıkar. Ben derim ki: Bu Huzaî'nin müslüman olmuş, fakat İslam'ını gizleyen bir şahıs olma ihtimali de vardır. Dolayısıyla Hattabi'nin dediği şey iddiasına delil olamaz. Allahu Teâla doğruyu daha iyi bilir.[463[216]]

4- Doktor Hâfız Muhammed el-Hakemî şöyle dedi:

Misver b. Mahreme ve Mervan b. Hakem'in hadisinde Resullullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in Bişr b. Süfyan el-Hüzaî'yi casus olarak Mekke'ye gönderdiği geçmektedir.

Bazı alimler bundan hareketle, cihadda müşriklerden faydalanabilineceği sonucunu çıkarmışlardır.

İbn Kayyım şöyle dedi: Cihadda zorunlu hallerde güvenilir müşriklerden yardım almak caizdir. Zira, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in Hüzaî'li casusu müşrik idi ve rahatlıkla kafirlerin arasına girip, istihbarat yapabiliyordu. Bu da Müslümanların çıkarına idi. İbn Kayyım ve ondan önceki alimlerden Mecdüddin İbn Teymiyye ve müteahhirinden bazı alimler bu görüştendirler.

Fakat hadisin zahirinde, Cihadda müşrikten yardım alınmasına delil yoktur. Zira ne bu hadis'te ne de diğer rivayetlerde Hüzaî'nin o zaman kafir olduğuna dair herhangi bir delil yoktur. Bilakis tam aksine onun Hudeybiye'den önce müslüman olduğuna dair sözler vardır.

İbn Abdilberr şöyle dedi: Bişr b. Süfyan b. Uveymir el- Hüzaî hicri altı yılında müslüman oldu ve Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onu casus olarak Mekke'ye Kureyş'e gönderdi. Zührî'nin Urve'den, o'nun da Misver ve Mervan'dan rivayet ettiği Hudeybiye hadisinde zikredilen şahıs budur. "Ladir-i Estat'da iken Hüzaî casusu geldi ve o'na Kureyş'in haberlerini bildirdi" Bu şahsın Bişr b. Süfyan olduğu söylemiştir. İbn Hacer İbn Abdilberr'in bu sözlerini yorumsuz olarak nakletmiştir.

[462[215]] *Zâdu'l-Meâd*: (3/309-313)
[463[216]] *Fethu'l-Bâri*: (5/415-416)

Zerkanî şöyle dedi: Henüz yeni müslüman olması nedeniyle casus olarak Bişr b. Süfyan b. Amr'ı seçti. Çünkü o da Şevval ayında müslüman olmuştu ve kimse ondan şüphelenmiyordu. Onun müslümanlığının sübut bulmadığını farz etsek bile, hikayesi ihtimalden dolayı müşrikten yardım istemeye delil olamaz. Hele bir de bu sahih hadislere ters ise![464[217]]

[464[217]] *Hudeybiye Ğazvesi Rivâyetleri* Dr. Hafız Muhammed el-Hakemi özetle (289-290) İbn Abdil-Berr'in sözleri *"el-İstiab"*dan nakledilmiştir. (1/309) *el-İsabe* ile. (Dar İbn Kayyım). Zerkani'nin sözleri ise *Şerhu'z-Zerkani ala'l Mevahibu'l Ledünniyye* 12/181'den nakledilmiştir.

14- HUDEYBİYE ANTLAŞMASI VE MEKKE’NİN FETHİ ARASINDA GEÇEN OLAYLAR

Zâtü’l Kared Ğazvesi
Hayber Ğazvesi
Kaza Umresi
Mûte Ğazvesi

A- Zâtü'l Kared Ğazvesi

Buharî şöyle dedi: Bu hayberden üç gün önce Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in sağmal ve doğrumları yaklaşmış develerine saldırmaları sonucu yaşanan ğazvedir.465[1]
İbn Kayyım şöyle dedi: Bu ğazve Hudeybiye'den sonra vuku bulmuştur. Fakat bazı siyerciler yanılgıya kapılarak bunun Hudeybiye'den önce vuku bulduğunu söylemişlerdir. Bizim görüşümüzün doğruluğunun delili İmam Ahmed ve Hasan b. Süfyan'ın Ebu Bekir b. Ebu Şeybe'den yaptıkları şu rivayettir. O şöyle dedi: "Bize Hişam b. Kasım anlattı ve dedi: Bize İkrime b. Ammar anlattı ve dedi bana İyas b. Seleme babasından anlatarak şöyle dedi. Hudeybiye zamanı Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ile beraber Medine'ye geldim. Ben ve Rabah, Talha'ya ait bir at ile yola çıktık. Ğils mevkiinde Abdurrahman b. Uyeyne peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in develerine saldırdı ve çobanını katletti." Ve Müslim'in tamamına yer verdiği bu kıssayı anlattı.466[2]
Aynı kıssa'yı Buhârî ve Müslim muhtasar olarak zikrettiler. Müslim ayrıca Hudeybiye, Hayber ve bu ğazveyi konu alan kıssayı tek bir haber olarak tam ve uzun şekliyle de zikretti. Kıssanın muhtasar şekli şöyledir. Yezid b. Ebu Ubeyd'den. O şöyle dedi. Seleme b. Ekva'nın şöyle dediğini işittim:
"Bir gün sabah ezanı okunmadan önce yola çıktım. O günlerde Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in sağmal develeri Zû Kared'de otluyordu.
Giderken yolda Abdurrahman b. Avf'ın bir hizmetçisi bana rastladı ve "Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in develerini çalmışlar."
"Kim çaldı?" Diye sordu.
"Gatafan kabilesi" dedi.
Medine'nin iki taşlık yakasının duyacağı bir sesle üç kere: "İmdat yetişin, ne kötü bir sabah!" diye bağırdım. Sonra hızla ileriye doğru süratle koşmaya başladım. Onlara Zû kared mevkiinde develere su içirmeye hazırlanırken yetiştim. İyi bir okçu ve nişancı olduğum için durmadan onlara ok atıyordum. Bir yandan da şöyle diyordum:
"Ben el-Ekva'nın oğluyum helak günüdür"
Böyle kısa vezinli şiirler terennüm edip durdum. Nihayet Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in sağmal develerini onların elinden kurtardım, üstelik otuz tane de elbise ele geçirdim.
Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* insanlarla beraber gelince ben, ona şöyle dedim.
"Ey Allah'ın Nebisi! Ben düşmanı susuz oldukları halde su içmelerine fırsat vermeden kaçırdım. Hemen onların peşine adam gönder!" Şöyle buyurdu:
"Ey Ekva'nın oğlu, istediğini elde etmişsin. Böyle yüzden artık merhametli davran!"
Sonra beni devesinin terkisine alarak hep birlikte Medine'ye döndük."467[3]
Uzun rivayet ise İyas b. Seleme'nin babasından Hudeybiye, Zatü Kared ve Hayber'i kapsayan rivayetidir. Biz bu rivayetin sadece Zatü Kared ile ilgili kısmını nakledeceğiz.
"Sonra Medine'ye geldik, Allah Resulü *Sallallahu aleyhi vesellem* binek ve yük develerini kölesi Rabah'la birlikte otlağa gönderdi. Ben de onunla beraberdim. Yanımda Talha b. Ubeydullah'ın atı ile çıkmıştım.
Sabah olunca, Abdurrahman el-Fezarî, Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in binek ve yük develerine hücum etti, hepsini aldı götürdü. Üstelik çobanını da öldürdü. Dedim ki:

465[1] Fethu'l-Bâri. (7/526) el-Meğazî, Babu Gazvetü Zatü'l Kared.
466[2] *Zâdü'l Meâd*: (3/278-279) İbn Kayyım *-Radıyallahu anh-* Hudeybiye'den önce olduğunu tercih etmesine rağmen, Hudeybiye'den sonra zikretti ve bu gazveyi "Gazvetü'l-Ğâbe" olarak adlandırdı.
467[3] Buhârî (7/526) *el-Meğazî*, Müslim (12/173-174) *el-Cihad ve's Siyer el-Kared*: Medine'ye bir Beridlik (yani on iki mil uzaklıktadır). Gatafan yolu üzerinde bir günlük mesafedir. Diyenler de vardır.

“Ey Rabah, bu atı al, Talha’ya ulaştır. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*’e de durumu bildir.
Sonra bir tepeye çıkıp Medine’ye dönerek üç kere “Ne kötü bir sabah!” diye seslendim.
Sonra düşmanın izini takip ederek süratle yola düştüm. Onlara ok atıyor bir yandan da şunları terennüm ediyordum:
“Ben el-Ekva’nın oğluyum!
Bugün alçakların helak gönüdür.”
Sonra onlardan bir adama yetiştim ve bineğine doğru bir ok attım. Okun demiri omuzuna erişti. Ve şöyle dedim:
“Al sana! Ben el-Ekva’nın oğluyum.
Bugün alçakların helak günüdür.”
Vallahi onları devamlı olarak ok yağmuruna tutuyor ve yararlıyordum.
Bana bir süvari yöneldiği zaman bir ağacın dibine oturup siper alıyor, hayvanını vuruyordum. Nihayet dağ daraldı onlar da dağın dar boğazına girdiler. Onlara ok atmak mümkün olmayınca dağın üzerine çıkarak üzerlerine taş yağdırmaya başladım. Onları böyle devamlı olarak takip ettim. Artık Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*’in devesi dahil ne kadar deve elime geçirdimse arkama almaya başlamıştım. Gene okumu atmaya devam ettim. Yüklerini hafifletmek için belki otuzdan fazla kaftan ve otuz mızrak bıraktılar. Ne attılarsa onlara bir işaret koyuyordum ki Allah Resulü *Sallallahu aleyhi vesellem*’ile ashabına bir işaret olsun.
Bir tepede sıkışınca, onların yanına Bedr el-Fezarî’’nin oğlu geldi. Kuşluk kahvaltısı yapmak için oturdular, konuşuyorlardı. Ben de bir höyüğün tepesine oturmuştum. el-Ferazî dedi ki: “Nedir şu benim gördüklerim?” “Bununla başımız belada. Sabahın erken saatinden beri durmadan bize ok atıyor. Neyimiz varsa hepsini elimizden aldı.” dediler. o da şöyle dedi: “Haydi içinizden dört kişi onun yanına çıksın” Hemen çıkıp yanıma geldiler ve bana kendileriyle konuşabileceğim kadar yaklaşınca şöyle dedim:
– Beni tanıyor musunuz?
– Hayır sen kimsin?”
– Ben Seleme b. el-Ekva’yım. Muhammed *Sallallahu aleyhi vesellem*’in yüzünü şerefli kılan Allah’a yemin ederim ki, sizden kimi istersem ve kimin ardından düşersem onu mutlaka yakalarım. Sizden beni kimse yakalayamaz, dedim. Onlardan biri şöyle dedi:
– Ben bunu biliyorum.”
Sonra dönüp gittiler. Daha henüz yerimden ayrılmadan Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*’in süvarilerinin ağaç aralarından geldiklerini gördüm. Onlardan ilk gelen el-Ahram el-Esedî’ idi. Sonra onu Ebu Katade ile el-Mikdâd b. el-Esved takip ettiler. Sonra el-Ahram’ın dizgininden tuttum. Bu sırada kafirler arkalarını dönüp kaçtılar. Dedim ki:
– Ey Ahram, Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* ashabı buraya yetişinceye dek onlardan (kafirlerden) uzak dur, yolunu kesmesinler”
Şu cevabı verdi:
– Ey Seleme! Allah’a ve ahiret gününe inanıyor, cennetin ve cehennemin hak olduğunu iyi biliyorsan ne olur beni şehitlikten alıkoyma!” Bunun üzerine onu bıraktım. Abdurrahman el-Fezarî ile karşı karşıya geldiler. Abdurrahman’ın atını öldürdü. Fakat Abdurrahman ona bir darbe indirip, öldürdü. Ve tekrar Ahram’ın atına bindi. Kaçarken, Ebu Katade ile Rasûlullah’ın diğer süverileri yetişip onu mızraklayarak öldürdüler.
Muhammed *Sallallahu aleyhi vesellem*’in yüzünü mükerrem kılan Allah’a yemin ederim ki, yaya olarak koşup onların peşine düştüm. O kadar hızlı gidiyordum ki arkadan ne Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*’in ashabını, ne de kaldırdıkları tozu görebiliyordum.
Nihayet güneş batmandan su içmek için içinde su bulunan “Zü Kared” adındaki bir vadiye indiler. Çok susamışlardı. Peşlerinden koştuğumu görünce, bir damla bile içmeden gittiler ve sarp bir tepeye çıkmaya çalıştılar. Bu arada onlardan birine yetiştim, bir ok attım onu kürek kemiğinin kıkırdaklı oynak yerinden vurdum ve şöyle dedim:
“Al sana! Ben Ekva’nın oğluyum.

Bugün alçakların helak günüdür."
Dedi ki: "Hey anasız kalasıca, Şu sabah ki Ekva' mı?"
– "Evet ey kendi nefisinin düşmanı, sabah ki Ekva'" dedim.
Patika yoluna iki at bıraktılar. Onları alıp Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'e götürdüm. Amcam Amir bana yetişti. İçinde sulandırılmış süt bulunan bir tulum ile, içinde su bulunan bir tulum getirdi. Abdest aldım, içtim. Sonra onları kovmuş olduğum suyun başında oturan Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'e geldim. Baktım ki o, deveyi, müşriklerin ellerinden kurtardığım her şeyi her mızrak ve elbiseyi almış toplamış.
Baktım, Bilal o develerden bir tanesini kesmiş, Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'e onun ciğer ve hörgücünü kızartıyordu.
Dedim ki: "Ey Allah'ın Resulü, bırak beni kavimden yüz kişi seçeyim, düşmanın ardına düşüp, onlardan öldürmedik hiçbir haberci bırakmayayım."
Bunun üzerine Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* gündüzün parlaklığında yan dişleri meydana çıkıncaya kadar güldü ve şöyle buyurdu:
"Ne dersin, sen bunu yapabilir misin?"
– "Evet, seni mükerrem kılan Allah'a yemin olsun ki yaparım", dedim.
– *"Şüphesiz şimdi onlara Gatafan topraklarında ziyafet verilmektedir",* buyurdu.
Daha sonra Gatafan'dan bir adam geldi. Onlara (müşriklere) falan kişi bir deve kesmişti, derisini yüzer yüzmez bir toz bulutu gördüler ve hemen "düşman gelmiş" diyerek bırakıp kaçtılar" dedi. Sabah olunca Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* şöyle buyurdu:
"Bugün süvarilerinizin en iyisi Ebu Katede, piyadelerinizin en iyisi de Seleme'dir." Sonra Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* bana bir piyade, öbürü süvari hissesi olarak iki hisse verdi. Sonra devesi el-'Adba'nın üstünde beni terkisine alıp Medine'ye dönmek üzere yola koyulduk.
Biz Medine'ye doğru yürürken Ensar'dan -yaya yarışta geçilemeyen- bir adam:
"Var mıdır koşu yapacak? Var mıdır Medine'ye kadar koşu yapacak? diyordu. Bunu birkaç kez tekrarlayınca, dedim ki:
"Sen hiç bir iyiye ikram etmez, hiçbir şerefliyi saymaz mısın?" Şu cevabı verdi: Allah Resulü hariç, ne bir iyiye kıymet veririm, ne de şerfiliyi sayarım."
Dedim ki:
"Ey Allah'ın Resulü, bana müsade et de şu adamla bir yarış yapayım."
"İstersen yap" buyurdu.
Adama:
"Geliyorum" dedim. Ayağımı ayarlayarak bir sıçradım, bir koştum. nefesim tükenmesin diye bir ya da iki yokuşta kendimi tuttum. Sonra yine onun peşinden koştum. Yine bir iki yokuşta dinlendim. Nihayet ona yetişmek ve omuzları arasına dokunmak için tabanları kaldırdım ve :
– "Seni geçtim, Vallahi" dedim
– "Biliyorum," dedi. Hülasa Medine'ye ondan önce vardım. Vallahi, orada ancak üç gün kaldık, ondan sonra Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* ile Hayber'e gittik.[468[4]]

İmâni Dersler ve Ölçüler:

1– Hafız şöyle dedi: Hadiste, savaşta şiddetli düşmanlık göstermenin, yüksek sesle haykırmanın ve kişi şayet cengâver ise düşmanları korkutmak için kendisini tanıtmasının, cesur ve faziletli kimseleri övmenin cevazı vardır. Bu cesur ve faziletli kimselerin fitneye düşme ihtimalleri yoksa, onları teşvik için bu hasletlerinden bahsedilebilir. Yine ayrıca koşu

[468[4]] Müslim (12/177-183) el-Cihad ve's Siyer. Şerhu'n Nevevi alâ Sahih-i Müslim (12/182-183).

yarışının caiz olduğunu görüyoruz. Fakat bu yarışın bir bedel verilmeden olması gerekir. Bedel durumunda sahih olan bunun caiz olmayacağıdır.[469[5]]

2– Nevevî şöyle dedi: “Sonra Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* bana biri piyade, öbürü süvari hissesi olmak üzere iki hisse verdi.” Bu, hisselerden birinin nafile olduğuna hamledilir. Zira o, ğazvede gösterdiği cesaret ve ferağatten dolayı buna layık idi.[470[6]]

3– Bu kıssa, sahabenin cesaretini gösterir. Bu nedenle Allah onları yalandan korudu. Onlardan hiçbirinin Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ve hatta insanlar hakkında yalan konuştuklarına rastlanmamıştır. İnsanı yalana korkaklık ve korku iter. Onların bundan korunduklarına dair birçok delil vardır. Tek bir sahabi, mütecaviz bir düşman birliğine karşı çarpışıyor, onları kaçırıyor ve onlardan, çaldıkları malları fazlasıyla geri alıyor. Allah onların hepsinden razı olsun ve bizi de cennette onlara katsın!

469[5] Fethu'l-Bâri (7/529) el-Meğazî

470[6] *Şerhu'n-Nevevi* ala Sahih-i Müslim: (12/182-183).

B- Hayber'in Fethi

İbn İshâk şöyle dedi: Zührî bana Urve'den o'da Mervan b. Hakim ve Misver b. Mahrame'den şöyle rivayet etti: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Hayber yılı dönüş yolunda iken Mekke ve Medine arasında Fetih Suresi indi ve Allahu Teala bu surede ona Hayber'i verdi: *"Allah size, elde edeceğiniz bir çok ganimetler vadetmiştir. Bunu size hemen verdi."* (Feth, 48/20) (Yani, Hayber.) Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Medine'ye Zilhicce ayında vardı ve Muharrem ayında Hayber seferine çıkıncaya kadar burada kaldı.471[7] Hayber Seferin'de Hayber ve Gatafan arasında bir vadi olan Recii'de konakladı. Burada Gatafan'ın bir saldırısından çekindiği için sabahlar sabahlamaz. Hayber yolculuğuna devam etti.472[8] Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* Hayber'e gece vardı. Bir yere gece vardığı zaman sabah vakti girmeden savaşa başlamazdı. Yahudiler sabah erkenden zirai aletleri ellerinde tarlalarına giderken karşılarında İslam ordusunu görünce şok oldular. "Muhammed ve ordusu" diyerek kalelerine kaçıştılar. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onların elinde yıkım ve tarım araçlarını görünce, bunu Hayber'in yıkımına yorarak sevindi.

Enes *-Radıyallahu anh-*'den: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Hayber'e gece vardı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* bir kavme gece vardığı zaman onlara sabah olmadan yaklaşmazdı. Sabah olunca Yahudiler, ekin aletleri, zenbilleri, kovaları ile tarlalarına gidiyorlardı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'i görünce "Muhammed ve ordusu" deyip kaçıştılar. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*:

"Hayber harab oldu! Biz düşman bir kavmin yurduna baskın yapıp girdik mi uyarılmış olan o kafirlerin hali yaman olur!" buyurdu.473[9] Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* İbn İshâk'ın dediği gibi onları on küsür gün kuşattı, kuşatmanın daha fazla sürdüğünü söyleyenler de olmuştur. Kuşatma günlerinden hava çok sıcak idi. Kuşatma uzadıkça müslümanlar bitkin düşüyorlardı. Bunun üzerine Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*:

"Ben yarın sancağı öyle bir adama vereceğim ki, Allah, Hayber'i bize onun eliyle vercektir." Bütün büyük sahabiler bu şerefe kendilerinin nail olmasını ümit ediyorlardı. Ertesi gün olunca Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* sancağı Haydar: Aslan Ali b. Ebî Tâlib'e verdi. Ali, Yahudilerin komutanlarını öldürdü ve Hayber'in fethi onun elleriyle gerçekleşti.

Süheyl b. Sa'd *-Radıyallahu anh-*'dan Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Hayber günü şöyle dedi:

"Ben yarın sancağı öyle bir adama vereceğim ki Allah ve Rasulü tarafından pek sevilir. O da Allah ve Rasulünü çok sever." İnsanlar, gecelerini yarın sancak kime verilecek diye düşünerek geçirdiler. Sabah olur olmaz her bir sahabi sancağın kendisine verilmesi ümidiyle erkenden Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in yanına koşuştular. Resulallah *Sallallahu aleyhi vesellem* onlara:

'Ebû Tâlib'in oğlu Ali nerede?' diye sordu. Onlar:

'Ya Rasulallah, o gözünün ağrıdığından şikayet ediyordu," dediler. Râvi der ki: Gidip Ali'yi çağırdılar. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* tükrüğünden bir parça onun gözüne sürdü ve dua etti. Ali'nin gözü, hiç ağrısı yokmuş gibi tamamen iyileşti Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* sancağı ona verdi. Ali:

"Ya Rasulallah, onlar bizim gibi Müslüman oluncaya kadar kendileriyle çarpışacağım", dedi.

Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*:

"Onların kalelerine girinceye, meydanlarına varıncaya kadar vakar ve (onları telaşa vermeyecek bir) sukûnetle ilerle! Sonra da onları İslam'a davet et. Müslüman olurlarsa, Allah'ın haklarından olup yerine getirmekle mükellef bulundukları şeyleri kendilerine haber ver. Vallahi, senin sayende, Allah'ın onlardan bir tek kişiyi doğru yola hidayet etmesi, senin

---

471[7] Yani hicri yedinci yılda ki cumhurun kavli de böyledir ve doğrusu da budur.

472[8] *Zâdü'l-Meâd*'dan naklen (3/317) muhakkik bu rivayetin ricalinin sikat olduğunu söyledi.

473[9] Buhârî (7/534) *el-Meğazî*, Müslim (12/165) *el-Cihad ve's Siyer*.

birçok kızıl develere sahip olup onları Allah yolunda infak etmenden hayırlıdır." buyurdu.474[10]
Müslim'de Seleme'nin hadisinin devamında şöyle rivayet etti."...Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* ile Hayber'e gittik. Amcam (Amir) hareket halindeki askerler içinde şu kısa vezinli şiirleri okudu:
"Allah olmasaydı, ne hidayete ererdik, ne zekat verirdik ve ne de namaz kılabilirdik.
Biz senin fazlından müstağni değiliz.
Düşmanla karşılaştığımız zaman ayağımızı kaydırma, sabır ver, üzerimize sekinet indir!"
Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*:
"Bu kimdir?" diye sordu.
"Ben Amir'im" dedi
"Rabbin seni bağışlasın!" buyurdu.
Allah Rasulü *Sallallahu aleyhi vesellem* kimin için özel mağfiret dilediyse o mutlaka şehid düşmüştür.
Bu nedenle Ömer:
"Ey Allah'ın Resulü, Amir'le bizi faydalandırsaydın" diye seslendi.
Hayber'e varınca Yahudilerin kralları Merhab çıkıp kılıcını çekti ve şu recezleri söyledi:
"Hayber benim kim olduğumu bilir. Ben ki Merhab'ım
Harb başladığında, ben silahı tamam, deneyimli bir kahraman oluveririm"
Ona karşı hemen amcam Amir çıktı ve şöyle nara attı:
"Hayber beni de tanır; ben Amir'im.
Silahı tamam, yiğit kahramanım."
Derken karşılıklı birer darbe indirdiler. Merhab'ın kılıcı Amir'in kalkanının içine isabet etti. Amir kılıcıyla onu alttan vurmaya çalışırken kılıcı kayıp kendi kolunun orta damarına isabet etti ve cansız olarak yere düşüp şehid oldu.
Birara çıkıp baktım, ashabtan birtakım insanların şöyle dediğini duydum.
"Amir'in ameli boşa gitti, çünkü kendi kendisini öldürdü." Bunu duyunca ağlayarak Allah Resulü *Sallallahu aleyhi vesellem*'e koştum:
"İnsanlar Amir'in ameli batıl oldu, çünkü o kendisini öldürdü, diyorlar", dedim.
– *"Kim dedi bunu?"* diye sordu.
– "Ashabından birtakım insanlar" dedim
- *"Bunu söyleyen yalan söylemiştir. Tam aksine, onun için iki ecir vardır"* Buyurdu.
Sonra beni gözleri ağrıyan Ali'ye gönderdi. Ve *"Ben, yarın sancağı öyle bir adama vereceğim ki, o, Allah'ı ve Rasulünü sever, Allah ve Rasulü de onu severler"* buyurmuştu. Hemen Ali'ye geldim. Onu alıp Allah Resulü *Sallallahu aleyhi vesellem*'e getirdim. Onun gözüne mubarek tükürüğünü sürerek okudu, hemen iyileşti, hiçbir ağrısı kalmadı.
Merhab, yine mübareze maksadıyla çıkıp şöyle bir nara attı:
"Ben Merhab'ım
Hayber benim kim olduğumu bilir.
Harb başladığında, ben silahı tamam, deneyimli bir kahraman oluveririm."
Ali de karşısına çıkıp şöyle nara attı:
"Ben o kimseyim ki annem bana Haydar (Arslan) ismini koymuştur.
Ormandaki korku saçan arslan gibiyim. Düşmanı küçük ölçekle Sendere Kilesi ile ölçerim"475[11]
Bunu der demez hemen Merhab'ın başına öyle bir darbe vurdu ki onu cansız yere serdi. Böylece Hayber'in fethi onun eliyle gerçekleşti."476[12] Bazıları Merhab'ın, Muhammed b.

474[10] Buhârî (7/544) *el-Meğazî,* Sancak, savaş bayrağıdır. Ordunun yerinin bilinmesi için kullanılır. Ordu komutanı tarafından taşınacağı gibi, ordu içindeki kahraman askerlere de taşıttırılır. Bazı lugatçılar livâ ve râye'nin aynı anlamda olduğunu söylediler. Fakat Ahmet ve Tirmizî, İbn Abbas'ın hadisinde Peygamber -*Sallallahu aleyhi vesellem*-'in râyesinin siyah, livasının ise beyaz olduğunu rivayet ettiler. (*Fethu'l-Bârî*: (7/545).
475[11] Yani düşmanı sanıldığından daha kolay şekilde teperim.

Mesleme tarafından katledildiğini söylemişlerdir. Fakat doğrusu sahih hadiste ifadesi edildiği gibi onu katleden Ali'dir. Hâkim, Ali'nin katlettiğine dair rivayetler çokluk bakımından tevatir derecesine ulaşmıştır demiştir.477[13]

İbn Kayyim -*Rahmetullahi aleyh*- şöyle dedi: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Hayber'i her biri yüz paydan müteşekkil otuzaltı paya böldü ki bunun toplamı üç bin altıyüz pay eder. Sonra bunun yarısını yani binsekizyüz payını tüm müslümanlara paylaştı ve kendisi de bundan herhangi bir müslümanın payı kadar pay aldı. Diğer binsekizyüz hisseyi ise müslümanların işlerinde kullanmak üzere devlet hazinesine tahsis etti.478[14] Beyhâkî şöyle dedi: Bunun nedeni, Hayber'in yarısının savaş, yarısının da barış yoluyla feth edilmesidir.

İbn Kayyim -*Rahmetullahi aleyh*- şöyle dedi: "Beyhâkî'nin bu kavli, Şâfiî" -*Rahmetullahi aleyh*-'in zorla fethedilen ülkelerin, diğer ganimetler gibi taksim edileceği görüşüne müstenittir. Fakat, Hayber'in hisselerinin yarısının dağıtılmadığını görünce bu sefer, oranın barış yoluyla alındığını söyledi. Siyer ve Meğazi olaylarını dikkatli bir şekilde inceleyen kimse, Hayber'in tamamının güç kullanılarak fethedildiğini görür. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Hayber topraklarını güç ve kılıç ile ele geçirmiştir. Eğer barış ile ele geçirilseydi Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Yahudileri oradan sürmeye kalkmazdı. Onları Hayber'den çıkarmak istediği zaman Yahudiler: "Biz tarım işlerini sizden daha iyi biliriz. Bizi buradan çıkarmayın, sizin için çalışalım ve elde ettiğimiz mahsülün yarısını size verelim" teklifinde bulundular. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onların bu tekliflerini kabul ederek, yerlerinde kalmalarına izin verdi. Bu, Hayberin kesinlikle kılıçla feth edildiğini gösterir...

Hayber'in kılıçla feth edildiğinde bir kuşku yoktur. Devlet başkanı güç ile alınan yerlerin taksimi konusunda muhayyerdir.

– Onun tamamını paylaştırabilir.

– Tamamını vakfedebilir.

– Ve bir kısmını paylaştırabilir.

Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* bu üçünü de yapmıştır.

Kureyzâ ve Nadîr arazilerinin tamamını taksim etmiş, Mekke'yi hiç taksim etmemiş, Hayber'in ise yarısını taksim etmiştir.

Taksim yaparken süvarilere üç, piyadelere bir hisse ayırmıştır. İslam ordusu bindörtyüz kişiden oluşmaktaydı ve bunların ikiyüzü süvari idi. Bu konuda şüpheye yer olmayan doğru budur.

Hayber kalesinin düşmesinden sonra Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e Hayber'in bu savaşta katledilen liderlerinden Huyey b. Ahtab'ın kızı Safiyye'den bahsedildi. Kocası da öldürülmüştü. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onu görür görmez beğendi ve ona İslam'ı anlattı. Safiyye müslüman olunca Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onunla evlendi.

Onun mihri, özgürlüğünü alması olmuştur. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onunla Hayber ve Medine arasında, dönüş yolunda evlenmiştir.

Enes b. Mâlik -*Radıyallahu anh*-'den: "Haybere geldik. Allahu Teala, Resulüne Hayber kalesi'nin fethini müyesser kılınca, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e, kocası öldürülmüş olan Huyey b. Ahtab'ın kızının güzelliği zikredildi. Yeni evlenmişti. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ganimet payı olarak onu kendisi için seçti. Onunla beraber yola koyuldu. Seddü's-Sahba'ya varınca onunla zifafa girdi. Sonra küçük bir yaygı içerisinde hurma ve keş karışımı bir yemek hazırladı ve bana:

"Etrafındakileri çağır" buyurdu. İşte bu yemek Safiyye için düğün yemeği oldu. Sonra Medine'ye doğru hareket ettik. onun için bineğinin terkisine bir örtü seriyordu. Devesinin

---

476[12] Müslim (12/183-186) *el-Cihad ve's Siyer*.

477[13] Hakim'in *Müstedrek*'i. (3/437).

478[14] Ebû Dâvud (294-295) *el-Harac Babu mâ câe fi hükmi ardi'l-Hayber,* Elbani bu hadisi sahihledi (2605).

yanında oturup dizini koyuyor, Safiyye de onun dizine basıp onun devesine öyle biniyordu."479[15]

Hayber Gazvesi Olayları:

1- Cafer b. Ebi Talip Ve Arkadaşları İle Ebû Musâ el-Eşarî Ve Arkadaşlarının Gelişleri:

Bürde, Ebu Musa -*Radıyallahu anh*'dan şöyle rivayet etti:
"Biz Yemen'de iken Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in ortaya çıkış haberi bize erişmişti.
Bunun üzerine, biz, ben ve iki kardeşim- ki onların biri Ebu Bürde, diğeri Ebu Rühm olup ben onların en küçüğü idim- kavmimizden elli üç veya elli iki kişi ile birlikte Rasûlullah'ın yanına muhacir olarak yola çıktık. Bir gemiye bindik.
Gemici bizi, havanın uygunsuzluğu yüzünden Habeş Necaşîsi'nin ülkesine bıraktı.
Cafer b. Ebî Tâlib ve arkadaşları, Necaşi'nin ülkesinde idiler. Orada onlarla buluştuk.
Cafer: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* bizi buraya yolladı ve bize bir süre burada oturmamızı emretti, siz de bizimle kalın" dedi.
Bunun üzerine biz de onlarla beraber kaldık. Sonra Medine'ye hep beraber döndük. Hayberi feth ettiği sırada, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e kavuştuk.
Hayber fethine katılan mücahid Muhacirlerden bazıları, bizlere yani gemi halkına "Biz hicrette sizi geçtik" diye takılıyorlardı.
(Cafer b. Ebî Tâlib'in hanımı) Esma binti Umeys- ki bizimle gelenlerdendi- vaktiyle Necaşî'nin ülkesine hicret etmiş olan Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in hanımı Hafsa binti Ömer'i ziyarete gitmişti. O sırada, Ömer b. Hattab, Esma'yı orada görünce, Hafsa'ya
"Bu kim" diye sordu. Hafsa da:
"Esma binti Umeys'dir, dedi. Ömer de:
"Hâ! Şu habeş ülkesinde oturan, gemiyle gelen mi?" dedi. Hafsa:
"Evet", deyince, Ömer:
"Bizler, hicretde sizleri geçtik. Bizler, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e sizlerden daha layığız", dedi.
Esma binti Umeys kızdı:
"Hayır, iş öyle değildir. Vallahi sizler Rasullullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in yanında bulunuyordunuz da, Rasûlullah sizin açlarınızı doyuruyor, cahillerinize vaazlar ve öğütlerde bulunuyordu.
Bizler ise, din yolunda uğradığımız düşmanlıklar yüzünden Habeş ülkelerine, uzak diyarlara düşmüştük.
Bu da ancak, Allah ve Resulü yolunda, Allah'ın ve Rasûlünün hoşnutluğunu kazanmak yolunda göze alınmıştır.
Allah'a yemin olsun ki senin bu sözünü Rasûlullah'a iletmedikçe ne yemek yiyeceğim, ne de su içeceğim.
Bizler bu yolda nice sıkıntılar çekmiş, korkular geçirmişizdir. Bu sözü Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'e nakledecek ve doğruluğunu ona soracağım. Vallahi bu hususta ne yalan söylerim, ne de aldığım cevaba birşey katarım" dedi.
O sırada Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*, geldi.
Esma:
"Ey Allah'ın Nebisi, Ömer, şöyle şöyle dedi."
Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* Esma'ya

479[15] Buhârî (7/547) el-Meğazî, Ebû Dâvud (2979) el-Harac ve'l-İmâra ve'l-Fey.

“Sen ne cevap verdim?” diye sordu.
Esma’da
“Şöyle şöyle dedim,” dedi.
Bunun üzerine Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*, Esma’ya
“Bu hususta bana, sizlerden daha layık yoktur. Ömer ve arkadaşlarına bir hicret sevabı vardır. Siz gemi halkına ise, iki hicret sevabı vardır. Sizin hicretiniz, iki keredir: Siz, hem Necaşî’nin ülkesine hicret ettiniz, hem de, benim yanıma hicret ettiniz” buyurdu. Esma şöyle dedi:
“Ebû Musa ve gemi yolcuları bu hadisi sormak için bölük bölük yanıma geliyorlardı. Dünyada hiçbir şey, onları Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in bu sözünden daha çok sevindirmemiştir.”[480[16]]

2- Rasûlullah Sallallahu aleyhi vesellem’i Zehirleme Girişimi:

Ebu Hureyre’den: Hayber fetih edildikten sonra, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’e yemesi için içinde zehir bulunan davar eti hediye edildi. Etin zehirli olduğunun anlaşılması üzerine Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*:
– *“Şurda bulunanları bana toplayın”* buyurdu. Yahudiler toplanınca, Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* onlara:
“Ben sizden birşeyler soracağım. Bana doğru cevap verecek misiniz?” Dedi. Yahudiler:
“Evet, Ey Ebu’l Kasım! Doğru cevap vereceğiz”, dediler. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*:
“Sizin babanız kimdir?” diye sordu. Yahudiler:
“Babamız filandır,” dediler
Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*:
“Yalan söylediniz, sizin babanız filandır,” dedi. Yahudiler:
“Doğru söyledin” dediler.
Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*
“Ben sizden bir şey daha soracağım. Bana, doğru cevap verecek misiniz?” diye sordu.
Yahudiler:
“Evet, ey Eba’l-Kasım! Doğru cevap vereceğiz. Biz sana yalan söylesek bile, sen babamızın kim olduğunu bildiğin gibi, yalan söylediğimizi de bilirsin”, dediler.
Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*; onlara:
“Cehennemlikler kimlerdir?” diye sordu. Yahudiler:
“Bizler cehenneme kısa bir süre için gireceğiz. Sonra biz oradan çıkacağız, cehenneme bizim yerimize sizler gireceksiniz,” dediler.
Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*
“Haydi oradan! Vallahi biz hiç bir zaman cehennemde size halef olacak değiliz”, buyurdu.
Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* onlara:
“Sizden bir şey daha soracağım. Bana doğru cevap verecek misiniz?” diye sordu.
Yahudiler:
“Evet, ey Eba’l-Kasım! Doğru cevap vereceğiz”, dediler. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*:
“Sizler şu davar kebabını zehirlediniz mi?” diye sordu. Yahudiler:
“Evet, zehirledik” dediler. Peygamberler *Sallallahu aleyhi vesellem*:
“Bunu yapmaya sizi ne sürekledi?” diye sordu. Yahudiler:

[480[16]] Buhârî (7/553-554) *el-Meğazî*, Müslim (16/64-65) *Fadâilu’s-Sahâbe*. Hafız şöyle dedi: Rasûlullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*- Hayber ganimetlerinden, savaşa bizzat katılmadıkları halde kendisine dönüş yolunda kavuşan Habeşistan muhacirleri Cafer ve arkadaşlarına da vermiştir.

"Eğer sen bir yalancı isen zehirli kebabı yer, ölürsün. Biz de senden kurtulur, rahata kavuşuruz. Yok eğer gerçekten Peygambersen, zehir sana bir zarar vermez! diye düşündük", dediler."481[17]
Buhâri *Mağazi*'de Ebû Hureyre'den kısaca şöyle rivayet etti, "Hayber fetih edildikten sonra, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e yemesi için içinde zehir bulunan davar eti hediye edildi."482[18]
İbn İshâk'ın rivâyetine göre zehirli eti getiren Selâm b. Mişkem'in karısı, Zeyneb binti Hâris idi.
Zeyneb önce:
"Muhammed, davar etinin neresini yemeyi daha çok sever" diye sormuş. Ona:
"Kol, kürek etini yemeyi sever" denilmiştir.
Zeyneb, bir davar kızartıp, özellikle kol, kürek kısmı olmak üzere etin tamamını zehirledi. Sonra onu alıp Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'e getirdi. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* eti ağzına alır almaz, zehirli olduğunu anlayıp, onu yutmadı. Fakat sahabelerden Bişr. b. Berâe b. Marur ağzına aldığı eti yuttu. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*:
"Şu kürek eti, zehirlenmiş olduğunu bana haber verdi", buyurdu ve sahabelere de ondan el çekmelerini emretti. Sonra Yahudi Zeyneb sorgulandı ve eti zehirlediğini itiraf etti. Denildiğine göre Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, kendi nefsi için kimseden intikam almadığı için, onu affetti. Fakat Bişr yediği zehirli lokmanın etkisiyle ölünce, ona kısas uygulayarak katletti.
Bu ağzına aldığı zehirli lokmanın Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in vefatına neden olan hastalığın nedeni olduğu da söylenmiştir.
Aişe -*Radıyallahu anha*-'dan: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* vefat ettiği hastalığına yakalandığı zaman şöyle diyordu: *"Ey Aişe, Hayber'de yediğim yemeğin acısını şu ana kadar hep duymaktayım."*483[19]
Zehirlenme girişimi hadisesiyle ilgili olarak Hafız şöyle dedi: "Bu hadiste Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in gaybten haber vermesi, cansızların onunla konuşması ve Yahudilerin, Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in babalarının isimlerini ve zehirli eti onlarla haber vermesine rağmen, onu tastik etmemekte inat etmeleri hususları vardır. Yahudiler, O'nun nübüvvetine delalet eden tüm mucizelere rağmen inat ve yalanlamalarını sürdürmüşlerdir. Yine bu hadiste zehirleyerek adam öldüremenin kısas gerektirdiği anlaşılmaktadır. Hanefîler, kısas değil diyet gerekir. dediyseler de, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in Bişr b. Berâe'nin vefatı üzerine Yahudi kadına kısas uygulaması, kısasa delildir. Allah daha iyi bilir. Ayrıca zehirli ve benzeri şeyler kendiliklerinden değil, ancak Allah'ın izniyle zarar verirler. Bişr, Allah izin verdiği için zehirlendi, onun zehirlenip hemen öldüğü söyleyenler olduğu gibi,484[20] zehirlendikten çok sonra öldüğünü söyleyenler de olmuştur.

3- Eşek Etinin ve Mut'a Nikahının Yasaklanması:

Ali b. Ebî Talib -*Radıyallahu anh*-'den: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Hayber'de kadınların Mut'a edilmesini ve ehli eşeklerin etinin yenmesini yasak etti."485[21] İbn Abbas -

481[17] Buhârî (10/225) *et-Tıbb*. Ebu Hureyre'den ayrıca Buhârî, Müslim ve Ebû Dâvud, Enes b. Malik'den rivayet ettiler.
482[18] Buhârî (7/568) *el-Meğazî*
483[19] Buhârî, Yunus'dan, O da Zührî'den, O'da Urve'den ta'lîken rivayet etti. (7/737) *el-Meğazî*. Hafız şöyle dedi: Bezzar, Hakim ve İsmailî, bu isnad ile Anbese b. Halid'den Yusuf tarikiyle bunu vaslettiler. *el-Feth* (7/737).
484[20] *el-Feth*'den ihtisar edilerek: (7/257-258).
485[21] Buhârî (7/550) *el-Meğazî*.

Radıyallahu anh-'dan: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Hayber zamanı, Mut'a nikahını ve ehli eşeklerin etinin yenmesini yasakladı.486[22]
Hafız şöyle dedi: Mâverdi "el-Havi'de şöyle dedi:
Mut'a'nın nerede yasaklandığı hususunda iki görüş vardır.
Birincisi: Bu işin haram olduğu, herkes tarafından bilinip, duyulması için birkaç yerde ilan edildi. Çünkü bir yerde hazır olmayan, diğer bir yerde hazır olabilir.
İkincisi: Bu iş, birkaç kez helal kılındı. Bu nedenle son kez haram kılındığı zaman "Kıyamet gününe kadar" Şimdiki ve nihayi haram kılmanın, geçmiş haram kılmaların aksine, artık, haramı serbest bırakmanın takip etmeyeceğine işarettir. Artık bu kez haramlık ebediyete kadardır. Tercih edilen görüş de, bu ikinci görüştür. Nevevî de şöyle dedi: Doğrusu şudur ki. Mut'a'nın haram kılınması ve sonra serbest bırakılması iki kere tekrarlanmıştır. Hayber'den önce serbest iken, sonra Hayber'de yasaklanmıştır. Sonra Feth yılında yani Evtas ğazvesinde serbest iken, sonra ebeddiyyen haram kılınmıştır. Mübahın tekrarlanmasına bir engel yoktur.487[23] Ehli eşeklerin haram kılınışına gelince, bunun nedeni onların pislik yemesidir denildiği gibi, insanları ve yüklerini taşımakta kullanıldığı içindir de denilmiştir.

İmâni Dersler ve Ölçüler:

1– İbn Kayyım -*Rahmetullahi aleyh*- özetle dedi: Hayber ğazvesindeki Fıkhi Hükümler Faslı:
– Haram aylarda kafirlerle savaşmak konusu ki, bu aylarda savaşın kafirler tarafından başlatılması durumunda onlarla savaşmanın cevazı hususunda hiçbir ihtilaf yoktur. Görüş ayrılığı, müslümanların bu aylarında savaş başlatmaları hususundadır. Cumhur bunu caiz görür ve bu aylarda savaşmama ilkesinin mensuh olduğuna söylerler. Dört imamın mezhebi de bu konuda aynı görüştedir.
– Ganimet payından süvarilere üç, piyadelere bir hisse verilmesi.
–Savaş esnasında düşmandan yiyecek elde eden bir asker onu paylaştırmadan kendisi yiyebilir.
Hayber savaşında Abdullah b. Muğaffel bir yağ torbası ele geçirdi ve Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in huzurunda onu kendisine ayırdı.488[24]
– Zafer tamamlandıktan sonra yardım için gelen birliklere ganimet malından, ancak orduya danışılıp onların onayı alındıktan sonra pay verilebilir. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Hayber seferi sırasında, ancak zafer gerçekleştikten sonra orduya katılabilen Habeşistan muhacirleri Cafer ve arkadaşlarına, tüm sahabelere danışıp, onaylarını aldıktan sonra pay vermiştir.
– Araziden elde edilen üründen pay karşılığı onu ekim biçimi için anlaşma yapılmasının cevazı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Hayber Yahudilerine, elde edilen ürünün yarısını vermeleri koşuluyla, arazileri işletme hakkı vermiştir.
- Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Hayber arazilerini Yahudilere kendi mallarıyla işletmeleri için vermiştir. Bu vakıa, bu tür anlaşmalarda tohumun mal sahibi tarafından verilmemesinin daha uygun olacağına delildir.
- Zimmet ehli anlaşma şartlarını ihlal ettikleri takdirde, zimmetleri geçersiz olur, can ve malları müslümanlara helal olur. Zira Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onlarla, hile yapmamaları şartıyla bir zimmet anlaşması yapmıştı. Ne zaman ki bu şartı ihlal ettiler, onların can ve mallarını mübah kıldı.

486[22] Buhârî (9/71) *en-Nikah*.
487[23] *el-Fetih*'ten muhtasar olarak. (9/75). Mut'a nikahı, kişinin bir kadınla belli bir süre için evlenmesidir. Cihad vesilesiyle uzun süre kadınlardan uzak kalınması nedeniyle mübah kılınmış, sonra kesin olarak kıyamet gününe kadar haram kılınmıştır. Şia ise, Mut'a'nın haram olduğunu ortaya koyan sahih ve açık-seçik delilleri görmezden gelerek onu mübah sayarlar. Çirkinliklerinden, Allah başkalarını uzak etsin.
488[24] Buhârî (7/549) *el-Meğazî*

- Paylaşılmasından önce ganimet malından birşey alan kimse, ona sahip olamaz. Ona ancak kendi payına düşmesi ile sahip olabilir. Bu nedenle ganimet malından bir parça kumaş çalan kimse hakkındaki "O, onun için ateş şulesi olacaktır" ve ganimet malından bir tasma alana da "Cehennemden bir tasma" denilmiştir.489[25]
- İmam, silah gücüyle alınan toprakların tamamının veya bir kısmının paylaştırılmasında veya oraya hiç dokunmamak hususunda muhayyerdir.
- Müslümanların maslahatı gerektirdiğinde zimmet ehli İslam topraklarından sürülebilir. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* onlara *"Allah sizi bıraktığı sürece bırakırız"* buyurmuştur. Peygamber'in vefatından sonra Ömer onları sürgün etmiştir. Bu, güçlü bir görüştür. Gerektiği zaman uygulanabilir.
- Kişi cariyesini azat edip, onun azadını mihir sayarak ne onun izni ne şahitler ne kendisinden başka veli ne de nikah ve evlilik sözcüklerinin ifade edildiği şekilde olmaksızın da onu kendisine eş olarak kabul edebilir. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Safiyye'ye böyle yapmış ve kesinlikle bu bana özel bir durumdur dememiştir. Doğru kıyas bunun cevazını gerektirir. Kişi cariyesinin özgürlük, cinsel ilişki ve hizmet hakkına sahiptir. Özgürlüğünü ona bağışlayarak, diğer haklarını kullanabilir.
- Kafir'den hediye alınabilir.490[26]

2- El-Cezâirî "Neticeler ve İbretler" başlığıyla şöyle dedi:

a) Her türlü kötülük ve fuhuştan uzak ve beraberinde çalgı aletleri kullanılmayan şarkı ve marşların caiz olduğu.

b) Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in Amir b. Ekva'nın, daha savaşın başlamasından önce şehadetine işaret etmesi ve bu şekilde bir mucize göstermiş olması.

c) Ali b. Ebî Tâlib'in fazileti, O'nun Allah ve Resulüne olan sevgisinin beyanı.

d) Allahu Tealâ'nın önceden haber verdiği Hayber ganimetlerinin elde edilişi.491[27]

3- Muhammed Sâid Ramazan şöyle dedi: Bu ğazvede iki önemli hadise meydana gelmiştir ki bunlar Allah'ın Peygamberini teyid ettiği iki önemli harikulade olaydır:

Bir: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Ali'nin ağrıyan gözlerine tükrüğünü sürdü ve gözlerin ağrısı, sanki hiç yokmuş gibi anında durdu.

İki: Zehirli eti yemeden önce Allahu Teala'nın, etin zehirli olduğunu haber vermesi.

Bişr b. Berâe, Rasulullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in etin zehirli olduğunu açıklamasından önce, lokmasını yuttuğundan zehirlenmiş, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ve diğer sahabeler ise, Allah'ın haber vermesiyle onu yemekten kurtulmuşlardır. Bu, Allah'ın o'nu tüm insanlardan koruyacağına dair vaadinin bir tezahürüdür. "Allah seni insanlardan koruyacaktır."492[28]

489[25] Buharî (7/558) *el-Megazî*, Müslim (2/29) *el-İman*, Malik *Muvatta*'da (2/459) *el-Cihad*, Ebû Dâvud (2694) *el-Cihad*, Nesâî (2/24) *el-İman ve'n Nuzur*.

490[26] *Zâdü'l-Meâd*. (3/339-354) Muhtasar olarak.

491[27] Hâzâ'l-Habibu Ya Muhibb (262-263).

492[28] *Fıkhu's-Sîre* (Butî) 262-263.

c- Umretu'l-Kadâ

Hicri 7. yılı Zilkade ayında vuku bulmuştur. Bu umrenin "kaza" olarak isimlendirilmesinin sebebi hususunda ihtilaf edildi. Bundan maksat Hudeybiye antlaşması gereği ertesi yıl yapılması kararlaştırılan ve yerine getirilen umre denildiği gibi, araya barışın girdiği fasıl demektir de denilmiştir ki bu nedenle "Kadiyye umresi" olarak da anılır.

Süheylî şöyle dedi: Bu umreye "Kadâ" umresi denildiği gibi "Kısas" umresi de denilir. Bu son ismin kullanılması daha evladır. Zira Allahu Teâlâ şöyle buyurmuştur:

"Haram aya karşılık, haram aydır. İşlenen suçlara karşılık da kısas vardır." (Bakara, 2/194)

Bu ayet, mezkur umre konusunda indiği için burada geçen "kısas" kelimesinin bu umreye isim olarak kullanılması daha evladır. Buna "kadiyye" umresi denilmesinin nedeni, Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* geçen yıl edasından engellendiği umreyi kaza ettiği için değil, Kureyş ile buna hüküm verdikleri içindir. Zira onun engellenmesi yüzünden eda edemediği umre, fasit olmuş değil, tam ve kabul edilmiş umre sayılmaktadır. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in dört umresi vardır: Hudeybiye umresi, Kadâ umresi, Cirâne umresi ve Veda Hacı ile beraber yaptığı umresidir.493[29] İbn Ömer *Radiyallahu anh*'dan: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* umre için çıktı. Kureyş kafirleri onun ile Beyt arasına girdiler. Hudeybiye'de kurbanını kesti ve traş oldu. Kureyş'le gelecek sene umre yapma hususunda bir hükme (Kadiyye) vardılar. Bu hüküm gereğince müslümanlar, umre için geldikleri zaman yanlarına kılıçtan başka silah alamayacaklar ve Mekke'de ancak onların izin verdiği kadar kalabileceklerdi. Ertesi yıl olunca Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* ve ashabı anlaşma hükmüne uygun olarak umre yapabildiler. Mekke'deki üçüncü günlerinde, müşriklerin arzuları üzerine oradan çıktılar.494[30]

Hafız şöyle dedi: el-Hâkim "el-İklil" de şöyle dedi: Tevatür derecesine ulaşan haberlere göre, Zilkade ayı girince, ashabınca kadâ umresine çıkmayı ve Hudeybiye'ye şahit olmuş hiçbir kimsenin bundan geri kalmamasını emretti. Hudeybiye'den sonra şehit düşenler hariç hepsi yola çıktı. Beraberlerinde geçen sene Hudeybiye'de bulunmayan başkaları da vardı. Kadın ve çocuklar hariç, sayıları ikibin idi.495[31]

İbn Şihâb'dan: Şöyle dedi: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Umretu'l Kadâ'da ashabına şöyle emretti: "Sağ omuzlarınızı açın ve tavafı sert ve koşar adımlarla yapın. Bununla müşriklere karşı güç gösterisi yapıyordu. Mümkün olan her vasıtayla onları etkilemeye çalışıyordu. Onlar Allah'ın evini tavaf ederken, müşrik erkek, kadın ve çocukları şaşkınlık içinde onları izliyorlardı. Müslümanlar tavaf ederken Abdullah b. Revâha elinde kılıcı, Rasûlullah*Sallallahu aleyhi vesellem*'in yanı başında müslümanları coşturan, şiirler okuyordu.

"Ey kafirlerin oğulları, onun yolundan çekilin.

"Ben şahidim ki, O, Allah'ın elçisidir.

493[29] İbn Hişam'ın Sîresi ile beraber *Ravdu'l- Unuf* 4/76-77)'den muhtasar olarak. Buharî, *Kitabu'l-Muhsar*'ında "kuşatılmış kimseye bedel yoktur diyenler konusunda bir bab" başlığı ile zikretti ve şöyle dedi: "Ruh, Şibil'den, o da İbn Ebu Necih'den o da Mücahid'den, o da, İbn Abbas *Radıyallahu anhuma*'dan şöyle rivayet edip dedi: "Bedel, telezzüz ile nakıd olan için geçerlidir. Fakat özür ve benzeri nedenlerle engellenen kimse ihramdan çıkar, dönmesi gerekmez. Kuşatıldığı halde beraberinde kurban varsa, onu gönderemiyorsa bulunduğu yerde keser. Şayet gönderebiliyorsa kurban mahalline ulaşmadan ihramdan çıkmaz. Malik ve başkaları da şöyle dediler: Kurbanını keser ve istediği yerde tıraş olur ve ona kaza gerekmez. Zira Peygamber -*Sallallahu aleyhi vesellem*- ve sahabesi Hudeybiye'de tavaf edemeden ve kurbanları mahalline ulaşmadan ihramdan çıktılar. Bilindiği gibi Hudeybiyye Harem sınırları dışındadır. Buna rağmen Rasulullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*- kimseye bu umrelerini kaza etmeyi emretmemiştir. *Fethu'l Bârî* (4/14) *Kitabu'l-Muhsir*.

494[30] Buharî (7/072)

495[31] Fethu'l-Barî (7/573)

“Kuran’ın Allah tarafından indirildiğini inkâr ettiğinizde, başları boyun ve gövdelerden ayıran, dosta dostunu unutturan darbeleri size nasıl indirdiysek, onun anlamlarını inkar ettiğiniz zaman da aynı darbeleri indiririz!”
Kureyş’in ileri gelenleri kin, nefret, öfke, kıskançlık ve hasetten dolayı Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in umre yapışını görmemek için Mekke’nin dış mahallelerine çıkmışlardı.”496[32]
Buharî, İbn Abbas -*Radıyallahu anh*-’dan şöyle rivayet etti: “Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ve ashabı geldikleri zaman, müşrikler kendi aralarında şöyle diyorlardı: “Muhammed ve ashabı buraya, Medine’nin hummâsından zayıf düşmüş olarak geleceklerdir. (Onların bu dedikoduları üzerine) Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ashabına ilk üç Şavt’da sert ve koşar adımlarla yürümelerini (remel yapmalarını) ve iki rükün arasında ise adımlarını yavaşlatmalarını emretti. Onlara tüm şavtlarda koşmalarını emretmekten onu, sadece onlara olan şefkati alıkoydu.”497[33]
Remel: Koşar adım yürümektir. İbn Düreyd şöyle dedi: O herveleye benzer aslı ise, koşar adımlarla ve omuzu hareket ettirerek yürümektir.
Hafız da şöyle dedi: Bu hadisten kafirlere, onları caydırmak amacıyla, güç gösterisinde bulunmanın cevazı anlaşılır ve bu kötülenmiş riyadan değildir. Bu fiilen gösterilebileceği gibi, söz ile de olur ve fiilen olması daha etkilidir.498[34] Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Mekke’de üç gün kalmış, sonra müşrikler O’ndan sözünü tutmasını ve Mekke’den çıkmasını isteyince, oradan çıkmıştır.
Berâe *Radıyallahu anh*’dan: “... Ertesi yıl Mekke’ye girip de söz verdiği süreyi aşınca Ali’ye geldiler ve şöyle dediler:
“Söyle arkadaşına Mekke’den çıksın, süre bitti.”
Ondan sonra oradan çıktı. Çıkarken Hamza’nın kızı:
“Ey amca, ey amca!” diye Allah Resulü’nün peşine düştü. Ali onu aldı ve elinden tutup Fatıma’ya:
“Amca’nın kızını al” dedi. Fatıma da onu sırtladı. (beraberinde Medine’ye) götürdü. Daha sonra onu yanına alma hususunda Ali, Zeyd ve Câfer hak iddia ettiler. Ali şöyle dedi:
“Onu getiren benim, üstelik o benim amcamın kızıdır.”
Cafer şöyle dedi:
“O benim amcamın kızıdır. Teyzesi de benimle evlidir.”
Zeyd ise şöyle dedi:
“O benim (İslam) kardeşimin kızıdır.”
Bunun üzerine Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*, kızın teyzesine verilmesine hükmetti ve şöyle buyurdu:
“Teyze, anne yerindedir.” Ali’ye de şöyle dedi:
“Sen bendensin, ben de sendenim.” Cafer’e de şöyle dedi:
“Huyca ve yaradılışça sen aynen bana benziyorsun.” Zeyd’e ise şöyle hitap etti:
“Sen bizim kardeşimiz ve mevlamızsın.”
Ali:
“Hamza’nın kızıyla evlenmez misin?” diye sordu.
Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*:
“O benim süt kızkardeşimdir” dedi.
Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* Meymune ile evlendi ve onunla Serf’te gerdeğe girdi.”499[35]
İbn Kayyim -*Radıyallahu anh*- şöyle dedi: İbn Abbas’ın: “Resululllah *Sallallahu aleyhi vesellem*, Meymune ile ihramlı iken evlendi ve onunla gerdeğe ihramdan çıktıktan sonra

496[32] el-Heysemî “*Mecma*”da dedi: Bunu Taberânî rivayet etti ve ricali, sahih ricaldir. (6/146-147)
497[33] Buhârî (3/548-549) *el-Hacc*.
498[34] Fethu’l Bari (3/549)
499[35] Buharî: (7/571) *el-Meğazî*.

girdi" sözü onun vehminden kaynaklanmaktadır. Said b. Müseyyeb şöyle dedi: İbn Abbas burada vehme kapılmıştı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, onun halasıyla ancak ihramdan çıktıktan sonra evlenmiştir. Yezid b. el-Asam, Meymune'den şöyle rivayet etti. "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* benimle Serf'te, ihramdan çıktıktan sonra evlendi."500[36]

Bunu Müslim rivayet etti. Ebû Rafiî şöyle dedi: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, Meymune ile ihramdan çıktıktan sonra evlendi ve ihramdan çıktıktan sonra gerdeğe girdi. Ben o ikisinin arasında elçiydim."501[37] Bu onunla sahihtir. "Bu konudaki üç görüş vardır:

Bir: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onunla umre'den çıktıktan sonra evlendi ki bu bizzat Meymune'nin sözüdür. Onun ile Rasûlullah arasında elçi olan Ebu Rafi'nin, Said b. Müseyyeb ve bunu nakleden kimselerin cumhurunun sözleri de böyledir.

İki: Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* onunla ihramlı iken evlendi. Bu İbn Abbas, Küfeliler ve bir grubun sözüdür.

Üç: Onunla ihrama girmeden önce evlendi. İbn Abbas'ın "Onunla muhrim olduğu halde evlendi"' sözü ihramlı iken değil de, haram ayda evlendi şeklinde yorumlanmıştır.

Kişi ihram bağladığı ve ihramsız dahi olsa haram aya girdiği zaman "Ahreme'r-Racul= "Adam haremlendi" denilir. Şair'in şu sözü buna delildir:

"Halife Osman bin Affân'ı muhrim olduğu halde katlettiler. Onun gibi bir maktul görmedim." Halbuki, Osman'ı Medine'de, haram ayda katlettiler, ihramda değil.502[38]

İmâni Dersler ve Ölçüler:

1- Prof. Dr. Ekrem Ziyâ el-Umerî şöyle dedi: Allahu Teala'nın şu kavli Umretu'l- Kadâ'da nazil oldu:

"Andolsun ki Allah, elçisinin rüyasını doğru çıkardı. Allah dilerse siz güven içinde başlarınızı tıraş etmiş ve kısaltmış olarak, korkmadan mescid-i Haram'a gireceksiniz. Allah sizin bilmediğinizi bilir. İşte bundan önce size yakın bir fetih verdi." (Feth, 48/27).

Bu Umre de açıklığa kavuşan meselelerden birisi de umreye gelip de Beytullah'a girmesi engellenen kimseyle ilgili hükümdür. Cumhur; ona kurban gerekir kaza gerekmez. görüşündedir.503[39]

2- İbn Kayyım şöyle dedi: Bu kıssada şu fıkıh vardır: Teyze, anne-babadan sonra çocuğu almaya en çok hak sahibidir.504[40]

3- Cezairî şöyle dedi: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in en son evlendiği kadın Meymune'dir. Onunla Serf'de gerdeğe girmiştir. Meymune daha sonra gerdeğe girdiği bu yere defnedilmiştir. Allah ondan razı olsun ve makamını cennet kılsın.505[41]

500[36] Müslim (9/197) *en-Nikah*, Ebû Dâvud (1826) *el-Menâsik*, Tirmizî (4/72) *el-Hacc*, Ahmed, *Müsned*'de (6/333), İbn Mace (1964).

501[37] Tirmizî (4/71) *Ebvabu'l-Hacc*, Ebu İsa, "Bu hadis hasendir, dedi."

Ahmed (6/392-393) Albani bunu zayıf kabul etti ve *el-Camii*'de "bunun senedinde Matar b. Tehman Ebu Reca el-Verak es-Sülemî vardır ki o da Hafız'ın "*Takrib*" de dediği gibi Saduk ve çok hatalıdır. Fakat bundan sonraki diğer iki hadis, bu hadisi teyid etmektedir. Bkz. *Camiu'l-Usûl* (3/52) Sahih-i Tirmizî (1/253).

502[38] *Zâdü'l-Meâd*: 3/373-374.

503[39] Müctemau'l-Medenî fi ahdi'n-Nübüvve: el-Cihadu Dıdle'l-Müşrikin (162).

504[40] *Zâdü'l Meâd*: 3/375).

505[41] Hâzâl-Habibu Ya Muhib.

d- Mûte Ğazvesi

İbn Kayyim -*Rahimehullah*- şöyle dedi: Mûte Şam topraklarında Belka yakınlarındadır. Bu ğazve hicri sekiz, Cemadül ûlâ ayında vuku bulmuştur. Bu ğazvenin nedeni şudur: Rasûlullah Lehb oğullarından el-Haris b. Umeyr el-Ezdî'yi bir mektub ile Rum veya Basra kralına elçi olarak Şam'a gönderdi. Yolda Şurahbil b. Amr el-Gassanî, Rasûlullah'ın elçisini yakalayarak bağladı ve sonra da boynunu vurdurdu. Ondan başka hiç kimse Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in elçilerine dokunmamıştı. Acı haber ulaşınca Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* çok üzüldü ve kızdı. Onlara karşı bir ordu hazırladı. Ordunun başına Zeyd b. Hârise'yi geçirdi ve şöyle buyurdu:
"Zeyd öldürülürse, komutan Cafer'dir, Cafer de öldürülürse komutan Abdullah b. Revâha'dır."[506[42]]
Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*, hicretin sekizinci yılının Cemadü'l ûlâsında Mûte'ye bir ordu gönderdi. Zeyd'i de başlarına kumandan olarak atadı. Ve onlara şöyle dedi:
"Zeyd, şehid olursa, ordunun başına Cafer b. Ebi Tâlib geçsin. Cafer de şehid olursa ordunun başına Abdullah b. Revâha geçsin."
İnsanlar yola çıkmak üzere hazırlandılar. Üçbin kişi idiler. Çıkacakları zaman Rasûlullah'ın komutanları insanlarla vedalaştılar. Selam verdiler.
Abdullah b. Revâha vedalaşırken ağlamaya başladı.
"Neden ağlıyorsun?" diye sorduklarında şöyle cevap verdi.
"Vallahi bende dünya sevgisi yok. Fakat ben Allah Resulü *Sallallahu aleyhi vesellem*'in: *"Sizden cehenneme uğramıyacak hiç kimse yoktur. Bu Rabbinin üzerine yerine getirilmesi muhakkak olan bir hükümdür"* meâlindeki ayeti okurken duydum. "Oraya uğradıktan sonra benim için dönüş nasıl mümkün olur ki" diye düşündüm. Müslümanlar şu cevabı verdiler:
"Allah sizinledir. Sizi korur ve sizi tekrar bize sağ sâlim kavuşturur". Abdullah b. Revâha da bunun üzerine şöyle dedi:
"Lakin ben Rahman'dan mağfiret dilerim.
Köpükler saçan bir darbeyi de dilerim.
Bağırsakları ve ciğerleri dışarıya döken
Bir mızrak ve şiş atışını da ondan isterim ki,
Mezarıma uğradıklarında
"Allah'ın doğru yolu gösterdiği bir gaziden dolayı ne mutlu sana!" desinler."
Müslümanlar harekete geçmek üzereyken Abdullah b. Revâha Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e gelerek vedalaştı ve yine şu anlama gelecek beyitler okudu:
"Allah, Musa'ya olduğu gibi, sana olan ihsanlarını da sabit ve devamlı kılsın. Yardım olunan ve zafere kavuşturulanlar gibi, sana da, yardımını ihsan etsin!
Ben, sana Allah tarafından hayır bahşedildiğini hemen anladım. Allah bilir ki ben, keskin görüşlüyümdür? Sen hiç şüphesiz Allah'ın elçisisin!"
Bilahare ordu harekete geçti. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* de onları yolculamak için çıktı. Onlarla vedalaşıp dönerken Abdullah b. Revâha Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'i şu beyitle selamladı:
Geride kalan, kendisine hurmalıkta vedâ ettiğim zat'a,
O en hayırlı uğurlayıcıya, en hayırlı dosta selâm olsun!"
Sonra geçip gittiler. Şam topraklarındaki Mahan'da konakladılar. Sonra Hirâkl'in yüzbin Rum, yüzbin de Arab kabileleri olan Luhan, Cuzan, el-Kayn ve Behram'dan müteşekkil bir orduyla geldiğini duydular. Müslümanlar bunu duyunca Mahan'da iki gün beklediler ve

[506[42]] *Zâdü'l-Meâd*: (3/381) Hadisî Buharî rivâyet etti (7/583) *el-Meğazî*.

dediler ki: Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'e yazıp onların sayısını bildirelim. Ona göre ya bize yardım gönderir ya da bizim kendi başımıza düşmana saldırmanızı emreder." Abdullah b. Revâha şöyle diyerek orduya cesaret verdi:
"Ey kavmim, şehadet isteğiyle bu din için yola çıkan siz değil misiniz? Sakın isteksizlik göstermeyin! Sonra şunu da iyi bilin ki, biz insanlarla sayı, kuvvet ve çokluk için savaşmıyoruz, biz ancak Allah'ın bize ikram ettiği dini için savaşıyoruz. Korkacak bir şey yoktur. Yürüyün; iki güzelden birine: Yani ya zafere ya da şehadete kavuşacaksınız."
İbn İshâk şöyle dedi: Abdullah b. Ebi Bekr bana, Zeyd b. Erkam'ın ona şöyle dediğini anlattı: ben, Abdullah b. Revâha'nın terbiyesi altında bir yetimdim. Kendisi Mûte seferine çıktığında, beni de devesinin terkisine bindirdi. Vallahi, geceleyin biraz geçince, onun şu beyitleri okuduğunu işittim:
"Ey devem! Beni ve yükümü, kumluktaki kuyuya vardıktan sonra, dört konak daha götürürsen, artık seni başka bir sefere çıkarmayacağım, seni serbest bırakacağım."
Onun bu sözlerini duyunca ağladım. O, bana kamçısıyla dokunarak: Ey yaramaz sana ne oluyor? Allah bana şehidlik nasib ederse, sen de, hayvan üzerinde geri dönüp çeker gidersin!"
Müslüman ordusu yürüdü. Belkâ'ya varınca, Rum ve araplardan teşekkül eden Hirakl'in ordusuyla karşı karşıya geldi. Müslümanlar Mûte köyüne doğru çekildiler ve Uzre oğullarından Kutbe b. Katade'yi sağ taraflarına, Ubade b. Mâlik el-Ensari'yi sol taraflarına aldılar. Sonra düşmanla çarpıştılar.
Zeyd b. Hârise Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in sancağı elinde olduğu halde savaştı, düşmanın mızraklarından aldığı isabetle şehid düştü. Sonra sancağı Cafer aldı.
Cafer düşmanla çarpışmaya devam etti. Çarpışa çarpışa Şakra isimli atıyla düşman saflarının içine kadar girmişti. Şehit düşünceye kadar onlarla çarpıştı. Şehid düşmeden önce düşmanın eline geçmemesi için atının ayak sinirlerini kesti. İslam'da atının ayak sinirlerini kesen ilk kişidir.[507[43]]
Ubâde b. Abdullah b. Zübeyr'den: O şöyle dedi. Bu ğazveye katılan Mürre b. Avn oğullarından birisi olan babam bana şöyle anlattı:
Allah'a yemin edirim ki, Cafer'in kırmızı atından inip, onun sinirlerini kılıcı ile kestiğini sonra da şehid düşünceye kadar düşmanla savaştığını seyrediyor gibiyim. Cafer şehit olunca sancağı Abdullah b. Revâha aldı. Elinde sancak atının üzerinde bir yandan düşmana doğru ilerlerken, diğer yandan da nefsini boyun eğdirmeye ve tereddütlerini gidermeye uğraşıyor ve şöyle diyordu:
"Ey nefsim, ben seni şehit vereceğim diye yemin ettim.
Sen buna ya kendiliğinden razı olursun veya sana bunu zorla kabul ettiririm.
Müslümanlar toplanmışlar bağırıyor ve içlerinden ağlamaklı sesler yükseliyor.
Görüyorum ki sen cennetten pek hoşlanmıyorsun.
Yıllar uzayıp gittiği halde sen hala itminana kavuşmamışsın.
Sen beden kırbası içinde bir damla sudan başka nesin ki?!"

507[43] el-Heysemî şöyle dedi: Taberânî rivâyet etti ve Urve'ye kadar ricali sikattir. Mecmau'z-Zevâid (6/107-109). İbn İshâk şöyle dedi: Bana Yahyâ b. Ubad, Abdullah b. Zübeyr'den O da babası Ubâd'den anlattı ve şöyle dedi. Bu gazveye katılan Mürre b. Avn oğullarından birisi olan babam bana şöyle anlattı: Vallahi, Cafer'in kırmızı atından inip, onun sinirlerini kılıcı ile kestiğini sonra da şehid düşünceye kadar düşmanla çarpıştığını seyrediyor gibiyim. Şehid olmadan önce şöyle dedi:
"Cennet de, ona yaklaşmak da ne güzeldir.
Onun şerbetleri tatlı ve soğuktur
Rumlara gelince, Rumların akibetleri yakındır.
Onlar, kafir ve uzak soydandır.
Bana düşen onlardan karşılaştığıma kılıç vurmaktır!"
İbn Hişam şöyle dedi: İlim ehlinden güvendiğim kimseler bana şöyle anlattılar: Cafer, sancağı sağ eline aldı. Sağ eli kesilince sol eline aldı. Sol eli kesilince kucağına aldı ve bu şekilde şehid düştü. Şehid olduğu zaman daha 33 yaşındaydı. Allah ona kesilen iki kolu karşılığında, cennette iki kanat verdi. Orada dilediği gibi uçar. Onun, o çarpışmada bir rum tarafından vurularak ikiye bölündüğü söylenir. *Sîretu İbn Hişam Ravdu'l-Unuf* ile beraber (4/72)

Abdullah b. Revâha şöyle devam etti: "Ey nefsim, sen şimdi öldürülmesen, ölmeyecek misin? İşte ölüm sana geldi çattı, dileğine kavuşacaksın. O iki şehid gibi hareket edersen, doğrusunu yapmış olursun!"
Abdullah b. Revâha, çarpıştıktan sonra dönüp atından indiği sırada, amcasının oğlu ona üzeri etli bir kemik getirdi. ve
"Bunu al ye de biraz güçlen, çünkü sen hayatında hiç karşılaşmadığın şeyle bugün karşılaştın" dedi.
Etli kemiği eline aldı ve ondan azıcık ısırmıştı ki, o sırada müslümanların bulunduğu yönde bir bozulma göründü. Abdullah b. Revâha:
"Bu olurken sen hâlâ dünyadasın" diye haykırdı ve kemiği elinden atıp, kılıcına sarıldı ve şehid düşünceye kadar çarpıştı. Sancağı aslan oğullarından Sabit b. Erkam aldı ve
"Ey insanlar aranızdan birini komutan seçin" dedi. İnsanlar:
"seni seçtik" dediler. Sabit
"Ben bu işi yapamam Hâlid b. Velid'i seçin" deyince insanlar, komutan olarak onu seçtiler. Hâlid, düşman saldırısını püskürttükten sonra, orduyu düzenli bir şekilde geri çekti."[508[44]]
Enes -*Radıyallahu anh*-'den: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onların ölüm haberlerini vererek şöyle buyurdu:
"Sancağı Zeyd aldı ve şehid düştü, sonra Cafer aldı, o da şehid düştü. Ondan sonra Abdullah b. Ravâha aldı o da şehid düştü" Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in gözlerinden yaşları akıyordu. Ondan sonra sancağı Allah'ın kılıçlarından bir kılıç aldı ve Allah fethi ona müyesser kıldı."[509[45]]
Halid b. Velid *Radıyallahu anh* düşman ordusuna önemli zayiatlar verdirdi. Hiç kuşkusuz üçbin kişilik bir ordunun ikiyüzbin kişilik bir orduyla çarpışmalara girmesi ve onlara önemli kayıplar verdirmesi bir zaferdir. Bu nedenle Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* bu ğazveyi fetih, ve Halid'i de Allah'ın kılıcı olarak nitelemiştir. Allahu Teala, bu ğazveye iştirak etmiş olan sahabelerden razı olsun ve bizi, orada şehadete kavuşarak cennet ve daha fazlasını elde eden şehidlerin yoluna iletsin! Amin.

İmâni Dersler ve Ölçüler:

1- O kahramanların sergilemiş oldukları bu cesaret ve kahramanlık, İslam'ın eseridir. Müslümanlar bu yakine, cennet ve şehadet özlemi hususunda bu yüce derecelere ne zaman kavuşurlar? Zeyd, Cafer, Abdullah b. Revâha gibi insanlığın övünç kaynağı bu kahramanlar içlerinden ne zaman çıkar? Ümmet, Allah'a ve Resulüne inanıp, kalpleri cennet ve ona kavuşma arzusu ile yandığı gün bu büyük derecelere ulaşır.
Nâfi'den: İbn Ömer ona haber verdiğine göre, o gün Cafer'in cesedi başında durmuş ve vücudunda tam elli yara tespit etmiş, bunların hiçbiri arkasında yani sırtında değildi.[510[46]]
Sahih'deki bir diğer rivâyet de şöyledir. "Abdullah şöyle dedi: Ben de o ğazvede idim. Çarpışmalar kesildikten sonra cesetler arasında dolaşırken Cafer b. Ebi Talib'in cesediyle karşılaştık. Vücudunda doksan küsür ok ve darbe yarası tespit ettik."[511[47]]
Hafız şöyle dedi: Bu iki rivayet görünüşte birbirine muhaliftir. Fakat anlaşılan burada kaydedilen bizzat tam sayı değil yahut fazlalık ondaki ok yaraları itibariyledir. Bu diğer rivayet de zikredilmemiştir. Veya ellinin dışındaki yaralar, vücudunun diğer bölgelerinde, arkasında olabilir. Bundan onun arkasını döndüğü anlaşılmaz. Zira düşman ona her yandan saldırıyordu."[512[48]]

[508[44]] Heysemi Şöyle dedi: Taberânî rivayet etti ve ricali sikattır. (6/159-160) *Mecmau'z-Zevâid.*
[509[45]] Buharî (7/585) *el-Meğazî.*
[510[46]] Buharî (7/583) *el-Meğazi*
[511[47]] Buharî (7/583) *el-Meğazi*
[512[48]] Fethu'l-Barî (7/585)

Âmir'den: "İbn Ömer, Cafer'in oğlunu selamladığı zaman "Allah'ın selamı sana olsun ey iki kanat sahibinin oğlu" derdi.513[49]

Ebû Hâzim'den; O şöyle dedi: Hâlid b. Velid'in şöyle dediğini işittim: Mûte günü elimde dokuz kılıç parçalandı. Elimde geniş yüzlü bir yemen palasından başka silah kalmadı."514[50]

2- Hafız bu ğazvenin faydaları hakkında özetle şöyle dedi: Ölünün, ölüm haberini ilan etmek caizdir ve bu yasaklanan ölüm haberinden değildir. Orduya belli şart ve tertibe göre birden çok komutan tayin edileceği ve nitelikli kimselerin önderliğe seçilmesinin gereği, ayrıca savaşta tayin edilmeyi beklemeden yetenekli kimselerin komutayı almasının caiz olduğu.

Tahavî şöyle dedi: Bu asıldan şu sonuç çıkar: Müslüman imamları, herhangi bir şekilde kayıplara karıştığı zaman, o düşünceye kadar onun yerine bir adamı seçerler. Yine burada Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* sağ iken dahi, ictihadın caiz olduğuna, Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in mucizesine, Hâlid b. Velid ve diğer mezkur sahabelerin faziletine işaret edilmektedir.515[51]

513[49] Buharî (7/588) *el-Meğazî*

514[50] Buharî (7/588) *el-Meğazi*

515[51] *Feth*'den muhtasar olarak (7/586).

15. MEKKE'NİN FETHİ

1- Ğazve'nin Olayları
2- İmâni Dersler ve Ölçüler.

MEKKE’NİN FETHİ

Mekke’nin fethi; Mekke’de, önce üç yıl boyunca gizlice yürüttüğü, daha sonra:
“Ey örtünüp bürünen,
Kalk, uyar
Rabbini tekbir et
Elbiseni temizle
Günahlardan uzak dur
Verdiğini çok bularak başa kalkma
Rabbin için sabret”
(Müddessir: 74/1-7)
Ve, *“Sana emrolunanı açıkça söyle ve ortak koşanlardan yüz çevir!”* (Hicr, 15/94) emirleri uyarınca açık davete giriştiği, müşriklerin ilahlarını kötülediği, onlara tapmanın sapıklık olduğunu açıkladığı, sonra arkadaşları ile beraber bu yolda müşriklerin bitip tükenmek bilmez alayları, yalanlamaları, baskıları, işkence ve suikastlerine maruz kaldığı, sonra cahiliyet taasubuna kapılarak ve sahte ilahlalarının intikamını almak için kendisini öldürmek isteyen kavminden kaçıp, “mağara arkadaşı ile beraber” Medine’ye hicret ettiği, burada bir İslam Devleti kurarak, sevgi, kardeşlik, yardımlaşma ve karşılıklı nasihatleşme esası üzerine müslüman bir toplum oluşturduğu, burada yaşayan yahudi ve civar kabilelerle bir ittifak antlaşması yaptığı ve sonra da şu ayeti kerime ile cihad emrini aldığı uzun ve meşakkatli bir davet ve cihad sürecinin meyvesidir. Cihad izni şu ayeti kerîme ile geldi:
“Kendileriyle savaşılan (mümin)lere (karşı koyma) izni verildi. Çünkü onlara zulmedilmiştir ve şüphesiz Allah, onlara yardım etmeye kadirdir.
Onlar, sırf “Rabbimiz Allah’tır” dedikleri için haksız yere yurtlarından çıkarıldılar. Eğer Allah’ın bazı insanları diğer bazılarıyla savması olmasaydı, içlerinde Allah’ın ismi çokça anılan manastırlar, kiliseler, havralar ve mescidler yıkılırdı. Allah kendi (dini) ne yardım edene elbette yardım eder. Kuşkusuz Allah, kuvvetlidir, gâliptir.” (Hacc, 22/39-40).
Cihad izni vâki olduktan sonra Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* neredeyse ğazveye çıkmadığı bir ay geçirmemiştir. Bu küçüklü büyüklü ğazve ve seriyye şeklindeki savaşlarda çoğunlukla Bedir’de olduğu gibi Allah’ın izni ile düşmanlarına karşı galip gelmiş, onlardan ganimetler ele geçirerek güçlenmiş, kimi zaman da Uhud’da olduğu gibi bir sınanma, eğitim, Allah’ın bazılarını şehitlikle nasiplendirmesi hikmeti gereği yenilgi görmüştür. Fakat iman kalbe yerleşip, onu kuşattığı, kişi onun tadını aldığı zaman, artık karşısına çıkan zorluk ve engelleri görmez. Müminlerin mutlulukları kalplerindedir. İşte bu zorluklarla dolu uzun yolculuktan sonraki yolculuk boyunca müslümanların safından düşenler düşmüş, daha önce İslam’la savaşan nicelerini Allah İslam’la şereflendirmiş ve onları İslam’ın en samimi askerleri kılmıştır.
Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* bu fethe kapı açan ve hatta bizzat fetih olan Hudeybiye antlaşması gereğince Kureyş’le mütareke halindeydi. Bu mütarekeden sonra Bekroğulları Kureyş’in, Hüzâa’ kabilesi ise Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in himayesine girmiştir. Sonra Kureyş’in müttefiği olan Bekroğulları, Kureyş’ten aldıkları silah ve asker desteği ile Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in müttefiği olan Hüzâa’ kabilesine saldırdı ve onlardan bazılarını katletti. Böylece Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ile yapmış oldukları saldırmazlık anlaşmasını bozmuş oldular. İşte bu büyük fethe, kureyş ve müttefiklerinin bu ihanetleri sebep olmuştur. İbn Kayyım bu büyük fethi şöyle niteler: “Bu en büyük fetihle Allah, dinini, elçisini, ordusunu ve hizbini aziz kıldı. Âlemlere hidâyet kıldığı beldesini ve evini kâfir ve müşriklerin elinden kurtardı. Bu, gök ehlinin sevinç ve müjde duyduğu, insanların bölük bölük Allah’ın dinine giriş kapıları açıldığı, yeryüzünün aydınlık ve sevinçle gülümsediği bir fetihtir. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* İslam’ın bölüklerini ve Rahman’ın ordusunu hicri sekizinci yılı Ramazan ayının onuncu günü harekete geçirdi.

Medine'ye kendi yerine Ebu Ruhm Külsüm b. Husayn el-Gıffarî'yi bıraktı. Ümmü Mektum'un bırakılmış olduğunu söyledi.516[52]

Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* bu hareket için civar kabilelerin de iştirakiyle onbin kişi toplamıştı. Yola çıktığı zaman oruçlu idi. Fakat Kedid'e ulaşınca orucunu açtı. Sahabeler de ona uyup oruçlarını açtılar.

İbn Abbas *-Radıyallahu anhuma-*'dan: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Medine'den, Ramazan'da onbin kişi ile beraber çıktı. Bu Medine'ye gelişinin sekizinci yılı ve Ramazan'ın ortasında idi. O ve diğer müslümanlar Mekke'ye oruçlu olarak hareket ettiler. Kedid'e ulaşınca -Usfan ve Fudeyd arasında bir yer- orucunu açtı, sahabeler de açtılar."517[53]

Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* seferinin yönünü gizlemeye çalışarak, Kureyş'in karşısına ansızın çıkarak onlara bir sürpriz yapmak ve teslim olmalarını sağlamak; Mekke'ye savaşsız ve mukâvemetsiz olarak girmek istiyordu. Fakat, -Allah'ın kendilerine güzellik bağışladığı, daha önce Bedr'e iştirak etmiş bulunan- müslümanlardan birisi, bir mektup yazarak durumu Kureyş'e bildirmek istedi. Şimdi burada sözü Buharî'nin Ali *-Radıyallahu anh-*'den yaptığı rivayete bırakalım: Ali şöyle dedi: "Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* beni, Zubeyr ve Mikdad'ı gönderip şöyle buyurdu:

"Haydi gidin, Ravdatu Hâh adlı mevkiye vardığınızda bir kadın göreceksiniz. Onda bir mektup var, onu elinden alıp getirin."

Bu emir üzerine yola revan olduk, atlarımızı koşturarak kadına Ravda'da yetiştik ve dedik ki:

"Haydi mektubu çıkar."

"Bende mektub falan yoktur" deyince, şöyle dedik:

"Ya mektubu çıkarıp verirsin. Ya da elbiselerini soyup mektubu biz senden zorla alırız." Bunun üzerine kadın mektubu saç bağından çıkartıp verdi.

Onu hemen alıp Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'e götürdük. İçerisinde şunlar yazılı idi:

"Hâtıb b. Ebî Beltaa'dan Mekke'deki müşriklerden birtakım insanlara:

Bu mektubu Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in savaş hazırlığı ile ilgili bazı işlerini onlara bildiriyordu. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* şöyle buyurdu:

"Ey Hâtıb, bu nedir?" Cevap verdi:

"Ey Allah'ın Rasulü! Bana kızmakta acele etme, sana anlatayım. Biliyorsunuz ki ben Kureyş arasında akrabası olmayan biriyim. Kendilerinden de değilim, yabancıyım. Seninle bulunan muhacirlerin de orada akrabaları vardır ki onları malları ve ailelerini korurlar. Fakat benim malımı ve ailemi orada koruyacak kimsem yoktur. Onun için onlardan dost edinmek istedim. Yoksa bu işi ben kafir olduğum, ya da dinden döndüğümden, ya da İslam'la müşerref olduktan sonra haşa küfre rıza gösterdiğimden dolayı yapmış değilim. Böyle bir şeyi aklımdan bile geçirmiş değilim.

Bunun üzerine Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* şöyle dedi:

"Bakın bu adam size doğruyu söyledi." Ömer fırlayıp dedi ki:

"Beni bırak da bu münafığın boynunu vurayım." Allah Rasulü *Sallallahu aleyhi vesellem* şöyle buyudu:

"O, Bedir'de bulunmuştur, ne biliyorsun belki de Allah, Bedir ehline muttali olup da şöyle buyurmuştur: "İstediğinizi yapın, ben sizi bağışladım." Bunun üzerine Allah şu ayeti inzal buyurdu:

"Ey iman edenler! Benim de düşmanım sizin de düşmanınız olanları dost edinmeyin. Onlar size gelen gerçeği inkar etmişken, onlara sevgi gösteriyorsunuz. Halbuki onlar Rabbiniz olan Allah'a inandığınızdan dolayı Peygamberi ve sizi yurdunuzdan çıkarıyorlar..." (Mümtehine, 60/1)518[54]

516[52] *Zâdü'l-Meâd*: (3/394)
517[53] Buharî (7/595) *el-Meğazî*.
518[54] Buharî (7/592) *el-Meğazî*.

Evet, Bedir'e iştirak etmesi nedeniyle bu sahabenin bu günahı affedildi. Muzaffer İslam ordusu, Ümmü'l-Kurâ ve Beytullah'a doğru yola koyuldu. Diğer Arap kabileleri, bu harekete müdahale etmediler ve

"Eğer kavmi onu yenerse, artık bizim onunla savaşmamıza gerek kalmaz, o kavmini yenerse, bu onun doğruluk ve risaletini gösterir." dediler. Bu nedenle Mekke'nin fethi, fetihlerin en büyüğü idi ve diğer yandan Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in ecelinin de yaklaşmakta olduğunun bir işaretiydi. Zira Allahu Teala şöyle buyurmuştur:

"Allah'ın yardımı ve fetih geldiği, ve insanların dalga dalga Allah'ın dinine girdiklerini gördüğün zaman, Rabbini överek tesbit et, O'ndan mağfiret dile. Çünkü O tevbeyi kabul edendir." (Nasr Suresi)

Muzaffer İslam ordusu yürüyüşünü sürdürerek Mekke yakınlarına kadar geldi. Bu sırada Kureyş müşriklerinin liderlerinden Ebu Süfyan, Hakim b. Hizam ve Büdeyl b. Varka, yaklaşan İslam ordusu hakkında haber toplamak için Mekke dışına çıkmışlardı. O civardaki müslüman askerler tarafından esir alındılar. Urve b. Zübeyr bu olayı şöyle anlatır: Hişam b. Urve, babasından şöyle rivayet etti: "Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in Fetih yılında (Mekke'ye doğru) yola çıkışını Kureyş duyunca Ebû Süfyan, Hâkim b. Hizam ve Budeyl b. Verka, haber toplamak üzere yola çıktılar. Merruz'z-Zehran'a vardıklarında, Arafat ateşlerini andıran yakılmış ateşlerle karşılaştılar. Bunun üzerine Ebû Süfyan dedi ki:

"Bu nedir? Sanki Arafat ateşidir."

Büdeyl ise şöyle dedi:

"Amroğullarının yaktıkları ateşler olmasın?"

Ebû Sufyan cevap verdi:

"Amr'ınkiler bundan sayıca azdır, olamaz. Derken Allah Rasulü *Sallallahu aleyhi vesellem*'in muhafızları onları gördüler, yakalayıp Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'e götürdüler. Ebû Süfyan müslüman oldu. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* Abbas'a dedi ki:

"Bunu şu dağın önünde tut ki müslümanların çokluğunu görsün."

Abbas onu orada tuttu. Kabileler Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* ile bölük bölük geçmeye başladılar.

Her kabilenin askeri Ebû Süfyan'ın önünden geçiyordu. Ebu Süfyan da Abbas'a onların kim olduğunu soruyordu. Gifar kabilesi geçti, Abbas'a sordu:

"Bunlar kimdir?"

"Gifar'dır."

"Gifar'dan bana ne?" dedi

Sonra Cüheyne kabilesi geçti, yine sordu. Yine aynı cevabı aldı. Sonra Sa'd b. Hüzeym geçti. Sonra aynı soru, aynı cevap. Sonra Süleym geçti, aynı soru, aynı cevap.

Ardından misli görülmemiş bir bölük geçince, sordu:

"Ya bunlar kimdir?" Cevap verdi:

"Bunlar Ensardır, başlarında elinde sancağı Sa'd b. Ubade bulunmaktaydı. Sa'd dedi ki:

"Ey Ebû Süfyan! Bugün harb günüdür. Bugün Ka'be helal kılınacaktır." Ebu Süfyan dedi ki:

"Ey Abbas, Bugün koruma vazifesini yapacağın en iyi fırsat. Görelim seni (Şehrin yağmalanmasına engel ol.)

Sonra Allah Resulü *Sallallahu aleyhi vesellem*'in de içinde bulunduğu en büyük ve en kalabalık ordu geçti. Sancak ise Zübeyr'in elinde bulunuyordu.

Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*, onun yanından geçerken Ebû Süfyan dedi ki:

"Sa'd b. Ubade'nin ne dediğini bilmiyor musun?"

"Ne dedi" buyurdu.

"Böyle böyle dedi"

"Sa'd yalan söylemiştir. Lakin bugün Allah'ın Kabe'yi yücelteceği, Kabe'nin giydirileceği muazzam bir gündür" buyurdu. Sonra sancağının Hucun dağına dikilmesini emretti."[519[55]]

[519[55]] Buharî (7/597-598) *el-Meğazî.*

Muzaffer ordunun Mekke'ye girişi hususunda da Müslim, Ebu Hureyre'den şöyle rivayet etti: "Fetih günü Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* ile beraberdik. Mekke'ye gelince ordunun sağ koluna Halid b. Velid'i sol koluna ise Zubeyr'i ve zırhsız askerlerin başına da Ebû Ubeyde'yi komutan tayin ederek gönderdi. Bunlar da vadinin içinde yol aldılar. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* ise ordunun ortalarında bulunmaktaydı. Bakıp beni görünce

"Ey Ebû Hureyre" diye seslendi.

"Buyur ey Allah'ın Rasulü" dedim.

"Bana Ensar'ı çağır" buyurdu.

Ensar derhal etrafını sardılar.

Kureyş ise Allah'ın Rasulü *Sallallahu aleyhi vesellem* ile savaşmak üzere kendine ait muhtelif kabilelerden ve onların tabiilerinden bir ordu toplayıp şöyle dediler:

"Toplanan bu ordumuzu ileriye süreriz. Şayet bunların lehine bir zafer olursa biz de onlarla beraber oluruz. Aksi durumda bunlar bozguna uğrarlarsa o taktirde bizden istenilecek şeyi veririz."

Allah Resulü *Sallallahu aleyhi vesellem* yanındakilere:

"Kureyş'in cemaatleri ile onlara tabi olanları işte görüyorsunuz" dedi ve sonra da ellerinin birini diğerinin üzerine koyarak *"onları biçin"* emri verdi.

Sonra şöyle dedi: *"Safa'da buluşuruz"*

Ravi şöyle der: O gün onlara ulaşmak isteyen herkesi uyuttular. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Safa'ya çıktı. Ensar geldi ve Safa'yı sardılar. Sonra Ebû Süfyan geldi ve şöyle dedi:

"Ey Allah'ın Rasulü! Bugün Kureyş topluluğu helak oldu. Artık bugünden sonra Kureyş yoktur." Ebû Süfyan, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in şöyle dediğini söyledi:

Kim Ebû Süfyan'ın evine girerse güvencededir. Kim silahı elinden bırakırsa güvencededir. Kim evine girip kapısını örterse o da güvencededir."[520][56]

İbn Kayyım şöyle dedi: Handeme'de müslümanlarla savaşmak üzere İkrime b. Ebi Cehl, Safvan b. Ümeyye ve Süheyl b. 'Amr ile beraber Kureyş'ten ayak takımı insanlar bir araya toplandılar. Bekr oğullarından Hımas b. Kays, Rasulullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Mekke'ye girmeden önce ona karşı kullanılmak üzere silah hazırlıyordu. Karısı ona:

"Bunları niçin hazırlıyorsun?" diye sordu. O:

"Muhammed ve ashabı için", dedi. Kadın:

"Vallahi, Muhammed ve ashabına hiçbir kimse ve hiçbir şey karşı koyamaz", dedi. Hımas:

"Vallahi ben onlardan bazılarını esir alıp sana hizmet ettirmeyi dahi umuyorum", dedi ve sonra şu beyti okudu:

"Onlar bugün gelecek olurlarsa, hasta değilim karşılarına çıkacak güçteyim.

Şu mükemmel silahlar: Uzun demirli mızrakla, iki ağızlı çabukça sıyrılan keskin kılıç da yanımdadır."

Sonra Safvan b. Ümeyye, İkrime b. Ebi Cehl ve Suheyl b. 'Amr'ın Handeme'de topladığı savaş birliğine katıldı. Müslümanlar onlarla karşılaşınca kısa bir çarpışma oldu ve müslümanlardan Kürz b. Cabir el-Fihrî ve Huneys b. Halid b. Rabia şehid edildi. Bunlar Hâlid b. Velid'in komutası altındaydılar. Onun gittiği yoldan saparak başka bir yola girdiler ve öldürüldüler. Müşrikler de on iki kadar ölü verdikten sonra dağılıp, kaçmaya başladılar. Onlara silah getiren Hımas da kaçıp canını zor kurtardı. Gelip evine gizlendi ve karısına:

"Kapıyı kitle", dedi. Karısı onunla:

"Hani dediğin nerede?" diye alay edince, şöyle dedi:

"Eğer sen Handeme'de bizim halimizi: Safvan'ın nasıl kaçtığını, İkrime'nin nasıl kaçtığını, Ebu Yezid Süheyl b. 'Amr'ın nasıl kocası öldürülmüş ve yetimlerle ayakta kalmış bir kadına döndüğünü, kılıçlarla nasıl karşılanıp vurulduğunu, bacak ve kafa taslarının nasıl biçildiklerini, onların, arkamızdan nasıl haykırdıklarını görmüş olsaydın beni kınayacak en küçük bir söz bile bulamazdın."[521][57]

---

[520][56] Müslim (12/131-133) *el-Cihad ve's-Siyer*.

[521][57] *Zâdü'l-Meâd*: (3/404-405).

Buharî'nin Abdullah b. Ömer'den rivayet ettiği gibi Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* Mekke'ye yukarıdan girdi:

"Fetih günü Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* terkisinde Üsame b. Zeyd ve beraberinde Bilal ve Osman b. Talha olduğu halde devesi üzerinde Mekke'nin üst tarafından Mescide girdi. Mescidin kayyumu olan Osman b. Talha'ya, Kabe'nin anahtarının getirilmesini emretti. Üsame b. Zeyd, Bilâl ve Osman b. Talha ile beraber Kabe'nin içine girdi. Orada uzun bir süre geçirdi. Sonra insanların arasına çıktı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* çıktıktan sonra oraya ilk önce giren Abdullah b. Ömer oldu. Bilal'in kapının arkasında ayakta durduğunu gördü. Ona: "Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* nerede namaz kıldı?" diye sordu. Bilal, ona Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in namaz kıldığı yeri gösterdi.

Abdullah şöyle der: Bilal'e Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in kaç rekat kıldığını sormayı unuttum."522[58]

Prof. Dr. Ekrem el-Umerî şöyle dedi:

Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* putların yıkılmasını ve Beytullah'ın onlardan temizlenmesini emretti. Kendisi de bizzat bu işe katılarak elindeki yayı ile onları teker teker devirmiştir. Putları devirirken bir yandan da: *"Yine de ki: Hak geldi, batıl yok oldu. Zaten batıl yok olmaya mahkumdur"* (İsra, 17/81) ayetini okuyordu.

Kâbe'de bulunan üçyüzaltmış putun tamamı yıkıldı. İbrahim, İsmâil ve İshâk'ı fal oku çeker şekilde gösteren resimler zaferan ile silindi. Bir rivâyete göre Kâbe'nin içinde Meryem'in de resmi vardı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* bu resimler silinmeden Kâbe'ye girmedi. Sonra içeri girdi ve ön iki direk arasında iki rekât namaz kıldı. Kâbe altı direk üzerine bina edilmiştir. Kâbe'nin kapısını arkasına alarak, iki direk solunda, bir direk sağında ve üç direk de arkasında olmak üzere namaz kıldı. Sonra dışarı çıktı ve Kâbe'nin anahtarını tekrar, Osman b. Talha'ya verdi. Kâbe'nin Kayyumluğu cahiliyye döneminde Şeybe oğullarının elindeydi, onların bu konumlarını devam ettirdi. Sonra eliyle Hacerü'l-Esved'i selamlayarak, tekbirler, zikirler ve şükür ifadeleriyle Beyt'i tavaf etti. İhramsız idi ve başında miğfer vardı. Sonra siyah bir sarık sardı. Bu, umre veya hac yapmaya niyeti olmayan kimselerin Mekke'ye ihramsız olarak girebileceklerini göstermektedir.523[59]

İbn Kayyım *-Rahmetullahi aleyh-* şöyle dedi:

"Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, Bilâl'e Kâbe'nin üstüne tırmanıp ezan okumasını emretti. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* daha sonra Ebû Talib'in kızı Ümmü Hani'nin evine giderek yıkandı ve sekiz rekat namaz kıldı. Vakit kuşluk idi. Bu nedenle, bazıları bunun kuşluk namazı olduğunu sandılar. Fakat bu kuşluk değil, fetih namazıdır. Ümmü Hani Kayın biraderlerinden iki kişiye eman verdi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* şöyle buyurdu:

*"Senin eman verdiğine biz de eman verdik ey Ümmü Hani"*524[60] Fetih tamamlandıktan sonra Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* dokuz kişi hariç, tüm Mekke'liler için genel af ilan etti. Bu dokuz azılı İslam düşmanının ise, Kâbe'nin örtüsüne yapışık bulunsalar dahi öldürülmelerini emretti. Bunlar Abdullah b. Sa'd b. Ebu Serh, İkrime b. Ebu Cehl, Abduluzza b. Hatal, el-Haris b. Nüfeyl b. Vehb, Mikyes b. Subaba, Habbâr b. Esved ve İbn Hatal'in Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* hakkında çirkin şarkılar okuyan iki cariyesi ile Abdulmuttalib oğullarından birisine ait bir cariye olan Sâre.

Bunlardan İbn Ebu Serh tekrar İslam'a girdi. Daha önce müslüman olmuş ve Medine'ye hicret etmişti. Fakat bir süre sonra dinden döndü ve Mekke'ye gelerek müşriklere katıldı. Şimdi canı tehlikeye girince tekrar müslüman oldu.

İkrime'ye gelince; hanımı onun için Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'den eman aldı. Bunun üzerine geri dönerek müslüman oldu ve İslam'ını güzelleştirdi.

522[58] Buharî (7/611) *el-Megazî*.

523[59] el-Müctemau'l-Medenî fi ahdi'n Nübüvve (el-Cihad Fi'sebilillah) (181-182).

524[60] Malik (1/152) *Kasru's-Salat*. Buhârî (1/152) *Kasru's-Salat.* Buhârî (1/559) *es-Salat*. Müslim (5/222) *Salatü'l-Müsafirin.*

İbn Hatal, el-Haris, Mikyes ve o iki cariyeden biri öldürüldüler. Habbar b. Esved'e gelince ki Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in kızı Zeyneb'e hakaret eden ve vuran o idi - kaçmayı başardı. Sonra müslüman oldu ve İslam'ını güzelleştirdi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Sâre ve diğer cariye'ye de insanların talebi üzerine eman verdi. Onlar da müslüman oldular.[525[61]]

Böylece Allah'ın elçisine vaadi gerçekleşti. Zafer ve fetih müyesser kılındı. İnsanlar bölük bölük Allah'ın dinine girdiler. Cahiliyet ve putperestlik yok oldu.

Allah'ın yardım ve zaferi ile müminler feraha kavuştular. Allah, dinini, elçisini ve müminleri izzet ve şerefe kavuşturdu. Fakat tüm bunlar yirmi yıl süren uzun ve meşakkatli bir mücadele, cihad ve sabır maratonundan sonra gerçekleşti. Fakat bu büyük fetihe; mücadeleleri, cihadları, sabırları, davetleri hatta kan ve ruhları ile katkıda bulunan birçok kahraman kimseler, müminlerin bu zafer sevincine ortak olamadılar. Çünkü onlar, dinin zaferi ve Rabbu'l-Aleminin sancağın yükselmesi için sahip oldukları herşeylerini feda ettikten sonra, Allah yolunda şehid düşmüşlerdi. Mus'ab b. Umeyr, Hamza b. Abdulmuttalib, İbn Revâha, Sa'd b. Muâz, Abdullah b. Haram, Haram b. Milhan ve daha isimlerini sayamayacağımız niceleri. Fakat onlar, zafer mutluluğunu göremeseler de, Allah yolundaki cihadlarının sevabını tam olarak aldılar. Allah ve Resulünün sevgisine mazhar oldular. Her bir mücahidin, hak ile batıl arasındaki mücadelenin nihai sonucunu görmesi gerekmemektedir. Bazılarının eceli, onları bu mücadelenin daha ilk aşamalarında yakalayabilir. Bazen arızi bir yenilgi yaşanır. Çalışmaların tam olarak karşılığı Allahu Teala'nın buyurduğu gibi kıyamet günündedir.

"Yaptıklarınızın karşılığı kıyamet gününde size tastamam verilecektir." (Al-i İmran, 3/185)

Allah'tan bizi samimiyetle dinine hizmet eden, fetihlere vesile olan kullarından kılmasını diliyoruz.

İmâni Dersler ve Ölçüler

1. Mekke'nin fethi müslümanlar için çok büyük fetihlerin başlangıcı idi. İnsanlar İslamiyette Kureyş'e tabi oldukları gibi, Cahiliyyede de onlara tabi idiler. Mekke şirk ve putperestliğin başkenti idi. Arab kabileleri, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ile Kureyş arasındaki mücadelenin sonucunu bekliyorlardı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* galip geldiği takdirde müslüman olacaklar, Kureyş galip gelirse de, artık Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ile kendilerinin savaşmalarına gerek kalmamış olacaktı.

Ebu Kılâbe, 'Amr b. Seleme'den onun şöyle dediğini rivayet etti: Eyyub dedi ki Ebu Kılâbe bana onunla görüşüp sormaz mısın? (Eyyub) dedi ki: Görüştüm ve sordum: Şöyle dedi:

"Biz insanların uğrak yerinde idik. Bize her bir binici uğradığında ona sorardık:

"İnsanların durumu ne, İnsanların durumu ne? Bu adam neci?" Onlar da şöyle derlerdi:

"Allah'ın elçisi olduğunu, kendisine vahyettiğini veya şöyle şöyle vahyettiğini iddia ediyor.!"

Ben bunları duyuyor ve sanki bunlar gönlümde yer ediyordu. Araplar onların İslam'ını kınıyordu. Fetih zamanı şöyle dediler:

"Onu kavmiyle başbaşa bırakın. Eğer o kavmini yenerse demek ki gerçek bir peygamberdir." Ne zaman ki fetih gerçekleşti, her kavim İslam'a koştu..."[526[62]]

2. Muhammed Said Ramazan şöyle dedi:

Bu büyük fethin olaylarını düşündüğünüz zaman, bundan önce vaki olan cihad, şehâdet ve zorlukların kıymetini ve bunlardan hiçbir şeyin boşa gitmediğini görmüş olacaksınız.

Tek bir müslüman kanının damlası dahi heder olmamış, müslümanlar bunca çile ve zorlukları boşuna çekmemişlerdir. Tüm bunlar, bu fetih ve zafer için ödenen bedellerdir. İşte bu Allah'ın kulları arasında cari olan sünnetinin gereğidir. Gerçek İslam olmadan zafer olmazdı, kulluk

---

[525[61]] Zâdü'l-Meâd (3/411)
[526[62]] Buharî (7/616) *el-Meğazî*

olmadan da İslam olmazdı. Özveri, Allah yolunda zorluk ve meşakkatlere katlanmadan, cihad etmeden de kulluktan söz edilemezdi.[527[63]]

3. Mekke'nin barış yoluyla mı yoksa zorla mı feth edildiği hususunda alimler ihtilaf ettiler. Şafiî ve Ahmed, sulh yoluyla girildiği, Kureyş'in barış temsilcisinin Ebû Süfyan olduğu ve anlaşmanın şartının, haklarında ölüm fermanları çıkarılanlar hariç evine girip kapısını kapayan veya Ebû Süfyan'ın evine giren herkesin emniyet içinde olmasıdır.

Mâlik ve Ebû Hanife ise Mekke'ye güç kullanılarak girildiğini söylediler ve buna Hâlid b. Velid'in Kureyş'in ayak takımıyla yaptığı çatışmaları delil olarak gösterdiler.

Tüm alimler Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in Mekke'den hiçbir şeyi ganimet olarak almadığı, kimseyi köleleştirmediği hususunda müttefiktirler. Mekke'nin barış ile alındığını söyleyenler için bunun sebebi açık. Zorla alındığını söyleyenler ise, ganimet ve köle alınmamasını şöyle yorumladılar: Mekke, Harem bölgesi olması itibariyle Allah'ın kullarına vakfiyesi gibidir. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* orayı bu nedenle taksim etmemiştir. Bazı alimler bu görüşü mesned kabul ederek Mekke'nin arazilerinin satılmasını yasaklamışlarsa da, delil bunun hilafınadır. Allah en doğrusunu bilendir.[528[64]]

4. İbn Kayyım: Şu başlık altında özetle şunları kaydetti: "Bu ğazvedeki bazı Fıkhî ve ince meselelere işaret hususunda bir fasl"

- Antlaşmalı bir devlet, İmam'ın riayetinde bulunan bir başka devlete harb ilan etmekle, anlaşmalarını bozmuş ve imam'a harb ilan etmiş sayılırlar. Bu durumda artık aralarında bir antlaşma kalmamıştır. İmam dilediği an onlara karşı taarruza geçebilir.
- Bu durumda onların en sıradan insanlarından en şereflilerine kadar tamamının antlaşmaları geçersiz sayılır.
- Müslümanlar zayıf, düşmanları güçlü olduğu zaman, harb ehliyle barış antlaşması yapılabilir.
- Kafirlerin elçileri öldürülmez.
- Casus idam edilir. Eğer müslüman ise İmam'ın görüşüne başvurulur ve müslümanların çıkarı ne ise ona göre karar verilir.
- Hevâ ve bid'at ehlinin aksine, Allah, Resûlu ve Dini için kızarak, tevil yoluyla bir müslümanı küfür ve nifak ile suçlayan kimse bununla küfre ve hatta günaha girmez. Bilakis niyet ve maksadına göre sevap alır.
- Hâtıb örneğinde olduğu gibi büyük iyilik, şirk dışındaki büyük günaha kefaret olabilir. Hâtıb'ın Bedr'e iştirak etmesi, onun casusluk günahına kefaret olmuştur.
- Mekke'ye meşru bir savaş için ihramsız olarak girilebilir. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ve sahabeler fetih günü böyle girmişlerdir. Bunda bir ihtilaf yoktur.
- Bu kıssadan Cumhur'un da dediği gibi Mekke'nin kuvvet zoru ile feth edildiği açıkça görülmüş olur. Bu konu da Cumhura sadece Şafii ve bir kavlinde Ahmed muhalefet etmişlerdir. Fakat bu kıssa cumhurun görüşünü teyid etmektedir.
- Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e küfreden, söven kimseler idam ile cezalandırılırlar. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* kendisine söven Mikyas b. Sühabe, İbn Hatel ve kendisine sövgü dolu şarkılar söyleyen iki cariyeye eman vermemiştir. Oysa normal durumda düşman devletin kadın ve cariyeleri öldürülmez.[529[65]]

5- İbn Kayyım -*Rahmetullahi aleyh*- şöyle devam etti:

Hadiste, Kabe'nin içindeki resimler silinmeden Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in oraya girmediği belirtilmektedir. Bu resimli bir yerde namaz kılmanın kerâhiyetine delildir.

- Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in Mekke'ye başında siyah bir sarık ile girdiği rivayeti gereğince ara sıra siyah giysiler giyilmesinin caiz olduğu anlaşılmaktadır.
- Bu ğazvenin başlangıcında mut'a serbest iken, Mekke'den çıkmadan yasaklanmıştır.
- Ümmü Hani'nin yaptığı gibi bir kadının bir veya iki erkeğe eman verebileceği hususu.

[527[63]] *Fıkhu's-Sîre* (Butî) (282)

[528[64]] Bkz. *Maverdî'nin Ahkamu's-Sultaniye*'si (164) ve İbn Kayyım'ın *Zâdü'l-Meâd*'ı (429-440).

[529[65]] *Zâdu'l-Meâd*, ihtisar edilerek (3/420-441)

- Kötü ve ğaliz bir şekilde dinden dönen kişinin, tevbeye davet edilmeden öldürülmesinin caiz olduğu anlaşılmaktadır. Abdullah b. Sa'd b. Ebi Serh, müslüman olmuş ve Medine'ye gelmişti. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in vahiy katipliğini yapıyordu. Sonra dinden döndü ve Mekke'ye gitti. Fetih günü, Osman b. Affan onu biat etmesi için Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in yanına getirdi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, o gün uzun süre onun biatını kabul etmedi. Sonra kabul etti ve etrafındaki müslümanlara şöyle çıkıştı:

"Ondan biat kabul etmediğim süre zarfında sizden biriniz çıkıp da onun boynunu vurmalı değil miydi?" Adamın birisi:

"Bana gözünle işaret etseydin ya, ey Allah'ın Resulü", dedi. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*:

"Bir peygamberin gözleriyle ihanet etmesi yakışmaz" buyurdu.[530[66]]

[530[66]] *Zâdü'l-Meâd*, ihtisar edilerek (3/458-464), Hadisi rivâyet edenler: Ebû Davud: (2666) *el-Cihad*, (4337) *el-Hudud*, Nesâî: (7/105-106) *Tahrimu'd-Dem*, Hakim (3/40) *el-Meğazî*. Hâkim, Zehebi ve Albani sahihledi. Hattabî tefsirinde şöyle dedi.

"Göz hainliği" kalbinde insanlara izhar ettiği şeyin aksini gizlemektir. Dilini tutup, bunu gözüyle işaret ederse ihanet etmiş olur. Bu ihanetin zuhur mahalli göz olduğu için göz ihaneti denilmiştir.

16- HUNEYN ĞAZVESİ VE TAİF KUŞATMASI

A- HUNEYN ĞAZVESİ

Yüce Allah şöyle buyurdu:
“Andolsun ki Allah, birçok yerde ve Huneyn gününde size yadım etmişti, hani çokluğunuz size kendinizi beğendirmişti, fakat sizden hiçbir şeyi gidermemişti. Yeryüzü bütün genişliğine rağmen size dar gelmişti, sonunda gerisin geri kaçmıştınız. Sonra Allah, Resulü ile müminler üzerine sekinetini indirdi, sizin görmediğiniz ordular indirdi de kafirlere azap etti. İşte bu, o kafirlerin cezasıdır” (Tevbe: 9/25-26)
Cabir b. Abdillah *-Radıyallahu anhuma-*’dan: “Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Mekke’nin fethini tamamladıktan sonra Huneyn’e doğru harekete geçti.
Malik b. Avf en-Nasrî, Nasr ve Cüsen kabilelerini, Hilal oğullarını, Amr b. Asım oğullarından bazılarını içine alacak şekilde ve müttefiği kabilelerinden bir ordu oluşturdu. Sonra yanına kendisinin ve kavminin tüm mal ve çoluk-çocuğunu alarak Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’e doğru harekete geçti. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onun bu faaliyetlerini haber alır almaz. Abdurrahman b. Ebî Hadred el-Eslemî’yi bilgi toplamak üzere görevlendirdi ve ona:
“Git aralarına gir ve onlar hakkında bize bilgi topla” buyurdu.
Abdurrahman b. Ebi Hadred gidip onların arasına girdi ve içlerinde bir veya iki gün kaldıktan sonra gelip topladığı istihbaratı Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’e bildirdi.
Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* Ömer’i yanına çağırarak ona, Abdurrahman b. Ebî Hadred’in getirdiği haberlerini anlattı. Ömer:
“İbn Ebî Hadred yalan söylüyor”, dedi. İbn Ebî Hadred:
“Ey Ömer, sen şimdi beni yalanlıyorsun ama, daha önce benden hayırlı olan zat’ı da yalanlamıştın” dedi. Ömer:
“Ya Rasûlallah İbn Ebî Hadred’in dediğini işitiyor musun?” Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*:
“Ey Ömer daha önce sapıklıkta idin de Allah seni doğru yola iletti” buyurdu.
Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* sonra Safvan b. Umeyye’ye adam göndererek ondan elindeki silahları istedi. Safvan:
“Bunları gasp ederek mi alacaksın ey Muhammed” dedi. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*:
“Bilakis, kırılan ve yetirilenleri tazmin etmek üzere emanet olarak istiyorum” buyurdu. Ümeyye ona istediği silahları verdi.
Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* daha sonra harekete geçti.”[531[67]]
İbn İshak şöyle dedi: Bana İbn Şihab ez-Zuhrî, Sinan Ebu Sinan ed-Du’lî’den o da, Ebu Vâkid el-Leysi’den el-Haris b. Malik’in şöyle dediğini anlattı: Bizler Cahiliyeden henüz yeni çıkmış kimseler olarak Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ile beraber Huneyn’e hareket ettik. Kureyş kafirleri ve diğer Arapların “Zatu Envât” dedikleri büyük ve yeşil bir ağaç vardı. Her yıl burayı ziyaret ederek dallarına kılıçlarını asar, gölgesinde kurbanlar keser ve bir gün boyunca ona takdis ederlerdi.
Râvi dedi ki: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ile beraber yürüyüşümüzü devam ettirirken büyük ve yeşil bir ağaç gördük.
Râvi der: Yolun kenarlarında bağırdık:

[531[67]] el-Hâkim (3/48) İsnadı sahihtir, dedi. Beyhakî (6/89) Ebû Dâvud’un tahriç ettiği bir başka yolu daha vardır (5453) *el-İcare*. Ahmed (6/465) el-Hakim. (2/47) el-Albani sahihledi, *Zâdül-Meâd*’ın muhakkiki ise hasendir dedi.

“Ya Rasulallah onların bir Zatu Envat’ı olduğu gibi bize de bir Zatu Envât yap” Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* şöyle buyurdu:
“Allahu Ekber! Nefsim elinde olana yemin olsun ki Musa’nın kavminin Musa’ya sözü gibi bir söz söylediniz.” “Onların ilahları olduğu gibi bizim için de bir ilah yap!” dediler. Musa: “Gerçekten siz cahil bir toplumsunuz” dedi” Bu ümmetlerin adetleridir. Sizlerde öncelkilerin adetlerine uyacaksınız.”[532[68]]
Kurtubî şöyle dedi: *“Hani çokluğunuz size kendinizi beğendirmişti...”* kavli ilahisinin işaret ettiği çokluk: 12 bin kişi denildiği gibi, 11 bin 500 veya 16 bin kişi de denilmiştir. Bazıları “Bugün artık sayı azlığından yenilmeyiz” demişler ve çokluklarına güvenmişlerdir. Savaşın başlangıcında müslümanlar yenilir ve geri çekilir olmuşlarsa da sonra Seyyîdu’l-Murselîn *Sallallahu aleyhi vesellem*’in bereketi ile zafer müslümanların olmuştur. Allahu Teala bu ayeti kelimede zaferin, sayı çokluğu ile değil, Allah’ın yardımı ile olduğunu beyan etmiştir. Yüce Allah şöyle buyurdu:
“Allah size yardım ederse, artık size üstün gelecek hiçkimse yoktur. Eğer sizi bırakıverirse, ondan sonra size kim yardım eder?” (Al-i İmran, 3/160)
Müslim, Kesir b. Abbas b. Abdulmuttalib’den rivayet etti. O, Abbas’ın şöyle dediğini söyledi: “Huneyn günü ben Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* ile birlikte harpte bulundum. Müslümanlarla kafirler karşı karşıya gelince, müslümanlar sırtlarını dönüp kaçtılar. Yalnız kalan Allah Resulü *Sallallahu aleyhi vesellem* korkusuzca büyük bir cesaret ve kahramanlıkla katırını düşmana doğru sürdü. Ben hızlanmasını önlemek amacıyla katırın yularından tutuyordum.
Ebu Süfyan b. el-Haris ise onun üzengisinden tutmuş önlemeye çalıyordu. Bunun üzerine Allah Resulü *Sallallahu aleyhi vesellem* şöyle buyurdu:
“Ey Abbas, ağaç altında bey’at edenleri; (yani Rıdvan bey’atinde bulunanları kast ediyor) çağır!” Abbas -ki sesi kuvvetli biriydi- dedi ki: Avazımın çıktığınca şöyle bağırdım:
“Semure ashabı nerede?”
Vallahi sesimi duyduklarında onların dönüşleri sığırın yavrularına karşı duydukları sevgi ve şefkati andırıyordu. Bu çağrıya şöyle cevap verdiler:
“Lebbeyk lebbeyk: geldik geldik”
Sonra düşmanların üzerine amansız bir şekilde hücum edip savaştılar. Sonra Ensar’a seslenildi:
“Ey Ensar topluluğu! Ey Ensar topluluğu!” Daha sonra bu çağrı el-Haris b. el-Hazrecoğullarına tahsis edildi.
Bunun üzerine Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* düşmana saldırmak üzere katırının üstünde şöyle bir baktı ve
“İşte bu, tandırın kızıştığı zamandır” buyurdu.
Sonra bir avuç taş alıp kafirlerin yüzlerine doğru şöyle söyleyerek attı:
“Muhammed’in Rabbine yemin olsun bozguna uğradılar” Gittim baktım, hakikaten harbin durumu aynen onun dediği gibi. Vallahi o, kafirlere taş atmaktan başka bir şey yapmamıştı. Artık onların kuvvetlerinin zayıfladığını ve durumlarının büsbütün bozulduğunu görebiliyordum.”[533[69]]
Aynı şekilde İbn İshak’tan şöyle rivâyet edildi: Adam’ın biri Berâe -*Radıyallahu anh*-’a gelip: “Ey Ebu Umara, Huneyn günü hepiniz kaçmış mıydınız?” diye sordu. Berâe cevap verdi:
“Ben, Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*’in kaçmadığına tanıklık ederim. Lakin askerler içinde yükleri hafif olanlar ile zırhsız olanlar Hevazin’in bir kanadına doğru yürüdüler.
Halbuki bu mevkide okçu kimseler vardı. Onları çekirge sürüsü gibi hep birden ok yağmuruna tuttular. Bunun üzerine dağıldılar. Böylece düşman, Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*’e

---

[532[68]] *el-Camiu Li Ahkamil-Kuran*. (2939) Rivâyet edenler: Tirmizî (9/27-28) *el-Fiten*, Ahmed (5/218) İbn Ebî Asım, *Kitabu’s-Sünnet* (76). Tirmizî: Bu hadis hasen sahihtir. el-Albani İsnadı hasen, ricali sikat ve Yakub b. Humeyd hariç Buhârî ve Müslim’in ricalidir. Yakub’da az bir zaaf vardır dedi.
[533[69]] Müslim (12/113-117) *el-Cihad ve’s Siyer*.

yöneldi. Ebû Süfyan b. el-Haris Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in katırının yularından çekiyordu. Rasulullah *Sallallahu aleyhi vesellem* indi, dua etti ve Allah'tan yardım istedi. Şöyle diyordu:
"Yalan yok, ben Peygamber'im.
Ben Abdulmuttalib'in oğluyum.
Allah'ım yardımını bize indir."
Berâe dedi ki: Sonra onları saf yaptı. Vallahi harp kızışıp herhangi bir sıkıntı ile karşı karşıya kaldığımız zaman Allah Resulü *Sallallahu aleyhi vesellem*'in arkasında durarak kendimizi korumaya çalışırdık. İçimizde hakikaten en cesur ve kahraman olanımız da Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* in hizasında durabilen kimse idi."534[70]
İbn İshak şöyle dedi: Müşrikler bozguna uğrayınca kaçışmaya başladılar. İçlerinde Malik b. Avf'ın da olduğu bir grup Taif'e sığındı. Bazıları Evtas'da toplandı, bir kısmı da Nahle'ye doğru kaçıştılar. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Evtas'ta toplananların üzerine Ebû 'Amir el-Eşarî komutasında bir ordu gönderdi. Burada çıkan çatışmada Ebû 'Amir kendisine isabet eden bir ok ile şehid oldu. Ondan sancağı kardeşinin oğlu Ebû Musa el-Eşarî aldı ve kesin galibiyet sağlayıp, amcasının katilini öldürünceye kadar onlarla savaştı ve onları yenilgiye uğrattı.535[71]
Ebû Derdâ babasından rivayet etti: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Huneyn'de düşmanı hazimete uğrattıktan sonra kaçan düşman birliklerini takip için Ebû 'Amir'i bir ordunun başında Evtas'a gönderdi. Ebû 'Amir orada Dureyd b. Simme komutasındaki müşrik ordusuyla karşılaştı. Dureyd öldürüldü ve ordusu kesin bir yenilgiye uğratıldı. Ebû Musa'yı Ebû 'Amir ile Berâeber gönderdi. Cüşenoğullarından bir adam attığı ok ile Ebû 'Amir'i dizinden yaraladı. Yaralandığını görür görmez onun yanına gittim ve
"amcacığım seni kim yaraladı, bana göster", dedim. Bir adama işaret ederek
"işte beni yaralayan şu adamdır", dedi. Amcamı yaralayan adamı görür görmez üzerine saldırdım. O, benim kendisine saldırdığımı görünce, arkasını dönüp kaçmaya başladı peşine düştüm, bir yandan da ona şöyle bağırıyordum:
"Kaçmaktan utanmıyor musun? Sen arap değil misin?" Nihayet adam kaçmaktan vaz geçti. Karşılıklı çarpışmaya başladık. Kılıç ile vurup onu öldürdüm. Sonra Ebû 'Amir'in yanına gitim ve ona
-"Allah seni yaralayan adamı öldürdü", dedim. Bana
"Şu oku dizimden çek", dedi. çektim ve yara yerinden su boşalmaya başladı. Bana:
"Ey kardeşimin oğlu, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in yanına git, benden ona selam söyle ve şöyle de:
"Ebû 'Amir, senden onun için istiğfar etmeni diliyor" Râvi anlatıyor: Ebû 'Amir beni, ordunun başına geçirdi. Sonra aradan fazla geçmemişti ki aldığı yaranın etkisiyle öldü. Savaştan sonra Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in yanına döndüm ve huzuruna girdim. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* o sırada, hasırdan örülmüş ve üzerine şilte serilmiş bir somya üzerinde yatıyordu. Hasır örgüleri, kendisinin sırtına ve yanlarına iz yapmıştı. Ona savaş ve Ebû 'Amir'in öldürüldüğü haberini verdim ve:
"Bana, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* 'e söyle benim için istiğfar etsin dedi", dedim. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* su istedi, onunla abdest aldı ve sonra
"Ya Rabbi onu kıyamet gününde birçok kulunun veya insanın üstünde kıl" dedi. Ben:
"Ya Resulallah, benim için de bağışlanma talebinde bulun", dedim. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*:
"Ey Allah'ım Abdullah b. Kays'ı mükerrem bir yere girdir" buyurdu. Ebû Berde şöyle dedi. Bu dualardan biri Ebû Amir, diğeri Ebû Musa içindir."536[72]

534[70] Müslim (12/120-121) Nevevi şöyle dedi: "Tandırın kızışmasından" maksat savaşın şiddet ve sıcaklığı anlamından kinayedir.
535[71] Sîretu İbni Hişam Ravdül-Unuf ile beraber (4/128-129).
536[72] Müslim (16/59-60) *Fadailu's-Sahabe*, Buharî (7/637) *el-Meğazî* ve muhtasar olarak (6/94-95) *el-Cihad*.

İbn Kayyım -*Rahimehullah*- şöyle dedi: Bu ğazvede 6 bin köle, 24 bin deve, 40 binden fazla koyun, 4 bin ukiye gümüş ganimet elde edilmiş ve Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* on küsür gece boyunca müslümanlar toplanıncaya kadar onları taksim etmemiştir.
Sonra taksime mallardan başladı. İlk önce kalplerini ısındırmak istediği kimselere pay verdi. Ebû Süfyan b. Harb'e 40 ukiye ve yüz deve verdi. Ebû Süfyan oğlum Yezid'e deyince, 40 ukiye ve yüz deve de ona verildi. Ebû Süfyan: Oğlum Muaviye deyince, yüz deve de ona verildi. Sonra Ebû Süfyan yüz deve daha isteyince, ona yüz deve daha verildi. Nadr b. el-Haris b. Kelde'ye 100 el-'Alâ b. Harise es-Sekafi'ye 50, Abbas b. Mirdas'a 40 deve verdi. Abbas b. Mirdas bu hususta bir şiir okuyunca ona 60 deve daha vererek yüze tamamladı. Sonra Zeyd b. Sabit'e insanlar ve koyunların sayılmasını emretti, sonra bu sayıma göre taksimat yapıldı. Her piyade mücahide 4 deve, 40 koyun, her süvariye ise 12 deve, 120 koyun taksim edildi.[537[73]]
Enes b. Mâlik -*Radıyallahu anh*-'den O, şöyle dedi: "Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* Kureyş'ten bazı adamlara yüzer deve verince, Ensar'dan birtakım insanlar şöyle dediler: Allah, Resulünü bağışlasın, Kureyş'e veriyor, bizi terkediyor, oysa kılıçlarımızdan hala onların (Kureyş'in) kanları damlıyor."
Bu söylenti Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e nakledilince, hemen Ensar'a bir haber gönderip onları bir araya topladı ve şöyle buyurdu.
"Sizlerden neler duyuyorum?" Ensarın fakihleri (ince anlayış sahipleri) şöyle dediler:
"Bunu aklı başında olanlarımız söylemedi, genç olan birtakım deneyimsizler söyledi."
Bunun üzerine şöyle buyurdu:
"Ben ganimeti henüz müslüman olmuşlara veriyorum ki, onların gönüllerini dine daha iyi ısındırayım. İnsanlar dünya malı ile evlerine gitsinler; siz de Allah Resulü ile evlerinize dönün bundan hoşnut değil misiniz? Vallahi sizin kendisiyle döndüğünüz, onların döndükleri şeylerden daha hayırlıdır."
"Evet ey Allah'ın Resulü, biz hoşnut olduk", dediler. Sonra şöyle buyurdu:
"Siz benden sonra çok büyük bir zenginlikle karşılaşacaksınız. Allah ve Rasûlüyle Havz'ında buluşuncaya kadar sabredin!" Enes dedi ki: "Ancak biz sabredemedik"[538[74]] Daha sonra Hevazin kabilesi müslüman olmuş olarak geldiler ve Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'den esirlerini ve mallarını geri istediler. Rasûlullah da onları kadın ve çocuklar ile malları arasında muhayyer bıraktı. Kadın ve çocuklarını tercih ettiler.
Urve b. Zübeyr, Mervan ve Misver b. Mahreme'nin kendisine şöyle haber verdiklerini söyledi:
"Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'e Hevazin'in müslüman olmuş heyeti gelip harpte kendilerinden ganimet olarak alınan mal ve esirlerini geri istediler. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* onlara şöyle buyurdu.
"Benim yanımda şu gördüğünüz askerler vardır. (Onlardan hepsinin de bu mallarda hakkı vardır.) Sizlerden en hoşuma gideni doğru olanıdır. Dolayısıyla ya esirlerinizi veya mallarınızı tercih edin. Ben sizi çok beklemiştim."
Evet gerçekten de Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onları belki müslüman olarak gelirler diye on küsür gece beklemişti.

[537[73]] *Zâdü'l-Meâd*'dan özetle Hâfız şöyle dedi: Bu ihsan ve ikram ile ilgili olarak Abbas b. Mirdas es-Selmi, Ahmed, Müslim, ve Beyhaki *"ed-Delail"*de Ubabe b. Rüfaa b. Rafi b. Hadic, dedesi Rafi b. Hadic yoluyla şöyle rivayet etti: Resulullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*- Huneyn ganimetlerinden, kalplerini ısındırmak istediği kişilere yüzer deve verdi. Ebu Süfyan b. Harb, Safvan b. Umeyye, Uyeyne b. Hısn, Malik b Avf, Akra b. Habis, Alkame b. Ulase'ye yüzer deve verdi. Abbas b. Mirdas'a yüz deveden az verince şu şiiri okudu ve ona da verilen devlerin sayısı yüze tamamlandı:
"Bana Uyeyne ve Akra'dan daha az veriyorsun. Benden fazla verdiğin Hısn ve Mirdas da benden üstün değillerdir. Ben onlardan daha değersiz biri değilim. Senin bugün alçaltığın kişi bir daha da hiç yükselmez!" *Fethûl-Barî* (7/652).
[538[74]] Buharî (7/649-650) *el-Meğazi*.

Kendilerine iki şeyden ancak birisi verileceğini anlayan Hevazin Heyeti “Esirlerimizi seçiyoruz” dediler.
Sonra Allah Resulü *Sallallahu aleyhi vesellem*, müslümanlar içinde ayağa kalkıp Allah’a gereği gibi hamdu sena ettikten sonra şöyle buyurdu:
“Bu kardeşleriniz bize tevbe etmiş olarak geldiler. Ben esirlerini kendilerine geri vermeyi uygun buldum. Kim karşılıksız olarak bunu yapmayı isterse yapsın” İnsanlar:
“Gönlümüz buna hoş ve razıdır, ey Allah’ın Resulü”, dediler. Onlara şöyle dedi:
“Hanginizin izin verip, hanginizin vermediğini kestiremiyorum. Bu nedenle gidin de işinizi daha iyi bilen bilgeleriniz gelsinler.” Gittiler, kabilelerin bilgeleri, kendi toplulukları ile görüştüler ve gelip:
“Razı olup izin verdiler” dediler. Râvi: İşte, Hevazin esirlerinden bana ulaşan bilgi budur.[539[75]]

İmâni Dersler ve Ölçüler:

1- İbn Kayyım *-Rahimehullah-* özetle şöyle diyor:.
Bu ğazvenin kapsadığı bazı fıkhî meseleler ve ince hikmetler:
Allahu Teala Rasulüne Mekke’yi feth ettiği takdirde, insanların bölük bölük onun dinine gireceklerini ve tüm Arapların ona boyun eğeceklerini vaad etti ki o vaadini yerine getirenlerin en sadığıdır. Ne zaman ki büyük fetih tamamlandı, Yüce Allah’ın emrinin yerine gelmesi, Resulünü ve dinini aziz müslümanları muzaffer kılması ve mallarının müslümanlara fetih hediyesi olması hikmetleri gereğince Hevazin kabilesi ve ona tabi olan birtakım kabilelerin kalpleri İslam’a girmekten alıkonuldu. İslam’a karşı savaşmak üzere harekete geçtiler. Allah onların kalplerini müslümanlara karşı savaşmak duygusuna yöneltti ve yine onların kalplerine sahip oldukları tüm mallarını ve çoluk çocuklarını savaş meydanına getirme duygusu attı. Böylece Allah, onların tüm mal ve nimetlerini kendi ordusu ve hizbi için ziyafet ve keramet kıldı. Müşrikler hezimete uğrayarak savaş meydanında kadın, çocuk ve mallarını bırakıp kaçtılar. Müslümanlar onların kadın ve çocuklarına dokunmadılar. Allah da onlara kalplerine müslüman olma duygusu verince müslüman olarak Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in yanına geldiler ve İslam olmanın bereketiyle kadın ve çocuklarına yeniden kavuştular. Malları için ise gökten şöyle bir teselli geldi:
“Eğer Allah sizin kalbinizde bir hayır olduğunu bilirse, sizden alınandan daha hayırlısını size verir ve sizi bağışlar. Çünkü Allah çok bağışlayan, çok merhamet edendir” (Enfal, 8/70).
- Yüce Allah bu savaş ile, zafer ve büyük ganimetlerle Mekkelilerin gönlünü okşamış ve fetih nedeniyle duydukları kırgınlığı gidermiş, onları sevince boğmuştur.
- Devlet Başkanı, düşmanlarla savaş için, müşriklerden silah ve karşı gereçleri alabilir.
- Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, Safvan’dan harp malzemelerini ve “kırılan ve yitirilenleri tazmin” şartıyla aldı. Bunun emanet meselesinde iki şer’î kural mı yoksa, aynısıyla tazmini haber vermek mi olduğu hususunda alimler ihtilaf etmişlerdir.
Düşmanın gücünü kırmak veya etkisiz hale getirmek için kişi tarafından atının veya bineğinin ayağı kesilebilir. Bu, hayvanlara eziyet yasağı dairesine girmez. Ali *-Radıyallahu anh-* düşman sancaktarını öldürebilmek için onun devesinin ayağını kesmiştir.
Yine bu ğazvelerde birçok nebevî mucizeler ve risâlet ayetleri gerçekleşmiştir. Bunlardan biri de herkesin kaçtığı savaş meydanından Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* ‘in tek başına sebat edişidir.
- Diğer bazı mucizeleri ise Allah’ın onun attığı bir avuç dolusu kumu tüm düşmanlarının gözüne isabet ettirmesi ve Allah’ın bu savaşta müminlere destek olarak, onlarla beraber

[539[75]] Buhârî, (7/627-628) *el-Meğazî*, Ebû Dâvud (2676) *el-Cihad*.

çarpışan melekler göndermesi. Öyle ki müşrikler ve bazı müminler bu melekleri gözleriyle görmüşlerdir.
- İmam'ın elde edilen ganimetleri hemen dağıtmayıp, kafirlerin müslüman olmalarını beklemesi ve müslüman olduktan sonra, onlardan alınan mal ve esirleri, onlara geri iade etmesi caizdir. Bu, ganimet sadece elde edilmekle değil, ancak taksim edildikten sonra mülk edinilebilir görüşündeki fıkıhçılara delildir.
- Bu ğazvede Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* şöyle buyurdu:
*"Kim bir düşmanı öldürdüğünü ispat ederse, onun üzerindekileri alabilir"*540[76]
Bundan önceki başka bir savaşta da böyle buyurmuştu. Alimler, bu hakkın şer'an mı yoksa şartlı olarak mı tahkik ettiği hususunda ihtilaf etiler. Ahmed'den her iki görüş te rivâyet edildi.541[77]
2- Kâsimî *Rahmetulllahi aleyh "Hani Huneyn günü çokluğunuz size kendinizi beğendirmişti..."* ayeti hakkında şöyle dedi: Bazıları şöyle dediler: Ayet, sadece Allah'a güvenip dayanmak gerektiğini gösterir. Ayrıca bu kıssa, müminlere hoş ve latifeli davranmanın, savaşta kafirlere çakıl savurmanın ve onları korkutacak çığlıklar atmanın cevazını gösterir.
- "Yevme Huneyn" "Nasarakum"a matuf muzmar ile mensup olduğu söylenmiştir. Yani Nasarakum Yevme Huneyn: size Huneyn günü yardım etti."
Şihâb şöyle dedi: "Yevme Huneyn" atfı "Melâiketuhu ve Cibril" minvalinde olur. Sanki şöyle denilmektedir: Nasarakumullahu fi Evkatin Kesiratin ve fi Vakti İ'cabikum Bi Kesratikum" Allah size birçok yerde ve kendinizi beğendiğiniz zaman da size yardım etti."542[78]
3- Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, İslam'a yeni girmiş olan veya henüz girmeyen Kureyş liderlerine, elde ettiği ganimet mallarından bol bol vererek onların kalplerini İslam'a ısındırmıştır. Zira onların kalpleri dünya malı ile dolu idi ve onlara sevdiği şeylerden bol bol verildi. Ensar ve Muhacir'in kalpleri ise Allah ve Resulunün sevgisi ile ve savap arzusuyla doluydu. Bu nedenle onlara da sevdiği şeyleri verdi. Bu hikmeti anlayamayan bazı Ensar gençleri "Allah, Rasûlullah'ı bağışlasın kendi kavmini kayırıyor" anlamına gelebilecek sözler söylediler. Durum onlara anlatılınca, kendi paylarına razı ve hoşnut oldular. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in atalarının yurdunu terkedip onlarla Medine'ye dönmesi pay, şan ve şeref olarak onlara yetti.
"Müellefetu Kulubihim" denilen, İslam'a kazandırılmak istenen kişiler, kendilerine yapılan bu ikram ve ihsanlardan oldukça etkilendiler. Hatta Safvan b. Umeyye şöyle demiştir:
"Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, benim için insanların en nefret edileni olduğu halde, Huneyn ganimetlerinden bana vermeye devam etti. Hatta öyle ki, bana, ondan daha sevimli bir Allah'ın kulu kalmadı."543[79]
4- Prof. Dr. Ekrem Ziyâ el-Umerî, Huneyn ğazvesinden istinbat edilen hükümler hususunda şöyle dedi: *"Sahip olduğunuz cariyeler müstesna, evli kadınlar(la evlenmeniz) de size haram kılındı."* (Nisa, 4/24) ayeti kerimesi evli esir kadınlarla ilgili hükmü beyan için Evtas Harbinde nazil oldu. Esir alınan evli erkek ve kadınlar birbirlerinden ayrıldı. Ayet iddetlerini tamamlamaları halinde, bu köle kadınlarla ilişkiye girmenin caiz olduğunu açıkladı. Zira, onlar ile kâfir kocaları arasında, köle alınmaları anından itibaren ayrılık vuku bulmaktadır. İddetleri ise hamile olanların doğurmaları, hamile olmayanların ise hayız görmeleri ile olur.

540[76] Buhârî (7/631-632) *el-Meğazî*, Müslim (12/50) *el-Cihad*. Ebû Dâvud (2700) *el-Cihad*. Mâlik, *Muvata*: (2/454, 445)
541[77] Zadu'l-Meâd: Özetle (3/477-494
542[78] Mehâsinu't-Tevil. (8/160)
543[79] el-Müctemau'l-Medenî fi Ahdi'n-Nübüvve. (224) ve Bkz. Tefsiru İbn Kesir (1/473)

B- TAİF ĞAZVESİ

Prof. Dr. Ekrem Ziya el-Umerî şöyle dedi:
Müslümanlar Hevazin'i dağıttıktan Nahle ve Evtas'ta peşlerine düşüp onları yenilgilere uğrattıktan sonra, canlarını kurtarabilenler liderleri Malik b. Avf Nasrî ile beraber Sakif kabilesinin ikamet ettiği Tâif kentine sığındılar. Tâif, dağlık bir mevkide idi ve şehir güçlü surları ve kalesi ile ünlüydü. Sakif kabilesinin, kendilerine bir yıl yetecek erzak depoladıktan sonra kapattıkları kapılardan başka, kente giriş yoktu. Sakif erzak depolamış ve savunma için gerekli tedbirleri almıştı. Böylece bir yıl sürebilecek bir kuşatmaya dahi dayanabilecek durumdaydılar. İslam ordusu Taif'e, Şevval'in yirmilerinde, Şevval'in onunda başlayan ve bir haftadan daha çok süren Huneyn, Nahle ve Evtasi savaşlarının yorgunluğundan sonra fazla dinlenmeden ulaştılar.
Müslümanlar, Urve b. Zübeyr ve Musa b. Ukbe'nin rivayetlerine göre on küsür gün Tâif'i muhasara ettiler. Urve'den gelen bir rivayette kuşatmanın tam olarak yarım ay sürdüğü belirtilmektedir. Bu şekildeki Mürsel rivayetler, hüccet teşkil etmese de Urve ve Musa'nın rivayetleri, meğazi kitapları için çok önemli olup o ikisi rivayetler yönünden en güvenilir ve sağlam kimselerdir. Onların rivayetleri, tarihi olaylara uygundur.[544[80]]
Abdullah b. 'Amr'dan: Rasûlullah Tâif ehlini kuşatıp, onlardan birşey elde edemediği zaman: *"İnşaallah biz yarın yola çıkacağız"* buyurdu. Bu onların ağrına gitmiş olacak ki şöyle dediler:
"Fethetmeden mi gideceğiz?"
Bunun üzerine sabahleyin *"saldırın"* buyurdu. Hücum ettiler, birçokları yaralandı. Yine *"İnşaallah yarın gideceğiz"* dedi. Bu söz onların çok hoşlarına gitti. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'de onların bu haline güldü."[545[81]]
Nevevî şöyle dedi: Bu hadiste, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in amacı, Taif kalesinin ve savunmasının güçlü olması nedeniyle, fethinin zor olduğunu görerek, kuşatmayı kaldırarak ashabını türlü eziyetlerden kurtararak, onlara olan merhametini göstermesidir Bununla beraber Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* buranın, daha sonra, meşakkatsizce fethinin müyesser kılınacağını biliyor veya tahmin ediyordu. Ashabının cihad ve kuşatmayı sürdürme arzusunu görünce, kalmaya ve savaşmaya karar verdi. Fakat onların yaralanmaları üzerine onlara olan şefkatinden, tekrar dönmeye karar verdi. Sahabeler de, fethin zorluğunu iyice anladıklarından Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in bu geri dönüş kararından mutlu oldular. Onlar Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in görüşünün, kendi görüşlerinden daha doğru, uygun ve yararlı olduğunu görüp, geri dönme kararına sevindiler. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* de onların böyle süratle karar değiştirmelerine şaşırıp gülmüş olabilir. Yüce Allah en doğrusunu bilendir.[546[82]]
Hafız da şöyle dedi: İbn Ebî Şeybe'nin yanındaki İbn Zübeyr'in mürselinde şöyle dedi: "Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* Tâif'i muhasara ettiği zaman ashabı şöyle dedi:
"Ya Rasulallah, Tâif'in okları bizi yakmakta, Allah'a onların aleyhine dua et" Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*:
"Allahım, Sakif'e hidayet et" buyurdu."[547[83]]

[544[80]] el-Müctemau'l-Medeni (309-310)
[545[81]] Müslim, (12/122-123) *el-Cihad ve 'Siyer*, Buharî (7/640) *el-Meğazî*.
[546[82]] Nevevî'nin Sahih-i Müslim Şerhi. ((12/124)
[547[83]] Ahmed (3/343), Tirmizi (13/293) *el-Menakib*, Tirmizî: Bu hadis hasen, sahih ve garib'tir, dedi. Camiu'l Usul'un tahkikinde de bu hadiste Ebu Zübeyr'in anane'si vardır, dedi. el-Albani, muhtemelen bu illet nedeniyle, bu hadisi Tirmizî'nin sahihleri arasında zikretmedi.

Tarihçiler'in dediğine göre, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Taiflilerin kendilerine bir yıl yetecek azık depo edip, savunma tedbirlerini almaları ve müslümanlara mancınıklarla kızgın demir parçaları atarak birçoklarını yaralamaları üzerine, fethin gerçekleşmesinin zor olduğunu görüp Nevfel b. Muâviye ed-Deyli ile istişarede bulundu. Nevfel şöyle dedi: Onlar deliklere saklanan tilki gibidirler. Başlarında beklerseniz ele geçirirsiniz, kendi halerine bıraktığınız takdirde de size zarar veremezler. Bundan sonra Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* kuşatmayı kaldırıp, dönmeye karar verdi. Enes'in Müslim'de rivayet edilen hadisine göre kuşatma 40 gün sürmüştür. Fakat siyer alimleri bu hususta ihtilaflıdırlar. Kuşatmanın 20, 10 küsür, 18, 15 gün sürdüğünü söyleyenler olmuştur.548[84]
Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* Tâif'de bulunan kölelere, kaleden çıkıp müslümanlara katılan herkesin özgür olacağını ilan etti. Aralarında Ebû Bekre es-Sekafî'nin de bulunduğu, 23 köle kaleden gizlice kaçıp müslüman oldular ve özgürlüklerine kavuştular.549[85]
İbn Kayyım şöyle dedi: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in Tâif seferine bir cemaat de katıldı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* daha sonra Tâif'den Cirane'ye giderek Umreye niyet etti ve Mekke'ye ihramlı girdi. Umre yaptıktan sonra Medine'ye döndü.550[86]

İmanî Dersler ve Ölçüler:

1- İbn Kayyım *-Rahimehullah-* şöyle dedi: Erkeğin, ailesi ile beraber savaşa gitmesi caizdir. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* bu ğazvede hanımları Ummü Seleme ve Zeyneb'i de yanında götürmüştür.
- Düşmana karşı, savaşçı olmayan kadın ve çocukların ölümüne neden olsa da, mancınık gibi silahları kullanmak caizdir.
- Bir köle müşriklerden kaçıp, müslümanlara sığındığı zaman hür olur. Şâbî, Sakif'ten bir adamdan şöyle rivayet etti: "Sakif kuşatmasında, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'den kölemiz olan Ebû Bekre'yi bize geri iade etmesini istedik. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onu bize iade etmeyi reddetti ve şöyle buyurdu: *"O, önce Allah'ın sonra Rasulünün azatlısıdır".*551[87]
İbn Münzir şöyle dedi: "Ondan ilim alan tüm alimlerin görüşü bu istikamettedir.
İmam, bir kaleyi kuşatıp, oranın fethi müyesser olmadığı takdirde, şayet müslümanların çıkarı kuşatmayı sona erdirmeyi gerektiriyorsa, sona erdirebilir. Zorluğa sabretmeyi terk etmek, faydanın zarara daha tercih edilir pozisyonda, maslahat olduğu durumlarda sözkonusudur.
- Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Mekke'ye girerken Cirane'de ihrama girerek Umre yapmıştır. Tâif ve o istikametten gelenler için, sünnet olan ihram yeri burasıdır. Ancak, günümüzde ilimden nasibi olmayan bazı kimselerin Mekke'den çıkıp, yeniden ihram giymek için Cirâne'ye giderek orada tekrar Umre ihramına girmelerinin aslı esası yoktur. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* böyle yapmamış ve hiçbir alim de buna cevaz vermemiştir.
- Allah, Resulü'nün Sakif için yaptığı duayı kabul ederek onları İslam'la şereflendirdi. Sakif'in İslam'a ve müslümanlara karşı savaşmasına rağmen Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, Allah'ın kullarına olan merhameti nedeniyle onların aleyhine değil, hidayet bulmaları için dua etmiştir.552[88]

548[84] *Fethu'l-Barî* (17/641).
549[85] el-Müctemau'l-Medeni fi Ahdi'n-Nübüvve (212). Bu sayı sahih rivayetlerle sabittir. Ebu Aliye veya Ebu Osman el-Hindhi'den: Şöyle dedi: "Sad ve Ebu Bekre'nin Peygamber -*Sallallahu aleyhi vesellem*-'den rivayet ettiklerini işittim Asım şöyle dedi: Senin yanında, sana yetecek iki adam şehadet etti, Evet, dedi. Bunlardan ilki, Allah yolunda ilk ok atandı; diğeri ise Tâif'de Resulullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*-'in yanına inen 23 kişiden birisidir." Buharî (7/642) *el-Megazi*.
550[86] *Zâdul-Meâd* (3/498)
551[87] Ahmed (6/168-310) *Zâdu'l-Meâd* muhakkiki, bu hadisin ricali Sikattir, demiştir.
552[88] *Zâdu'l-Meâd*'dan kısaltılarak (3/503-505)

2- Tâif Ğazvesinde, Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* muhanneslerin (kadına benzeyen erkeklerin) yabancı kadınların yanına girmesini yasakladı. Bu yasağa, Buharî'nin Ümmü Seleme'den rivayet ettiği şu olay neden olmuştur: Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* Ümmü Seleme'nin yanındaydı. Evde muhannes vardı. O muhannes, Ümmü Seleme'nin kardeşi Abdullah'tır. Ebû Übeyy'e dedi ki:
"Ey Abdullah, Allah yarın Taif'in fethini müyesser kılarsa, sana Gaylan'ın kızını almaya bak!. O, dört bükümle karşılar, sekiz büklüm ile arkaya gider" Bunun üzerine Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* şöyle buyurdu:
*"Bunlar sizin yanınıza girmesin."*553[89]
Hafız şöyle dedi: Zührî'nin Urve'den, onun da Aişe'den yaptığı Müslim'in rivâyetinde başlangıcı şöyledir:
"Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in hanımlarının yanına bir muhannes girmekteydi. Onlar onu, kadınların avretlerine ilgisiz adamlardan sayıyorlardı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* bir gün hanımlarından bazılarının yanına girdiğinde, o muhannes, kadın tavsifi yapıyordu..."
Muhannes, söz ve davranışlarında kadınlara benzeyen erkeklerdir. Eğer bu durum onun yaratılışından kaynaklanıyorsa, bundan dolayı onu kınamaya mahal yoktur. Bu durumunu düzeltmek için çalışması gerekir. Eğer bunu kasten yapıyorsa, kınanır. Fuhuş yapsın veya yapmasın bu kimselere muhannes denilir. İbn Habib şöyle dedi: Muhannes, fuhuş yaptığı bilinmese de kadınlara benzeyen erkeklere denilir.554[90]
3- Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in emrine teslimiyetin bereketi. Kulun; Allah'ın ve Resulü'nün seçimine aykırı seçimde bulunmaması, imanın gereğindendir:
"Allah ve Resulü bir işe hüküm verdiği zaman, inanmış bir kadın ve erkeğe, o işi kendi isteklerine göre seçme hakkı yoktur. Her kim Allah ve Resulüne karşı gelirse, apaçık bir sapıklığa düşmüş olur." (Ahzab, 33/36).
Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* Tâif kuşatmasının kaldırılmasını emrederek
"İnşaallah yarın döneceğiz" dediği zaman, ashabı
"Onu fethetmeden mi döneceğiz" dediler. Bunun üzerine Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* onlara, uygulamalı bir eğitim dersi vermek için:
"O halde sabah erkenden saldırın" buyurdu; Sabah erkenden saldırdılar ve birçokları yaralandı. Sahabeler hemen, Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in emrine yapışmanın bereketini anlayarak ertesi gün *"Yarın döneceğiz"* buyurduğu zaman, bu onların hoşlarına gitti. Bu tabloda, kendi akıl, görüş ve arzularını, üstadlarının görüşlerini Rasûlullah'ın emrine tercih edenler, davet maslahatını O'nun emirlerine muhalefette arayanlar için ibretler vardır. Bu, Hudeybiye Sulhu'nda da böyle olmuştur. Bazı sahabeler maslahatın, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in yaptığı anlaşmanın hilafında olduğunu zannetmişler, fakat daha sonra Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in, o'nun söz ve eylemlerinin bereketi açığa çıkmıştır. Bir konudaki görüşün zirvesi akıl ve bakış yönünden iyi olmasıdır. Akıl eksik, Şeriat ise kâmil olduğuna göre sürekli töhmet altında olanın akıl olması gerekir. Zira nakıs, kâmil için hükümde bulunamaz. İşte Selef yöntemi ile, heva ve bidat ehlinin yöntemi arasındaki en özlü fark bu husustur.
Aynı şekilde akledildiği öne sürülenler nakledilenlere, akli bakış açısını, şerî nassa tercih edenlerin yollarının en azından Allah'a ve Resulune karşı çirkin bir davranış içinde olduğu aşikardır. Allahu Teâlâ şöyle buyurdu:
"Ey iman edenler, Allah'ın ve Resulünün huzurunda öne geçmeyin. Allah'tan sakının. Şüphesiz Allah işitendir, bilendir." (Hucurat: 49/1)

553[89] Buharî (7/649) *el-Meğazî* (9/245) *en-Nikah*.
554[90] Fethu'l-Barî (9/246).

17- TEBUK ĞAZVESİ VE GERİDE KALAN ÜÇ KİŞİNİN HİKÂYESİ

a) Tebuk Ğazvesi
İmanî dersler ve ölçüler
b) Geride kalan üç kişinin hikâyesi
İmâni dersler ve ölçüler

TEBUK ĞAZVESİ

İbn Kesir *-Rahimehullah-* şöyle dedi: *“Kendilerine Kitab verilenlerden Allah’a ve âhiret gününe inanmayan, Allah ve Resulünün haram kıldığını haram saymayan ve hak dini, din edinmeyen kimselerle, küçülerek elleriyle cizye verinceye kadar savaşın.”* (Tevbe, 9/29) ayeti kerimesi nazil olunca, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* cihada teşvik etti ve onları Rumlarla savaşmaya yöneltti. Bu, hicri dokuz yılı Receb ayında idi.[555[91]]

Ka’b b. Malik’in, Allah’ın onun tevbesini kabulü hikayesinden: “Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, bir savaşa niyet ettiği zaman kapalı ifadeler kullanarak asıl hedefini belli etmezdi. Fakat bu savaşta öyle yapmadı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* sıcak bir mevsimde, uzak bir yerde, kalabalık bir ordu ile karşılaşmak için savaşa çıkacaktı.

Bu durumu müslümanlara açıkladı ve tam manasıyla savaş için hazırlanmalarını emretti. Herkes elinden geldiğince hazırlandı...”[556[92]]

Bu ğazve zor şartlarda yapılması nedeniyle “Usre: Zorluk Ğazvesi” olarak da anılır. Bu ğazveye, son derece şiddeti sıcaklar ve Medine’de hüküm süren kıtlık sıkıntısı altında çıkıldı. Uzun bir sefer idi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* insanları ordunun techizi için teşvik etti. Şöyle buyurdu: *“Kim, zorluk ordusunu techiz ederse, ona cennet vardır”.* Osman b. Affan *-Radıyallahu anh-* bin dinar getirerek, Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*’in odasına saçtı. Bunun üzerine Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* şöyle buyurdu: *“İbn Affan bundan sonra ne yaparsa yapsın, ona bir zararı olmaz”*[557[93]]

Fakir müslümanlar dahi, az da olsa, sahip oldukları şeyleri infak etmeye başladılar. Onların bu hallerini gören münafıklar, zengin müslümanları gösteriş yapmak, yoksul müslümanları da, Allah’ın onların bu basit sadakalarına ihtiyacı olmadığını söyleyerek, onları alaya aldılar. Fakat Allahu Teala, müminlerin savunmasını yaparak, münafıkların söz, davranış ve ayetlerindeki rezilliği ortaya koymuştur. Bu nedenle Tevbe Suresi “Fatiha Suresi” olarak da isimlendirilir. Yüce Allah şöyle buyurdu:

“Sadaka hususunda müminlerden gönüllü verenleri ve güçlerinin yettiğinden başkasını bulamayanları çekiştirip onlarla alay edenler var ya, Allah işte onları maskaraya çevirmiştir. Ve onlar için acıklı azap vardır.” (Tevbe, 9/79)[558[94]]

İşte, doğruların doğruluğu, müminlerin imanı ve münafıkların nifakı, bu zor şartlarda açığa çıkar. Tıpkı Uhud ve Hendek savaşlarında olduğu gibi. Çoğu ayetler’de olduğu gibi bu ğazveyi konu edinen bu surenin sonunda da Yüce Allah müminleri şöyle övdü:

“Andolsun ki Allah, müslümanlardan bir grubun kalpleri eğrilmeye yüz tutuktan sonra, Peygamberi ve güçlük zamanında ona uyan muhacirlerle ensarı affetti. Sonra da onların tevbelerini kabul etti. Çünkü O, onlara karşı çok şefkatli, pek merhametlidir.” (Tevbe, 9/117).

Yüce Allah, ayrıca münafık olmadıkları halde geride kalan üç müslümanı da bağışladı. Onlar, Allah’a ve Rasulüne geri kalmalarını gerektirecek bir özürleri olmadığı hususunda doğru söylediler. İşte, onları kurtaran, bu doğru sözlülükleri ve samimi tevbeleri olmuştur. Bu üç kişi Ka’b b. Malik, Murare b. Rebî el-Emrî ve Hilâl b. Ümeyye el-Vâkifî’dir. Münafıklar ise

---

[555[91]] el-Fusûl Fi İhtisari Sîretu’r-Rasul. -*Sallallahu aleyhi vesellem*-, İbn Kesir (187)

[556[92]] Bu hadisin tamamı ve tahrici ileride gelecektir.

[557[93]] Buhârî, muhtasar olarak (5/477) el-Vasâya, Tirimzî (13/153) *el-Menâkıb*.

[558[94]] İbn Mesud’dan O şöyle dedi: Sadaka ile emrolunduk. Hamallık yapıyorduk. Ebu Ukeyl, yarım sâ tasadduk etti. Diğer bir insan ondan daha fazla bir şey getirdi. Münafıklar, Allah şunun sadakasından ganîdir, şu ise riyâ için veriyor, dediler. Bunun üzerine: *“Sadakalar hususunda müminlerden gönüllü verenleri ve güçlerinden başkasını bulamayanları çekiştirip onlarla olay edenler var ya...”* ayeti nazil oldu. Müslim (7/105) *ez-Zekât*.

“Hamallık yapıyorduk” sözü hakkında Nevevî şöyle dedi: “Ücret ile hamamlık yapıyorlar ve kazandıkları ücretin bir kısımını veya tamamını Allah yolunda tasadduk ediyorlardı. Bu, onların infâka ne denli önem verdiklerini gösterir.

türlü türlü yollarda yürüdüler. Bunlardan bir kısmı daha henüz ordu yola çıkmadan, batıl nedenler öne sürerek izin talep ettiler:
“Onlardan öylesi de var ki, ‘bana izin ver, beni fitneye düşürme’ der. Bilesiniz ki onlar zaten fitneye düşmüşlerdir. Çünkü cehennem, kafirleri mutlaka kuşatacaktır.” (Tevbe, 9/49)
İçlerinde gizlediklerinin hilafı olan şeyleri izhar ediyorlardı. Yüce Allah onların içlerinde gizledikleri maskaralıklarını açığa vurdu:
“Allah’ın Rasulüne muhalefet etmek için geri kalanlar oturmaları ile sevindiler. Mallarıyla, canlarıyla Allah yolunda cihad etmeyi çirkin gördüler ve “bu sıcakta sefere çıkmayın” dediler. De ki: Cehennem ateşi daha sıcaktır. Keşke anlasalardı!” (Tevbe, 9/81).
Onları savaştan geri bırakan hakiki sebep, Allah yolunda fedakârlık yapmak istememeleri, gerçek imandan yoksun olmaları ve Allah katındaki büyük sevaplar ve makamı arzu etmemeleridir. Fedakârlık ve cihada ileten hakiki sebep iman ve ihtisabdır. Allahu Teala şöyle buyurdu:
“Gerçek müminler ancak Allah’a ve Rasulüne iman eden, ondan sonra asla şüpheye düşmeyen, Allah yolunda mallarıyla ve canlarıyla savaşanlardır. İşte doğrular ancak onlardır.” (Hucurat, 49/15)
Bunlardan sefere katılanlar dahi, sefer boyunca Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ve ashabıyla alay etmekten, eziyet vermekten geri durmadılar. Allahu Teala şöyle buyurdu:
“Eğer onlara sorarsan elbette: ‘Biz elbette lafa dalmış şakalaşıyorduk.’ derler. De ki: Allah ile, O’nun ayetleriyle ve O’nun Peygamberi ile mi alay ediyorsunuz?
(Boşuna) Özür dilemeyin, çünkü siz iman ettikten sonra (tekrar) kâfir oldunuz. Sizden bir gurubu bağışlasak bile bir guruba da suçlu olduklarından dolayı azap edeceğiz.” (Tevbe, 9/65-66)
İbn Kesir şöyle dedi: Ebû Ma’şer el-Medenî, Muhammed b. Ka’b el-Karzî ve başkalarından şöyle rivayet etti: “Münafıklardan biri şöyle dedi: Şu kurralarımız (Kuran okuyucularımız) gibisini görmedim. Onlar, karınlarına en düşkün olanlarımız, dilleri en yalan söyleyenlerimiz, düşmanla karşılaşınca da en korkaklarımızdır.” Onun bu sözü Rasulullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’e haber verilince:
“Ya Resulallah, biz sadece yolun sıkıntısını gidermek için aramızda öylesine konuşup şakalaşıyoruz”, dediler. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*:
“Allah ile, O’nun ayetleriyle ve O’nun Peygamberleri ile mi alay ediyordunuz? (Boşuna) özür dilemeyin, çünkü siz iman ettikten sonra kâfir oldunuz. Sizden bir gurubu bağışlasak bile bir guruba da suçlu olduklarından dolayı azap edeceğiz.”[559[95]]
Münafıklardan bir gurup, seferde Resullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’e suikast yapmaya niyet ettiler ve hakkında ihanete varan sözler sarfettiler:
“Söylemediklerine dair Allah’a yemin ediyorlar. Halbuki o küfür sözünü elbette söylediler ve müslüman olduktan sonra kâfir oldular. Başaramadıkları bir şeye (Peygambere suikast yapmaya) da yeltendiler. Ve sırf Allah ve Rasulü kendi lutuflarından onları zenginleştirdiği için öç almaya kalkıştılar. Eğer tevbe ederlerse onlar için daha hayırlı olur. Eğer yüz çevirirlerse Allah onları dünyada da, ahirette de acıklı bir azaba çarptıracaktır. Yeryüzünde onların ne dostu ne de yardımcısı vardır.” (Tevbe, 9/74)
Ahmed “Müsned”inde Ebû Tafîl’den rivayet etti: O şöyle dedi: “Rasulullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Tebuk ğazvesinden dönerken, bir nidacıya “dar geçitten Rasulullah *Sallallahu aleyhi vesellem* geçecektir, kimse oradan geçmesin” diye bağrılması emredildi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in bineğinin yularından Ammar çekiyor ve Huzeyfe sürüyordu. Binekleri üzerinde, yüzleri örtülü bir gurup gelip sarınca, Ammar, dönüp onların hayvanlarının yüzlerine değneklerle vurdu. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Huzeyfe’ye deveyi durdurmasını emretti. Devesinden indi. Ammar dönünce ona:
“Ey Ammar, bunların kim olduklarını tespit edebildin mi?” diye sordu. Ammar:

[559[95]] *Tefsiru’l-Kur’ani’l-Azîm* (2/367). Daru’l-Marife, Beyrut.

“Bineklerin kime ait olduklarını tespit ettim, ancak binicileri yüzlerini örtmüşlerdi”, dedi. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*:
“Onların ne yapmak istediklerini biliyor musun?” diye sordu. O,
“Allah ve Resulü daha iyi bilir”, dedi. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*:
“Onlar, devesini ürkütüp Rasûlullah’ı düşürmek istiyorlardı”, buyurdu. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’e tuzak kuran bu gurupta 12 münafık vardı.
Ebû’l Velid ve Ebû Tufeyl, bu ğazvede, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’e suyun az olduğu söylenince, o da, insanlara “hiç kimse suyun başına Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’den önce gitmesin” diye nida ettirdi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* suyun başına gittiğinde, bir gurubun oraya kendisinden önce vardıklarını gördü. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* o gün onları lanetledi.”560[96]
Bu münafıkların yanısıra, aynı şekilde doğruların doğruluğu ve müminlerin imanları da tezahür etmiştir. Cihada ve insanların efendisinin yol arkadaşlığına iştiyak duyan, fakat yoksulluklarından dolayı, savaşa gitmek için techizat ve binek bulamayan bu kimseler, sözkonusu ihtiyaçlarının temini için Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’e başvurdular. Fakat Rasûlullah’ın bildirmesi üzerine Yüce Allah’ın en güzel şekilde aşağıda tasvir ettiği bir halde mahzun ve boynu bükük olarak döndüler:
“Allah ve Rasulü için nasihatte bulundukları takdirde, zayıflara, hastalara ve harcayacak bir şey bulamayanlara (savaşa katılmamalarından ötürü) bir günah yoktur. Çünkü Allah çok bağışlayan ve çok esirgeyendir.
Kendilerini bindirip sevk etmen için sana geldiklerinde, “Sizi bindirecek bir binek bulamıyorum” deyince, harcayacak bir şey bulamadıklarından dolayı üzüntüden gözleri yaş dökerek dönen kimselere de (sorumluluk yoktur).” (Tevbe: 9/91-92).
Kâsimi şöyle dedi: el-Avfî, İbn Abbas’dan, bu ayetle ilgili şunu rivayet etti: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* insanlara, kendisiyle beraber ğazveye katılmaları için emredince aralarında Abdullah b. Miğfel b. Mukarrin el-Müzenî’nin de bulunduğu ashabından bir gurup gerek:
“Ya Rasûlallah bize binecek temin et” dediler. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*:
“Vallâhi, sizi bindirecek birşey bulamıyorum”, deyince, onlar Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in yanından ağlayarak geri döndüler. Nafaka ve binek bulamamaktan dolayı cihada katılmamaları onları derinden yaralamış ve çok üzmüştü. Allahu Teala onların bu içtenliklerini görünce haklarında *“Allah ve Resulü için nasihatte bulundukları takdirde...”* ayetini inzal buyurarak onların mazeretlerini geçerli kabul etti.561[97]
Hiç kuşkusuz bu kimseler Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in Tebuk Seferinden Medine’ye dönerken haklarında şöyle buyurduğu kimselerdir:
*“Medine’de öyle adamlar bıraktınız ki, sizlerin geçtiğiniz her bir vadi ve yoldan aldığınız sevapta onlar size ortak olmuşlardır. Onlar kendilerini hastalığın engellediği kimselerdir”*562[98]
Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* bu ğazveye çıkmadan önce Medine’ye sorumlu olarak Ali b. Ebî Talib’i bıraktı. Çocuklar ve kadınlarla beraber geride kalmak bu Kureyş yiğidinin ağrına gitti. Buhâri, Musab b. Sa’d’dan O’da babasından şöyle rivayet etti: “Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Tebuk’e çıkarken yerine Ali’yi bıraktı. Ali:
“Beni çocuklar ve kadınlarla beraber mi bırakıyorsun? dedi. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*:

560[96] Ahmed, Heysemi, ricali sahihtir, dedi *Mecmau’z-Zevâid* (5/195).
561[97] Mehasinu’t-Te’vil: (8/294).
562[98] Ahmed (3/30), Müslim (13/57) *el-İmare* Nevevî şöyle dedi: Bu hadiste hayra niyetin fazileti anlatılmaktadır. Cihad ve benzeri farzları yapmaya niyet edip de, başına gelen bir özür nedeniyle bu niyetlerini gerçekleştiremeyen kimseler, niyetlerinin sevaplarını alırlar. Cihad meydanında bulunma arzu ve iştiyakları arttıkça, -Allah en iyisini bilir- sevapları da artır. *Sahih-i Müslim Şerhi*, Nevevî (13/57).

“Benim katımda, Harun’un Musa’nın nezdindeki yeri gibi bir mevkide olmaya razı değil misin? Ancak şu var ki benden sonra Peygamber gelmeyecektir.”[563[99]]
Ordunun sayısına gelince, Ka’b b. Mâlik şöyle dedi: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ile beraber, kayıdı tutulamayacak kadar çok müslüman vardı.”[564[100]] Sahih-i Müslim’de de şöyle geçmektedir: “On binden fazla idiler” İbn İshâk ise asker sayısının “otuz binden fazla” olduğunu kesin bir dille iddia etmektedir.
Ebû Humeyd es-Saidi -*Radıyallahu anh*-’den: O şöyle dedi: “Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ile beraber çıktık ve Vadi’l-Kurâ’da bir kadının bağına vardık. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*
“Şu ağaçlardaki hurma mahsulünün ne kadar çıkacağını tahmin edin”, buyurdu. Ashab, tahmin etti. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* kadına,
“Bu ağaçtan ne kadar hurma çıktığını say ve saydığını biz inşallah yanına dönünceye kadar aklında tut”, buyudu.
Sefere devam ettik ve Tebuk’e ulaştık. Resullullah *Sallallahu aleyhi vesellem “bu gece şiddetli bir fırtına olacak, tedbirinizi alın ve herkes bineğini bağlasın”* buyurdu. Gece, gerçekten şiddetli bir fırtına çıktı ve ayağa kalkan bir adamı Tay Dağına fırlattı. Sabah Eyle kralının elçisi, bir mektup ile Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in yanına geldi ve Allah Resulüne beyaz bir katır hediye etti. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ona cevabı mektub ve bir hırka gönderdi. Sonra dönüş yolunda tekrar Vadi’l-Kura’dan geçerken Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* o kadına bahçesinden ne kadar hurma çıktığını sordu. Kadın “on vesk” dedi.
Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*:
“Ben Medine’ye hızlı hareket edeceğim, isteyen benimle beraber gelsin, isteyen de burada durup dinlensin” buyurdu. Yola koyulduk, uzaktan Medine’nin dış mahalleleri görünmeye başlayınca Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* şöyle buyurdu:
“Şu Tâbe, şu da Uhud, O, bizi seven ve bizim de o’nu sevdiğimiz bir dağdır” Sonra da:
“Ensar evlerinin en hayırlısı Neccar oğullarının evleri, sonra Abduleşhel oğullarının evleri, sonra Abdulharis b. Hazrec oğullarının evleri sonra da Saide oğullarının evleridir. Ve her ensar evinde hayır vardır” buyurdu. Medine’ye varınca Sa’d b. Ubade ile karşılaştık, Ebû Useyd ona şöyle dedi:
“Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in ensar’ın evlerini hayırla yad edip, en son bizi andığını bilmiyor musun?” Sa’d, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in yanına gitti ve
“Ey Allah’ın Rasulu, Ensar’ın evlerini hayırlı yad edip, bizi en son mu andın?!” dedi. Resullullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ona:
“Hayırlılardan olmak size yetmez mi?!” diye cevap verdi.[565[101]]
Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* Semud kavminin diyarı Hicr’den geçti ve ashabına, kesinlikle onların evlerine girmemelerini, oradan hızla ve ağlayarak geçmelerini ve suyundan almamalarını emretti. Abdullah b. Ömer -*Radıyallahu anh*-’den: “Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Hicr’den geçerken şöyle buyurdu:
“Kendilerine zulmedenlerin evlerine girmeyin ki onlara isabet eden size de isabet etmesin. Buradan ancak ağlayarak geçin. Sonra başını eğdi ve vadiyi geçene kadar hızla hareket etti.”[566[102]]
Yine aynı sahabiden: “İnsanlar, Resullullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ile beraber, Semud kavminin yeri olan Hicr’e indiler. Oradaki kuyulardan su çekmeye ve hamur yoğurmaya başladılar. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* çekilen suların dökülmesini ve hamurların

---

563[99] Buhârî (7/716) *el-Meğazî*, Müslim (15/184) Fedailu’s-Sahabe, Ahmed (1/185) Tirmizî (3/175) *el-Menakib*, muhtasar olarak.
564[100] Bu hadisin tahrici ileride gelecektir.
565[101] Buhârî (3/402-403) ez-Zekât Babu Harsu’t-Temr, Müslim (lafız ona aittir). (15/41-43) el-Fedâil, Babu Mu’cizâtü’n-Nebiyy -Sallallahu aleyhi vesellem-.
566[102] Buharî (6/535) *el-Enbiya*, Müslim (18/110-111) *ez-Zühd*.

develere alaf olarak verilmesi ve onlara develerini suladıkları kuyudan su çekmelerini emretti."567[103]

İbn Abbas'dan, O şöyle dedi: "Ömer b. Hattab'a

"Bize 'Usre ordusunun durumunu anlat", denildi. Ömer anlatmaya başladı:

"Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ile beraber Tebuk'a çok şiddetli sıcakların hüküm sürdüğü bir günde çıktık. Bir konaklama yerinde susuzluktan bitap düşmüş olarak konakladık. Şiddetli bir susuzluk çekiyorduk. Hatta öyle ki bazılarımız develerini kesiyor ve onda biriken suyu içiyorlardı. Ebû Bekr-i Sıddık, Rasûlullah'a vararak:

"Ya Rasulallah, Allah senin duana hayır verir, dua et" dedi. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*:

"Bunu yapmamı istiyor musun ey Ebû Bekir?" dedi. Ebû Bekir:

"Evet", deyince, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ellerini kaldırdı. Gökte bir bulut belirip, yağmur yağmaya başlamadan da ellerini indirmedi. Öyle yağmur yağdı ki herkes yanlarındaki su kaplarını doldurdular. Sonra tekrar yola koyulunca gördük ki yağmur, sadece bizim kamp bölgemize yağmış orayı aşmamış."568[104]

Muâz b. Cebel'den: O şöyle dedi: Tebuk ğazvesi yılı Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ile beraber çıktık. Namazları birleştiriyordu. Öğle ile ikindiyi; akşam ile de yatsıyı birleştirerek kıldı. Diğer günde namazı geciktirdi ve öğleyle ikindiyi cem yaparak kıldı. Sonra girdi ve sonra çıkıp akşam ve yatsıyı cem yaparak kıldı. Sonra şöyle buyurdu:

"İnşaallah sizler yarın Tebuk pınarına ulaşacaksınız. Kuşluk vakti olmadan oraya varmayın. Sizlerden onun yanına ulaşan ben gelmeden, suyuna dokunmasın." Suyun yanına vardığımızda iki adamın bizden önce geldiklerini gördük. Pınarda çok az su vardı. Rasulullah *Sallallahu aleyhi vesellem* o iki adama suya dokunup dokunmadıklarını sordu. Onlar dokunduklarını söyleyince Rasulullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onlara ağır sözlerle kızdı ve Allah'ın dilediği kadar konuşup sonra ellerini pınara daldırdı, içinde biraz su birikti. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* içinden su alıp ellerini ve yüzünü yıkadı, akan suları tekrar pınara döktü. Derken pınarda öylesine su birikti ki herkes rahatça içti ve kandı. Bunun üzerine Allah Resulü *Sallallahu aleyhi vesellem* şöyle buyurdu:

"Ey Muâz! Yaşarsan buradaki suyun bahçeler dolduracağını görürsün."569[105]

İbn Kayyım -*Rahmetullahi aleyh*- şöyle dedi: Rasulullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Tebuk'a varınca, Eyle Meliki onun yanına gelerek, barış anlaşması yaptı ve cizye verdi. Ecerba Ezruh halkları da gelerek cizye verdiler.570[106]

Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* Tebuk'ta 20 gece kalmıştır.571[107] İbn İshâk şöyle dedi: "Sonra Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, Hâlid b. Velid'i çağırdı ve onu Dumetu'l-Cendel'de bulunan Ukeydir'e gönderdi. Ukeydir b. Abdulmelik, Kinane'den bir hristiyan idi ve oranın kralı idi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Hâlid'e şöyle dedi:

"Sen onu yabani sığır avlarken bulacaksın." Hâlid, Dumetu'l-Cendel'e doğru harekete geçti. Mehtaplı bir yaz gecesinde Ukeydir'in kalesine, gözle görülebilcek yere kadar yaklaştı. O sırada Ukeydir, kalesinin üzerinde karısı da yanında bulunuyordu. Derken, yabani bir sığır gelip kale kapısının önüne yattı. Karısı Ukeydir'e

"Sen hiç böyle bir sığır gördün mü?" diye sordu. Ukeydir:

"Vallahi, böylesini görmedim", dedi. Karısı:

"Bunu görüp de, kendi haline bırakabilecek bir kimse var mıdır?" dedi: Ukeydir:

567[103] Müslim (18/111) *ez-Zühd*. Nevevî şöyle dedi: Bu hadisten birçok faydalar mevcuttur. Bunlardan biri de Hicr'de deve kuyusu hariç diğer kuyularına kullanılması mekruhtur. Ayrıca orada yoğrulan hamurlar yenmeyip, develere yedirilir. İnsanların yemesinin yasak olduğu bazı şeylerin develere alaf olarak verilmesinin cevazı ve zalimlerin kuyularının terki, bunun yerine salihlerin kuyularından istifade edilmesinin daha hayırlı olduğunun anlaşılması.

568[104] Bezzâr ve Taberânî *Evsat*'da: Heysemî şöyle dedi: "Bezzar'ın ricâli sikattır." *Mecmau'z-Zevaid* (6/194).

569[105] Müslim (15/40-41). el-Fedâil, Babu Mu'cizatu'n-Nebiy-*Sallallahu aleyhi vesellem*-.

570[106] *Zâdü'l-Meâd*. (3/537)

571[107] Mevaridu'z-Zem'an ilâ Zevâidi İbn Hibban (145) Sahih isnadla.

“Hayır, onu hiç kimse bırakmaz” dedi. Ve kalenin üzerinden indi, atının getirilmesini emretti. Onunla beraber aralarında Hassan isimli kardeşinin de olduğu bazı akrabaları da atlarına binerek avlanmaya çıktılar. Müslüman atlılar, onları sessizce beklediler. Kaleden biraz uzaklaşınca üzerlerine saldırarak Ukeydir’i esir aldılar, direnen kardeşini de öldürdüler. Öldürülen kişinin üzerinde altın işlemeli atlas bir kaftan vardı. Hâlid b. Velid onu alarak, kendisinden önce bir kişiyle, onu Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’e gönderdi.
İbn İshak şöyle dedi: Âsım b. Amr b. Katade, Enes b. Mâlik’den bana şöyle anlattı: Ukeydir’in kaftanı Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*’e getirildiği zaman gördüm. Müslümanlar elleriyle ona dokunuyor ve yumuşaklığına şaşırıyorlardı. Bunun üzerine Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* şöyle buyurdu:
*“Buna şaşırıyor musunuz? Canım elinde olana yemin ederim ki Sa’d b. Muâz’ın cennetteki mendilleri bundan çok daha güzeldir.”*572[108]
İbn İshâk şöyle devam etti: “Sonra Hâlid Ukeydir’i alarak Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in yanına getirdi. Ukeydir cizye vermeyi kabul edince, canını kurtardı ve kavminin yanına geri döndü. Tay kabilesinde Buceyr b. Bucerre, denilen adam, Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*’in Hâlid’e *“Onu yaban sığırı avlarken bulacaksın”* diye haber verdiğini ve bu mucizenin gerçekleştiğini hatırlatarak şöyle dedi:
“Sığırları sevkeden o Allah ne yücedir. Gördüm ki Allah bulmak isteyen herkese hidayet veriyor.”
Sonra Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* orada on küsür gün daha kaldıktan sonra Medine’ye hareket etti.573[109]
Bu ğazvede herhangi bir çarpışma yaşanmadı. Müslümanlar Tebuk’da uzun süre beklemelerine rağmen Rumlar ve Hristiyan arap kabileleri onlarla karşılaşmaktan kaçındılar. Yöre kabileleri cizye vererek müslümanların himayesine girmeyi kabul ettiler. Dönüş yolunda, yukarıda da değindiğimiz gibi Rasulullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Semud kavminin diyarı Hicr’den geçti.
Dönüş yolunda Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’e Mescid-i Dırar’ın kuruluş amacını bildiren semavi haber geldi. Bu mescidi kuranlar, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’den gelip orada namaz kılmasını talep etmiş, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’de *“olur”* demişti: Tevbe suresinin şu ayetleri nazil olarak durumu açıklığa kavuşturdu:
“(Seferden geri kalanlar arasında) Zarar vermek nankörlük etmek, müminlerin arasını açmak ve önceden Allah ve Resulüyle savaşmış olan (adamın gelmesini) gözetlemek için bir mescid yapanlar da var. ‘İyilikten başka bir niyetimiz yoktu’ diye de yemin edecekler. Oysa Allah onların yalan söylediklerine şahittir.
Orada asla namaza durma, tâ ilk günden takva üzere kurulan mescid, elbette içinde namaza durmana daha uygundur. Onda temizlenmeyi seven adamlar vardır. Allah da temizlenenleri sever...” (Tevbe: 9/107-110)
İbn Kayyım -*Rahimehullah*- şöye dedi: “Rasûlullah Zü Evan’da iken, gökten ona Mescid-i Dırar’ın haberi geldi. Malik b. Duhşen ve Muîn b. Adiy’e emretti, orayı yakıp, yıktılar. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Medine’ye yaklaştığı zaman kadın, erkek, çocuk tüm Medineliler onu neşideler söyleyerek karşıladılar:
“Vedâ tepelerinden üzerimize ay doğdu. O elçi Allah için davet yaptıkça, bizlere şükretmek gerekir.”
Bazı râviler bu neşidenin Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*’in Mekke’den Medine’ye ilk gelişinde söylendiğini zannetmişlerdir. Bu açık bir vehimdir. Zira Vedâ Tepeleri Şam istikâmetindedir. Mekke’den Medine’ye gelen kimseler tepeleri göremezler. Sadece Şam’a

572[108] Berâe b. Azib’den: Peygamber -Sallallahu aleyhi vesellem-’e ipek bir giysi hediye edildi. Müslümanlar bu giysinin yumşaklığına şaşırdılar: Peygamber -Sallallahu aleyhi vesellem-: “Buna mı şaşırıyorsunuz? Sa’d b. Muâz’ın cennetteki mendilleri bundan daha iyidir” buyurdu. Buhârî (6/319) Bediu’l Halk.
573[109] Sîretu İbn Hişam, er-Ravdu’l-Unuf ile (5/178) Özet.

gidenler buradan geçer. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* Medine'ye gelince: *"Bu Tâbe, bu da Uhud'dur. Uhud bizi sever, biz de onu severiz"*, buyurdu."574[110]

İmâni Dersler ve Ölçüler:

1. İbn Kayyım -*Rahimehullah*- şu başlık altında özetle şunları söyledi: Bu Ğazvenin kapsadığı bazı fıkhi hükümler ve faideler hususunda bir fasıl:
- İmam gerek gördüğü durumlarda, meseleyi topluma olduğu gibi açıklayarak, onların üzerilerine düşen hazırlık ve tedbirleri almasını sağlar. Fakat bazen de maslahat gereği açıklanmaması gereken meseleleri açıklamayabilir.
-İmam, müslümanları askere çağırdığı zaman, her müslümanın bu davete icabet etmesi ve izni olmadan geri kalmaması gerekir.
-Can ile Cihad farz olduğu gibi, mal ile cihad da farzdır. İmam Ahmed'den gelen iki kavilden biri de bu istikamettedir. Bu görüşün doğruluğundan hiç kuşku yoktur.
- Cihada iştirak etme imkânı bulamayanlar, bu imkânsızlıklarını gidermek için her yola başvurduktan sonra mazur olurlar.
Yüce Allah bu ğazveye iştirak etme imkanı bulamayan yoksullardan sorumluluğu, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e gelip kendilerine binek temin etmesini istedikten ve Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in de *"Sizi bindirecek bir binek bulamıyorum"* demesinden sonra mazur görmüştür.
- İmam sefere çıktığı zaman yerine halktan birini vekil tayin eder.
- Ağaç dallarındaki hurmanın ne kadar geleceğini tahminlemenin cevazı ve bu tahmini yapanın sözüne göre amel.
-Helâk olunan kavimlerden birisinin yurduna giren kimse, onların evlerine girmez, orada kalmaz ve orayı ağlayarak hızla terkeder.
- Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Tebuk'da kaldığı 20 gün boyunca namazını kasrederek (kısaltarak) kıldı ve ümmetine bundan daha fazla kalındığı takdirde namazın kasredilmeyeceği hususunda herhangi bir şey söylemedi.
- Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* kendisine küfür sözleri ulaşmasına rağmen münafıkları öldürtmemiştir. Bu, zındık, tevbe izhar ettiği zaman öldürülmez diyenler için bir delildir. Zira onlar ve küfür sözü söylemediklerine yemin ettiler. Bu inkâr değilse, tevbe ve pişmanlıktır.
- İmam, küffar üzerine askeri bir birlik gönderdiği zaman, elde edilen ganimet, esir veya feth edilen kale, beşte biri ayrıldıktan sonra, o birlik arasında paylaştırılır. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* Ukeydir'den anlaşma karşılığı alınan malları Dumetu'l-Cendel'e gönderdiği Hâlid b. Velid komutasındaki 420 kişilik süvari birliği arasında paylaştırdı. Hâlid'in birliği 1000 deve ve 800 at ganimet aldılar. Bu ganimetin beşte biri çıkarıldıktan sonra, geriye kalan beşte dört sadece Hâlid'in süvari birliği arasında paylaştırıldı. Fakat şayet savaş anında ordudan bir birlik ayrılıp, ganimet elde ederse, elde edilen bu ganimet sadece o askeri birlik arasında değil, tüm orduya paylaştırılır. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in uygulamaları bu doğrultuda idi.
- *"Medine'de öyle kimseler var ki her bir vadi ve yol aştığınızda, onlar da sizinle beraberdir"575[111]* hadisinde işaret edilen beraberlik; kalp ve niyet ile beraberliktir. Bu, kalb ile cihaddır ve cihadın dört mertebesinden biridir. Bunlar: Kalp, lisan, mal ve bedendir. Bir

574[110] *Zâdü'l-Meâd*, özetle (3/549-55) Hadisi Buhârî (7/731) *el-Meğazi*, Müslim (9/139) *el-Hacc*'da rivâyet etti. Bu görüşün doğruluğunu teyid eden bir diğer hadis Buhârî'nin Saib b. Yezid'den yaptığı şu rivayettir. "Tebuk gazvesinden dönen Resulullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*-'i karşılamak üzere çocuklarla beraber Vedâ tepelerine çıktığını hatırlıyorum." Buhârî (7/733) *el-Meğazî*.
575[111] Bu hadisin tahrici daha önce geçti.

hadiste *"Müşriklerle dillerinizle, kalplerinizle ve mallarınızla cihad edin"*[576[112]] buyrulmuştur.
- Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in, müslümanlara zarar ve nifâk amacıyla kurulan Dırar Mescidini yaktırması gibi, Allah'a ve Rasulune isyan odağı olan yapıların yakılması gerekir. Bu kabilden olarak içinde putlar bulunan şirk mekanlarının, fuhuşhane ve kumarhanelerin yakılması öncelikle gerekli ve meşrudur.
- Takva ve hayr esasları üzerine mebni olmayan vakıflar geçersizdir. Bu kabilden olarak kabirler üzerine bina edilen mescid ve türbeler, aynen mescid'e gömülü cesedin oradan çıkarılması gibi, kabirler üzerine inşa edilen bu tür yapılar da yıkılır.[577[113]]
2. Dr. Mustafa Sibaî özetle şöyle dedi:
Sahabelerin özveri ve infakta yarışmaları, imanın insanları nasıl etkileyip, onları birbirleriyle hayırda yarışmaya ve nefsin arzularına mukâvemet etmeye sevk ettiğine delildir. Düşmanlarına karşı zafer kazanmak isteyen her millet bu ruha muhtaçtır. İslah ve diriliş liderlerinin insanlara yapacakları en hayırlı hizmet dini onların kalaplerine güzel bir şekilde ekmektir.[578[114]]
3. Dr. Muhammed es-Seyyid el-Vekil de özetle şunları söyledi:
Bu ğazve, yarımada halkını etkileme bakımından, Mekke'nin Fethi, Arab halklarını akıllarındaki kayıp hakikate, yani Muhammed *Sallallahu aleyhi vesellem*'in gönderilmiş bir elçi olduğu hakikatine uyandırdığı gibi, Tebuk ğazvesi de, onları artık süratle bu hakikati benimseme gereğine uyandırmıştır.
Müslümanların, 10 bini süvari olmak üzere 30 bin kişilik bir ordu ile çıkmaları, daha önce Arapların bu ülkede görmedikleri birşeydi. Müslümanların ona uygunsuz şartlarda dahi böylesine büyük bir ordu toplamaları, bu orduyu yaklaşık 600 mil mesafedeki Medine ile Tebuk arasında düzenli ve disiplinli bir şekilde harekete geçirmeleri, komuta kademesinin başarısına, askeri ve savaş tecrübesinin büyüklüğüne delil olduğu gibi, askerin de eğitim, disiplin ve itaatine delâlet eder.
Rumların kendi topraklarına kadar gelen müslümanlarla çarpışmaktan kaçınmaları, kalelerine saklanmaları, hiç kimsenin karşısına çıkmaya cesaret edemediği müslümanların güçlerine en büyük delildir. İslam ordusunun karşısına çıkmaktan çekinen bu Rum ordusu, Fars devletini yenilgiye uğratan, onları yarımadanın güneyinden çıkaran ve mukaddes haç'ı onların elinden geri alıp büyük bir törenle Küdüs'e geri götüren ordunun ta kendisiydi. Bu, müslümanların kendilerine tehlike teşkil edecek tüm düşmanlarına karşı koyabileceğinin ve onları caydırabileceğini bir göstergesiydi. İşte bu hususun anlaşılması Arap yarımadası halklarının dikkatlerini İslam'a çekmiş ve bölük bölük İslam'a girmeye başlamışlardır.[579[115]]

Ka'b b. Mâlik ve İki Arkadaşının Tevbe Hikayeleri:

Ka'b b. Mâlik -*Radıyallahu anh*-'den: "Tebuk ğazvesi hariç, Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in çıktığı savaşların hiç birinden geri kalmadım. Gerçi Bedir harbinde de bulunmadım. Ancak Allah Resulü *Sallallahu aleyhi vesellem* Bedir'de bulunmayanların hiçbirini kınamadı. Zira o, savaşmak için değil Kureyş kervanının yolunu kesmek için çıkmıştı. Nihayet Allah onlarla düşmanlarını beklenmedik bir anda karşı karşıya getirivermişti.

[576[112]] Ebû Dâvud (2487) *el-Cihad*, ed-Dârimi (2/213), Ahmed (3/124-153), en-Nesâî (6/7), İbn Hibbân (8161) *Mevârid*, Hakim (2/81) *el-Cihad*, Hakim, bu rivayeti Müslim'in şartı üzerine sahihledi ve Zehebi ona muvafakat etti. "Kalplerinizle" lafzına bu kaynaklardan hiçbirinde ulaşamadım. İbn Kayyım, bu hadisi manası ile zikretmiş olabilir. Ebû Dâvud'un lafzı *"Müşriklerle mallarınız, canlarınız ve dillerinizle cihad edin"* dir.
[577[113]] *Zâdü'l-Meâd*'dan özetle (3/558-573)
[578[114]] Sîretu'n-Nebeviyye: Durus ve İber (161)
[579[115]] Teemmülat fi's-Sîreti'n-Nebeviyye (28) Daru'l Müctema.

İslam üzere antlaştığımızda Akabe gecesinde onunla beraberdim. Halk Bedir savaşını Akabe biatından çok anmakta ise de ben Akabe'de hazır bulunmayı, Bedir'de hazır bulunmaya değişmem. Tebuk'da bulunmamamın sebebi ise yoksulluğum değildir. Ben hiçbir zaman o günkü kadar güçlü ve zengin olmamıştım. Vallahi Tebuk seferinden önce hiçbir vakit yanımda iki deve birden olmamıştı.
Allah Rasulü *Sallallahu aleyhi vesellem* bir savaşa niyet ettiği zaman kapalı ifadeler kullanarak asıl hedefini belli etmezdi. Fakat bu savaşta öyle yapmadı. Allah Resulü *Sallallahu aleyhi vesellem*, sıcak bir mevsimde, uzak bir yerde, kalabalık bir ordu ile karşılaşmak için savaşa çıkacaktı.
Bu durumu müslümanlara açıkladı ve tam manasıyla savaş için hazırlanmalarını emretti. Herkes elinden geldiğince hazırlandı. Müslümanlar Allah Resulü *Sallallahu aleyhi vesellem*'in etrafında bayağı bir kalabalık ordu haline gelmişti. Askerlerin künyelerini kayıt defteri almıyordu. Hiç kimse de gizlenmek istemiyordu. Ancak Allah *azze ve celle* tarafından vahiy nazil olmadıkça Rasûlullah'a gizli kalacağını sanan kimseler saklanmışlardı. Tam meyvelerin olduğu, gölgelerin çoğaldığı bir mevsime rastlamıştı o savaş. Ben de meyvelere ve gölgelere vurgundum. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* müslümanlarla beraber yola hazırlanırken, ben de yanlarına varıyordum, fakat hiçbir hazırlık yapmadan geri dönüyordum.
İçimden "Ben de bu harbe ne zaman istersem katılabilirim" diyordum. Fakat bir türlü karar veremiyordum. Böyle kararsızlık içinde kıvranıp dururken iş, ciddiye bindi, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* yanındaki müslümanlarla beraber tam olarak hazırlandı. Ben daha hiç bir şey yapmamış, en ufak bir hazırlıkta bulunmamıştım.
O hal içinde düşünüp dururken, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* beraberindekilerle yola çıktı. Varıp onlara yetişmek istedim fakat heyhat! Keşke gidip yetişebilseydim! Ne yazık ki bu, bana mukadder ve müyesser olmadı.
Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in harbe çıkışından sonra, geride kalan münafık damgalı, ya da harpten affedilen mazur kimselerle durmanın, onları görmenin cidden beni hüzne ve kedere gark ediyordu.
Allah Resulü *Sallallahu aleyhi vesellem* Tebuk'e varıncaya kadar beni anmamış. Tebuk'de halkın arasında otururken, demiş ki:
"Hani Ka'b b. Malik ne yaptı?" Seleme oğullarından bir adam şöyle demiş:
"Ey Allah'ın Resulü! Onu galiba iki hırkası ile ve o iki çalımlı bakışı alıkoymuştur" Ona Muâz b. Cebel şöyle müdahale etmiş:
"Ne kötü konuştun! Ey Allah'ın Resulü, vallahi biz Ka'b b. Malik hakında hayırdan başka birşey bilmiyoruz". Bunun üzerine Allah Resulü *Sallallahu aleyhi vesellem* sükut buyurmuş.
Allah Resulü *Sallallahu aleyhi vesellem* böyle dururken aniden uzakta üstü başı bembeyaz olmuş bir adam görünmüş ve ona:
"Sen Ebû Hayseme ol!" buyurmuş. Evet hakikaten de o, Ebû Hayseme el-Ensarî imiş. Münafıkların dil ile sataştıkları, sefer hazırlığı sırasında bir sa' hurmayı tasadduk eden kişi olan Ebû Hayseme.
Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in Tebuk'den dönüşünü duyunca, beni bir hüzün aldı.
Onun öfkesinden kurtulmak için ne yalan uydurayım diye düşünüp durdum. Ailemden aklı erenlere danışmak istedim. Rasûlullah'ın Medine'ye gelmesi yaklaştı denilince bu batıl ve yalan düşünceler benden zâil oldu. Fakat ne yaparsam onun elinden kurtulamayacağımı, yalanlarımın bir fayda vermeyeceğini anlayınca, böyle bir düşünceden vazgeçtim. Doğrusunu söylemeye karar verdim.
Nihayet Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in geldiğini haber aldım. O *Sallallahu aleyhi vesellem* seferinden döndüğü zaman önce Mescid'e girip iki rekat namaz kılardı. Sonra oturup insanlarla konuşurdu. Nitekim bu defa da öyle yaptı, insanlarla konuşurken, harbe katılmayanlar gelip binbir yeminle ondan özür dilemeye başladılar. Bunlar seksen küsür kişi idiler. Onların özürlerini kabul etti, biatlarını aldı ve onlar için Allah'tan bağışlanma diledi.

İçyüzlerini de Allah'a havale etti. Ben gelip selam verdim, selâmımı kızmış bir halde tebessüm ederek aldı. Sonra *"Gel yanıma!"* dedi; yürüyerek varıp önünde oturdum.
Sordu:
"Neden geride kaldın? Sen (Akabe'de) biat ederek itaat etmeyi yüklenmiş değil miydin?"
Cevap verdim:
"Ey Allah'ın Resulü! Eğer ben senden başkasının önünde otursaydım, ona karşı söyleyeceğim bir özür ile muhakkak onun gazabından kurtulacağımı sanırım. Çünkü ben kendisine güzel konuşma kabiliyeti verilmiş bir kişiyim. Ben iyice anladım ki eğer sana bugün yalan söylersem, mutlaka Allah sana, bana gazap edeceği bir şey bildirecektir. Eğer huzurunda seni hakkımda gazablandıracak doğru söz söylersem herhalde ben bu hususta kusuruma karşılık Allah'ın affını umarım. Hayır ya Rasûlallah vallahi benim seferden geri kalışım hakkında arzedecek hiçbir özrüm yoktur. Harbe katılmadığım zaman durumun çok iyi idi, hatta ondan önce durumum o kadar iyi değildi. Fakat o gün imkanlarım ve halim vaktim gayet yerindeydi." Bunun üzerine Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* şöyle buyurdu:
"İşte bu, doğru söyledi. Haydi kalk, Allah hakkında hüküm verinceye kadar bekle!"
Selemeoğullarından bazıları yerlerinden fırlayıp başıma üşüştüler ve dediler ki:
"Vallahi bugüne kadar hiç suç işlediğini bilmedik ve görmedik. Diğerleri gibi bir özür beyan edemez miydin? Onlar gibi konuşmaktan aciz miydin? Allah Resulü *Sallallahu aleyhi vesellem*'in senin için istiğfarda bulunması günahının affına yeterdi."
Benimle o kadar ısrarlı konuştular ki, nerdeyse geri dönüp Resullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e yalan söyleyecektim. Sonra onlara şöyle dedim:
"Benim halime düşen başka kimse var mı?"
"Evet, iki adamın başına aynı şey geldi. Onlar da senin dediğin gibi dediler. Onlara da sana söylenildiği gibi söylenildi."
"Peki kimdir onlar?"
"Mürare b. er-Rebî ile Hilâl b. Ümeyye el-Vâkıfî" deyip bana Bedir savaşına iştirak etmiş olan iki salih kişiyi zikrettiler.[580][116] Onlar örnek insanlardı. Onların isimlerini duyunca geri dönüp özür beyan etmekten vazgeçtim. Derken Allah Rasulü *Sallallahu aleyhi vesellem*, kendisiyle savaşa katılmayanlardan sadece üçümüzle konuşmaktan insanları menetti. Herkes bizden uzaklaştı. Kimseden bir güleryüz görmedik. Yeryüzü bana dar gelmeye başladı, nereye gideceğimi, kime başvuracağımı bilemez hale geldim. Tam elli gün böyle kaldık. O iki arkadaşım evden dışarı çıkmadılar, devamlı olarak ağladılar. Ben ise onların en genç ve en güçlüsü idim, dışarıya çıkıyor, insanlarla buluşuyor, namazlara katılıyor, sokaklarda dolaşıyordum, lakin kimse benimle konuşmuyordu.
Namazdan sonra yerinde oturmakta olan Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem'*e varıp selâm veriyordum. İçimden: "Selâmımı alarak dudaklarını kıpırdatacak mı?" diyordum.
Allah Rasulü *Sallallahu aleyhi vesellem*'in yakınında namaz kılıyordum, bana bakıp bakmayacak mı diye onu gözlüyordum, namaza durduğum zaman bana bakıyordu. Yüz yüze geldiğimizde benden yüz çeviriyordu. İnsanların ve Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in

[580][116] Hafız şöyle dedi: Bu iki sahabenin Bedir'e katıldığını kesin bir dille Ebu Bekr el-Esrem iddia etmiştir. İbn Cevzi onun bu iddiasını tenkid ederek yanlışlığını beyan etmiştir. Bu iki sahabenin Bedir'e katılmadığı hususunda, sonraki alimler Hatıb Kıssasında, Peygamber -*Sallallahu aleyhi vesellem*-'in Hatıb'a casusluk yapmasına rağmen, tecrid etmediği ve cezalandırmadığı ve hata onu öldürmek isteyen Ömer'e *"Nereden biliyorsun, belki de Allah, Bedir ehline baktı ve onlara: dilediğinizi yapın, siz kesinlikle bağışlandınız, demedi mi"* buyurmasını delil olarak aldılar ve cihaddan geride kalma günahı, casusluk günahının yanında nedir ki? diye sormuşlardır
Ben derim ki Hatıb kıssası bu konuda delil teşkil etmez. Çünkü bu casusluktan daha büyük değildir diye, birtakım günahları cezasız bırakmayı gerektirir. İşte Ömer, Hatıb kıssasında muhatab o olduğu halde, içki içmesi nedeniyle Kudame b. Mazun'u kırbaçlamıştır. Resulullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*-, Hatıb'ı, özrünü kabul etmesinden ötürü, cezalandırmamıştır. O, çoluk çocuğu ve malını Kureyş'ten korumak içni, onlar adına casusluk yapmaya teşebbüs etmiştir. Oysa Ka'b ve diğer iki arkadaşının cihaddan geri kalmalarını gerektirecek herhangi bir özürleri yoktu. Allah en iyisini bilendir. *Fethu'l-Barî* (7/224-225)

bu tavrı bana çok ağır gelmiş, artık dayanamaz olmuştum. Nihayet gidip çok sevdiğim amcazadem Ebû Katade'nin bostanına girip selam verdim, vallahi selamımı almadı. Ona şöyle dedim:
"Ey Ebû Katede! Allah aşkına söyle, Allah'ı ve Rasulü *Sallallahu aleyhi vesellem*'i sevdiğimi biliyorsun değil mi?" dedim, fakat sustu cevap vermedi. Tekrar ona and verdim, gene sustu. Döndüm, yine and verdim. Bu defa şöyle dedi:
"Allah ve Resulü bilir" Bunu duyunca gözlerim dolu dolu oldu. Dönüp duvarı tırmanarak dışarı çıktım. Bir gün Medine pazarında öyle üzgün üzgün dolaşırken, Medine'ye yiyecek satmaya gelmiş Şam ahalisinden bir Nebati adam:
"Bana Ka'b b. Malik'i gösterecek kimse yok mudur?" diye seslenmiş, halk da beni göstermiş, adam gelip bana Gassan Kralından bir mektup getirip verdi.
Açıp mektubu okudum, mektup aynen şöyleydi:
"Duyduğuma göre arkadaşın sana cefa ediyormuş Allah ise seni hakaret evinde ve hakkın zayi olacak bir makamda yaratmamıştır, sığınacak yer mi yok, kalk bana gel! Ülkemde kal, rahat edersin." Bunu duyunca dert ve belam bir kat daha arttı. Hemen o mektubu fırına atıp yaktım. Aradan tam kırk gün geçmiş ve ben hakkımda vahyin geleceğini bekliyordum. Baktım ki Allah Resulü *Sallallahu aleyhi vesellem*'in gönderdiği bir adam bana geliyor. Dedi ki:
"Allah Resulü *Sallallahu aleyhi vesellem* karını uzaklaştırmanı sana emrediyor" dedim ki:
"Boşayayım mı? Ne yapayım?"
"Boşama, sadece ondan uzak dur!" dedi. O iki arkadaşıma da aynı haberi göndermiş.
Bunun üzerine hanımıma:
"Haydi babanın evine git, Allah bu hususta hükmünü verinceye kadar orada kal!" dedim. Derken Hilâl'in karısı Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'e gelip dedi ki:
"Hilâl perişan bir durumdadır, hizmetçisi de yoktur, benim ona hizmet etmemde bir sakınca görür müsün?
"Hayır, lakin sana yaklaşmasın" buyurdu.
"Vallahi onun yaklaşacak bir durumu yok, çok bitkin bir halde, Vallahi bu hadise başına geldiği günden beri ağlıyor." Ailemden biri bana dedi ki:
"Allah Resulü *Sallallahu aleyhi vesellem*'den hanımına, sana hizmet etmesi için izin vermesini isteyebilirsin. Zira Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* Hilal'in hanımına, ona hizmet etmesi için izin vermiştir." Ben de şöyle dedim: "Bu hususta Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'den izin isteyemem, izin istediğim zaman ne diyeceğimi de bilemem, sonra ben gencim, kendi işimi kendim görürüm. On gün daha aradan geçti, böylece bize konuşuma yasağı konulmasından bu yana tam elli gün tamamlanmış oldu. Ellinci günün sabahında, sabah namazını evlerimizin birinin üstünde kıldım.
Allah'ın da hakkımızda zikrettiği gibi yeryüzü bize dar gelmiş bir hal üzere otururken, avazının çıktığı kadar yüksek sesle bağıran Sela' dağı üzerine birinin çıkmış şöyle dediğini duydum. "Ey Ka'b b. Mâlik, Müjde!"
Hemen şükür secdesine kapandım. Bu sıkıntıdan artık kurtulduğumu anlamıştım Allah Resulü *Sallallahu aleyhi vesellem* sabah namazını kıldırdığında Allah'ın bizi affettiğini halka ilan etmiştir. Herkes bize müjde vermek için koşuşmuş. İki arkadaşıma da müjdeciler gitmiş. Bana Eslem'li birisi atını dörtnala koşturup gelerek ve dağın tepesinden, attan daha hızlı giden bir sesle
"Müjde ey Ka'b b. Malik!" diye bağıran bir adam gelmiş. Bana bu müjdeyi veren kişi gelince, sevinçten elbiselerimi çıkarıp müjde olarak ona verdim. Vallahi o gün bundan başka elbisem yoktu. Kendime başka bir yerden ödünç elbise alıp giydim. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'i ziyaret etmek amacıyla yola koyuldum. Yolda insanlar beni fevc fevc karşıladılar. Hepsi beni kutladı.
"Ne mutlu sana, Allah senin tevbeni kabul edip bağışladı" dediler. Nihayet Mescid'e girdik. Baktım Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in etrafını halk çevrimiş. Hemen Talha b.

Ubeydullah yerinden fırladı, gelip benimle müsafaha edip, beni tebrik etti. Vallahi muhacirlerden, ondan başka hiç kimse benim için ayağa kalkmadı.
Allah Resulü *Sallallahu aleyhi vesellem*'e selam verdiğimde yüzü sevinçten parlıyordu. Şöyle buyurdu: *"Annen seni doğurduğu günden bugüne kadar karşılaşmadığın bir haberi sana müjdeliyorum."* dedim ki:
"Bu Allah'tan mı, yoksa senden mi ey Allah'ın Rasulü?"
"Allah'tan" dedi.
Allah Resulü *Sallallahu aleyhi vesellem* bir şeye sevnidiği zaman, mübarek yüzü ay parçası gibi parıldardı. Biz sevincini bundan anlardık. Önünde oturunca, dedim ki:
Ya Rasûlallah! Tevbenin kabulü gereği olarak malımın hepsini Allah ve Rasulü için sadakadır"
"Bir kısmını yanında alıkoy. Bu senin için daha iyi olur" buyurdu. Dedim ki:
"Öyleyse Hayber'de elde ettiğim malımı tutayım." Sonra şöyle dedim:
"Ey Allah'ın Rasulü! Allah beni doğru söylediğim için kurtardı. Öyleyse sağ olduğum sürece doğruluktan ayrılmayacağıma Allah'a söz veriyorum. Doğru sözlerinden dolayı Allah'ın hiç kimseyi benim kadar ödüllendirdiğini bilmiyorum. Vallahi, Allah Resulü *Sallallahu aleyhi vesellem*'e söylediğim günden bu yana hiçbir yalana tevessül etmedim. Çok ama çok mutluyum. Bugünden sonra da Allah'ın beni ölünceye dek yalandan korumasını dilerim."
Bunun üzerine Allah şu ayeti inzal buyurdu:
"And olsun ki Allah, sıkıntılı bir zamanda bir kısmının kalpleri kaymak üzereyken, Peygamber'e uyan muhacirlerle Ensar'ın ve Peygamber'in tevbelerini kabul etti. Tevbelerini, onlara karşı şefkatli ve merhametli olduğu için kabul etmiştir.
Bütün genişliğine rağmen yer onlara dar gelerek, nefesleri kendilerini sıkıştırıp, Allah'tan başka sığınacak kimsenin olmadığını anlayan, geri kalmış üç kişinin de tevbesini kabul etti. Allah, tevbe ettikleri için onların tevbesini kabul etmiştir Çünkü O tevbeleri kabul eden ve merhametli olandır.
Ey insanlar, Allah'tan sakının ve doğrularla beraber olun!" (Tevbe, 9/117-119)
Allah'ın beni İslam'a hidayet ettiği günden beri bu kadar büyük bir nimete ve mutluluğa nail olmamıştım. Hele Allah Resulü *Sallallahu aleyhi vesellem*'e doğru davranmamın semeresini elde etmem yok mu, bana bambaşka mutluluk vermiştir. Çünkü ben de ötekiler gibi yalan söyleseydim onların akibetine uğrayacaktım, onlar gibi helak olup gidecektim. Zira Allah onlar hakkında şöyle buyurmuştur:
"Döndüğünüzde kendilerine çıkışmamanız için Allah'a yemin edeceklerdir. Siz onlardan yüz çevirin; çünkü pistirler. Yaptıklarının karşılığı olarak varacakları yer cehennemdir. Kendilerinden hoşnut olasınız diye size and verirler. Siz onlardan hoşnut olasınız bile Allah, yolundan çıkmış kimselerden razı olmaz." (Tevbe, 9/95-96)
İşte biz üç kişi yemin ettiklerinde Allah Rasulünün yeminlerini kabul ettiği kişilerden değildik. Allah Rasulü *Sallallahu aleyhi vesellem* de onların biatlerini kabul edip onlar için istiğfar etti. Fakat bizim işimizi Allah'a havale etti. Allah'ın hükmüne bıraktı. Allah da *"geri kalmış üç kişi"* kavlinde belirttiği gibi bizi affetti. Bizi yalan yere yemin edenlerden ayırdı, bizim harpten geri kalmamızdan söz etmedi. Buna karşılık peygamberimizin bizi o yemin edenlerden, özürlerini kabul ettiği kimselerden ayırıp geri ertelemesi ve Allah'ın hükmünü hakkımızda beklemesinden söz etti."[581][117]

İmâni Dersler ve Ölçüler:

1- Nevevi *-Rahimehullah-* şöyle dedi:
Biliniz ki Ka'b'ın bu hadisinden çıkartılabilecek birçok ibretli sonuç vardır:

[581][117] Buhârî (7/717-719) el-Meğazî, Müslim (17/87-98) ez-Zikr ve'd-Dua ve't-Tevbe ve'l-İstiğfar.

1- Bu ümmet için ganimetin mübah olması, zira hadiste: Kureyş Kervanını ele geçirmek için çıktılar, denilmektedir
2- Bedir ve Akabe'ye katılanların fazileti.
3- Hakim'in karşısında dava dışında yemin talep edilmeden yemin etmenin cevazı.
4- Ordu komutanının casuslara ulaşmaması için sefer düzenleyeceği yeri belli etmemesi gerekir. Ancak bu yer çok uzak ise, ona göre hazırlıkların yapılmasını sağlamak için, uzaklığını bildirmelidir.
5- Kaçırılan bir iyiliğe üzülmek ve onu yapmış olmayı temenni etmek. Zira Ka'b: "Keşke yapmış olsaydım" demiştir.
6- Müslüman'ın gıybetinin edilmesine karşı çıkmak. Muâz: "Ne kötü dedin" demiştir.
7- Zor ve meşakkatli de olsa doğruluğun fazileti ve doğruluktan ayrılmamak. Doğruluğun sonu hayırlıdır. Sahih rivâyette geçtiği gibi Doğruluk iyiliğe, iyilik te cennete ulaştırır.
8- Seferden dönen kişinin her şeyden önce mahallesinin mescidinde iki rekat namaz kılmasının müstehab olması.
9- Seferden dönen kişinin, insanlar arasında meşhur birisi ise, insanların kendisini rahatça görüp hoşgeldin diyebilecekleri bir yerde oturup onlarla görüşmesinin müstehab olması.
10- Zahir ile hüküm verilir, gizlilikleri ise Allah'a havale edilir. Bir zarara yol açmadığı takdirde münafıkların özürleri kabul edilir.
11- Bid'at ve açıktan günah işleyenleri, tahkir ve cezalandırmak amacıyla, onlardan selam ve ilgiyi kesmenin gereği.
12- Günah işleyen kimsenin günahına ağlamasının müstehab olması.
13- Başkasına bakmak ve bakışlarını gezdirmek namazı bozmaz.
14- Selâm, kelam olarak da isimlendirilir. Bir insanla konuşmayacağına yemin eden kimse onunla selamlaşırsa, yeminini bozmuş olur.
15- Allah'a ve Resulüne itaati, akraba ve arkadaş sevgisine tercih etmek. Ebû Katade, Ka'b kendisine selam verdiği halde onunla konuşmayı reddetmiştir.
16- Bir insanla konuşmamaya yeminli olan kimse, onunla konuşma kastı olmadan bir söz söyler ve o sözü konuşmadığı insan duyarsa, yeminini bozmuş sayılmaz. Aynen Ebû Katade'nin "Allah bilir" sözünde olduğu gibi.
17- Maslahat gereği üzerine Allah'ın isminin yazılı olduğu kağıdı yırtmanın cevazı. Osman ve diğer sahabelerin, üzerinde icmaa olan mushaf dışındaki mushafları ve Ka'b'ın, içinde Allah'ın ismi geçen mektubu yakmaları gereği. Onlar bunu maslahat gereği olarak yapmışlardır.
18- Açıklanmasından zarar ve ziyan korkusu olan şeylerin gizlenmesi.
19- Kab'ca hanımına "Ailenin evine git" sözü talakı gerektirmez. Niyet olmadıkca bu tür sözlerle talak olmaz.
20- Kadının kendi isteğiyle kocasına hizmet etmesinin cevazı. Bu, icma ile her ikisi için de caizdir. Fakat, adamın karısını hizmete zorlama hakkı yoktur.
21- Kadınlarla cinsel ilişkiyi, başka lafızlarla kinaye etmenin müstehab oluşu,
22- Yasaklanan şeyi irtikab etmekten sakınma hususunda vera ve ihtiyat üzere olmanın gereği. Zira Ka'b, karısını kendisine hizmet için yanında alıkoyma iznini, genç olduğu ve ona yaklaşmaktan- ki karısına yaklaşmaktan men edilmişti- emin olamayacağı için, talep etmemiştir.
23- Bir nimetin yenilenmesi veya bir beladan kurtulunması durumlarında şükür secdesinin müstehab olması. Şafi ve bazı fukahanın mezhebleri bu istikametledir. Ebû Hanife ve bazı fakihler ise bunun meşru olmadığını ileri sürmüşlerdir.
24- Hayr ile müjdelenmenin müstehaplığı
25- Allah'ın hayır ile rızıklandırdığı veya kendisini bir şerden kurtardığı kimseyi kutlamanın müstehaplığı
26- Müjdeleyici ödüllendirmenin hoş bir davranış olduğu.

27- Yemini niyet ile tahsis caizdir. Örneğin, malı olmadığına dair yemin eden kişi, bununla malın bir çeşidini kast ediyorsa, kast ettiği o çeşidin dışında bulunan malından dolayı günaha girmez. Yemeyeceğine dair yemin eden ve bununla ekmeği niyet eden kişi, ekmek dışında et, hurma ve sair yiyecekleri yediği takdirde günahkar olmaz. Ancak ekmek yediği takdirde günahkar olur. Aynı şekilde filan kimseyle konuşmayacağını yemin eden kimse bununla sadece belli konuları niyet ediyorsa, o konular dışında kalan konuşmalar günah değildir. Tüm bunlar bizim arkadaşlarımızın üzerinde ittifak ettikleri hususlardır ve delili bu hadistir: Önce "iki elbiseden başka malım yok, demesi, sonra da Hayber dışında kalan tüm mallarımı infak ediyorum" demesi buna delildir.
28- Ariyet almak caizdir.
29- Giymek için ödünç elbise almanın cevazı.
30- İnsanların sevinçli günlerde ve istişare amacıyla büyüklerinin ve yöneticilerinin yanında toplanmasının güzelliği.
31- Meclise gelen faziletli kişilerin ayağına kalkmanın müstehab olması. Bunun caiz olmadığını sananların aksine, bu konuda varid olan hadisleri müstakil bir cüzde derledim,.
32- Görüşme ve karşılaşma halinde musafahanın sünnet olması, bu kesin bir sünnettir.
33- İmamın ve toplum önderlerinin halkın ve kendilerine tabi olanların sevinçlerini paylaşmalarının güzelliği
34- Bir nimete kavuşan veya bir belâdan kurtulan kimsenin, Allah'a şükür ifadesi olarak malından sadaka vermesi ve şükür secdesinde bulunması müstehabdır. Her iki husus da bu hadiste mevcuttur.
35- Meşakkate ve geçim darlığına sabredememekten çekinen kimselerin mallarının tamamını tasadduk etmeleri doğru değildir, bu onlar için mekruhtur.
36- Malının tamamını tasadduk etmeye hazırlanan bir kimseyi gören kişi, onun darlığına sabredemeyeceğinden korkması halinde, onu bu konuda uyarmalı ve malının ancak bir kısmını tasadduk etmesini tavsiye etmelidir.
37- Bir sebeble tevbe eden kişinin, o sebebi koruması gerekir. Bu, Allah'an yasaklarına uymada en güzel yoldur. Ka'b da ömrü boyunca kendisini kurtaran "doğruluğu" korumuştur. En iyisini Allah bilir.[582[118]]
2- "Üç kişi"nin hikayesinin kapsadığı hüküm ve faidelerle ilgili olarak İbn Kayyım -*Rahimehullah*- özetle şöyle dedi:
- İnsanın sahip olduğu hayırlardan ötürü, gurur ve kibre kaçmadan, kendisini övmesinin cevazı,
- Kişi sevap fırsatı bulduğu zaman, hiç vakit kaybetmeden o fırsatı değerledirmeye koşmalıdır. Özellikle de onu yakalamada başka başka fırsatlar bulmaktan korkuyorsa! Zira, azimet ve gayret duygusu kişide çabuk kaybolur, süreklilik göstermez. Allahu Teala, kendisine hayır kapısı açıldığı halde, onu değerlendirmeyen kimseyi, kalbi ile iradesi arasına girerek, onu cezalandırır. Allah ve Rasulü çağırdığı zaman, bu çağrıya icabet etmeyen kimsenin, kendisi ile kalbi ve iradesi arasına girilir de o kimsenin artık bu çağrıya icabet etme imkanı kalmaz Allahu Teala şöyle buyurdu:
"Ey inananlar! Hayat verecek şeylere sizi çağırdığı zaman, Allah ve Rasulüne uyun. Ve bilin ki, Allah kişi ile onun kalbi arasına girer ve mutlaka O'nun huzurunda toplanacaksınız." (Enfal, 8/24)
Bu husus, bir başka ayette şöyle açıklandı:
"Onların kalblerini ve gözlerini ters çeviririz de, ilkin O'na inanmadıkları gibi (mucize geldikten sonra da) inanmazlar" (Enam, 6/110)
- İmamın ve yöneticilerin, kendilerine yakın olan kimseleri gerektiğinde azarlaması ve kızması. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*, diğerlerini değil de, sadece kendisine yakın

[582[118]] Nevevi'nin Sahihi Müslim Şerhi (17/100-102)

olan o üç kişiyi azarlamıştır. İnsanlar, sevgilinin sevgiyi azarlamasını öven birçok sözler sarfetmişlerdir.
- Yüce Allah'ın Ka'b ve arkadaşlarını, yalan söyleyerek, bugünlerini kurtarıp, ahiretlerini yıkmaktan koruyarak, onları doğruluğa muvaffak kılması. Doğrular, başlangıçta türlü sıkıntılarla karşılaşsalar da sonuçta gülen taraf oldular. Dünya ve ahiret bu esas üzerine kuruludur. Başlangıçta zor olan şeylerin sonu tatlı, başlangıcı tatlı olan şeylerin de sonu acı olur.
- Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in savaşa katılmayanlardan sadece o üç kişiye boykot ilanı, onların doğruluklarına delildir. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* böylece kişiyi bu günahları nedeniyle te'dib etmiştir. Diğerlerine gelince, onların günahları böyle bir boykot ile tedib edilecek cinsten değil de, onların hastalıkları nifak idi ve bu ilacın onların hastalıklarına bir yararı olamazdı. Yüce Allah da, günah işleyen kullarını, şeriatı ile belirlediği cezalar ile te'dib eder. Sevdiği mü'min kullarını te'dib eder ve onları rızasını tahsile sevkeder. Fakat gözünden düşen kimseler ile de günahlar arasından çekilir. Günah işledikçe ona daha çok verir. Gafil kimse bunu kendi hayrına sanıyorsa da, bu onun için benzersiz şiddette bir azabın ta kendisidir.
- Rasulullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in o üç kişiye ambargo koymasından 40 gün sonra, karılarından ayrılmalarını emretmesi iki bakımdan, onlar için müjdeli haberin başlangıcıdır:
1) Onlarla ne bizzat kendisi ne de elçileri vasıtasıyla konuşmadığı halde, bu emir ile vasıtalı olarak onlarla konuşmuş olması.
2) Onları bir müddet hanımlarından dolayısıyla zevk ve eğlenceden bir süre uzaklaştırarak, ibadet ve tevbelerini daha çok artırmalarını sağlamak. Bu da tünelin ucuna yaklaşılmakta olduğunun bir işaretidir.
Bu kıssadan alınacak fıkıh: İhram, itikaf, oruç gibi ibadet zamanlarında kadınlardan kaçınmak gerekir. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* daha cezalarının başlangıcında, onlara olan merhametinden dolayı, hemen kadınlarından ayırmamıştır.
-Yine bundan kulların günlerinin en hayırlısının tevbe ettiği ve Allah'ın onun tevbesini kabul ettiği gün olduğunu anlıyoruz. Zira Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* Ka'b'a şöyle demiştir:
"Annen seni doğurduğu günden bugüne kadar karşılaşmadığın bir haberi sana müdeleyeyim mi?"[583[119]]
3- Hafız -*Rahimehullah*- da şöyle dedi:
Bu kıssadan günahın ne kadar önemli ve tehlikeli olduğunu anlıyoruz İbn Ebî Hatim'in rivâyetinde Hasan el-Basri bu hususa şöyle dikkat çekti: Subhanallah! O üç kişi ne haram bir mal yediler, ne kıyılmaması gereken bir cana kıydılar, ne de yeryüzünde bir bozgunculuk çıkardılar. Buna rağmen, yeryüzü tüm genişliğine rağmen onlara dar gelmeye başladı. Ya bunca büyük fuhuşlar ve günahların hali nicedir?!"
- Hadisten, dini güçlü olanların, zayıf olanlardan daha şiddetli bir azarlamaya maruz kaldıklarını görüyoruz.
- Yine hadisten, günah işleyenden selamı kesmenin, üç günden daha fazla küs durmanın caiz olduğunu anlıyoruz. Üç günden fazla küs durmama emri ise, küskünlüğün şer'i bir gerekçeye dayanmaması hallerinde geçerlidir.[584[120]]
4- Dr. Mustafa es-Sıbaî'de özetle şöyle dedi:
Sadık müminler olmalarına rağmen, rahatı yorgunluğa, gölgeyi sıcağa, ikâmeti sefere tercih ederek cihaddan geri kalan üç müslümanın hikayesinde önemli içtimaî dersler vardır: Bu üç kişi, aradan fazla geçmeden, geride kalmakla büyük hata işlediklerinin farkına varmışlardır. Bu nedenle duydukları üzüntü, pişmanlık ve tevbeleri zirveye ulaşınca, Allah onların günahlarını bağışladı. Bağışlanma müjdesini aldıkları zaman, hayatlarının en büyük sevincini yaşadılar. Sevinçlerinden, Allah'a bir şükran ifadesi olarak tüm elbise ve mallarını infak

---

583[119] *Zâdü'l-Meâd*'den özetle (3/573-592).
584[120] *Fethu'l-Barî*'den özetle (7/729-790)

etmek isteyenler oldu. Bu gibi dersler, imanında sadık olan kimseleri, üzerlerine düşen görevlerini ihmal etmekten veya insanlar ibadet ederken, rahatı tercih etmekten onu men eder. İşte bu, seni cemaatten bir fert, bütünden bir parça ve onları rahatsız eden şeyden senin de rahatsız olma bilincini aşılayan bir imani şuurdur. Toplum için faydalı olan sizin için de faydalıdır. Toplum türlü elemler ile dert çekerken, sizin mutlu olmanızın bir anlamı yoktur. İnsanlar bitkin haldelerken, sizin rahatlıktan tat almanız mümkün değildir. Görevi ihmal, imanda bir noksanlık, dinde zayıflık ve mutlaka tevbe ve inabeti gerektiren büyük bir günahtır.[585][121]

---

[585][121] es-Sîretü'n-Nebeviyye, (162-163)

18- HEYETLER YILI

- Abdu'l-Kays Heyetinin Gelişi.
- Müseylemetü'l-Kezzâb'ın da içinde olduğu Hanife oğulları Heyetinin Gelişi.
- Eş'ariyyun ve Yemen Heyetinin Gelişi.
- Beni Sa'd b. Bekre Heyetinin Gelişi.
- Mezine Heyetinin Gelişi.
- Necran Heyetinin Gelişi.

HEYETLER YILI

Arap yarımadasının kuzeyinde bulunan Rumların İslam ordusuyla karşılaşmaktan çekinip, yenilgiyi peşinen kabullenmesi ve Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in sayısının otuzbin olduğu söylenen bu büyük ordu ile Arap kabileleri arasında güç gösterisinde bulunup, Arapların böylesine güçlü, savaş yeteneği yüksek, sayıca az bir birliği dahi, kendisinden kat kat daha fazla olan orduları yenen bu muhteşem ordunun karşısında tutunamayacaklarını anlamalarından sonra hicri 9 yılında Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in şehrine ardarda heyetler gelmeye başladı. Gelen heyetlerin çokluğundan bu yıl, heyetler yılı olarak anılır.
Prof. Dr. Ekrem el-Umerî şöyle dedi:
Kaynaklar çoğunlukla senet zikretmeksizin bu heyetlerle ilgili haberlerle doludur. Bu konuda tafsilatlı olarak ilk konuşan İbn İshâk'tır. O, bilgi kaynaklarını ve zikrettiği rivayetlerin senetlerini nadiren zikreder. İşte bu nadir rivayetler Zühri, Abdullah b. Ebî Bekr ve Hasan el-Basrî'nin mürsel rivâyetleridir.
Fakat sadece Dımam b. Sa'lebe'nin geliş haberi istisnadır, onu İbn Abbâs'a isnat etmiştir. Bu isnatta da Muhammed b. El-Velid b. Nüveyfa vardır ki tabi olmamıştır. Bu rivâyet de ondan ötürü zayıftır. İbn İshâk'ın haberini zikrettiği heyetler şunlardır. Temim Heyeti, Benî Amir heyeti, Benî Sa'd b. Bekr Heyeti, Abdu'l Kays heyeti, Benî Hanife heyeti, Tay heyeti, Benî Zebid heyeti, Kinde heyeti, Himyer Kralları heyetî, Benî el-Haris b. Ka'b heyeti, Hemdan heyeti, Adiy b. Hatim heyeti, Ferve b. Mesik el-Muradî heyeti, Sard b. Abdullah el-Ezd-î heyeti, Ferve b. Amr el-Cüzamî heyeti.586[122]
Heyetler yılı olarak anılan hicri 9. yılı, İslam'ın büyük bir hızla yayılıp, güçlendiği bir yıldır. Şimdi bu heyetlerden geldikleri sabit olan heyetleri hakkında bilgi verelim:

1- Abdu'l Kays Heyeti:

Ebû Cemre'den, şöyle dedi: İbn Abbas ile beraberdim, beni kendi sedirine oturttu. Bana "Yanımda kal da sana malımdan bir pay vereyim" dedi. İki ay yanında kaldım ve sonra şöyle dedi:
"Abdu'l Kays heyeti Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'e geldikleri zaman,
"Kavim veya heyet kimdir?" dedi.
"Rebia", dediler.
"Utanma ve pişmanlık olmaksızın kavme veya heyete merhaba" buyurdu. Heyet:
"Ya Resulallah, biz senin yanına ancak Haram ayda gelebiliyoruz. Seninle bizim aramızda Mudar kafirlerinden şu mahalle var. Bize öyle şeyler emret ki geri dönüp kavmimize haber verelim ve o amelleri işleyerek cennete girelim." Ve ayrıca Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'den içecekler hakkında da soru sordular.
Onlara tek olan Allah'a iman etmelerini emretti ve sordu:
"Tek olan Allah'a iman ne demektir, biliyor musnuz?" Onlar:
"Allah ve Resulü daha iyi bilir", dediler.
"Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın elçisi olduğuna tanıklık etmek, namazı kılmak, zekatı vermek, ramazan orucu tutmak ve ganimetten beşte birini vermeniz" buyurdu.
Ve onları şu dört şeyden men etti: "Hanzal (Ebu Cehil) bitkisi kabı, hurma çekirdeğinden oyularak yapılan kap, kabak kabı siyah çam sakızı. (veya zift ile kaplanan kap). *"Bunları ezberleyin ve geri döndüğünüz de kavminize haber verin"*, buyurdu.587[123]

586[122] el-Müctemau'l-Medeni (249-250)
587[123] Buhârî (1/157) *İman*, Müslim (1/181-183) *el-İman billahi Teala ve Resûlîhi* Hızlı alkol yapışı özelliği kazanması nedeniyle bu kablarla şıra yapmak yasak idi. Sonra bu hüküm nesh edildi ve sarhoşluk veren her maddenin ve çoğu sarhoşluk veren her şeyin azının da haram olduğu genel kaidesi baki kaldı.

İbn Kayyım -*Rahimehullah*- özetle şöyle dedi: "Bu kıssadan Allah'a imanın, söz ve amel olarak tüm bu hasletlerin toplamı olduğunu görürüz. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in ashabı, tabiin ve onlara tabi olanlar bu özelliğe sahip idiler.
Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in bu hasletlerin içinde haccı saymamış olması, o zaman yani heyetin geldiği hicri, 9. yılda farz kılınmış olmadığının delaletlerinden biridir. Hac, hicri on yılında farz kılınmıştır.
Bazılarının hilafına Ramazan ayına sadece "Ramazan" demek mekruh değildir.
Bu kaplarda üzüm şırası yapmanın haram kılınışı baki midir, mensuh mudur? Bu konuda iki rivâyet vardır ve Ahmed'den her iki görüş de rivâyet edilmiştir. Çoğunluk bunun, Müslim'in rivâyet ettiği şu hadisle nesh edildiği görüşündedir.
"Sizi bazı kablarda şıra yapmaktan men ettim. Hoşunuza gittiği gibi şıra yapın fakat sarhoşluk vereci şeylerden içmeyin" yasak hadislerin muhkemliğini ve bu hadisin mensuh olmadığını söyleyenler şöyle dediler: Bu konudaki hadisler sayı ve geliş yolu itibariyle tevatüre ulaşan hadislerdir. Mübah bırakan hadis ise, bir tektir, onlara mukavemet edecek düzeyde değildir.588[124]

2- Aralarında Müseylemetü'l Kezzâb'ın da bulunduğu Benî Hanîfe Heyeti:

İbn Abbas -*Radıyallahu anhuma*-'dan; şöyle dedi: "Müseylemetü'l Kezzâb, Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* zamanında geldi ve şöyle demeye başladı:
"Muhammed kendisinden sonra yerine beni geçirirse ona tabi olurum." Kavminden birçok kimseyle beraber Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in yanına geldi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* yanında Sabit b. Kays olduğu halde elinde bir çubuk parçası vardı. Heyet içindeki Müseylemetü'l Kezzâb'ın karşısına geçti ve şöyle buyurdu:
"Eğer benden şu çöpü dahi isteyecek olsan, onu sana vermem. Allah'ın senin hakkındaki emrini aşamazsın. Gerisin geriye dönersen. Allah mutlaka seni perişan edecektir. Ben senin halini gördüm. İşte bu Sabittir, benden taraf sana cevap verecektir. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* bu sözlerini söyledikten sonra onların yanından ayrıldı.589[125]
İbn Abbas şöyle dedi: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in *"Ben senin halini gördüm"* sözünün anlamını sordum Ebû Hureyre, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in şöyle dediğini rivâyet etti:
"Uykuda iken elimde iki altın bilezik gördüm bu bilezikleri düşünürken, uykuda bana bunları üflemem vahyedildi. Üfürdüğüm anda ikisi de uçtu. Bu rüyayı benden sonra çıkacak iki yalancıya tevil etim. Bunlardan birisi el-Ansi, diğeri de Müseyleme'dir."590[126]
Hafız şöyle dedi: Bu kıssadan, kendisiyle görüşmek için gelen kâfir heyetlerle, müslümanların maslahatına uygun ise imamın bizzat kendisi görüşür. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* *"İşte bu Sabit'tir, benden taraf sana cevap verecek"* buyurmasının nedeni, O Ensar'ın hatibi olduğu içindir. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in, en güzel ve özlü kelimelerle meramını anlatabilme özelliği vardı. Müseyleme'ye demek istediklerini söyledikten sonra, eğer hitabet yarışmasına girmek istiyorsa bunu Sabit ile yapmasını işaret etmiştir. Demek ki imam inatçı kafirlere karşı, belagat ehli kimselerden yardım talep edebilir.591[127]
İbn Kayyım -*Rahimehullah*- bu kıssanın fıkhı ile ilgili özetle şöyle dedi:
Bu hadis, Ebû Bekr'in en büyük faziletlerinden biridir. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* o iki bileziği, onun ruhu ile üfleyip uçurdu. Müseyleme'ye üfleyip onu uçuran ruh Sıddık'ın ruhu idi. Buradan hareketle erkeklerin rüyalarında zinet takınmalarının hayra alamet olmadığı anlaşılır. Şihabu'l Abir olarak tanınan Ebu'l Abbas Ahmed b. Abdurrahman b. Abdülmün'im

588[124] *Zadu'l-Meâd*. (3/607-608).
589[125] Buhârî (7/690) *el-Meğazî*.
590[126] Buhârî (690, 691) *el-Meğazî*.
591[127] Fethu'l-Bârî'den kısaltılarak (7/691, 692).

b. Nimet b. Sürûr el-Makdisi bana şöyle haber verdi: Adam'ın biri bana rüyasında ayağında halhal gördüğünü söyledi. Ben ona "ayağını acı sarmıştır" dedim. Gerçekten de öyleydi.
Bir diğer adam da bana burnunda altın bir halka grdüğünü ve içinde kırmızı bir tane olduğunu söyledi. Ona "burnundan şiddetli bir kan akacağını" söyledim ve gerçekten de dediğim çıktı.
Bir değeri "dudaklarına asılı bir kerpeten gördüm" dedi, ona "dudaklarından kan alınması gereken bir hastalıkla karşılaşacağını" söyledim."592[128]

3- Eş'ariyyun ve Yemen heyetinin Gelişi:

Enes'ten rivayetle Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* dedi ki:
"Kalbler senden de yufka bir kavim geliyor" Ve Eş'ariyyun şiir beyitleri terennüm ederek geldiler.
"Yarın sevdiklerimiz buluşacağız.
Muhammed ve taraftarlarıyla..."593[129]
Ebu Hureyre de: Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*in şöyle dediğini işittim:
"Yemen ehli geldi, onlar insanların en duyguluları ve kalplileridir. İman ve hikmet Yemen'dendir. Sekinet de bu koyun besleyen kimselerin hasletlerindendir. Övünmek ve büyüklenmek ise gün doğumu tarafındaki Veber halkından Faddadların huyudur."594[130]
Ebu 'Amr *-Rahimehullah-* bu hadisi çeşitli şekillerde tevil ederek, Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in, Medine'ye göre Yemen cihetinde olması hasebiyle Mekke halkını kastettiğini veya Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* Tebuk'de idi ve Medine de Tebuk'a göre Yemen cihetinde kaldığından Medine halkını kastetmiştir diyenlerin sözlerini tahlil ettikten sonra şöyle dedi.
Hadisi zahirine göre anlamamıza ve burada kastedilen halkın hakikaten Yemen halkı olduğuna hükmetmemize bir mani yoktur. Birşey ile muttasıf olan, gerçekten bu şey ile tebarüz etmiş ise, o şey ona nisbet edilir. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in hayatında ve Onun ölümünden sonra, iman bakımından ve gelen heyetlerin durumu bakımından, Yemen halkının bu özelliği gayet açık idi. Uveys el-Karanî, Ebû Müslim el-Hûlâni ve daha başka nice Yemenliler sadık imanları ile tebarüz ettiler. İmanın onlara nisbet edlimesi, başkalarının imanını nefyetmeden, onların imanının kemaline işarettir. Bu hadisle, Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem "İman, Hicaz ehlindedir"* hadisi arasında bir çelişki yoktur. Sonra hadisten murad, o zamanki Yemenlilerdir. Yoksa her zamanda ki tüm Yemenliler değildir. Hadisin lafzı bunu gerektirmez. İşte bu hususta hak olan görüş budur. Allah'a bizi kendisine hidayet ettiği için şükrederiz, O daha iyi bilir. Burada zikredilen fıkıh ve hikmete gelince; fıkıh burada dinde anlayış anlamındadır. Fakat daha Sonra fıkıhçılar ve usulcüler fıkıh terimini, ameli hükümler için kullandılar. Hikmete gelince, bu konuda birbirleriyle çelişen birçok sözler edilmiş ve herkes hikmeti sadece belli bir açıdan ele almıştır. Fakat tüm bunları inceledikten sonra bizim nazarımızda hikmet, Ma'rifetullah bilgisini içeren hükümleri bilmekle bareber, basiret açıklığı, nefis temizliği, hakkı gerçekleştirmek ve onunla amel ile batıl ve hevaya uymaktan uzaklaşmaktır. İşte bu hasletlere sahip olan kişi "Hakîm=Hikmetli" olarak anılır.
Ebû Bekir b. Düreyd de şöyle dedi: Sana öğüt veren ve sakındıran veya seni iyiliğe çağıran veya seni kötülükten men eden her kelime hikmettir. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in şu sözü de bu kabildendir. "Bazı şiirler hikmettir" Bazı rivayetlerde de hüküm olarak geçmektedir. Allah daha iyi bilir."595[131]
Sahih-i Buhari'de şöyle geçmektedir: Temim oğullarından bazı kimseler Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in yanına geldiler. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onlara *"Müjdelenin ey Temim oğulları"* dedi. Onlar:

592[128] *Zâdu'l-Meâd*'dan özetle (3/613-614) Müellifin *"Rüya Tabirleri"* kitabına da bakınız.
593[129] Ahmed (3/182), İbn Hibban (7192) *el-İhsan*, İbn Ebî Şeybe (12/122), Beyhâki *"ed-Delail"*de (5/351)
594[130] Buhârî (7/701) *el-Meğazî*, Müslim (2/31) *el-İman*.
595[131] *Nevevî'nin Müslim Şerhi* (2/33) *el-İman*, Buhârî (10/554) *el-Edeb*, Ebû Dâvud (4990) *el-Edeb*.

“Bizi müjdeledin, bize atiyye ver” deyince Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*’in yüzü değişti. Sonra Yemenlilerden bazı kimseler geldi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onlara
“Temim oğullarının kabul etmediği müjdeyi siz kabul edin”
“Ey Allah’ın elçisi, bizler dinde fıkıh (anlayış) sahibi olmak ve sana işin başlangıcını sormak için geldik” dediler. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*
“Başlangıçta Allah var idi. Ve onunla beraber hiçbir şey yoktu, kürsüsü suyun üzerinde idi ve zikirde her şeyi yazdı.” buyurdu”.596[132]

4- Beni Sa’d b. Bekr Heyetinin Gelişi

Enes b. Malik’den; O şöyle dedi: Bizler mescidde Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* ile oturuyorken, adamın birisi devesiyle geldi, onu mescidde çöktürdü sonra bağladı ve sonra onlara şöyle dedi:
“Muhammed hanginizdir?” -Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* o sırada ashabının arasında bir yere dayanmış oturuyordu- Bizler:
“İşte şu yaslanıp duran beyaz adam” dedik. Adam:
“Abdulmuttalib’in oğlu mu?” dedi. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*:
“Sana cevap verdim” buyurdu. Adam Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*
“Ben sana birşeyler soracağım ve sorularımda ısrarcı olacağım. Sakın bana darılmayasın” dedi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*
“Ne istersen sor” buyurdu. Adam:
“Senin ve senden öncekilerin Rabbinin adıyla sana soruyorum: Sana, Senenin bu ayında oruç tutmamızı Allah mı emretti?” Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*:
“Evet, Allah emretti”, buyurdu. Adam:
“Allah için söyle, sana, bu sadakayı zenginlerimizden alıp, fakirlerimize dağıtmayı Allah mı emretti?”” Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*:
“Evet, andolsun ki Allah emretti” buyudu. Adam:
“Senin getirdiklerine iman ettim. Ben geride kalan kavmimin sana elçisiyim. Ben Benî Sa’d b. Bekir’den Dımam b. Sa’lebe’yim.”597[133]
Hafız şöyle dedi:
“Bu hadiste yukarıda zikredilenler dışında birçok fayda vardır: Tek kişinin haberi ile amel etmenin sıhhati. Zira Dımam, kavmini temsilen tek başına gelmiş ve Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* ile tek başına bir görüşme yapmıştır. Geriye dönmüş ve görüşmesini kavmine anlatmış onlar da onu doğrulayarak iman etmişlerdir. Yine hadisten kişinin dedesi babasından daha çok tanınıyor ise, ona nisbet edebileceğini anlıyoruz. Huneyn savaşında da Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*: *“Ben Abdulmuttalib’in oğluyum”* demişti. Yine hadisten, önemli bir meseleyi tekid amacıyla yemin verdirilmesini anlıyoruz. Ve yine bu hadiste akranların rivâyetini görmekteyiz. Zira Saîd ve Şerîk aynı dereceden iki Tabii’dir ve her ikisi de Medinelidir.”598[134]
Nevevî şöyle dedi: Bu hadiste yukarıda zikredilenler dışında daha başka ilim ifade eden hususlar vardır: Bunlardan biri: Beş vakit namaz hergün ve gecede tekrarlanır. “Gündüzümüzde ve gecemizde” ifadesinin anlamı budur. Ramazan ayının orucu da her yıl farzdır. Şeyh Ebû ‘Amr İbn es-Salâh şöyle dedi:
“Bu hadiste, alimlerin imamlarının, halk tabakasından mukallitlerin imanının sahih olduğuna dair görüşlerine delil vardır. Mutezile’nin aksi iddiasına karşı, onların şüpheye düşmeden kesin bir şekilde hak itikadı benimsemeleri, onlar için yeterlidir. Zira Peygamber *Sallallahu*

596[132] Buharî (1/330) *Bed’u’l-Halk*.
597[133] Buharî (1/179) *el-İlm*, Müslim (1/169-170) *el-Îman*.
598[134] Fethu’l-Bâri (1/183)

aleyhi vesellem Dımam'ın sadece kendisinin ona verdiği bazı haberleri doğrulayıp, inanması ve onları kavmine tebliğ ederek, onların da aynı şekilde inanmalarını geçersiz görüp reddetmedi ve "senin tüm bunlara, mucizelerine bakarak ve kat'i delilerden istidlal yaparak inanman gerekir" diye de birşey söylemedi.599[135]

Hâkim ve başkalarının İbn Abbas'tan yaptıkları rivayet şöyle devam etmektedir: Dımam sonra devesine yönelerek döndü. O döndüğü zaman Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* şöyle buyurdu:

"İki saç örgüsü sahibi doğru söylüyorsa cennete girer". Dimam devesine binip kavmine doğru yola koyuldu. Gelince, insanlar etrafında toplandılar. Dimam'ın ilk sözü Lat ve Uzza'ya sövmek oldu. Kavmi:

"Yavaş ol ey Dımam, abraş, cüzzam ve cinnet hastalığından sakın!" Dımam:

"Size yazıklar olsun. Vallahi o iki put ne zarar ne de fayda verir. Allah bir elçi gönderdi ve onunla beraber bir kitap indirdi. Sizi toplamakta olduklarınız putlardan kurtarıyor. Ben şehadet ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed onun kulu ve elçisidir. Ben onun yanından size, emrettiği ve yasakladığı şeylerle geldim. Allah'a yemin olsun ki o günün sonunda, onun kavminden müslüman olmayan tek bir kadın veya erkek kalmadı." İbn Abbas *Radıyallahu anhuma* şöyle dedi:

"Dımam b. Sa'lebe *-Radıyallahu anh-*'den daha iyi başka bir kavim temsilcisi işitmedik"600[136]

5- Müzine Heyetinin Gelişi:

Numan b. Mukrin'den o şöyle dedi: Muzine'den 400 kişi olarak Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in yanına geldik. Memleketimize dönmek istediğimiz zaman Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*:

"Ey Ömer şu kavme azık temin et" buyurdu. Ömer:

"Bendeki hurma sanırım bunları bir konak yerine dahi yetirmez", dedi. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*

"Git ve onlara azık temin et" buyurdu. Ömer onları aldı ve evine götürdü. Sonra onları yüksek bir yere çıkardı. Orada deve yığını gibi hurma vardı. İnsanlar oradan ihtiyaçlarını aldılar. Onlar içinden en son ben çıktım. O kadar hurma alınmasına rağmen hurma yığınından hiçbirşey eksilmediğini görüyordum."601[137]

6- Necran Heyetinin Gelişi:

Huzeyfe'den, şöyle dedi: "Necran'ın iki lideri Akib ve Seyyid mülâene yamak üzere Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e geldiler. Bunlardan biri diğerine

"Yapma, Vallahi eğer o bir Peygamber ise ve bize lanet ederse ne biz ne de bizden sonra gelen neslimiz bir daha da felah bulamaz" Bunun üzerine gelip Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e bizden istediğini sana vereceğiz, bizimle beraber emin bir adam gönder, bizimle ancak emin birisini gönder, dediler. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*:

599[135] Nevevî'nin Sahih-i Müslim Şerhi (1/171)

600[136] *Hâkim* (3/54-55) el-Meğazî'de sahih olduğunu belirtirken, Zehebî de bu hususta ona ve muvafakat etti. Dr. Ekrem el-Umerî ise şöyle dedi: Bu rivayet sadece hasendir. Çünkü İbn İshak yoluyladır ve senedindeki Muhammed b. el-Velid b. Nüveyfa el-Esedî makbuldür. Ebû Dâvud'un Seleme b. Küheyl cihetinden rivayetinede tabi olundu ve o, sikadır.

601[137] Ahmed (5/445) *Zâdu'l-Meâd*'ın muhakkiki, bu rivayetin ricalinin sikat, senedinin hasen olduğunu söyledi. Ve bakınız İbn Sa'd (1/291)

“Sizinle beraber, hakikaten emin olan bir adam göndereceğim. Allah elçisinin tüm arkadaşları bu şerefe nail olmayı ümit ederken O:
“Kalk ey Ebû Ubeyde b. Cerrah” dedi, kalkınca,
“Bu, şu ümmetin eminidir” buyurdu.”602[138]
Hafız özetle şöyle dedi: “Necran, Mekke’den Yemen ciheti istikametinde 7 merhale uzaklığında yetmişüç köyden müteşekkil, bir atlının hızlı adımlarla bir günde kat edebileceği mesafede, büyük bir bölgenin adıdır. “Onunla mülâene yapmak istiyorlardı” ifadesi şu ayete işarettir.
“Gelin, sizler ve bizler de dahil olmak üzere, karşılıklı olarak çocuklarımızı ve kadınlarımızı çağıralım, sonra da dua edelim de Allah’dan yalancılar üzerine lanet dileyelim, de”

Necranlılar Kıssasındaki Bazı Faideler:

Bir kafirin Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*’in Peygamberliğini kabul etmesi, İslam ahkamına sarılmadığı sürece, onu İslama dahil etmez.
Ehli kitapla mücadelenin caiz, maslahat durumunda da vacip olduğu anlaşılmaktadır.
Tüm delillerin sunulmasından sonra küfürde inad edenlere karşı mülâenenin caiz ve meşru olması İbn Abbas ve sonra da el-Evzaî buna çağırmışlardır. Bazı alimler de bunu yapmışlar ve onlarla mülâene yapan batıl ehli en fazla bir yıl içinde helak olmuşlardır. Aynı şey benim de başıma geldi ve ısrarla bazı dinsizler lehine taasup gösteren bir adam iki ay geçmeden helak oldu.
İmam’ın uygun görmesi üzerine zimmet ehli ile barış yapılabilir ve bu onlar için cizye yerine geçer. Her halükarda önemli olan kafirlerin aşağılanmış olarak her yıl müslümanlara belli miktarda bir mal ödemeleridir.
Bir diğer fayda ise antlaşmalı toplumlara emin bir görevli gönderilmesi İslam’ın maslahatınadır. Yine bu hadiste, Ebû Ubeyde b. Cerrâh’ın açık bir menkıbesi vardır.603[139]

602[138] Buhârî (7/695) *el-Meğazî*.
603[139] *Fethu’l-Bârî*’den özetle (7/696, 697).

19- VEDA HACCI

VEDA HACCI

Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in haccını beyan eden birçok hadis vardır. Bunlardan Müslim'in Câbir'den rivâyet ettiği şu hadisi aktaralım:
"Allah Rasulü*Sallallahu aleyhi vesellem* dokuz sene bekledi. Bu müddet zarfında haccetmedi. Onuncu yılda hacca gideceğini halka ilan etti. Bunun üzerine Medine'ye ülkenin her yanından dalga dalga insanlar akın eti. Hepsi Allah Resulü *Sallallahu aleyhi vesellem*'e uymak, onun hac ibadetlerini nasıl yaptığını takip etmek ve tıpkı onun gibi yapmak istiyorlardı.
Onunla beraber yola çıktı, Zü'l Huleyfe'ye gelince, Esma binti Umeys, Muhammed b. Ebi Bekr'i doğurdu. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e haber gönderip ne yapacağı hakkında bilgi istedi. Rasûlullah ona *"Yıkan, pamuk bağla ve sıkı sar, sonra da ihram giy!"* diye haber gönderdi. Sonra Allah Rasulü *Sallallahu aleyhi vesellem* oradaki mescidde namaz kıldırdı. Sonra devesi Kusva'ya bindi, onunla Beyda'ya çıkınca, bir baktım ki önü, arkası, sağı ve solu insanlarla doluydu. Kimisi süvari idi, kimisi de yaya yürüyordu.
Allah Resulü *Sallallahu aleyhi vesellem* aramızda gidiyor, zaman zaman ona Kur'an indiriliyor O da onun te'vilini biliyordu. O, onunla amel ederdi, biz de ona uyup amel ederdik. Hacca niyet edip Allah'ın birliğini zikrettikten sonra şöyle telbiye getirdi:
"Lebbeyk Allahümme lebbeyk! Lebbeyke, lâ şerike leke lebbeyk. İnne'l hamde ve'n nimete leke ve'l mülk. Lâ şerike lek. (= Tekrar icabet sana Allahım, tekrar icabet sana, Tekrar icabet sana, senin hiç ortağın yoktur. Tekrar icabet sana Hamd ve nimet sana mahsustur. Mülk te senindir. Hiçbir ortağın yoktur.)"
Onun ardından bütün insanlar da aynı şeyi söylediler. Telbiyede bulundular. Onların bu durumuna hiçbir itirazda bulunmadı. Bu sırada o kendi telbiyesine devam etti. Biz hacdan başka bir şeye niyet etmiyorduk. Çünkü hac aylarında hacla birlikte umre yapmayı tanımıyorduk. Onunla birlikte Beyt-i Şerif'e geldiğimizde Rükn'ü (Haceru'l Esved'i) istilam etti. Üç kere hızlı yürüyüşle, dört kere de normal yürüyüşle tavaf yaptı. Sonra Makam-ı İbrahim'e gidip "Ve'ttehizû min makami İbrahime musalla" ayetini okudu. Makam'ı, Kabe ile kendisi arasına aldı. Makamda kıldığı her iki rekatta da Kul huvallahu ehad" ile Kul yâ Eyyuhe'l Kâfirun surelerini okudu. Sonra tekrar Rükn'e gidip istilam etti. Sonra Safa kapısından çıkıp doğru Safa'ya gitti. Safa'da "inne's safâ ve'l mervete min şeâirillah" ayetini okuyarak "Allah'ın başladığı şeyle başlıyorum" diyerek Safa'dan başladı. Ta beytullahı görünceye kadar safa üzerinde yükseldi. Kıbleye yönelip Allah'ı birledi ve O'nu yüceltip, tekbir getirerek şöyle dedi: "La ilahe illallahu vahdehu la şerike leh lehu'l mulku ve lehu'l hamdu ve huve ala kulli şey'in kadir= Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. birdir, şeriki yoktur. Mülk onundur. Hamd O'na mahsustur. O her şeye gücü yetendir)".
La ilahe illallahu vahdehu. Ve enceze va'dehu. Ve nasare abdeh. Ve hezemel ahzâbe vahdeh. (= Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. Birdir. Vaadini yerine getirmiş. Kuluna yardım etmiştir. Orduları tek başına yenmiştir.) Sonra bunun arasında dua etti. Bunu tam üç kere söyledi. Sonra inip Merve'ye yöneldi, iki ayağı vadinin orta kısmında, hızlandı. Orayı geçince normal olarak yürüdü. Merve'ye gelince, Safâ'da yaptığı gibi yaptı. Tavafın (Say'ın) sonunu Merve'de bitirdi. Şöyle dedi:
"Daha önce bu düşüncede olsaydım, kurban getirmezdim de bunu (haccı) umre yapardım. Kimin yanında kurban yoksa hemen ihramdan çıksın ve bunu umre yapsın".
Süreka b. Malik b. Cü'şum kalkıp şöyle dedi:
"Ey Allah'ın Resulü, bu sadece bu yıla mı mahsustur, yoksa her zaman için mi?"
Allah Resulü*Sallallahu aleyhi vesellem*, parmaklarını birbirine geçirdi ve iki kere
"İşte umre, hac ile böyle birleşmiştir. Bu yıla mahsus değil, her zaman bu böyledir." buyurdu.

Ali, Yemen'den Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* için develer getirdi. Fatıma'yı ihramdan çıkanlar ve renkli elbiseler giyip sürmelenenler arasında buldu. Bu halini hoş karşılamayınca Fatıma şöyle cevap verdi:
"Bunu bana babam emretti"
Ali, Irak'tayken şöyle derdi: Bunun üzerine hemen Allah Resulü *Sallallahu aleyhi vesellem*'e gittim ve dedim ki:
"Fatıma'yı ihramdan çıkmış olarak gördüm, renkli elbise giymiş, üstelik gözlerine de sürme çekmiş. Neden böyle yatığını sorunca "Bunu bana babam emretti" dedi. Gerçekten ey Allah'ın Rasulü bunu ona sen mi emrettin?"
"O doğru söyledi, doğru! Peki sen hacca niyetlenirken ne dedin?" buyurdu.
Şöyle dedim:
"Allah'ım, ben Allah Resulünün niyeti gibi niyet ediyorum, onun gibi ihrama girip telbiye getiriyorum." Dedi ki:
"Benim beraberimde kurban var, sen de ihramdan çıkma!".
Gerek peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in getirdiği gerekse Ali'nin Yemen'den getirdiği kurbanların yekünü yüz tane idi.
İnsanların hepsi, ihramdan çıktılar ve traş oldular. Ancak Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* ile beraberinde kurbanlar olanlar ihramdan çıkmadılar ve traş da olmadılar. Terviye günü olunca, hacca niyetle ihrama girip telbiye okuyarak Mina'ya yöneldiler. Allah Rasulü *Sallallahu aleyhi vesellem* devesine binip hareket etti. Mina'da öğle, ikindi, akşam, yatsı ve sabahı kıldı. Güneş doğuncaya kadar biraz bekledi. Emretti, kıldan olan çadırı Nemira denilen yere kuruldu.
Sonra yoluna devam eti. Kureyş kendilerinin Cahiliyet devrinde yaptıkları gibi onun da Müzdelife'de Meşar'i Haram'da vakfe yapacağından şüphe etmiyorlardı. Halbuki o, oradan geçip gitti. Arafat'a vardı. Çadırın Nemira'da kurulduğunu gördü. Oraya inip konakladı. Güneş tepeden batıya meyledince emretti, Kasva'sı hazırlandı. Ona binip doğru vadinin ortasına geldi ve insanlara şöyle hitap etti:
"Kanlarınız ve mallarınız birbirlerinize, bu gününüz haram olduğu gibi, bu ayınız haram olduğu gibi, bu beldeniz haram olduğu gibi haramdır.
Cahiliyetten kalma her türlü adet ve gelenekler ayağımın altındadır, kaldırılmıştır. Cahiliyet devrinde güdülen kan davaları da kaldırılmıştır.
Kan davalarından ilk kaldırdığım kan, İbn Rebîa b. el-Haris'in kanıdır. O Sa'd oğullarında çocuğu için süt annesi ararken. Hüzeyl kabilesi onu öldürmüştü.
Cahiliyetten kalma faiz de kaldırılmıştır. İlk kaldırdığım faiz, el-Abbas b. Abdilmuttalib'in faizidir. Onun hepsi kaldırılmıştır.
Kadınlar hakkında Allah'tan korkun. Çünkü siz onları Allah'ın emanı ile aldınız, ferclerini Allah'ın kelimesiyle helal saydınız.
Sizin onlar üzerindeki haklarınız; onların evlerinize hoşlanmadığınız kimselerden hiçbirini almamalarıdır. Bunu yaparlarsa onları, zarar vermeyecek şekilde dövün!
Onların sizin üzerinizde olan hakları; örfe göre yemek, içmek ve giyimleridir.
Size bir şey bırakıyorum, ona sarılırsanız asla sapıtmazsınız; o Allah'ın Kitabıdır. Size benden soracaklar, ya siz ne diyeceksiniz?"
Şöyle dediler: "Biz şehadet ediyoruz ki, sen tebliğ ettin, görevini yerine getirdin, öğüt verdin." Bunun üzerine şehadet parmağını göğe kaldırıp *"Ya Rab şahit ol! Ya Rab şahit ol!"* dedi.
Ondan sonra Bilâl ezan okudu, kâmet getirdi. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* öğle namazını kıldırdı. Sonra hemen peşine yine kâmet getirtdi, İkindi namazını kıldırdı. Bu iki namaz arasında hiçbir şey kılmadı. Sonra Kasva'ya binip vakfe yerine geldi. Devesinin karnı kayalara değinceye kadar tepenin eteğine yaklaştı, yayalar topluluğunu önüne alıp kıbleye karşı durarak dua etti. Bu Vakfesi güneş batıncaya kadar devam etti. Ondan sonra Usame'yi terkisine alarak devesini mahmuzladı. Dizginini sıkı tutup hızlandırdı. Hatta yularını o kadar kasmıştı ki neredeyse devenin başı semerinin altındaki deriye çarpıyordu. Bir yandan da

insanlara eliyle *“Sukûneti muhafaza edin, sukûneti muhafaza edin”* diye işaret ediyordu. Kum tepeciklerinden herhangi birine geldiğinde düze çıkıncaya kadar dizgini biraz gevşetiyordu. Nihayet Müzdelife’ye geldi. Orada bir ezan, iki kametle cem-i te’hir olarak akşamla yatsıyı bir arada kıldırdı. Aralarında hiçbir şey kılmadı. Tan yeri ağarıncaya kadar uzanıp yattı. Sabah olunca bir ezan, bir kâmetle sabah namazını kıldırdı. Sonra Kasva’ya binip Meş’ar-i Haram’a vardı. Üstüne çıktı, kıbleye karşı durup Allah’a hamd etti, tekbir ve tehlil getirdi. Güneş doğmadan hava iyice aydınlanıncaya dek vakfeye durdu. Güneş doğmadan Fadl b. Abbas’ı da terkisine alarak devesine bindi. Fadl saçı güzel, beyaz tenli ve yakışıklı idi. Rasûlullah deve üzerinde giderken kendisine binekli kadın hacılar rastladılar. Fadl onlara bakmaya başladı. Allah Rasulü *Sallallahu aleyhi vesellem* yüzünü eliyle çevirince, bu defa Fadl öbür tarafa çevirip yine bakmaya başladı. Rasûlullah da onun yüzünü diğer tarafa çevirdi. Nihayet Batn-ı Muhassir’e vardılar. Devesini biraz hareketlendirip Cemretü’l Kübra’ya çıkan orta yola girdi. Rasûlullah onun yüzünü tekrar çevirdi. Nihayet ağacın yanında bulunan Cemre’ye geldi, ona yedi taş attı ve her atışında tekbir getirdi. Onları vadinin içinden attı. Sonra kurban kesilen yere gitti, altmışüç deve kesti.
Sonra bıçağı Ali’ye verdi, onları da o kesti. Ali’yi kurbana ortak etmişti. Sonra her deveden bir parça et alınıp tencereye kondu ve pişirildi, sonra beraber yediler. Çorbasından da içtiler.
Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* sonra devesine binip Mekke’ye geldi ve Beyti ifaza tavafı yaptı. Mekke’de öğle namazını kıldırdı. Abdulmuttalib oğulları zemzemden su çekip içiyorlardı. Onların yanına varıp şöyle dedi:
“Ey Abdulmuttalib oğulları, su çekin. Eğer insanlar yanınızda kalabalık yapmalarından korkmasaydım ben de sizinle beraber su çekerdim.” dedi. Ona kovayı uzatıp verdiler, doya doya zemzemden içti.”[604[140]]
Bu konuda, veda haccı rivâyetini nakletmekle yetineceğiz. Bunun açıklaması oldukça çok yer kaplayacaktır. İsteyen okuyucularımız bu konuda ayrıntılı bilgi için fıkıh ve hac konusunda yazılmış kitaplara müracaat edebilirler. Sadece bu kıssayı nakletmemin nedeni, bunun, temel konularını zikrettiğimiz siyer konusunda olması nedeniyledir.
Yüce Allah, bizi ve kardeşlerimizi sevdiği ve razı olduğu şeylere iletsin.

[604[140]] Müslim, (86172-194) *el-Hacc*.

20- PEYGAMBER (Sallallahu aleyhi vesellem)’İN VEFATI

- Peygamber Sallallahu aleyhi vesellem ’in ecelinin yaklaştığına dair işaretler vermesi
- Peygamber Sallallahu aleyhi vesellem ’in şikayetinin başlangıcı
- Peygamber Sallallahu aleyhi vesellem ’in vefat hastalığında yaptığı tavsiyeler
- Peygamber Sallallahu aleyhi vesellem ’in hayatının son saatleri.
- Sahabelerin tepkileri ve cesedi şerif’in defninden önce halifenin seçilmesi.
- Cesed-i Şerif’in techiz ve defni.

PEYGAMBER -*Sallallahu aleyhi vesellem*-'İN VEFATI

Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem 'in Ecelinin Yaklaştığına Dair İşaretler Vermesi

Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*in vefatının yaklaştığına işaret eden birçok önemli hadiseler ve işaretler görülmüştür. Ummu'l Kurâ olan Mekke'nin fethi, mübarek hicretin sekizinci yılı tamamlanmış, hicri dokuzuncu yılda ise ya müslüman olmak veya alçaltılmış olarak cizye vermek için Medine'ye akın akın heyetler gelmiştir. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in hazırlamış olduğu "zorluk ordusu" Rumlara gözdağı vermiş ve onları müslümanlarla karşılaşmaktan kaçırmıştır. Arap Yarımadası bütünüyle İslam'a boyun eğdi. Tüm bunlar Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* ve sahabesinin 10 yıl boyunca aralıksız sürdürdükleri cihadın birer meyveleridir. Artık tüm belirtiler Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in görevinin son bulduğuna işaret ediyordu. O, risaletini tebliğ etti, emaneti yerine getirdi, ümmetine tavsiyelerde bulundu, putları dağıttı ve ümmeti gecesi gündüz gibi olan aydınlık bir yola iletti. O, yoldan ancak kendisini yıkıma sürükleyenler kayarlar.
Peygamber*Sallallahu aleyhi vesellem* ecelinin yaklaştığına işaret ediyordu:
* Bu işaretlerden biri Ahmed'in Muâz'dan yaptığı şu rivâyettir: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onu Yemen'e gönderdiği zaman, yolculamak ve tavsiyede bulunmak üzere onunla beraber çıktı. Muâz, bineği üzerinde, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* ise yaya yürüyordu. Tavsiyelerini bitirdikten sonra şöyle dedi:
"Ey Muâz, olabilir ki sen bu yıldan sonra beni göremezsin veya: Sen benim şu mescidim ve kabrime uğrarsın." Muâz, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'den ayrıldığı için hüngür hüngür ağladı. Sonra Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* yüzünü Medine'ye döndü ve şöyle buyurdu:
"İnsanlardan bana en layık olanlar kim olurlarsa olsunlar ve nerede bulunurlarsa bulunsunlar müttakilerdir."[605[141]]
* Bir başka işaret: O, her yıl Ramazan'da on gün itikafa çekilirdi. Son yılında ise yirmi gün itikaf yaptı. Cebrail her sene Kur'an'ı Ramazan'da bir kere arz ederken, son yıl iki kere arz etti.
* Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onuncu yılda hacca çıktı ve şöyle buyurdu:
"Haccınızı nasıl yapacağınızı benden alın. Olabilir ki ben bu yıldan sonra bir daha sizinle görüşemem. İnsanlarla vedalaşmaya başladı."[606[142]]
* Arafat'da şu ayeti kerime indi:
"Bugün size dininizi ikmal ettim, üzerinizdeki nimetimi tamamladım. Ve din olarak sizin için İslam'ı seçtim." (Maide, 5/3)
* Teşrik günlerinden ikinci günde şu kavli ilahi nazil oldu:
"Allah'ın yardım ve fethi geldiği, Ve insanların dalga dalga Allah'ın dinine girdiklerini gördüğün zaman, Rabbini överek tesbih et, O'ndan mağfiret dile. Çünkü O, tevbeyi kabul edendir."
* İbn Abbas'dan şöyle dedi: "Ömer beni, Bedir'e katılmış olan ashabla (istişare) meclisine alırdı. Birileri bundan alınmış olacak ki şöyle dedi. "Bunun aramızda ne işi var. Bizim de onun gibi çocuklarımız vardır."

605[141] Ahmed (5/235). Heysemi şöyle dedi. Ahmed iki isnad ile rivâyet etti. Ve her iki isnadın ricali, -Raşid b. Sa'd ve Asım b. Humeyd- dışında, sahih'in ravilerindendir. Bu ikisi de sikadırlar. Mecmeu'z-Zevâid (9/22)
606[142] Tahrici Câbir'in uzun hadisinde geçti.

Ömer şöyle dedi: Sen onu hangi sebepten aldığımı biliyorsun.” Bir gün onları davet ettiğinde ona (İbn Abbas’a) yanına girmesi için izin verdi. “Galiba beni onlara göstermek için içeriye aldı” dedim. Sonra onlara: “İzâ câe nasrullahi vel-feth” hakkında ne dersiniz?” diye sordu.
Onlardan bir kısmı şöyle cevap verdi. “Bize fetih müyesser olup da zafere ulaştığımızda Allah’a hamdedip günahlarımızın affını dilemekle emrolunduk. “ Diğerleri hiç ses çıkarmayıp, bir şey demediler. Sonra bana dönüp dedi ki:
“Ey Abbas’ın oğlu sen de mi böyle dersin?”
“Hayır” dedim.
“Peki ne dersin?”
Cevap verdim:
“Bu sure, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in ecelidir. Allah ona ecelinin geldiğini bildirmiştir. Ve şöyle buyurmuştur: *“Allah’ın yardımı ve fetih geldiği zaman...”* Bu, senin (O’nun) ecelinin yaklaştığının belirtisidir. Öyle ise: *“Rabbini överek tesbih et! O’ndan mağfiret dile! Çünkü O, tevbeyi kabul edendir.”*
Bunun üzerine Ömer. “Ben de bunu senin gibi anlıyor ve senin gibi biliyorum” dedi.”607[143]
Taberânî, Ummu Seleme’den rivâyet etti. Ummu Seleme şöyle dedi: “Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* vefatından önce sık sık şöyle demeye başladı: “Subhaneke’llahümme ve bi hamdik. Estağfiruke ve Etûbu İleyk” Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*: *“Bu bana emredildi”*, buyurdu ve “İzâ câe nasrullahi ve’l feth”’i okudu.”608[144]
* Bu işaretlerden bir diğeri de Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’e sık sık vahiy gelmesidir. Enes b. Malik *Radıyallahu anh*’den: “Allahu Teala, vefatından önce Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’e sık sık vahiy indirdi. Vefat ettiğinde vahiy oldukça çoğalmıştı.”609[145]
Hafız şöyle dedi: “Bunun nedeni Mekke’nin fethinden sonra, gelen heyetlerin artması ve ahkâm meselelerinde soruların çoğalmasıdır. Vahiy, bu nedenle daha sık olarak inmeye başladı.610[146]
* Bu alametlerden bir diğeri de, bundan mahrum olmadan önce insanları kendisini görmeye ve meclisinde bulunmaya teşvik etmesidir. Ebû Hureyre *Radıyallahu anh*’den: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* şöyle buyurdu:
“Muhammed’in nefsi elinde bulunana yemin olsun ki, sizden birinizin beni göremeyeceği bir gün gelecek, beni görmek onun için tüm ailesi ve mallardan daha sevimli olacaktır.” İnsanlar onun bu sözünü, vefatından sonra, onun zamanındaki bereketten dolayı, onu görmeyi temenni edecekleri şeklinde anladılar.611[147]
Nevevî şöyle dedi: Onun bu sözü: “Öyle bir gün gelecek ki sizden birinizin artık beni bir daha görmesi mümkün olmadığından, bir an dahi görmüş olması dahi onun için tüm malı ve ailesinden daha sevimli olacaktır” anlamındadır. Hadisin maksadı, kendi edebiyle edeblendirmek, başkalarına da ulaştırmaları için şeriati öğrenmeleri için onları kendi meclisine devam etmeye sevketmek ve onları kendisini niçin daha çok görmedikleri ve meclisine daha çok devam etmedikleri hususunda duyacakları pişmanlığı bildirmektir.”612[148]
* Bu alâmetlerden bir diğeri de Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in Uhud’a gitmesi ve orada yatan şehitler içni namaz kılmasıdır. Böylece hem ölülere, de dirilere vedâ ediyordu. Sonra minbere çıktı ve şöyle dedi:
“Ben sizden önce gideceğim ve sizlere tanıklık edeceğim. Vallahi ben şu an Havz’ıma bakıp durmaktayım. Bana yeryüzünün hazinelerinin anahtarları verilmiştir. (veya yeryüzünün

607[143] Buhârî (10/606-607) *et-Tefsir*.
608[144] Heysemi, Mecma’da zikretti. (9/23) ve Taberanî *“Sağir”* de rivayet etmiştir, ricali sahihtir. dedi.
609[145] Buhârî (8/618) Fadâilu’l-Kur’an, Müslim (18/102) *et-Tefsir.*
610[146] Fethu’l-Barî (8/623).
611[147] Müslim (15/118) *el-Fadail*.
612[148] Nevevî’nin Sahih-i Müslim Şerhi.

*anahtarları) Vallahi ben, benden sonra şirk koşmanızdan korkmuyorum, fakat dünya için birbirinizle yarışmanızdan korkuyorum."*613[149]

* Bu güçlü işaretlerden bir diğeri de Ebû Said el-Hudrî'nin şu rivâyetidir: "Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem "Allah, bir kulunu dünya ile kendi nezdinde bulunanlar arasında muhayyer bıraktı da, o kul Allah katında olanı seçti."* dedi. Bu sözleri duyan Ebû Bekir ağlamaya başladı. Bizler muhayyer bırakılan bir kuldan dolayı Ebû Bekrin ağlamasına şaşırdık. O muhayyer bırakılan kul Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* idi ve Ebû Bekir bunu bizden önce anlamıştı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* şöyle buyurdu:

*"İnsanlar içinde bana arkadaşlığı ve malı ile en çok hizmet eden Ebû Bekir'dir. Rabbimden başka bir dost edinseydim, Ebû Bekri dost edinirdim. Fakat, İslam kardeşliği ve sevgisi buna kâfidir. Ebû Bekr'in kapısı dışında, Mescide bakan tüm kapılar kapatılsın."*614[150]

Resulullah -Sallallahu Aleyhi Vesellem-'in Şikayetinin Başlangıcı:

Aişe'den Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* bir gün Bâki mezarlığından, gömdükleri bir cenazeden bana döndü.

Beni rahatsız buldu. Çünkü başım ağrıyor, "vay başım, vay başım!" diyordum. Şöyle buyurdu.

"Ey Aişe, asıl ben "Vay başım" demeliyim. Benden önce sen ölürsen ne zararın olur ki, ben seni yıkarım, kefenlerim, namazını kılıp defnederim." Dedim ki:

"Ben şimdi seninle beraberim, sen öyle yaparsan, sonra benim evime döner, orada hanımlarından biriyle gerdeğe girersin." Bunun üzerine Rasulullah *Sallallahu aleyhi vesellem* tebessüm etti. Sonra bu tebessümü öldüğünde de mübarek yüzünde görüldü."615[151]

Esmâ bt. Umeys'den, şöyle dedi: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in ilk rahatsızlığı Meymune'nin evinde başladı. Hastalığı o kadar şiddetlendi ki, acısından baygınlık geçirdi. Hanımları, ağzının bir yanından ilaç verme hussunda aralarında görüştüler ve ağzının bir yanından ilaç akıttılar. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* uyandığı zaman

"Bu da nedir." diye sordu. Bizler

"Habeşistan'a işaret ederek, oradan getirdiğimiz kadınların uyguladığı bir tür tedavi şeklidir", dedik. Esma bt. Umeys Habeşistan da kalmıştı..."616[152]

Hafız İbn Receb *-Rahimehullah-* şöyle dedi: Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'ın hastalığı sefer ayının sonunda başlamış ve meşhur olan kavle göre 13 gün sürmüştür. 14 gün, 12 gün ve 10 gün de sürdüğünü söyleyenler olmuşsa da bu en son zikredilen sayı gariptir. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in hastalığının başlangıcında irad ettiği hutbesi Ebû Said'in hutbesinde zikredilmiştir. Müsned ve İbn Hibban'ın sahihinde, Ebû Said el-Hudri'den şöyle rivâyet edildi: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* vefat ettiği hastalığında, başı sargılı olduğu halde minbere çıkarak: *"Allah bir kulunu dünya ile kendi nezdinde bulunanlar arasında muhayyer bıraktı..."* hadisi.617[153]

Hafız b. Hacer *-Rahimehullah-* şöyle dedi: Hattabî, Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in hastalığının pazertesi günü başladığını zikretti, Cumartesi başladı diyenler de vardır. Hâkim Ebû Ahmed, Çarşamba günü, dedi. Hastalığının kaç gün sürdüğü hususunda da görüş ayrılığına düşülmüştür. Çoğunluk onüç gün derken, bundan bir gün fazla veya az sürdüğünü

613[149] Ebû Dâvud (3207; 3208) *el-Cenaiz*, Muhtasar olarak en-Nesâî (4/61-62) *el-Cenaiz*, Albani, Sahih-i Nesâî'de bu hadisi sahihledi. /1846)

614[150] Ahmed (3/18), *İbn Ebî Şeybe* (12/6), İbn Ebu Asım *"Sünne"*de: (1227), İbn Sad, ve *Sahihayn*'de başka bir yol ile.

615[151] Darimî (1/37) *el-Mukaddime*, İbn Mâce (1465) *el-Cenaiz*'de muhtasar olarak rivayet etti. Ve el-Albani hasenledi, *Sahihu İbn Mâce* (1197)

616[152] Ahmed (6/438) Heysemî, *Mecmeu'z-Zevâid*'de ricali sikattır. dedi. (9/33) *Mecmeu'z-Zevâid*

617[153] Letâifu'l Meârif (105, 106) Hadisin tahrici daha önce geçti.

diyenler de olmuştur. Süleyman et-Teymi ise "Gazveler" kitabında ısrarla ongün sürdüğünü söylemiştir. Beyhâkî sahih isnad ile tahric eti. Vefatının Rebiu'l Evvel ayının pazartesi günü olduğu hususu kesindir. Bu hususta neredeyse icma vardır. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* vefat ettiği zaman altmışüç yaşında idi.
Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* vefat etmeden beş gün önce, perşembe günü hastalığı şidetlendi. Yanında bulunanlardan, kendisinden sonra ihtilafa düşmemeleri için vasiyetini yazacağı yazı edevatı istedi. Orada bulunanlardan bazıları Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'ın kendisinde olmadığını ve Allah'ın kitabının yeterli olduğunu söyleyerek, O'nun bu isteğini yerine getirmediler. Aralarında tartışma çıktı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* onlardan, yanından çıkmalarını istedi.618[154]
İbn Abbas, dedi ki:
"Ah o Perşembe günü, ne acı Perşembe günü!" Sonra gözünden akan yaşlar taşa damlayıncaya kadar ağladı. Dedim ki:
"Ey İbn Abbas, Perşembe günü nedir?" Şöyle dedi.
"Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* ağırlaşmış, sancısı artmıştı. O esnada buyurdu ki:
"Bir koyun küreği getirin de, benden sonra sapmamanızı temin edecek olan bir yazı yazdırayım." aralarında çekişmeye, tartışmaya başladılar. Oysa bir Peygamberin huzurunda tartışmak yakışık almaz. Bazı kimseler:
"Peygamber'in durumu nedir, sayıkladı mı. Kendisinden bu yazıyı yazdırmak istediğini iyice sorup anlayın" dediler. Bunun üzerine sözünü tekrar ettirmeye giriştiler. Buna karşılık Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*:
"Bırakın beni, bırakın beni! Benim içinde bulunduğum durum, beni çağırdığınız şeyden daha hayırlıdır."
Ondan sonra onlara üç şey vasiyyet etti:
"Müşrikleri arap yarımadasından çıkartın, benim kabul ettiğim heyetlere siz de izin verin ve onları kabul edin"
(İbn Abbas) dedi ki: Üçüncüsünü söylemedi veya ben unuttum."619[155]
Bu konuda İbn Abbas'dan gelen bir diğer rivâyet ise şöyledir: "Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*, ölüm döşeğindeyken birtakım insanlar onun evinde bulunmaktaydılar. İçlerinde Ömer de vardı. Şöyle buyurdu:
"Gelin size bir vasiyet yazdırayım da bundan sonra katiyyen sapmazsınız." Hemen Ömer atıldı ve şöyle dedi:
"Allah Resulü *Sallallahu aleyhi vesellem*in sancısı şiddetlendi. Yanınızda Kur'an vardır, size Allah'ın kitabı yeter." Ondan sonra evde bulunanlar ihtilafa düştüler, kimi getirin yazdırsın, derken, bazıları da Ömer'in görüşünü paylaştılar. Aralarındaki söz düellosu çoğalıp sesler karışıp ihtilaf büyüyünce, şöyle buyurdu:
"Haydi yanımdan kalkıp uzaklaşın!"
Ondan sonra İbn Abbas şöyle dedi: Aralarındaki ihtilaf ve gürültülerle, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in o yazıyı yazdırmasına engel olmak, bundan daha büyük bir musibettir."620[156]
Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* bu günün akşam namazını insanlara kıldırdı ve Mürselat Suresini okudu. Ummu Fadl binti Hâris'den: "Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in akşam namazında Mürselat suresini işittim. Sonra vefatına kadar bir daha da bize namaz kıldırmadı."
Yatsı vaktinde hastalığı şiddetlendi ve namaz için çıkamadı. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*, hanımlarından hastalığında Aişe'nin odasında bakılması için izin istemiş, onlar da izin vermişlerdi. Ubeydullah b. Abdullah b. Utbe'den, Aişe şöyle dedi: "Rasûlullah *Sallallahu*

618[154] Fethu'l-Bârî (7/736).
619[155] Buhârî (7/738) *el-Meğazî*, Müslim (11/89-90) *el-Vasiyye*.
620[156] Buharî (7/738, 739) *el-Meğazî*, Müslim (11/95) *el-Vasiyye*, Ahmed (1/336), İbn Hibban no(6597) *el-İhsan*.

aleyhi vesellem, hastalığı ağırlaşıp sancısı artınca, hanımlarından benim evimde bakılması için izin istedi. İzin verdiler. İki ayağını yerde sürükleyerek Abbas ile bir başka adamın iki kolu arasında çıktı. İbn Abbas dedi ki: "Öbür adam Ali idi". Evime girdiğinde rahatsızlığı daha da arttı. *"Üzerime ağzı açılmamış yedi kırbadan üzerine su dökün, belki insanlara çıkıp vasiyette bulunurum"* buyurdu. Onu, Hafsa'nın leğenine oturttuk, o kırbalardan üzerine su dökmeye başladık. Sonra eliyle (tamam kesin) diye işaret etti.
Sonra cemaate çıkıp namaz kıldırdı ve onlara hitab etti."[621[157]]
Hafız şöyle dedi: İbn Abbas'ın kendisinde, Ebû Bekir'in faziletine işaret edildi ve bu hadiste *"Eğer bir dost edinecek olsaydım, Ebû Bekir'i dost edinirdim."* buyurdu. Bu hadisin "Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in ashab ile beraber oturduğu son meclisi olduğu zikredildi. Müslim'in Cündub hadisinde geçtiğine göre bu meclis, Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in vefatından beşgün önce idi. O halde bu gün, Perşembe günü idi ve ashabın peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in yanında tartıştıkları olaydan sonra idi. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* belki de üzerinde bir hafiflik hissetmiş ve ashabının yanına çıkmış olabilir."[622[158]]

Rasulullah -Sallallahu Aleyhi Vesellem-'in Vefat Hastalığında Yaptığı Tavsiyeler:

* Daha önce de geçtiği gibi, Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*, Arap yarımadasından müşriklerin çıkarılmasını, dışarıdan gelen heyetlere kendi zamanında olduğu gibi, izin verilmesini ve ikramda bulunulmasını tavsiye etti. Üçüncü tavsiye Râvi tarafından unutulmuştur. Alimler bu tavsiyenin "Usame'nin ordusunun techiz ve gönderilmesi" olabilir, demişlerdir.
* Ebû Bekir'in kapısı dışında mescid'e açılan tüm kapıların kapatılmasını vasiyet ederek şöyle buyurdu: *"Mescidde açılan kapılar içinde Ebû Bekir'in kapısından başka hiçbir kapı kalmasın."*[623[159]] Bu, onun halifeliğine dair işaretlerden biridir. Bu işaretlerden bir diğeri de Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in ısrarla insanlara Ebû Bekir'in namaz kıldırmasını emretmesidir. Aişe *-Radıyallahu anha-*'dan, şöyle dedi: "Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* hastalandığında şöyle buyurdu:
"Söyleyin Ebû Bekir'e de cemaate namaz kıldırsın." Dedim ki:
"Ebu Bekir senin makamında durduğu zaman ağlamaktan sesini insanlara duyuramaz. İyisimi Ömer'e emret de cemaate namazı o kıldırsın." Hemen Hafsa bu teklifi kabul etti. Bunun üzerine şöyle buyurdu:
"Şüphesiz sizler, Yusuf'un karşılaştığı kadınlarsınız. Söyleyin Ebû Bekir'e de cemaate namaz kıldırsın." Bunun üzerine Hafsa, Aişe'ye:
"Senden bir iyilik görecek değilim", dedi.[624[160]]
* Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, Ensar'a iyi davranılmasını vasiyet etti:
Enes'den: "Ebu Bekr ve Abbas, Ensar'ın toplantı yerlerinden birine uğradılar ve onların ağladıklarını gördüler. Abbas:
"Niçin ağlıyorsunuz?" diye sordu. Onlar:
"Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in bizimle beraberliklerini hatırladık da," dediler. Abbas, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*in yanına girdi ve durumu ona bildirdi. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* başı sarılı olduğu halde mescide girdi, minbere çıktı
-Bu onun minbere son çıkışıdır- ve Allah'a hamdu senadan sonra şöyle buyurdu:

[621[157]] Buhârî (2/203İ) *el-Ezan*, Müslim (4/135-137) *es-Salat.*
[622[158]] Fethu'l-Barî (7/348).
[623[159]] Buharî (7/15) *Fadailu's-Sahabe*, Müslim (15/151) el-Fedâil.
[624[160]] Buharî (2/192, 193) *el-Ezan*, Malik *Muvatta* (1/170) *Kasru's Salat fi's Sefer* (sefer de namazı kasaltmak)

“Sizlere Ensar’ı, onlara iyi muamele etmeyi tavsiye ederim. Onlar benim cemaatim, sırdaşlarım ve eminlerimdir. Üzerlerine düşen görevleri hakkıyla yapmışlardır. Hizmetlerinin karşılığı ise onlara tam olarak verilmemiştir. Bu nedenle onların iyilerinin iyiliklerini kabul edin, kötülerin de suçlarından geçiverin.”[625[161]]

Ve yine Yüce Allah’ın rükuda tazim edilmesini, secdede çokça dua edilmesini ve namaza dikkat edilmesini de tavsiye etti.

* İbn Abbas *Radıyallahu anh* şöyle dedi: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* perdeyi açtı ve insanların Ebû Bekir’in arkasında saf bağladıklarını gördü. Şöyle buyurdu.

“Ey insanlar, nübüvvet belirtilerinden sadece müslümanın gördüğü veya kendisine gösterilen salih rüya kalmıştır. Biliniz ki ben rukû veya secde ederken Kur’an okumaktan men edildim. Rukû’da Rabb (azze ve celle)’yi yüceltin, secdede ise duaya çalışın, bu dualar kabule daha layıktır.”[626[162]]

Ummu Seleme -*Radıyallahu anha*-, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in vefat ettiği bu hastalığında sürekli olarak *“Namaza ve elleriniz altında bulunan kölelerin haklarına riayet edin”*, diye tekrarlayıp duruyordu” demiştir.”[627[163]]

* Son tavsiyelerinden bir diğeri de kabirler üzerine mescid yapılmasını yasaklamalasıdır. Aişe ve İbn Abbas’dan: “Allah Resulü *Sallallahu aleyhi vesellem* bir daha kalkmadığı hastalığında şöyle buyurdu:

“Allah, Yahudi ve Hristiyanlara lanet etsin Peygamberlerin kabirlerini mescidler edindiler.”
Aişe şöyle dedi: “Onların yaptıkları gibi yapmaktan sakındırıyor.”[628[164]]

Hafız şöyle dedi: Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* bu hastalıktan kalkamayacağını sezmiş ve geçmişte yapıldığı gibi kabrinin yüceltilmesinden korkmuştur. Yahudi ve Hristiyanların lanetlenmesi, onların bu fiillerini işleyenleri de aynı kapsama sokar.”[629[165]]

* Bir diğeri, Osman’a, uğrayacağı belâlara sabır göstermesini ve Hilâfet’ten vazgeçmemesini tavsiye etmesidir.

Aişe’den şöyle dedi:

“Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* hastalığında ashabımdan bazılarının yanımda olmasını isterdim” dedi. Bizler:

“Sana Ebû Bekir’i çağıralım mı ey Allah’ın Rasulü”, dedik, Sukût etti, “Ömer’i çağıralım mı” dedik, sukût etti. “Osman’ı çağıralım mı”, dedik, *“evet”* buyurdu. Osman gelince onunla kimsenin duyamayacağı şekilde gizli konuşmaya başladı. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* konuştukça Osman’ın yüzü değişiyordu.

Kays şöyle dedi: Bana Osman’ın kölesi Ebû Sehle şöyle anlattı, Osman b Affan, kuşatma günü şöyle dedi: “Ben, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in benden aldığı ahde bağlıyım.” Ali de hadisinde “Ben ona sabrediciyim” dedi. Kays: “Bunu o gün olarak görüyorlardı, dedi”[630[166]]

625[161] Buhârî (7/151) *Menakibu’l-Ensar*, Müslim /16/68) *el-Fadail*,

626[162] Müslim (4/196) es-Salat, Bkz. Nevevi’nin Sahih-i Müslim Şerhi (4/197-198).

627[163] Ahmed (3/117), İbn Mâce (2697) *el-Vasâya*, Hâkim (3/57) *el-Meğâzî*. Hâkim bunun Buhârî ve Müslim tarafından kaydedildiğini söylemiş ise de, bu böyle olmadığından ez-Zehebi neden böyle dediğini sormuş, Albani, netice olarak bütün bunlarla birlikte Buharî ve Müslim tarafından ne ittifakla ne de tek başına birinde kaydedilmediğini belirtmiştir. Albâni *İrvâu’l-Ğalil*’de, bunun ne sahihayn’da ne de ikisinden birinde yer almadığına, ancak hadisinin Ebû Davud’ta ve Beyhaki’de şu şekilde bir şahidinin olduğuna dikkat çekmiştir. “Rasulullah *Sallallahu vesellem*’in son sözü şunlar idi: *“Namaz, namaz! Ellerinizin altındakiler (köleler) hususunda Allah’tan korkun” İrvâu’l-Ğalîl* (2178)

628[164] Buhârî (7/747) *el-Meğazî*, Müslim (5/12-13) *el-Mesacid*.

629[165] Fethu’l-Barî (1/634).

630[166] İbn Mace (113) *el-Mukaddime*, İbn Ebi Asım “*es-Sünne*” (1175), İbn Sa’d (3/66) Elbanî şöyle dedi “İsnadı sahih, ricali sikat ve Osman’ın kölesi Ebu Sehl’in dışındaki ricali Buhârî ve Müslim’in ricalidir. Ebu Sehl ise İbn Hibban, el-Acluni ve el-Askalani’nin dedikleri gibi sika’dır. Bkz. *Zılalu’l Cenne fi Tahrici’s Sünne* (2/560).

Rasulullah -Sallallahu Aleyhi Vesellem-'in Hayatından Son Saatler:

Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in hastalığı ve acıları şiddetlendi. Bu sevabının daha artması ve derecelerinin yükselmesi için idi. İbn Mesud *Radıyallahu anh*'dan: "Allah Rasulü *Sallallahu aleyhi vesellem*'e vardım, baktım ki hummanın etkisiyle ateşler içinde sarsılıyor. Elimle tuttum ve dedim ki:

"Sen şiddetli bir humma sebebiyle sarsılmaktasın" Bunun üzerine:

"Evet, ben sizlerden iki kişinin yandığı kadar yanmaktayım", buyurdu.

"Öyleyse karşılığında iki ecir alacaksın" dedim.

*"Evet, çünkü herhangi bir müslümana, hastalık veya başka bir eza isabet ederse, Allah onunla ağacın yapraklarını dökmesi gibi, kötülükleri ve günahları döker."*631[167]

Aişe'den: "Rasulullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in çektiği acı kadar kimsenin acı çektiğini görmedim."632[168]

Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* vefat ettiği günün sabahı, biraz hafiflik hissederek yatağından kalktı ve uzun cihad ve sabrının meyveleri olan ashabına veda bakışları ile baktı. Sahabeler onun iyileştiğini zannederek sevinçten deliye dönecek gibi oldular. Onun kendilerine, bir daha Havz ve Cennette buluşmak üzere veda bakışlarıyla baktığını anlayamadılar, yoksa üzüntüden kahrolurlardı.

Enes b. Malik *Radıyallahu anh*'den Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in vefat hastalığında insanlara namazı Ebû Bekir kıldırıyordu. Pazartesi günü sahabeler safa durmuş namaz kılarlarken, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, odanın perdesini kaldırdı, ayakta idi ve yüzü mushaf kağıdı gibiydi. Sonra tebessüm ederek güldü. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'i gördüğümüz için sevinçten namazı bozacak gibi olduk. Ebû Bekir, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in namaza çıktığını zannederek, gerisin geri dönüp safa katılmak istedi. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* bizlere namazımızı tamamlamamızı işaret etti ve perdeyi kapattı. O gün de vefat etti"633[169]. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* üzerine başka bir namaz vakti gelmeden vefat etti.

Aişe -*Radıyallahu anha*-'dan: "Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'i göğsüme yasladığım sırada, kardeşim Abdurrahman bir misvakla eve girdi. Resulallah *Sallallahu aleyhi vesellem* ona ve elindekine baktı. Misvakı istediğini anladım.

"Ya Rasûlullah, bu misvakı senin için alıp, sana vermemi ister misin?" diye sordum. Başıyla *"evet"* diye işaret etti. Hemen alıp kendisine verdim. Fakat misvak sert idi.

"Onu senin için biraz yumuşatayım mı?" diye sordum. Başıyla *"evet "* diye işaret etti. Ben de misvakı yumuşatıp kendisine verdim. Elinin içinde su bulunan bir kaba sokuyor ve yüzüne sürüyordu. Bu arada *"Rafik-i A'la'ya"* diyordu. Bu hali ruhu kabzedilip, elleri yana düşünceye kadar devam etti."634[170]

Bir diğer rivâyette Aişe şöyle demiştir: "Rasûlullah, dizlerim ve göğsüm üzerinde vefat etti. Onun ölüm acısını gördükten sonra, artık kimsenin ölüm acısı beni üzemez."635[171]

Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in son sözü "Allahumme, er-Rafiku'l A'lâ" olmuştur.

Aişe'den: "Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* sağlığında iken şöyle derdi: "Hiçbir peygamberin ruhu cennetteki durağını görmedikçe kabzolunmaz, sonra durağına gitmek onun arzusuna bırakılır ya da geçme konusunda serbest kılınır." Şiddetli hastalanıp ruhu teslime hazırlanınca, başı dizimdeydi, kendinden geçti, sonra birden gözü evin tavanına doğru açıldı ve sonra:

631[167] Buhârî (10/116) el-Marad, Müslim (16/126) el-Birru ve's-Silatu: Babu Sevab.

632[168] Buhârî (10/115) el-Marad, Müslim (16/126) el-Birru ve's-Silatu: Babu Sevab.

633[169] Buhârî (2/192) *el-Ezan*, Müslim (1/315) *es-Salat*.

634[170] Buhârî (7/745) *el-Meğazî*

635[171] Buhârî (7/747) *el-Meğazî*

“Allahümme er-Rafiku’l A’lâ” (Allahım, Refik-i Alâ’da olmayı arzuluyorum)” dedi. (içimden) Dedim ki: Şu halde o bizi artık tercih etmiyor. Onun bu temennisinin, sıhhatli zamanında vaktiyle bize söylediği bir haberin tezahürü olduğunu anladım.”636[172]
Enes *Radıyallahu anh*’den: “Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*’in hastalığı ağırlaşınca sancı ve sıkıntısı daha da arttı. Fâtıma:
“Vah babacığım! Ne ızdırap çekiyor!” diye ağlayınca, ona şöyle dedi:
“Artık son, bugünden sonra baban hiçbir sıkıntı ve acı görmeyecektir, merak etme!” Ölünce bu defa Fatıma şöyle feryat etti:
“Babacığım, kendini çağıran Rabbine icabet etti. Babacığımın son durağı Firdevs Cenneti oldu. Babacığım! Cibril’e bu acıyı biz duyurduk.”
Defnedilince Enes’e hitaben şöyle dedi: “Allah Rasulü *Sallallahu aleyhi vesellem*’i toprağa gömüp üzerine toprak atmaya gönlünüz nasıl razı oldu?”637[173]
Onlar bu musibetten daha büyük bir musibet tatmamışlardır.
Dağlar, taşlar, ağaçlar Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in firakına yanarken, müminlerin kalpleri yanmaz mı? Üzerinde hutbe okuduğu kötüğün üzerine çıkmayı terkettiği zaman, kütük onun firakından inlemişti. Onun için Hasan şöyle derdi: “Bir kütük dahi Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in ayrılığına dayanamayıp inliyorken, sizlerin ona iştiyak duyması daha layık ve uygundur!”
O, musibete uğrayanları teselli ederken şöyle dedi: “Din’de yaşanan musibetlerin en büyüğü Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*’in vefatıdır. Zira O’nun vefatı ile gökten gelen vahiy kıyamet gününe kadar kesilmiş ve peygamberlik son bulmuştur. Onun vefatı, dinde açılan ilk şer ve fitne kapısı olmuş ve araplardan bir kısmı dinden dönmeye başlamışlardır. Din’de açılan ilk gedikler ve bid’atler onun vefatından sonra başlamıştır.”
Şair Ebû Atâhiyye, Muhammed isminde çocuğu ölen arkadaşını şöyle teselli etmiştir:
“Her musibete sabret ve güçlü ol
Bil ki kişiler ölümsüz değildir.
Veya musibetlerin çok olduğunu görmüyorsan
Ölümün kulları gözetleyip durduğunu görüyorsundur.
Gördüklerinden musibete uğramayan kimse
Bu öyle bir yoldur ki sen bu yolda tek başına değilsin.
Muhammed ve musibetini hatırladığın zaman,
Peygamber Muhammed ile başına gelen musibeti an!”638[174]
Enes *-Radıyallahu anh-*’den: “Rasûlullah*Sallallahu aleyhi vesellem*’ın, Medine’ye gelip girdiği gün, Medine’nin her şeyi aydınlanmış, vefat ettiği gün de, her şeyi kapkaranlık olmuştur. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’i ellerimizle yeni defnetmiştik ki kalplerimiz değişmeye başladı.639[175]
“Biz Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*’i gömdükten sonra (toprağından) ellerimizi silkeler silkelemez kendi kalplerimizi tanımaz olduk” ifadesi, “ashabın hali ve ruhi bakımdan yükselişleri, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’in onların başında bulunması ile yorumlanamaz” iddiasında bulunanların görüşünü red etmektedir. Bu, bu çağda ortaya atılan bir görüşdür. Bu görüşü çürütmek için yüce Allah’ın Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem* hakkındaki *“ve o, onları temizler”* buyruğu yeterlidir. Nitekim, hadisi şerif’ten de anlaşıldığı gibi, ruhi yükseliş, hak ehli ile birlikte bulunmaya bağlıdır. Buradan hareketle, ilmiyle amel

636[172] Buhârî (7/756-757) *el-Meğazî*
637[173] Buhârî (7/753) *el-Meğazî*, Ahmed (3/204) özetle, Dârimi (1/40, 41), İbn Mâce (1630) *el-Cenâiz.*
638[174] Ebu Abdullah Muhammed b. Muhammed el-Münbecî el-Hanbelî’nin “Tesliyeti Ehlü’l-mesaib” isimli kitabından sayfa: /17-18) mektebetü’l Furkan 1403.
639[175] Tirmizî (13/104-105) *el-Menakib*. Bu hadis garib, sahih’tir” dedi. İbn Mace (1630) el-Cenaiz, Hakim, muhtasar olarak (3/57) Hakim sahihtir, tahric etmemiştir. Zehebi de onun kavlini onayladı. Albani ise muhtasaru’ş Şemail ve sahihu İbn Mace’de sahihledi.

eden, Rabbânî ve ihlâs sahibi alimlere bağlanmaya, onlardan birşeyler alıp öğrenmeye, Allah'ın salih kullarıyla oturup kalkmaya dikkat çekiyoruz.
Hafız İbn Receb -*Rahimehullah*- da şöyle dedi: Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in vefatı müslümanlar üzerinde şok etkisi yaptı. Bazıları oturdular ve kendilerinde bir daha kalkmaya takat bulamadılar, bazılarının dili tutuldu konuşamaz oldular, bazıları da onun ölmesini tamamen inkar ederek, Rabbine yükseltildiğini söylediler.640[176]
Üstad Münir Muhammed el-Gadban da şöyle dedi: Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in vefatı konusunda anlamamız ve izlememiz gereken bazı manalar üzerinde duralım:
- Vefat olayı ve bunun müslümanlar üzerindeki vicdani ve şuur etkileri bizzat başlı başına müthiş bir hadisedir. İnsanların en mükemmelinin, en büyüğünün dünyadan ayrılması, beşeriyetin onun şahsında, onun ayrılışı ile kaybettikleri, büyük bir olaydır ki buna denk hiçbir musibet olamaz. Bu dünyadan Adem oğullarının efendisi, komutanların en büyüğü, eğitimcilerin en büyüğü, davetçilerin en büyüğü, ahlakçıların en büyüğü, hakimlerin en büyüğü, düşünürlerin en büyüğü, insanların en büyüğü, peygamberlerin sonuncusu ve Alemlerin Rabbinin elçisi ayrılmıştır.
- İnsanlık tarihindeki bu sınırlı yıllar, insanlık tarihinin en büyük, en önemli yıllarıdır. Bu sınırlı yıllarda varlık alemindeki en büyük nesil yetişmiştir. Her bakımdan yeryüzünün en güzel ve bereketli yılları bu yıllardır.
Müslüman davetçinin daima bu manaları hissetmesi ve Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*' in ayrılışı ile musibete uğratılmasına denk bir musibet olmadığını bilmesi gerekir.641[177]
Şeyh Muhammed el-Gazalî'de şöyle dedi:
Acı haber, hüzün evinden çıkıp süratle insanların kulaklarına ulaştı ve onları büyük bir şoka soktu. Müminler, Medine'nin ufuklarının karardığını hissettiler. Acı haber onları ne yaptıklarını bilmeyecek kadar büyük bir şaşkınlığa sevk etti.642[178]

Sahabenin Tavırları Ve Cesed-i Şerif'in Defninden Önce Halifenin Seçilmesi

Aişe -*Radıyallahu anha*-'dan: "Ebu Bekr Sunh denilen yerde iken Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* vefât etti. Bu sırada Ömer ayağa kalkıp:
"Vallahi Allah'ın Rasulü ölmedi" diyordu. (Ömer) Dedi ki: "İçimden öyle geçiyor ki Allah, onu mutlaka tekrar gönderip, kendisine öldü diyen insanların ellerini, ayaklarını kesecektir."
Sonra Ebû Bekr geldi. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in yüzünü açtı, onu öptü ve şöyle dedi.
"Babam anam sana feda olsun! Yaşarken de güzeldin. Öldüğünde de güzelsin. Nefsim elinde olana yemin ederim ki, Allah sana bundan başka ölüm tattırmayacaktır." Sonra odadan dışarıya çıktı ve:
"Ey (onun ölmediğine dair) yemin eden kişi yavaş ol, acele etme!" dedi.
Ebû Bekir konuşmaya başlayınca Ömer oturdu. Ebû Bekir Allah'a hamdu senada bulunduktan sonra şöyle dedi:
"Dikkat edin, iyi dinleyin! Kim Muhammed'e tapıyorsa bilsin ki Muhammed ölmüştür. Kim Allah'a tapıyorsa bilsin ki Allah diridir, asla ölmez. Onun hakkında Allah şöyle buyurmuştur:
"Şüphesiz sen de öleceksin, onlar da ölecektir." (Zümer, 39/30)
Yine şöyle buyurmuştur:

640[176] *Lataifu'l-Mearif* (113, 114) özetle.
641[177] Muhammed Gadbân'ın *"Fıkhu's Sîre"*sinden özetle (726) Camiatu Ummu'l-Kurâ, Mekke el-Mükerreme, baskısı .
642[178] El-Gazzali'nin "*Fikhu's-Sîre*'si.(490)

“Muhammed ancak bir peygamberdir. Ondan önce nice peygamberler gelip geçmiştir. Şayet o ölürse ya da öldürülürse siz gerisin geri mi döneceksiniz. Kim gerisin geri dönerse, Allah’a asla hiç bir şekilde zarar veremez. Allah şükredenleri öldüllendirecektir.” (Âl-i İmrân, 3/114)
İnsanlar hüngür hüngür ağlıyorlardı. Ensar Saide oğulları sakifesinde Sa’d b. Ubade’nin yanında toplandılar. Bizden ve sizden birer emir olsun diyorlardı. Ebû Bekir, Ömer b. Hattab ve Ebû Ubeyde b. Cerrah onların yanına vardılar. Ömer konuşmaya başladı. Fakat Ebû Bekir onu susturdu. Ömer şöyle dedi:
“Ben evvelce Ebû Bekir’in önünde takdim ederek konuşmak istediğim güzel bir hitabe hazırlamış idim. Ebû Bekir’in bu şekilde konuşamayacağından korkuyordum. Fakat sonra Ebû Bekir, çok güzel bir konuşma yaptı konuşması arasında şunları da söyledi:
“Bizler Umera (emir sahipleri), sizler ise vezirlersiniz.” Habbab b. el-Manzur itiraz ederek:
“Bizden bir emir, sizden de bir emir olsun!” dedi. Ebû Bekir:
“Hayır, fakat bizler emir, sizler de vezirlersiniz”, dedi.
“Kureyş, yurt olarak arapların ortasında ve nesep olarak da onların en şereflisidir. Ömer veya Ebû Ubeyde’ye biat edin”, dedi. Ömer:
“Bilakis sana biat ediyoruz, Sen bizim efendimiz en hayırlımız ve Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*’e en sevimli olanımızsın”, dedi ve Ebû Bekr’in elinden tutup ona biat etti. Diğer insanlar da Ebû Bekr’e biat ettiler. Adamın biri
“Sa’d b. Ubeyde’yi öldürdünüz” dedi. Ömer:
“Onu Allah öldürsün!” şeklinde cevap verdi.643[179]

Cesed-i Şerif’in Techizi

Aişe *-Radıyallahu anha-*dan :
“Onlar, Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*’i yıkamak istediklerinde şöyle dediler:
“Ölülerimizi soyduğumuz gibi onu da soyup elbisesini çıkaralım mı, yoksa elbisesi üstündeyken mi yıkayalım, bilemiyoruz.” Onlar böyle ihtilafa düşedursunlar, Allah onlara bir uyku verdi, hepsinin çenesi göğsüne düştü. Evin bir kenarından tanımadıkları biri onlara hitap ederek şöyle seslendi:
“Onu üzerindeki elbiseyle yıkayın!” Bunun üzerine üzerinde gömleği bulunduğu halde yıkadılar. Gömleğin üzerine suyu döküp elleriyle ovaladılar.
Aişe şöyle diyordu: “Geçmiş olaylar tekrar yaşanacak olsaydı O’nu sadece hanımları yıkardı.”644[180] Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* üç parça beyaz Sahuliyye denilen Yemen bezi içinde kefenlendi.
Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* Yemen’de Sahul köyüne nisbet edilen gömlek ve başlık türü olmayan, üç parça pamuk bez ile kefenlendi.645[181]
Yine Aişe *-Radıyallahu anha-*’dan :
“Allah Resulü *Sallallahu aleyhi vesellem*, Abdullah b. Ebû Bekr’e ait olan Yemen malı bir elbisenin içine kondu. Sonra bu giysi, ondan çıkarıldı ve nihayet sahuliyye denilen üç parça beyaz Yemen bezi içinde kefenlendi. Bu kefen parçalarının içinde ne gömlek, ne de başlık vardı. Sonra Abdullah elbiseyi kaldırıp: “O halde bunun içinde ben kefenlenirim” dedi. Daha

643[179] Buhârî (7/23, 24). *Fadâilu’s Sahâbe*. “Sa’d b. Ubade yi öldürdünüz” sözü yani Ebu Bekir’e biat etmek için hücum ederek, hasta olan Sa’d’ı çiğnediniz anlamındadır. Ömer’in “Onu Allah öldürsün” sözü, Ebu Bekir’e biat etmeyi reddettiği içindir. Sa’d, hilafetin kendi hakkı olduğunu düşündüğünden Ebu Bekir’e biat etmedi. Ebu Bekir’in seçilmesinden sonra Şam’a gitti ve orada vefat etti. (Allah ondan razı olsun)
644[180] Ebû Dâvud (4215) *el-Cenaiz*, İbn Hibban (14/596) no: 6628. *el-İhsan*, Ahmed /6/267) Beyhâki *“Sünen”* (3/387) ve *“Delail”* (7/242), İbn Mace, muhtasaran (1464). Süddi şöyle dedi: Muhammed İbn İshâk’ın bu hadisinin isnadı sahih ricali sikattır. *El-İhsan*’ın muhakkiki *“Takribi Sahih-i İbn Hibban”* da, isnadı kavidir, dedi.
645[181] Buhârî (3/167) *el-Cenaiz*, Müslim (7/7,8) *el-Cenaiz*, Malik *Muvatta* da. (1/223) *el-Cenaiz*, Nesâî (4/35) *el-Cenaiz*.

sonra ise. "Allah Rasulü *Sallallahu aleyhi vesellem* onun içinde kefenlenmedi ki ben kefenleneyim" diyerek onu tasadduk etti"646[182]

Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* için kabir kazıldı, kerpiç ve kırmızı kadife bitkisi konuldu. Kabre Abbas, Ali ve Fadl girdiler. Kabrinin, Bedir şehitlerinin kabirlerini düzelten Ensar'dan bir adam düzeltti. Bu hicri 11 yıl, Rebiul Evvel ayının onikisi, çarşamba gecesi idi.

Fatıma-*Radıyallahu anha-* şöyle demiştir: "Ey Enes! Allah Resulü *Sallallahu aleyhi vesellem*'i toprağa gömüp üzerine toprak atmaya gönlünüz nasıl razı oldu."647[183]

Hafız şöyle dedi: Fatıma -*Radıyallahu anha-*'nın onları bu nedenle kınaması, onların Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'i ne kadar çok sevdiklerini, bildiği içindir. Enes, onun duygularını göstererek cevap vermiş ve sanki sukûtuyla lisani haliyle şöyle demek istemiştir: Onu toprağa koyup, üzerine toprak atmak bizim de çok ağrımıza gitmiştir ancak biz bunu onun emirlerini yerine getirmek mecburiyeti ile, gönüllerimiz ağlaya ağlaya yaptık.

Bu mevzuya şair Ebu'l Atahiyye'nin şu mısraları ile son verelim:

Ağlayan kişi, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'e koş!
Medine'de düzlenen kabri unutma.
Allah, bizden taraf Muhammed'e hayırlı karşılıklar versin.
O, hidayet önderi ve rehberi idi.
Allah'ın Resulü, sevinç ve merhamet idi.
Allah'tan gelen bir nur ve burhan idi.
Allah'ın Resulü, iyilikleri emredici,
Kötülüklerden ve çirkinliklerden men edici idi.
Allah'ın Resulü, adalet ile kâim
Ve adaleti gözetici, uygulayıcı idi.
Allah'ın resulü hidâyete çağrıcı
Ve insanları Allah'a çağıran bir davetçi idi.
İnsanların en iyisi ve ev, kabile ve yurt olarak en şereflisi olan unutulur mu?
Muhammed *Sallallahu aleyhi vesellem*'in ayrılık ve uzaklığı ile, saf olan her şey bulandı.
Ondan sonra insanlar dünyaya meyledip, ona tamah ettiler.
Bize açıkladığı nice nurlar ve nice bilgiler ondan sonra karardı, soldu.
Kişi takvadan bir elbise giymez ise giysili de olsa, çırılçıplaktır.
Kişinin en önemli hasleti Rabbine itaatidir.
Allah'a isyan eden kimsede ise hayır yoktur.

İlim ehli, Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in 63 yaşında vefat ettiği, ömrünün kırk yılını Peygamberlikten önce, onüç yılını peygamberlikten sonra Mekke'de, son on yılını ise hicretten sonra Medine de geçirdiği hususunda hemfikirdirler. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* Hicretin 11. yılında Rebiulevvel ayında vefat etti.

Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* geride ne bir dinar, ne bir dirhem, ne de bir köle miras bırakmamıştır. Silahı, bineği ve yolculara ve yolda kalmışlara sadaka olarak bıraktığı bir parça araziden başka bir mal bırakmamıştır.

Allah'ın salât ve selâmı ona ve ailesinin üzerine olsun

646[182] Müslim (7/9) *el-Cenaiz*- İbn Hibban (14) 598) no: 6629 *el-İhsan*, Nevevi şöyle dedi: Bu, kefen de sünnetin üç parça bez olduğuna işarettir, Bizim ve cumhurun mezhebi de böyledir. Farz haddi ise tek parçadır. Kadınlarda müstehap beş parça bezdir. Bu hadis Peygamber -*Sallallahu aleyhi vesellem*-'in yıkandığı gömleğin daha sonra üzerinden çıkarıldığını bildirmektedir ki doğru olan da budur. Şayet çıkarılmasaydı kefenler ıslanarak rutubetten çürürdü". Ebu Berde b. Ebu Musa el-Eşari *Radıyallahu anh*'ın hadisi de bunu teyid eder: Aişe *Radıyallahu anha.*, bize keçe bir elbise ve kaba bir icar çıkardı ve "Resulullah -*Sallallahu aleyhi vesellem*- şu iki parça elbise içinde vefat etti" dedi." Müslim (14/57) *el-Libas*.

647[183] Bu hadisin tahrici daha önce geçti.

İmâni Dersler ve Ölçüler:

1- Üstad Said Hava "Onuncu ve onbirinci yılın olaylarına bakış" başlığı altında özetle şöyle dedi:

- Bu son iki yılda ümmet olgunluk merhalesine ulaştı. Bu, son rütuşları gerektirmekteydi. Olgunluk belirtilerinden biri de, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in ümmete, meselelerini şura ile çözme olanağı sağlamasıdır. Olgunluk merhalesinin gerektirdiği en önemli rütuşlardan biri, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in kendisinden sonra gelecek olan ehil adama işaret ederek, bozguncuların amaçlarına engel olması ve Usame ordusunu hazırlayarak dış çalışmayı başlatmış olmasıdır.

Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem* bu son iki yılda, kabul ettiği heyetler ve hac yolculuğu vasıtasıyla, insanlarla direk görüşme dairesini genişletmiştir. Böylece, direk kendisinden ilim alarak, davasını yüklenmeye ehil geniş bir kesim oluşturmuştur. İşte İslam'ın yayılması ve ebediyete kadar sürmesi bu sayede mümkün olmuştur.

- Doğru davetlerin başarısından sonra hemen yanında yalan davetler de belirir. Peygamber *Sallallahu aleyhi vesellem*'in ömrünün son dönemlerine doğru davetinin başarılı olmasından sonra Yemâme'de Müseylemetü'l-Kezzab, Yemen'de de el-Esved el-Ansî'nin yalancı davetleri baş gösterdi.

- Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in Allah'ın fazlı ile kalplerde İslam'ı diriltmesi mukabilinde kalplerde İslam'ı öldürme fırsatı kollayan başkaları -riddet akımları- bulunmaktaydı. Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in vefatından hemen sonra bu akım ortaya çıkma fırsatı buldu ve kalplerini İslam'a teslim etmemiş, Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*'in duruşu karşısında müslüman olmaktan başka çare görmeyen insanlar, küfürlerini ilan etmeye başladılar. Böylece iki akım arasında Yeni bir mücadele başladı. Doğru iman akımı ile yanlış cehalet akımı. Ve sonuçta iman akımının kesin galip gelmesi, onun temellerinin ne kadar sağlam olduğunun ve Yüce Allah'ın elçisine verdiği bereketler ve hayırların bir delilidir.

Rasûlullah *Sallallahu aleyhi vesellem*, davet, eğitim, kültür, ilim ve cihad gibi İslami hareket alanlarından her bir alanda hareket öncülerini yetiştirmeden vefat etmemiştir. Onun yetiştirdiği öğrencileri bu alanların her birinde en büyük fedakarlıkları yapmışlar ve büyük hizmetler görmüşlerdir. Sahabeler dünyanın her yanında hayata ve dünyaya İslam'ın damgasını vurmuşlardır.[648[184]]

2- Üstad Muhammed Said Ramazan da özetle şöyle dedi:

Mustafa *Sallallahu aleyhi vesellem*'in hayat hikayesinin son bölümünde geçen olaylar, şu varlık alemindeki büyük hakikate işaret etmektedir ki bu hakikat karşısında zorbaların zorbalıkları, inkarcıların inadı, tağut ve sahte ilahların tuğyanları sakıt olmaktadır.

Allahu Teala dileseydi, Rasulu*Sallallahu aleyhi vesellem*'in mertebesini ölüm seviyesinin üstünde tutabilir ve ona ölüm ve ölüm acısını tattırmazdı. Fakat ilahi hikmet, Allah'ın bu konudaki kazasının umumi olmasını ve istisnasız her canlının ölüm ve ölüm acısını tatmasını gerektirmiştir. Böylece insanların tevhid ve hakikatinin manasını yaşamaları ve Allah'ın en sevgili kulu dahi onun hükmüne boyun eğme konumunda olduğuna göre, yer ve göklerde bulunan tüm canlıların onun hükmüne boyun eğmek zorunda oldukları ve kimsenin kendisini yükselterek kulluktan azad edemeyeceğinin bilinmesi murad edilmiştir. Allah'ın Halili dahi tattıktan sonra kimse, ölümü ve ölümün sekeratını anmaksızın yapamaz.

"Muhakkak sen de öleceksin, onlar da ölecekler." (Zümer, 39/30)

"Biz, senden önce de hiçbir beşere ebedilik vermedik. Şimdi sen ölürsen, sanki onlar ebedi mi kalacaklar?! Her canlı, ölümü tadacaktır. Bir deneme olarak sizi hayırla da şerle de imtihan ederiz. Ve siz, ancak bize döndürüleceksiniz."[649[185]] (Enbiya, 21/34-35)

648[184] *El-Esas fi's-Sünne* (2/1054), 1055) özetle.

649[185] el-Butî'nin *Fıkhu's-Sîre'si* (354, 355)

Allah’a hamd olsun ki bir araya getirip tertib etmeye gücümüzün yettiği kadarıyla derlediğimiz kitabımız burada sona ermektedir Yüce Allah’dan, bu kitabın okuyucuların kabulüne mazhar olmasını ve bizim sevap hanemize bir hayır olarak yazılmasını dilerim. O, kendisinden istenileceklerin en hayırlısıdır! Allah’ın salat ve selam’ı Rasûlullah’ın, temiz ve pak ailesinin, ve güzide ashabının üzerine olsun. Alemlerin Rabbine hamd olsun. Kitabın bitiş tarihi Hicrî 21 Muharrem 1413